

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier

(Vejledning nr. 3 til serviceloven)

1. Denne vejledning erstatter Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier fra 2010. Vejledningen omhandler servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge, herunder børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt udsatte børn, unge og familier. I vejledningen behandles både reglerne for iværksættelse af hjælp og foranstaltninger på frivilligt grundlag og tvangsmæssige foranstaltninger. Endvidere behandles reglerne om tildeling af handicapkompenserende ydelser til børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne.

Vejledningen indgår som en del af en samlet fremstilling af Socialministeriets vejledning til Lov om Social Service, jf. lovbekendtgørelse nr. 941 af 1. oktober 2009, også kaldet serviceloven. Til serviceloven foreligger følgende vejledninger:

Vejledning om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven. Vejledning nr. 1 til serviceloven.

Vejledning om personlig og praktisk hjælp, træning, forebyggelse, m.v. Vejledning nr. 2 til serviceloven.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier. Vejledning nr. 3 til serviceloven.

Vejledning om social service om botilbud m.v. til voksne. Vejledning nr. 4 til serviceloven.

Vejledning om social service om særlig støtte til voksne. Vejledning nr. 5 til serviceloven

Vejledning om hjælpemidler, biler, boligindretning m.v. Vejledning nr. 6 til serviceloven

Vejledning om kvalitet, tilsyn, tilskud til frivillige organisationer, m.v. Vejledning nr. 7 til serviceloven.

Vejledning om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten overfor voksne, herunder pædagogiske principper. Jf. vejledning nr. 8 til serviceloven.

Som noget nyt har vejledningerne til Serviceloven fået et samlet indeks, der giver en let og enkel adgang til både at søge i den enkelte vejledning og på tværs af den samlede serie. På sm.dk kan det samlede indeks, der viser indholdet i de 8 bind i serien, downloades.

Ligesom de øvrige vejledninger til serviceloven, henvender denne vejledning sig primært til kommunale sagsbehandlere.

2. Vejledningerne bliver løbende opdateret, men det er vigtigt at være opmærksom på, om der er sket ændringer af eksempelvis lovgivning og Ankestyrelsen praksis, der endnu ikke er afspejlet i vejledningen.

Det vil fremgå af Socialministeriets hjemmeside www.sm.dk eller på Retsinformations hjemmeside www.retsinformation.dk, om der er sket ændringer af lovgivningen, og om der er udarbejdet nye og opdaterede vejledninger.

Det er ligeledes vigtigt at være opmærksom på, om Ankestyrelsen har truffet nye afgørelser på området eller ændret praksis. Ankestyrelsens afgørelser kan findes på www.ast.dk

Hvem yder vejledning?

I forhold til vejledning og spørgsmål vedrørende servicelovens regler er det som udgangspunkt kommunerne, der yder vejledning over for borgerne. Medarbejdere i kommunerne kan søge generel vejledning hos det sociale nævn. Medarbejdere i de sociale nævn kan søge vejledning hos Ankestyrelsen. Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder regler om Ankestyrelsens og de sociale nævns pligt til at yde vejledning inden for det sociale område. Der henvises for yderligere information til Socialministeriets vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Indledning

Opdateringer som følge af nyere regelændringer

3. Indeværende vejledning er revideret og opdateret i forhold til de lovændringer, som Folketinget har vedtaget i 2010. Disse lovændringer omhandler:

- Lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forældreansvarsloven (Barnets Reform), jf. lovbekendtgørelse nr. xxx med de ændringer der følger af lov nr. 628 af 4. juni 2010.
- Lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og sundhedsloven samt om ophævelse af lov om forebyggende hjemmebesøg (Afbureaukratisering på området for ældre, handicappede m.fl.), jf. lovbekendtgørelse nr. 1096 med de ændringer der følger af lov nr. 629 af 4. juni 2010.
- L 166 Forslag til lov om ændring af lov om social service og lov om rettens pleje (Styrkelse af indsatsen over for kriminalitetstruede børn og unge), jf. lovbekendtgørelse nr. 1096 med de ændringer der følger af lov nr. 511 af 26. maj 2010.
- L 167 Lovforslag til lov om ændring af lov om social service (Skærpelse af reaktionsmuligheder over for kriminalitetstruede børn og unge). jf. lovbekendtgørelse nr. 1096 med de ændringer der følger af lov nr. 627 af 11. juni 2010.

Hjælp til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

4. Som nævnt uddybes også de regler i serviceloven, der vedrører hjælp til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier.

De overordnede mål for indsatsen over for borgere med nedsat funktionsevne er ligebehandling, kompensation, tilgængelighed og en helhedsorienteret indsats. For en mere generel omtale af disse principper henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven.

Viden om praksis på området

5. Ankestyrelsen gennemfører løbende praksisundersøgelser og andre uddybende undersøgelser mm. på området for udsatte børn og unge, som sammen med den elektroniske indberetning af afgørelserne bidrager til at give en detaljeret og aktuel viden om udviklingen på området.

Om praksis på området kan der endvidere henvises til Ankestyrelsens principafgørelser og Nyt fra Ankestyrelsen samt Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Generelt om økonomi

6. Efter servicelovens regler må kommunerne ikke tage usaglige økonomiske hensyn ved valg af tilbud til det enkelte barn. Det betyder, at kommunen ikke må vælge en foranstaltning, som ikke tilgodeser barnets behov fra starten, og at en nødvendig foranstaltning ikke må ophøre i utide af hensyn til besparelser i kommunen. Samtidig er der dog også tale om et område, hvor der anvendes betydelige midler. Det indebærer, at det er nødvendigt, at kommunen tager saglige økonomiske hensyn. Det kan f.eks. medføre, at kommunen ved valg af foranstaltning kan vælge det konkrete tilbud, der både tilgodeser barnets eller den unges behov, samtidig med at det er den økonomisk mest hensigtsmæssige løsning. Et økonomisk hensyn kan imidlertid ikke være sagligt, hvis det varetages på bekostning af grundlæggende hensyn til et konkret barn eller en ung.

Relevante regler i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

7. Reglerne om barnets eller den unges opholdskommune eller handlekommune og om nedsættelse af børn og unge-udvalget, der træffer afgørelse om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger m.v., findes i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder også de almindelige regler om

- sagsbehandling,
- oplysningspligt m.v.,
- kommunens generelle opgaver på det sociale område,
- de almindelige klageregler samt
- andre generelle forhold på det sociale område.

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder endvidere regler om Ankestyrelsens og de sociale nævns pligt til at yde vejledning inden for det sociale område. Der henvises for så vidt angår disse spørgsmål til Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Tavshedspligtsregler

8. Reglerne om offentligt ansatte personers tavshedspligt findes i forvaltningslovens § 27. Endvidere regulerer persondataloven behandling af personoplysninger, som helt eller delvist foretages ved hjælp af elektronisk databehandling, og ikke-elektronisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register, jf. persondatalovens § 1, stk. 1. En række af lovens bestemmelser, herunder lovens § 5, stk. 1-3, §§ 6-8, gælder også for manuel videregivelse af personoplysninger til en anden forvaltningsmyndighed.

International ret

9. Servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge berører rettigheder, der er reguleret i FN's konvention om barnets rettigheder og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, ligesom bestemmelserne om handicapkompensation berører rettigheder, der er reguleret i FN's handicapkonvention. Lovens bestemmelser er udformet i overensstemmelse med konventionerne, og loven skal ligeledes administreres i overensstemmelse med konventionerne.

Yderligere vejledning

10. I forhold til vejledning og spørgsmål vedrørende servicelovens regler om hjælp til udsatte familier og familier med børn eller unge med nedsat funktionsevne er udgangspunktet, at kommunerne yder vejledning over for borgerne, mens medarbejdere i kommunerne kan søge vejledning i de sociale nævn, og medarbejderne i de sociale nævn kan søge vejledning i Ankestyrelsen. Særligt for servicelovens regler om afgørelser, der træffes af børn og unge-

udvalget, kan medarbejdere i kommunerne søge vejledning i Ankestyrelsen. Der henvises til Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område samt Ankestyrelsens hjemmeside.

Afsnit I

Generelle bestemmelser

Kapitel 1

Generelle bestemmelser

11. Dette kapitel gennemgår en række forskellige generelle bestemmelser om kommuners, regioners og privates opgaver over for børn og unge og deres familier. Kapitlet gennemgår den generelle formålsbestemmelse, som gælder hele indsatsen på området. Derudover beskrives kommunens generelle og overordnede opgaver i forhold til f.eks. vedtagelse af en sammenhængende børnepolitik. Dernæst beskrives reglerne for nedsættelse af børn og unge-udvalg m.v., rådgivning, regler om finansiering generelt m.v. Endelig beskrives fagpersoners og den almindelige borgers underretningspligt og mulighed for underretning.

Målet for særlig støtte til børn og unge

Service_loven:

”§ 46. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at

- 1) sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,
- 2) sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,

- 3) understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,
- 4) fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
- 5) forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Stk. 2. Støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.”

12. I servicelovens § 46 opstilles målsætningen for indsatsen for de børn og unge, som har et særligt behov for støtte, dvs. et behov som rækker ud over de behov, som kan opfyldes af de tilbud, som i almindelighed står åbne for børn eller unge og deres familier, jf. lovens kapitel 7 og 8 om f.eks. dagtilbud m.v. til børn og klubtilbud m.v. til større børn og unge.

13. I servicelovens § 46, stk. 1, understreges det, at kommunens opgave over for den gruppe af børn og unge og deres familier, som har behov for særlig støtte, er at forsøge at sikre disse børns og unges opvækstvilkår, så de kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste. Begrebet »barnets bedste« er et af de vigtige principper i FN's konvention om barnets rettigheder. Ved anvendelsen af bestemmelserne om særlig støtte skal der således

lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste. Hvis der er konflikt mellem forældrenes interesser og hensynet til barnets bedste, skal der lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste. Hensynet til hvad der er bedst for barnet eller den unge, vejer altså tungest. I denne sammenhæng skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge får en stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i opvæksten. Det er i denne forbindelse vigtigt ikke at se barnet eller den unge som en adskilt del af familien, da hele barnets eller den unges situation skal vurderes, herunder bl.a. forholdene i familien og det nære miljø. Det er også vigtigt at se barnets eller den unges situation i et langsigtet perspektiv.

Formålsbestemmelsen lægger en overordnet ramme for lovens øvrige bestemmelser vedrørende særlig støtte til børn og unge, som skal fortolkes i lyset af lovens formål. I § 46, stk. 1, nr. 1-5. fremhæves en række opmærksomhedspunkter, som er centrale forhold i barnets udvikling og som bør være i fokus for indsatsen. Opmærksomhedspunkterne retter fokus på følgende forhold: Opvækstvilkår og nære, kontinuerlige omsorgsrelationer, personlig udfoldelse, skolegang, sundhed og forberedelse til voksenlivet. De enkelte formål er ligestillede, og skal tilsammen danne en fælles ramme for indsatsen og være fokuspunkter for kommunernes tilrettelæggelse af indsatsen. De fem punkter afspejler de forhold, som efter serviceloven skal indgå, når der iværksættes en undersøgelse af barnets forhold efter den børnefaglige undersøgelse efter § 50. Disse forhold skal også indgå i handleplanerne, samt i godkendelse af og tilsyn med døgntilbud og opholdssteder. Med bestemmelsen understreges det dermed, at der skal være sammenhæng i indsatsen over for det enkelte barn eller den unge og dennes familie. Kommunalbestyrelsen skal i hver enkelt del af indsatsen holde sig for øje, om de forskellige dele hænger sammen, og om de tilsammen sigter mod at opfylde det ønskede formål.

14. Det præciseres i § 46, stk. 1, nr. 1, at barnet eller den unge så vidt muligt skal sikres kontinuitet i opvæksten og vokse op i et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile omsorgsrelationer. Det er i den forbindelse centralt, at de familiemæssige relationer understøttes under hensyn til, hvad der er barnets bedste, og at barnet eller den unge så vidt muligt bevarer et stabilt netværk i et eventuelt anbringelsesforløb. Der skal altså lægges vægt på at give barnet eller den unge en stabil og god voksenkontakt. Det er vigtigt at den nødvendige kontinuitet i opvækstforløbet sikres, fordi brud i opvæksten, f.eks. gennem gentagne anbringelser, er en af de faktorer, der meget stærkt kan påvirke barnets eller den unges udviklingsbetingelser i negativ retning.

Støtten til det enkelte barn eller unge skal tilrettelægges, så der tages højde for, at barnets eller den unges mulighed for personlig udvikling og opbygning af sociale relationer sikres. Det understreges dermed, at barnet eller den unge kan have behov for hjælp til at udvikle personlige og sociale kompetencer, f.eks. ved at få støtte til at opretholde venskaber og indgå i forskellige sociale netværk, fritidsaktiviteter mv.

Støtte efter servicelovens kapitel 11 skal tilrettelægges, så den understøtter barnets eller den unges skolegang og integration i uddannelsessystemet. Støtten skal altså også omfatte hensynet til udviklingen af barnets eller den unges faglige kompetencer, så barnet eller den unge så vidt muligt kan få en uddannelse og senere hen et arbejde. Det er vigtigt, at indsatsen fokuserer på, hvordan barnet eller den unge kan få en 'god skolegang'. Det er vigtigt at det sikres, at barnet eller den unges skolefremmøde er stabilt, at han eller hun får lektiehjælp, og at der generelt gives støtte til barnet eller den unge, så han eller hun får en god skolegang både socialt og fagligt. Endvidere er det

vigtigt at undgå, at barnet – f.eks. pga. af nyt anbringelsessted eller lignende - har lange perioder, hvor det af forskellige årsager ikke går i skole.

Støtten skal efter stk. 1, nr. 4, fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel. Det er afgørende, at der i støtten til udsatte børn og unge tages højde for, at der kan være et særligt behov for at fremme barnets psykiske og fysiske sundhed og trivsel, f.eks. i form af helbredstjek, vejledning om kost og motion samt forebyggelse af overdreven brug af rusmidler mv.

Støtten skal efter stk. 1, nr. 5, sigte mod at forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv. Bestemmelsen knytter sig til servicelovens tilbud til unge over 18 år, jf. servicelovens § 76. Det er altså vigtigt, at kommunalbestyrelsen anlægger et helhedsperspektiv i forhold til den unges tilværelse og udvikling i indsatsen over for det enkelte barn eller den unge. Der henvises til punkt 455 om efterværn og punkt 295 om handleplaner for unge over 16 år.

15. Servicelovens § 46, stk. 2 og 3 angiver, hvilke principper der skal lægges til grund for tilrettelæggelsen af støtten. Det fremgår således, at indsatsen skal ydes tidligt, så det i videst muligt omfang forebygger, at problemerne vokser sig store. Forskningen viser bl.a., at det er vigtigt for effekten af den forebyggende indsats, at der sættes ind tidligt. En tidlig indsats forudsætter bl.a., at der arbejdes tværfagligt med disse sager, for at den nødvendige viden er til stede, og at der samarbejdes mellem forskellige sektorer og faggrupper.

Målet om tidlig indsats er en vigtig forudsætning i reglerne om særlig støtte, jf. punkt 266-283, om servicelovens § 50-undersøgelser. En tidlig indsats kan være medvirkende til, at det undgås, at problemerne vokser sig så store, at de ikke kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø.

I formuleringen »det nære miljø« ligger, at kommunen ikke kun skal søge at drage nytte af ressourcerne hos personer i hjemmet, typisk forældremyndighedsindehaverne og hjemmeboende søskende, men også overveje, om der er andre nære pårørende og nærtstående personer i øvrigt, som vil kunne bidrage til løsning af problemerne. Det drejer sig f.eks. om bedsteforældre, onkler, tanter, naboer, venner, venners forældre, skolelærere, sundhedsplejersker og pædagoger. Forældre, der ikke har del i forældremyndigheden, vil eventuelt også kunne inddrages i opgaveløsningen. I denne sammenhæng er det dog også vigtigt at være opmærksom på, om inddragelsen af det nære miljø i opgaveløsningen kan skabe konflikter og medføre uheldige følger for barnet eller den unge. I forhold til inddragelsen af det nære miljø, kan der i øvrigt i forhold til anbringelse hos den nære familie henvises til punkt 474, i forhold til samvær og kontakt mellem barnet og andre end forældrene under en anbringelse henvises til punkt 558 og i forhold til inddragelse i øvrigt henvises til punkt 25.

Serviceovens § 46, stk. 2, fastslår desuden, at støtte altid skal tilpasses det enkelte barn og den enkelte families behov.

16. Servicelovens § 46, stk. 3, hviler på principperne i FN's konvention om barnets rettigheder. Formuleringen indebærer, at barnet eller den unge skal hjælpes til at udforme sine egne synspunkter i alle faser af undersøgelsen og indsatsen. Det understreges, at barnets eller den unges synspunkter altid skal inddrages og tillægges passende vægt afpasset efter barnets alder og modenhed. Se i øvrigt punkt 254 om pligten til at tilbyde barnet eller den unge en samtale, før der træffes afgørelser, som berører barnet eller den unge.

Det fremgår endvidere, at løsningerne på barnets eller den unges problemer, så vidt det er muligt, bør findes i forståelse med familien og med dennes medvirken. Uanset problemerne er barnet eller den unge en del af familien og det er væsentligt at bevare familieenheden, hvis mulighederne er til stede. På den anden side signaleres også, at denne forståelse med familien kun rækker til en vis grænse, dvs. at hvis barnets eller den unges forhold tilsiger et nødvendigt indgreb mod forældrenes vilje, så må dette finde sted. - Når det er nødvendigt at gribe ind med en foranstaltning mod forældrenes vilje, må begrundelserne, foranstaltningernes formål, det forventede forløb samt de konsekvenser, der tilstræbes eller kan forudses, være beskrevet, så de er så tydelige som muligt for alle parter. Derved understreges det, at netop de tvangsmæssigt gennemførte foranstaltninger kræver en særlig opmærksomhed og omhyggelighed i såvel kommunikation som i formuleringen af alle afgørelser. Dels fordi tvangsforanstaltninger er meget indgribende og dels fordi det erfaringsmæssigt vides, at det i disse meget vanskelige situationer kan være overordentligt svært for forældre, børn og unge at forstå og overskue, hvad der sker, og hvilke konsekvenser det får for dem. Anvendelse af foranstaltninger, der kan gennemføres tvangsmæssigt, er nærmere beskrevet i kapitel 13.

17. Servicelovens regler om støtte til børn og unge finder anvendelse på ethvert barn, der har ophold i Danmark.

Børn og unge, der opholder sig på asylcentre, vil som udgangspunkt høre under udlændingemyndighedernes område, men servicelovens bestemmelser finder stadig anvendelse på disse børn og unge. Udlændingetjenesten fastsætter med udgangspunkt i servicelovens bestemmelser og i samarbejde med kommunalbestyrelserne niveauet for de sociale foranstaltninger, der iværksættes i forhold til børn, der opholder sig på asylcentre. Udlændingetjenesten og indkvarteringscentrene har ansvaret for at sikre, at kommunerne underrettes om asylansøgerbørn, der har et væsentligt behov for at få iværksat sociale foranstaltninger. Når personalet i for eksempel skole eller dagtilbud observerer, at et barn eller en ung ikke trives, og at der er grund til bekymring, underrettes kommunen, og de nødvendige foranstaltninger iværksættes i samarbejde med kommunen. Kommunalbestyrelsen har kompetencen til at afgøre, hvilke foranstaltninger, der skal iværksættes. Udgifterne til de iværksatte foranstaltninger afholdes af Udlændingetjenesten.

Repræsentanter efter udlændingelovens § 56a kan på samme måde som en forældremyndighedsindehaver samtykke til foranstaltninger efter servicelovens regler om støtte til børn og unge.

Sammenhængende børnepolitik

Serviceoven:

§ 19. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de opgaver og tilbud, der omfatter børn, unge og deres familier, udføres i samarbejde med forældrene og på en sådan måde, at det fremmer børns og unges udvikling, trivsel og selvstændighed. Dette gælder både ved udførelsen af det generelle og forebyggende arbejde og ved den målrettede indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med et andet særligt behov for støtte.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der har til formål at sikre sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte. Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres.

Stk. 3. Som en del af den sammenhængende børnepolitik, jf. stk. 2, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en plan for en sammenhængende indsats over for ungdomskriminalitet.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at den indsats, der iværksættes efter denne lov over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med et andet særligt behov for støtte, sættes i sammenhæng med den indsats, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning.

18. I servicelovens § 19 angives, at det er centralt at se hele den kommunale indsats på børne- og ungeområdet i en sammenhæng.

Det angives, at målet for indsatsen over for børn og unge principielt er det samme, uanset om barnets eller den unges behov er af generel eller særlig karakter. Det understreges således, at den

særlige indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller et andet særligt behov for støtte bygger på de generelle tilbud.

Kommunalbestyrelsen skal efter bestemmelsen sikre, at den indsats over for børn og unge og deres familier, der iværksættes efter serviceloven, indgår som en del af den samlede indsats over for børn og unge. Den indsats, der iværksættes overfor udsatte børn og unge, skal dermed være sammenhængende og udføres på tværs af lovgivning, administrative strukturer og faglige kompetencer.

Bestemmelsen lægger op til, at det i forbindelse med iværksættelse af hjælpeforanstaltninger vurderes, i hvilken udstrækning de generelle tilbud i kommunen kan bidrage til at støtte op om indsatsen for børn og unge med behov for særlig støtte. Eksempelvis kan barnets dagtilbud inddrages både før, under og efter iværksættelsen af særlig støtte, så den kan udgøre et alternativ eller supplement til hjælpeforanstaltninger efter kap. 11 i lov om social service. Det kan bl.a. dreje sig om ekstra pædagogtimer til barnet, at personalet vejleder familien eller lignende.

Den sammenhængende børnepolitik, servicelovens § 19, stk. 2

19. Servicelovens § 19, stk. 2, forpligter kommunalbestyrelsen til at udarbejde en sammenhængende børnepolitik. Formålet er at sikre, at den enkelte kommunalbestyrelse opstiller retningslinjer for, hvordan der lokalt kan opnås sammenhæng mellem det generelle forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte, herunder børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Den sammenhængende børnepolitik skal således være med til at sikre en tidlig indsats og sikre, at kommunalbestyrelsen lever op til forpligtelsen om at yde hjælp efter denne lov i forbindelse med den indsats, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning. I den forbindelse er det bl.a. vigtigt, at systemet er tilstrækkeligt rummeligt til, at der ikke sker en u hensigtsmæssig udstødelse af børn og unge med vanskeligheder.

Den sammenhængende børnepolitik skal altså beskrive, hvordan der i kommunen sikres sammenhæng mellem de forskellige sektorer, f.eks. dagtilbud, skole, sundhedssektor og den frivillige sektor og den særlige støtte til børn og unge. Her kan det være relevant at inddrage kommunens tværfaglige grupper, og SSP-samarbejdet (SSP er et samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi, hvis mål er at forebygge kriminalitet blandt børn og unge). Der henvises endvidere til punkt 363-366 om SSD-samarbejdet (SSD er et forebyggende samarbejde om den tidlige indsats mellem socialforvaltning, skole, sundhedspleje og dagtilbud). I forbindelse med udarbejdelsen af den sammenhængende børnepolitik kan kommunalbestyrelsen hente inspiration i FN's Børnekonvention, som Danmark, og dermed også kommunerne, har forpligtet sig til at efterleve. Konventionen omhandler langt de fleste aspekter af børn og unges hverdag og deres grundlæggende rettigheder. Der kan også hentes inspiration i FN's handicapkonvention, og der kan i denne forbindelse særligt henvises til konventionens artikel 7 om børn med handicap.

Kommunalbestyrelsen beslutter selv, hvor ofte den sammenhængende børnepolitik skal revideres. Dette kan f.eks. ske i forbindelse med, at en ny kommunalbestyrelse træder til, eller hvis kommunalbestyrelsen ønsker at sætte fokus på eller udarbejde en ny politik på området.

Den sammenhængende børnepolitik udformes skriftligt og offentliggøres, f.eks. på kommunens hjemmeside eller på anden måde, som kommunalbestyrelsen finder hensigtsmæssigt. Kommunalbestyrelsen kan med fordel overveje, om den sammenhængende børnepolitik bør formidles på anden vis. Der er ikke herudover formkrav til den sammenhængende børnepolitik.

Indholdet i den sammenhængende børnepolitik i forhold til dagtilbud, skole og den forebyggende indsats

20. Som et led i udarbejdelsen af den sammenhængende børnepolitik skal kommunalbestyrelsen beskrive den rolle, som dagtilbuddene og skolen har til formål at spille i den forebyggende indsats, herunder dagtilbuds og skolars rummelighed i forhold til børn og unge med vanskeligheder. Der kan f.eks. være behov for, at kommunalbestyrelsen er særligt opmærksom på indsatsen i dagtilbud, der ligger i belastede områder. Hvis et dagtilbud har en særlig høj andel af børn med sociale problemer, bør kommunen således overveje, om der er behov for særlige initiativer – f.eks. differentieret normering - for at sikre, at dette tilbud kan tilgodese børnenes behov.

Derudover spiller dagtilbudene en vigtig rolle i forhold til barnets overgang til skolesystemet, og dagtilbudene skal aktivt være med til at forberede barnet på overgangen til skolen. Især i forhold til børn med særlige behov kan det være nødvendigt med en særlig indsats for at sikre en smidig overgang mellem dagtilbud indbyrdes og mellem dagtilbud og skole.

Har et barn i løbet af vuggestue- eller børnehavetiden haft særlige problemer, skal det overvejes, om der er behov for at formidle viden og erfaringer om dette barns situation videre til et nyt dagtilbud eller til skolesystemet. Der vil således være situationer, hvor viden om det udsatte barns særlige situation og erfaringerne med indsatsen i forhold til dette barn vil være nyttig i forhold til at skabe en sammenhæng i indsatsen. Det bør dog samtidig vurderes, om oplysningerne om barnets situation kan være med til at fastholde og stigmatisere barnet, og derved forhindre barnet i at få lov at starte på en frisk. Derfor vil der altid skulle foretages en konkret vurdering af, hvad der er mest hensigtsmæssigt for det enkelte barn. Den sammenhængende børnepolitik kan med fordel indeholde overordnede retningslinjer for, hvordan dagtilbud og skole sikrer videregivelse af relevante oplysninger om det enkelte barn, sikrer at det enkelte barn får en hensigtsmæssig overgang mellem institutionerne og sikrer, at der generelt er et godt tværfagligt samarbejde mellem daginstitutioner og skoler.

Indholdet i den sammenhængende børnepolitik

21. I den sammenhængende børnepolitik skal kommunalbestyrelsen inddrage de spørgsmål, som den finder relevante for at sikre en sammenhængende, tidlig og effektiv indsats. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. inddrage tilrettelæggelsen af sundhedsplejerskernes indsats, tilrettelæggelsen af det tværfaglige samarbejde, kommunens organisatoriske strukturer, relationen til det frivillige sociale arbejde m.v.

Kommunalbestyrelsen kan også bruge den sammenhængende børnepolitik til at sikre, at oplysninger, der findes ét sted i den kommunale forvaltning, og som kan have betydning for vurderingen af, om der er behov for særlig støtte i forhold til et konkret barn eller en konkret ung, f.eks. om, at en familie er blevet sat ud af sit lejemål, gives videre til den relevante del af den kommunale forvaltning.

Sager om overgreb mod børn er heldigvis ikke almindelige, men kan være meget svære at håndtere. Det vil derfor ofte være en stor hjælp for ansatte i dagtilbud, skoler, sagsbehandlere m.v., hvis der i forbindelse med udarbejdelsen af den sammenhængende børnepolitik er udarbejdet retningslinjer eller et beredskab for håndteringen af denne type sager, herunder om underretning, tilbud om behandling, anmeldelse til politiet m.v.

Derudover kan den sammenhængende børnepolitik anvendes til, at kommunalbestyrelsen formulerer klare mål for indsatsen overfor børn og unge med behov for særlig støtte. Det kan eksempelvis være konkrete mål om, at ungdomskriminaliteten skal nedbringes med en given procent eller at skolefraværet skal reduceres med en given procent. Kommunalbestyrelsen kan da

beskrive, hvilke indsats der skal iværksættes for at nå hver af de konkrete mål samt beskrive procedurer for, hvordan og hvornår der skal følges op på målene. Derved bliver den sammenhængende børnepolitik også et redskab til at dokumentere politikens virkning og reelle indflydelse.

Kravet om, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik betyder, at det politiske niveau forventninger til indsatserne i de kommunale sektorer synliggøres. Bestemmelsen danner således grundlag for udarbejdelsen af en gennemtænkt og hensigtsmæssig tilrettelæggelse af indsatsen og et bedre grundlag for det tværsektorielle samarbejde.

En sammenhængende indsats for børn og unge med funktionsnedsættelse

22. Bestemmelsen i 19, stk. 4, understreger, at kommunalbestyrelsen skal se den særlige indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med kronisk eller langvarig lidelse i tæt sammenhæng med de generelle tilbud, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning.

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at den indsats over for børn og unge samt deres familier, der iværksættes efter denne lov, indgår som en del af den samlede indsats over for børn og unge. Bestemmelsen lægger således op til en samlet indsats, der på tværs af lovgivningen, administrative strukturer og faglige kompetencer skal opfylde det overordnede formål.

Det betyder, at indsatsen efter serviceloven må tilrettelægges i sammenhæng med den indsats, der iværksættes f.eks. efter lov om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge og som led i pædagogisk-psykologisk rådgivning efter folkeskoleloven. Der tilsigtes således en styrkelse af det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde til gavn for alle børn og unge.

Det er meget vigtigt, at de tilbud, der omfatter børn og unge med nedsat funktionsevne og kronisk/langvarig lidelse udføres i samarbejde med forældrene. Det er familien, der har problemerne tæt på, og som kan bidrage med viden om, hvordan dagligdagen former sig. Uanset hvad problemerne er for barnet eller den unge og deres familie, er barnet eller den unge en del af familien, og det er væsentligt at betragte familien som enhed, også når det gælder børn og unge med nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse.

Det er ligeledes vigtigt, at begrundelserne, formålet med indsatsen, det forventede forløb samt de konsekvenser, der tilstræbes eller kan forudses, bliver beskrevet, så de er så tydelige som muligt for alle parter.

Det kan i den sammenhæng være et nyttigt redskab at udarbejde en skriftlig handleplan sammen med forældrene. Handleplanen kan angive, hvilken indsats der skal iværksættes, mål og varighed for indsatsen samt andre forhold, f.eks. hjælpemidler, dagtilbud, behandling mv. Handleplanen kan medvirke til at sikre en koordineret indsats, hvor alle involverede personer og instansers ansvar og forpligtelser klargøres. En handleplan kan også være et godt og nødvendigt redskab i forhold til overgangen til voksenalderen, jf. også vejledning nr. 1 til serviceloven punkt 100. Det bemærkes i den forbindelse, at kommunalbestyrelsen altid skal udarbejde en handleplan, før der træffes afgørelser om foranstaltninger efter §§ 52, 58 og 76, jf. servicelovens § 140.

Den sociale indsats over for familier med børn med funktionsnedsættelse er ofte meget omfattende og indgribende i familiens liv. Forskellige undersøgelser peger på, at det er ret afgørende for familiernes tilfredshed med indsatsen, at kommunalbestyrelsen tilbyder en koordineret indsats. For at imødekomme dette er der nogle kommuner, der tilbyder familierne en ordning med en koordinerende sagsbehandler. Denne sagsbehandler fungerer som familiens indgang til forvaltningen og sørger for kontakten til de øvrige dele af forvaltningen. Endvidere

etablerer nogle kommuner teams omkring barnet eller den unge, hvor der udpeges en koordinator i teamet.

Nedsættelse af børn og unge-udvalg

23. Efter § 18 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven) skal kommunalbestyrelsen nedsætte et børn og unge-udvalg til at træffe afgørelse i de sager, der er opregnet i servicelovens § 74.

Efter § 19, stk. 1, i retssikkerhedsloven består udvalget af fem medlemmer. De to medlemmer vælges af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer. Der skal endvidere udpeges en byretsdommer fra retskredsen samt to pædagogisk-psykologisk sagkyndige. Er der flere dommere i retskredsen, bestemmer Domstolsstyrelsen, hvem af disse der skal modtage hvervet. De pædagogisk-psykologisk sagkyndige udpeges af statsforvaltningen for en periode på fire år, som svarer til den kommunale valgperiode. Denne periode forhindrer ikke, at statsforvaltningen udpeger de samme sagkyndige i flere valgperioder.

Efter samme regler vælges og udpeges tillige for hvert medlem en stedfortræder, der indkaldes til at give møde, når medlemmet selv er forhindret i at møde.

24. Efter retssikkerhedslovens § 19, stk. 3, kan den pædagogisk-psykologisk sagkyndige, som udpeges efter § 19, stk. 1, nr. 3, ikke deltage i behandling af andre sager vedrørende samme person eller samme familie inden for den offentlige forvaltning, herunder behandlingen af sager i statsforvaltningen og klagesager. I tilfælde af inhabilitet indtræder en stedfortræder for den pædagogisk-psykologisk sagkyndige i børn og unge-udvalget.

Bestemmelsen i stk. 4 skal sikre børn og unge-udvalget en særlig - og uafhængig - status i forhold til det udvalg, der varetager opgaverne vedrørende børns og unges sociale forhold i øvrigt. Børn og unge-udvalget er en selvstændig forvaltningsmyndighed og har ingen overordnede funktioner i forhold til den kommunale forvaltning.

25. Ifølge retssikkerhedslovens § 21, stk. 1, fastsætter socialministeren forretningsorden for børn og unge-udvalget og kan herunder dispensere fra kravet i § 19, stk. 2, om, at der for hvert medlem udpeges en stedfortræder, jf. Socialministeriets bekendtgørelse nr. 613 af 15. juni 2006 af forretningsorden for børn og unge-udvalgene, som kan findes på www.retsinformation.dk.

26. Efter bekendtgørelsens § 1, stk. 6 kan socialministeren endvidere efter ansøgning godkende, at der udpeges mere end en stedfortræder for hvert medlem af udvalget. Denne mulighed forudsættes anvendt i et meget begrænset antal tilfælde, idet dispensationsbestemmelsen tager sigte på enkelte af de største kommuner, hvor antallet af møder i børn og unge-udvalget har et sådant omfang, at det er forbundet med store vanskeligheder at beramme møder, og hvor medlemmerne og stedfortræderne kan have en vis oparbejdet erfaring, uanset at antallet af stedfortrædere øges.

27. Dommeren og de pædagogisk-psykologisk sagkyndige er egentlige medlemmer af udvalget med stemmeret. Dommeren og de pædagogisk-psykologisk sagkyndige har i kraft af deres særlige sagkundskab tillige en vejledningsopgave i udvalget. Da de sagkyndige er tillagt særlige funktioner i udvalget, fastsættes i udvalgets forretningsorden, jf. § 7, stk. 1, i bekendtgørelsen, at udvalget kun

er beslutningsdygtigt, når både dommeren og de pædagogisk-psykologisk sagkyndige eller disses stedfortrædere er til stede.

For så vidt angår de sagkyndiges særlige opgaver i børn og unge-udvalget henvises til kapitel 15

28. Børn og unge-udvalget vælger selv sin formand og næstformand blandt de medlemmer, der er valgt af kommunalbestyrelsen. Det er formanden for børn og unge-udvalget eller i dennes fravær næstformanden, der træffer foreløbige beslutninger efter servicelovens § 75, jf. kapitel 15. Formanden eller næstformanden for børn og unge-udvalget skal altid være til at komme i kontakt med.

Kommunalbestyrelsen sørger for, at den fornødne sekretariatsbistand er til rådighed for udvalget. Der er ikke særlige krav i loven eller i forretningsordenen med hensyn til placeringen af sekretariats-funktionen for børn og unge-udvalget.

Efter bekendtgørelsens § 7, stk. 3, må kun udvalgets medlemmer og protokolføreren deltage i mødet under voteringen. Sagsbehandleren eller andre, der har beskæftiget sig med sagen i forvaltningen, kan således ikke deltage i mødet under voteringen. Der vil derimod ikke være noget i vejen for, at udvalget indkalder sagsbehandleren eller andre til mundtligt at redegøre for sagen, inden der træffes afgørelse, men forældrene, deres advokat og eventuelle andre parter har krav på at blive orienteret om, hvad forvaltningen mundtligt har oplyst.

Efter retssikkerhedslovens § 21, stk. 2, fastsætter socialministeren regler om vederlag til formanden og de øvrige medlemmer der er valgt af kommunalbestyrelsen.

For så vidt angår de sager, der skal forelægges børn og unge-udvalget, henvises til kapitel 13.

29. Det børn og unge-udvalg, som er nedsat efter retssikkerhedslovens § 18, er en selvstændig forvaltningsmyndighed i forvaltningslovens forstand og dermed omfattet af reglerne om videregivelse af oplysninger i persondatalovens § 5, stk. 1-3, §§ 6-8, § 10, § 11, stk. 1, § 38 og § 40, jf. persondatalovens § 1, stk. 3, hvoraf det (også) fremgår, at Datatilsynet i overensstemmelse med lovens kapitel 16 fører tilsyn med manuel videregivelse af personoplysninger til en anden forvaltningsmyndighed. Da det imidlertid er en forudsætning for udvalgets virksomhed, at udvalget får de oplysninger, der er nødvendige for, at sagen kan afgøres i overensstemmelse med de i serviceloven opstillede krav, er videregivelse af oplysningerne berettiget.

Rådgivning

Service-loven:

§ 11. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at forældre med børn og unge eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, kan få en gratis familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Tilbuddet om

rådgivning skal også omfatte
vordende forældre.

Stk. 2. Såvel forældre som børn og unge, der alene søger rådgivning efter stk. 1, skal kunne modtage denne anonymt og som et åbent tilbud.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal, når det må anses for at være af væsentlig betydning for et barns eller en ungs særlige behov for støtte, tilbyde:

- 1) konsulentbistand til børn, unge og familier med hensyn til børn eller unges forhold og
- 2) rådgivning om familieplanlægning

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde gratis rådgivning, undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier. Opgaverne kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter nærmere regler om familievejledningen.

30. Kommunen skal tilbyde gratis rådgivning til børn og unge og deres forældre, andre personer, der faktisk sørger for et barn eller en ung samt vordende forældre, og kommunen er forpligtet til ved opsøgende virksomhed at rette sådant et tilbud til enhver, som må antages at trænge hertil. Kommunen må derfor bl.a. rette sit opsøgende arbejde mod særligt truede grupper af børn og unge.

Der kan f.eks. være grund til at være mere opmærksom på særlige vanskeligheder hos unge med en anden etnisk baggrund end dansk. Et eksempel herpå kan være en ung, som har brug for rådgivning og støtte i forbindelse med familiens ægteskabsplaner for den unge eller i forbindelse med en overvejelse om at sende en ung på genopdragsrejse i forældrenes oprindelsesland. Der henvises til Rapport fra juni 2006 om en styrket indsats mod genopdragsrejser og andre længerevarende udlandsophold af negativ betydning for herværende børns skolegang og integration udgivet af Ministeriet for Flygtninge og Indvandrere og Integration. Der kan i en sådan situation også være brug for et rådgivningstilbud til familien. Der skal således være adgang til en familieorienteret rådgivning for både enkeltmedlemmer og hele familien, også uden at der er iværksat eller skal iværksættes andre former for støtte. Ved en familieorienteret rådgivning forstås, at der kan rådgives om alle aspekter, der har betydning for børn, unge og deres familier. Rådgivningen kan i den forbindelse bestå i, at barnet, den unge og familien henvises til andre afdelinger i kommunen eller andre relevante myndigheder, som vil kunne yde den relevante rådgivning og vejledning. Viser det sig i forbindelse med rådgivningen, at der er behov for anden

form for støtte, finder enten servicelovens § 11, stk. 3-4, jf. nedenfor i punkt 40 og 106-114 eller bestemmelserne i lovens kapitel 11 anvendelse.

Der oprettes ingen sag i anledning af en henvendelse om rådgivning fra barnet, den unge eller de vordende forældre, og der er ikke notatpligt, når det kun er rådgivning, der ønskes og udføres. Reglen om notatpligt i offentlighedslovens § 6 gælder således ikke, når rådgivningen ikke har sammenhæng med en afgørelse.

Rådgivningen efter servicelovens § 11, stk. 1, skal kunne ydes som et anonymt og åbent tilbud til vordende forældre samt forældre, børn og unge, der alene søger rådgivning. At rådgivningen skal kunne ydes som et åbent tilbud indebærer, at alle frit skal kunne henvende sig alene med det formål at blive rådgivet. Adgangen til anonym rådgivning betyder, at der ikke kan stilles krav til den, der alene søger rådgivning, om at opgive navn eller andre data.

Særligt om rådgivning af børn og unge

31. Adgangen og retten til rådgivning, herunder muligheden for anonym rådgivning og rådgivning som et åbent tilbud, omfatter også børn og unge. Som et supplement til den tidlige og forebyggende indsats kan det være relevant for kommunen at udbrede kendskabet til rådgivningen direkte til børn og unge i kommunen. Almindelig rådgivning efter servicelovens § 11, stk. 1 og 2, kræver ikke, at der foreligger tilladelse fra forældremyndighedsindehaveren. Et barn eller en ung har således ret til åben og anonym rådgivning på lige fod med forældremyndighedsindehaveren. Der er ingen aldersgrænse for retten til rådgivning. Mange børn og unge kan have behov for at fortælle om deres problemer til en voksen, der har tid til at lytte, og som kan give et godt råd. Dette behov afhænger mere af barnets eller den unges udvikling og modenhed end af den biologiske alder.

Den rådgivning, der kan blive tale om efter servicelovens § 11, stk. 1 og 2, er alene en rådgivning, der har til formål at hjælpe barnet eller den unge til selv at løse de problemer, som har givet anledning til henvendelsen.

Børn og unge har ligesom alle andre, der henvender sig om råd og vejledning efter servicelovens § 11, stk. 1 og 2, krav på, at oplysningerne ikke registreres eller videregives. Se ovenfor under punkt 30. Også for børn betyder adgangen til anonym rådgivning, at der ikke kan stilles krav til den, der alene søger rådgivning, om at opgive navn eller andre data.

En uddybende beskrivelse af den anonyme rådgivning findes i bogen »Anonym rådgivning af børn og unge - om telefonrådgivning, opsøgende socialt arbejde og åbne rådgivninger« af Ida Koch og Torben Bechmann Jensen, Socialministeriet 1999.

Placering af rådgivningen

32. Rådgivning som et åbent tilbud vil ofte med fordel kunne etableres i utraditionelle omgivelser, der er geografisk adskilt fra den almindelige kommunale forvaltning, f.eks. i familiehuse, familieværksteder, særlige ungdomsrådgivningscafeer el. lign. Dette kan medvirke til, at rådgivningen bliver udnyttet af enkeltpersoner eller familier, der ellers ikke ville være opmærksomme på denne mulighed, eller som ikke ønsker at henvende sig direkte til den kommunale forvaltning. Det bør desuden være et centralt placeret sted, så det er let tilgængeligt. Samtidig bør rådgivningstilbudet være fysisk og kommunikativt tilgængeligt for børn og unge med nedsat funktionsevne.

Anonymiteten i rådgivningen kan også sikres ved at etablere telefonrådgivning, hvor barnet eller den unge ikke behøver at være bange for at blive genkendt.

Ved vejledning af familier tilhørende etniske minoriteter bør kommunen være særlig opmærksom på de forhold, som familiens etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund giver anledning til.

Når der er behov for andet end rådgivning

33. Viser henvendelsen fra barnet eller den unge, at der er behov for andet end rådgivning, falder situationen helt uden for anvendelsesområdet for servicelovens § 11, stk. 1 og 2.

Hvis barnet eller den unge selv beder om hjælp, der ikke kan klares med rådgivning alene, og er barnet eller den unge indstillet på, at anonymiteten ophæves, gælder de almindelige regler for starten af en børnesag.

Er der tale om alvorlige problemer, som barnet eller den unge ikke umiddelbart selv kan løse, og fastholder barnet eller den unge sit ønske om at være anonym, må barnet eller den unge ikke presses til at opgive sin anonymitet, men rådgiveren må sikre sig, at barnet eller den unge får præcise oplysninger om, hvad der findes af hjælpemuligheder. Rådgivningen kan desuden bestå i, at barnet eller den unge får det råd at tale med en slægtning eller en anden voksen, som barnet eller den unge er tryk ved, om muligheden for at få hjælp. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at barnet eller den unge får at vide, at der kan tilbydes hjælp, og at det er nødvendigt at inddrage forældrene, hvis der skal ydes hjælp.

Hvis de problemer, som barnet eller den unge beskriver, er af en sådan karakter, at det giver anledning til meget alvorlig bekymring for barnets sikkerhed og udvikling, er myndighederne forpligtet til at gribe ind, uanset om det er en anonym rådgivning. Det er vigtigt, at barnet eller den unge bliver informeret om de skridt, der vil blive taget for at hjælpe med at løse problemerne. De almindelige regler for at starte en børnesag gælder i disse tilfælde. Der skal således indledes en undersøgelse efter reglerne i servicelovens § 50 for at afklare, om der er behov for egentlige foranstaltninger. Dette indebærer, at der er notatpligt med hensyn til de faktiske oplysninger, som forvaltningen kommer i besiddelse af, og at forældrene skal underrettes og inddrages. I sådanne tilfælde må kommunen være opmærksom på den særlige konflikt, som barnets eller den unges oplysninger kan give anledning til i forhold til forældrene, og det deraf følgende behov for at beskytte barnet eller den unge. En anmodning fra forældrenes side om aktindsigt må derfor altid føre til, at der foretages en konkret afvejning med henblik på vurderingen af, om forvaltningslovens bestemmelser om undtagelse fra aktindsigt kan bringes i anvendelse.

Rådgivning, undersøgelse og behandling efter servicelovens § 11, stk. 3

34. Kommunalbestyrelsen har efter servicelovens § 11 stk. 3, nr. 1, pligt til at give konsulentbistand til forældre og børn og unge, som har behov for et længerevarende og mere konkret rådgivningstilbud, end hvad der kan ydes som rådgivning efter § 11, stk. 1 og 2. Rådgivningen kan således i højere grad målrettes de konkrete problemer, der søges om hjælp til, og der kan ydes støtte over en længerevarende periode, hvis der er behov herfor. Der kan f.eks. være tale om samlivsproblemer, opdragelsesproblemer, sociale eller psykiske problemer eller kriminalitet. Konsulentbistand efter § 11, stk. 3, forudsætter, at ydelsen er af væsentlig betydning for et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Konsulentbistanden kan dermed tilbydes i de tilfælde, hvor det må antages, at bistanden er relevant i forhold til at løse konkrete, afgrænsede problemstillinger, som giver sig udslag i et særligt støttebehov hos barnet eller den unge.

Konsulentbistand rækker ud over det, den almindelige familieorienterede rådgivning kan give, f.eks. i form af tilbud om et forebyggende forældreprogram (som f.eks. De Utrolige År) eller i form af et afgrænset forløb med psykologbistand. Dog retter konsulentbistand efter § 11, stk. 3, sig ikke i udgangspunktet mod problemer, der er så store, at der er behov for en børnefaglig undersøgelse eller for særlige foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11. Hvis de problemer, som forældrene, barnet eller den unge beskriver, er af en sådan karakter, at der er anledning til yderligere bekymring for barnets eller den unges udvikling, er myndighederne således forpligtigede til at gribe ind, og de almindelige regler efter servicelovens kapitel 11 gælder således i disse tilfælde.

Der træffes ikke afgørelse om konsulentbistand efter den foreslåede § 11, stk. 3, og dermed er der heller ikke adgang til at klage over tilbuddet. Konsulentbistand forudsætter heller ikke en børnefaglig undersøgelse efter lovens § 50 eller udarbejdelse af en handleplan efter lovens § 140.

Det skal dog bemærkes, at konsulentbistand efter § 11, stk. 3, vil kunne ydes som opfølgning på en børnefaglig undersøgelse, også selv om undersøgelsen viser, at der ikke er grundlag for at iværksætte særlig støtte efter § 52.

35. Efter servicelovens § 11, stk. 3, nr. 2 kan kommunalbestyrelsen give rådgivning om familieplanlægning. Rådgivning om familieplanlægning kan således være en relevant del af rådgiverens eller sagsbehandlerens rolle. Det kan f.eks. være aktuelt i forbindelse med eventuel anden rådgivning af enlige og sårbare unge mødre eller i de tilfælde, hvor familiens/den enlige forælders situation er af en sådan karakter, at familien/den enlige forælder med fordel kunne overveje at vente med at få endnu et barn til familien eller den enlige forælder har tilstrækkeligt overskud til at kunne tage tilstrækkeligt vare på sig selv og barnet. Da der i disse tilfælde således kan være en risiko for, at et nyt barn også vil skulle anbringes uden for hjemmet, kan det være nødvendigt at gå i dialog med familien om, hvordan dette kan undgås. Der er altså tale om rådgivning til personer, som i forvejen har et barn, der har behov for særlig støtte, eller hvor der på anden vis er formodning om, at et yderligere barn vil betyde, at et kommende barn eller det eller de eksisterende børn ikke vil få tilstrækkelig omsorg. Formålet er at forebygge risikoen for, at en familie får flere børn, som efterfølgende kan komme i fare for også at blive anbragt.

Hvis der i forbindelse med rådgivning om familieplanlægning også gives konkret rådgivning om prævention, bør der lægges vægt på at hjælpe med at vælge en præventionsform, som passer til kvindens præferencer og livsstil. Der er alene tale om rådgivning og dialog om muligheden for prævention generelt. Specifik rådgivning om valg af konkrete præventionsformer, herunder også helbredsundersøgelse, vejledning i anvendelse af præventionsmidlet og udskrivning af recepter foretages fortsat af sundhedspersonale som f.eks. den praktiserende læge.

Der kan efter servicelovens § 52 a ydes støtte til udgifter, som følger af vejledning vedrørende barnet eller den unge, forældrene får som led i konsulentbistanden efter § 11, stk. 3.

Da der er tale om familier med anbragte børn, vil der som udgangspunkt allerede være gennemført børnesamtaler med disse børn. Da støtten i en vis forstand gives med henvisning til et endnu ikke undfanget barn, vil det naturligt nok ikke være relevant med en børnesamtale i dette tilfælde.

Det skal understreges, at der kun er tale om rådgivning og dialog med familien eller den enlige mor, og at det derfor forudsættes, at den pågældende familie eller enlige forælder er indforstået hermed.

*Rådgivning, undersøgelse og behandling efter servicelovens § 11,
stk. 4*

36. Kommunalbestyrelsen har efter servicelovens § 11, stk. 4 en forpligtelse til at yde gratis rådgivning til børn og unge med adfærdsmæssige problemer eller med fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser og deres familier. Rådgivningen rækker ud over den »familieorienterede rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien«, jf. servicelovens § 11, stk. 1, men angår på den anden side ikke problemer, der er så store, at der skal sættes foranstaltninger i værk efter servicelovens kapitel 11.

Udover rådgivningen har kommunalbestyrelsen desuden efter bestemmelsen en forpligtelse til at tilbyde undersøgelse og behandling. Den behandling, der kan være tale om efter bestemmelsen, kan f.eks. være psykologsamtaler, fysio- eller ergoterapeutisk behandling. Der kan blandt andet ydes genoptræning til børn og unge, hvis genoptræningen ikke kan ydes efter anden lovgivning.

Kommunalbestyrelsens forpligtelse efter servicelovens § 11, stk. 3, er et supplement til forpligtelsen til at foretage en undersøgelse efter servicelovens § 50 og til at tilbyde behandling af barnets eller den unges problemer efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3. Det betyder, at hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte, så skal der gennemføres en undersøgelse efter servicelovens § 50, og evt. iværksættes foranstaltninger efter servicelovens § 52.

Undersøgelsen kan foretages efter § 11, stk. 4, hvis barnets eller den unges problemer ikke er så store, at betingelserne for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11 er opfyldt, eller hvis den hjælp, der er behov for, er hjælp efter bestemmelserne om tilbud til børn og unge med funktionsnedsættelse, jf. kapitlerne 5-10 i denne vejledning.

Målgruppen for rådgivning, undersøgelse og behandling efter § 11, stk. 3, er derfor de børn, unge og familier, der har sociale og adfærdsmæssige problemer, der ikke er så store endnu, at der bliver tale om foranstaltninger efter lovens kapitel 11, samt børn og unge med funktionsnedsættelse, som ikke har behov for foranstaltninger, men for andre former for støtte. Der kan f.eks. være tale om børn med funktionsnedsættelse, der skal have dækket merudgifter, hvor der i den forbindelse er behov for en vurdering af behovet eller børn med mindre adfærdsmæssige vanskeligheder, f.eks. på grund af et konkret traume, der kan håndteres ved nogle få psykologsamtaler.

Formålet med rådgivning, undersøgelse og behandling efter § 11, stk. 3 er således dels at afhjælpe de problemer, der allerede eksisterer, og som i nogle tilfælde kan have forbigående karakter, fordi de f.eks. er opstået i forbindelse med en ulykke, dels at forebygge at problemerne vokser sig større, så der ikke senere bliver behov for at tage mere alvorlige foranstaltninger i anvendelse.

Om servicelovens almindelige bestemmelser om rådgivning henvises der til Vejledning nr. 1 til Lov om Social Service om formål, målgrupper, rådgivning mv.

Andre rådgivningstilbud

37. Det er vigtigt, at kommunerne også er opmærksomme på den rådgivning, der er i andre sammenhænge.

Eksempelvis er der udover rådgivning i medfør af servicelovens § 11 mulighed for rådgivning for børn og forældre i forbindelse med skolen. Det er pædagogisk psykologisk rådgivning, der normalt forkortes PPR. Der kan henvises til Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 885 af 7. juli 2010

om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand og til Undervisningsministeriets vejledning nr. 4 af 21. januar 2008 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Kommunerne har mulighed for at udvide omfanget af PPR, så den omfatter alle dele af hverdagen for børn i daginstitution og for skolesøgende børn.

Hertil kommer den rådgivning, der ydes til forældre og børn af statsforvaltningerne i forbindelse med etablering af samvær eller aftaler om forældremyndighed ved samlivsophævelse. Der kan i øvrigt henvises til forældreansvarsloven. Kommuner og statsforvaltninger bør informere hinanden om, hvilke rådgivningstilbud de har.

Endvidere skal kommunalbestyrelsen efter sundhedslovens § 122 vederlagsfrit tilbyde alle børn og unge med særlige behov en øget indsats indtil undervisningspligtens ophør, herunder øget rådgivning samt yderligere forebyggende undersøgelser ved sundhedsplejerske eller læge. Med henblik på at tilgodese børn og unge med særlige behov, skal kommunalbestyrelsen efter sundhedslovens § 123 oprette en tværfaglig gruppe, der skal sikre, at den enkeltes udvikling, sundhed og trivsel fremmes, og at der i tilstrækkeligt omfang formidles kontakt til lægefaglig, psykologisk og anden sagkundskab.

Herudover findes der forskellige former for rådgivning i privat regi, der retter sig mod både børn og voksne, og hvor det er vigtigt, at kommunen er opmærksom på disse tilbud. Der findes bl.a. netbaseret rådgivning og telefonrådgivning til børn, mens der er foreninger, der retter deres arbejde mod forældre og pårørende. Rådgivningerne er ofte etableret af organisationer eller foreninger, der anvender hel eller delvis frivillig arbejdskraft. Private rådgivningsmuligheder udgør et vigtigt supplement til de kommunale tilbud, men fritager ikke kommunen for pligten til at yde rådgivning.

På handicapområdet kan henvises til Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, DUKH, som yder gratis og uvildige rådgivningstilbud.

VISO

38. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation – VISO – bistår kommuner, regionale tilbud og borgere med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune.

Om VISO henvises der i øvrigt til Vejledning 1 til lov om social service om formål, målgrupper, rådgivning m.v.

Regionernes opgaver vedrørende børn og unge

39. Om regionernes opgaver henvises til Vejledning 1 til lov om social service om formål, målgrupper, rådgivning m.v.

Inddragelse af forældre uden del i forældremyndigheden

40. I en del af de familier, hvor der er behov for særlig støtte, vil der være tale om, at den ene forælder har forældremyndigheden alene. Hvis der skal træffes en afgørelse om foranstaltninger efter serviceloven, træffes beslutningen herom kun i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Derfor er det som udgangspunkt alene forældremyndighedsindehaveren, der er part i sagen. Den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, er dog part i afgørelser, der gælder dennes ret til at bevare kontakten til barnet eller den unge, og har ret til at klage over afgørelser, der begrænser

kontakten eller, hvor der gives afslag på støtte til samvær, som forældremyndighedsindehaveren har givet samtykke til.

Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på de ressourcer, der kan ligge hos den anden forælder. Når familieforholdene skal afdækkes som led i servicelovens § 50-undersøgelse, indebærer det bl.a., at forholdet til eventuelle forældre uden del i forældremyndigheden skal afdækkes, se evt. punkt 270. Forældre uden del i forældremyndigheden vil kunne spille en positiv rolle for barnet og det er derfor vigtigt at trække på de eventuelle ressourcer, der findes her.

Derudover skal kommunen være opmærksom på, at den almindelige adgang til at få information om barnets eller den unges forhold, som fremgår af forældreansvarslovens § 23, også finder anvendelse, når det drejer sig om et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet. Det betyder, at den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, har ret til efter anmodning at blive orienteret om barnets forhold fra skoler, børneinstitutioner samt fra social- og sundhedsvæsenet. Myndighederne kan ikke uopfordret videregive oplysninger, da forælderen selv skal tage initiativ til at bede de relevante myndigheder om oplysningerne. Myndigheden kan beslutte, at forælderen ikke skal have en orientering, hvis det vil være til skade for barnet. Statsforvaltningen kan endvidere beslutte, at forælderen ikke skal have adgang til at få en orientering om barnet, hvis adgangen bliver misbrugt. Adgangen til at få information omfatter alene oplysninger, der vedrører barnet og ikke oplysninger om forældremyndighedsindehaverens forhold. Se i øvrigt nærmere i vejledning nr. 9859 af 6. september 2007 om forældremyndighed og barnets bopæl.

Samarbejde mellem statsforvaltning og kommuner

41. I sager, hvor kun den ene forælder har forældremyndigheden, kan der være behov for et samarbejde mellem statsforvaltningen og kommunen, f.eks. hvis begge myndigheder skal undersøge barnets forhold.

Hvis forældrene søger statsforvaltningen om overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden i forbindelse med en anbringelsessag, kan det være relevant, at kommunen og statsforvaltningen samarbejder om at få afdækket, om en overførsel vil være til barnets bedste. Dette indebærer bl.a. et samarbejde omkring en evt. undersøgelse af forældrenes forhold.

42. Når der skal udveksles oplysninger mellem kommunen og statsforvaltningen, er det vigtigt, at der søges indhentet samtykke fra forældrene, jf. retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1, da det er et godt udgangspunkt for det fortsatte samarbejde med forældrene. Hvis det ikke er muligt at få samtykke til at indhente oplysninger i en sag om særlig støtte til børn og unge, kan kommunen indhente oplysninger fra statsforvaltningen uden samtykke med hjemmel i retssikkerhedslovens § 11 c, hvis det er nødvendigt for sagens behandling. Statsforvaltningen har mulighed for at bede kommunen om oplysninger, selv om der ikke er opnået samtykke fra forældrene, hvis det skønnes at være nødvendigt af hensyn til barnet eller den unge.

Hvis statsforvaltningen beder om en vurdering af en families forhold i forbindelse med, at forældremyndigheden søges overdraget til en tredjemand, er kommunen forpligtet til at videregive de relevante oplysninger, hvis de er i besiddelse af dem. Adgangen til at indhente oplysninger reguleres af forvaltningsloven §§ 28 og 29 og persondataloven § 6 stk. 1 nr. 6, § 7 stk. 2 nr. 4 og § 8 stk. 1-3. Når kommunen videregiver oplysninger fra børnesagen til statsforvaltningen, vil disse oplysninger blive omfattet af retten til partsaktindsigt, jf. forvaltningslovens § 9. Retten til aktindsigt kan begrænses efter forvaltningsloven § 15, hvis der er afgørende hensyn til andre private interesser, herunder hensynet til barnet eller den unge eller den anden forælder, der taler imod det.

Samvær med forældre uden del i forældremyndigheden

43. En afgørelse om samvær, der er truffet af statsforvaltningen, ophæver eller indskrænker ikke kommunens tilsynspligt over for det barn eller den unge, som sagen vedrører. Hvis kommunen i forbindelse med barnets eller den unges ophold i kommunen på grund af samvær med en forælder bliver opmærksom på, at barnet kan have behov for støtte, må kommunen undersøge sagen gennem indhentelse af oplysninger fra parterne og eventuelt andre myndigheder, herunder f.eks. statsforvaltningen. Kommunen har efter retssikkerhedslovens § 11c krav på at få de nødvendige oplysninger udleveret. Hvis det på baggrund af de indhentede oplysninger viser sig, at der er behov for støtte under samværet eller, at det ikke er forsvarligt at gennemføre samværet, skal kommunen underrette forældremyndighedsindehaverens opholdskommune, så der kan foretages en vurdering af et evt. behov for støtte til samværet.

Hvis statsforvaltningen eller kommunen bliver opmærksom på, at der er behov for særlig støtte i forbindelse med samvær for en forælder uden del i forældremyndigheden, kan det være relevant at koordinere indsatsen. Statsforvaltningerne kan have foranstaltet overvåget samvær i en periode, men da statsforvaltningerne i praksis sjældent etablerer en permanent ordning, må kommunen træde til, f.eks. i form af at give barnet en støtteperson, som kan være til stede under samværet, hvis det fortsat skønnes, at barnet har udbytte af samværet, og det på den baggrund besluttes, at samværet skal fortsætte, selv om samværet er problematisk. Kommunen kan ikke fortsætte eller fastsætte overvåget samvær på samme måde som statsforvaltningen, men kan med forældremyndighedsindehaverens samtykke tilbyde andre støtteforanstaltninger efter servicelovens § 52. Kommunen kan inden for viften af foranstaltninger i servicelovens § 52, stk. 3 tilbyde den hjælp, som er nødvendig ud fra barnets individuelle behov. Det kan f.eks. dreje sig om familiebehandling eller konsulentbistand. Samværsforælderen kan klage over en afgørelse om støtte til samvær efter servicelovens § 52, da pågældende har en væsentlig retlig interesse i afgørelsen.

Kommunen kan også yde støtte til en kontaktperson eller personlig rådgiver til barnet eller den unge. Iværksættelse af sådanne foranstaltninger forudsætter forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. servicelovens § 52 stk. 1, da afgørelser om særlig støtte til børn og unge i lov om social service træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Det er dog muligt at tilbyde barnet en personlig rådgiver eller en fast kontaktperson efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6 uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. servicelovens § 56. Udgifterne til foranstaltningerne afholdes af forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

Statsforvaltningen og kommunen bør i øvrigt overveje, om det i den konkrete sag kan være hensigtsmæssigt at koordinere eventuelle støtteforanstaltninger, der er sat i værk i forhold til forældremyndighedsindehaveren, med fastsættelsen af samvær med den anden forælder. Eksempelvis kan det i en sag, hvor der foregår familiebehandling, være nyttigt, at den tidsmæssige fastlæggelse af samværet med en forælder uden del i forældremyndigheden koordineres i forhold til, hvornår familiebehandlingen foregår.

Kommunen kan ikke regulere eller midlertidigt ophæve samværet for en forælder uden del i forældremyndigheden, der er fastsat af statsforvaltningen med mindre, der er tale om et anbragt barn, herunder et barn anbragt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren. Kommunen kan alene rådgive og støtte forældre og børn samt oplyse statsforvaltningen om sin vurdering af forløbet af samværene. Kommunen er dog forpligtet til at afbryde eller gribe ind i et konkret samvær, evt. ved en akut fjernelse af barnet eller den unge, hvis situationen er af alvorlig karakter.

Bistand ved udpegning af forældremyndighedsindehaver

Service-loven:

§ 57. Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung, skal kommunen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden.

44. Forpligtelsen for kommunen efter servicelovens § 57 til om nødvendigt at medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden, gælder, hvad enten kommunen selv tager initiativ til at rejse sagen, eller af statsforvaltningen bliver bedt om at yde bistand. Kommunen bør altid orientere statsforvaltningen om forældremyndighedsindehaverens død, hvis denne har forældre-myndigheden alene. Det er den hidtidige opholdskommune, der har forpligtelsen efter servicelovens § 57, hvis der ikke er en efterlevende forælder eller, hvis pågældende ikke er kendt af myndighederne. Ved forældremyndighedsindehaverens død bliver den efterlevende forælders opholdskommune også opholdskommune for barnet. Det gælder også i de tilfælde, hvor der ingen kontakt er mellem barnet og den efterlevende forælder. Det kan gøre det nødvendigt at etablere et samarbejde mellem den kommune, hvor den afdøde forælder boede, og kommunen, hvor den efterlevende forælder bor, for at sikre en god overgang for barnet. Dette er særligt vigtigt, hvis fraflytnings-kommunen vurderer, at der kan være behov for særlig støtte til barnet i anledning af dødsfaldet.

45. Afgørelsen om, hvem der skal have forældremyndigheden, træffes af statsforvaltningen. Ved afgørelsen inddrager stats-forvaltningen tillige eventuelle tilkendegivelser efter § 16 i forældreansvarsloven fra indehavere af forældremyndigheden om, hvem der efter deres død bør have tillagt forældremyndigheden (»børnetestamenter«). I en række tilfælde vil det ikke være nødvendigt at inddrage kommunen.

Hvis statsforvaltningen anmoder om det, er kommunen forpligtet til at afgive en udtalelse om barnet og om eventuelle ansøgere, jf. bekendtgørelse om forældremyndighed og samvær m.v. Dette gælder også i de situationer, hvor der er en efterlevende forælder, og andre end forælderen beder om forældremyndigheden.

Hvis kommunen eller statsforvaltningen ikke umiddelbart er bekendt med personer, som kan komme på tale, må kommunen yde en aktiv indsats for at finde frem til egnede personer, da intet barn kan være foruden forældremyndighedsindehaver. Kommunen må tage kontakt med barnet eller den unge selv, pårørende, bekendte eller andre, der står barnet eller den unge nær, med henblik på at finde frem til den eller de personer, der vil være egnede til at blive udpeget som indehaver af forældremyndigheden. Kommunen må være opmærksom på, om der er behov for at bede statsforvaltningen om at få udpeget en midlertidig indehaver af forældremyndigheden og evt. komme med forslag til en egnet forældremyndighedsindehaver. Det kan være nødvendigt, hvis der ikke umiddelbart er nogen, der ansøger om at få forældremyndigheden, men også i tilfælde, hvor der er uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet.

46. Den, der udpeges som forældremyndighedsindehaver af statsforvaltningen, bliver samtidig værge, men får ikke forsørgelsespligt for barnet eller den unge. Det betyder, at hvis der er en

efterlevende forælder, som ikke får tillagt forældremyndigheden, er denne forpligtet til at bidrage til forsørgelsen. Bidragspligten iværksættes af Statsforvaltningen ved at kontakte denne. Hvis forældremyndighedsindehaveren er afdød, kan kommunen yde hjælp til barnets forsørgelse, med henvisning til lov om aktiv socialpolitik § 84. Der kan kun ydes kontanthjælp til mindreårige i de tilfælde, hvor barnet eller den unge selv er forsørger, fordi pågældende har fået et barn eller har indgået ægteskab.

Finansiering

47. Kommunerne har det fulde myndigheds- og finansieringsansvar for sociale tilbud. En kommune kan derfor beslutte at visitere et barn eller en ung til et af kommunens egne tilbud eller vælge at anvende andre kommuners tilbud, regionale eller private tilbud.

Kommunens udgifter til almindelig rådgivning, undersøgelse og behandling samt tilsyn efter servicelovens §§ 10, 11 og 146 afholdes endeligt af kommunen. Det samme gælder udgifter til administration, f.eks. udgifter til undersøgelser, herunder de i servicelovens §§ 50 og 51 nævnte.

48. Kommunen afholder endeligt udgifterne vedrørende foranstaltninger for børn og unge med særlige behov for støtte efter servicelovens § 52, stk. 3, § 52 a, § 54, og § 76, stk. 2 - 5 og 7.

Staten afholder 25 % af de udgifter, der overstiger 0,8 mio. kr. og 50 % af de udgifter, der overstiger 1,5 mio. kr., jf. servicelovens § 176. Der er en løbende justering af beløbene, se servicelovens § 176, stk. 3 og Socialministeriets bekendtgørelse nr. 1019 af 10. oktober 2006 om statsrefusion i særligt dyre enkeltsager efter § 176 i lov om social service.

Staten refunderer 50 % af en kommunes udgifter til advokatbistand efter servicelovens § 72, jf. servicelovens § 177, stk. 1, nr. 3.

Finansiering af udgifter til flygtninge og børn af asylansøgere

49. For udlændinge, der er omfattet af servicelovens § 181, stk. 1, afholder staten fuldt ud udgifter til hjælp efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 1-6, § 52, stk. 3, nr. 7, § 54, § 76, stk. 2 og stk. 3, nr. 2 og 3, i de første tre år efter datoen for opholdstilladelsen. Derudover afholder staten udgifterne til udlændinge, som inden 12 måneder efter dagen fra opholdstilladelsen på grund af betydelig og varig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne anbringes i døgnophold, dog kun indtil den pågældende i en sammenhængende periode på to år har klaret sig selv. Endelig afholder staten udgiften til mindreårige asylansøgere, der får opholdstilladelse, dog længst indtil de fylder 18 år, eller barnets forældre får lovligt ophold her i landet.

Disse udgifter er omfattet af bestemmelserne i Socialministeriets bekendtgørelser om regnskabsaflæggelse og refusion og revision.

Straffebestemmelse

50. Efter servicelovens § 156 straffes den, som tilskynder eller hjælper et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet efter serviceloven, til at undvige eller selv holder den undvegne skjult. Den pågældende kan straffes, med fængsel i indtil to år eller under formildende omstændigheder med bøde.

51. Den, der i strid med reglerne i serviceloven anbringer eller modtager et barn eller en ung i pleje eller fjerner et barn eller en ung fra familiepleje, straffes med bøde, jf. servicelovens § 157.

Kapitel 2

Underretningspligt

52. I dette kapitel beskrives underretningspligten, som er en personlig pligt, der gælder både for fagpersoner og den almindelige borger, når man får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung har brug for særlig støtte. Først beskrives fagpersoners skærpede underretningspligt og dernæst beskrives den generelle underretningspligt, som omfatter alle borgere.

Fagpersoners underretningspligt

Serviceloven: § 153. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

1) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter kapitel 11,

2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte efter kapitel 11 på grund af de vordende forældres forhold eller,

3) at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for vold eller andre overgreb.

Stk. 2. Socialministeren kan fastsætte regler om underretningspligt for andre grupper af personer, der under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til forhold eller grund til at antage, at der foreligger forhold, som bevirker, at der kan være anledning til foranstaltninger efter denne lov. Socialministeren kan endvidere fastsætte regler om, at andre grupper af personer har underretningspligt efter stk. 1, nr. 2 i forbindelse med aktiviteter uafhængigt af deres

erhverv.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal, medmindre særlige forhold gør sig gældende, efter anmodning videregive oplysninger til den person, der har foretaget underretningen efter stk. 1 eller efter regler udstedt i medfør af stk. 2, 1.pkt., om, hvorvidt underretningen har givet kommunen anledning til undersøgelser eller foranstaltninger efter denne lov vedrørende det barn eller den unge under 18 år, underretningen vedrører

53. Servicelovens § 153 handler om underretningspligt for personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, som har pligt til at underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold eller, at et barn eller en ung under 18 år er udsat for vold eller andre overgreb.

Med ”særlig støtte” i servicelovens § 153, stk. 1, nr. 1 og 2, sigtes til støtte efter servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge. Der er således ikke underretningspligt i situationer, hvor barnets eller den unges vanskeligheder har en karakter, som reglerne om særlig støtte efter servicelovens kapitel 11 ikke tager sigte på at løse. Som eksempel kan nævnes forhold, der alene kan begrunde en særlig socialpædagogisk indsats efter folkeskolelovens regler.

Underretningspligten indtræder efter servicelovens § 153 uanset, hvad der er årsagen til, at barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte. Der er ikke i den sociale lovgivning en opremsning af, hvad der konkret hører under underretningspligten. Omkring børn og unge kan det siges, at underretningspligten omfatter alle de tilfælde, hvor en offentlig ansat får kendskab til forhold, der giver grund til at antage, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. Dette kan eksempelvis være tilfælde, hvor barnet eller den unge:

- har vanskeligheder i forhold til de daglige omgivelser eksempelvis med at begå sig socialt eller klare sig fagligt i skolen,
- udsættes for vanrøgt, omsorgsvigt eller nedværdigende behandling fra forældres eller andre opdrageres side,

- lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare,
- lever under forhold, der på andre måder er utilfredsstillende,
- eller har behov for støtte på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Derudover gælder underretningspligten i alle tilfælde, hvor en offentlig ansat får kendskab til vordende forældre med vanskeligheder af en karakter, der giver grund til at antage, at barnet efter fødslen vil få behov for særlig støtte. Det kan eksempelvis være tilfælde, hvor:

- den ene eller begge vordende forældre er meget unge og har svært ved at tage vare på deres eget liv,
- den ene eller begge vordende forældre er misbrugere eller psykisk syge,
- den ene eller begge vordende forældre af andre årsager har svært ved at tage vare på sig selv, og må formodes at have vanskeligt ved at drage tilstrækkelig omsorg for et barn.

Underretningspligten er ikke betinget af, at der er tale om omsorgsvigt, overgreb eller lignende situationer. Det er tilstrækkeligt, at barnet eller den unge eller de vordende forældre har vanskeligheder, som man ikke selv kan gøre noget ved. I disse tilfælde skal de sociale myndigheder inddrages med det samme.

Den, der underretter, skal ikke foretage en vurdering af, om barnet eller den unge vil kunne *opnå* særlig støtte. Denne vurdering foretages af kommunalbestyrelsen. Dermed understreges det også, at det er kommunalbestyrelsens ansvar at vurdere, hvorvidt det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, således at der skal igangsættes en børnefaglig undersøgelse jf. § 50.

Efter servicelovens § 153, stk. 1, nr. 1-3 indtræder underretningspligten, når den pågældende får kendskab til eller *grund til at antage*, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold eller, at et barn eller en ung under 18 år er udsat for vold eller andre overgreb.

Der stilles ikke krav til, at den pågældende fagperson har et kendskab til barnets eller den unges forhold. Derimod skal der være tale om en antagelse, der er sagligt begrundet i barnets eller den unges forhold, og som har givet grund til bekymring for barnets eller den unges udvikling eller sundhed. En sådan antagelse kan således føre til en bekymring for, om barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11.

Hvis der er tale om vanskeligheder, der har en karakter, som reglerne i servicelovens kapitel 11 sigter på at løse, vil der efter § 153 være underretningspligt. Det gælder *uanset* at den, der underretter, har mulighed for og fortsat kan benytte de hjælpemidler, som findes inden for vedkommendes regi. Det betyder f.eks., at skolen fortsat kan søge dialog med forældre og tilbyde specialundervisning, selvom socialforvaltningen er underrettet om barnets eller den unges problemer.

Den, der underretter, skal ikke foretage en vurdering af, om barnet eller den unge vil kunne *opnå* særlig støtte. Denne vurdering foretages af kommunalbestyrelsen. Dermed understreges det også, at det er kommunalbestyrelsens ansvar at vurdere, om det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, og at der skal igangsættes en børnefaglig undersøgelse jf. § 50.

Der kan forekomme tilfælde, hvor ens bekymring angår så alvorlige forhold, at det er nødvendigt at inddrage de sociale myndigheder hurtigt. I situationer, hvor man som fagperson får mistanke om,

at et barn er udsat for vold, seksuelt misbrug eller anden alvorlig omsorgssvigt bør der således altid straks ske en underretning til kommunens sociale myndigheder.

Hvilke fagpersoner har underretningspligt?

54. Underretningspligten i § 153 påhviler alle offentligt ansatte og andre med offentlige hverv, herunder eksempelvis personalet i daginstitutioner, skolelærere, sundhedsplejersker og ansatte på sygehuse og hospitaler. Pligten påhviler også ansatte i andre dele af den kommunale forvaltning samt ansatte ved statsforvaltningerne, der eksempelvis i forbindelse med behandlingen af en sag om forældremyndighed eller samvær får kendskab til, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte.

Underretningspligten omfatter derudover bl.a. privatpraktiserende læger, ansatte ved frie grundskoler og frie kostskoler, dagpasningstilbud, der er drevet som selvejende institutioner samt opholdssteder, krisecentre, familiepleje, præster i folkekirken og behandlingstilbud og andre private tilbud, der for det offentlige udfører opgaver rettet mod personer med sociale eller andre særlige problemer.

Med ”personer, der udøver offentlig tjeneste” sigtes til personer, som er ansat til at udfylde offentlige opgaver på vegne af offentlige myndigheder (f.eks. statslige myndigheder, dvs. ministerier, direktorater, politi og domstole, og kommunale forvaltninger), som udøver deres virksomhed i henhold til lovregler eller bestemmelser, der er fastsat med hjemmel i lov. Der kan f.eks. være tale om skolelærere eller pædagoger, som er ansatte i dagtilbud. Med ”personer, der udøver offentligt erhverv” sigtes til personer, som ikke er ansat til at udfylde offentlig tjeneste, men som i kraft af deres erhverv udøver tjeneste for en offentlig myndighed, som medfører visse handlebeføjelser udadtil. Der kan f.eks. være tale om en privatansat læge, der efter anmodning tilser en beboer på et kvindekrisecenter, eller et kommunalbestyrelsesmedlem, som i udøvelsen af sit hverv får kendskab til et forhold vedrørende et barn eller en ung, der bør underrettes om efter denne bestemmelse.

Retningslinjer for at foretage en underretning

55. Underretningspligten er en personlig pligt. Enhver er således ansvarlig for at reagere og handle på sin egen bekymring, hvis man bliver bekendt med et barn, som kan have brug for hjælp. Man har dermed som enkeltperson pligt til at kontakte kommunens sociale myndigheder og videregive sin bekymring for barnet eller den unge.

Det er et kommunalt anliggende at udarbejde de procedurer for håndtering af underretninger, som man ønsker internt i kommunen. Mange kommuner har vejledninger og retningslinjer for, hvordan man som fagperson bør håndtere en situation, hvor man vil foretage en underretning til kommunens sociale myndigheder. Disse vejledninger og retningslinjer vil ofte fremgå af den sammenhængende børnepolitik, som kommunalbestyrelsen har pligt til at udarbejde efter servicelovens § 19. Læs herom i punkt 17ff i denne vejledning.

I nogle kommuner omhandler proceduren for underretning, at en underretning altid skal gå gennem skolens eller institutionens ledelse, således at lederen på skolen, institutionen m.v. er den, der i alle tilfælde kontakter og underretter de sociale myndigheder. Sådanne aftaler og procedurer er ofte hensigtsmæssige, men man skal være opmærksom på, at de ikke fritager den enkelte fagperson

for et ansvar, hvis lederen vælger ikke at underrette kommunalbestyrelsen. Underretningspligten må således aldrig tilsidesættes.

Det er strafbart ikke at overholde sin underretningspligt. Dette følger af straffelovens § 156, som lyder, at når en person, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, nægter eller undlader at opfylde sin pligt, som tjenesten eller hvervet medfører, eller at efterkomme lovlig tjenstlig befaling, straffes han/hun med bøde eller fængsel indtil fire måneder. Straffen kan i særlige tilfælde forhøjes, hvis den pågældende tidligere er fundet skyldig i en efter det fyldte 18. år begået strafbar handling.

Underretning ved mistanke om seksuelle eller fysiske overgreb

56. Efter servicelovens § 153, stk. 1 nr. 3, skal personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år er udsat for vold eller andre overgreb. Bestemmelsen indebærer en særlig regulering af den underretningspligt, der ellers følger af den almindelige regel i § 153, stk. 1, nr. 1. Det betyder, at underretningspligten indebærer en særlig regulering af pligten til at underrette, når der er kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år er udsat for vold eller andre overgreb. Formålet er at understrege vigtigheden af, at kommunen så hurtigt som muligt får mulighed for at gribe ind i de tilfælde, hvor der kan være tale om vold eller andre overgreb mod et barn eller en ung, da dette kan have særligt alvorlige konsekvenser for barnets udvikling.

Med *vold eller andre overgreb* henvises til strafbare handlinger mod et barn eller en ung under 18 år, som er omfattet af straffelovens kapitel 24-26 (forbrydelser med kønssædeligheden, forbrydelser mod liv og legeme samt forbrydelser mod den personlige frihed) samt straffelovens § 210 og § 213.

Underretningspligten gælder i forhold til vold eller andre overgreb mod barnet eller den unge, der finder sted på vedkommendes sædvanlige opholdssted, herunder i hjemmet eller på en institution begået af personer, som barnet eller den unge sædvanligvis omgiver sig med på dette sted. Den gælder også i forhold til vold eller andre overgreb, der sker i omgivelser, hvor barnet eller den unge tilfældigvis har sin gang, og hvor gerningsmanden ikke er en person, som barnet eller den unge sædvanligvis omgiver sig med.

Er der reel og kvalificeret mistanke om, at et barn bliver seksuelt misbrugt, udsat for vold eller andre fysiske overgreb, bør underretteren ligeledes rette henvendelse til politiet. Politiet får herved mulighed for at efterforske sagen.

Det er især personalet i institutioner, skoler, den kommunale forvaltning og på anbringelsesstederne, som skal være særligt opmærksom på tilfælde, hvor der er mistanke om seksuelle eller fysiske overgreb mod børn og unge, herunder hvis der er unge, der har en uhensigtsmæssig seksuel adfærd, så der kan træffes de fornødne foranstaltninger til beskyttelse af barnet eller den unge. Den særlige opmærksomhed skal ligeledes rettes mod seksuelle overgreb, når barnet er anbragt.

Det kan være hensigtsmæssigt, at kommunen har et beredskab klar til disse svære sager, jf. punkt 73. Derudover kan der hentes hjælp hos SISO, der er et videnscenter vedrørende den socialfaglige indsats til bekæmpelse af seksuelle overgreb på børn.

Tavshedspligt og underretning

57. Mange personer er underlagt tavshedspligt i forbindelse med deres arbejde, enten via lovgivning eller via interne regler. Det gælder f.eks. læger, folkeskolelærere og præster i folkekirken og i den katolske kirke mv.. De nævnte faggrupper er imidlertid forpligtiget til at underrette kommunen i overensstemmelse med servicelovens §§ 153 og 154, selv i de tilfælde hvor de har tavshedspligt. Servicelovens regler om underretning vil således altid gå forud for interne regler om tavshedspligt, fordi underretningspligten er fastsat ved lov og derfor har forrang. Der kan derfor ikke henvises til f.eks. interne regler om tavshedspligt som begrundelse for ikke at underrette kommunen efter serviceloven.

Hvis der indgives underretning til kommunens sociale myndigheder skal fagpersonen altid forsøge, at indhente samtykke fra forældremyndighedsindehaverne eller de vordende forældre til, at kontakte kommunen med henblik på at oplyse om familiens, barnets, den unges eller de vordende forældres problemer.

Hvis der ikke kan opnås samtykke fra forældremyndighedsindehaverne eller de vordende forældre, må fagpersonen foretage en afvejning mellem hensynet til familien og deres ret til privatliv og på den anden side hensynet til familien selv og barnets, den unges eller det kommende barns behov for rettidig hjælp.

Omkring vordende forældre bør det indgå i overvejelserne, at fostre og spædbørn er særligt sårbare over for forældrenes forhold, og at den tidlige indsats er af afgørende betydning for barnets mulighed for en sund udvikling.

I de tilfælde, hvor der ikke kan opnås samtykke kan underretningspligten betyde, at fagpersonen må bryde sin tavshedspligt og videregive personlige oplysninger om barnet, den unge eller de vordende forældre til kommunens sociale myndigheder. Som fagperson kan tavshedspligten opleves som en svær barriere i forhold til at indgive en underretning, herunder måske særligt for sundhedsfagligt personale for hvem tavshedspligten ellers er central i det daglige virke. Selvom underretningen kan betyde brud med tavshedspligten og eventuelt skade fagpersonens mulighed for at skabe og bevare et åbent tillidsforhold mellem familien, barnet, den unge eller de vordende forældre, er hensynet til barnets, den unge eller de vordende forældres behov for rettidig hjælp afgørende. Bestemmelsen skal i øvrigt ses i sammenhæng med reglerne vedrørende lempelse af tavshedspligtsreglerne efter servicelovens § 49 a. Heraf fremgår, at der kan tages initiativ til at foretage en tværfaglig afklarende samtale om et konkret barn eller en ung, hvis der foreligger en bekymring om dette barns udvikling. Der henvises til punkt 262 og 269.

Mulighed for at underrette direkte til Ankestyrelsen

58. Hvis man som fagperson har indgivet en underretning om et barn eller en ung til den kommunale forvaltning, men har en oplevelse af at kommunen ikke iværksætter foranstaltninger, eller at barnet eller den unge ikke får tilstrækkelig hjælp, da kan der underrettes direkte til Ankestyrelsen eller de sociale nævn. Efter servicelovens § 65 har Ankestyrelsen mulighed for at pålægge kommunalbestyrelsen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser, se yderligere herom i kapitel 24.

Fagpersoners mulighed for at få oplyst, hvad underretningen har givet anledning til.

59. Efter servicelovens § 153 stk. 3 har den person, der har foretaget en underretning efter § 153, stk. 1, -2, 1.pkt., mulighed for at henvende sig til kommunalbestyrelsen med henblik på at få oplyst, om underretningen har givet anledning til undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven, vedrørende det barn eller unge under 18 år, underretningen omhandler. Det betyder, at kommunalbestyrelsen efter anmodning skal videregive oplysninger til den person, der har foretaget underretning efter § 153, stk. 1-2, 1. pkt., om hvorvidt underretningen har givet kommunen anledning til undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven. Tilbage meldingen vil på kommunalbestyrelsens vegne kunne foretages af den del af kommunens forvaltning, der behandler de pågældende undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven, ligesom anmodningen om en sådan tilbage melding vil kunne rettes der til.

Tilbage meldingen har til hensigt at bekræfte, at kommunen behandler sagen på behørig vis. Samtidig får den person, der har foretaget underretningen, mulighed for i tilrettelæggelse af det videre arbejde med barnet eller den unge at tage højde for, at der er foretaget undersøgelser eller foranstaltninger i forhold til barnet eller den unge under 18 år efter serviceloven. Der kan alene videregives oplysninger om, hvorvidt der er iværksat undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven vedrørende det barn eller den unge, som underretningen vedrører. Derimod kan der ikke med hjemmel i § 153, stk. 3, ske videregivelse af oplysninger om karakteren af eller indholdet af de pågældende undersøgelser eller foranstaltninger.

Kommunalbestyrelsen pligt til at videregive de nævnte oplysninger, gælder som udgangspunkt i alle tilfælde, med mindre særlige forhold gør sig gældende. Hermed henvises til de særlige situationer, hvor kommunalbestyrelsen kan have en særlig grund til at antage, at den der underretter, ikke kan håndtere de pågældende oplysninger på en hensigtsmæssig måde, f.eks. i de tilfælde hvor der kan være tale om chikane, eller hvor kommunen er bekendt med, at familien har helt særlige grunde til, at oplysninger om deres rent private forhold beskyttes.

Servicelovens § 153 stk. 3, giver alene mulighed for at videregive oplysninger til den person, der har foretaget underretningen, og kun til den person, der anmoder herom. Hvis underretningen er gået igennem flere personer, f.eks. hvis lederen på skolen har foretaget underretningen på vegne af en lærer, vil kommunalbestyrelsen med hjemmel i § 153, stk. 3, efter anmodning kunne videregive oplysninger til enhver af disse personer, som har været involveret i underretningen.

Bestemmelsen regulerer alene videregivelsen af de nævnte oplysninger fra kommunalbestyrelsen til den person, der har foretaget underretningen. Øvrige behandlinger af oplysninger om rent private forhold, herunder de underrettendes videregivelse af oplysninger til andre, skal foretages i overensstemmelse med de gældende regler i persondataloven. Ligeledes finder de øvrige regler i persondataloven om bl.a. de registreredes rettigheder, den dataansvarliges anmeldelsespligt og behandlingssikkerhed anvendelse, i det omfang det er relevant, også for oplysninger, der videregives i forbindelse med tilbage melding til den person, der har foretaget underretningen. Adgangen til at videregive oplysninger om enkeltpersoner (personoplysninger) til en anden forvaltningsmyndighed er reguleret i persondatalovens § 5, stk. 1-3, §§ 6-8, § 10, § 11, stk. 1, § 38 og § 40, jf. persondatalovens § 1, stk. 3.

I de tilfælde, hvor en underretning fører til en undersøgelse og en eventuel foranstaltning, vil det af hensyn til den samlede indsats over for det enkelte barn eller den unge kunne være hensigtsmæssigt, at der indgås et tværfagligt samarbejde omkring indsatsen. F.eks. kan det være relevant for en

skolelærer at vide, hvilke foranstaltninger der er iværksat. Hvis der således f.eks. er iværksat tilbud om aflastningsophold, hvis forældrene i perioder ikke er i stand til at tage tilstrækkeligt vare på barnet på grund af psykisk sygdom eller misbrug m.v., vil skolelæreren i sit daglige arbejde med det pågældende barn kunne tage højde for, at barnet i perioder er ekstra sårbart, og at det derfor har behov for særlig opmærksomhed og støtte i disse perioder. En udveksling af sådanne oplysninger mellem kommune og skole er ikke reguleret af servicelovens § 153, men vil skulle behandles efter de gældende regler i persondataloven (særligt §§ 6-8). Det vil som oftest indebære, at forældrene og den unge over 15 år skal give samtykke til, at der videregives oplysninger om rent private forhold til en anden myndighed (f.eks. et hospital) med henblik på tværfagligt at støtte op omkring indsatsen over for barnet eller den unge.

En underretning medfører ikke i sig selv, at kommunalbestyrelsen er forpligtet til at iværksætte foranstaltninger, men at kommunen som led i sin almindelige tilsynsforpligtelse efter servicelovens § 146 må undersøge, om det barn eller den unge, som underretningen omhandler, har behov for særlig støtte.

Borgerens underretningspligt

Service-loven:

§ 154. Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdragers side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

60. Enhver person, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år udsættes for vanrøgt eller andre forhold, som er til fare for dets udvikling og sundhed, herunder vold, mishandling, seksuelle overgreb, omskæring m.v., har efter servicelovens § 154 en pligt til at underrette kommunen. Det kan bl.a. være i situationer, hvor borgeren bliver bekendt med, at barnet eller den unge udsættes for vold, mishandling eller seksuelle overgreb.

Den person, der underretter, bliver ikke part i barnets eller den unges sag, og underretteren vil derfor ikke kunne få oplysninger om sagens videre udvikling. Underretteren har således ikke krav på at få oplyst eksempelvis om vedkommendes bekymring for barnet var begrundet, om underretningen fører til, at kommunen iværksætter en undersøgelse af barnet eller den unges forhold, om kommunen iværksætter støtte til barnet eller den unge samt af hvilken art støtten måtte være. Dog har man som underretter krav på at få en kvittering fra kommunen på, at underretningen er modtaget. Kommunen har pligt til at sende en sådan kvittering inden for seks dage efter, at underretningen er modtaget, jf. servicelovens § 155, se også punkt 62 .

Der er ikke formkrav til, hvordan en underretning skal finde sted. Det kan således både være skriftligt, telefonisk, mundtligt, via e-mail, sms etc. En underretning kan også ske anonymt, se punkt 65.

Sammenhæng mellem underretningspligt og kommunens rådgivning

61. Reglerne om underretningspligt efter §§ 153 og 154 har sammenhæng med, at det efter § 11 påhviler kommunalbestyrelsen at yde rådgivning til vordende forældre, børn, unge, forældremyndighedsindehavere eller andre, der sørger for et barn eller en ung, med henblik på løsning af vanskeligheder i familien. Underretningspligten skal ligeledes ses i sammenhæng med kommunalbestyrelsens pligt til at udarbejde en undersøgelse af barnets eller de unges forhold eller de vordende forældres situation efter § 50, når kommunalbestyrelsen bliver bekendt med et barn, en ung eller vordende forældre, som kan have behov for særlig støtte. Se kapitel 10.

Kvittering for underretninger

Service-loven:

§ 155. Hvis kommunen modtager underretning om, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen senest 6 hverdage efter modtagelsen af underretningen sende en bekræftelse af modtagelsen. Det gælder også underretninger om vordende forældre, hvor der kan opstå et behov for særlig støtte umiddelbart efter fødslen.

62. Når kommunen har modtaget underretningen, skal kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 155 kvittere for modtagelsen inden seks hverdage. Dette er alene en bekræftelse af, at kommunen har registreret underretningen. Kvitteringen må ikke indeholde oplysninger om, hvad kommunen påtænker at foretage sig i den enkelte sag. Det kan være hensigtsmæssigt, at kvitteringen indeholder generelle oplysninger om, hvad kommunen normalt gør. Kvitteringen kan også oplyse om, at den, der foretager underretning, ikke bliver part i sagen, ikke vil blive løbende orienteret om sagens forløb og ikke kan klage over de skridt, som kommunen vælger at foretage eller vælger ikke at foretage. Da underretteren ikke er part, vil der alene være adgang til aktindsigt i de oplysninger, som den pågældende selv er fremkommet med.

Vurdering af om en underretning skal føre til en § 50 undersøgelse

63. En underretning i medfør af servicelovens §§ 153 eller 154 medfører ikke, at kommunen bliver forpligtet til at iværksætte foranstaltninger. Kommunen skal i første omgang vurdere, om der på baggrund af underretningen er behov for at igangsætte en undersøgelse efter servicelovens § 50.

I visse tilfælde vil henvendelsen nødvendiggøre, at kommunen må undersøge, om der er behov for støtte, f.eks. ved at rette henvendelse til skole eller dagtilbud. Dette følger af kommunens almindelige forpligtelse efter servicelovens § 146, til at føre tilsyn med de forhold, som børn og unge lever under. Udgangspunktet er, at forældremyndighedsindehaverne giver samtykke til, at der foretages en nærmere undersøgelse af barnets eller den unges forhold, og der bør som klart udgangspunkt altid søges indhentet samtykke.

Undtagelsen kan være situationer, hvor der er mistanke om, at en af forældrene begår overgreb på barnet eller den unge. Også i disse situationer bør det dog overvejes, om det er muligt at indhente samtykke.

Afhængig af indholdet af underretningen vil en henvendelse fra kommunens sociale myndigheder til dagtilbud, skole eller lignende kunne ske uden forudgående samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, jf. retssikkerhedsloven § 11 c, men kommunen bør i videst muligt omfang sikre sig samtykke, jf. retssikkerhedsloven § 11 a. Hvis der ikke foreligger et forudgående samtykke, bør forældrene orienteres om underretningen og om, hvilke oplysninger der eventuelt er indhentet som følge heraf. Dette gælder, hvad enten sagen henlægges eller giver anledning til overvejelser om iværksættelse af en egentlig undersøgelse efter servicelovens § 50, eller efter servicelovens § 51, jf. kapitel 10. Også i de tilfælde hvor kommunen ud fra sit forudgående kendskab til familien kan fastslå, at underretningen er grundløs, bør kommunen orientere familien. En egentlig pligt til at orientere familien vil afhænge af den konkrete sag, men kommunen må være meget opmærksom på, at familien inddrages så tidligt som muligt, hvis det kommer på tale at iværksætte undersøgelser og lignende, jf. retssikkerhedsloven § 4.

Notatpligt ved underretning

64. Kommunen har notatpligt, når den modtager oplysninger om en sags faktiske omstændigheder, når disse har betydning for en sags afgørelse. Dette fremgår af offentlighedsloven § 6. Notatpligten gælder kun i sager, hvor der skal træffes afgørelse. Det afgørende for notatpligten er, om der er modtaget oplysninger, der kan bidrage til at skabe klarhed om sagens faktiske omstændigheder, og disse oplysninger ikke allerede fremgår af sagen. Som udgangspunkt er der derfor notatpligt ved underretninger, fordi oplysningerne i underretningen ofte vil indgå som en del af grundlaget for afgørelsen om, hvorvidt der skal iværksættes en undersøgelse af barnets eller den unges forhold efter servicelovens § 50.

Anonyme underretninger

65. Et særligt problem foreligger, hvor der er tale om anonyme henvendelser. Problemet kan opstå i to forskellige situationer. I den ene situation, hvor underretteren er anonym også i forhold til kommunen, kan det være nødvendigt, at kommunen foretager en undersøgelse på baggrund af den anonyme henvendelse, men arten og omfanget må i høj grad afhænge af de konkrete omstændigheder, og der kan i sådanne tilfælde være særlig grund til straks at orientere familien om underretningen og om, at den er anonym.

I den anden situation kan kommunen være bekendt med underretterens navn, men denne ønsker at være anonym på grund af forholdet til familien. Der er efter forvaltningslovens § 15 mulighed for at undtage navnet på underretteren fra aktindsigt, men kun når dette kan begrundes med et særligt hensyn til underretteren, og kun hvis dette hensyn klart overstiger hensynet til familiens behov for at få oplyst identiteten på underretteren. Det følger heraf, at kommunen ikke på tidspunktet for underretningen kan love en underretter, at pågældende kan være anonym i forhold til familien.

Borgeres mulighed for at underrette direkte til Ankestyrelsen

66. I tilfælde, hvor man som borger har underrettet kommunen om et barn eller en ung men har indtryk af, at kommunen undlader at iværksætte foranstaltninger eller at barnet ikke får tilstrækkelig hjælp, så kan man henvende sig til Ankestyrelsen, som har mulighed for at gå ind i sagen, jf. servicelovens § 65. Se yderligere herom i kapitel 24.

Tværkommunal underretningspligt

Service-loven:

§ 152. Hvis en familie med et eller flere børn under 18 år eller vordende forældre flytter fra én kommune til en anden kommune og fraflytningskommunen finder, at et eller flere børn eller de vordende forældre har behov for særlig støtte af hensyn til barnets eventuelle særlige behov for støtte efter fødslen, skal fraflytningskommunen underrette tilflytningskommunen herom.

67. Når en familie med et eller flere børn under 18 år eller vordende forældre, der har behov for særlig støtte, flytter til en anden kommune, er det vigtigt, at den nye kommune bliver gjort opmærksom på familiens behov. På den baggrund følger det af servicelovens § 152, at fraflytningskommunen skal underrette tilflytningskommunen herom. I mange tilfælde vil forældrene eller de vordende forældre desuden selv tage kontakt til den nye kommune for at få hjælp til løsning af problemerne, men der ses også eksempler på, at forældre eller vordende forældre flytter til en anden kommune for at undgå iværksættelse af foranstaltninger, som den hidtidige kommune har påtænkt, men hvor der endnu ikke er truffet afgørelse herom. I sådanne tilfælde - og specielt hvis flytningen må antages at være forårsaget af en umiddelbart forestående anbringelse uden for hjemmet - kan det være af afgørende betydning, at fraflytningskommunen underretter tilflytningskommunen, så snart kommunen bliver opmærksom på, at familien flytter.

Service-lovens § 152 fastslår, at fraflytningskommunen har pligt til at underrette tilflytningskommunen i situationer, hvor fraflytningskommunen finder, at de vordende forældre eller et eller flere af børnene har behov for særlig støtte. Bestemmelsen omfatter alle tilfælde, hvor der efter fraflytningskommunens vurdering er behov for foranstaltninger, herunder eventuelt foranstaltninger uden samtykke, således at tilflytningskommunen får mulighed for at sætte ind med hjælp til familien så tidligt som muligt.

Underretningspligten omfatter alle oplysninger om forhold, der giver en formodning om, at familien har behov for særlig støtte. Såfremt fraflytterkommunen vurderer, at der er akut grund til at frygt for barnets sundhed eller udvikling, evt. efter fødslen for vordende forældre, er det vigtigt, at kommunen angiver dette i underretningen.

Samtidig med underretningen kan det desuden være hensigtsmæssigt at oversende relevant sagsmateriale til tilflytningskommunen, så denne hurtigt kan vurdere, om der er behov for at handle akut. Fraflytningskommunen kan og bør videregive alle relevante oplysninger til tilflytningskommunen. Relevante oplysninger er alle de oplysninger, som er nødvendige for, at tilflytningskommunen kan foretage en indledende vurdering af, om der skal foretages en børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50, eller om der eventuelt skal iværksættes akut støtte. Dog må alene oplysninger, som relaterer sig til barnets, den unges eller de vordende

forældres behov for særlig støtte videregives til tilflytningskommunen. Oplysninger, som ikke er relevante for tilflytterkommunens behandling af sagen, kan alene videregives med samtykke fra forældrene eller de vordende forældre, jf. persondataloven. I det omfang tilflytningskommunen har behov for yderligere oplysninger i den videre sagsbehandling, har kommunen adgang til at indhente de nødvendige oplysninger fra fraflytningskommunen efter retssikkerhedslovens § 11 c og forvaltningslovens kapitel 8

Den nye kommune er forpligtet til at vurdere behovet for en børnefaglig undersøgelse og for støtte selv. Denne vurdering kan foretages både på baggrund af oplysninger, som kommunen selv har indhentet, og på baggrund af fraflytningskommunens oplysninger.

Det bemærkes i øvrigt, at der er adgang til at aftale, at en tidligere opholdskommune fortsat skal være handlekommune, hvis der foreligger særlige grunde. Dette forudsætter, at der foreligger samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år eller de vordende forældre. En sådan aftale kan f.eks. være hensigtsmæssig, hvis der er tale om en familie, der flytter meget. Se Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Anmeldelse til politiet og afværgepligt

68. Det er politiets og retsvæsenets opgave at tage sig af den strafferetlige efterforskning og vurderingen af strafferetlige forhold, herunder overgreb mod børn og unge.

Derfor er det også vigtigt, at politiet får at vide, hvis man som borger eller offentlig myndighed har mistanke om overgreb eller andre alvorlige forbrydelser. Politiet kan på baggrund af oplysningerne vurdere, om der er grundlag for at gå videre med sagen.

Efter straffeloven er der ikke en almindelig pligt til at anmelde forbrydelser, men det er efter straffelovens § 141 strafbart ikke at gøre, hvad der står i ens magt for at forebygge eller afværge en forbrydelse, der indebærer fare for menneskers liv eller velfærd, som man har kendskab til. Der er således en »afværgepligt«. Denne pligt kan f.eks. være til stede, hvis en begået forbrydelse kan tænkes at gentage sig - hvilket f.eks. kan være relevant i forbindelse med overgreb på børn og unge. Afværgepligten gælder også for offentlige myndigheder.

En borger, der har mistanke om voldelige eller seksuelle overgreb på et barn eller en ung, kan opfylde afværgepligten ved at foretage en underretning til kommunen. En kommune, der har mistanke om voldelige eller seksuelle overgreb mod et barn eller en ung, skal således vurdere barnets eller den unges behov for hjælp i den enkelte sag. Det vil i den forbindelse ofte være en hjælp for kommunens personale, at der er udarbejdet retningslinier eller et beredskab for håndteringen af denne type sager. Det afgørende i kommunens vurdering er beskyttelsen af barnet eller den unge mod eventuelle (nye) overgreb. Den strafferetlige side af sagen overlades til politiet. Kommunen har en forpligtelse til at være opmærksom på barnets behov for særlig støtte på grund af overgrebene. Vurderingen af barnets eller den unges behov for støtte afhænger ikke af udfaldet af en evt. straffesag, da der ikke altid vil kunne ske domfældelse i denne type sager på grund af manglende beviser.

Kapitel 3

Tilsyn

69. Dette kapitel gennemgår servicelovens bestemmelser for kommunalbestyrelsens pligt til at føre tilsyn med forhold, der har betydning for børn og unges vilkår. I kapitlet beskrives først det generelle tilsyn, der omfatter alle forhold, der har betydning for børn og unges samt vordende forældres livsbetingelser i lokalområdet. Dernæst beskrives det særlige tilsyn, hvor kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med et konkret barn eller en konkret ung persons forhold, samt tilsyn med børn og unge med midlertidigt ophold i kommunen, herunder børn og unge, der har ophold på krisecentre, asylcentre eller er på ferieophold m.v. Endvidere beskrives tilsynet med børn og unge, som kommunalbestyrelsen har anbragt uden for hjemmet. Sidst i kapitlet beskrives tilsynet med godkendte plejefamilier, opholdssteder, anbringelsessteder, døgninstitutioner samt særlige dag- og klubtilbud.

Service-loven:

§ 146. Kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år samt vordende forældre i kommunen lever.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fører sit tilsyn efter stk. 1 på en sådan måde, at kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung under 18 år, eller hvor det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen.

Den generelle tilsynsforpligtelse overfor alle børn og unge

70. Servicelovens § 146 fastslår en tilsynsforpligtelse for kommunalbestyrelsen og dermed en pligt for kommunalbestyrelsen til at interessere sig for de forhold, der har betydning for børn og unges vilkår. Tilsynsplikten efter servicelovens § 146, stk. 1, er fortrinsvis af generel karakter og omfatter alle forhold, der har betydning for vordende forældres samt børn og unges livsbetingelser i lokalområdet. Det er således kommunalbestyrelsens pligt at gøre andre myndigheder opmærksomme på u hensigtsmæssige forhold, f.eks. utilfredsstillende bolig- og trafikforhold. Kommunalbestyrelsens forpligtelse til at udarbejde en sammenhængende børnepolitik, jf. servicelovens § 19 stk. 2, skal ses i sammenhæng hermed, da politikken skal bygge bro mellem de generelle forhold i kommunen og den målrettede indsats for børn og unge med behov for særlig støtte. Eksempler herpå kan være, hvordan man sikrer opmærksomhed på vordende forældre i sundhedsplejen, udsatte børn og unge i dagtilbud og skole eller på, om der er fritids- eller sundhedstilbud nok, som udsatte børn og unge kan gøre brug af.

Den generelle tilsynspligt udføres bedst i samarbejde, ikke blot mellem de enkelte forvaltninger i kommunen, men også med andre offentlige myndigheder, som f.eks. embedslægen. Derudover er det nødvendigt med et samarbejde med private og frivillige organisationer og foreninger for, at kommunalbestyrelsen kan danne sig et overblik over de sociale tilbud, sundhedsfaglige tilbud og fritidsaktiviteter til børn og unge samt vordende forældre, der er i kommunen. Det er især vigtigt, fordi det giver et overblik over mulighederne for en tidlig forebyggende indsats i forskellige sammenhænge. Bestemmelsen er således også grundlag for den forebyggende virksomhed, der

foregår i samarbejdet mellem skole, politi og de sociale myndigheder, også kaldet SSP-samarbejdet (SSP er et samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi, hvis formål er at forebygge kriminalitet blandt børn og unge, jf. punkt 651).

Tilsynet med det enkelte barn eller den enkelte unge

71. Tilsynspligten har imidlertid også en mere konkret karakter, idet kommunalbestyrelsen specielt bør være opmærksom på omstændigheder, der giver formodning om, at børn og unge har behov for individuel støtte, jf. servicelovens § 146, stk. 2. Dette tilsyn bør føres på en sådan måde, at der kan sættes ind med en tidlig indsats i de tilfælde, hvor et barn eller en ung må formodes at have behov for særlig hjælp og støtte.

Tilsynet indebærer, at kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på, om der i kommunen befinder sig et konkret barn eller en ung, som kan have brug for støtte. Hvis et barn eller en ung antages at have behov for støtte, har kommunalbestyrelsen pligt til at sikre, at der iværksættes en undersøgelse af barnets eller den unges forhold efter servicelovens § 50. Læs yderligere om § 50 undersøgelse i kapitel 12.

Ofte vil tilsynet med det enkelte barn eller en ung ske i daginstitutioner og på skoler, da disse steder benyttes af næsten alle børn og unge. Her skal sundhedsplejersker, lærere, pædagoger og andet personale være opmærksomme på omstændigheder, der giver formodning om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. Personer, der arbejder med børn i offentligt regi eller lignende, har en særlig underretningspligt, og det tilsyn, der udføres gennem personalets virke, er derfor normalt tilstrækkeligt til at opfylde tilsynspligten overfor børn og unge på offentlige institutioner.

Særligt tilsyn med et konkret barns eller en ung persons forhold

72. Der kan være en række særlige omstændigheder, som betyder, at kommunalbestyrelsen skal være særligt opmærksom på et konkret barn eller en konkret ung persons forhold.

Der kan eksempelvis være tale om børn fra familier, hvor forældrene har særlige problemer eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Når en sagsbehandler eller lignende kommer i kontakt med voksne med særlige sociale problemer, eksempelvis som følge af alkohol- eller narkotikamisbrug eller en sindslidelse, er det vigtigt, at der spørges til, om der er børn i hjemmet, således, at der kan iværksættes en familieorienteret og forebyggende indsats over for børn og unge i disse familier. Se også socialministeriets vejledning nr. 5 om støtte til voksne. Det er også vigtigt at være opmærksom på børn i familier, hvor forældrene har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, idet der kan være behov for særlig støtte med det formål, at familien kan få en almindelig dagligdag til at fungere. For eksempel kan det være relevant at dække nødvendige merudgifter til en forælder med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 100.

I tilfælde, hvor den kommunale forvaltning har fået underretning fra fogedretten om, at en familie vil blive udsat af deres lejemål, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der er behov for at sætte støtte i værk i forhold til familiens børn.

Tilsyn med børn og unge med midlertidigt ophold i kommunen

73. Kommunalbestyrelsens forpligtelse til at føre tilsyn omfatter alle børn og unge, der har ophold i kommunen, også selv om deres ophold er af midlertidig karakter. Det betyder, at tilsynet også omfatter børn og unge på krisecentre, asylcentre, ferieophold, samvær, i fængsler m.v. Den kommune, hvori barnet eller den unge har midlertidigt ophold, er således handlekommune både i forhold til at føre tilsyn med barnet eller den unge, og i forhold til at iværksætte foranstaltninger, hvis barnet eller den unge har behov herfor. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen i handlekommunen sikrer, at personalet på disse steder orienterer handlekommunen, når der opholder

sig eller bor et barn eller en ung på stedet, og oplyser, hvem barnet eller den unge er. Denne viden giver handlekommunen mulighed for at vurdere tilsynets omfang, og hvorvidt der skal iværksættes støtteforanstaltninger overfor barnet eller den unge.

Hvilken kommune, der er handlekommune i forbindelse med tilsyn og iværksættelse af eventuelle foranstaltninger, reguleres i § 9 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, læs herom under punkt 91.

Tilsyn med børn og unge på krisecentre

74. Børn og unge, der opholder sig på krisecentre eller i andre af de ovenstående tilbud, har ofte brug for særlig støtte. Samtidig gælder særlige rettigheder for kvinder med børn på krisecenter samt for børn eller unge, der følger med deres mor på krisecenter. Således har kvinder med børn på krisecenter ret til at få tilbudt støtte og vejledning fra en familierådgiver, mens børn og unge, som følger med deres mor på krisecenter, har ret til at få tilbudt psykologbehandling, jf. servicelovens § 109, stk. 4 og 5. Læs mere herom under punkt 105 og 346. Derfor er det vigtigt, at handlekommunen sikrer sig, at der er kontinuerlig kontakt til krisecentrene, og løbende holder sig orienteret om forholdene for de børn og unge, der opholder sig på de i kommunen beliggende offentlige og private krisecentre m.v., med henblik på, at familierådgivningen, psykologbehandlingen og evt. anden relevant støtte kan tilbydes til barnet eller den unge og familien på det tidligst mulige tidspunkt.

Tilsyn med børn og unge på asylcentre

75. Børn, der opholder sig på asylcentre som asylansøgere, hører som udgangspunkt under udlændingemyndighedernes område. Det betyder, at det som udgangspunkt er personalet på asylcentre, der skal varetage den daglige omsorg for børnene på stedet, herunder yde den nødvendige særlige støtte. Selvom det er personalet på stedet, der varetager det daglige arbejde, har den kommune, hvor asylcenteret er beliggende, sideløbende hermed en aktiv forpligtelse til at føre tilsyn med børnene på asylcentre. Det betyder, at hvis der er børn på asylcentre, der har problemer af en sådan karakter, at udlændingemyndighederne ikke kan håndtere dem uden hjælp fra de kommunale myndigheder, så har kommunerne en pligt til at yde den nødvendige hjælp efter principperne i serviceloven. Det betyder, at kommunerne skal anvende de samme procedureregler og foranstaltninger, som i øvrigt anvendes i forhold til udsatte børn og unge. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor det skønnes nødvendigt at anbringe et barn eller en ung uden for hjemmet. Det er udlændingemyndighederne, der skal afholde udgifterne til særlige støtteforanstaltninger, jf. udlændingeloven § 42 a. Hjælpen skal ydes med hensyntagen til, at barnet eller den unge eventuelt er her på midlertidigt ophold. Det betyder bl.a. at det her er særligt vigtigt, at børn, som anbringes, vedligeholder deres modersmål. Hjælpen skal i øvrigt ydes i samarbejde med udlændingemyndighederne, således at indsatsen over for familien koordineres.

Tilsyn med børn og unge på ferie- og rekreationsophold

76. For så vidt angår børn og unge, der er på ferie- og rekreationsophold formidlet af private foreninger og lignende, er det ligeledes den kommune, hvor børnene eller de unge har midlertidigt ophold, som har tilsynsforpligtelse. Derfor er det vigtigt, at kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor børnene eller de unge har midlertidigt ophold, sikrer, at de foreninger, komiteer og andre private organisationer, der formidler ferieophold eller kortvarige rekreationsophold for børn og unge hos private, orienterer kommunalbestyrelsen om, hvor mange børn det drejer sig om, hvor de skal bo under opholdet og hvor længe, der går inden børnenes eller de unges ankomst.

Hvis en kommune, som skal modtage børn eller unge på midlertidigt ophold, er bekendt med oplysninger, som gør, at et hjem må anses for uegnet til at modtage ferie børn, skal

kommunalbestyrelsen underrette den pågældende forening. Kommunalbestyrelsen skal ikke foretage en vurdering af egnetheden som feriefamilie, men alene gøre opmærksom på forhold, der kan give anledning til bekymring for børnenes sikkerhed under opholdet. Det samme gælder, hvis kommunalbestyrelsen efterfølgende bliver opmærksom på forhold, der giver anledning til betænkeligheder med hensyn til barnets fortsatte ophold i det pågældende ferie hjem. Om nødvendigt kan kommunalbestyrelsen sørge for, at barnet sendes hjem eller får ophold et andet sted.

Kommunalbestyrelsen må endvidere være opmærksom på, at opholdet bringes til ophør ved ferieopholdets afslutning, hvis det drejer sig om børn under 14 år, da familien ellers skal godkendes som privat døgnpleje. Se punkt 583 - 600.

Tilsyn med børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet

Service-loven:

§ 148. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, fører tilsyn med de tilbud, som kommunalbestyrelsen i opholdskommunen i forhold til den enkelte person har truffet afgørelse om, jf. § 3, stk. 1. Tilsynet omfatter ikke det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. § 148 a.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, skal løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Kommunalbestyrelsen skal herunder være opmærksom på, om der er behov for at yde andre former for hjælp. Opfølgningen skal ske ud fra modtagerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

77. Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen, hvilket som oftest vil være den kommune, hvor barnet eller den unge er registreret i folkeregisteret, skal føre løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, jf. servicelovens § 148. Det gælder uanset, hvilken type anbringelsessted barnet eller den unge er anbragt i.

Service-loven:

§ 70. stk. 2. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen af indsatsen efter stk. 1 og behovet for revision af handleplanen ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge, jf. § 148, stk. 1, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Tilsynet efter § 148, stk. 1, skal omfatte

mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden andre personer fra anbringelsesstedets tilstedeværelse. Vurderingen skal omfatte en stillingtagen til, hvorvidt andre forhold end de hidtil beskrevne, jf. § 140, er relevante, og i så fald skal disse indgå i en revideret handleplan.

78.

Kommunalbestyrelsen skal altid vurdere, hvor ofte og hvordan, der skal føres tilsyn. Det vil i hvert enkelt tilfælde bero på det enkelte barns eller den enkelte unges behov. Bestemmelsen i servicelovens § 70, stk. 2, om, at kommunalbestyrelsen har pligt til at tale med barnet eller den unge på anbringelsesstedet mindst to gange årligt, er således alene et minimumskrav. I nogle sager vil det være nødvendigt at besøge barnet eller den unge hyppigere, andre gange kan den supplerende kontakt foregå telefonisk eller via møder på forvaltningen. Erfaringerne viser, at en grundig opfølgning er central for at sikre et godt udbytte af anbringelsen, og for at sikre, at anbringelsen ophører, når der ikke længere er grundlag for den. Hvordan tilsynet tilrettelægges mest hensigtsmæssigt, vil variere fra sag til sag. Eksempelvis kan det i nogle sager være en fordel, at barnet eller den unge selv har sagsbehandlerens telefonnummer, så barnet eller den unge også selv kan kontakte sagsbehandleren.

I nogle tilfælde kan det også være en fordel, hvis tilsynet tilrettelægges således, at det bliver samme person, som har kontakten med barnet eller den unge, og som forestår rådgivnings- og vejledningsopgaver m.v. over for familien under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, således at personen får et godt kendskab til barnet eller den unge og familien.

Det bemærkes i øvrigt, at det uanset anbringelsesform er opholdskommunen, der har ansvaret for anbragte børn og unge. Heri ligger også en pligt til at beskytte barnets eller den unges integritet. Opholdskommunen bør derfor sikre sig, at anbringelsesstedet ikke f.eks. gennem interviews, fotografering eller via internettet bringer anbragte børn og unge i en situation, der kan skade dem eller deres familier.

Samtale med anbragte børn og unge

79. I forbindelse med opholdskommunens tilsyn med barnet skal kommunalbestyrelsen minimum to gange årligt tale med barnet på anbringelsesstedet, jf. servicelovens § 70, stk. 2. Formålet med tilsynet er at få indblik i barnets eller den unges trivsel på stedet, få barnets eller den unges egen vurdering af situationen samt sikre, at formålet med anbringelsen af barnet eller den unge på det pågældende sted opnås.

Samtalen med barnet eller den unge skal så vidt muligt gennemføres uden tilstedeværelse af ansatte på anbringelsesstedet uanset om barnet eller den unge er anbragt i en plejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution. Det kan give barnet eller den unge god mulighed for at tale frit om, hvordan han eller hun har det, og om der er problemer. Barnet eller den unge kan dog efter eget valg medbringe en bisidder eller en anden person til samtalen, hvis barnet eller den unge ønsker dette. Hvis barnet eller den unge har en funktionsnedsættelse, som gør, at der er behov for assistance til gennemførelse af samtalen, må det overvejes, hvorledes denne assistance kan ydes på uvildig vis.

Samtalen med barnet eller den unge kan kun undlades i særlige tilfælde, hvor hensynet til barnet eller den unge taler imod, at samtalen foretages.

Tilsyn med børn og unge i privat familiepleje

80. Der gælder ingen særskilt tilsynsforpligtelse med børn i privat familiepleje efter servicelovens § 78. Det påhviler imidlertid den kommune, hvor plejefamilien bor, efter den almindelige tilsynsforpligtelse i servicelovens § 146, at være opmærksom på de forhold, barnet eller den unge lever under i familieplejen. Såfremt kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn i privat familiepleje har særligt behov for støtte, bør der ske henvendelse til forældremyndighedsindehaveren og eventuelt dennes opholds-kommune, så der kan iværksættes en undersøgelse efter servicelovens § 50, der kan afdække evt. behov for foranstaltninger. Det er forældremyndighedsindehaverens opholdskommune, der har beslutningskompetencen i forhold til ydelser efter reglerne om særlig støtte.

Tilsyn med børn og unge i private døgnplejehjem

81. Døgnplejehjem, dvs. hjem af mere institutionslignende karakter, der modtager børn og unge under 18 år, men som drives af private uden aftale eller offentlige midler, må efter servicelovens § 78, stk. 7, kun oprettes og drives med tilladelse fra den kommune, hvori institutionen er beliggende.

Tilladelsen gives til en bestemt person som leder og for bestemte lokaler. Der kan ligeledes fastsættes særlige begrænsninger for tilladelsens omfang, f.eks. med hensyn til tilsyn, ledelse og bygningsmæssige forhold.

Kommunalbestyrelsen fører efter bestemmelsen tilsyn med forholdene i hjemmet. Tilsynet omfatter en vurdering af, om forholdene på stedet er forsvarlige i forhold til at sikre børnenes sikkerhed og trivsel.

Tilsyn med plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner

Service-loven:

§ 148 a. Den stedlige kommunalbestyrelse fører det generelle driftsorienterede tilsyn med tilbuddets personale, bygninger og økonomi, herunder om grundlaget for afgørelsen efter § 14, stk. 3, om optagelse af et privat tilbud på Tilbudsportalen fortsat består.

Stk. 2. Det generelle driftsorienterede tilsyn med anbringelsessteder for børn og unge, der er omfattet af § 66, stk. 1, nr. 1-2 og 5-6, skal endvidere påse, at det enkelte anbringelsessteds pædagogiske målsætning og metoder fortsat gør anbringelsesstedet generelt egnet til at opfylde målgruppens behov, herunder behov for nære, stabile relationer til voksne, opbygning af sociale relationer og netværk, skolegang, sundhed, trivsel

og forberedelse til et selvstændigt voksenliv. Det driftsorienterede tilsyn med anbringelsessteder, der er omfattet af § 66, stk. 1, nr. 1-2 og 5-6, skal omfatte mindst et uanmeldt tilsyn om året.

Stk. 3. Det generelle driftsorienterede tilsyn omfatter ikke tilbud, hvor en anden kommune eller region har indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser i tilbuddet og om tilsyn, eller hvor tilbuddet er omfattet af regionsrådets generelle driftsorienterede tilsyn, jf. § 5, stk. 7.

Stk. 4. Det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. stk. 1 og stk. 2, omfatter ikke plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede efter § 66, nr. 1, og § 142, stk. 1, nr. 2. konkret godkendte plejefamilier efter § 66, nr. 2, og § 142, stk. 1, nr. 2, netværksplejefamilier efter § 66, nr. 3, og egne værelser mv. efter § 66, stk. 1, nr. 4.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter nærmere regler om tilsyn med private opholdssteder efter § 66, nr. 4, private behandlingstilbud efter § 101 og private botilbud efter § 107.

82. Kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de plejefamilier, opholdssteder, anbringelsessteder og døgninstitutioner, som er beliggende i kommunen. Denne tilsynsforpligtelse skal ses i sammenhæng med, at det også er den stedlige kommune, som har godkendt anbringelsesstedet. Kommunalbestyrelsen skal føre minimum et uanmeldt tilsyn med anbringelsesstedet om året. Det skal dog bemærkes, at den stedlige kommune ikke skal føre driftsorienteret tilsyn med konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier, netværksplejefamilier og egne værelser, jf. servicelovens § 148 a, stk. 4. I de nævnte anbringelsestyper vil der som oftest alene være anbragt et enkelt barn eller ung eller søskende, og i disse tilfælde vil et generelt driftsorienteret tilsyn, som ikke er koblet til det konkrete anbragte barn eller unge, ikke fremstå meningsfyldt.

Tilsyn med generelt godkendte plejefamilier

83. Det grundlæggende formål med tilsynet med plejefamilier er at sikre, at det grundlag, hvorpå kommunalbestyrelsen godkendte familien som generelt egnet at tage anbragte børn i pleje, stadig er gældende. Gennem tilsynet skal det således sikres, at de forhold, som plejefamilien oprindeligt blev godkendt ud fra, ikke har ændret sig. Er plejefamilien eksempelvis generelt godkendt til at modtage børn med bestemte problemstillinger, eller er der ved godkendelsen sat loft for, hvor mange børn

familien må have i pleje, skal det via tilsynet sikres, at dette er overholdt. Tilsynet omfatter også, om der er sket ændringer i plejefamilien, eksempelvis skilsmisse eller død, som gør, at familiens vilkår og kapacitet har ændret sig, og at der derfor er behov for at justere godkendelsen.

Gennem tilsynet skal det tillige sikres, at plejefamilien behandler det anbragte barn hensigtsmæssigt ud fra barnets problemstillinger og behov, at barnets anbringelsesforløb forløber tilfredsstillende og at barnet trives i familien. Tilsynet skal således bidrage til at anbringelsesforløbet justeres efter behov.

Derudover kan kommunalbestyrelsen tillægge tilsynet andre funktioner, som vurderes relevante. Det kan eksempelvis være til at orientere plejeforældrene om relevante informationer om overvejelser og beslutninger, som vil påvirke anbringelsen. Det kan også være at yde rådgivning, vejledning og støtte til plejefamilien og vurdere, om plejefamilien har brug for yderligere støtte, eksempelvis supervision. Endelig kan det være til at få informationer om barnets fysiske og psykiske udvikling, samvær med de biologiske forældre, trivsel i skole og dagtilbud, aktuelle problemer og ressourcer med henblik på at medvirke til, at barnet får tilbudt relevant støtte, herunder psykisk eller fysisk behandling, støtteforanstaltninger i skole og daginstitution eller relevante fritidstilbud.

Tilsyn med opholdssteder og døgninstitutioner

84. Kravene til tilsyn med opholdssteder er nærmere reguleret i Socialministeriets bekendtgørelse nr. 349 af 9. maj 2008 om godkendelse af og tilsyn med private opholdssteder, private botilbud og private behandlingstilbud for stofmisbrugere, som kan findes på www.retsinfo.dk.

For institutioner med driftsaftale varetages tilsynet med institutionens ledelse og drift, herunder det pædagogiske arbejde, af den driftsansvarlige kommune i forbindelse med udøvelsen af de beføjelser, der tilkommer kommunen efter aftalen.

Driver en kommune eller en region en døgninstitution, der er beliggende i en anden kommune eller region, påhviler det almindelige tilsyn, herunder med det pædagogiske arbejde, den driftsansvarlige kommune eller region.

Den tilsynsansvarlige kommune eller region har pligt til at føre tilsyn med indholdet af opholdsstedernes eller døgninstitutionernes pædagogiske virksomhed og udviklingen af de metoder, som arbejdet løbende nødvendiggør. Gennem tilsynet skal det sikres, at opholdsstedet eller døgninstitutionen udøver et pædagogisk arbejde, der er hensigtsmæssigt i forhold til de børn og unge, som er på stedet, og deres baggrund og problematikker.

Gennem tilsynet bør den tilsynsansvarlige kommune også forholde sig til, om opholdsstedet eller døgninstitutionen lever op til det pædagogiske arbejde, som stedet har anført på tilbudsportalen. Dette for at bidrage til, at formålet med anbringelsen kan opnås overfor de børn og unge, som er på stedet.

Særlige forhold i tilsynet

85. I udøvelsen af tilsynet med opholdssteder, anbringelsessteder og døgninstitutioner for børn og unge, skal den tilsynsansvarlige kommune være opmærksom på enkelte særlige forhold, som beskrives i det følgende.

Tilsynet skal omfatte de hygiejniske forhold på stedet. Den tilsynsansvarlige kommune kan indhente en vejledning herom hos embedslægen.

Gennem tilsynet skal det påses, at børn og unge regelmæssigt tilses og undersøges af en læge og tandlæge. Børn og unge skal under døgnanbringelse have adgang til de samme forebyggende

børneundersøgelser og vaccinationer som børn og unge i eget hjem. De skal ligeledes have adgang til sygesikringsydelse hos praktiserende læge på samme måde som andre børn og unge.

Børn og unge vil under døgnanbringelse have adgang til den kommunale skolesundhedstjeneste i den kommune, hvor deres skole eller anbringelsessted er beliggende.

De vil ligeledes være omfattet af den kommunale tandpleje i den kommune, hvor de er tilmeldt folkeregisteret. Er barnet eller den unge anbragt på døgninstitution er der dog fastsat særlige regler, jf. § 1, stk. 5, i bekendtgørelse nr. 727 af 15. juni 2007 om tandpleje.

Gennem tilsynet bør det tillige sikres, at medarbejderne ved anvendelse af maskiner og materialer m.v. sørger for, at de regler, der gælder for benyttelsen heraf, overholdes. Der tænkes her især på arbejdsmiljølovens regler om beskæftigelse af børn og Undervisningsministeriets regler for benyttelse af el-drevne maskiner og anvendelse af glasurer m.v. ved sløjdundervisning i skoler.

Offentlig omtale eller kritik, rømminger m.v.

86. Hvis der på et opholdssted, anbringelsessted eller en døgninstitution indtræffer forhold, der kan medføre offentlig omtale eller kritik, bør institutionens bestyrelse, den driftsansvarlige kommune eller region samt de anbringende kommuner omgående orienteres.

Det samme gælder i tilfælde af klager over forholdene på opholdsstedet, anbringelsesstedet eller institutionen, ved hyppige rømminger og i tilfælde af ulykker eller dødsfald blandt børnene eller de unge.

Tilsyn med særlige dagtilbud og særlige klubtilbud

87. Kommunalbestyrelsen har efter retssikkerhedslovens § 16 pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde, opgaverne udføres på. Tilsynet gælder både for de særlige dagtilbud og de særlige klubtilbud, som kommunalbestyrelsen selv driver og de tilbud, som kommunalbestyrelsen og regionsråd eller selvejende særlige dagtilbud og særlige klubtilbud har indgået en aftale om. Den skriftlige aftale med den, der udfører opgaven, vil være udgangspunkt for indholdet i den kommunale tilsynspligt.

Kommunalbestyrelsen har pligt til at føre tilsyn med, at tilbuddene er egnede til ophold for den gruppe børn og unge, som tilbuddet er bestemt for, og at opgaverne løses med det indhold, som kommunalbestyrelsen har besluttet. Kommunalbestyrelsen skal samtidig føre tilsyn med tilbuddenes økonomi med henblik på at sikre, at det indholdsmæssige tilbud og omkostningerne svarer til, hvad kommunalbestyrelsen ønsker og vil tage ansvar for.

Tilsynsforpligtelsen betyder, at kommunalbestyrelsen til stadighed må være i forbindelse med tilbuddet, for at det kan konstateres, om de krav, der stilles, er opfyldt. Viser dette sig ikke at være tilfældet, må kommunalbestyrelsen foretage de nødvendige ændringer.

88. Ved udøvelsen af tilsynet bør kommunalbestyrelsen være opmærksom på følgende forhold:

- Pædagogiske og behandlingsmæssige målsætninger og metoder. Kommunalbestyrelsen skal via det driftsorienterede tilsyn påse, at anbringelsesstedets pædagogiske målsætninger og metoder fortsat gør anbringelsesstedet egnet til at opfylde målgruppens behov, herunder behov for nære, stabile relationer til voksne, opbygning af sociale relationer og netværk, skolegang, sundhed, trivsel og forberedelse til et selvstændigt voksenliv. Kommunalbestyrelsen skal fokusere på, om det konkrete anbringelsessted i tilstrækkelig omfang har den pædagogik og de nødvendige kompetencer, der skal til for at støtte og udvikle den målgruppe, som stedet er godkendt til at modtage. Opstår der konflikter i tilbuddet, det være sig omkring det enkelte barn eller den unge eller om det pædagogiske eller behandlingsmæssige arbejde, er det et led i

kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse at undersøge og bidrage til at løse disse konflikter i et samarbejde med tilbuddet og forældrene.

- Sikkerhed og hygiejne. Kommunalbestyrelsen bør være opmærksom på forhold, der kan forebygge ulykker, f.eks. legepladsens indretning og befordring af børn og unge og være opmærksom på de hygiejniske forhold i tilbuddet.
- Økonomiske forhold. For at kunne føre tilsyn med økonomien må kommunalbestyrelsen stille krav til budgetter og regnskabsaflæggelse, således at det er muligt at gennemskue og påse, at de økonomiske forhold udføres i overensstemmelse med reglerne.

Særligt om tilsyn med konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier

89. Ved anbringelse i konkret godkendt plejefamilie, konkret godkendt kommunal plejefamilie eller i netværksplejefamilie påhviler tilsynsforpligtelsen ikke beliggenhedskommunen, men derimod den anbringende kommune. Dette følger af, at det er den anbringende kommune, som i disse tilfælde har godkendt familien som konkret egnet til at tage et bestemt barn eller en bestemt ung i pleje, jf. § 142, stk. 1 og 2. Konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier er således undtaget fra kommunalbestyrelsens forpligtelse til at føre generelt driftsorienteret tilsyn med de anbringelsessteder, der er beliggende i kommunen. Børn og unge anbragt i konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier eller i netværksplejefamilier er dog stadig omfattet af den anbringende kommunes forpligtelse til at føre et personrettet tilsyn efter lovens § 148.

I udøvelsen af tilsynet med barnet eller den unge anbragt i en konkret godkendt plejefamilie, i en konkret godkendt kommunal plejefamilie eller i netværksplejefamilie skal det sikres, at det grundlag, hvorpå kommunen godkendte familien som egnet at tage det bestemte barn i pleje, stadig er til stede. Gennem tilsynet skal kommunen således sikre, at de forhold, som familien oprindeligt blev godkendt ud fra, ikke har ændret sig.

Gennem tilsynet skal kommunen tillige sikre, at barnets anbringelsesforløb er tilfredsstillende og at barnet trives i plejefamilien. Tilsynet skal således bidrage til at anbringelsesforløbet justeres efter behov.

Derudover kan kommunalbestyrelsen tillægge tilsynet andre funktioner, som vurderes relevante, på samme vis som i tilsynet med generelt godkendte plejefamilier. Tilsynet kan eksempelvis benyttes til at orientere de konkret godkendte plejefamilier, de konkret godkendte kommunale plejefamilier eller netværksplejeforældrene om relevante informationer om overvejelser og beslutninger, som vil påvirke anbringelsen. Det kan også være at yde rådgivning, vejledning og støtte til familien og vurdere, om familien har brug for yderligere støtte, eksempelvis supervision. Endelig kan det være til at få informationer om barnets fysiske og psykiske udvikling, samvær med de biologiske forældre, trivsel i skole og dagtilbud, aktuelle problemer og ressourcer med henblik på at medvirke til, at barnet får tilbudt relevant støtte, herunder psykisk eller fysisk behandling, støtteforanstaltninger i skole og daginstitution eller relevante fritidstilbud.

Da det for de anførte anbringelsessteder alene er den anbringende kommune, der har en tilsynsforpligtelse, har denne kommune således det fulde ansvar for anbringelsen, herunder for at anbringelser sker under betryggende rammer.

90. Vedrørende tilsyn med skibsprojekter henvises til punkt 488

Kapitel 4

Handlekommune

91. I dette kapitel gennemgås reglerne for, hvornår en kommune er opholdskommune, handlekommune samt betalingskommune i sager, der vedrører børn og unge.

Spørgsmålet om, hvilken kommune der er opholdskommune, handlekommune og betalingskommune opstår som oftest i sager, hvor børn og unge anbringes uden for hjemmet, fordi der anbringes på et anbringelsessted beliggende i en anden kommune end barnets oprindelige opholdskommune eller fordi forældrene til et anbragt barn flytter kommune.

I dette kapitel behandles spørgsmålet om opholdskommune, handlekommune og betalingskommune derfor særligt i forhold til anbringelser af børn og unge uden for hjemmet. Sidst i kapitlet redegøres også for reglerne i de situationer, hvor børn eller unge følger med deres mor på kvindekrisecenter.

Reglerne om opholdskommune, handlekommune og betalingskommune er reguleret i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område §§ 9, 9a, 9b og 9c og er endvidere nærmere gennemgået i tilhørende vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006.

Retssikkerhedsloven:

§ 9 a. Opholdskommunen for et barn eller en ung under 18 år har pligt til at yde hjælp, jf. dog § 9 b.

Stk. 2 . Et barn eller en ung under 18 år har samme opholdskommune som forældrene, jf. dog stk. 3-5. Et barn eller en ung under 18 år, der bor mest hos den ene af forældrene, har opholdskommune hos denne. Hvis barnet eller den unge bor lige meget hos begge forældre, har barnet eller den unge opholdskommune, hvor det er tilmeldt folkeregistret.

Stk. 3. Et barn eller en ung under 18 år, der ikke bor sammen med nogen af forældrene, og som har klaret sig selv, har selvstændig opholdskommune.

Stk. 4.
Forældremyndighedsindehaverens opholdskommune har pligt til at yde hjælp efter kapitel 11 i lov om social service. Er et barn

eller en ung under 18 år anbragt uden for hjemmet, får barnet eller den unge dog selvstændig opholdskommune i den kommune, som har truffet afgørelse om anbringelsen efter kapitel 11 i lov om social service. Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune samarbejder med forældremyndighedens indehavers opholdskommune om at løse familiens problemer og hører forældremyndighedsindehaveren samt barnet eller den unge, inden der træffes afgørelse efter kapitel 11 i lov om social service. Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune træffer afgørelser vedrørende barnets eller den unges forhold. Afgørelser, der er målrettet forældremyndighedsindehaveren, træffes af forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

Stk. 5. En ung under 18 år, der selv har ansvar for at forsørge en ægtefælle eller et barn, har selvstændig opholdskommune.

Stk. 6. Forældremyndighedens indehavers opholdskommune kan, når der er særlige grunde til det, uanset bestemmelsen i stk. 4, 2. og 3. pkt., indgå aftale med barnets eller den unges opholdskommune om, at den er handlekommune i forhold til barnet eller den unge. En sådan aftale er betinget af, at forældremyndighedens indehaver og den unge over 15 år giver samtykke.

Den generelle definition af opholdskommune og handlekommune

92. Et barn eller en ung har som udgangspunkt samme opholdskommune som forældrene, jf. lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 9 a, stk. 2. Hvis barnet eller den unge bor mest hos den ene af forældrene, har barnet eller den unge opholdskommune hos denne. Bor barnet lige meget hos begge forældre er opholdskommunen den kommune, hvor barnet eller den unge er tilmeldt folkeregistret. Det er forældremyndighedsindehaverens opholdskommune efter § 9 a, stk. 4, i lov om retssikkerhed og administration på det social område, der skal træffe afgørelse om at yde særlig støtte til børn og unge efter reglerne i serviceloven.

Barnets opholdskommune vil i de fleste tilfælde også være handlekommune i forhold til barnet, det vil sige, at kommunen har handleforpligtelse til at iværksætte særlig støtte og foranstaltninger, hvis barnet har behov herfor. En kommune har handleforpligtelsen i forhold til et barn i følgende situationer:

- Kommunen er opholdskommune for barnet under 18 år i henhold til § 9 a, stk. 2.
- Kommunen er opholdskommune for barnet under 18 år, som ikke bor sammen med nogen af forældrene, og som har klaret sig selv i henhold til § 9 a, stk. 3.
- Kommunen er opholdskommune for det anbragte barn under 18 år i henhold til § 9 a, stk. 4.
- Kommunen er opholdskommune for et barn under 18 år, der selv har ansvar for at forsørge en ægtefælle eller et barn i henhold til § 9 a, stk. 5.
- Kommunen har som følge af aftale påtaget sig handleforpligtelsen i henhold til § 9, stk. 6, eller § 9 a, stk. 6.
- Kommunen er midlertidig/øjeblikkelig opholdskommune for barnet i henhold til § 9 b, stk. 1.

Børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet

93. Det vil som udgangspunkt være forældremyndighedsindehaverens opholdskommune, som træffer afgørelse om, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet, da det er opholdskommunen som har handleforpligtelsen. Barnets eller den unges opholdskommune er dermed også handlekommune i forhold til barnet eller den unge.

Den kommune, som er opholds- og handlekommune på afgørelsestidspunktet og som træffer afgørelsen om anbringelse, vedbliver med at være opholds- og handlekommune i forhold til barnet eller den unge under anbringelsen. Det gælder også, når barnet anbringes i en anden kommune eller i den situation, hvor forældremyndighedsindehaveren flytter fra kommunen. Barnet får således selvstændig opholdskommune og handlekommune under anbringelsen. Hvis barnet har været anbragt flere gange er handlekommunen den kommune, der senest har anbragt barnet.

Retssikkerhedslovens regler herom trådte i kraft 1. juli 2003. Hvis der er truffet afgørelse om anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet før 1. juli 2003, er det den 30. juni 2003, der er skæringsdato for, hvilken kommune der er handlekommune for barnet eller den unge. I sager hvor et barn eller en ung er blevet anbragt før den 30. juni 2003 gælder retssikkerhedslovens tidligere regler herfor. Det betyder, at den kommune, der var opholdskommune og dermed handlekommune for barnet eller den unge den 30. juni 2003, forbliver opholds- og handlekommune for barnet eller den unge, uanset om forældrene flytter til en anden kommune.

Eksempel: Et barn er den 1. marts 1999 blevet anbragt af A kommune, hvor forældrene er bosiddende. Barnet er anbragt i plejefamilie i B kommune. Forældremyndighedsindehaveren er flyttet til C kommune den 1. april 2000 og flytter den 10. august 2003 til D kommune. I dette tilfælde vil A kommune være betalingskommune, og C kommune vil være opholds- og handlekommune for barnet, og fortsætter med at være det, til barnet ophører med at være anbragt.

Afgørelser som kan træffes af barnets eller den unges opholdskommune

94. Et barn eller en ung får i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet selvstændig opholdskommune, jf. retssikkerhedslovens § 9a, stk. 4. Den selvstændige opholdskommune er den kommune, der har truffet afgørelse om at anbringe barnet. I tilfælde hvor forældrene flytter til en anden kommune, vil barnet og forældrene da have hver sin opholdskommune.

Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune har kompetence til at træffe afgørelse om:

- foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, 4 og 5, i det omfang foranstaltningerne udelukkende eller primært er knyttet til barnets eller den unges forhold under anbringelsen,
- ændring af en frivillig anbringelse til en tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58,
- valg af anbringelsessted efter servicelovens § 68b, stk. 1,
- ændring og revision af handleplanen efter servicelovens § 70,
- samvær og kontakt efter servicelovens § 71,
- hjemgivelse eller opretholdelse af anbringelse efter servicelovens § 68

Endvidere skal barnets eller den unges opholdskommune foretage genbehandlinger af afgørelser efter servicelovens § 58 om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke.

Barnets eller den unges opholdskommune kan også yde støtte til udgifter til forældrenes transport i forbindelse med møder i barnets eller den unges opholdskommune, jf. servicelovens § 71, stk. 7.

Endelig kan barnets eller den unges opholdskommune foretage indstilling til kommunens børne og unge-udvalg om adoption uden samtykke, jf. servicelovens § 74 nr. 13.

Forholdet mellem barnets og forældremyndighedsindehaverens opholdskommune

95. Hvis barnet eller den unge ikke har samme opholdskommune som sine forældre, er det nødvendigt, at de pågældende kommuner indgår et samarbejde om de opgaver, der knytter sig til familien, så barnet eller den unge sikres de bedst mulige forhold f.eks. under en anbringelse eller i forbindelse med samvær.

Flere af afgørelserne efter servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge kan rette sig mod både barnet eller den unge og forældrene. Det drejer sig f.eks. om praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3 nr. 2, familiebehandling efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3 eller kontaktpersonordningen efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6.

Hvis barnet eller den unge og forældrene ikke har samme opholds- og handlekommune, er det vigtigt, at kommunerne holder hinanden orienteret om tiltag i forhold til parterne og samarbejder herom. På den måde kan det undgås, at beslutninger i de to kommuner modarbejder hinanden. For eksempel er det ikke hensigtsmæssigt at sætte en forældremyndighedsindehaver i aktivering om natten eller i weekenderne, således at det ikke er praktisk muligt at opretholde kontakten til barnet eller den unge under en anbringelse.

Det er vigtigt, at der ikke opstår tvivl om, hvilken kommune der er forpligtet til at træffe afgørelser i forhold til et barn eller en ung og forældrene. Stillingtagen til hvilken kommune, der er kompetent handlekommune, kan støtte sig på følgende overvejelser:

- Hvis foranstaltningen eller den sociale indsats primært retter sig mod forældrene, er det deres opholdskommune, der er kompetent til at træffe afgørelse om støtte.
- Hvis afgørelsen derimod primært vedrører barnets eller den unges forhold og er rettet mod barnet eller den unge, fordi den er af væsentlig betydning for anbringelsen eller for andre forhold i barnets eller den unges liv, er barnets eller den unges opholdskommune kompetent.

Alle afgørelser retter sig principielt mod forældrene, men det er i disse tilfælde vigtigt at skelne mellem afgørelsen, og hvem den sociale indsats/foranstaltningen retter sig imod.

Eksempel 1: En ung er anbragt af og i A kommune. Forældrene har opholdskommune i B kommune. Det vurderes, at der er behov for konsulentbistand med henblik på, at den unge skal gå i en ungdomsskole, og at den unge har behov for en fast kontaktperson. I denne situation er A kommune kompetent til at træffe afgørelse, da den sociale indsats primært vedrører den unges forhold.

Eksempel 2: Samme situation. Det vurderes nu, at familien sammen har brug for en forældrevevneundersøgelse med henblik på at afklare en eventuel hjemgivelse. I denne situation er B kommune kompetent til at træffe afgørelse, men skal i sagens natur samarbejde med A kommune.

Koordinering af handleplaner til forældrene og barnet eller den unge

96. Kompetencen til at træffe afgørelser, der er af væsentlig betydning for selve anbringelsen, er som nævnt placeret i barnets opholdskommune. Det betyder, at barnets opholdskommune har kompetence til at træffe afgørelse om ændring og revision af handleplanen efter servicelovens § 70. Handleplanen forudsættes udarbejdet af barnets opholdskommune i et samarbejde med forældrenes opholdskommune. Barnets opholdskommune har pligt til at tage initiativ til støtteforanstaltninger til forældremyndigheds-indehaveren i forbindelse med, at det efter servicelovens § 140, stk. 6 skal fremgå af barnets eller den unges handleplan, hvilken støtte der skal gives til familien i forbindelse med anbringelsen uden for hjemmet. Kommunen skal tilbyde forældrene at udarbejde en særskilt plan for støtten, jf. servicelovens § 54, stk. 2. Se punkt 298.

Forældrenes opholdskommune vil være forpligtet til at iværksætte støtte til forældrene i overensstemmelse med den handleplan, som barnets opholdskommune har udarbejdet, i det omfang det har væsentlig betydning for selve anbringelsen.

Forældrenes opholdskommune bidrager til handleplanen vedrørende andre af familiens forhold, der ikke er direkte knyttet til anbringelsen, idet afgørelser herom træffes af forældrenes opholdskommune. Barnets opholdskommune kan ikke gennem handleplanen forpligte forældrenes opholdskommune til at træffe afgørelser vedrørende andre af familiens forhold.

Hvis der skal ske ændring og revision af handleplanen for så vidt angår forhold, der primært retter sig mod andre af familiens forhold, er det et krav, at forældrenes opholdskommune tilslutter sig ændringerne.

Forældrenes opholdskommune kan vælge at lave en selvstændig handleplan for forældrene. Det udelukker dog ikke, at de to kommuner koordinerer handleplanerne for forældrene og barnet og i det mindste sikrer, at der arbejdes mod et fælles mål med planerne.

97. Et godt samarbejde med forældrenes kommune eller kommuner har særlig betydning ved afgørelser om samvær og kontakt efter servicelovens § 71. Den tværkommunale underretningspligt i servicelovens § 152 gælder også i de situationer, hvor forældrene flytter til en anden kommune efter, at deres barn eller børn er blevet anbragt uden for hjemmet. Det bevirker, at forældrenes nye opholdskommune er forberedt på, at de skal yde forældrene den nødvendige støtte i forbindelse med anbringelsen, og at de skal indgå i et samarbejde med barnets eller den unges handlekommune med henblik på at arbejde med familien for at løse de problemer i hjemmet, der har bevirket anbringelsen.

Mellemkommunal udveksling af oplysninger

98. Oplysninger, der er af afgørende betydning for en konkret afgørelse kan efter reglerne i forvaltningsloven og persondataloven videregives til den kompetente kommune. For en nærmere præcisering heraf henvises til Socialministeriets vejledning om tavshedspligtsregler, der har betydning for kommunernes indsats med at hjælpe børn og unge gennem dialog og samarbejde med forældrene. Vejledningen kan findes på www.retsinfo.dk.

Mellemkommunale aftaler om barnets eller den unges opholdskommune

99. Barnets eller den unges selvstændige opholdskommune kan med samtykke fra forældrene og den unge, der er fyldt 15 år, aftale med forældrenes opholdskommune, at den tillige er handlekommune for barnet eller den unge, når der er særlige grunde til en sådan aftale. Betalingsforpligtelsen ændrer sig ikke som følge af aftalen, jf. § 9a, stk. 6, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Det kan f.eks. komme på tale, hvor der er behov for en fortsat social indsats over for familien, hvor aftalen er med til at sikre kontinuitet i indsatsen, eller hvor flytningen er led i den tidligere kommunes sociale indsats.

Aftaler mellem kommuner, som er indgået før den 1. juli 2003 berøres ikke af lovændringen og kan opretholdes uændret. Det gælder både for så vidt angår handleforpligtelsen og betalingsforpligtelsen.

Betalingskommune

100. Den kommune, der træffer afgørelse om en foranstaltning, er også betalingskommune.

Det betyder, at det er den samme kommune, der er handlekommune, som også er betalingskommune, med mindre der er indgået en mellemkommunal aftale om ændring af opholdskommune efter § 9a, stk. 6, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Også i sager, hvor der er truffet afgørelse om anbringelse, og barnet anbringes i en anden kommune, vedbliver betalingsforpligtelsen med at påhvile den kommune, der i første omgang traf afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. Barnets eller den unges nye opholdskommune kan dog aftale med en tidligere opholdskommune, at den afholder udgifterne under anbringelsen. Dette følger af den generelle adgang til at indgå aftaler om betaling § 9c, stk. 10, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

101. Udgangspunktet om, at der er overensstemmelse mellem betalingskommune og handlekommune, kan fraviges efter § 9c, stk. 5, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, hvorefter det påhviler en tidligere opholdskommune at afholde udgiften til et tilbud eller en anbringelse, hvis den tidligere opholdskommune var bekendt med de forhold, der er årsag

til at tilbuddet blev givet, og at det var åbenbart, at der var grundlag for at gribe ind. Det gælder også, hvis en tidligere opholdskommune har truffet afgørelse om at hjemgive et barn eller en ung, når det efterfølgende viser sig, at der ikke var grundlag for at hjemgive barnet eller den unge. Se nærmere i vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Ved uenighed om hvilken kommune der har handlepligt

102. Kommunerne skal sikre, at borgerne får den hjælp, de har behov for. En eventuel uenighed mellem to kommuner om, hvilken kommune der har handleforpligtelsen, må ikke forsinke nødvendige foranstaltninger. Kommunerne kan i tvivlstilfælde søge vejledning hos Det Sociale Nævn.

Hvis to kommuner er uenige om, hvem af dem der har handlepligten, må den af de uenige kommuner, som personen har eller senest har haft folkeregisteradresse i, fungere som opholdskommune indtil det er afklaret, hvilken kommune der er rette opholdskommune. Dette fremgår af retssikkerhedslovens § 9, stk. 7. Den fungerende handlekommune har pligt til at yde hjælp til borgeren, indtil uenigheden mellem de to kommuner er bilagt – f.eks. fordi Det Sociale Nævn har afgjort, hvilken kommune der har handlepligten.

Opholdskommune efter hjemgivelse

103. Når et barn eller en ung bliver hjemgivet, ophører barnet eller den unge med at have selvstændig handlekommune. Forældremyndighedsindehaverens opholdskommune bliver barnets opholdskommune efter en hjemgivelse. Hermed sigtes der til, at retsvirkningen af anbringelsen efter retssikkerhedslovens § 9 a, stk. 4, m.h.t. barnets eller den unge handlekommune ophører. Er barnet eller den unge fortsat under 18 år, vil § 9, stk. 2, således kunne anvendes.

Hjemgivelsen til forældremyndighedsindehaverens opholds-kommune kan have mere formel karakter, idet forældremyndigheds-indehaveren kan beslutte, at barnet eller den unge skal tage ophold hos en forælder uden del i forældremyndigheden eller i privat døgnpleje efter servicelovens § 78. Forældremyndighedsindehaveren kan således bestemme, at barnet eller den unge skal have ophold/bo mest hos den anden af forældrene, der kan være uden del i forældremyndigheden. Det vil efter § 9, stk. 2, have den retsvirkning, at det bliver opholdskommunen for den forælder, som barnet eller den unge i realiteten bor hos, der også bliver opholdskommune for barnet.

Selvom forældremyndighedsindehaveren har en anden opholds-kommune end barnet, vil afgørelser om særlig støtte til børn og unge altid skulle træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren, mens afgørelser efter andre bestemmelser vil skulle træffes af barnets opholdskommune. Det gælder også i de tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke bor sammen med forældremyndighedsindehaveren. Initiativet til hjælpen vil normalt komme fra barnets eller den unges opholdskommune, men forældremyndighedsindehaverens opholds-kommune vil til enhver tid have pligt til at yde den nødvendige hjælp, jf. retssikkerhedslovens § 9 a, stk. 4. Barnets opholdskommune vil dermed ikke være kompetent til at træffe afgørelse om særlig støtte efter serviceloven i en situation, hvor barnet ikke bor hos forældremyndighedsindehaveren, hvilket kan være tilfældet, hvor barnet er i privat familiepleje efter servicelovens § 78. En eventuel afgørelse om genanbringelse skal derfor træffes af forældremyndighedsindehaverens opholdskommune – i nedenstående eksempel vil det være A kommune.

Eksempel: Et barn er anbragt af A kommune i B kommune. Barnet bliver hjemgivet ved en afgørelse truffet af A kommune. Forældremyndighedsindehaveren bor i A kommune, mens den

anden forælder bor i C kommune. Barnet vil få opholdskommune i A kommune, medmindre forældremyndighedsindehaveren beslutter, at barnet skal bo hos den anden forælder. I dette tilfælde vil barnet få samme opholdskommune som den anden forælder.

Handlekommune og betalingsforpligtelse ved efterværn for unge over 18 år

104. Barnets eller den unges opholdskommune træffer afgørelse om opretholdelse af anbringelsen ud over det fyldte 18. år i forbindelse med revision af handleplanen for anbringelsen efter servicelovens § 70. Hvis der træffes afgørelse om opretholdelse af anbringelsen ud over det 18. år, er det den kommune, hvor den unge er anbragt, der bliver handlekommune. Betalingsforpligtelsen forbliver hos den oprindelige anbringende kommune.

Hvis der har været mellemkommunal betaling for et anbragt barn, fortsætter denne refusion, når barnet bliver 18 år, hvis der iværksættes efterværn efter servicelovens § 76, jf. retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 3.

Eksempel: Ankestyrelsen har i sagerne SM R-7-05 og R-9-05 truffet afgørelse om, at den oprindelige opholdskommune skal refundere udgifterne til en personlig rådgiver, uanset at den unge ikke længere er anbragt, og uanset hvilken kommune den unge opholder sig i.

Børn med midlertidigt ophold på krisecenter

Retssikkerhedsloven:

§ 9 b. (...)

Stk. 3. En ægtefælle eller et barn, som opholder sig uden for opholdskommunen, jf. § 9, stk. 3, og § 9 a, stk. 2, har ret til nødvendig hjælp, uanset at opholdet ikke er midlertidigt. Hjælpen gives af den kommune, hvor familiemedlemmet aktuelt har ophold.

105. Når en kvinde tager ophold på et krisecenter, jf. servicelovens § 109, får hun som udgangspunkt ny opholdskommune i den kommune, hvor krisecenteret er beliggende. Det er således som oftest beliggenhedskommunen, som er handlekommune i forhold til beboere på krisecentre. Når et barn tager ophold på et kvindekrisecenter med sin mor, er det reglerne om fastlæggelse af moderens opholdskommune, der afgør, hvilken kommune der har handleforpligtelsen både i forhold til at tilvejebringe familierådgivning til kvinden efter servicelovens § 109 stk. 4, psykologbehandling til barnet eller den unge efter servicelovens § 109 stk. 5 og eventuel støtte efter servicelovens § 52. Læs mere om handlekommunens forpligtelse til at iværksætte familierådgivning og psykologbehandling i punkt 346.

Efter retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 2, er der refusion fra tidligere opholdskommune, når en person tager ophold på et kvindekrisecenter. Kvinderne kan være flyttet et par gange forud for

indflytning på krisecentret, og i disse tilfælde, må opholdskommunen undersøge, hvor kvinden tidligere har haft opholdskommune.

Afsnit II

Tilbud til børn og unge med nedsat funktionsevne

Kapitel 5

Indledning

106. I dette kapitel beskrives reglerne om kommunalbestyrelsens pligt til at etablere en særlig familievejlederordning for familier med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Kapitlet beskriver formålet med familievejlederordningen, personkredsen for ordningen og det nærmere indhold af familievejledningen og vejledningens omfang. Endelig beskrives samspillet mellem familievejlederordningen og andre typer af rådgivning og vejledning.

Reglerne om familievejlederordningen findes i servicelovens § 11, stk. 4-5, og i bekendtgørelse om familievejlederordningen efter lov om social service (familievejlederbekendtgørelsen).

Formål

Serviceloven

§ 11. ...

Stk. 2. ...

Stk. 3. ...

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal etablere en særlig familievejlederordning for familier med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Vejledningen skal tilbydes indenfor 3 måneder, efter at kommunalbestyrelsen har fået kendskab til, at funktionsnedsættelsen er konstateret.

Stk. 6. Socialministeren fastsætter nærmere regler om familievejlederordningen.

107. Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 11, stk. 5, etablere en særlig familievejlederordning for familier med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Formålet med familievejlederordningen er at sikre, at disse familier i den indledende fase, efter at funktionsnedsættelsen er konstateret, får et tilbud om indgående rådgivning og vejledning for at styrke familiens og barnets videre udvikling og trivsel set i lyset af familiens ændrede livssituation som følge af barnets funktionsnedsættelse. Rådgivningen og vejledningen skal medvirke til at øge familiens kendskab til muligheden for iværksættelse af social indsats og kendskabet til de tilbud om offentlig hjælp på tværs af sektorerne, som barnets opvækst- og udviklingsvilkår i vidt omfang er betinget af.

Formålet med familievejlederordningen er således at give familien et tilbud om introducerende vejledning, og familievejlederen skal kunne håndtere nogle af familiens indledende spørgsmål. Ordningen er altså en form for ”brobygning” mellem familien og det offentlige i den indledende fase, efter at barnets funktionsnedsættelse er konstateret. Derimod er ordningen ikke et stående tilbud til familien i et længere forløb.

Familievejlederordningen skal være synlig både for familierne og for relevante instanser såsom sygehuse, sundhedsplejen, praktiserende læger, dagtilbud, skoler m.fl.

Personkreds

Familievejlederbekendtgørelsen

§ 1. Kommunalbestyrelsen skal etablere en særlig familievejlederordning for familier med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Stk. 2. Familievejlederordningen omfatter både familier med nyfødte børn med nedsat funktionsevne og familier, hvor funktionsnedsættelsen konstateres under barnets opvækst.

108. Personkredsen for familievejlederordningen er familier, herunder også enlige forsørgere, med børn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Ordningen omfatter både familier med nyfødte børn med nedsat funktionsevne og familier, hvor funktionsnedsættelsen konstateres under barnets opvækst.

Der skal være tale om en varigt nedsat funktionsevne hos barnet, hvis konsekvenser er af indgribende karakter i den daglige tilværelse.

Ved varig funktionsnedsættelse forstås, at der ikke inden for en overskuelig fremtid vil være udsigt til bedring af de helbredsmæssige forhold, og at der i lang tid frem over vil være behov for at kompensere for følgerne af funktionsnedsættelsen. Normalt vil funktionsnedsættelsen være en belastning resten af livet.

Begrebet ”konsekvenser af indgribende karakter i den daglige tilværelse” skal vurderes bredt i forhold til den samlede livssituation. I denne vurdering vil bl.a. kunne indgå funktionsnedsættelsens betydning i relation til den pågældendes aktivitetsniveau, skole- og uddannelsesforhold, personlige forhold, helbredsforhold etc.

Funktionsnedsættelse er et begreb, der bruges ved tildeling af de ydelser i serviceloven, der skal kompensere for en nedsat funktionsevne. Ved at lægge vægt på funktionsevnen betones det, at det

ikke er lidelsens art eller omfang, der er afgørende, men derimod følgerne af den nedsatte kropslige eller kognitive funktion.

Selv om årsagen til den nedsatte funktionsevne ofte vil være en lægelig diagnosticeret lidelse, der angiver en varig nedsættelse af kropslige eller kognitive funktioner, er det imidlertid den samlede vurdering af funktionsevnenedsættelsen i forhold til den daglige tilværelse, der er afgørende i forhold til vurderingen af begrebet nedsat funktionsevne. For en mere generel omtale af begrebet ”nedsat funktionsevne” henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven.

Den tidsmæssige afgrænsning

Familievejlederbekendtgørelsen

§ 2. Familievejledningen skal tilbydes inden for tre måneder efter, at kommunalbestyrelsen har fået kendskab til, at barnets funktionsnedsættelse er konstateret.

109. Familievejledningen skal tilbydes inden for tre måneder efter, at kommunalbestyrelsen har fået kendskab til, at barnets funktionsnedsættelse er konstateret.

Det må i hvert enkelt tilfælde vurderes konkret, hvornår inden for tidsfristen familievejledningen skal tilbydes. Det afgørende må her være, hvornår familien er parat til at modtage familievejledning.

Der vil således ikke være noget til hinder for, at familievejledningen i nogle tilfælde tilbydes umiddelbart efter, at kommunalbestyrelsen har fået kendskab til barnets funktionsnedsættelse. I andre tilfælde kan det derimod vurderes, at udbyttet af familievejledningen vil blive større, hvis vejledningstilbuddet gives senere inden for tre måneders-fristen.

Som eksempler på måder, hvorpå kommunalbestyrelsen kan få kendskab til barnets funktionsnedsættelse, kan nævnes underretning fra sygehus, praktiserende læge eller sundhedsplejen.

Indhold

Familievejlederbekendtgørelsen

§ 3. Familievejledningen skal indeholde en introducerende og helhedsorienteret information og vejledning om familiens rettigheder og hjælpemuligheder på tværs af sektorerne. Vejledningen skal endvidere indeholde oplysninger om relevante vidensmiljøer og

handicaporganisationer på området.

Stk. 2. Familievejledningen skal rumme et tilbud om formidling af kontakt til andre familier med børn med nedsat funktionsevne med henblik på dannelse af netværk.

110. Familievejlederen skal kunne tilbyde en introducerende og helhedsorienteret information og vejledning om familiens rettigheder og hjælpemuligheder på tværs af sektorerne og oplyse om, hvad der findes af bl.a. vidensmiljøer og handicaporganisationer på området. Familievejlederen skal desuden kunne tilbyde at formidle kontakt til andre familier med børn med nedsat funktionsevne med henblik på dannelse af netværk.

Den vejledning, der er indeholdt i familievejlederordningen, er således introducerende og af mere generel og overordnet karakter.

Det vurderes at være af stor vigtighed, at de medarbejdere, der skal fungere som familievejledere, har relevant faglig baggrund, den fornødne ekspertise og det fornødne kendskab til hjælpemulighederne på tværs af sektorerne. Det er kommunalbestyrelsen, der må sikre, at medarbejderne besidder den fornødne faglige viden i forhold til opgaveløsningen, ligesom kommunalbestyrelsen må sikre, at familievejlederen besidder den fornødne viden omkring muligheden for at henvise til landsdækkende ekspertise, hvis dette skønnes relevant, f.eks. på grund af karakteren af barnets funktionsnedsættelse.

Det vil være en naturlig del af den rådgivning og vejledning, der finder sted i regi af familievejlederordningen, at der gøres opmærksom på VISO. Det kan i øvrigt oplyses, at VISO yder faglig rådgivning i komplicerede enkeltsager på det sociale område og på specialundervisningsområdet. VISO vil – som det i øvrigt er tilfældet generelt – stå til rådighed vedrørende alle problemstillinger, der falder inden for VISO's formål.

Ikke afgørelseskompetence

Familievejlederbekendtgørelsen

§ 4. Familievejlederen har ikke kompetence til at træffe afgørelse om hjælpen til familien.

Stk. 2. Når familievejledningen er afsluttet, skal familievejlederen formidle kontakt og viden om familien til socialforvaltningen.

111. Familievejlederen har ikke kompetence til at træffe afgørelse om hjælpen til familien, men skal kunne formidle kontakt og viden om familien til socialforvaltningen. Herved sikres det, at familievejlederens rolle i forhold til familien er rent vejledende. Endvidere vil det også falde uden for formålet med familievejlederordningen, som indeholder den introducerende vejledning og håndteringen af familiens indledende spørgsmål, at vurdere spørgsmålet om familiens konkrete hjælpebehov.

Vurderingen af familiens konkrete hjælpebehov ligger i socialforvaltningen i forbindelse med påbegyndelsen af den egentlige sagsbehandling med indsamling af nødvendige oplysninger mv.

Det bemærkes i forhold til familievejlederens formidling af kontakt og viden om familien til socialforvaltningen, at denne formidling må ske under iagttagelse af de almindelige forvaltningsretlige regler om myndighedernes videregivelse af oplysninger.

Omfang

Familievejlederbekendtgørelse
§ 5. Der kan efter en konkret vurdering tilbydes flere rådgivnings- og vejledningssamtaler ud over den første samtale, hvis det skønnes nødvendigt, for at formålet med familievejledningen kan opfyldes
Stk. 2. ...

112. Der kan efter en konkret vurdering tilbydes flere rådgivnings- og vejledningssamtaler ud over den første samtale, hvis det skønnes nødvendigt, for at formålet med familievejledningen kan opfyldes. I vurderingen af behovet for yderligere samtaler vil der bl.a. kunne lægges vægt på karakteren og omfanget af barnets nedsatte funktionsevne og sagens kompleksitet i øvrigt.

Hjemmebesøg

Familievejlederbekendtgørelse
§ 5. ...
Stk. 2. Familievejledningen skal så vidt muligt gives ved besøg i hjemmet.

113. Familievejledningen skal så vidt muligt gives ved besøg i hjemmet.

Der kan dog være situationer, hvor det ikke vil være muligt at tilbyde familievejledningen i hjemmet. Som et eksempel herpå kan nævnes, at familien udtrykkeligt frabeder sig, at vejledningssamtalen foregår i deres hjem. Her vil samtalen kunne gennemføres hos kommunen.

Samspil

Familievejlederbekendtgørelsen

§ 6. Når rådgivningen og vejledningen i regi af familievejlederordningen er afsluttet, vil familierne have ret til fortsat rådgivning og vejledning efter de øvrige regler herom.

Stk. 2. Specialiseret rådgivning og vejledning er ikke omfattet af familievejlederordningen, men skal fortsat ydes af de organisationer, herunder VISO, der besidder en særlig ekspertise på det relevante område..

114. Familievejlederordningen indgår i et samspil med de øvrige regler om rådgivning og vejledning.

Når rådgivningen og vejledningen i regi af familievejlederordningen er afsluttet, vil familierne have ret til fortsat rådgivning og vejledning fra kommunalbestyrelsen efter de øvrige regler herom. Herved sikres det, at familierne får vedvarende rådgivning og vejledning ud over de første tre måneder efter, at barnets funktionsnedsættelse er konstateret.

Den specialiserede rådgivning og vejledning er ikke omfattet af familievejlederordningen, men skal fortsat ydes af de organisationer, herunder VISO, der besidder en særlig ekspertise på det relevante område. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen sikrer, at familievejlederen besidder den fornødne viden omkring muligheden for at henvise til landsdækkende ekspertise eller til VISO, hvis dette skønnes relevant, f.eks. på grund af karakteren af barnets funktionsnedsættelse.

Kapitel 6

Særlige dagtilbud og særlige klubtilbud

115. I dette kapitel beskrives reglerne om kommunalbestyrelsens pligt til at sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dagtilbud og særlige klubtilbud til børn, større børn og unge, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling mv., herunder omfanget af kommunalbestyrelsens forpligtelse, men også reglerne om dag- og klubtilbud i almindelighed. I kapitlet beskrives ligeledes, hvorledes det enkelte barn kan optages i de særlige dagtilbud og de særlige klubtilbud, forældrenes betaling og

forældresamarbejdet. Endelig beskrives, hvorledes de særlige dagtilbud og klubtilbud kan organiseres.

Kommunalbestyrelsens forpligtelse til at sørge for dag- og klubtilbud til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan opfyldes på forskellige måder. Både ved at integrere enkelte børn i de almindelige daginstitutioner og klubber eller ved at oprette særlige dag- og klubtilbud.

Særlige dagtilbud og godkendelse af forældres udførelse af hjælpen i hjemmet

Dagtilbud til børn

§ 32. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjælp til børn, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for hjælp eller særlig støtte. Hjælpen kan tilrettelægges i særlige dagtilbud, jf. stk. 3, i særlige klubtilbud, jf. § 36, eller i forbindelse med andre tilbud efter denne lov eller efter dagtilbudsloven. Hjælpen kan også udføres helt eller delvist af forældrene i hjemmet, jf. stk. 6-8.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter nærmere regler om samarbejdet med forældre, om inddragelse af barnet eller den unge, om udredning af barnets eller den unges behov, og om fremgangsmåden ved kommunens behandling.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dagtilbud til børn, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling m.v., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af de almindelige dagtilbud eller fritidshjem efter dagtilbudsloven.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om forældrebestyrelser i særlige dagtilbud.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om beregning af tilskud og egenbetaling for ophold i de særlige dagtilbud.

Stk. 6. Efter anmodning fra indehaveren af forældremyndigheden godkender kommunalbestyrelsen under de betingelser, der er nævnt i 2. og 3. pkt., at forældrene helt eller

delvist udfører hjælpen efter stk. 1 i hjemmet. Hjælp udført i hjemmet skal imødekomme barnets eller den unges behov, og forældrene skal være i stand til at udføre opgaverne. Træning af barnet i hjemmet skal ske efter dokumenterbare træningsmetoder. Kommunalbestyrelsen fører løbende tilsyn med indsatsen over for barnet.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter § 42 og § 43 til forældre, der forsørger og træner et barn eller en ung under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne i hjemmet.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen sørger for træningsredskaber, kurser, hjælpere m.v., når forældrene træner et barn eller en ung i hjemmet. Kommunalbestyrelsens udgifter til træningsredskaber, kurser, hjælpere m.v. til det enkelte barn eller den enkelte unge må ikke overstige 500.000 kr. årligt.

Stk. 9. Socialministeren fastsætter nærmere regler om særlig støtte i hjemmet, herunder regler om dokumenterbare metoder, om løbende tilsyn med indsatsen og om træningsredskaber, kurser, hjælpere m.v.

Generelt om særlige dagtilbud og godkendelse af forældres udførelse af hjælpen i hjemmet

116. Sigtet med bestemmelserne er at tilgodese børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevnes behov for særlig støtte, behandling og træning, således at de får gode muligheder for udvikling og trivsel.

Bestemmelserne skal desuden sikre, at forældrene og deres børn bliver inddraget mere aktivt i udredningen af barnets behov og i indsatsen for børnene.

Udgangspunktet for hjælpen er, at den kan tilrettelægges i særlige dagtilbud, i særlige klubtilbud eller andre tilbud efter serviceloven eller efter dagtilbudsloven. Kommunalbestyrelsen skal i den sammenhæng sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dagtilbud til de børn, hvis behov for støtte og behandling ikke kan tilgodeses i de almindelige dagtilbud.

Bestemmelserne giver også mulighed for, at hjælpen under visse betingelser kan udføres helt eller delvist af forældrene i hjemmet, og at forældrene modtager en særlig støtte til træningen af barnet eller den unge i hjemmet.

Målgruppen

117. Målgruppen er børn og unge under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har et sådant behov for støtte og behandling, at der skal iværksættes et særligt tilbud til barnet eller den unge.

Afgrænsning af målgruppen baserer sig ikke på bestemte diagnoser eller på karakteren af funktionsnedsættelsen, men på en fagkyndig vurdering af barnets behov for et særligt støtte- og behandlingstilbud, herunder et træningstilbud.

Det drejer sig om børn og unge, der har behov for en systematisk, helhedsorienteret tværfaglig undersøgelse og udredning forud for visitationen til et tilbud.

Udredning og visitation

118. Målgruppen af børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har ofte sammensatte behov, der kræver en indsats fra flere forskellige fagpersoner. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre en grundig, forsvarlig vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges behov for hjælp, støtte og behandling.

En stor del af børnene vil være kendt i sundhedsvæsenet, da de ofte vil være udredt, have fået stillet diagnoser og være blevet behandlet - typisk på en pædiatrisk afdeling. Det specialiserede sundhedsvæsen vil derfor i mange tilfælde være en relevant samarbejdspartner i forbindelse med oplysningen af de enkelte sager.

Kommunalbestyrelsen skal på baggrund af faglige undersøgelser af barnets ressourcer og behov kortlægge barnets funktionsevne og udarbejde forslag til den særlige støtte og behandling.

I forbindelse med visitation til særligt dagtilbud, særligt klubtilbud eller andre tilbud efter serviceloven eller dagtilbudsloven gælder der ikke længere et krav om, at der forinden visitation skal være udarbejdet en socialfaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. For så vidt angår visitation til hjemmetræning, er det dog stadig et krav, at der forinden visitation udarbejdes en socialfaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50.

Der henvises i øvrigt til håndbogen om udredning, visitation og hjemmetræning, hvor der bl.a. er redegjort nærmere for inddragelse af forældre og børn.

Særlige dagtilbud og godkendelse af forældres udførelse af hjælpen i hjemmet

Generelt om særlige dagtilbud og godkendelse af forældres udførelse af hjælpen i hjemmet

119. Sigtet med bestemmelserne er at tilgodese børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevnes behov for særlig støtte, behandling og træning, således at de får gode muligheder for udvikling og trivsel.

Bestemmelserne skal desuden sikre, at forældrene og deres børn bliver inddraget mere aktivt i udredningen af barnets behov og i indsatsen for børnene.

Udgangspunktet for hjælpen er, at den kan tilrettelægges i særlige dagtilbud, i særlige klubtilbud eller andre tilbud efter serviceloven eller efter dagtilbudsloven. Kommunalbestyrelsen skal i den sammenhæng sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dagtilbud til de børn, hvis behov for støtte og behandling ikke kan tilgodeses i de almindelige dagtilbud.

Bestemmelserne giver også mulighed for, at hjælpen under visse betingelser kan udføres helt eller delvist af forældrene i hjemmet, og at forældrene modtager en særlig støtte til træningen af barnet eller den unge i hjemmet.

Målgruppen

120. Målgruppen er børn og unge under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som har et sådant behov for støtte og behandling, at der skal iværksættes et særligt tilbud til barnet eller den unge.

Afgrænsning af målgruppen baserer sig ikke på bestemte diagnoser eller på karakteren af funktionsnedsættelsen, men på en fagkyndig vurdering af barnets behov for et særligt støtte- og behandlingstilbud, herunder et træningstilbud.

Det drejer sig om børn og unge, der har behov for en systematisk, helhedsorienteret tværfaglig undersøgelse og udredning forud for visitationen til et tilbud.

Udredning og visitation

121. Målgruppen af børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har ofte sammensatte behov, der kræver en indsats fra flere forskellige fagpersoner. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre en grundig, forsvarlig vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges behov for hjælp, støtte og behandling.

En stor del af børnene vil være kendt i sundhedsvæsenet, da de ofte vil være udredt, have fået stillet diagnoser og være blevet behandlet - typisk på en pædiatrisk afdeling. Det specialiserede sundhedsvæsen vil derfor i mange tilfælde være en relevant samarbejdspartner i forbindelse med oplysningen af de enkelte sager.

Kommunalbestyrelsen skal på baggrund af faglige undersøgelser af barnets ressourcer og behov kortlægge barnets funktionsevne og udarbejde forslag til den særlige støtte og behandling.

I forbindelse med visitation til særligt dagtilbud, særligt klubtilbud eller andre tilbud efter serviceloven eller dagtilbudsloven gælder der ikke længere et krav om, at der forinden visitation skal være udarbejdet en socialfaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. For så vidt angår visitation til hjemmetræning, er det dog stadig et krav, at der forinden visitation udarbejdes en socialfaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50.

Der henvises i øvrigt til håndbogen om udredning, visitation og hjemmetræning, hvor der bl.a. er redegjort nærmere for inddragelse af forældre og børn.

Forældresamarbejde, inddragelse af børn og unge og andre sagsbehandlingsregler

122. Kommunalbestyrelsen skal inddrage forældrene i udredningsprocessen, således at de får mulighed for at være aktive deltagere i processen. Forældrenes viden om egne ressourcer og barnets færdigheder skal indgå i udredningen, og forældrene skal have mulighed for at få indsigt i barnets behov, og hvilke behandlings- og udviklingsmuligheder der findes for barnet.

Barnet eller den unge skal ligeledes inddrages i udredningsforløbet. Kommunalbestyrelsen vurderer sammen med forældrene, i hvilken udstrækning det er muligt at inddrage barnet eller den unge. Vurderingen foretages på grundlag af barnets og den unges egne ønsker, dets alder og modenhed, og hvad der skønnes at være bedst for barnet eller den unge. Et barns eller en ungs synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med barnets eller den unges alder og modenhed.

Meget tidligt i udredningsprocessen er det en god idé at afstemme forventningerne til det kommende samarbejde og at drøfte forældrenes ønsker til inddragelse og involvering. Her kan forældre også få orientering om kravet om, at deres barn, så vidt muligt, skal inddrages i processen.

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at sagsbehandlingen fortsat også sker med iagttagelse af de allerede eksisterende relevante sagsbehandlingsregler, som gælder ved siden af de her beskrevne sagsbehandlingsværktøjer om udredning, forældresamarbejde, inddragelse af barnet eller den unge og visitation. Således gælder de almindelige sagsbehandlingsregler i forvaltningsloven, retssikkerhedsloven og almindelige retsgrundsætninger. Blandt andet kan fremhæves retssikkerhedslovens § 4 (borgerens medvirken), retssikkerhedslovens § 5, forvaltningslovens § 7 (vejledning), forvaltningslovens kap. 4 (partsaktindsigt), forvaltningslovens § 19 (partshøring), forvaltningslovens § 21 (ret til at afgive udtalelse), forvaltningslovens § 22 (begrundelse), forvaltningslovens § 25 (klagevejledning) samt officialprincippet. Yderligere oplysninger findes i Socialministeriets vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område, afsnit III og kapitel 47.

Der er yderligere oplysninger om styrket forældresamarbejde, metoder til inddragelse og udredning af børn og unge i håndbogen om udredning, visitation og hjemmetræning.

Specielt om særlige dagtilbud

123. Kommunalbestyrelsens forpligtelse efter servicelovens § 32, stk. 3, er et supplement til den kommunale forpligtelse efter dagtilbudslovens § 4 i det omfang, dette ikke kan tilgodese barnets særlige behov for støtte, behandling m.v. som følge af en betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge under 18 år, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling m.v., der ikke kan dækkes gennem ophold i et af tilbuddene efter dagtilbudsloven, oprettes efter bestemmelserne i serviceloven. Forpligtelsen efter servicelovens § 32, stk. 3, omfatter for så vidt angår skolesøgende børn kun meget små og helt specielle grupper med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Forskellen i forpligtelsens omfang hænger sammen med, at for børn under skolealderen er det typisk dagtilbuddet, der giver barnet den særlige støtte og behandling, mens den særlige støtte og behandling for børn i skolealderen primært varetages i skoletilbuddet.

Formålet med de særlige dagtilbud

124. De særlige dagtilbud skal ud over, hvad der fremgår af formålsbestemmelsen for de almindelige dagtilbud til børn, give særlig støtte, behandling m.v. til børn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Herudover foretager de særlige dagtilbud observation og diagnosticering af børn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der opholder sig i hjemmet eller i et kommunalt dagtilbud, med henblik på at kunne tilbyde relevant støtte og behandling. Endvidere foretager de særlige dagtilbud observation i relation til behovet for specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven.

Det påhviler det særlige dagtilbud at rette henvendelse til skolemyndighederne om at iværksætte eventuel specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven.

De særlige dagtilbud kan tilbyde forældre til børn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne lejlighedsvis aflastning. Der kan i de særlige dagtilbud etableres aflastning, der indebærer overnatning i weekenden, hvis der er behov herfor.

De særlige dagtilbud giver vejledning til

- dagtilbud, hvor der er optaget børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
- forældre med hjemmeboende børn med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der ikke er optaget i et særligt dagtilbud
- den kommunale forvaltning, der har ansvaret for børn fx i forbindelse med visitation til dagtilbud af børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Organisering af de særlige dagtilbud

125. De særlige dagtilbud kan oprettes og drives som et selvstændigt dagtilbud eller oprettes og drives i forbindelse med et dagtilbud.

Kommunalbestyrelsen kan herudover indgå aftale med regionsrådet, med andre kommuner eller med selvejende særlige dagtilbud om oprettelse og drift af et særligt dagtilbud i form af fx vuggestuer, børnehaver, aldersintegrerede institutioner og fritidshjem.

For at kunne give børn optaget i et særligt dagtilbud den nødvendige støtte og behandling må det særlige dagtilbud kunne trække på særlig ekstern ekspertise.

Udgifter til transport af børn til og fra særlige dagtilbud afholdes af det særlige dagtilbud, hvis udgiften ikke dækkes af andre bestemmelser.

De særlige dagtilbud afholder ligeledes udgiften til forældrenes transport i forbindelse med behandlingsmøder.

Efter servicelovens § 112 skal kommunalbestyrelsen yde støtte til hjælpemidler til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

For så vidt angår hjælpemidler til børn og dagtilbud til børn henvises til Socialministeriets vejledning nr. 6 om hjælpemidler, biler, boligindretning mv.

Optagelse

126. Henvendelse til kommunen om optagelse i et særligt dagtilbud kan komme dels fra forældrene, dels fra de instanser, der i deres arbejde kommer i berøring med barnet, fx sundhedsplejersker, kommunale dagtilbud, specialkonsulenter, praktiserende læger og hospitaler.

Hvis henvendelsen kommer fra disse instanser, skal det som udgangspunkt ske i samråd med forældrene.

En undersøgelse af barnets særlige behov for støtte og behandling m.v. er en forudsætning for afgørelse om optagelse i et særligt dagtilbud, jf. punkt 115. om udredning og visitation. Optagelse i et særligt dagtilbud må derfor bygge på en vurdering af barnets individuelle behandlingsbehov samt muligheder for personlig udvikling. Afgørelse om optagelse må ske i nært samarbejde med forældrene og fx specialafdelinger inden for behandlingssystemet samt andre med ekspertise vedrørende den pågældende type af nedsat funktionsevne.

Ved den konkrete anvisning af plads til barnet bør der i vid udstrækning tages hensyn til forældrenes ønske om dagtilbud og til den geografiske beliggenhed.

Det følger af § 2, stk. 1, i bekendtgørelse om hjælp til børn og unge, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for hjælp eller særlig støtte, at kommunalbestyrelsen visiterer barnet eller den unge til et tilbud på baggrund af sagens oplysninger, herunder de faglige undersøgelser af barnets eller den unges ressourcer og behov. Det er ikke længere et krav, at der forinden visitation til disse tilbud udarbejdes en undersøgelse efter servicelovens § 50.

Det følger af § 2, stk. 2, i bekendtgørelsen, at kommunalbestyrelsen på baggrund af en undersøgelse af barnets eller den unges forhold efter § 50 i lov om social service kan godkende, at forældrene helt eller delvist træner barnet eller den unge i hjemmet. Det er således en betingelse, at barnets eller den unges funktionsevne, behov og trivsel, forældrenes ressourcer og familiens samlede situation, skal være udredt og beskrevet af kommunalbestyrelsen, forinden der kan visiteres til hjemmetræning.

Der kan derfor ikke træffes afgørelse om anvisning af et tilbud i form af hjemmetræning, før end der er udarbejdet en socialfaglig undersøgelse i henhold til servicelovens § 50. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Såfremt kommunalbestyrelsen allerede er i besiddelse af aktuelle og relevante oplysninger om den konkrete sag, skal disse lægges til grund for sagsbehandlingen. Hjemmetræning er en ressourcekrævende opgave for en familie, og ved bevilling af hjemmetræning er det derfor vigtigt, at både barnets eller den unges forhold og resten af familiens forhold, herunder eventuelle søskendes forhold, er undersøgt grundigt.

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at en sag er oplyst i tilstrækkeligt omfang til, at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse. Det afgøres ud fra en konkret vurdering i hver enkelt sag, hvilke oplysninger kommunalbestyrelsen skal indhente. Udredningen og beskrivelsen kan efter behov suppleres med lægefaglige vurderinger af, om indsatsen og træningsmetoden er hensigtsmæssige eller ligefrem kan være skadelige for barnet eller den unge.

Forældresamarbejde

127. Det fremgår af servicelovens § 32, stk. 4, at socialministeren fastsætter regler om forældrebestyrelser i særlige dagtilbud. Disse regler fremgår af Socialministeriets bekendtgørelse om forældrebestyrelser i særlige dagtilbud.

Forældrebestyrelsen skal som minimum have indflydelse på

- principperne for det særlige dagtilbuds arbejde
- principperne for anvendelse af en budgetramme

- indstillingsret til kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet i forbindelse med ansættelse af personale.

Forældrebestyrelsen skal ved fastlæggelsen af principper for det særlige dagtilbuds arbejde respektere såvel kommunalbestyrelsens henholdsvis regionsrådets overordnede retningslinier som dagtilbuddets målsætning, herunder f.eks. at dagtilbuddet er indrettet med henblik på at modtage børn med bestemte handicap.

Børnene i de særlige dagtilbud har som udgangspunkt samme pædagogiske behov som alle andre børn. Derudover har børnene behov for særlig støtte og behandling, som er begrundet i deres nedsatte funktionsevne.

De pædagogiske principper må udformes med respekt for det særlige støttende og behandlingsmæssige sigte, som det enkelte særlige dagtilbud skal varetage.

Forældrebestyrelsen har ikke indflydelse på den pædagogiske eller behandlingsmæssige indsats, der angår det enkelte barn.

Kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet kan tillægge forældrebestyrelserne i de særlige dagtilbud yderligere kompetence.

Kommunalbestyrelsen kan ikke overlade til en forældrebestyrelse opgaver med at udføre tilsyn efter § 16 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 6, og kompetence til at træffe afgørelse om optagelse i dagtilbuddet samt at fastsætte forældrebetalingen.

Kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet kan ikke overlade beføjelser, der følger af kommunalbestyrelsens henholdsvis regionsrådets bevillings- og arbejdsgiverkompetence til en forældrebestyrelse.

Ud over den formelle forældreindflydelse er det af hensyn til behandlingen af det enkelte barn vigtigt med et meget tæt forældresamarbejde omkring behandlingsforløbet, hvor forældrene inddrages i tilrettelæggelsen af behandlingen. Forældrene vil ofte også have behov for en særlig støtte fra dagtilbuddet og for kontakt med andre forældre.

Der bør derfor sikres mulighed for en tæt og løbende gensidig orientering og samarbejde forældre og dagtilbud imellem om det enkelte barns udvikling og trivsel samt om behandlingsindsatsen.

En måde at give mulighed for en fælles orientering og drøftelse af mere generelle spørgsmål vedrørende det særlige dagtilbuds arbejde kan være at afholde forældremøder, hvor også personalet deltager.

Forældrebetaling

128. Forældrenes betaling for barnets ophold i særlige dagtilbud er reguleret i servicelovens § 32, stk. 5, og bekendtgørelse om tilskud til ophold i særlige dagtilbud og særlige klubtilbud til børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Kommunalbestyrelsen skal yde 100 pct. tilskud til ophold i et særligt dagtilbud, hvis barnet er optaget alene eller i hovedsagen af behandlingsmæssige grunde.

Hvis optagelsen er sket på et andet grundlag end servicelovens § 32, stk. 5, er det dagtilbudslovens regler om tilskud og forældrebetaling, der anvendes i forhold til forældrenes betaling for pladsen, herunder reglerne om fripladstilskud.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om bortfald eller nedsættelse af betalingen i overensstemmelse med reglerne ved brug af dagtilbud efter servicelovens § 4.

Specielt om godkendelse af forældres udførelse af hjælpen i hjemmet

129. Hvis forældrene ikke ønsker at modtage et tilbud, der er anvist af kommunalbestyrelsen, kan kommunalbestyrelsen godkende, at forældre til børn og unge med betydelig og varigt nedsat funktionsevne træner deres barn helt eller delvist i hjemmet.

At forældrene træner delvist i hjemmet, betyder, at tilbuddet til barnet er en kombination af et offentligt tilbud, fx en delvis plads i et særligt dagtilbud kombineret med træning i hjemmet.

Træningen kan foregå efter konventionelle metoder, dvs. metoder som almindeligvis anvendes i de offentlige tilbud såsom fysio- og ergoterapeutiske metoder, eller efter alternative metoder, dvs. metoder der traditionelt ikke indgår i de offentlige tilbud.

Det er ikke en betingelse for at kunne godkende træning i hjemmet, at træningsmetoden er videnskabeligt dokumenteret. I næste afsnit er der redegjort nærmere for betingelser for godkendelse af hjemmetræning.

Betingelser for godkendelse af hjemmetræning

130. Godkendelse af forældres træning i hjemmet er betinget af, at barnet eller den unge har været igennem et forløb, hvor barnet eller den unge er udredt og visiteret til et offentligt tilbud, og kommunalbestyrelsen vurderer, at et tilbud i hjemmet kan imødekomme barnets eller den unges behov.

Kommunalbestyrelsen vurderer sammen med familien og ud fra familiens ønsker, om træning i hjemmet skal kombineres med et delvist offentligt tilbud, fx et særligt dagtilbud.

Forældrene skal være i stand til at varetage opgaven. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal foretage en vurdering af familiens samlede situation, forældrenes personlige ressourcer og forudsætninger i øvrigt i forhold til at kunne påtage sig de opgaver og det ansvar, som hjemmetræningen kræver af dem, jf. servicelovens § 50.

Det er desuden en betingelse, at hjemmetræningens metoder og målene hermed for barnet eller den unge er dokumenterbare. Betingelsen om at træningsmetoden skal være dokumenterbar betyder, at kommunen skal vurdere, om metoden indeholder nogle målbare indikatorer, som kan anvendes til måling af, om metoden resulterer i den forventede effekt.

Se i øvrigt nærmere om definition og vurdering af om en træningsmetode er dokumenterbar i Servicestyrelsens håndbog om udredning, visitation og hjemmetræning. I håndbogen er der desuden hjælp til vurdering af, om den ønskede hjemmetræningsmetode imødekommer barnets eller den unges behov, og om forældrene har tilstrækkelig med forudsætninger for at påtage sig de opgaver og det ansvar, som hjemmetræningen kræver af dem.

Hvis forældrene og barnet eller den unge opfylder disse betingelser, kan kommunalbestyrelsen godkende, at forældrene træner barnet eller den unge i hjemmet. En godkendelse betyder også, at forældrene har ret til at modtage økonomisk støtte til hjemmetræningen.

Kommunalbestyrelsen kan ikke give afslag på støtte til hjemmetræning alene med den begrundelse, at kommunalbestyrelsen generelt ikke ønsker at støtte hjemmetræning. Afgørelsen skal altid bero på en konkret vurdering.

Kommunalbestyrelsen kan heller ikke afvise at give støtte til hjemmetræning, fordi forældrene ønsker at træne efter nogle bestemte metoder, som kommunalbestyrelsen ikke ønsker at anvende i den kommunale træningsindsats.

Kommunalbestyrelsen skal således træffe afgørelsen om støtte til hjemmetræning på grundlag af en saglig vurdering af, om den konkrete hjemmetræning imødekommer barnets eller den unges behov og familiens samlede trivsel mv.

Økonomisk støtte til hjemmetræning

131. Når kommunalbestyrelsen har godkendt, at forældre træner deres barn eller den unge i hjemmet, har forældrene ret til at få hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter reglerne i servicelovens §§ 42 og 43 til forældre, der forsørger et barn eller en ung under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne i hjemmet.

Forældrene har desuden ret til hjælp til nødvendige træningsredskaber, kurser, hjælpere mv., der er forbundet med hjemmetræningen. At træningsredskaber m.v. skal være nødvendige betyder, at træningen efter den konkrete metode ikke kan gennemføres uden særlige træningsredskaber, kurser, hjælpere mv.

Dækning af udgifter til træningsredskaber, kurser, hjælpere m.v. kan både omfatte enkeltstående og løbende ydelser. Der kan eksempelvis efter en konkret vurdering gives hjælp til træningsredskaber i form af sliske, trampolin, hoppebolde og til supervision af forældrene fra fagligt relevante personer, hvis supervisionen er nødvendig, for at forældrene kan gennemføre træningen. Det er afgørende, at udgifterne efter en konkret og individuel skønsmæssig vurdering er nødvendige for, at forældrene kan gennemføre træningen. Intet træningsredskab er derfor på forhånd udelukket. Dog vurderes eksempelvis et trykkammer umiddelbart ikke at være nødvendigt for at gennemføre en hjemmetræning. En sådan udgift har efter en generel vurdering karakter af en behandlingsudgift.

I nogle træningsprogrammer indgår, at barnet skal have et særligt kosttilskud og tilskud af mineraler og vitaminer. Hjælp til udgifter til kosttilskud m.m., der er en del af træningsprogrammet, og som efter en konkret og individuel skønsmæssig vurdering er nødvendigt, for at forældrene kan gennemføre træningen, kan bevilges, såfremt det efter en lægelig vurdering er forsvarligt i forhold til barnets tilstand.

Der kan kun gives støtte til kurser, der er af relevans for træningen, hvis de afholdes her i landet. Der kan således ikke gives støtte til udgifter til kurser m.m. i udlandet, jf. bekendtgørelse om ydelser efter lov om social service under midlertidige ophold i udlandet.

Den praktiske udbetaling af løn til privat antagede hjælpere, som medvirker ved træningen, kan eventuelt administreres af kommunen efter aftale med familien. Der kan i øvrigt henvises til vejledningens tekst om aflastning efter servicelovens § 41.

Hjælp til nødvendige træningsredskaber, kurser, hjælpere m.v. bevilges på grundlag af dokumenterede udgifter. Dokumentationen kan foregå enten i forbindelse med ansøgningen eller efter afholdelse af udgiften.

Rammebeløb for træningsudgifter mv.

132. Udgifter, der er forbundet med træningen må ikke overstige et beløb på 534.574 kr. (reguleret beløb svarende til 2010 sats) årligt til det enkelte barn eller den enkelte unge. Det betyder, at der ikke kan bevilges hjælp til de udgifter til træningsredskaber, kurser, hjælpere m.v., som inden for en sammenhængende periode på 12 måneder overstiger dette beløb.

Nødvendige træningsudgifter, der overstiger beløbet på 534.574 kr. årligt, kan ikke bevilges som merudgifter efter servicelovens § 41.

Rammebeløbet reguleres en gang årligt den 1. januar med satsreguleringsprocenten, jf. lov om satsreguleringsprocent.

Tilsyn og opfølgning

133. Kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn to gange årligt med et barns eller en ungs udvikling og trivsel, når barnet eller den unge trænes i hjemmet. I tilsynet skal der også indgå en vurdering af familiens trivsel som helhed, dvs. også eventuelle søskendes trivsel. Kommunalbestyrelsen kan tilrettelægge tilsynet således, at det gennemføres samtidigt med, at kommunalbestyrelsen foretager opfølgning af træningsindsatsen.

På baggrund af tilsynet udfærdiges en tilsynsrapport, hvori der skal indgå en begrundet indstilling om, hvorvidt hjemmetræningen skal fortsætte eller eventuelt ophøre. Rapporten sendes til høring hos familien.

Fire gange om året skal kommunalbestyrelsen foretage opfølgning af træningsindsatsen, hvor barnet eller den unge observeres og eventuelt testes.

I Servicestyrelsens håndbog om udredning, visitation og hjemmetræning er der givet eksempler på organisering af tilsyn og opfølgning og på en tids- og faseplan for dokumentation af hjemmetræning.

Dokumentationen af, om barnet når de planlagte mål, kræver en vurdering af barnets situation, hans eller hendes udviklings- og funktionsniveau både før og efter træningsforløbet. Arbejdet med dokumentation af hjemmetræningen og vurdering af dens effekt er primært rettet mod barnets udvikling set i forhold til de mål, der er opstillet.

Særlige klubtilbud

Service-loven:

36. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige klubtilbud til større børn og unge, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling m.v., der ikke kan dækkes gennem deltagelse i et af de tilbud, der er nævnt i §§ 65 og 66 i dagtilbudsloven.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om beregning af tilskud og egenbetaling for ophold i de særlige klubtilbud.

Kommunalbestyrelsens forpligtelse

134. Kommunalbestyrelsen har efter servicelovens § 36 en forpligtelse til at sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige klubtilbud til større børn og unge, der på grund af betydelig og

varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling mv., der ikke kan dækkes gennem deltagelse i et tilbud efter dagtilbudslovens §§ 65 og 66.

Forpligtelsens omfang

135. Kommunalbestyrelsens forpligtelse til at sørge for klubtilbud over for skolesøgende børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne er et supplement til den generelle forpligtelse, som kommunalbestyrelsen har også over for disse børn og unge.

I praksis omfatter den kommunale forpligtelse alene de forholdsvis få større børn og unge, der har et så særligt behov for støtte og behandling, at det ikke kan forventes imødekommet i de kommunale ordninger, herunder handicapafdelinger i almindelige klubtilbud mv. Forpligtelsen efter servicelovens § 36 omfatter således kun meget små og helt specielle handicapgrupper.

Lovgivningen fastsætter ingen aldersgrænse for optagelse i særlige klubtilbud. Der er således intet til hinder for, at unge over 18 år kan forblive i klubtilbuddet, hvis dette skønnes hensigtsmæssigt. Kommunalbestyrelsens forpligtelse efter servicelovens § 36 omfatter dog alene aldersgruppen under 18 år.

Organiseringen af de særlige klubtilbud

136. De særlige klubtilbud til større børn og unge med betydelig og varigt nedsat funktionsevne kan oprettes og drives som selvstændige tilbud eller i forbindelse med et almindeligt klubtilbud oprettet efter dagtilbudslovens §§ 65 og 66.

Kommunalbestyrelsen kan herudover indgå aftale med regionsrådet, med andre kommuner eller med selvejende særlige klubtilbud om oprettelse og drift af et særligt klubtilbud.

Optagelse

137. Det er kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om optagelse i et særligt klubtilbud.

Henvendelse om optagelse i et særligt klubtilbud kan ske dels fra forældrene, dels fra de instanser der i deres arbejde kommer i berøring med barnet eller den unge.

En undersøgelse af barnets eller den unges særlige behov for støtte og behandling mv. er en forudsætning for afgørelsen om optagelse i et særligt klubtilbud. Optagelse i et særligt klubtilbud må derfor bygge på en vurdering af barnets eller den unges individuelle behandlingsbehov samt muligheder for personlig udvikling. Afgørelse om optagelse må ske i nært samarbejde med barnet/den unge, forældrene og f.eks. specialafdelinger inden for behandlingssystemet samt andre med ekspertise vedrørende den pågældende funktionsnedsættelse.

Forældrebetaling

138. Forældrenes betaling for barnets ophold i særlige klubtilbud er reguleret i servicelovens § 36, stk. 2, og bekendtgørelse om tilskud til ophold i særlige dagtilbud og særlige klubtilbud til børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Kommunalbestyrelsen skal yde fuld dækning til ophold i et særligt klubtilbud, hvor et barn eller en ung med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne er optaget alene eller i hovedsagen af behandlingsmæssige grunde.

Såfremt optagelsen i særligt klubtilbud er sket på et andet grundlag, gives tilskuddet til opholdet efter de regler, som er fastsat for ophold i klubtilbud efter §§ 65 og 66 i dagtilbudsloven. Tilskuddet skal dog som minimum udgøre, hvad der svarer til det gennemsnitlige tilskud til opholdskommunens klubtilbud til samme aldersgruppe.

Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om bortfald eller nedsættelse af betalingen i overensstemmelse med de regler, der er fastsat ved brug af klubtilbud efter dagtilbudslovens §§ 65 og 66.

Kapitel 7

Merudgiftsydelse

139. Dette kapitel gennemgår reglerne om dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelsen i hjemmet af et barn eller en ung under 18 år med nedsat funktionsevne eller en langvarig sygdom, herunder dækning af udgifter ved ophold i udlandet. I kapitlet beskrives formålet med ydelsen samt reglerne om udgifternes beregning. I kapitlet fremgår også en række eksempler på udgifter, der vil kunne dækkes som en merudgift ved forsørgelsen.

ServiceLOVEN:

§ 41. Kommunalbestyrelsen skal yde dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelse i hjemmet af et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Det er en forudsætning, at merudgifterne er en konsekvens af den nedsatte funktionsevne.

Stk. 2. Til dækning af merudgifter beregnes en merudgiftsydelse, der fastsættes med udgangspunkt i et månedligt standardbeløb på 2.424 kr. Ydelsen beregnes på grundlag af det konkrete behov og udbetales med en eller flere ottendedele af standardbeløbet. Merudgiftsydelsen kan tildeles med mere end ét standardbeløb.

Stk. 3. Merudgiftsydelsen udgør mindst 1/8 af standardbeløbet nævnt i stk. 2. Der skal sandsynliggøres merudgifter svarende til 12 gange 1/8 af standardbeløbet inden for et år, før merudgiftsydelsen kan komme til udbetaling.

Stk. 4. Hjælpen efter stk. 1 er betinget af, at kommunalbestyrelsens anvisninger med hensyn til pasning m.v. følges.

Stk. 5. Socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte nærmere

regler om, hvilke udgifter der kan ydes hjælp til, og betingelserne herfor.

Generelt om merudgiftsydelsen

140. Sigtet med bestemmelsen er at tilgodese, at børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og med indgribende kroniske eller langvarige lidelser har nogle særlige behov, som kan give merudgifter ved forsørgelsen. Bestemmelsen giver således hjemmel til at dække de udgifter, som familien ikke ville have haft, hvis barnet/den unge ikke havde haft en nedsat funktionsevne eller en kronisk/langvarig lidelse.

Familien skal selv afholde den del af udgifterne, som svarer til de udgifter, familien normalt ville have afholdt.

141. Dækning af merudgifter ved forsørgelsen ydes som et fleksibelt standardiseret tillæg, udmålt efter en konkret vurdering af de sandsynliggjorte merudgifter for den enkelte ydelsesmodtager, jf. punkt 147 ff. Gennem denne ydelsesform får modtageren mulighed for selv at tilrettelægge, hvordan behovet bedst muligt kan dækkes.

Ydelsen er uafhængig af indkomst og ikke skattepligtig.

Formålet med ydelsen

142. Formålet med ydelsen er at medvirke til

- at disse børn og unge kan forblive i familien og dermed undgå anbringelse på institutioner e.l., såfremt hensynet til barnets tarv tilsiger dette
- at familien kan leve så normalt som muligt på trods af og med barnets/den unges nedsatte funktionsevne eller den kroniske/langvarige lidelse
- og at hindre at barnets/den unges nedsatte funktionsevne eller kroniske/langvarige lidelse forværres eller får andre og mere alvorlige følger.

Særligt om rådgivningsindsatsen for ydelser efter servicelovens § 41

143. Hvis familien ikke kan sandsynliggøre merudgifter af en størrelsesorden, der overskrider minimumsgrænsen, jf. punkt 150 og derfor efter en konkret vurdering ikke kan få hjælp efter servicelovens § 41, bør kommunalbestyrelsen være opmærksom på familiens behov for rådgivning og vejledning og anden form for støtte efter andre af lovens bestemmelser om børn og unge.

Muligheden for hjælp efter bestemmelserne om hjælpemidler eller boligindretning bør også overvejes.

Afgrænsning af målgruppen

144. Bestemmelsen i servicelovens § 41 omfatter borgere, der i hjemmet forsørger børn og unge under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kroniske eller langvarige lidelser.

Som eksempler på funktionsnedsættelser/lidelser, der vil kunne falde ind under bestemmelsen, kan nævnes udviklingshæmning, sindslidelser, epilepsi, diabetes, nedsat bevægelsesfunktion, herunder respirationsinsufficiens, hjerneskade, nedsat talefunktion, manglende eller svagt syn samt manglende eller nedsat hørelse.

Eksemplerne er ikke udtømmende. Det betyder, at andre persongrupper, f.eks. børn og unge med udviklingsforstyrrelser, kan være omfattet af merudgiftsbestemmelsen, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt.

Målgruppen for servicelovens § 41 omfatter som nævnt for det første børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Ved varig funktionsnedsættelse forstås, at der ikke inden for en overskuelig fremtid vil være udsigt til bedring af de helbredsmæssige forhold, og at der i lang tid frem over vil være behov for at kompensere for følgerne af funktionsnedsættelsen. Normalt vil funktionsnedsættelsen være en belastning resten af livet.

Ved betydelig funktionsnedsættelse skal forstås, at funktionsnedsættelsen har konsekvenser af indgribende karakter i den daglige tilværelse. Her skal foretages en bred vurdering i forhold til den samlede livssituation. I denne vurdering vil bl.a. kunne indgå funktionsnedsættelsens betydning i relation til den pågældendes aktivitetsniveau, skole- og uddannelsesforhold, personlige forhold, helbredsforhold etc.

Funktionsnedsættelse er et begreb, der bruges ved tildeling af de ydelser i serviceloven, der skal kompensere for en nedsat funktionsevne. Ved at lægge vægt på funktionsevnen betones det, at det ikke er lidelsens art eller omfang, der er afgørende, men derimod følgerne af den nedsatte kropslige eller kognitive funktion.

Selv om årsagen til den nedsatte funktionsevne ofte vil være en lægelig diagnosticeret lidelse, der angiver en varig nedsættelse af kropslige eller kognitive funktioner, er det imidlertid den samlede vurdering af funktionsevnenedsættelsen i forhold til den daglige tilværelse, der er afgørende i forhold til vurderingen af begrebet nedsat funktionsevne. For en mere generel omtale af begrebet ”nedsat funktionsevne” henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven.

Målgruppen for servicelovens § 41 omfatter endvidere børn og unge med indgribende kroniske eller langvarige lidelser.

»Indgribende lidelse« betyder i denne sammenhæng, at lidelsen skal være af en sådan karakter, at den har alvorlige følger i den daglige tilværelse.

»Kroniske lidelser« omfatter sygdomstilstande o.l., som fra det tidspunkt, hvor de opstår, normalt vil vare i flere år. Der lægges således i praksis vægt på, om lidelsen forventes at vare barnealderen ud.

At det skal være en »langvarig lidelse« betyder ikke, at det skal dreje sig om en uhelbredelig lidelse. I praksis lægges der vægt på, om lidelsen skønnes at vare et år eller mere. Det er dog ikke udelukket at yde støtte, selv om lidelsen kan forventes at vare mindre end et år. Der kan eksempelvis være tale om for tidligt fødte børn eller børn med hofteskred (calve perthes), hvor familien i en kortere periode på grund af barnets funktionsnedsættelse er særligt tungt belastet. Det, at et barn er for tidligt født, er dog ikke tilstrækkeligt til at få hjælp efter denne bestemmelse. Det afgørende er betydningen af en nedsættelse af funktionsevnen.

Med hensyn til betingelserne henvises i øvrigt til bekendtgørelse om tilskud til pasning af børn med handicap eller langvarig sygdom, som kan findes på www.retsinfo.dk.

145. En risiko for, at barnet rammes af en eller anden lidelse, er ikke tilstrækkeligt til at få støtte efter denne bestemmelse.

Børn, der f.eks. alene ikke kan ligge tørre i sengen om natten (enuresis nocturna), kommer normalt ikke ind under servicelovens § 41. I specielle tilfælde, hvor alle behandlingsmuligheder er

udtømte, barnet er i skolealderen, og der er udsigt til, at lidelsen er kronisk, kan der dog efter en konkret vurdering ydes hjælp efter servicelovens § 41.

Målgruppen omfatter heller ikke den brede gruppe af børn og unge med kortvarige eller mindre indgribende lidelser som f.eks. visse former for allergi.

Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse C-13-99) truffet afgørelse om, at en 5-årig pige med en eksemtilidelse ikke var omfattet af personkredsen for merudgiftsydelse. Begrundelsen var, at det ikke er tilstrækkeligt, at der er tale om en langvarig lidelse. Der må også stilles krav om, at der er tale om en indgribende lidelse.

Forsørgelse i hjemmet

146. At barnet forsørges i hjemmet betyder, at det skal bo hos forældrene eller andre pårørende i modsætning til, at barnet ved medvirken af sociale myndigheder har ophold uden for hjemmet. Et barn, der er indlagt på sygehus, er på aflastning eller midlertidigt - som et led i almindelig skolegang - går på kost- eller efterskole, har ophold i eget hjem.

Det er barnets opholdskommune, der skal behandle ansøgningen. Det har f.eks. betydning i sager, hvor forældrene ikke bor i samme kommune. Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse C-15-03) truffet afgørelse om, at hjælp til dækning af nødvendige merudgifter er en ydelse, der er relateret til barnet. Det er derfor barnets opholdskommune, der skal behandle ansøgninger om hjælp til merudgifter også i de tilfælde, hvor den af forældrene, der søger om hjælp, har en anden opholdskommune end barnet.

Hvis barnet er anbragt i pleje hos en plejefamilie, er der ikke tale om forsørgelse i hjemmet. Udgifter, som ellers ville være merudgifter ved forsørgelsen efter servicelovens § 41, ydes som en del af plejeydelsen efter servicelovens § 142, stk. 10. Afholdelse af udgifter for børn og unge i døgninstitutioner er omtalt i punkt 196.

Sandsynliggjorte merudgifter

147. Kommunalbestyrelsen skal ikke søges om hjælp for hver enkelt merudgift. Merudgiftsydelsen udmåles efter en konkret vurdering af de sandsynliggjorte merudgifter for den enkelte ydelsesmodtager.

Sigtet med ydelsen er at give modtageren mulighed for selv at tilrettelægge, hvordan behovet bedst kan dækkes.

At merudgifterne skal være sandsynliggjorte betyder, at kommunalbestyrelsen ikke kan kræve dokumentation for afholdelsen af udgifterne. Der skal således laves et overslag over omfanget af de behov, som barnet efter al sandsynlighed vil få i det kommende år, og hvad det medfører af merudgifter. Er der tale om et barn/en ung, der på grund af nedsat funktionsevne slider meget på tøj og sko, laves der et overslag over, hvad merudgiften til dette vil være på årsbasis. Skal barnet/den unge til behandling, laves der et overslag over merudgiften til befordring hertil for det kommende år.

Udgifter, som forældrene kan dokumentere, skal selvfølgelig indgå i det merudgiftsbeløb, der udmåles.

Merudgifterne vedrører såvel løbende udgifter som enkeltudgifter. Udgifter, der afholdes inden for 1 år (12 på hinanden løbende måneder), sammenlægges.

Eksempler på merudgifter er nævnt i punkt 152 - 178.

148. Der udleveres en kopi til forældrene af den oversigt, der udfærdiges som grundlag for udmålingen af merudgiftsydelsen. Det vil medføre en større gennemskuelighed for forældrene med hensyn til, hvilke beløb der ydes, og det vil være en lettelse ved senere regulering af ydelsen.

Standardbeløb

149. Merudgiftsydelsen fastsættes med udgangspunkt i et standardbeløb. Standardbeløbet er fastsat til kr. 2.776 kr. pr. måned i 2010. I medfør af servicelovens § 182 reguleres beløbet en gang årligt den 1. januar med satsreguleringsprocenten, jf. vejledning om regulering af satser på Socialministeriets område, der udkommer hvert år inden reguleringstidspunktet den 1. januar.

Merudgiftsydelsen udmåles månedligt som et eller flere gange 1/8 af standardbeløbet eller flere gange standardbeløbet. Det vil således blive muligt, at opnå individuelle månedlige ydelser på henholdsvis 347 kr., 694 kr., 1.041 kr., 1.388 kr. (2010-priser) osv.

Hvis der ved beregning af merudgifter nås frem til beløb, der ligger imellem standardbeløbene, rundes der op eller ned til den nærmeste del af standardbeløbet.

Hvis der f.eks. er fundet frem til en månedlig merudgift på 1.099 kr., rundes der ned til 1.041 kr. Er der fundet frem til en månedlig merudgift på 550 kr., rundes der op til 694 kr. Der rundes dog ikke op til minimumsbeløbet, jf. nedenfor.

Minimumsbeløb

150. Ydelsen skal mindst udgøre en 1/8 af standardbeløbet (347 kr. pr. måned i 2010), som bliver minimumsbeløbet. Minimumsgrænsen reguleres i takt med standardbeløbet. Der skal således kunne sandsynliggøres merudgifter svarende til 1/8 af standardbeløbet i gennemsnit pr. måned eller 4.164 kr. inden for et år, før merudgiftsydelsen kan komme til udbetaling. Der gives således ikke hjælp til merudgifter på f.eks. 310 kr. pr. måned.

Selv om merudgifterne udgør under 347 kr. i enkelte måneder, vil der kunne udbetales en merudgiftsydelse, hvis kommunalbestyrelsen skønner, at de samlede udgifter i løbet af kalenderåret vil overstige 4.164 kr.

Hvis en familie har flere børn med nedsat funktionsevne eller kroniske/langvarige lidelser, er det de samlede merudgifter for disse børn, der lægges til grund ved beregningen.

Regulering og opfølgning

151. Der skal ske en opfølgning på, om den udmålte ydelse dækker de konkrete behov. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen med jævne mellemrum - som hovedregel mindst en gang årligt - afholder et møde med familien, hvor familiens situation og behov drøftes.

Det kan være svært i starten af et forløb at få alle de merudgifter med, som har tilknytning til barnets nedsatte funktionsevne eller kroniske/langvarige lidelse. Det må derfor overvejes at lave en opsamling efter en kortere periode, f.eks. 2-3 måneder efter ydelsen udmåles første gang.

Modtageren af ydelsen bør ved opfølgningen kunne sandsynliggøre eller eventuelt dokumentere de væsentligste udgifter, pågældende har haft, siden ydelsen blev fastsat. Det vil gøre det nemmere at få fastsat en rimelig merudgiftsydelse, specielt når modtageren får ydelsen for første gang.

Hvis der opstår behov for dækning af en enkeltstående merudgift, kan dette ske ved en enkeltstående udbetaling uden regulering af det månedlige beløb. Dette forudsætter, at familien er berettiget til en merudgiftsydelse efter servicelovens § 41.

Ved uventede eller høje udgifter, som forventes at være blivende, skal udmålingen af hjælpen revideres snarest. Det samme gælder i de tilfælde, hvor udgifterne viser sig at være lavere end

oprindelig antaget. Opfølgningen bør herefter normalt fastsættes til senest et år efter det tidspunkt, hvor udmålingen af hjælpen senest blev revideret.

Eksempler på merudgifter

152. I det følgende opregnes der nogle eksempler på merudgifter som følge af betydelig og varigt nedsat funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse hos børn og unge.

Det skal fremhæves, at der ikke er tale om en udtømmende opregning. Der kan ofte være tale om komplicerede situationer, som opstår i familierne på grund af barnets/den unges nedsatte funktionsevne eller lidelse. Det er derfor ikke muligt at opregne alle de merudgifter, en sådan familie kan komme ud for.

Kost og diætpræparater

153. Til børn og unge under 18 år kan der ydes tilskud til merudgifter til diætkost. Det forudsættes, at kommunalbestyrelsen sørger for, at behovet er tilstrækkelig dokumenteret, f.eks. ved lægeerklæring.

Til spædbørn, der ikke kan tåle mælk, kan der f.eks. ydes hjælp til merudgifter til erstatningspræparater.

For så vidt angår spædbørn, som på grund af en allergisk disposition må formodes at have behov for diætkost i form af mælkeerstatningspræparater, kan der ydes tilskud til de nødvendige erstatningspræparater, selv om allergien endnu ikke er kommet i udbrud. Det er dog en betingelse, at kommunalbestyrelsen skønner, at der foreligger tilstrækkelig dokumentation for, at den kroniske lidelse vil bryde ud, hvis erstatningspræparaterne ikke anvendes.

Når der i forbindelse med observations- og undersøgelsesformål og gentagne undersøgelser, og som en direkte følge af den nedsatte funktionsevne eller kroniske/langvarige lidelse ordineres særlige diætpræparater, som barnet skal indtage i hjemmet over en kortere eller længere periode, kan der ydes hjælp til dækningen af udgiften til disse præparater.

154. Ved bedømmelsen af dokumentationsgrundlaget kan det være nødvendigt at inddrage sagkyndig bistand fra specialafdelinger under sygehusvæsenet eller fra embedslægen, hvis kommunalbestyrelsen ikke selv råder over lægelig ekspertise.

Er der tvivl om, hvad udgiften til diætkosten er, kan det anbefales at tage kontakt med den pågældende specialafdeling, som ofte har beregninger over udgiften. Ligeledes kan der foreligge beregninger fra Forbrugerstyrelsen eller fra brugerorganisationer, patientforeninger og lignende.

155. Udgifterne til særlige diætpræparater, som fremstilles på sygehuset, og som pågældende skal indtage som led i en sygehusbehandling, afholdes af sygehusvæsenet.

Udgifterne til særlige diætpræparater til børn med phenylketonuri (Føllings sygdom) afholdes som hidtil af staten (Kennedy Centret). Præparaterne rekvireres direkte hos centret, bortset fra præparatet Aminogran, der distribueres via apotekerne.

Medicin

156. Der kan også ydes hjælp til egenbetalingen af tilskudsberettiget medicin, som er nødvendig på grund af en nedsat funktionsevne eller en kronisk/langvarig lidelse hos børn og unge.

Bemærk dog, at der i særlige tilfælde efter sundhedslovens § 145 kan ydes enkelttilskud til medicin, der er lægeordineret, og som der ikke ydes generelt tilskud til efter sundhedslovens § 144. Tilskuddet søges af barnets/den unges læge ved lægemiddelstyrelsen.

Der er ligeledes mulighed for, at Lægemiddelstyrelsen efter ansøgning fra lægen (sundhedslovens § 147) kan bevilge et kronikertilskud til borgere med et stort, varigt og fagligt veldokumenteret behov for lægemidler. Den samlede egenbetaling til køb af lægemidler med tilskud efter §§ 144 og 145 er årligt på 3.520 kr.

Hvis kommunalbestyrelsen anvender medicinkort til børnene, kan dette træde i stedet for udbetaling af den del af standardydelsen, der vedrører medicin. Det er dog en forudsætning, at de samlede udgifter efter servicelovens § 41 - inklusive medicinudgifterne - udgør mindst 1/8 af standardbeløbet.

Sygeforsikring

157. Kommunalbestyrelsen kan ikke reducere tilskuddet til merudgifter med eventuelle tilskud fra private sygeforsikringer. Baggrunden for dette er, at betaling af tilskud til merudgifter er udgifter, som det offentlige har påtaget sig, og tilskud til merudgifter efter servicelovens § 41 er uafhængig af modtagerens økonomiske situation. Derfor skal tilskud fra en privat sygeforsikring ikke modregnes i ydelsen.

Briller

158. Der kan normalt ikke ydes hjælp til betaling af briller, da der normalt ikke vil være tale om en merudgift sammenlignet med udgiften til briller til børn med et almindeligt behov for synskorrektion. Hvis der som følge af nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse hos børn og unge under 18 år er særlige merudgifter til briller, som ikke kan ydes efter sundhedslovgivningen eller bestemmelserne i servicelovens § 112 om hjælpemidler, kan merudgifterne dækkes efter servicelovens § 41.

Det kan f.eks. dreje sig om et hyperaktivt barn, som ofte kommer til at ødelægge bl.a. briller, eller at barnet/den unge lider af en alvorlig øjensygdom, f.eks. grøn stær, der bevirker at synet ændres, så styrken i brilleglassene skal skiftes hyppigt.

Sygehusophold

159. Hvis et barn eller en ung indlægges på sygehus på grund af den nedsatte funktionsevne/lidelse, kan der ydes hjælp til dækning af merudgifter til overnatning for forældrene på sygehusets gæstehjem e.l., hvis sygehuset ikke yder gratis sengeplads og stiller forplejning til rådighed. Det er en forudsætning, at det er nødvendigt, at en eller begge forældre er til stede, f.eks. så de hurtigt kan tilkaldes eller for at opnå den mest hensigtsmæssige behandlingsstrategi.

Der kan ligeledes ydes tilskud til merudgifter til f.eks. kost og befordringsudgifter for forældrene, når barnet/den unge er indlagt, hvis det er nødvendigt, at de er til stede.

Tilsvarende kan der ydes tilskud til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, jf. kapitel 8 om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste.

Befordring

160. Der vil kunne ydes tilskud til dækning af merudgifter til befordring af barnet/den unge til dagtilbud, uddannelse, behandling og fritid.

Befordringsydelse efter servicelovens § 41 er subsidiære til befordringsydelse efter andre bestemmelser.

Foregår befordringen i bil, kan tilskuddet ydes, hvad enten den bil, barnet/den unge bliver befordret i, er ejet af forældrene, lånt, lejet eller anskaffet med støtte efter servicelovens § 114. Tilskuddet kan fastsættes på grundlag af statens regler for godtgørelse for brug af egen bil efter laveste sats.

Drift af bil

161. I ganske særlige situationer kan der ydes hjælp til betaling af andre driftsudgifter i forbindelse med befordring af et barn/en ung med nedsat funktionsevne eller lidelse i familiens egen bil.

Det vil især gælde den situation, hvor familien har en bil alene til befordring af barnet/den unge.

Det vil også gælde, hvis det kan sandsynliggøres, at familien ikke ville have bil, hvis der ikke var et særligt kørselsbehov som følge af barnets/den unges nedsatte funktionsevne eller lidelse.

Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse C-38-04) truffet afgørelse om, at det efter en konkret vurdering måtte anses for sandsynligt, at familien ikke ville have haft bil, hvis der ikke var et særligt kørselsbehov som følge af barnets handicap. Familien havde haft bil i forbindelse med farens job som kørende konsulent, men i 1998 afhændede han bilen i forbindelse med, at han ophørte i konsulentjobbet, og familien havde herefter ikke bil, før den fik bevilget en handicapbil til datteren.

Det vil endvidere gælde den situation, hvor familien har en ekstraordinært stor og driftsmæssig kostbar bil som følge af barnets/den unges nedsatte funktionsevne eller lidelse.

I disse situationer kan der ydes tilskud til betaling af f.eks. forsikringer, benzin, reparationer mv., når udgiften må anses som en merudgift ved forsørgelsen af barnet/den unge. Merudgiften skal altid beregnes konkret. I de tre nævnte situationer vil man kunne tage udgangspunkt i følgende:

- 1) Forsikring, Falck abonnement såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets funktionsnedsættelse/lidelse og afgift for brændstofforbrug (såfremt der ikke er givet fritagelse herfor) er altid en fuld merudgift, da der er tale om en ekstra bil. Udgiften til reparationer og serviceeftersyn må vurderes forholdsmæssigt, idet der tages hensyn til, hvor meget af kørslen, der drejer sig om transport forbundet med barnets funktionsnedsættelse/lidelse, som f.eks. til behandling.
- 2) Forsikring, Falck abonnement, såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets funktionsnedsættelse/lidelse og afgift for brændstofforbrug (såfremt der ikke er givet fritagelse herfor) er altid en merudgift. Reparationer mv. vil som udgangspunkt være en merudgift, da familien ikke ville have haft bil, såfremt barnets funktionsevne ikke var nedsat. Der kan i beregningen fratrækkes de udgifter til offentlig transport familien sparer.
- 3) Merudgiften til forsikring, reparationer og serviceeftersyn findes ved at sammenligne forsikringsudgiften til den bil, familien tidligere anvendte, og den bil, der nu er anskaffet. Merudgiften til brændstof findes tilsvarende ved at sammenligne brændstofforbruget på den tidligere bil og den bil, der nu er anskaffet. På færdselsstyrelsens hjemmeside www.hvorlangtpaaliteren.dk er de forskellige bilers brændstofforbrug oplyst.

Hjælp til anskaffelse af bil til befordring af børn og unge kan derimod ikke ydes efter servicelovens § 41. Der vil således heller ikke efter servicelovens § 41 kunne ydes hjælp til betaling af afdrag på bil. Der henvises i stedet til reglerne i bekendtgørelse om støtte til køb af bil efter servicelovens § 114 (se vejledning nr. 6 til serviceloven).

Befordring til dagtilbud

162. Forældrenes merudgifter til befordring af børn med nedsat funktionsevne mv. til almindelige dagtilbud kan afholdes efter servicelovens § 41, hvis udgiften ikke dækkes af andre bestemmelser. Forældrenes merudgifter til befordring af børn med nedsat funktionsevne mv. til almindelige dagtilbud kan afholdes efter servicelovens § 41, hvis udgiften ikke dækkes af andre bestemmelser

Befordring til uddannelse

163. Der vil kunne ydes hjælp til dækning af de nødvendige befordringsudgifter, hvis et barn eller en ung i videre omfang end normalt og som en direkte følge af den nedsatte funktionsevne eller lidelse skal befordres til eller fra skole eller andet uddannelsessted.

Det sker dog kun i det omfang, udgifterne hertil ikke dækkes efter andre bestemmelser eller ved andre ordninger, jf. Undervisningsministeriets regler om befordring af børn og unge med handicap.

Befordring til behandling

164. Der kan ydes hjælp til betaling af befordringsudgifter, som er nødvendige ved ledsagelse af et barn eller en ung til behandling som følge af den nedsatte funktionsevne eller lidelse. Det sker dog kun i det omfang, udgifterne ikke dækkes efter andre bestemmelser eller ved andre ordninger. Befordringsudgifter til sygehus, hvor den nødvendige behandling kan finde sted, dækkes som udgangspunkt efter sundhedslovens § 171, hvis afstanden overstiger 50 km.

Der ydes hjælp til betaling af såvel barnets/den unges som ledsagerens befordring. Normalt vil det være tilstrækkeligt, at der kun er en ledsager, f.eks. enten faderen eller moderen. Der kan imidlertid være situationer, hvor det er nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at begge forældre ledsager barnet/den unge, f.eks. fordi det er nødvendigt under selve befordringen, eller fordi begge forældre skal orienteres samtidigt ved en undersøgelse/behandling.

165. Der kan endvidere under barnets/den unges ophold på sygehus e.l. ydes hjælp til betaling af forældrenes merudgifter til befordring til besøg hos barnet/den unge, i det omfang besøgene er nødvendige af hensyn til barnet/den unge.

Behandling i udlandet

166. Hjælp til dækning af befordringsudgifter mv. i forbindelse med behandling i udlandet kan kun ydes, hvis Sundhedsstyrelsen har godkendt, at behandlingen skal foregå i udlandet. I sådanne tilfælde ydes hjælpen kun, hvis den ikke dækkes efter regler fastsat af Indenrigs- og Sundhedsministeriet eller andre ordninger.

Befordring i fritiden

167. Hvis et barn eller en ung på grund af nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse ikke er i stand til at benytte offentlige transportmidler, kan der ydes tilskud til merudgifter til befordring i fritiden. Selvom barnet kan benytte offentlige transportmidler, kan der også være tale om merudgifter, hvis fritidstilbud i nærområdet f.eks. ikke kan benyttes. Der er ikke bestemte grænser for, hvor meget der kan ydes, idet der må tages hensyn til hjemmets afstand til fritidstilbud, kammeraters hjem, mulighederne for almindelig fritidsbeskæftigelse, leg i nærheden osv.

Handicaprettede kurser til forældre og andre pårørende

168. Der kan ydes hjælp til forældres og eventuelt andre pårørendes merudgifter som følge af nødvendig deltagelse i kurser, som går ud på at sætte de pågældende i stand til at have barnet/den unge hjemme, passe og pleje, opdrage og kommunikere med barnet/den unge.

Det kan dreje sig om kurser, der giver familien indsigt i de forskellige funktionsnedsættelser/lidelser, i hvilken virkning det har på barnet/den unge, og hvordan familien kan mestre de problemer, der kan opstå mv. Der kan f.eks. være tale om kurser vedrørende børn og unge, der lider af cystisk fibrose, muskelsvind, er blinde, spastiske, døve eller udviklingshæmmede.

Et klassisk eksempel er deltagelse i et kursus i totalkommunikation (tegnsprogsundervisning mv.) for pårørende til personer med betydelig og varigt nedsat hørelse.

Der kan ydes tilskud til kurser i totalkommunikation (tegnsprogsundervisning mv.) til andre end medlemmer af husstanden, hvis samværet med et barn/en ung med høretab har en sådan karakter, at udgiften kan betragtes som nødvendig for barnets/den unges fortsatte udvikling. Dette gælder f.eks. som udgangspunkt bedsteforældre, der må forventes ofte at kommunikere med og have besøg af barnet/den unge.

169. De udgifter, der kan være tale om, er f.eks. rejseudgifter, merudgifter ved måltider og ophold, kursusafgift, kursusmaterialer, pasning af barn/børn, som ikke skal med på kurset.

170. Sådanne merudgifter kan også omfatte hel eller delvis kompensation for tabt arbejdsfortjeneste for forsørgerne, når der ikke er mulighed for at deltage i kurser uden for arbejdstiden. Dette gælder såvel enlige som ægtepar, jf. servicelovens § 42 om tabt arbejdsfortjeneste.

171. For at begge forældre kan passe, pleje, opdrage og kommunikere med barnet/den unge, er det vigtigt, at de begge deltager i kurser af ovennævnte art. Sådanne kurser giver kompetence til begge forældre og vil ofte være en forudsætning, for at de begge kan bevare den nære kontakt med barnet/den unge.

Beklædning

172. Der kan ydes hjælp til tøj, som skal udformes på en særlig måde, eller til ekstra beklædning/sko som er nødvendig på grund af ekstraordinært slid.

173. Særlige beklædningsgenstande, som f.eks. regnslag til kørestol, kørepose, hagesmæk og beskyttelsesbukser til svært inkontinente børn og unge, ydes dog efter reglerne om hjælpemidler mv. i servicelovens § 112, jf. principafgørelse C-8-04.

Efter denne bestemmelse ydes også støtte til beklædningsgenstande til børn og unge, som på grund af sygdom, ulykke e.l. er blevet varigt invalideret, og som følge heraf er nødt til at få udskiftet hele deres garderobe.

Fodtøj

174. Hvis det er nødvendigt med ortopædisk fodtøj, herunder fodtøj der tilgodeser en foddeformitet, ydes hjælpen efter bekendtgørelse om hjælp til anskaffelse af hjælpemidler og forbrugsgoder efter serviceloven. Der kan dog også være tale om ekstraordinært slid på ortopædisk fodtøj, hvor egenbetalingen på ekstra ortopædiske sko i givet fald kan dækkes som en merudgift.

Vask og vaskemaskine

175. Hvis barnets nedsatte funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse medfører merudgifter til vask, kan der ydes hjælp såvel til selve vaskeudgiften som til anskaffelse af vaskemaskine forudsat, at en sådan må anses for at være nødvendig for at imødekomme et ekstraordinært stort behov.

Til børn, der ikke kan holde sig tørre i sengen om natten (enuresis nocturna), ydes der normalt ikke hjælp efter denne bestemmelse, jf. punkt 144 om afgrænsning af målgruppen.

Der kan ydes hjælp til betaling af særlige cremer og olier, som anvendes ved barnets personlige hygiejne, hvis der kan sandsynliggøres eller dokumenteres en merudgift i forhold til, hvad andre børns hygiejne kræver, f.eks. i forbindelse med alvorligt belastende allergi eller hudlidelser.

Ferie

176. Der kan ydes tilskud til merudgifter til ferie, som familier i almindelighed holder.

Ankestyrelsen har i principafgørelse O-111-93 fundet, at et ophold i en særlig sommerlejr for handicappede børn måtte anses for et ferieophold. Udgifter, der lå ud over det beløb, som forældre med raske børn sædvanligvis betalte for deres børns ophold i en sommerlejr eller lignende, som det offentlige ikke ydede tilskud til, måtte anses for merudgifter ved forsørgelsen, hvortil der kunne ydes hjælp.

Dette gælder også kortvarig ferie i udlandet, hvor der efter bekendtgørelse om ydelser efter lov om social service under midlertidige ophold i udlandet i særlige tilfælde efter en konkret vurdering kan gives tilskud til dækning af ekstra omkostninger, som f.eks. udgifter til rejse og ophold for en hjælper og udgifter til liftbus til transport mellem lufthavn og hotel, jf. principafgørelse C-43-03.

Bolig og boligskift

177. Der kan ydes støtte til forhøjede udgifter i forbindelse med boligændringer i form af til- og ombygning af familiens bolig eller ved flytning til en større bolig som følge af et barns funktionsnedsættelse/lidelse. Det kan dreje sig om merudgifter til forhøjet lejeværdig af egen bolig, forhøjelse af ejendomsforsikring og større forbrug af el og varme, jf. principafgørelse C 18-00.

Der kan desuden dækkes merudgifter ved en flytning, som er betinget af nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse hos barnet/den unge. Det kan dreje sig om indskud i en ny lejebolig, jf. principafgørelse C-6-02, salgsomkostninger, f.eks. ejendomsmæglersalær ved salg af hidtidig bolig, jf. principafgørelse C-3-02, leje af flyttebil, flytning af telefon mv.

Der kan desuden gives hjælp til dobbelt boligudgift i forbindelse med flytning til en handicapeget bolig, f.eks. fordi familiens tidligere bolig ikke er blevet solgt på det tidspunkt, hvor indflytning i den handicapegede bolig finder sted. Der kan desuden efter en konkret vurdering fastsættes en tidsfrist for betaling af dobbelte boligudgifter jf. principafgørelse C-11-05.

I forbindelse med en flytning kan et evt. tilbagebetalt indskud fra tidligere lejebolig eller salgsprovenuet ved salg af tidligere ejerbolig ikke modregnes i den bevilgede støtte, jf. principafgørelse C-32-06 og principafgørelse 0-108-94.

Andre udgifter

178. Ud over de nævnte eksempler vil andre udgifter kunne dækkes, hvis de efter en konkret vurdering må anses for velbegrundede, sandsynliggjorte merudgifter på grund af barnets/den unges nedsatte funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse. Som eksempler på andre merudgifter, som kan dækkes efter servicelovens § 41, kan nævnes: Forhøjede forsikringspræmier vedrørende familieulykkesforsikringer, udgifter til flytning, som er betinget af nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse hos barnet/den unge, herunder eventuelt salær til ejendomsmægler, leje af flyttebil mv.

Der kan også ydes tilskud til merudgifter til særligt legetøj og andre udgifter til beskæftigelse i fritiden.

Ankestyrelsen fandt dog i sin principafgørelse (C-10-04), at det ikke i det konkrete tilfælde kunne anses for sandsynliggjort, at udgiften til den ansøgte spejlkarrusel var en merudgift sammenlignet med de udgifter familier med ikke handicappede børn har til legetøj.

Dækning af merudgifter til ny bolig eller udgifter til boligændringer skal ydes efter servicelovens § 116.

Aflastning

179. Forældre til børn og unge med nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse har i varierende omfang behov for aflastning. En tilstrækkelig aflastning vil kunne medvirke til at bevare barnet/den unge i hjemmet. Forældre kan ligeledes have behov for aflastning for at kunne give omsorg til søskende, der også har behov for deres forældre, og give sig tid til samvær med dem.

Aflastning kan foregå i almindelige dagtilbud til børn efter dagtilbudsloven eller i særlige dagtilbud efter servicelovens § 32, efter reglerne om personlig hjælp og pleje, jf. servicelovens § 44, jf. § 84, ved timeaflastning ved privat antaget hjælp betalt eller ved timeaflastning formidlet gennem en kommunal aflastningsordning og betalt efter servicelovens § 41, i anbringelsessteder for børn og unge, jf. servicelovens § 67.

Udgangspunktet er, at anvendelse af dagtilbud og hjælp til pasning og pleje skal gå forud for anvendelsen af servicelovens § 41 til aflastningsformål. Aflastningen etableres efter gældende regler på de nævnte områder.

Aflastning i dagtilbud

180. Det forhold, at et barn er i dagtilbud, betyder ikke nødvendigvis, at forældrene dermed har fået tilstrækkelig aflastning. Når det f.eks. drejer sig om børn, som kræver vedvarende pleje, omsorg eller overvågning på grund af nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse, er det ofte nødvendigt, at forældrene aflastes ud over dagtilbuddet. Det kan gælde børn, som f.eks. ikke eller kun i ringe omfang kan bevæge sig, og børn, som er særligt pleje- eller opmærksomhedskrævende på grund af kommunikationsproblemer som døvhed, psykoser e.l.

Aflastning i særlige dagtilbud

181. De særlige dagtilbud kan tilbyde forældre til børn med betydelig og varigt nedsat funktionsevne lejlighedsvis aflastning. Der kan i de særlige dagtilbud etableres aflastning, der indebærer overnatning i weekenden, hvis der er behov herfor.

Aflastning efter servicelovens § 44, jf. § 84

182. Kommunalbestyrelsen har efter servicelovens § 44, jf. § 84, pligt til at sørge for tilbud om afløsning eller aflastning til forældre eller andre nære pårørende, der passer et barn eller en ung med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Det kan være en stor belastning - både fysisk og psykisk - at passe et plejekrævende barn eller en ung i hjemmet. En familie eller en person, der passer et barn eller en ung med en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne i hjemmet, kan derfor - efter en konkret, individuel vurdering af behovet - få tilbud om afløsning eller aflastning efter servicelovens § 44, jf. § 84. Denne form for hjælp kan være en forudsætning for, at et barn med nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse kan blive boende i hjemmet.

Afløsning og aflastning kan gives uafhængigt af, om betingelserne for at få midlertidig eller varig hjælp efter servicelovens § 83 er opfyldt.

Aflastning efter denne bestemmelse forudsætter ikke en forudgående undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. servicelovens § 50.

Der kan ikke opkræves betaling for hjælp efter servicelovens § 84, som er omfattet af servicelovens § 41, jf. bekendtgørelse om betaling for generelle tilbud og for tilbud om personlig og praktisk hjælp m.v. efter servicelovens §§ 79, 83 og 84.

Aflastning efter servicelovens § 41

183. Hvis dagtilbud eller personlig og praktisk hjælp ikke er tilstrækkeligt i det konkrete tilfælde, kan der ydes et tilskud til en hjælper efter servicelovens § 41 til aflastning. Der ydes kun hjælp efter servicelovens § 41 til aflastning i eget hjem.

Nogle kommuner har etableret en aflastningsordning, hvor de formidler aflastningspersoner til familier, der har behov herfor. Kommunerne kan også støtte familierne ved at stå for den praktiske udbetaling af løn til aflastningspersonen.

Århus kommune har udarbejdet informationspjecer om en sådan ordning.

Kommunalbestyrelsen bør være opmærksom på, at forældre ikke har mulighed for at indhente straffeattest eller børneattest på privat antaget hjælp, hvorfor kommunalbestyrelsen evt. kan tilbyde at gøre dette.

Når der ydes tilskud til privat antaget hjælp, bør kommunalbestyrelsen rådgive forældrene om det ansvar, der følger med at være arbejdsgiver. KL har udarbejdet vejledning om administration af borgerstyret personlig assistance for voksne, som også kan anvendes af forældre, der ansætter privat hjælp. Forældre bør ligeledes gøres opmærksom på, at der normalt ikke kan antages personer, som er under 18 år.

Aflastning efter servicelovens § 52

184. Endelig kan der etableres aflastningsophold efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, der giver en særlig hjemmel til at iværksætte aflastningsophold bl.a. for børn og unge med nedsat funktionsevne eller kroniske/langvarige lidelser, uden at aflastningen skal henføres under anbringelsesreglerne.

Efter bestemmelsen er det et krav, at aflastningsopholdet skal finde sted på en døgninstitution, i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie eller på et godkendt opholdssted for børn og unge.

Aflastning efter denne bestemmelse forudsætter en forudgående undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. § 50, og at der udarbejdes en handleplan efter servicelovens § 140, se punkt 291 ff i denne vejledning.

Kombination af regler

185. Hvis en eller flere kommuner ønsker at etablere aflastningsforanstaltninger for børn med nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse, kan dette ske efter de enkelte regler om dagtilbud, personlig og praktisk hjælp, ydelser efter servicelovens § 41 og døgntilbud, eventuelt disse regler i kombination med hinanden og med ydelser efter servicelovens § 41.

Det må konkret vurderes, hvilket omfang aflastningen skal have. Der bør tages hensyn til, om det er en enlig forælder, eller om der er to til at tage sig af barnet. Er der to forældre, bør de også kunne aflastes samtidig.

Der bør som udgangspunkt foretages en samlet vurdering af de aflastningsbehov, familien har, herunder også hensynet til søskende til barnet med funktionsnedsættelse eller indgribende lidelse, da disse søskende kan have behov for deres forældres fulde opmærksomhed. Erfaringer peger på, at forældre til meget omsorgskrævende børn mindst bør aflastes en aften om ugen, en weekend om måneden og tre uger om året.

Kommunalbestyrelsens anvisninger

186. Hjælpen efter servicelovens § 41 er betinget af, at kommunalbestyrelsens anvisninger med hensyn til pasning mv. følges. Bestemmelser giver kommunalbestyrelsen mulighed for at komme med anvisninger med hensyn til barnets pasning.

Afgrænsning over for andre bestemmelser

Behandling og behandlingsredskaber

187. Der gives ikke støtte til behandling som en merudgift. Sansemotorisk træning regnes i denne sammenhæng for behandling. Hjælp til behandling kan derimod ydes efter § 11, stk. 4, § 32, stk. 1, og § 52, stk. 3, nr. 9, i serviceloven. De nævnte bestemmelser er omtalt andetsteds i denne vejledning.

Hjælp til lægebehandling af børn og unge med nedsat funktionsevne/lidelse forudsættes afholdt efter sundhedsloven. Hjælp til dækning af egenandelen af udgiften til særlig tandbehandling, fysioterapi og anden lignende behandling kan ydes efter § 82 i lov om aktiv socialpolitik, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt. Udgiften til egenandelen af tilskudsberettiget medicin afholdes dog efter servicelovens § 41, jf. punkt 156.

Ankestyrelsen har truffet afgørelse i en sag (principafgørelse C-47-05) om, at udgifter til psykologbehandling ikke kunne dækkes efter servicelovens regel om merudgifter ved forsørgelsen af børn, da der ikke kan ydes hjælp til behandlingsudgifter efter servicelovens § 41 (tidl. servicelovens § 28). Ankestyrelsen lagde vægt på, at der skal være tale om egentlige forsørgelsesudgifter, der er tæt knyttet til barnet, som f.eks. merudgifter til diætkost, særligt tøj, befordring, visse former for aflastning mv.

188. Udgifter til behandlingsredskaber, herunder respirator, kanyler mv., afholdes af sygehusvæsenet.

Undervisning

189. Merudgifter, der opstår i forbindelse med uddannelse af børn og unge med nedsat funktionsevne eller lidelse, f.eks. en computer til hjælp i skolen, afholdes efter Undervisningsministeriets regler.

Hjælpebidler

190. Hjælp til dækning af udgifter til hjælpebidler ydes efter servicelovens § 112.

Støtte til hjælpebidler, der alene anvendes til fritid/leg, f.eks. til et barn, som ikke har andre legemuligheder, vil dog kunne ydes efter § 41 – naturligvis under forudsætning af, at betingelserne for støtte i § 112 ikke er opfyldt.

Hjælp til særlige beklædningsgenstande, som et barn ikke ville have brug for, hvis barnet ikke havde en funktionsnedsættelse, ydes efter § 112, medens hjælp til midlertidigt tøj, som skal udformes på en særlig måde, ydes efter reglerne om merudgifter i § 41.

Boligsjift

191. Hjælp til dækning af udgifter til boligsjift og boligindretning ydes efter servicelovens § 116.

Ved flytning til en ny lejebolig eller fra en ejerbolig til en lejebolig skal evt. merudgifter ved flytningen og højere husleje i den nye bolig mv. vurderes efter reglerne i § 41 om merudgifter.

Ved flytning fra ejerbolig til ejerbolig eller fra lejebolig til ejerbolig, skal udgifter forbundet med selve anskaffelsen derimod vurderes efter § 116, stk. 4.

I det omfang der er tale om merudgifter i forbindelse med fraflytning af tidligere bolig, skal disse vurderes efter bestemmelserne i § 41.

192. Som boligindretning efter servicelovens § 116 anses mur- og nagelfaste genstande. Hvis det derimod drejer sig om møbler, gulvbelægning mv., som ikke er en integreret del af gulvet, eller forskelligt tilbehør til boligindretning, kan servicelovens § 41 evt. bringes i anvendelse.

Respirationsinsufficiens o.l.

193. Når et barn på grund af stærkt nedsat funktionsevne, som medfører respirationsinsufficiens eller dermed ligestillede lidelser (kanylebørn mv.), har behov for overvågning hele eller dele af døgnet på grund af det apparatur, der anvendes, afholdes udgiften til overvågning (aflønning af ventilatører m.v.) af sygehusvæsenet. Det vil sige, at der er tale om en regional opgave. Behandling i hjemmet skal dog være ordineret i forbindelse med en sygehusbehandling.

Derudover afholder kommunalbestyrelsen udgiften til anden form for overvågning og pleje mv. efter servicelovens § 41, selv om der kræves specialuddannet plejepersonale. I disse specielle tilfælde kan det ofte være mest hensigtsmæssigt at kombinere ventilatørbistand med personlig hjælp og pleje efter servicelovens § 44, jf. § 83, samt hjemmesygepleje.

194. Hvis en person kan klare både ventilatøropgaver, som dækkes af sygehusvæsenet, og den øvrige pasning og pleje af barnet/den unge, som dækkes af kommunalbestyrelsen, deles udgiften mellem sygehuset og kommunalbestyrelsen for disse timer.

195. I de tilfælde, hvor forældre, der modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter servicelovens § 42 for at passe barnet, ønsker at påtage sig ventilatøropgaven en del af døgnet, skal sygehuset ikke afholde en andel af udgifter til dækning af tabt arbejdsfortjeneste for den periode, hvor den af forældrene, der får tabt arbejdsfortjeneste, også varetager ventilatøropgaven.

Det forudsætter dog, at forældrene ønsker at påtage sig den opgave og aftaler, hvor mange timer de ønsker at varetage opgaven. Sygehuset skal dog altid betale for optræning af forældrene og har fortsat ansvar for respiratoren, dens drift og vedligeholdelse, som også er en sygehusudgift.

Døgninstitution

196. Er børn optaget på en døgninstitution til fuld forsørgelse, skal alle udgifter normalt afholdes af institutionen. I forbindelse med besøg i hjemmet bør udgifter, som ellers skulle have været afholdt efter servicelovens § 41, således normalt afholdes som en institutionsudgift.

Afgørelsen om hvorvidt et barn med funktionsnedsættelse under en anbringelse skal tilbydes en særlig fritidsaktivitet med henvisning til barnets særlige behov, må vurderes konkret efter servicelovens § 68b, stk. 1 i forhold til, om fritidsaktiviteten indgår som en del af formålet med anbringelsen, jf. principafgørelse C 62-03.

Der er desuden mulighed for at yde økonomisk bistand efter servicelovens § 52a til at støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn under en anbringelse uden for hjemmet. Det er en forudsætning, at der er klar sammenhæng mellem udgiften og formålet med at støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn. Eksempelvis kan bestemmelsen anvendes til at yde hjælp til specielle udgifter, der er nødvendige for, at barnet eller den unge kan besøge forældrene i hjemmet,

jf. principafgørelse O-76-98, hvor Ankestyrelsen fandt, at der kunne ydes hjælp til udgifter til hegn og til entrebilletter i forbindelse med et autistisk barns besøg i hjemmet.

Der kan ydes hjælp til boligindretning i hjemmet efter servicelovens § 116, selv om barnet/den unge er optaget permanent i en døgninstitution. Boligindretning kan ydes, hvis barnet/den unge har så hyppigt ophold i hjemmet, at boligændringerne må anses som påkrævet under hensyn til den nedsatte funktionsevne eller lidelse.

Hvis barnet er i en situation, hvor der arbejdes på, at barnet kan hjemtages fra institutionen - udslusningssituation - kan der ydes hjælp efter servicelovens § 41 til sædvanlige merudgifter i forbindelse hermed.

Kapitel 8

Hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste og særlig supplerende ydelse ved ledighed

197. I dette kapitel beskrives reglerne om dækning af tabt arbejdsfortjeneste til borgere, der i hjemmet forsørger et barn eller en ung under 18 år med nedsat funktionsevne eller langvarig sygdom. I kapitlet beskrives formålet med hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste samt en gennemgang af de nærmere regler om beregning og regulering af hjælpen. Endelig beskrives betingelserne for at modtage en særlig supplerende ydelse, hvis modtagere af tabt arbejdsfortjeneste bliver ledige fra deres erhvervsarbejde, og tilbud om personlig hjælp, pleje og vedligeholdelsestræning mv.

Hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste

Serviceoven:

§ 42. Kommunalbestyrelsen skal yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste til personer, der i hjemmet forsørger et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Ydelsen er betinget af, at det er en nødvendig konsekvens af den nedsatte funktionsevne, at barnet passes i hjemmet, og at det er mest hensigtsmæssigt, at det er moderen eller faderen, der passer det. Ydelsen fastsættes på baggrund af den tidligere bruttoindtægt. Der indregnes bidrag til pensionsordning, der udgør 6 pct. af bruttoydelsen pr. 1. januar 2003 og 10 pct. af bruttoydelsen pr. 1. januar 2004. Bidraget kan dog højst udgøre et beløb svarende til det hidtidige arbejdsgiverbidrag. Kommunen indbetaler efter reglerne i lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension ATP-bidrag af hjælp

til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Ydelsesmodtageren skal betale 1/3 af ATP-bidrag af hjælp til dækning af ATP-bidraget, og kommunen skal betale 2/3 af bidraget.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter regler om beregning og regulering af tabt arbejdsfortjeneste efter stk. 1, herunder om indregning og indbetaling af bidrag til pensionsordning, og efter indstilling fra Arbejdsmarkedets Tillægspension regler om betaling af udgifter til ATP-bidrag.

Generelt om tabt arbejdsfortjeneste

198. Sigtet med bestemmelsen er at tilgodese, at børn og unge med nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse har nogle særlige behov, som ud over at give merudgifter ved forsørgelsen kan medføre tabt arbejdsfortjeneste, når barnet forsørges i hjemmet.

Udgangspunktet ved hjælpens udmåling er, at familien skal have det samme beløb til rådighed til at leve af som tidligere.

Formål

199. Formålet med bestemmelsen om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste er det samme som formålet for at yde tilskud til merudgifter for børn og unge, jf. foregående kapitel punkt 140.

Målgruppe

200. Som udgangspunkt drejer det sig om familier med børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med indgribende kronisk eller langvarig lidelse. For en nærmere beskrivelse af denne målgruppe henvises til punkt 144. Målgruppen for tabt arbejdsfortjeneste vil dog være snævrere end den målgruppe, der kan modtage hjælp til merudgifter, idet det er en forudsætning for at være berettiget til ydelsen efter servicelovens § 42, at det drejer sig om de tilfælde, hvor det er en nødvendig konsekvens af den nedsatte funktionsevne eller lidelse, at barnet/den unge passes i hjemmet af forældrene.

Det kan f.eks. være (eksemplerne er ikke udtømmende) børn og unge, som har et stort behov for pleje og overvågning, fordi de fysisk er svage eller ofte får sygdomsanfald, børn og unge, som har et stort behov for tilsyn, fordi de ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger og derfor risikerer at komme til skade eller at skade andre, børn, som sover meget uroligt eller sparsomt, så forældrene ofte skal tilse og hjælpe dem i løbet af natten, børn og unge, som skal deltage i mange behandlinger og undersøgelser, børn og unge, hvis sygdom er meget varieret med hensyn til kræfter, smerter og anfald, og det derfor må vurderes fra dag til dag, om barnet kan være i dagtilbud eller skole, børn, som på grund af nedsat immunforsvar eller stor sygdomsrisiko ikke kan være i et dagtilbud eller skole. Hensynet til søskende kan også indgå, hvor behovet for forældrenes omsorg ikke kan tilgodeses på grund af ekstra arbejde i forhold til barnet med funktionsnedsættelsen eller den indgribende kroniske eller langvarige lidelse.

Betingelser for at modtage hjælpen

201. Det er en betingelse, at barnet/den unge forsørges i hjemmet. At barnet/den unge forsørges i hjemmet betyder, at det skal bo hos forældrene eller andre pårørende i modsætning til, at barnet/den unge ved medvirken fra de sociale myndigheder har ophold uden for hjemmet, jf. punkt 146.

Det er også en betingelse, at det er mest hensigtsmæssigt, at det er moderen/faderen, der passer barnet/den unge. Personkredsen omfatter begge forældre, selv om de ikke bor sammen, og den ene part ikke har del i forældremyndigheden. Det betyder, at den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, også kan få kompensation for tabt arbejdsfortjeneste, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt. Der er også mulighed for, at stedforældre kan få kompensation for tabt arbejdsfortjeneste, når de deltager i barnets forsørgelse, jf. principafgørelse C-01-01.

Nedsættelse af beskæftigelse, tab af indtægt

202. Herudover er det en forudsætning, at den pågældende forsørger helt eller delvis har måttet ophøre med sin beskæftigelse for at passe barnet/den unge. Ankestyrelsen fandt i sin principafgørelse (O-49-97), at et gennemsnitligt fravær på 4-5 dage om måneden faldt ind under ordlyden i vejledningen om helt eller delvis at måtte ophøre med beskæftigelsen for at passe et barn med svært handicap i hjemmet. Se i modsat retning principafgørelse C-38-06 og C-8-08. I principafgørelse C-38-06 fandt Ankestyrelsen, at en ansøger ikke var berettiget til kompensation for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med deltagelse i 2-3 ekstraordinære møder i barnets skole, som skyldtes barnets handicap, selvom barnet var omfattet af den personkreds, der efter serviceloven kunne begrunde, at der blev ydet forældrene kompensation for tabt arbejdsfortjeneste. Ankestyrelsen lagde herved vægt på, at der var tale om 2-3 møder om året, og at disse møder, selvom de vedrørte tilrettelæggelse af barnets skoleforløb i relation til hans handicap, ikke gik ud over, hvad forældre til ikke-handicappede børn skulle deltage i, hvis børnene f.eks. af sociale eller faglige årsager, havde problemer med skolegangen.

I principafgørelse C-8-08 har Ankestyrelsen fastslået, at der ikke kunne ydes tabt arbejdsfortjeneste til en ansøger, som 2-3 gange årligt skulle til hospitalskontrol med sit handicappede barn. Begrundelsen var, at ansøger ikke skønnedes at have haft et betydeligt fravær fra sit arbejde. Der blev lagt vægt på, at der var tale om 2-3 kontrolbesøg på hospitalet, hvilket skønnedes at være i moderat omfang. Det er ligeledes en forudsætning for at yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, at pågældende har et indtægtstab ved at passe barnet. Indtægtstab kan være både som lønmodtager og som selvstændig erhvervsdrivende. Der vil dog kunne ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, selv om borgeren på ansøgningstidspunktet endnu ikke har opnået tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed ikke har et indtægtstab, jf. punkt 213-221209 - 217 om beregning af hjælpen.

For hvilke tidsrum kan hjælpen ydes

203. Det er muligt at yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste fra nogle timer om dagen eller om ugen til dækning af en fuldtidsindtægt. Det afgørende er, hvor længe det er nødvendigt, at barnet/den unge bliver passet i hjemmet, og at det er mest hensigtsmæssigt, at det er en af forældrene, der passer det.

Der kan godt ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste i en kortere periode, idet det er varigheden af den nedsatte funktionsevne eller lidelse, som er afgørende for at opnå denne ydelse og ikke varigheden af hjælpen.

Der kan f.eks. være behov for, at en af forældrene modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste for en kortere periode, fordi barnet skal optrænes intensivt af en af forældrene i hjemmet eller ikke må omgås andre i en periode af hensyn til smittefare. Det samme gælder, hvis en af forældrene skal oplæres i tilberedning af diætkost.

204. Forældrene kan eventuelt også dele dækningen af den tabte arbejdsfortjeneste. Det kan f.eks. være i tilfælde, hvor de begge har mulighed for at tage deltids orlov fra deres arbejde. Der kan dog i dette tilfælde højst ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste for 37 timer pr. uge for forældrene tilsammen.

205. Det er muligt at yde hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, selv om barnet/den unge er i dagtilbud eller skole eller på anden måde passes, plejes og trænes uden for hjemmet nogle timer om dagen eller om ugen. Det kan f.eks. være, fordi barnet bliver hurtigt træt og derfor ikke kan være i dagtilbuddet en hel dag, eller hvor det må vurderes fra dag til dag, om barnet kan være i dagtilbud eller skole på grund af sygdom eller smerte.

Der kan også ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, selv om barnet/den unge er i dagtilbud/skole en hel dag, f.eks. hvis der er et stort pasnings- og plejebenhov, når barnet er hjemme, eller hvis forsørgeren er nødt til at være omkring barnet/den unge hele tiden, når det er hjemme, således at det er umuligt at få lavet selv de mest almindelige huslige gøremål.

206. Hvis man allerede fra begyndelsen af et sygehusophold er klar over, at der i direkte forlængelse af opholdet kræves pasning af barnet i hjemmet, kan der ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste allerede fra indlæggelsestidspunktet, hvis det af behandlingsmæssige grunde er ønskeligt, at en eller begge forældre er til stede på sygehuset. Det samme gælder, hvis barnet skal passes hjemme i en periode inden sygehusopholdet.

Der kan ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste i indlæggelsesperioden, hvis det er nødvendigt, at forældrene er til stede på sygehuset, fordi funktionsnedsættelsen/lidelsen er så alvorlig, at det kræver forældrenes tilstedeværelse.

Der kan i visse tilfælde ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste til begge forældre samtidigt. Det kan f.eks. ske, hvis barnet skal indlægges på sygehus og opereres, og det er nødvendigt, at begge forældre er til stede på grund af operationens alvor. Det kan også gælde, hvis begge forældre skal have information om, hvordan barnet skal behandles efter udskrivelsen fra sygehus. Dette gælder også, hvis forældrene ikke bor sammen, men begge ægtefæller tager sig af barnet.

Der kan også ydes hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, når forældre skal have fri fra arbejde for at kunne ledsage et barn eller en ung med nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse til ambulant behandling. Også her vil der kunne tænkes tilfælde, hvor begge forældres tilstedeværelse kan være påkrævet, f.eks. hvis der skal gives information om iværksættelse af ny behandling, eller hvis der skal træffes afgørelse om den fremtidige behandling.

Rådgivningen i forbindelse med beslutning om hjælp efter servicelovens § 42

207. Når en af forældrene søger om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, bør rådgivning og vejledning ske ud fra en helhedsvurdering for at skabe så normale rammer som muligt for den enkelte og familiens tilværelse.

I denne sammenhæng bør der bl.a. vejledes om, hvad det kan betyde i arbejdsmæssig henseende mv., og hvilke alternativer der eksisterer. Det sidste er også vigtigt, hvis en borger, der ansøger om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, ikke opfylder betingelserne for at modtage kompensation for tabt arbejdsfortjeneste.

De arbejdsmæssige konsekvenser kan f.eks. bestå i tab eller forældelse af faglige kvalifikationer, problemer i forhold til advancement, efteruddannelse og jobskifte, konsekvenser for efterløn og pension.

Forældre, der skal tage stilling til, om de vil overgå til hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, vil ofte føle, at dette vil være den umiddelbare løsning med baggrund i deres barns eller unges pasningsbehov og familiens behov for forældreindtægten, men kan have svært ved at tage stilling til de mere langsigtede konsekvenser af at modtage denne hjælp.

Det vil være væsentligt at drøfte forældrenes mulighed for eventuelt at dele den tabte arbejdsfortjeneste, således at begge forældre kan bevare deres tilknytning til arbejdsmarkedet.

For nogle familier vil alternativet til hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste være praktisk hjælp i hjemmet, således at de bliver frigjort fra de huslige og praktiske gøremål og kan koncentrere sig om barnet/den unge, når de er hjemme. Nogle forældre har et stort ønske om at kunne bevare deres arbejde, og ingen bør tvinges til at opgive deres arbejde, såfremt hjælpen kan ydes på anden måde.

For andre kan praktisk bistand i hjemmet være et vigtigt supplement til hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Dette kan f.eks. gælde, hvor et barn kræver konstant overvågning, så det er umuligt at nå andre gøremål.

Der kan også tilbydes anden form for aflastning i hjemmet som f.eks. hjælp til pasning, behandling og ledsagelse af barnet.

Forhold til a-kasse

208. Der bør ydes en særlig vejledning i samråd med borgerens arbejdsløshedskasse om det efterfølgende forhold til arbejdsløshedsdagpenge, læs mere i afsnittet om sammenhæng med andre bestemmelser punkt 225 - 229.

Beregning af hjælpen

209. I bekendtgørelse nr. 1198 af 15. oktober 2007 om tilskud til pasning af børn med handicap eller langvarig sygdom, er der fastsat nærmere regler om beregning og regulering af hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste.

Hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste er en bruttoydelse, hvoraf der betales A-skat, arbejdsmarkedsbidrag, den særlige pensionsopsparing (SP-bidrag) og ATP-bidrag.

Ved beregning af hjælpen er hovedreglen, at ydelsesmodtageren til daglig økonomisk stilles, som om han/hun havde en arbejdsindkomst. Tillæg, som er et integreret led i lønnen, indgår også i beregningsgrundlaget, hvis de normalt kommer til udbetaling.

Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse O-48-99) truffet afgørelse om, at provision skulle indgå ved beregning af tabt arbejdsfortjeneste i et tilfælde, hvor det fulgte af moderens ansættelseskontrakt, at hendes løn bestod dels af en fast løn, dels af provision, der var afhængig af salgsresultatet.

Det, der lægges til grund ved beregningen, er således den seneste lønindtægt, og ikke arbejdsløshedsdagpenge, syge- eller barseldagpenge eller kontanthjælp, som ydelsesmodtageren har haft, inden han/hun modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste.

Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse C-19-05) truffet afgørelse om, at compensationen for tabt arbejdsfortjeneste skulle beregnes med udgangspunkt i den seneste lønindtægt, som modtagere havde inden overgangen til at modtage tabt arbejdsfortjeneste. Dette gjaldt uanset, at udbetalingen af tabt arbejdsfortjeneste havde været standset i en periode på grund af barselsorlov med et andet barn. Der skulle ikke ske omberegning, når den tabte arbejdsfortjeneste blev udbetalt på grundlag af det samme barn og det samme handicap.

Er der for en lønmodtager problemer med at fastsætte den tidligere løn, fordi pågældende f.eks. har gået arbejdsløs i lang tid eller ingen uddannelse har, kan beregningen tage udgangspunkt i en hjemmehjælperløn.

Når ydelsesmodtageren endnu ikke har opnået tilknytning til arbejdsmarkedet, må den indtægt, som han/hun ville have kunnet opnå, tages som udgangspunkt for beregningen af hjælp til dækning af den tabte arbejdsfortjeneste.

Der kan i øvrigt henvises til Ankestyrelsens principafgørelser C-15-02, O-44-99 og C-4-03.

210. For en selvstændig erhvervsdrivende kan det være svært at udregne et umiddelbart indtægtstab eller tilvejebringe et realistisk beregningsgrundlag. Men ydelsesmodtageren vil ofte via revisor, regnskaber mv. kunne sandsynliggøre et indtægtstab, som beregning af den tabte arbejdsfortjeneste kan tage sit udgangspunkt i. Man må dog her være opmærksom på, at et indtægtstab også kan skyldes konjunktursvingninger.

I de tilfælde, hvor det er umuligt at tilvejebringe et realistisk beregningsgrundlag, f.eks. fordi virksomheden er nystartet, kan der tages udgangspunkt i udgiften til en vikar eller et beregnet beløb på grundlag af ydelsesmodtagerens hidtidige disponible indkomst.

Ankestyrelsen har i principafgørelse C 45-02 udtalt, at udgangspunktet for beregning af tabt arbejdsfortjeneste til en selvstændig landmand var indkomsten fra hans selvstændige virksomhed efter fradrag af afskrivninger, men før renter. I samme afgørelse udtales, at beregningsgrundlaget for moderens tabte arbejdsfortjeneste var den indtægt, der i følge virksomhedens regnskab var overført til hende som medhjælpende hustru.

Ankestyrelsen har i principafgørelse C 9-05 vurderet, at beregningen af hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste til en far, som var ansat i et anpartsselskab, skulle tage udgangspunkt i hans lønindkomst som ansat i anpartsselskabet, uanset at selskabet var ejet af et holding selskab ejet af ham selv. Faderen måtte således i relation til servicelovens regler om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste betragtes som lønmodtager.

Når beregningsgrundlaget er fundet, beregnes den tabte arbejdsfortjeneste på samme måde som til en lønmodtager og udbetales som a-indkomst.

Bidrag til pensionsordning

211. I forbindelse med beregning af hjælpen til dækning af tabt arbejdsfortjeneste skal der indregnes bidrag til pensionsordning. Bidraget skal beregnes alene for ydelsesmodtagere, der umiddelbart før overgangen til hjælpen havde en arbejdsgiverfinansieret pensionsordning. Dvs., at det kun er ydelsesmodtagere, der tidligere har haft en arbejdsgiverfinansieret pensionsordning, der er berettiget til at få indregnet et bidrag. Dette hænger sammen med, at hjælpen skal kompensere for tabet af den lønindtægt/-vilkår, ydelsesmodtageren havde tidligere.

Bidrag til pensionsordning udgør 10 pct. af bruttoydelsen, dog højst et beløb svarende til det hidtidige arbejdsgiverbidrag. Ydelsesmodtagerens andel af pensionsindbetalingen indgår i indtægtsgrundlaget ved beregningen af tabt arbejdsfortjeneste.

212. Bidraget skal så vidt muligt indsættes på kontoen i ydelsesmodtagerens pensionskasse. Kommunalbestyrelsen kan også efter aftale med den pågældende oprette en pensionsopsparing for pågældende, f.eks. i Kommunernes Pensionsforsikring.

213. For ydelsesmodtagere ansat i staten med tjenestemandspensionsordning anses et pensionsdækningsbidrag på 15 pct. som arbejdsgiverbidraget i relation til servicelovens § 42. Et sådant pensionsdækningsbidrag udgør således en overgrænse for det kommunale pensionsbidrag, jf. servicelovens § 42, stk. 1, 5. pkt.

Er en statslig eller kommunal ansættelsesmyndighed, hvor ydelsesmodtageren er ansat, indstillet på at indbetale et samlet pensionsdækningsbidrag til ydelsesmodtagerens pensionsordning, indbetaler kommunalbestyrelsen et bidrag til pensionsordningen til ansættelsesmyndigheden.

Fradrag for sparede udgifter

214. Ved beregningen af den tabte arbejdsfortjeneste skal der tages hensyn til de besparelser, som arbejdsophøret medfører, dvs. at der skal reduceres med de udgifter, som ydelsesmodtageren har haft ved at varetage sit arbejde. Det drejer sig typisk om befordring til og fra arbejdet og udgifter til barnets dagtilbud. Fradragene sker i den nettoydelse, som fremkommer, efter at der er foretaget beregning af skat, arbejdsmarkedsbidrag, SP-bidrag og ATP-bidrag.

Der skal dog ikke ske fradrag for de udgifter, der skal sikre, at ydelsesmodtageren kan vende tilbage til arbejdsmarkedet, f.eks. fagforeningskontingent og arbejdsløshedsforsikring.

215. Ved beregning af eventuelt sparet befordring må der tages udgangspunkt i de faktiske udgifter ved befordringen til og fra arbejdet for den pågældende periode. Der må også tages hensyn til den skattemæssige fordel, som ydelsesmodtageren eventuelt mister, i de tilfælde, hvor pågældende bor langt fra sit arbejde.

216. Som hovedregel skal der fratrækkes, hvad det ville koste at få barnet passet i dagtilbud, hvis barnet ikke havde haft en nedsat funktionsevne eller en kronisk/langvarig lidelse. Dette sker ud fra den betragtning, at dette er en udgift, som er sparet set i forhold til forældre i al almindelighed. Det er dog ikke i alle tilfælde, en sådan udgift skal trækkes fra ved beregningen. Den kan f.eks. ikke trækkes fra, hvis barnet fortsat benytter et dagtilbud, f.eks. fordi moderen har deltidsarbejde. Der skal ligeledes tages hensyn til, om barnet ville kunne optages i et særligt dagtilbud, hvor der ikke ville være nogen betaling, eller om der kunne gives ½ behandlingsmæssig friplads.

Andre fradrag

217. Udbetaling af feriegodtgørelse efter ferieloven, der træder i stedet for lønindtægt, når ferie holdes, udelukker udbetaling af kompensation for tabt arbejdsfortjeneste, uanset hvornår ferien holdes, jf. bekendtgørelsen § 10.

Regulering af hjælpen

218. Bruttoydelsen skal reguleres hvert år pr. 1. januar med en procentsats, jf. vejledning om regulering af satserne på Socialministeriets område, som ministeriet udsender hvert år inden reguleringstidspunktet. Procentsatsen er beregnet på grundlag af et skøn over den forventede udvikling i lønninger på det almindelige arbejdsmarked.

Senere lønstigninger eller opgradering af den tidligere stilling eller skift til bedre lønnet stilling skal ikke indregnes ved regulering af ydelsen. Ligesom lønnedgang eller overgang til lavere lønnet stilling heller ikke skal inddrages ved regulering af ydelsen, jf. principafgørelse C-63-01.

Tillæg til ferieformål

219. Kommunalbestyrelsen skal ved årsskiftet beregne et tillæg til ferieformål på 1 pct. af bruttoydelsen i det forudgående kalenderår. Udbetalingen finder sted pr. 1. maj.

Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse C-48-03) truffet afgørelse om, at en ansøger, som modtog hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste på enkeltdage, var berettiget til at få beregnet 1 % tillæg til ferieformål. Ankestyrelsen fandt, at personer, der modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, har ret til at få beregnet et tillæg til ferieformål uanset omfanget af den bevilgede tabte arbejdsfortjeneste.

Tillæg til ferieformål ved ophør

220. Til borgere, som ophører med at modtage hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, skal kommunalbestyrelsen udbetale et tillæg på 12,5 pct. af bruttoydelsen i det foregående kalenderår til ferieformål. Er der udbetalt tillæg til ferieformål med 1 pct. efter bekendtgørelsens § 12, indgår dette beløb ikke i beregningsgrundlaget.

Der beregnes endvidere et tillæg på 12,5 pct. af bruttoydelsen i det kalenderår, hvor ophøret finder sted. Beløbet udbetales til borgeren ved ferieårets start.

Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse C-50-03) truffet afgørelse om, at en ansøger, som havde modtaget og fortsat modtog hjælp til tabt arbejdsfortjeneste på enkeltdage, ikke var berettiget til at få beregnet 12,5 pct. tillæg til ferieformål. Ankestyrelsen fandt, at ansøger ikke var ophørt med at modtage hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, idet ansøger, i følge det oplyste, i flere år havde haft en løbende bevilling på hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste på enkeltdage. Det forhold, at kommunen havde stillet krav om at modtage en ansøgning hver gang, ansøger havde behov for tabt arbejdsfortjeneste, kunne ikke begrunde en ændret vurdering.

221. Hvis en ydelsesmodtager f.eks. går fra fuldtids til deltids kompensation for tabt arbejdsfortjeneste, betragtes det som et delvist ophør, og der skal derfor udbetales 12,5 pct. tillæg til ferieformål efter reglerne i bekendtgørelsens § 13 i forhold til den del af den tabte arbejdsfortjeneste, som ydelsesmodtageren ophører med.

222. Ydelser af tillæg til ferieformål har baggrund i de almindelige regler om feriepenge og ferietillæg, og hensigten er at give borgere, som ophører med at modtage hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter servicelovens § 42, mulighed for at holde ferie på samme måde som andre, der har en lønindtægt. Da tillæggene til ferieformål ikke er feriepenge og ferietillæg i ferielovens forstand, vil man i praksis ikke direkte kunne sammenligne ydelserne efter de 2 regelsæt.

Det betyder f.eks., at borgere, der ophører med tabt arbejdsfortjeneste skal have udbetalt tillægget til ferieformål direkte, henholdsvis ved ophøret og ved ferieårets start det kommende år, og at der ikke skal udstedes feriekort. Der skal heller ikke kræves dokumentation for afholdelse af ferie.

Ophør med pasning af barnet i hjemmet

223. Hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste udbetales i 3 måneder efter udgangen af den måned, hvor betingelserne for at modtage hjælpen er bortfaldet.

Denne regel gælder dog ikke, hvis der på forhånd er aftalt en bestemt periode for hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, eller fordi ydelsesmodtageren ønsker, at afviklingsperioden skal være kortere. Kommunalbestyrelsen skal dog være opmærksom på, om forholdene har ændret sig, siden aftalen blev indgået.

Ankestyrelsen har udtalt, at det forhold, at hjælpen til dækning af tabt arbejdsfortjeneste er bevilget for en afgrænset periode, ikke i sig selv medfører, at der kan anses at være truffet en aftale mellem en kommune og en ansøger. En revision af ydelsen, der er fastsat af administrative grunde, medfører ikke, at tilskuddet ydes i en på forhånd fastsat periode. Dette forudsætter, at man fra bevillingens start kan se, hvornår bevillingen skal ophøre, og at der foreligger en aftale herom (principafgørelse O 101-98).

Hvis ydelsesmodtageren kommer i arbejde i afviklingsperioden, forkortes perioden fra det tidspunkt, hvor den pågældende har opnået arbejde. Kommunalbestyrelsen skal dog være opmærksom på det nye arbejdes omfang, således at hjælpen ikke inddrages fuldt ud i afviklingsperioden, hvis ydelsesmodtageren f.eks. har opnået deltidsarbejde i modsætning til tidligere heltidsarbejde.

Rådgivning ved ophør

224. En lille gruppe forældre vil som konsekvens af pasningen af barnet/den unge være langvarigt væk fra arbejdsmarkedet. Det vil som regel betyde, at de har mistet kvalifikationer i forhold til deres fag eller arbejdsområde. Derudover vil det langvarige fravær for nogle betyde, at de står usikre over for at vende tilbage til arbejdsmarkedet, fordi de i en lang periode har været koncentreret om barnet/den unge og hjemmet.

For nogle vil det være for belastende at vende tilbage til deres gamle fag. Det kan være, fordi arbejdstiderne er »umulige« i forhold til barnets behov, eller på grund af den belastning, det medfører. Det kan være, at det f.eks. er for psykisk belastende at arbejde med opgaver, som ligger for tæt på de arbejdsopgaver, borgeren varetager i hjemmet vedrørende barnet/den unge.

Det er vigtigt, at disse behov for ny uddannelse/arbejde indgår i en intensiv rådgivning og vejledning, så langvarig arbejdsmæssig invalidering undgås. I denne sammenhæng bør muligheden for revalidering efter lov om aktiv socialpolitik undersøges. Desuden bør det lokale jobcenter kontaktes med henblik på støtte til en behovsorienteret beskæftigelsesindsats.

Sammenhæng med andre bestemmelser

Arbejdsløshedsforsikringsloven

225. En borger, der har modtaget hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, skal som alle andre opfylde et beskæftigelseskrav for at opnå ret til at få arbejdsløshedsdagpenge.

En borger, der er fuldtidsforsikret, kan opfylde kravet ved at have arbejdet som lønmodtager i en tid, som sammenlagt svarer til fuld tid, i mindst 52 uger inden for de sidste 3 år. Kravet kan også opfyldes gennem drift af selvstændig erhvervsvirksomhed på fuld tid i mindst 52 uger inden for de sidste 3 år.

En borger, der er deltidsforsikret, kan opfylde kravet ved at have arbejdet som lønmodtager i en tid, som sammenlagt svarer til fuld tid, i mindst 34 uger inden for de sidste 3 år.

De 3 år, som beskæftigelseskravet skal være opfyldt indenfor, forlænges, hvis en borger har modtaget hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Det vil sige, at borgeren har mulighed for at opfylde beskæftigelseskravet på baggrund af lønarbejde, som den pågældende har haft, inden borgeren modtog hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, også selv om arbejdet ligger mange år tilbage. Kun lønarbejde, borgeren har haft, mens den pågældende har været medlem af en arbejdsløshedskasse, kan medregnes til opfyldelse af beskæftigelseskravet.

Da pasning af eget barn i hjemmet – med hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter servicelovens § 42 – ikke er et lønarbejde, vil de timer, som en borger har modtaget tabt arbejdsfortjeneste for, ikke kunne medregnes til opfyldelse af beskæftigelseskravet.

Retten til at få arbejdsløshedsdagpenge er betinget af, at borgeren står til rådighed for arbejdsmarkedet. Heri ligger bl.a., at borgeren søger henholdsvis kan overtage arbejde på fuld tid og på de vilkår, der er almindelige inden for det pågældende fag, og at borgeren kan møde og møder til samtaler, aktiviteter og forskellige tilbud om aktivering.

Fuldtidsforsikrede borgere skal stå til rådighed op til 37 timer om ugen. Deltidsforsikrede skal stå til rådighed op til 30 timer om ugen.

Hvis en borger, der modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter serviceloven for et antal timer om ugen, anmoder om at få arbejdsløshedsdagpenge, skal arbejdsløsheds-kassen vurdere, om den pågældende står fuldt ud til rådighed, herunder vil kunne overtage arbejde på almindelige vilkår.

Ofte er dét forhold, at borgeren modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, en indikator på, at den pågældende ikke kan stå fuldt ud til rådighed, da den tabte arbejdsfortjeneste jo gives netop, fordi borgeren forudsættes at have et løn- eller indtægtstab som følge af, at pågældende ikke kan arbejde på fuld tid, fordi han eller hun skal passe sit barn i et antal timer om ugen.

Hvis borgeren kun modtager tabt arbejdsfortjeneste for få timer om ugen og kan placere timerne til pasningen af barnet frit, f.eks. fordi den pågældende i øvrigt har pasningsmulighed til barnet, vil borgeren efter en konkret vurdering godt kunne stå til rådighed. Men er der tale om, at borgeren modtager tabt arbejdsfortjeneste i mange timer om ugen, eller at borgeren har forpligtelser omkring pasningen af barnet på faste tidspunkter, vil det være svært at blive vurderet til rådighed.

En borger, der går ned i arbejdstid i forbindelse med, at pågældende modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, har som udgangspunkt tilkendegivet, at han eller hun ikke kan overtage fuldtidsarbejde og dermed stå fuldt ud til rådighed.

En borger, der modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, vil kunne få nærmere vejledning om bl.a. medlemskab, beskæftigelseskrav, ret til dagpenge og rådighed i sin a-kasse.

Barselsorlov og barselspenge

226. En moder er berettiget til hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, når hun ikke længere har ret til barselorlov med fuld løn, hvis hun i øvrigt opfylder betingelserne i serviceloven for støtte til tabt arbejdsfortjeneste. Hun har således valgfrihed mellem hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste efter serviceloven og dagpenge efter barselsloven, hvis hun opfylder betingelserne i begge love.

Dagpenge til forældre med alvorligt syge børn

227. Ankestyrelsen har i principafgørelse C 21-01 vurderet, at forældre kan vælge mellem tabt arbejdsfortjeneste efter serviceloven eller dagpenge efter barselslovens § 26, såfremt betingelserne efter begge regelsæt er opfyldt.

Ferieloven

228. Hvis en borger modtager feriegodtgørelse efter ferieloven, kan der ikke ske udbetaling af hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, jf. bekendtgørelse nr. 1198 af 15. oktober 2007 om tilskud til pasning af børn med handicap eller langvarig sygdom, § 10.

Pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom

229. Bestemmelserne i servicelovens § 118 om pasning af nærtstående med handicap eller alvorlig sygdom omhandler også børn med handicap eller alvorlig sygdom.

Forældre der opfylder betingelser for begge ordninger, vælger selv hvilken støtte de vil modtage.

Kommunalbestyrelsen bør rådgive forældre om forskelle på de to ordninger, som f.eks. i forhold til ret til orlov fra arbejdspladsen og beregning af hjælpen.

Særlig supplerende ydelse ved ledighed

Serviceoven:

§ 43. I tilfælde af ledighed skal kommunalbestyrelsen give en særlig supplerende ydelse til personer, der modtager hjælp efter § 42, i op til 3 måneder efter udgangen af den måned, hvor ledigheden indtræffer. Betingelserne for udbetaling af ydelsen er, at personen

- 1) er arbejdsløshedsforsikret,
- 2) ikke er berettiget til at modtage dagpenge efter lov om arbejdsløshedsforsikring m.v.,
- 3) ikke er selvforskyldt ledig,
- 4) ikke har et rimeligt tilbud om ansættelse i et deltidsarbejde og
- 5) ikke modtager andre ydelser til forsørgelse efter anden lovgivning.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal give den særlige supplerende ydelse uden hensyn til modtagerens og ægtefællens indtægts- og formueforhold.

Stk. 3. Ydelsen udgør et beløb svarende til højeste dagpengebeløb, jf. § 9, stk. 2, i lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel. Ydelsen kan dog højst udbetales med et beløb, der udgør 90 pct. af personens arbejdsfortjeneste i det tidligere arbejde.

Stk. 4. Den særlige supplerende ydelse nedsættes med det beløb, som den ansatte eventuelt modtager fra arbejdsgiveren eller fra Lønmodtagerens Garantifond i forbindelse med ophør af ansættelsen.

Stk. 5. Kommunen skal indbetale ATP-bidrag af den særlige supplerende ydelse efter lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension.

Ydelsesmodtageren skal betale 1/3 af ATP-bidraget, og kommunen skal betale 2/3 af bidraget.

Socialministeren kan efter indstilling fra Arbejdsmarkedets Tillægspension i en bekendtgørelse fastsætte regler om bidragsbetaling.

Stk. 6. Kommunen skal indbetale bidrag til den særlige pensionsopsparing efter § 17 f, stk. 3, i lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension til den særlige pensionsopsparing af den særlige supplerende ydelse.

Socialministeren skal efter indstilling fra Arbejdsmarkedets Tillægspension i en bekendtgørelse fastsætte nærmere regler om bidragsbetaling og indberetning. Indbetales opsparingsbeløbet ikke rettidigt, finder reglerne i § 17, stk. 2-5 og 7, i lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension tilsvarende anvendelse.

Formål

230. Formålet med bestemmelsen er, at modtagere af hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste med op til 37 timer ugentligt efter servicelovens § 42, som bliver ledige fra deres erhvervsarbejde, kan få mulighed for at bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet under perioden med tabt arbejdsfortjeneste. Mange af disse ydelsesmodtagere har indkomst fra et deltidsarbejde ved siden af den tabte arbejdsfortjeneste. I tilfælde af ledighed fra dette arbejde vil en del af dem ikke være berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, da de ofte ikke kan opfylde rådighedskravet i lov om arbejdsløshedsforsikring mv.

Betingelser for at modtage den særlige supplerende ydelse

231. Betingelserne for at modtage en særlig supplerende ydelse, jf. bekendtgørelse om tilskud til pasning af børn med handicap eller langvarig sygdom, som er optrykt som kan findes på www.retsinfo.dk, § 15, stk. 1, er, at ydelsesmodtageren

- er arbejdsløshedsforsikret
- ikke er berettiget til at modtage dagpenge efter lov om arbejdsløshedsforsikring mv.
- ikke er selvforskyldt ledig (»selvforskyldt ledig« fortolkes i overensstemmelse med arbejdsløshedslovgivningen)
- ikke har et rimeligt tilbud om ansættelse i et deltidsarbejde og
- ikke modtager andre ydelser til forsørgelse efter anden lovgivning.

Ydelsesniveau og varighed

232. Ydelsen udgør et beløb svarende til højeste sygedagpengebeløb, jf. lov om dagpenge ved sygdom og fødsel. Der kan dog kun udbetales et beløb, der svarer til 90 pct. af ydelsesmodtagerens arbejdsfortjeneste i det arbejde, som pågældende er blevet ledig fra.

Ydelsen udbetales uden hensyn til ydelsesmodtagerens og ægtefællens indtægts- og formueforhold.

233. Ydelsen kan højst udbetales i 3 måneder efter udgangen af den måned, hvor ledigheden indtræffer. Ankestyrelsen har i en sag (principafgørelse C-33-05) afgjort, at særlig supplerende ydelse efter serviceloven skulle udbetales fra første ledighedsdag i et tilfælde, hvor en person, der modtog tabt arbejdsfortjeneste, blev ledig i sit deltidsjob. Hun var ikke berettiget til arbejdsledighedspenge. Ydelsen skulle løbe fra første ledighedsdag i en måned og i de efterfølgende tre kalendermåneder.

Baggrunden for den begrænsede periode på tre måneder er, at ydelsen skal ses som et økonomisk sikkerhedsnet i en afgrænset periode, så der er mulighed for, at ydelsesmodtageren selv med kommunalbestyrelsens bistand kan finde et nyt deltidsarbejde. Det er væsentligt, at ydelsesmodtageren bevarer tilknytningen til arbejdsmarkedet under perioden med hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Kommunalbestyrelsen har derfor en forpligtelse til aktivt at medvirke til, at ydelsesmodtageren hurtigt får et passende deltidsarbejde.

Kapitel 9

Personlig hjælp, pleje, aflastning og vedligeholdelsestræning mv.

ServiceLOVEN:

§ 44. Bestemmelserne i § 83, § 84, stk. 1, og § 86, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse vedrørende børn, når der er behov herfor.

Kommunalbestyrelsens forpligtelse

234. Kommunalbestyrelsen efter § 44, jf. § 83, har pligt til at sikre, at børn og unge, der midlertidigt eller varigt har behov for personlig hjælp/pleje og praktisk støtte til nødvendige opgaver i hjemmet, kan få tilbud om hjælp til disse funktioner.

Endvidere skal kommunalbestyrelsen efter § 44, jf. § 84, stk. 1, tilbyde afløsning eller aflastning til forældre eller andre nære pårørende, der passer et barn eller en ung med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Aflastning efter servicelovens § 44, jf. § 84, kan gives i de tilfælde, hvor behovet for aflastning er opstået alene på grund af barnets eller den unges funktionsnedsættelse. Det er endvidere en forudsætning, at aflastningen gives af hensyn til den øvrige familie, f.eks. for at give forældrene tid til eventuelle andre søskende, uden at barnet eller den unge med funktionsnedsættelse er til stede. Aflastningen efter § 44, jf. § 84, kan gives uden en forudgående undersøgelse af barnets forhold efter servicelovens § 50.

Er der derimod tale om et behov for aflastning på grund af barnets eller den unges særlige behov for støtte, kan bestemmelserne i servicelovens § 44, jf. § 84, ikke anvendes. I disse tilfælde skal aflastningen iværksættes efter servicelovens § 52, og der skal være gennemført en forudgående undersøgelse af barnets forhold efter servicelovens § 50.

Kommunalbestyrelsen skal ligeledes, jf. § 44, jf. § 86, stk. 2, sørge for, at børn og unge, der midlertidigt eller varigt har behov for hjælp til at vedligeholde fysiske eller psykiske færdigheder, kan få tilbud herom.

Bestemmelsen i § 86, stk. 1 om genoptræning kan ikke anvendes, når det drejer sig om børn og unge under 18 år. Hvis et barn eller en ung under 18 år har behov for støtte, herunder genoptræning, der ikke kan dækkes efter andre bestemmelser, vil der kunne ydes støtte efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 9. Herefter kan kommunalbestyrelsen tilbyde anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte. Bestemmelsen giver kommunalbestyrelsen vide rammer i forhold til at målrette indsatsen efter den unges særlige behov. Støtte efter denne bestemmelse forudsætter en forudgående undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. § 50, og at der udarbejdes en handleplan efter servicelovens § 140, se punkt 291 ff i denne vejledning.

Kapitel 10

Ledsagelse for unge mellem 16 og 18 år

235. I dette kapitel beskrives reglerne om kommunalbestyrelsens pligt til at tilbyde ledsagelse til unge mellem 16 og 18 år, der ikke kan færdes alene på grund af nedsat funktionsevne.

ServiceLOVEN:

§ 45. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til unge mellem 16 og 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Dette gælder dog ikke for unge mellem 16 og 18 år, som har et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 4, 5 og 7.

Stk. 2. En person, som er berettiget til ledsagelse, jf. stk. 1, har ret til selv at udpege en person til at udføre opgaven. Kommunen skal godkende og ansætte den udpegede person.

Stk. 3. Der kan normalt ikke ske ansættelse af personer med en meget nær tilknytning til den, der er berettiget til ledsagelse efter stk. 1.

Stk. 4. Modtageren kan opspare timer inden for en periode på 6 måneder. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte retningslinier herfor.

Stk. 5. Modtagerens udgifter til ledsagerens befordring og andre aktiviteter med tilknytning til ledsageordningen kan dækkes med et beløb op til 663 kr. årligt. Beløbet

ydes af kommunalbestyrelsen efter anmodning fra modtageren.

Stk. 6. Socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte regler om betingelser for ledsageordningen.

Generelt om ledsagelse til unge

236. Ledsagelse kan ydes til unge mellem 16 og 18 år, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes på egen hånd uden for hjemmet. Ledsageordningen omfatter selve ledsagelsen og de funktioner, der er direkte forbundet med ledsagelsen, f.eks. at hjælpe med at tage overtøj af og på, samt med kørestol og andre ganghjælpemidler. Ledsageordningen skal supplere de øvrige serviceydelser, men ikke erstatte dem, og omfatter således f.eks. ikke praktisk hjælp i hjemmet.

Ledsagelse ydes af kommunalbestyrelsen som en naturalydelse fra kommunalt ansatte ledsagere. De unge har ret til selv at udpege en ledsager til at udføre opgaven, som kommunalbestyrelsen skal godkende og ansætte.

De unge skal tilbydes 15 timers ledsagelse pr. måned, uanset hvad de ønsker at blive ledsaget til.

Formål med ledsagelse

237. Formålet med ledsagelse til de unge er at medvirke til deres selvstændiggørelse og integration i samfundet. Unge med nedsat funktionsevne har som andre unge behov for at kunne komme hjemmefra, gøre indkøb og deltage i kulturelle og sociale aktiviteter. Både for unge, der lever et relativt aktivt liv og for unge, der lever mere isoleret, vil ordningen kunne medvirke til, at de kan deltage i aktiviteter uden for hjemmet efter eget valg. For de unge gælder det, at de kan have behov for at komme uden for hjemmet uden, at det er forældrene, der ledsager dem eller i øvrigt administrerer ledsagelsen for dem.

Personkredsen

238. Ledsageordningen kan med forældrenes accept tilbydes unge mellem 16 og 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, som ikke kan færdes uden for hjemmet uden ledsagelse. Det kan være kørestolsbrugere og andre med svære bevægelseshandicap, blinde og stærkt svagsynede, unge med psykisk udviklingshæmning og andre, der af den ene eller anden grund er ude af stand til at færdes på egen hånd.

Ordningen omfatter ikke unge med nedsat funktionsevne som følge af sindslidelse eller af sociale årsager. Dette skyldes, at arbejdet med disse unge stiller nogle særlige krav med hensyn til indsigt og træning, som ligger ud over de kvalifikationer, som de kommunalt ansatte ledsagere forudsættes at skulle have.

Unge hjemmeboende

239. I modsætning til ledsageordningen for voksne, der retter sig mod alle, der opfylder betingelsen for ledsagelse uanset boform, forudsættes ledsageordningen for unge at være rettet mod unge hjemmeboende. For unge i familiepleje eller i institution vil det indgå i institutionens/opholdsstedets fastlæggelse af behandlingsindsatsen, om og i hvilken form ledsagelse kan komme på tale.

Tildeling af ledsagelse

240. Kommunalbestyrelsen træffer efter en konkret vurdering afgørelse om, hvorvidt den unge opfylder betingelserne for at få ledsagelse. Denne afgørelse er uafhængig af, hvad ledsagelsen ønskes brugt til.

Der vil være mange unge, der selv vil søge ordningen. Erfaringerne viser dog også, at der vil være nogle unge, der klart opfylder betingelserne, men som ikke efterspørger ordningen på grund af lang tids isolation eller mangel på muligheder, og hvor der kræves opsøgende arbejde for at få den enkelte til at gøre brug af tilbuddet.

Afgørelsen træffes efter en konkret individuel vurdering, og et eventuelt afslag på ledsagelse skal begrundes.

Ledsageordningens indhold

241. Ledsageren kan - inden for forældremyndighedens rammer - følge den unge derhen, hvor denne selv vil, og den unge bestemmer, hvad der skal ske. Ledsageordningen er ikke socialpædagogisk bistand.

Der er heller ikke tale om, at ledsageren skal fungere som kontakt- og støtteperson eller besøgsven. Ledsageren skal være opmærksom på, at tiden ikke bruges til at sidde hjemme, men sørge for opfyldelsen af det egentlige formål - at komme ud til de ønskede aktiviteter.

242. Ledsageopgaven kan være forskellig i forhold til unge med forskellige funktionsned sættelser og forskellige ledsagebehov.

For unge med bevægelseshandicap kan ledsageren f.eks. støtte brugeren, når denne skal udendørs, finde varer under indkøb og tage dem ned fra hylderne og bære indkøbte varer hjem. Ledsageren kan hjælpe til med kørestolen ved besværlige passager, hjælpe brugeren på toilettet, køre bil for brugeren, eventuelt tage med ud i naturen, i biograf eller andre forlystelser.

F.eks. for spastikere eller andre, der har svært ved at gøre sig forståelig over for fremmede, kan ledsageren være behjælpelig med kommunikationen.

For blinde eller svagsynede kan der ligeledes hjælpes til med indkøb af dagligvarer eller tøj og gaver eller med andre aktiviteter, hvor den unge skal bruge hjælp, f.eks. motionere på tandemcykel, være med ved svømning eller andre fritidsaktiviteter.

Ledsageren må være opmærksom og klar til at sørge for hjælp, hvis den unge får anfald eller bliver dårlig.

Opsparingsordning

243. Den unge kan inden for en periode på 6 måneder spare timer sammen. Timer, der er opsparet, men ikke forbrugt, bortfalder efter 6 måneder. Kommunalbestyrelsen fastsætter retningslinier for opsparing.

Ankestyrelsens praksisundersøgelse vedr. ledsageordningen har vist, at der i et relativt stort antal sager, hverken er indgået aftale om opsparing eller vejledt om muligheden for opsparing eller fremgangsmåden, såfremt der ønskes opsparing. Der er således heller ikke ved bevillingerne henvist til trykte brugervejledninger. Ankestyrelsen finder, at den enkelte kommunalbestyrelse bør sikre, at der i forbindelse med bevillinger af ledsagelse vejledes om berettigelsen til opsparing, og at der gøres opmærksom på, at det kræver aftale med kommunalbestyrelsen. Ankestyrelsen anbefaler, at der i videre omfang tages stilling til opsparingen i forbindelse med bevillingen.

Ledsageordningen tilrettelægges, således at kommunalbestyrelsen har mulighed for i videst muligt omfang at imødekomme den unges ønsker, men også således, at ordningen bliver mulig at administrere. Det betyder, at tilrettelæggelse af arbejds- og ansættelsesforhold for ledsagerne kan gøre det nødvendigt for de unge at indstille sig på, at ledsagelsen må foregå på et af de tidspunkter, hvor der er ledig kapacitet. De unge må være indstillet på, at det i særlige belastningssituationer kan være vanskeligt at imødekomme alles ønsker om bestemte tidsmæssige placeringer.

For at sikre den bedst mulige overensstemmelse mellem de unges ønsker og kommunalbestyrelsens muligheder er det derfor vigtigt, at den unge i god tid inden tidspunktet for den ønskede aktivitet træffer aftale med kommunalbestyrelsen om, hvordan opsparingen skal tilrettelægges, og hvornår den skal realiseres.

Ved opsparingsordningen forudsættes det således, at kommunalbestyrelsen f.eks. kan fastsætte, at

- med mindre, der er truffet aftale om opsparingen, kan kommunalbestyrelsen vælge, at ikke forbrugte timer automatisk falder bort,
- alle timer i den indeværende måned skal anvendes, inden den opsparede tid bruges,
- brugen af den opsparede tid skal ske i rækkefølge fra den nærmest foregående måned og videre månedsvis bagud inden for de seks måneder,
- ikke forbrugte timer fra den første af de 6 måneder vil falde væk efter udløbet af 6 måneders perioden, såfremt de ikke er blevet anvendt.

Det betyder, at den unge inden for en 6 måneders periode maksimalt kan disponere over 90 timer til forbrug eller opsparing og således ikke i en given måned kan have mere end 90 timer til rådighed.

Opsparingsaftalen kan indgås, når der er behov for det og således også hen over et årsskifte.

Ledsagetimer kan ikke bruges på forskud.

244. Den unges forbrug af ledsagetimer til den enkelte ledsageopgave beregnes, så antallet af timer som udgangspunkt svarer til det antal timer, hvor der i forbindelse med den enkelte ledsageopgave ydes løn til ledsageren. Det betyder, at unge, der ønsker ledsagelse til rejser, må gøres opmærksomme på, at den ekstra tid, der medgår til ledsagerens tilbagerejse, fratrækkes i den unges ledsagetimer. Under ledsageopgaver inden for lokalområdet gælder dette ikke. Lønomkostninger imellem de enkelte ledsageopgaver afholdes af kommunalbestyrelsen.

Hvis der i forbindelse med rejser er ventetid eller overnatning, som ikke honoreres som ledsagetimer, men efter andre takster, kan de beregnede ledsagetimer, som fratrækkes i den unges ledsagetimer, ikke overstige et tilsvarende antal timer efter omregning til fulde løntimer.

Udgifter til aktiviteter og befordring

245. Den unge afholder sine egne udgifter til befordring mv. og egne samt ledsagerens udgifter til biografbilletter, til spisning osv., hvis den unge ønsker ledsagerens tilstedeværelse. Endvidere dækker den unge ledsagerens befordringsudgifter under ledsagelsen.

Kommunalbestyrelsen bør vejlede den unge om, at der kan ydes tilskud til dækning af udgifter til ledsagerens befordring og andre aktiviteter med op til 761 kr. (2010 priser) årligt. Beløbet udbetales én gang årligt på baggrund af sandsynliggjorte merudgifter svarende til den opgørelsesmetode, som anvendes til beregning af merudgifter efter servicelovens § 41.

Kommunalbestyrelsen kan desuden i forbindelse med den enkelte ledsageopgave efter en konkret vurdering yde udgifter til ledsagerens lokalbefordring i forbindelse med en ledsagelse. Hvis ledsagerens tilstedeværelse i det konkrete tilfælde skønnes nødvendig, kan kommunalbestyrelsen

endvidere vælge at afholde ledsagerens udgifter til biografbilletter, til spisning mv. inden for rimelige grænser.

Det årlige beløb på 761 kr. (2010 priser) skal ikke være opbrugt, før kommunalbestyrelsen yder hjælp i forbindelse med enkelte ledsageopgaver.

Ledsagerens kvalifikationer

246. Ledsagerne bør rekrutteres blandt borgere, der har særlig interesse i eller erfaringer med at arbejde med mennesker med funktionsnedsættelse. Det kan være borgere, som tidligere har arbejdet inden for handicapområdet eller lignende, men der kan også være tale om borgere, som viser interesse for, venter på eller er i gang med en uddannelse inden for det sociale eller pædagogiske område. Der kan også være tale om at ansætte borgere i arbejdstilbud, kontanthjælpsmodtagere og ledige a-kasemedlemmer. Ledsagejobbet forudsætter en høj grad af personlig balance, og ledsageren bør derfor ikke have problemer ud over eventuel ledighed.

Ledsagerne bør have en introduktion til arbejdet som ledsager. Ledsageren bør have handicapkendskab samt kendskab til etik og praktiske færdigheder i at udøve hjælpen, som f.eks. løfteteknik.

Ved valg af ledsagelse til den enkelte unge skal der tilstræbes et interessefællesskab og så vidt muligt den samme ledsager til den enkelte bruger.

Afsnit III

Støtte til børn og unge med særlige behov

Kapitel 11

Sagsbehandling i sager om børn og unge med særlige behov

247. I dette kapitel beskrives de generelle krav til sagsbehandlingen i sager om børn og unge med særlige behov, herunder krav om inddragelse af familie og netværk samt kommunens pligt til at høre barnet eller den unge, forinden der træffes en endelig afgørelse.

Generelle krav til sagsbehandlingen

248. I forhold til sagsbehandlingen i sager om børn og unge med behov for særlig støtte skal det indledningsvist fremhæves, at udgangspunktet er, at sagsbehandlingen skal følge de almindelige bestemmelser i bl.a. retssikkerhedsloven, persondataloven og forvaltningsloven om behandling af sager. Dvs. at sagsbehandlingen skal leve op til de almindelige regler om oplysningspligt, tavshedspligt, videregivelse af oplysninger m.v. Der henvises med hensyn til disse spørgsmål til forvaltningsloven, retssikkerhedsloven, Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. På enkelte punkter er der i serviceloven fastsat nærmere regler om sagsbehandlingen. Hovedparten af disse regler gennemgås i dette kapitel. Derudover gennemgås i kapitel 15 en række særlige regler om sagsbehandlingen i sager, hvor der træffes afgørelser uden samtykke. Særlig støtte til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter kapitel 11 i serviceloven er også omfattet af reglerne om sagsbehandling, herunder undersøgelse jf. servicelovens § 50 og udarbejdelse af handleplaner jf. servicelovens § 140. Derimod skal de særlige sagsbehandlerregler ikke følges, når der gives støtte til børn og unge med handicap efter de regler, som er gennemgået i afsnit II ovenfor.

249. Der må generelt stilles store krav til sagsbehandlingen i sager om støtte til børn eller unge og deres familier, da der er tale om meget følsomme sager. Det er sager, der har stor indflydelse på de involveredes liv, og som ofte indeholder meget personlige og private oplysninger. Desuden er der under visse betingelser mulighed for at træffe afgørelser, som trods et manglende samtykke kan gennemføres over for forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år. Dette gør det særlig vigtigt, at sagsbehandlingen lever op til lovgivningens krav, og hvad der i øvrigt følger af god forvaltningsskik.

250. En række kommuner anvender ICS (Integrated Children's System) i sagsbehandlingen. ICS er den socialfaglige systematik i det it-baserede sagsbehandlingssystem DUBU (Digitalisering – Udsatte Børn og Unge), som forventes klar til implementering i 2011. ICS, som er udviklet i England og desuden anvendes i Sverige, er tilpasset danske forhold og lovgivning, herunder anbringelsesreformen. For at kunne anvende ICS i sagsbehandlingen, skal kommunen indgå en ICS licensaftale med Socialministeriet. I kapitel 11 og 12 det præciseret, hvad kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på i sagsbehandlingen, for at leve op til lovgivningen, når der anvendes ICS.

Journalføring

251. I hver enkelt sag skal der foreligge fyldestgørende journalisering og dokumentation for den foretagne sagsbehandling samt de eventuelle foranstaltninger, der iværksættes. Det skal således fremgå tydeligt af personsagen, at eventuelle foranstaltninger er iværksat med hjemmel i servicelovens bestemmelser, at de lovpligtige sagsbehandlingsskridt efter serviceloven er overholdt samt, at der ved sagsbehandlingen er foretaget de nødvendige vurderinger, overvejelser og skøn.

Det er vigtigt, at der i sagen føres en dækkende journal, både for at notatpligten overholdes, men også for at andre efterfølgende har mulighed for at sætte sig ind i sagen. Det hører også med til god forvaltningsskik, at det fremgår, hvem der har udfærdiget noteringer i journalen eller har udstedt erklæringer, udtalelser eller lignende til brug for sagen. Det er også vigtigt, at det i forbindelse med udfærdigelse af erklæringer fremgår, om disse er baseret på en egentlig undersøgelse af eller samtale med den, som erklæringen angår, eller om erklæringen er udfærdiget alene på allerede foreliggende skriftligt materiale eller foreliggende viden.

Generelt om orientering af forældremyndighedens indehaver og den unge

252. Kommunalbestyrelsen skal aktivt medvirke til, at forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, bliver orienteret om de rettigheder, de har efter forvaltningsloven. Det gælder også børn over 12 år i forbindelse med deres ret til at klage over forebyggende foranstaltninger og anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 3 m.v., jf. servicelovens § 167, stk. 1 og § 168. For så vidt angår de tilfælde, der ikke er omfattet af reglen i servicelovens § 73 om den særlige pligt til at gøre forældremyndighedens indehaver og andre parter bekendt med retten til aktindsigt m.v., bør det også her overvejes, om det er hensigtsmæssigt at orientere parterne.

Af hensyn til familiens retssikkerhed er det vigtigt, at der i hele sagsforløbet sker en grundig orientering af familien om de oplysninger, der ligger i sagen, samt om de overvejelser kommunen gør sig med hensyn til indhentelse af andre oplysninger og eventuelle overvejelser om nødvendige foranstaltninger.

En grundig orientering og en god inddragelse af hele familien, herunder også barnet eller den unge, er således en nødvendig forudsætning for, at der kan etableres et reelt samarbejde mellem familien og kommunen om at finde de løsninger, der bedst tilgodeser familiens behov, således at familien kan bringes ud af vanskelighederne.

Det er således væsentligt, at familien medvirker aktivt til løsningen af problemerne, og dette kan kun ske, hvis familien undervejs bliver gjort bekendt med kommunens overvejelser, og får mulighed for at fremkomme med eventuelle kommentarer og korrektioner til de oplysninger, der er i sagen.

Der bør således ske en løbende orientering i hele sagsforløbet.

Systematisk inddragelse af familie og netværk

Service-loven:

§ 47. Kommunalbestyrelsen skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk.

253. Inddragelse af barnet eller den unge, familien og netværket er et vigtigt grundlag for at nå formålet med den sociale indsats. Inddragelsen skal for det første sikre, at de rigtige oplysninger ligger til grund for de beslutninger, der tages. For det andet skal inddragelsen sikre, at de involverede parter oplever at blive taget alvorligt, at de støtter op om indsatsen, og at man i videst muligt omfang undgår, at barnet eller den unge bliver midtpunktet i konflikter mellem myndighederne og familien. Det er således et spørgsmål om at styrke retssikkerheden for barnet og familien. Endelig kan inddragelsen af både forældrene og det øvrige netværk bidrage til at sætte fokus på ressourcerne frem for kun at se problemerne. Selv om barnet og forældrene har store problemer, findes der således ofte ressourcer i familien og netværket. Af hensyn til barnet er det derfor vigtigt at få afdækket, om der i familien eller netværket er ressourcer eller relationer til barnet, som kan udnyttes til gavn for barnet.

Service-lovens § 47 giver derfor kommunalbestyrelsen pligt til at overveje, hvordan familie og netværk kan inddrages systematisk. Den systematiske inddragelse kan eksempelvis ske ved at anvende metoder som familierådslagning, netværksmøder eller familiekontrakter.

Service-lovens § 47 forpligter ikke kommunalbestyrelsen til at anvende en bestemt metode, men kommunalbestyrelsen kan efter behovene i den enkelte sag og den lokale prioritering på området selv beslutte, hvordan det skal sikres, at familien inddrages systematisk. +

Med henblik på at andre myndigheder eller sagsbehandlere skal behandle sagen, skal kommunalbestyrelsens overvejelser om, hvordan familie og netværk kan inddrages i den konkrete sag samt efterfølgende, hvordan inddragelsen er sket, fremgå af journalen.

Kommunalbestyrelsens inddragelse af familie og netværk skal naturligvis ske under hensyntagen til reglerne om indhentelse og videregivelse af oplysninger, jf. retssikkerhedsloven, forvaltningsloven og persondataloven.

Høring m.v. af barnet eller den unge

Service-loven:

§ 48. Forinden myndigheden træffer afgørelse efter §§ 51, 52, 52a, 56, 57 a, 57 b, 58, 62 og 63, § 65, stk. 2 og 3, og §§ 68-71 og 75, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge herom.

Stk. 2. Samtalen kan undlades, i det

omfang barnets modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtalen gennemførelse. Kan samtalen ikke gennemføres, skal barnets holdning til den påtænkte afgørelse søges tilvejebragt.

Hvornår skal barnet eller den unge tilbydes en samtale

254. Servicelovens § 48 giver myndigheden en pligt til at tilbyde barnet eller den unge en samtale, inden der træffes afgørelser, som berører barnet eller den unge. Det vil sige, at barnet eller den unge bl.a. skal tilbydes en samtale, inden der træffes afgørelser om iværksættelse eller ophør af foranstaltninger, samt afgørelser om samvær under en anbringelse, valg af anbringelsessted m.v. Konkret betyder servicelovens § 48, at børn og unge skal tilbydes en samtale i forbindelse med afgørelser efter

- servicelovens § 51, om tvangsmæssig undersøgelse,
- servicelovens § 52, om foranstaltninger,
- servicelovens § 52a om økonomisk støtte til forældreindehaveren
- servicelovens § 56, om afgørelser efter servicelovens § 52, stk. 3, nr.1, 6 og 7 uden samtykke,
- servicelovens § 57 a, om forældre pålæg,
- servicelovens § 57 b, om unge pålæg,
- servicelovens § 58, om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke,
- servicelovens § 62, om genbehandlingsfrister,
- servicelovens § 63, om lægelig undersøgelse og behandling uden samtykke,
- servicelovens § 65, stk. 2-3, om Ankestyrelsens beføjelser uden klage,
- servicelovens § 68, om ophør af foranstaltninger,
- servicelovens § 68 a, om videreførelse af en anbringelse,
- servicelovens § 68 b om kommunens opgaver i forbindelse med anbringelsen
- servicelovens § 69, om valg af anbringelsessted
- servicelovens § 70, om revidering af handleplanen,
- servicelovens § 71, om samvær og kontakt med forældrene og
- servicelovens § 75, om foreløbige afgørelser.

Formålet med samtalen med barnet eller den unge

255. Formålet med samtalen med barnet eller den unge er for det første, at den myndighed, som skal træffe afgørelse i sagen - typisk kommunen - får et førstehåndskendskab til det barn eller den unge, som sagen drejer sig om. Der kan således gå væsentlige oplysninger tabt, hvis sagsbehandleren ikke selv taler med barnet eller den unge. For det andet er det vigtigt, at der bliver taget hensyn til barnets eller den unges egen opfattelse af situationen. Samtalen skal derfor klarlægge barnets eller den unges egen holdning til den påtænkte afgørelse.

Selvom der eventuelt er afholdt en samtale med barnet eller den unge i forbindelse med udarbejdelse af § 50 undersøgelse, så skal der også afholdes en samtale, inden der træffes afgørelse om f.eks. foranstaltninger. Dette for at barnet eller den unge kan give sin mening til kende omkring det konkrete indhold af den påtænkte afgørelse.

Hvordan skal samtalen foregå?

256. Samtalen med barnet eller den unge skal ske på en kvalificeret og respektfuld måde. Det er centralt, at kommunen gør sig tilstrækkelige anstrengelser for at finde frem til barnets eller den unges egen mening i sagen, og derfor skal mødet foregå så afslappet, roligt og så tillidsvækkende som overhovedet muligt.

Særligt for mindre børn skal samtalen foregå på en måde, der er afpasset barnets alder, modenhed og sagens art. Det er vigtigt, at barnet ikke sættes i situationer, som det ikke kan overskue og ikke har forudsætninger for at tage stilling til.

I forhold til børn og unge med væsentlige fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser kan det være nødvendigt at tage særlige hensyn eller anvende særlige fremgangsmåder for at sikre inddragelsen af også disse børn og unge. Kommunen kan i denne sammenhæng vælge at inddrage Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet (DUKH) og lignende på området i forhold til den konkrete funktionsnedsættelse, som barnet eller den unge har.

Kommunalbestyrelsen skal vejlede barnet eller den unge om, at der kan være mulighed for at have en bisidder som personlig støtte under samtalen. Se nærmere under punkt 380.

Barnets eller den unges synspunkter skal tillægges passende vægt

257. Barnets eller den unges opfattelse skal jf. servicelovens § 46, stk. 3 tillægges passende vægt. Det betyder, at barnets eller den unges opfattelse bør tillægges betydning i den samlede vurdering af, hvilken afgørelse der skal træffes. Dette gælder f.eks. i forhold til et barns eller den unges ønske om, at der vælges en bestemt person som kontaktperson efter servicelovens § 52, stk. 3 nr. 6, eller at et anbringelsessted skal give mulighed for, at barnet eller den unge fortsat kan deltage i fodbold eller lignende. I afgørelser om barnets eller den unges samvær med forældre og netværk under en anbringelse uden for hjemmet, skal hensynet til barnets eller den unges opfattelse og behov tillægges mere vægt end forældrenes ønske om samvær og kontakt, jf. servicelovens § 71. Der henvises til punkt 546 i kapitel 21 om samvær og kontakt ned forældrene og andre fra netværket.

Servicelovens § 46, stk. 3, indebærer ikke en pligt til at følge barnets eller den unges holdning og ønsker. Der kan være faglige overvejelser, der umuliggør opfyldelsen af barnets eller den unges ønsker. I de tilfælde, hvor barnets eller den unges holdning til sagen ikke tillægges vægt, bør der imidlertid i sagen foreligge oplysninger om, hvorfor dette ikke er tilfældet, og sagsbehandleren kan med fordel overveje at informere barnet eller den unge om beslutningen og baggrunden for den.

Selv om børn og unge skal involveres, og deres synspunkter tillægges vægt, er det myndighedens ansvar at træffe beslutning. Det er vigtigt, at kommunen gør barnet eller den unge opmærksom på, at der ikke er tale om, at barnet eller den unge selv kan vælge, hvad der skal ske. Dermed kan det for det første undgås, at barnet eller den unge oplever selv at have ansvaret for beslutningen. For det andet sikrer dette, at barnet eller den unge ikke oplever unødigt skuffelse, hvis kommunalbestyrelsen ender med at træffe en anden afgørelse end den afgørelse, barnet eller den unge havde ønsket.

Høringen af barnet eller den unge træder ikke i stedet for dennes mulighed for at udtale sig for børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74, stk. 2.

Hvornår kan man undlade samtalen?

258. Udgangspunktet er, at myndigheden har pligt til at tilbyde alle børn og unge en samtale – uanset deres alder. I enkelte situationer vil barnets modenhed eller sagens karakter dog kunne begrunde, at barnet ikke høres. Først bør det imidlertid altid vurderes, om samtalen vil kunne gennemføres, hvis barnet har en bisidder med. Det kan eksempelvis være hensigtsmæssigt i situationer, hvor det overvejes at undlade samtalen på grund af barnets modenhed eller fordi barnet

er udviklingshæmmet eller lignende, men hvor deltagelsen af en bisidder vil kunne muliggøre, at samtalen bliver gennemført.

Der kan forekomme situationer, hvor det af hensyn til barnet ikke er hensigtsmæssigt at gennemføre samtalen. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en samtale vil stille barnet i en urimelig presset situation. I disse sager skal der foretages en konkret vurdering af, om hensynet til barnet eller den unge i afgørende grad taler imod, at barnet eller den unge høres eller inddrages. Der skal ved denne vurdering ikke tages udgangspunkt i, hvorvidt »det nytter noget« at høre barnet eller den unge – men alene i om barnets situation tilsiger, at høring og inddragelse bør undlades.

Barnet eller den unge har naturligvis ret til at afslå at udtale sig. Hvis barnet eller den unge ikke ønsker at udtale sig, vil oplysninger herom opfylde lovens krav om, at der skal finde en samtale sted.

Såfremt der ikke gennemføres en samtale med barnet eller den unge, skal dette fremgå af sagen med en konkret begrundelse for, hvorfor samtalen ikke har fundet sted. Samtidig bør myndigheden forsøge at afdække barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning på anden vis. Dette kan f.eks. ske ved at tale med personer i barnets eller den unges netværk, som det har en fortrolighed med eller ved at se på tidligere oplysninger i sagen.

Forældremyndighedens indehaver kan ikke modsætte sig, at kommunen giver barnet mulighed for en samtale. Forældremyndighedsindehaveren har ikke ret til at være til stede under samtalen. I nogle tilfælde kan det dog – f.eks. af hensyn til barnets tryghed - være hensigtsmæssigt, at forældrene er til stede under samtalen.

Ankestyrelsens praksis vedr. samtaler med børn

259. Manglende overholdelse af reglerne i servicelovens § 48 om samtale med børn kan medføre, at en afgørelse bliver ugyldig. Ankestyrelsen har således i flere tilfælde erklæret børn og unge-udvalgsafgørelser om foranstaltninger ugyldige i situationer, hvor der ikke forud for mødet i børn og unge-udvalget var afholdt samtale med barnet eller den unge, hvor der ikke forelå oplysninger om barnets modenhed, der talte imod samtals gennemførelse og hvor barnets eller den unges holdning til anbringelsen ikke var kendt.

Hvis der ikke gennemføres en samtale med barnet eller den unge, lægger Ankestyrelsen vægt på, at der foreligger en konkret begrundelse for, hvorfor samtalen ikke er gennemført, og at der ikke alene henvises generelt til f.eks. barnets alder.

Ankestyrelsen har derudover påpeget, at det følger af den almindelige notatpligt, at der skal udarbejdes et særskilt notat om samtalen. Dette notat bør bl.a. indeholde oplysninger om tidspunktet for og indholdet af samtalen. Ankestyrelsen lægger således vægt på, at der i sagen foreligger dokumentation for, at der er blevet afholdt en egentlig samtale med barnet eller den unge før afgørelsen, og at der ikke blot henvises til, at der løbende har været ført samtaler med barnet eller den unge.

Endelig har Ankestyrelsen påpeget, at når der er tale om en sag, der skal forelægges børn og unge-udvalget med henblik på en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, bør samtalen afholdes i rimelig tilknytning til afholdelsen af mødet, således at oplysningerne er dækkende for barnets aktuelle holdning.

Information når afgørelse om foranstaltning er truffet

260. Det må fremhæves, at det er vigtigt, at børn og unge informeres om, at der er truffet afgørelse om en foranstaltning, og hvad foranstaltningen indebærer, inden denne iværksættes. Dette er vigtigt for at sikre, at barnet eller den unge får det størst mulige udbytte af foranstaltningen og føler sig

tryk ved forandringerne. Der er tale om en opgave, som det må anses for naturligt, at forældrene varetager, men hvis kommunen bliver opmærksom på, at forældrene ikke kan eller evner at fortælle barnet eller den unge, hvad der skal ske, er det forvaltningens opgave at søge sikret, at barnet eller den unge får den nødvendige information. Dette kan ske enten ved at støtte forældrene i at gennemføre samtalen, finde en i familiens netværk, som alle føler sig trygge ved, der kan gennemføre samtalen, eller ved at sagsbehandleren selv påtager sig opgaven.

Det tværfaglige samarbejde

261. Det tværfaglige samarbejde om indsatsen over for udsatte børn og unge er af væsentlig betydning for kvaliteten af indsatsen. Det er derfor vigtigt, at kommunerne tilrettelægger arbejdet i sager om særlig støtte til børn og unge således, at den tværfaglige sagkundskab kan inddrages i sagsbehandlingen. Den enkelte kommunalbestyrelse har således en forpligtelse til at sikre, at der arbejdes tværfagligt og helhedsorienteret, hvilket bl.a. kommer til udtryk i servicelovens §§ 19, 46. og 49a. Dette svarer til § 14 i bekendtgørelse om forebyggende sundhedsydelse for børn og unge, der også har til formål at styrke sammenhæng og helhed i tilbuddene til de svagest stillede børn og unge. Det er dog op til den enkelte kommunalbestyrelse at vurdere, hvordan det tværfaglige samarbejde bedst organiseres. Det tværfaglige arbejde kan styrke såvel den tidlige indsats som det forebyggende arbejde blandt vanskeligt stillede børn og deres familier. Som deltagere kan sagsbehandlere, pædagoger, lærere, læger og sundhedsplejersker, psykologer, m.fl. indgå.

Udveksling af oplysninger i det tidlige eller forebyggende arbejde

262. Udveksling af oplysninger som led i det tidlige eller tværfaglige samarbejde om udsatte børn og unge er omfattet af straffelovens, forvaltningslovens og persondatalovens almindelige regler om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger. Endvidere indeholder sundhedsloven og serviceloven nærmere regler om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger om rent private forhold.

Reglerne om offentligt ansatte personers tavshedspligt findes i forvaltningslovens § 27. Her fremgår, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private. Hvis en offentlig ansat bryder sin tavshedspligt, kan vedkommende straffes efter straffeloven, jf. § 152 og §§ 152 c-152 f.

Med lov nr. 503 af 12. juni 2009 blev forvaltningslovens § 28 ændret, således at bestemmelsen ikke længere regulerer af adgangen til at videregive oplysninger om enkeltpersoner (personoplysninger). Det er således persondataloven, som regulerer videregivelse af personoplysninger mellem forvaltningsmyndigheder. Adgangen til at videregive oplysninger om enkeltpersoner (personoplysninger) til en anden forvaltningsmyndighed er reguleret i persondatalovens § 5, stk. 1-3, §§ 6-8, § 10, § 11, stk. 1, § 38 og § 40, jf. persondatalovens § 1, stk. 3.

Efter persondatalovens § 8, stk. 3, må forvaltningsmyndigheder, der udfører opgaver inden for det sociale område (offentligt ansatte), kun videregive oplysninger om rent private forhold (jf. persondatalovens § 8, stk. 1, og § 7, stk. 1), hvis betingelserne i § 8, stk. 2, nr. 1 eller 2 er opfyldt. Videregivelse af oplysninger om rent private forhold kan altså finde sted, (1) hvis den registrerede

har givet sit udtrykkelige samtykke til videregivelsen, (2) hvis videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrundes af hemmeligholdelse, herunder hensynet til den oplysning angår, (3) eller hvis videregivelsen er nødvendig for udførelsen af en myndigheds virksomhed eller påkrævet for en afgørelse, som myndigheden skal træffe, herunder f.eks. hvis videregivelsen er et nødvendigt led i en sags behandling eller nødvendig for, at en myndighed kan gennemføre tilsyns- eller kontrolopgaver. Der henvises til Datatilsynet for yderligere vejledning vedrørende Persondatalovens regler.

SSD-samarbejdet

§ 49 a. Skole, skolefritidsordning, det kommunale sundhedsvæsen, dagtilbud, fritidshjem og myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, kan indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i det tidlige eller forebyggende samarbejde om udsatte børn og unge.

Stk. 2. Udveksling af oplysninger efter stk. 1 til brug for en eventuel sag jf. kapitel 11 og 12 om et konkret barn eller en ung kan ske én gang ved et møde. I særlige tilfælde kan der ske en udveksling af oplysninger mellem de myndigheder og institutioner, der er nævnt i stk. 1 ved et opfølgende møde.

Stk. 3. Selvejende eller private institutioner eller friskoler, som løser opgaver for de myndigheder, der er nævnt i stk. 1, kan indbyrdes og med de myndigheder og institutioner, der er nævnt i stk. 1, udveksle oplysninger i samme omfang, som nævnt i stk. 1.

Stk. 4. De myndigheder og institutioner, der efter stk. 1-3 kan videregive oplysninger, er ikke forpligtede hertil.”

263. Servicelovens § 49 a giver adgang til at fravige persondatalovens regler om udveksling af oplysninger om rent private forhold. Bestemmelsen har til formål at understøtte og kvalificere fagpersoners tidlige eller forebyggende samarbejde over for konkrete børn og unge, som har behov

for særlige støtte. Formålet er at give udsatte børn og unge en så tidlig og kvalificeret støtte som muligt, så deres problemer ikke vokser sig store og vanskeligt håndterbare.

Ifølge servicelovens § 49 stk. 1, kan skole, skolefritidsordning, sundhedspleje, dagtilbud, fritidshjem efter § 52 i dagtilbudsloven samt myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, indbyrdes udveksle oplysninger om konkrete børns og unges rent private forhold (personlige og familiemæssige omstændigheder). Dette gælder dog kun, hvis udvekslingen kan anses for nødvendig, som led i det tidlige forebyggende samarbejde (Skole-, Sundhedspleje og Dagtilbuds- samarbejdet).

Udvekslingen af oplysninger kan kun ske mellem de myndigheder, der er nævnt i § 49 a, stk. 1 og 3. Dvs. de myndigheder, institutioner og fagpersoner, der agerer på den kommunale myndigheds vegne inden for et bestemt myndighedsområde. Det drejer sig om myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge (eksempelvis socialforvaltningen eller børne- og ungdomsforvaltningen, herunder Pædagogisk, Psykologisk Rådgivning (PPR), som er en del af forvaltningen på børne- og ungeområdet), og det kommunale sundhedsvæsen (sundhedsplejersker og kommunalt ansatte læger, der udfører opgaver i den kommunale sundhedstjeneste). Endvidere drejer det sig om dagtilbud, eller skoler samt selvejende eller private institutioner eller friskoler, som løser opgaver for de myndigheder, der er nævnt i bestemmelsens stk. 1).

Efter § 49a, stk. 3 kan der også ske udveksling af oplysninger mellem myndighederne og selvejende eller private institutioner eller friskoler, der løser opgaver for det offentlige inden for social- og undervisningsområdet. Private, der ikke løser opgaver for det offentlige på de nævnte områder, herunder f.eks. spejderklubber og sportsforeninger, kan ikke udveksle oplysninger efter § 49 a.

264. Betingelsen for, at der kan udveksles oplysninger om rent private forhold, er, at det sker som led i kommunens tidlige eller forebyggende samarbejde på børn og unge-området. Samarbejdet har til formål at styrke sammenhæng og helhed i tilbuddene til de svagest stillede børn og unge og sikre, at der i tilstrækkeligt omfang formidles kontakt til lægelig, social, pædagogisk, psykologisk og anden sagkundskab, jf. nærmere herom i bl.a. § 14 i "Bekendtgørelse om forebyggende sundhedsordninger for børn og unge nr. 1183 af 28. november 2006" samt § 19 i serviceloven.

Serviceovens § 49 a kan anvendes i tilfælde, hvor en fagperson i sit daglige arbejde med et barn eller en ung bliver bekymret for et konkret barns eller den unges trivsel, udvikling eller sundhed, og som i den sammenhæng har behov for at drøfte bekymringen med en eller flere relevante fagpersoner for nærmere at afklare problemets omfang. Drøftelsen har til formål at afklare, hvorvidt den konkrete bekymring skal give anledning til et særligt tiltag overfor barnet eller den unge. Den indledende drøftelse skal så vidt muligt at afdække problemets karakter og kan på baggrund af drøftelsernes konklusioner føre til en række forskellige beslutninger. Den indledende drøftelse kan for det første forsøge at afklare, om der er tale om et alvorligt problem, eller om bekymringen er grundløs. Hvis det viser sig, at det pågældende barn eller den unge kan have behov for støtte, kan de pågældende fagpersoner så vidt muligt vurdere, om barnets eller den unges vanskeligheder er af en sådan karakter, at det kan løses i de generelle tilbud som f.eks. skole eller dagtilbud. Hvis det viser sig, at problemet er af en sådan karakter, at de implicerede fagpersoner ikke kan vurdere dets omfang, eller hvis der er grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, som ikke kan løses i de generelle tilbud, bør der efterfølgende foretages en underretning efter § 153 i serviceloven. Jf. nærmere herom i kapitel 2, punkt 53 - 58.

I de tilfælde, hvor en afklarende drøftelse efter § 49 a fører til iværksættelse af et tiltag over for barnet eller den unge, sker dette efter de gældende regler på området.

265. Det er alene oplysninger om det konkrete barn eller unges personlige og familiemæssige forhold, der kan udveksles mellem de omfattede myndigheder. Personlige og familiemæssige forhold omfatter i den forbindelse også de forhold, der er nævnt i servicelovens § 50, stk. 2, dvs. oplysninger om barnets eller den unges udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold og venskaber og andre relevante forhold. Der kan udveksles oplysninger om forhold i det konkrete barns og unges hjem, men kun hvis disse oplysninger er nødvendige i forhold til indsatsen over for barnet eller den unge.

Der kan kun ske udveksling af oplysninger mellem de nævnte myndigheder / institutioner, hvis udvekslingen må anses for nødvendig af hensyn til det tidlige forebyggende samarbejde. Der skal således være tale om børn eller unge, hvis trivsel, udvikling og sundhed, der er en bekymring for, og som på den baggrund vurderes evt. at have behov for tidlig forebyggende og helhedsorienteret indsats. Udvekslingen af oplysninger om rent private forhold skal være med til så vidt muligt at hindre, at barnet eller den unges problemer vokser sig så store og vanskelige at håndtere, at f.eks. en anbringelse uden for hjemmet kan blive nødvendig. Bestemmelsen bør kun anvendes i de tilfælde, hvor der er tale om børn og unge, som vurderes at være i risiko for senere hen at komme i en udsat position f.eks. i relation til omsorgssvigt, skolefrafald eller kriminalitet. Hensynet til barnets tarv skal altså tale for, at en eller flere myndigheder udveksler oplysninger med henblik på at afklare, om deres bekymringen skal give anledning til en tidlig indsats, herunder om der kan være behov for en underretning efter § 153 i serviceloven.

266. Udvekslingen af oplysninger om rent private forhold forudsætter, at de pågældende fagpersoner først har forsøgt selv at vurdere problemstillingens karakter. Det er i den forbindelse dog vigtigt at understrege, at fagpersonerne netop ikke altid forventes at kunne afdække problemets karakter. Problemernes omfang eller karakter kan være vanskelige at vurdere i begyndelsen og især i barnets tidlige år. Det er derfor vigtigt, at der i disse sager tages initiativ til en tværfaglig afklaring af problemets karakter med henblik på at sikre, at der sker en tidlig eller forebyggende afklaring af barnets problemer. Formålet med § 49 a er at understøtte og kvalificere myndighedernes fælles faglige afklaring af problemerne, herunder om det berørte barn eller den unge kan have behov for en forebyggende indsats i det generelle tilbud, eller om der er behov for en egentlig underretning efter § 153. Der kan således alene udveksles oplysninger, som er nødvendige for, at de involverede myndigheder kan tage stilling til, om det pågældende barn eller den unge kan have brug for støtte.

Der henvises i den forbindelse til servicelovens § 153 om underretningspligt for personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt erhverv, jf. kapitel 2, punkt 53. Ved en konkret bekymring for et barn eller en ung, skal de pågældende fagpersoner således overveje 2 løsningsmodeller. Dels skal det overvejes, om der er grundlag for først at afklare barnets eller den unges situation nærmere med en eller flere relevante kollegaer i det tværfaglige samarbejde, førend der tages stilling til, om der skal foretages underretning eller om barnet eller den unge skal have støtte i normalsystemet. Det kan f.eks. være relevant, hvor de pågældende fagpersoner er i tvivl om, hvad der kan observeres ved barnet eller den unge. Dels skal de pågældende fagpersoner overveje, om bekymringen for det pågældende barn eller den unge bør føre til, at der bliver foretaget en underretning med det samme,

så kommunen involveres i barnets eller den unges problem så rettidigt som muligt. Dette kan f.eks. være nødvendigt i tilfælde af bekymringer om vold mod barnet.

Inddragelse af forældrene

267. De pågældende myndigheder skal som udgangspunkt have forsøgt eller have overvejet muligheden for at indhente samtykke fra forældremyndighedsindehaver og den unge, der er fyldt 15 år, før der udveksles de fornødne oplysninger om et barns eller den unges forhold. Imidlertid kan visse forældre til udsatte børn eller unge ikke altid overskue fagpersoners behov for at samarbejde om løsningen af barnets problemer. Det kan f.eks. skyldes, at forældrene er angste eller problemfornægtende og måske nærer en dybtliggende mistillid til offentlige myndigheder. Det kan også skyldes, at forældrene befinder sig i en misbrugssituation, der gør dem ude af stand til at varetage barnets tarv, eller at forældrene har interesse i at skjule, at der kan være problemer i hjemmet. Om man i disse tilfælde alligevel skal forsøge at få et samtykke fra forældrene, eller om oplysningerne blot skal videregives med hjemmel i servicelovens § 49 a, må afgøres i de enkelte tilfælde på baggrund af myndighedernes kendskab til familien.

De berørte fagpersoner kan således vælge at gøre brug af § 49 a, hvis de på baggrund af en konkret bekymring for et barn eller den unges trivsel, udvikling eller sundhed vurderer, at der kan være behov for støtte, og hvis forældrene som følge af særlige omstændigheder ikke kan forventes at ville deltage i samarbejdet. Herefter kan det så afklares, hvilke initiativer der vil være mest hensigtsmæssige for at hjælpe det pågældende barn eller den unge ud af problemerne.

Når en foreløbig drøftelse efter forslaget til § 49 a har vist, at der er behov for et nærmere samarbejde, bør forældrene og den unge over 15 år som udgangspunkt inddrages i samarbejdet. Hvis der er tale om en underretning og om en efterfølgende børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, træder de gældende regler om inddragelse af forældre og den unge over 15 år i kraft, jf. servicelovens § 50. Det er i den forbindelse vigtigt, at forældrene forstår betydningen af, at de deltager i samarbejdet og giver samtykke til en drøftelse af familiens forhold mellem myndighederne.

Udveksling af oplysninger kan kun ske én gang.

268. Ifølge § 49 a, stk. 2, kan udveksling af oplysninger som udgangspunkt finde sted én gang. I særlige tilfælde kan udvekslingen af oplysninger om et barn eller en ung dog finde sted ved et opfølgende møde. Udvekslingen af oplysninger om rent private forhold kan altså kun ske ved 2 møder i alt. Det kan f.eks. være aktuelt, hvis der sker afgørende nyt i barnet eller den unges situation, som nødvendiggør, at man i det tværfaglige samarbejde drøfter situationen en ekstra gang. Derefter kan man så i det tværfaglige samarbejde træffe beslutning om, hvorvidt der er behov for at igangsætte en indsats og inddrage forældrene. Hvis der senere opstår et nyt problemkompleks vedrørende det samme barn eller unge og derved en eventuel ny sag, vil der ikke være tale om samme forhold. Dermed kan der således ske udveksling af oplysninger inden for det tidlige eller forebyggende samarbejde ved et nyt møde, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

De pågældende fagpersoner skal ved udvekslingen af oplysninger sikre, at det sker i fortrolighed, så oplysningerne kun videregives til den eller de myndigheder, der er omfattet af bestemmelsen og er relevante for videregivelsen.

269. En myndighed eller institution, der indgår i det forebyggende samarbejde, kan altid undlade at deltage i udvekslingen. Dette er også tilfældet selvom myndigheden eller institutionen er berettiget til videregivelsen efter § 49 a. Den foreslåede bestemmelse fraviger på dette punkt bestemmelsen i forvaltningslovens § 31, hvorefter en myndighed eller institution, der er berettiget til at videregive oplysninger, også normalt er forpligtet hertil på begæring af en anden myndighed, når oplysningerne har betydning for den anden myndigheds virksomhed. Hvis der er tale om videregivelse fra en sundhedsperson, er det den enkelte sundhedsperson, der vurderer, om det konkret er nødvendigt at videregive oplysningerne.

Det er vigtigt, at det forebyggende samarbejde om børn og unge ikke skader barnet/den unge eller de offentlige myndigheders samarbejde med forældrene og barnet eller den unge. De implicerede fagpersoner skal således hver især vurdere, om det konkret er nødvendigt at videregive oplysninger om rent private forhold, samt om dette vil skabe unødvendige komplikationer i samarbejdet med forældrene og barnet eller den unge.

Sker der videregivelse af oplysninger i strid med de foreslåede regler, vil der efter omstændighederne være tale om et brud på tavshedspligten, som vil kunne være omfattet af straffelovens § 152 om strafansvar for uberettiget videregivelse af fortrolige oplysninger fra en myndighedsperson. Efter straffelovens § 152 a finder § 152 tilsvarende anvendelse på den, som i øvrigt er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med det offentlige.

Kapitel 12

Undersøgelser

270. I dette kapitel beskrives reglerne om kommunens pligt til at undersøge forholdene nærmere, når det på baggrund af foreliggende oplysninger må antages, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. I kapitlet beskrives indholdet i undersøgelsen, herunder hvem kommunen må inddrage i undersøgelsen. Efterfølgende beskrives betingelserne for den unges og forældremyndighedsindehaverens samtykke i forbindelse med undersøgelsen og reglerne for kommunens frist for gennemførelse af undersøgelsen.

For de kommuner, som anvender ICS (Integrated Children's System) i sagsbehandlingen er det i de relevante punkter præciseret, hvad kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på. For generel beskrivelse af anvendelsen af ICS i sagsbehandlingen henvises til punkt xxx250

Kommunens undersøgelse af barnets eller den unges forhold

Serviceoven:

Børnefaglig undersøgelse

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig

støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold.

Undersøgelsen, der betegnes som børnefaglig undersøgelse, gennemføres så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens undersøgelse, jf. stk. 1, skal anlægge en helhedsbetragtning, der med mindre konkrete forhold betyder, at et eller flere af nedenstående numre ikke er relevante i forhold til det pågældende barn eller den unge, skal omfatte barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritidsforhold og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 3. I sin undersøgelse skal kommunalbestyrelsen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. § 52 og § 76.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 5. Undersøgelsen skal resultere

i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltningerne, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der desuden tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltninger, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 6. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvist ikke kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 7. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. En undersøgelse kan gennemføres som én samlet undersøgelse for flere børn i familien, dog således at der tages højde for børnenes individuelle forhold.

Stk. 8. Hvis det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen, skal kommunen undersøge de vordende forældres forhold nærmere. Afgørelse herom træffes med samtykke fra forældrene. Stk. 3-7 finder anvendelse ved afgørelse.

271. Kommunalbestyrelsen er efter servicelovens § 50, stk. 1 forpligtet til at undersøge forholdene nærmere, når det på baggrund af foreliggende oplysninger må antages, at et barn eller en ung

trænger til særlig støtte. Undersøgelsen af de relevante forhold hos barnet eller den unge og familien betegnes en børnefaglig undersøgelse. Det er en betingelse, at der er gennemført en nærmere undersøgelse af barnets eller den unges forhold, før der kan iværksættes støtte i form af foranstaltninger efter servicelovens § 52, § 57 a og § 57 b (se også punkt 312).

Baggrunden for, at kommunalbestyrelsen iværksætter en undersøgelse, kan være en henvendelse fra familien eller barnet eller den unge selv om hjælp eller særlig støtte. Kommunen kan endvidere gennem underretningsreglerne i servicelovens §§ 153 og 154 blive gjort opmærksom på, at hjælp eller støtte til et barn eller en ung er eller kan blive aktuell, jf. kapitel 2. Endelig kan kommunen selv blive opmærksom på barnet eller den unge, f.eks. gennem undersøgelse af andre søskendes forhold eller fordi kommunen i anden sammenhæng er blevet bekendt med, at der er problemer i familien, f.eks. fordi fogedretten har sendt en underretning om, at familien vil blive udsat af deres lejemål.

Kommunalbestyrelsen skal begrunde sin beslutning om, hvorvidt der i en given sag skal iværksættes en § 50 undersøgelse eller ej, da denne beslutning i forvaltningsretlig forstand er en afgørelse. Det er derfor også muligt for forældremyndighedsindehaveren eller den unge over 15 år at klage over kommunalbestyrelsens afgørelse herom.

Privatpersoner med kendskab til familien, f.eks. bedsteforældre, slægtninge eller andre, der står familien nær, kan ønske at afgive udtalelser eller erklæringer. Sådanne henvendelser må efter de almindelige forvaltningsretlige principper indgå i sagen og dermed også i kommunalbestyrelsens beslutningsgrundlag.

Kommunalbestyrelsen må dog være opmærksom på, at reglerne om tavshedspligt kan forhindre, at sagen drøftes med andre end parterne og deres eventuelle repræsentant. Dette bør imidlertid ikke føre til, at man afviser at modtage henvendelser eller lignende fra andre personer.

Samarbejdet om undersøgelsen

272. Afgørelsen om en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med forældremyndighedens indehaver og den unge, når denne er fyldt 15 år.

Familien, og i særlig grad forældremyndighedsindehaveren, kan opfatte kommunalbestyrelsens ønske om at gennemføre en børnefaglig undersøgelse i forhold til et eller flere børn i familien meget forskelligt. Nogle forældre vil f.eks. selv have gjort kommunalbestyrelsen opmærksom på barnets, den unges eller familiens udfordringer og bakke fuldt op omkring en sådan undersøgelse, mens undersøgelsen for andre forældre i større eller mindre grad opleves som et udtryk for mistillid, indblanding i familiens private forhold, unødigt kontrol mv. For at sikre det bedst mulige udbytte af undersøgelsen og et godt grundlag for de fremtidige samarbejdsrelationer mellem familien og kommunalbestyrelsen skal udgangspunktet for den børnefaglige undersøgelse altid være, at kommunalbestyrelsen aktivt skal søge at opnå dialog og samarbejde med forældrene om undersøgelsen. Kommunalbestyrelsen skal således altid søge at opnå forældremyndighedsindehaverens accept af undersøgelsen og undersøgelsens formål, selvom der ikke er tale om et formelt samtykkekrav, ligesom forældrene så vidt muligt skal orienteres om undersøgelsens indhold og inddrages i arbejdet uanset deres holdning til undersøgelsen i øvrigt (se også punkt 253 om inddragelse af familie og netværk).

Forældremyndighedsindehaverens forståelse for undersøgelsen har stor betydning, da undersøgelsen bør være en indledning til et samarbejde mellem kommunen og forældremyndighedsindehaveren om at løse barnets eller den unges vanskeligheder. Derfor bør der lægges vægt på at gennemgå formålet med og indholdet af undersøgelsen med forældrene og den unge, der er fyldt 15 år, samt hvordan undersøgelsen tilrettelægges. I den forbindelse vil det være naturligt, at inddrage forældremyndighedsindehaverens og den unges viden og forslag til, hvordan

barnets eller den unges forhold bedst belyses, ligesom det f.eks. kan være hensigtsmæssigt at forklare, at man i forbindelse med undersøgelsen vil vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. Dette gælder også i de tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15. år ikke bifalder undersøgelsen (jf. nedenfor).

I særlige tilfælde vil det ikke være muligt at indlede et positivt samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, ligesom der kan være tilfælde, hvor det vil være *særligt* besværligt eller meget tidskrævende. Det kan f.eks. være, hvis den ene af forældremyndighedsindehaverens bopæl ikke er kendt, og vedkommende ikke har kontakt med barnet, eller hvis forældremyndighedsindehaveren afviser eller ikke besvarer kommunalbestyrelsens forsøg på dialog. I sådanne tilfælde kan kommunalbestyrelsen undtagelsesvist gennemføre den børnefaglige undersøgelse på trods af det helt eller delvist manglende samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Formålet er at forhindre, at situationer, hvor det af den ene eller anden årsag ikke er muligt at indlede et samarbejde, bliver en barriere for at få undersøgt barnets eller den unges forhold og dermed for at give barnet eller den unge den nødvendige støtte.

Kommunalbestyrelsen bør dog, uanset modviljen hos forældremyndighedernes og/eller den unge, der er fyldt 15. år, søge at samarbejde med disse personer om undersøgelsen i det omfang, det er muligt.

273. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke samarbejder om undersøgelsen, er det ikke umiddelbart muligt, at barnet eller den unge opholder sig på en institution eller indlægges på et sygehus, mens undersøgelsen står på. Servicelovens § 51 giver dog mulighed for dette uden forældrenes samtykke, når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges udvikling eller sundhed. Dette forudsætter dog, at børne og unge-udvalget træffer afgørelse herom. En sådan undersøgelse af barnet skal være afsluttet inden 2 måneder, jf. punkt 353.

Indhentning af oplysninger (retssikkerhedslovens bestemmelser)

274. Kommunalbestyrelsens mulighed for at indhente oplysninger til at oplyse en sag, dvs. også i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, er fastsat i retssikkerhedsloven. Det betyder, at indhentning af oplysninger til brug for en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, skal ske i overensstemmelse med reglerne i retssikkerhedslovens § 11 a og c, som blandt andet regulerer myndighedernes mulighed for at indhente oplysninger uden samtykke.

Det følger af retssikkerhedslovens § 11 a, at myndigheden efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, kan forlange, at andre offentlige myndigheder, uddannelsesinstitutioner, sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar, arbejdsløsheds-kasser, pengeinstitutter, arbejdsgivere og private, der udfører opgaver for det offentlige, giver oplysninger om den pågældende, der er nødvendige for at behandle sagen. Dette gælder også oplysninger om en persons rent private forhold og andre fortrolige oplysninger, ligesom myndigheden kan indhente lægejournaler, sygehusjournaler eller udskrifter heraf. Myndigheden kan forlange, at der optages retsligt forhør i overensstemmelse med retsplejelovens § 1018, hvis oplysningerne ikke videregives.

Efter samme bestemmelses stk. 2, kan myndigheden uden samtykke til brug for behandlingen af en enkelt sag eller til brug for generel kontrol kræve oplysninger om økonomiske forhold om den, der ansøger om eller får hjælp, og dennes ægtefælle eller samlever, fra andre offentlige myndigheder samt fra arbejdsløsheds-kasser. Tilsvarende oplysninger kan indhentes om andre husstandsmedlemmer. Hvis borgeren ikke medvirker, eller ikke giver samtykke til, at myndigheden

kan indhente oplysninger, skal myndigheden efter retssikkerhedslovens § 11 b behandle sagen om hjælp på det foreliggende grundlag, medmindre oplysninger kan indhentes uden samtykke.

Det følger af retssikkerhedslovens § 11 c, at hvis det er nødvendigt for sagens behandling, kan kravet om samtykke efter § 11 a viges i sager om blandt andet særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11 i lov om social service, hvor myndighederne kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse uden forældrenes samtykke, samt i forbindelse med undersøgelser efter § 50 i lov om social service. Myndigheden skal dog uanset adgangen til at indhente oplysninger uden samtykke forsøge at få samtykke til at indhente oplysningerne.

Efter § 11 c, stk. 3 kan kommunalbestyrelsen også indhente oplysninger om andre parter end de personer, som foranstaltningen efter serviceloven i sidste ende vil rette sig mod, dvs. barnet eller den unge og forældremyndighedens indehaver. Det kan f.eks. være oplysninger om forældremyndighedsindehaverens samlever eller ægtefælle, der ikke har del i forældremyndigheden. Indhentning af oplysninger om andre end de personer, der er nævnt i retssikkerhedslovens § 11 c, stk. 3, skal ske i overensstemmelse med forvaltningslovens og persondatalovens regler. For en nærmere gennemgang af reglerne om indhentning af oplysninger se Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Hvilken type oplysninger kan indhentes uden samtykke

275. Kommunalbestyrelsen kan uden forældrenes samtykke gennemføre en børnefaglig undersøgelse ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, jf. servicelovens § 50 og retssikkerhedslovens § 11 c.

Begrebet eksisterende oplysninger dækker både oplysninger, som allerede er nedskrevne, og oplysninger i form af viden hos de personer, der har med barnet, den unge eller familien at gøre. Kommunen kan således godt indhente nye udtalelser fra f.eks. daginstitutionspersonale, læger, privatpersoner eller andre, der har kendskab til barnet og barnets forhold. At der kun kan indhentes eksisterende oplysninger betyder dog, at der ikke kan foretages nye undersøgelser af barnet eller den unge hos f.eks. læge eller psykolog. Er der ikke givet samtykke, kan sådanne undersøgelser kun gennemføres efter servicelovens § 51.

Kommunalbestyrelsen bør dog jf. ”Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område”, pkt. 113ff. (Socialministeriet 2006) som hovedregel altid forsøge at indhente samtykke til indhentning af oplysninger for at oplyse sagen.

Indholdet i den børnefaglige undersøgelse

276. Det må tillægges stor betydning, at kommunalbestyrelsen foretager en tilstrækkelig grundig undersøgelse af barnets eller den unges og familiens forhold. Der skal på så tidligt et tidspunkt som muligt ske en kvalificeret afdækning af, om der er forhold, der bør resultere i iværksættelse af hjælpeforanstaltninger. Undersøgelsen skal i bekræftende fald også tilvejebringe et godt grundlag for at kunne vurdere, hvilke foranstaltninger der vil være formålstjenlige ud fra karakteren af problemerne. Den mest effektive indsats opnås således, hvis der fra starten iværksættes foranstaltninger, der er dækkende i forhold til barnets eller den unges problemer.

For de familier og børn, der modtager hjælp, er der ofte tale om en ophobning af flere sociale problemer, og man kan ikke forvente, at en indsats på et enkelt område kan løse problemerne. Derfor er det ofte nødvendigt med en bredspektret indsats, der sætter ind på flere niveauer af børnenes eller den unges og familiernes liv. Med henblik på at få afdækket barnets eller den unges og familiens problemer og ressourcer indeholder servicelovens § 50 krav om, at kommunalbestyrelsens

børnefaglige undersøgelser som minimum skal omfatte seks faste punkter. Det drejer sig om følgende forhold:

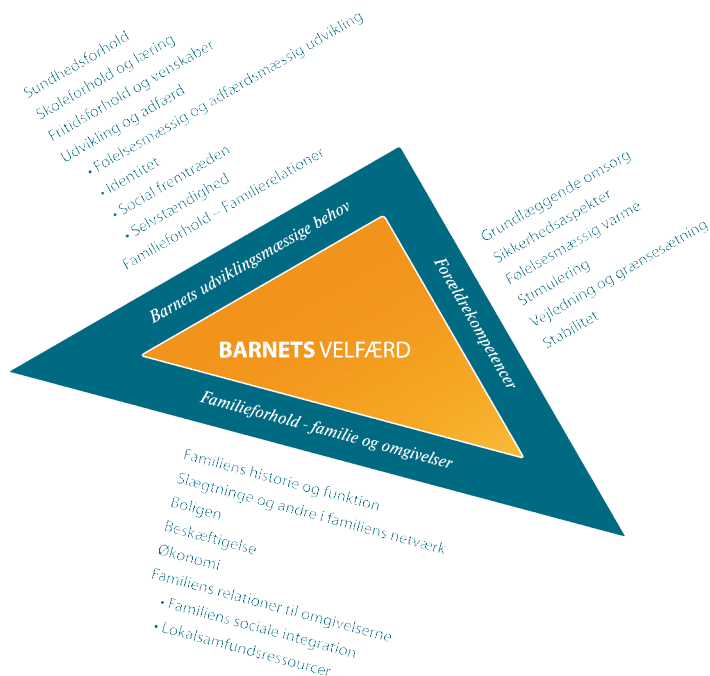
- 1) Barnets eller den unges udvikling og adfærd, herunder om barnets eller den unges udvikling og adfærd påvirkes på en u hensigtsmæssig måde, der kan danne grundlag for særlig støtte, samt hvilke ressourcer barnet eller den unge har til at overvinde dette. For at belyse barnets eller den unges udvikling og adfærd kan man bl.a. se på den kognitive, den sociale og den motoriske udvikling.
- 2) Familieforhold, herunder familiens og netværkets sammensætning, sociale og økonomiske forhold, forældrenes omsorgsevne og eventuelle problemer med misbrug eller helbred m.v. Dette er nødvendigt for at forstå barnets behov for støtte og for at få afdækket de ressourcer, der kan indgå i støtten til barnet. Denne viden er nødvendig for at kunne tilrettelægge den bedste indsats for barnet eller den unge, hvor ressourcerne i familien eller netværket kan bidrage til at undgå en mere indgribende foranstaltning. Det er også centralt at få afdækket barnets eller den unges relationer til søskende, forældre uden del i forældremyndigheden, bedsteforældre og andre personer fra netværket, bl.a. med henblik på at hjælpe barnet eller den unge til at bevare vigtige relationer under en eventuel anbringelse uden for hjemmet.
- 3) Skoleforhold. Barnets skolegang er meget central. For det første spiller skolegangen en stor rolle for barnets eller den unges sociale liv her og nu. Skolegangen fylder således en stor del af barnets eller den unges hverdag. For det andet spiller skolen en vigtig rolle for barnets og den unges senere mulighed for at få et godt liv og bl.a. klare sig på arbejdsmarkedet. Det er derfor vigtigt at fokusere på, hvordan man kan støtte børns og unges skolegang. Navnlig hvis det kommer på tale at anbringe barnet uden for hjemmet, er det vigtigt, at man fastholder fokus på sammenhæng i uddannelses- og skoleforløbet. Undersøgelsen skal derfor afdække barnets skoleforhold, herunder hvordan barnet fungerer både fagligt og socialt, således at en eventuel foranstaltning kan tilrettelægges, så der tages højde for barnets eller den unges skoleforhold. Det er også vigtigt, at undersøgelsen afdækker, om barnet har et uacceptabelt højt skolefravær, da skolefravær kan være udtryk for, at barnet mistrives eller har problemer på andre områder.
- 4) Sundhedsforhold. Hos udsatte børn og unge ser man ofte uopdagede helbredsmæssige problemer, eventuelt fordi forældrene ikke selv tidligere har været tilstrækkeligt opmærksomme på barnets helbred. Sundhedsmæssige problemer kan i sig selv give barnet eller den unge dårligere livskvalitet, og de kan desuden spille sammen med og forværre de sociale problemer. Derfor skal barnets eller den unges sundhedsforhold indgå i undersøgelsen. Det kan f.eks. indgå, om barnets vækst og udvikling er alderssvarende, om barnet har gennemført de almindelige lægeundersøgelser og vaccinationer, og om der f.eks. er misbrugsproblemer, om der er tegn på allergier, astma, overvægt eller andre problemer. Det afhænger af den konkrete situation, hvilke forhold der bør sættes fokus på, og om der skal gennemføres lægeundersøgelser.
- 5) Fritidsforhold og venskaber. Fritidsforhold og venskaber kan både kan være en del af problemet, idet vanskeligheder på disse områder kan bidrage til isolation og ensomhed, men også en del af løsningen når de kan bidrage til at bryde uheldige adfærdsmønstre, give nyttige netværk og give adgang til andre rollemodeller end dem, der findes i familien. Undersøgelsen skal derfor afdække både barnets eller den unges aktuelle fritidsforhold og venskaber samt eventuelle perspektiver i at fokusere på fritidsforhold og venskaber.

6) Andre relevante forhold. Undersøgelsen skal dække alle de relevante forhold. Pkt. 1-5 angiver ikke udtømmende, hvilke spørgsmål kommunalbestyrelsen kan tage op i sin undersøgelse. Hvilke andre relevante forhold, der kan være tale om, vil afhænge af den konkrete sag, men her vil det ofte være relevant at inddrage det dagtilbud, som barnet evt. går i.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen afdækkes de seks punkter på følgende måde:

- 1) Udvikling og adfærd afdækkes under punkterne følelsesmæssig og adfærdsmæssig udvikling, identitet, social fremtræden og selvstændighed (i venstre side af ICS trekanten).
- 2) Familieforhold afdækkes under punkterne familieforhold – familierelationer (i venstre side af ICS trekanten), forældrekompetencer (højre side af trekanten) og familieforhold – familie og omgivelser (bunden af trekanten).
- 3) Skoleforhold under punktet skoleforhold og læring (i venstre side af ICS trekanten). Man skal være opmærksom på, at skoleforhold i ICS systematikken ikke kun dækker læring i skolen, men også i f.eks. daginstitution, ungdomsuddannelse og evt. arbejde.
- 4) Sundhedsforhold afdækkes i det tilsvarende punkt sundhedsforhold (i venstre side af ICS trekanten). Man skal dog være opmærksom på, at sundhedsforhold i ICS systematikken også vedrører morens sundhedstilstand, når undersøgelsen vedrører et ufødt barn.
- 5) Fritidsforhold og venskaber i det tilsvarende punkt fritidsforhold og venskaber (i venstre side af ICS trekanten)
- 6) Andre relevante forhold afdækkes i de relevante punkter under barnets udviklingsmæssige behov, forældrekompetencer og familiens forhold (de tre sider i ICS trekanten)

ICS-trekanten
Integrated Children's System

Kommunalbestyrelsen skal i den konkrete sag vurdere, hvorvidt og i hvilket omfang hvert enkelt af de seks punkter er relevant at undersøge for det enkelte barn eller ung. I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen vurderer, at et punkt ikke er relevant i den konkrete sag, skal det kort begrundes, hvorfor et forhold ikke indgår i undersøgelsen (jf. pkt. 278ff.).

277. Når der gennemføres en systematisk børnefaglig undersøgelse, som når hele vejen rundt om barnet eller den unge, har man de bedste vilkår for at fastsætte realistiske målsætninger i handleplanen og vælge de rigtige foranstaltninger. De seks faste punkter kan bidrage til dette og dermed give mulighed for løbende og systematisk at følge op på, om indsatsen virker efter hensigten, eller om der er behov for justering. Samtidig giver en systematisk børnefaglig undersøgelse samt målbeskrivelsen i den handleplan, som skal udarbejdes efterfølgende jf. § 140, bedre grundlag for dokumentation og evaluering.

Omfanget af den børnefaglige undersøgelse

Serviceleven:

§ 50, stk. 1. (...) Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt som muligt, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Stk. 2...

278. Servicelevens § 50, stk. 1 præciserer, at den børnefaglige undersøgelse skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader og ikke må være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Under hensyn til den belastning, som en undersøgelse kan udgøre både for familien og barnet eller den unge, må det løbende i undersøgelsesforløbet vurderes, hvor vidtgående undersøgelsen skal være. Det er i denne forbindelse væsentligt, at kommunalbestyrelsen nøje overvejer, hvilke oplysninger der er brug for i den konkrete sag og alene indhenter disse.

Samtidig er det som tidligere nævnt centralt, at kommunalbestyrelsen fra starten af undersøgelsen afklarer, hvilke oplysninger myndigheden allerede har om barnets eller den unges forhold, og tager udgangspunkt i disse oplysninger, således at undersøgelsen ikke bliver mere vidtgående end nødvendigt. Denne afklaring vil ofte med fordel kunne ske i samarbejde med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge og vil kunne danne baggrund for en aftale om undersøgelsens videre forløb.

At undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt som muligt betyder desuden, at kommunalbestyrelsen skal sørge for, at forældrene og barnet eller den unge er informeret om undersøgelsens formål, indhold og forløb, således at unødigt utryghed omkring undersøgelsesforløbet undgås. Dette gælder også i de tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren ikke samarbejder med myndigheden om undersøgelsen.

For at undgå unødigt belastning af barnet, kan det ligeledes være relevant, at kommunalbestyrelsen samarbejder med statsforvaltningen, hvis der er tale om en sag, hvor statsforvaltningen samtidigt gennemfører en børnesagkyndig undersøgelse.

For kommuner, der anvender ICS i sagsbehandlingen, kan ”tragtmodellen” evt. anvendes som et redskab til at skærpe fokus, så den børnefaglige undersøgelse kommer rundt om det væsentlige uden at blive mere omfattende, end formålet tilsiger.

279. Præciseringen af, at undersøgelsen ikke må være mere omfattende, end formålet tilsiger, skal ses i relation til kravet i servicelovens § 50, stk. 2, om at undersøgelsen skal omfatte seks faste punkter. Det betyder, at det i forbindelse med undersøgelsen altid skal overvejes, hvorvidt og i hvilket omfang hvert enkelt af de 6 punkter er relevant at undersøge for det enkelte barn eller ung. Kommunalbestyrelsen skal i forhold til hvert af de seks punkter således foretage en konkret vurdering af, hvilke oplysninger der skal indhentes i forbindelse med undersøgelsen.

F.eks. vil punktet skoleforhold ikke være relevant for et barn under den skolepligtige alder, ligesom den børnefaglige undersøgelse ikke nødvendigvis kræver indhentning af oplysninger om fritidsforhold og venskaber fra mange forskellige kilder, hvis ressourcer og problemer vurderes belyst tilstrækkeligt på baggrund af f.eks. forældrenes og barnet eller den unges eller skolelærerens udtalelser.

Det vil dermed variere fra sag til sag, om alle de seks faste punkter kræver grundig undersøgelse, om der er enkelte punkter, der er af mindre relevans, og hvor undersøgelsen derfor kan være mere overordnet, eller om der er punkter, der helt kan udelades i undersøgelsen. Der er således mulighed for at foretage undersøgelser, der har forskelligt omfang og fokus alt efter problemstillingen og kompleksiteten i den enkelte sag.

Det er fortsat et væsentligt hensyn, at kommunalbestyrelsen foretager en grundig undersøgelse, så man så tidligt som muligt får en kvalificeret afdækning af barnets eller den unges og familiens problemer og ressourcer. Derfor skal kommunalbestyrelsen i sin undersøgelse kort begrunde, hvorfor et forhold ikke indgår i undersøgelsen. Hvis skoleforhold ikke er beskrevet, fordi barnet er under den skolepligtige alder, skal dette således fremgå af undersøgelsens akter. Det vil gøre det lettere senere hen at overveje, om der er behov for at supplere undersøgelsen, f.eks. når barnet bliver ældre, og når den skolepligtige alder.

Eksempel 1: Kommunalbestyrelsen er ved at foretage en undersøgelse efter § 50 af en pige på 4 år. Under punktet ”skoleforhold” noteres det i undersøgelsen, at dette ikke er undersøgt med den begrundelse, at pigen ikke er i den skolepligtige alder. I stedet vælger kommunalbestyrelsen at inddrage udtalelser fra pædagogerne i pigens børnehave.

Eksempel 2: Kommunalbestyrelsen skal til at foretage en undersøgelse efter § 50 af en dreng med stærkt fysisk handicap. Forældrene har indtil nu passet drengen hjemme, men kan ikke længere magte opgaven, fordi drengen er blevet for stor til at blive løftet etc., og de ønsker drengen anbragt på en institution. I undersøgelsen beskrives punktet ”familieforhold” kun kort, da det ikke vurderes centralt for at vurdere, hvilket anbringelsessted der bedst imødekommer drengens behov.

Eksempel 3: En dreng på 8 år trives ikke godt i daginstitutionen, men det er ikke helt klart, hvad grunden til det er. Derfor foretager kommunalbestyrelsen en grundig undersøgelse af alle 6 forhold, for at kortlægge årsagen til problemerne og afhjælpe drengen så tidligt som muligt.

Eksempel 4 (i kommune der anvender ICS i sagsbehandlingen): Kommunalbestyrelsen er ved at foretage en børnefaglig undersøgelse efter § 50 af en pige på 6 mdr. Under punkterne ”identitet”, ”selvstændighed” og ”social fremtræden” noteres det i undersøgelsen, at udvikling og adfærd er beskrevet samlet under ”følelsesmæssig og adfærdsmæssig udvikling”, da det på grund af pigens alder ikke er muligt at adskille punkterne.

I sager om adoption vil omfanget af undersøgelsen ofte afhænge af, om der er tale om en frivillig adoption eller adoption uden samtykke. I sager om frivillig adoption, og hvor der endnu ikke er fundet en adoptivfamilie, er det centralt, at undersøgelsen afdækker nogle konkrete relevante forhold hos barnet og den biologiske mor, eksempelvis af barnets sundhed, hvis der er tale om et spædbarn, hvor moren har et misbrug, med henblik på at finde et anbringelsessted eller en

plejefamilie, som kan imødekomme spædbarnets særlige behov. Omvendt vil en undersøgelse i sager om adoption uden samtykke kræve en mere omfattende undersøgelse, som eksempelvis afdækker om forældrene er varigt uden forældreevne. For mere uddybende vejledning i undersøgelser efter servicelovens § 50 i adoptionssager henvises til Familiestyrelsens Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, vejledning nr. 9769 af 30.09.2009.

Der skal fokuseres på ressourcerne, servicelovens § 50, stk. 3

Service-loven:

§ 50...

Stk. 3. I sin undersøgelse skal kommunalbestyrelsen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. § 52 og § 76.

Stk. 4...

280. I servicelovens § 50, stk. 3 er det præciseret, at kommunalbestyrelsen skal afdække både ressourcer og problemer i forhold til de seks punkter, som angives i servicelovens § 50, stk. 2. En familie eller et barn eller en ung kan have problemer inden for nogle områder samtidig med, at der kan være ressourcer inden for andre områder. Det er derfor også nødvendigt, at undersøgelsen afdækker og indeholder oplysninger om de forhold i familien eller i dens omgivelser, der eventuelt kan bidrage til at klare vanskelighederne. Dette gælder bl.a. inddragelse af en evt. forælder uden del i forældremyndigheden eller andre dele af netværket, se punkt 40. Det kan være svært at hjælpe familien til at løse udfordringerne, hvis der kun fokuseres på problemerne, da det kan indebære, at familien får den opfattelse, at der ikke er et realistisk billede af, hvem de er. En afdækning af ressourcer hos netværk, familie og barnet eller den unge selv er således vigtig for at styrke familiens og barnets eller den unges egne muligheder for at indgå i en nødvendig forandringsproces.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen betyder det, at man skal være opmærksom på, at ikke kun de udækkede behov (risikoforhold) medtages i analysen og den faglige vurdering, men at der også medtages forhold, som kan være en beskyttelsesfaktor for barnet eller den unge.

Måltrettet indsats over for unge, servicelovens § 50, stk. 3

281. Servicelovens § 50, stk. 3 præciserer, at undersøgelser af unge over 15 år skal afdække de særlige forhold, der gør sig gældende i forhold til denne aldersgruppe, og som skal indgå ved valg af foranstaltning efter servicelovens § 52 og § 76. I forhold til unge over 15 år er det særligt vigtigt at tage hensyn til relationerne til nærmiljøet. Kommunalbestyrelsen bør derfor tillægge de særlige forhold for aldersgruppen afgørende vægt i overvejelserne om, hvorvidt hjælpen kan ydes i hjemmet eller i nærmiljøet.

I forhold til denne aldersgruppe skal kommunerne således være opmærksomme på, at det tilsyneladende er vanskeligt at etablere anbringelser uden for hjemmet, som disse unge kan profitere af. SFI's undersøgelse »Sammenbrud i anbringelser af unge « fra 2010 peger på, at op mod

halvdelen af de unge, som indgik i undersøgelsen, havde oplevet sammenbrud i anbringelsen. Disse sammenbrud skaber meget usammenhængende forløb for de unge. Sammenbrudene kan derfor forværre problemerne ved f.eks. at ødelægge de unges muligheder for at få en stabil skolegang og varig tilknytning til venner og kammerater. For nogle unge vil en indsats eller en anbringelse i nærmiljøet kombineret med relevant støtte derfor være en fordel.

Samtidig er det i forhold til de store børn i alderen 15-17 år muligt at bruge en bredere vifte af tilbud. F.eks. har disse større børn i mindre grad brug for et familielignende anbringelsessted og vil bl.a. - i de tilfælde hvor der i øvrigt ikke er særligt behandlingskrævende problemer - kunne tilbydes mere selvstændige boformer i nærmiljøet kombineret med anden form for støtte. Der er således baggrund for at sætte særlig fokus på indsatsen for denne gruppe og bl.a. anvende og udvikle tilbud i nærmiljøet, så de unge ikke ved en anbringelse må sige farvel til de dele af deres liv, som er velfungerende, eksempelvis venner, skole eller fritidsliv.

Undersøgelsen skal derfor afdække de særlige forhold, der gør sig gældende for denne aldersgruppe for at give grundlag for at løse problemerne i nærmiljøet og gøre brug af de ressourcer, der findes her. Disse særlige forhold kan bl.a. være den unges tilknytning til nærmiljøet, om den unge har et velfungerende skole- eller uddannelsesforløb, som ikke bør brydes, fremtidige uddannelses- eller arbejdsmarkedsforhold, der har betydning for, hvor den unge bør bo, fordele og ulemper ved at den unge får en mere selvstændig boligform, muligheden for at iværksætte eventuelt nødvendige behandlingsforløb i hjemmet, den unges egne ønsker m.v. I denne sammenhæng kan det være særligt relevant at overveje, hvordan indsatsen i forhold til unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne kan bidrage til at sikre en god overgang til voksentilværelsen, idet en stor del af disse unge vil skulle overgå til voksenforvaltningen, når de fylder 18 år frem for at være anbragt efter efterværnsreglerne i servicelovens § 76, ligesom nogle af disse unge fortsat vil skulle opholde sig i botilbud efter, at de er blevet voksne.

Selv om mange unge har vanskeligt ved at profitere af en anbringelse, vil der være større børn, for hvem den bedste løsning vil være en anbringelse uden for hjemmet væk fra nærmiljøet. Nogle unge har således på grund af kriminalitet, overgreb fra forældrene eller andre forhold bedst af at komme væk fra nærmiljøet. Hvis en anbringelse vurderes at være den bedste løsning – også når der er taget hensyn til alderen – skal en anbringelse vælges fra begyndelsen. Det er ikke nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at andre alternativer først er afprøvet. Det er dog nødvendigt, at kommunalbestyrelsen overvejer risikoen for, at anbringelsen bryder sammen, og overvejer hvilke initiativer, der eventuelt er nødvendige for at forebygge dette. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. vælge at drøfte risikoen for sammenbrud direkte med den unge og dennes forældre, således at de også er opmærksomme på risikoen og bedre kan bede om hjælp, inden sammenbruddet eventuelt finder sted. Kommunalbestyrelsen kan også vælge at forsøge at mindske ulemperne ved et eventuelt sammenbrud ved allerede fra starten at have en plan for, hvad der skal ske, hvis anbringelsen bryder sammen.

Kommunalbestyrelsen skal herudover, når der iværksættes foranstaltninger for unge over 15 år, være opmærksom på, at der som udgangspunkt vil være tale om, at foranstaltningerne alene skal iværksættes i en forholdsvis kort periode sammenlignet med foranstaltninger over for mindre børn, idet den unge bliver 18 år inden for et par år. I forlængelse af kravet om, at der i handleplanen, jf. § 140, fra og med den unge er 16. år, skal være fokus på den unges overgang til voksenlivet, betyder det bl.a., at kommunalbestyrelsen bør overveje, om der allerede på tidspunktet for foranstaltningens iværksættelse kan ses et behov for foranstaltninger ud over det fyldte 18. år, jf. servicelovens § 76, og i givet fald hvilke. Dette kan fremgå af handleplanen, jf. servicelovens § 140.

Særligt om undersøgelse af vordende forældre

Service-loven:

§ 50...

Stk. 8. Hvis det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen, skal kommunen undersøge de vordende forældres forhold nærmere. Afgørelse herom træffes med samtykke fra forældrene. Stk. 3-7 finder anvendelse ved afgørelsen.

282. Hvis vordende forældre har problemer af en karakter, så det må antages, at der kan være behov for at iværksætte en indsats over for barnet umiddelbart efter fødslen, skal kommunalbestyrelsen foretage en undersøgelse af de vordende forældres forhold, jf. servicelovens § 50, stk. 8. Formålet med at foretage en undersøgelse, inden barnet fødes, er så tidligt som muligt at afdække ressourcer og problemer i familien, så den rigtige og tilstrækkelige foranstaltning kan vælges fra starten og eventuelt iværksættes, allerede inden barnet er født. Undersøgelsen kan eksempelvis afdække, om der er behov for særlig støtte, om der er grundlag for at anbringe barnet uden for hjemmet, herunder om anbringelsen skal ske for en tre-årig periode uden genbehandlingsfrist, læs herom i kapitel 15, eller om der er grundlag for at bortadoptere barnet uden samtykke, læs herom i kapitel 25.

Ligesom i sager om særlig støtte til børn og unge er det vigtigt, at en afgørelse om foranstaltninger i forhold til vordende forældre træffes på et velunderbygget grundlag. Undersøgelsen skal ikke følge de seks punkter, som anføres i § 50 stk. 2, men undersøgelsen skal på samme vis afdække ressourcer og problemer i de vordendes forældres samlede situation, så det bliver muligt at iværksætte den rette foranstaltning. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med undersøgelsen indhente oplysninger fra de fagfolk, der er i kontakt med familien, herunder både oplysninger om, hvorvidt de vordende forældre har ældre børn, og hvordan disse i så fald trives, og i forhold til de vordende forældres egne forhold.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen er der på samme måde ikke noget krav om, at punkterne under barnets udviklingsmæssige behov alle beskrives. Dog vil moderens sundhedstilstand kunne beskrives under ”sundhedsforhold”. Til gengæld kan det være relevant at beskrive forældrekompetencer i forhold til barnets udviklingsmæssige behov samt familieforhold, så undersøgelsen kan afdække forældrenes muligheder og barrierer for at tilgodese barnets fremtidige behov.

De vordende forældre skal give samtykke til foretagelsen af undersøgelsen. Hvis der ikke kan opnås samtykke, kan eksisterende oplysninger indhentes jf. retssikkerhedslovens § 11 c (se også punkt 274 om retssikkerhedslovens bestemmelser).

Betegnelsen *vordende forældre* omhandler både gravide enlige kvinder, gifte og samlevende par, uanset om der er tale om den biologiske far.

Hvordan gennemføres undersøgelsen, servicelovens § 50, stk. 4

ServiceLOVEN:

§ 50...

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 5...

283. Det præciseres i servicelovens § 50, stk. 4, at undersøgelsesresultatet skal tilvejebringes ved en tværfaglig indsats fra kommunens side, og at undersøgelsen i videst muligt omfang må inddrage allerede foreliggende viden, f.eks. hos barnets dagtilbud, skole, sundhedsplejerske eller andre, der har kendskab til barnets eller den unges forhold.

Ved starten af en undersøgelse må det således afklares, hvad der allerede foreligger af værdifuld viden om barnets eller den unges forhold i kommunen og dermed hvilke forhold, der på denne baggrund herefter kræver en yderligere undersøgelse. Herved opnås, at den foreliggende viden om barnet eller den unge ikke går tabt, og at undersøgelsen ikke bliver mere vidtgående end højst nødvendigt.

Oplysninger fra relevante fagfolk skal ikke nødvendigvis indhentes skriftligt. I nogle tilfælde vil det være tilstrækkeligt, at sagsbehandleren telefonisk kontakter eksempelvis barnets klasselærer, sundhedsplejerske, den praktiserende læge, de pædagoger i daginstitutionen, som er tætte på barnet etc. De centrale dele af fagfolkenes udtalelser om barnet skal blot refereres skriftligt i sagen.

Normalt vil kommunen selv kunne foretage den fornødne undersøgelse, men undertiden vil det være nødvendigt ved mere omfattende undersøgelser at indhente bistand fra særlige sagkyndige uden for forvaltningen. Kommunen skal, hvis det er påkrævet, lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog. Selve udredningen kan foretages af en ikke-autoriseret psykolog, dog således at udredningen foretages under supervision af en autoriseret psykolog og under den autoriserede psykologs ansvar.

Er der behov for at få barnet eller den unge undersøgt af en læge eller en psykolog, er det af hensyn til sagens forløb vigtigt at inddrage forældrene i forbindelse med valg af undersøgende læge eller psykolog.

Hvis forældrene ønsker, at en bestemt læge eller psykolog gennemfører undersøgelsen, må det anbefales, at kommunen altid overvejer, om forældrenes ønske kan imødekommes. Det kan have stor betydning for forældrenes accept af det videre forløb, at de har tillid til undersøgeren.

284. Når et barn anbringes ude for hjemmet efter, at undersøgelsen efter servicelovens § 50 er tilendebragt, kan der ikke igangsættes en psykologisk undersøgelse af barnet efter servicelovens § 50, stk. 4. Afgørelse om en psykologisk undersøgelse skal da ske efter servicelovens § 69, stk. 1.

Det er væsentligt, at familiens, herunder barnets eller den unges egen opfattelse af problemerne og eventuelle forestillinger, om på hvilken måde disse kan afhjælpes, indgår i sagsoplysningen, og sagsbehandleren bør derfor prøve at afdække dette. Familiens aktive medvirken i en problemløsning kan få afgørende betydning for opnåelsen af et tilfredsstillende resultat.

Det bør indgå som et naturligt led i sagsoplysningen, at sagsbehandleren og andre, der udtaler sig i sagen, skaffer sig et førstehåndskendskab til familien og det eller de børn, som sagen drejer sig om.

Det er således også væsentligt, at barnets eller den unges egen mening kommer til udtryk gennem en samtale og der bør afsættes den fornødne tid til sådanne samtaler, også når det drejer sig om mindre børn. Samtalen må være så skånsom som muligt over for barnet eller den unge og bør, hvis forholdene tilsiger det, ske med sagkyndig bistand. Der kan i denne forbindelse henvises til bestemmelsen i servicelovens § 48, se punkt 254-259.

Krav til redegørelsen for undersøgelsens resultater af undersøgelsen, servicelovens § 50, stk. 5

Service-loven:

§ 50...

Stk. 5. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der desuden tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltningerne, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 6...

285. Servicelovens § 50, stk. 5

fastsætter, hvilke krav der skal stilles til kommunens redegørelse for undersøgelsens resultater. Opregningen af disse krav i loven har til hensigt at understrege betydningen af en grundig undersøgelse og skal tillige tjene som retningslinje for kommunens virksomhed. Et målrettet arbejde med de indledende undersøgelser må tillægges en betydelig værdi for sagens senere forløb.

Bestemmelsen angiver en skillelinje i forhold til, om arbejdet for at hjælpe barnet eller den unge skal fortsættes, fordi det vurderes, at det er nødvendigt at iværksætte en hjælpeforanstaltning, eller om sagen skal henlægges. Uanset om sagen skal fortsættes eller henlægges, skal der ligge en begrundelse for beslutningen på sagen.

Viser undersøgelsen, at der er behov for at iværksætte en hjælpeforanstaltning, må der på baggrund af den viden om barnet eller den unge, familien og omgivelserne, som er opsamlet

gennem undersøgelsen, gøres rede for, hvilke af de mulige hjælpeforanstaltninger efter servicelovens § 52 der må anses for at være den eller de bedste i det foreliggende tilfælde.

Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der i redegørelsen for undersøgelsens resultater tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Det skal således vurderes, om den umiddelbare vurdering af barnets behov for støtte bakkes op af resultaterne af den børnefaglige undersøgelse, ligesom der i beslutningen om, hvilken konkret støtte der skal iværksættes, skal tages højde for, at barnet eller den unge allerede er inde i et støtteforløb, som det kan være hensigtsmæssigt at fortsætte, hvis det fortsat vurderes at opfylde barnets eller den unges behov.

Undersøgelsen og dens konklusioner er dermed grundlaget for, at der i handleplanen kan ske en mere omfattende og dækkende beskrivelse af indsatsen.

Handleplanen skal angive indholdet af den valgte foranstaltning og opstille de mål og eventuelle delmål, der søges opnået med hjælpeforanstaltningerne, mens redegørelsen i undersøgelsen kan pege på hvilken art af foranstaltninger, der bør overvejes. Da mål og eventuelle delmål for den konkrete indsats først opstilles i handleplanen, er der således ikke noget krav om, at der allerede i forbindelse med undersøgelsen redegøres for, hvilken specifik navngiven foranstaltning der skal anvendes. Det vil således være tilstrækkeligt, at redegørelsen angiver, hvilke af barnets forhold det er nødvendigt at handle på, samt anfører hvilken art af hjælpeforanstaltninger, der må anses for egnede. Det kan f.eks. være, om der er brug for støtte i hjemmet eller om barnet skal anbringes uden for hjemmet, uden at det her afgøres, præcis hvilken form for støtte i hjemmet der er brug for, eller hvor barnet konkret skal anbringes.

Familiens egne ressourcer og spørgsmålet om, hvorvidt disse med den fornødne hjælp kan styrkes, er af afgørende betydning for valget af hjælpeforanstaltninger. Der skal derfor tillige redegøres for de forhold i familien og hos barnet eller den unge, som kan bidrage til at klare vanskelighederne, og for på hvilken måde disse forhold vil kunne styrkes. Ud over familiens og barnets eller den unges forhold må der i denne forbindelse også redegøres for, om der i barnets eller den unges omgivelser i øvrigt, f.eks. gennem støtte fra andre nære familiemedlemmer, er mulighed for at hente hjælp til overvindelse af vanskelighederne. Ligeledes bør redegørelsen ikke alene indeholde en angivelse af, hvilke muligheder inden for det sociale system der efter kommunens opfattelse vil kunne afhjælpe problemerne, men den bør også inddrage andre muligheder, f.eks. i forhold til skole, fritid m.v.

For kommuner, der anvender ICS i sagsbehandlingen, samles undersøgelsens resultater i en analyse, som danner baggrund for den faglige vurdering. I analysen redegøres for relationerne mellem de forskellige belyste forhold og der foretages en samlet vurdering af barnets udækkede behov (risikoforhold) samt de forhold der kan fungere som beskyttelsesfaktorer i barnets eller den unges udvikling.

Med hensyn til valget af den rette hjælpeforanstaltning, skal kommunalbestyrelsen vælge den eller de hjælpeforanstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse, jf. servicelovens § 52, stk. 1. Ved valg af hjælpeforanstaltning er det væsentligt, at der blandt de formålstjenlige foranstaltninger vælges den mindst indgribende. Dog skal det samtidig sikres, at det er den foranstaltning, som bedst kan medføre den ønskede effekt.

286. En beskrivelse af den holdning, som indehaveren af forældremyndigheden og barnet eller den unge har til arten af foranstaltningerne, skal have en fremtrædende plads i undersøgelsens redegørelse. Den holdning, som forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge har til iværksættelse af en hjælpeforanstaltning, kan få stor betydning for sagens videre forløb. Et

samtykke, der opnås fra forældremyndighedsindehaveren uden at dække dennes reelle holdning til den eller de tilbudte typer af hjælpeforanstaltninger, kan give anledning til problemer i sagens videre forløb, f.eks. i form af umotiverede begæringer om hjemgivelse. Disse problemer kan vise sig at være større end de problemer, som en tvangsmæssig anbringelse rejser. Det er derfor vigtigt, at forvaltningen fører en grundig dialog med forældrene og barnet eller den unge, så der i givet fald foreligger et informeret samtykke.

Tidsfrist for afslutning af undersøgelsen, servicelovens § 50, stk. 6

ServiceLOVEN:

§ 50...

Stk. 6. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvist ikke kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 7...

287. For at sikre en tidlig indsats er det bl.a. vigtigt, at undersøgelsen af barnet eller den unge gennemføres hurtigt, således at eventuel hjælp kan iværksættes så hurtigt som muligt. Samtidig er en hurtig gennemførelse af en undersøgelse en fordel, fordi langvarige undersøgelsesprocesser kan være en belastning for de involverede parter.

ServiceLOvens § 50, stk. 6 fastsætter, at undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte, f.eks. ved at kommunen har fået en henvendelse fra familien selv, har modtaget en underretning eller selv er blevet opmærksom på problemer. De 4 måneder tæller således ikke fra det tidspunkt, undersøgelsen igangsættes, men fra det tidspunkt kommunens sociale myndigheder bliver opmærksom på barnet.

En undersøgelse kan anses som afsluttet, når kommunen har forholdt sig til de forhold, der fremgår af stk. 2, og stk. 3, og der, jf. stk. 5, er udarbejdet en begrundet stillingtagen til, om der skal iværksættes foranstaltninger.

Forhold, som kommunalbestyrelsen ikke har indflydelse på, kan i særlige tilfælde betyde, at undersøgelsen ikke kan afsluttes endeligt inden for 4 måneder. Som eksempel kan nævnes de tilfælde, hvor der er længere ventetid i forbindelse med undersøgelser hos specialister. Hvis undersøgelsen undtagelsesvist ikke kan afsluttes inden 4 måneder efter henvendelsen, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Under alle omstændigheder skal kommunalbestyrelsen altid tage stilling til, om der er et akut behov for foranstaltninger, jf. servicelovens § 52, stk. 1, uanset om undersøgelsen er afsluttet. Det er således centralt, at barnet eller den unge ikke oplever en periode uden relevant hjælp.

Undersøgelse af eventuelle andre børn i familien, servicelovens § 50, stk. 7

Service-loven:

§ 50...

Stk. 7. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. En undersøgelse kan gennemføres som én samlet undersøgelse for flere børn i familien, dog således at der tages højde for børnenes individuelle forhold.

Stk. 8...

288. Servicelovens § 50, stk. 7 fastsætter, at kommunalbestyrelsen i forbindelse med en undersøgelse efter servicelovens § 50, skal vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. Formålet med dette krav er at sikre en tidlig indsats over for eventuelle andre børn i familien, således at man kan opdage og hjælpe børn, som ellers først ville have fået hjælp, når problemerne havde vokset sig større og mere komplekse.

Bestemmelsen betyder, at kommunalbestyrelsen skal vurdere, om eventuelle andre børn i familien må antages at trænge til særlig støtte. Barnets egne oplysninger om andre børn i familien, der har problemer, skal i den forbindelse tillægges vægt. Kommunalbestyrelsen skal således foretage en børnefaglig undersøgelse af forhold hos andre børn i familien, hvis det efter en konkret vurdering må antages, at de har behov for særlig støtte. Hvis kommunalbestyrelsen f.eks. er ved at foretage en undersøgelse i forhold til et barn, der hovedsageligt har problemer, som skyldes forhold, der vedrører barnet selv, vil der ofte ikke umiddelbart være formodning for, at der bør foretages en undersøgelse af forhold hos eventuelle andre børn i familien, medmindre det vurderes, at barnets forhold direkte eller indirekte påvirker de øvrige børn i familien negativt. Omvendt vil der ofte være grund til at antage, at der bør gennemføres en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien, hvis et barns problemer f.eks. primært skyldes forhold i familien, f.eks. forældrenes misbrug eller psykiske lidelser.

Hvis kommunalbestyrelsen efter en konkret vurdering finder, at der skal gennemføres en undersøgelse efter servicelovens § 50 af eventuelle andre søskendes forhold, skal kommunalbestyrelsen træffe en afgørelse herom, jf. servicelovens § 50, stk. 1.

289. Hvis kommunalbestyrelsens vurderer, at der bør gennemføres en undersøgelse af flere børn i samme familie, kan kommunalbestyrelsen vælge at udarbejde én samlet undersøgelse for flere børn i samme familie, hvis det vurderes hensigtsmæssigt. Der skal i så fald tages højde for individuelle problemstillinger og behov hos det enkelte barn eller den enkelte ung i familien, så det sikres, at børnenes individuelle støttebehov bliver udredt og afdækket i det omfang, det er nødvendigt. Der bør dog være en klar beskrivelse af individuelle forhold for det enkelte barn, da f.eks. en familiemæssig situation kan påvirke børn forskelligt.

Der er tale om en selvstændig afgørelse om at igangsætte en børnefaglig undersøgelse for hvert barn i familien.

Om behovet for ny § 50 undersøgelse

290. I sager med en igangværende foranstaltning kan der opstå behov for, at der foretages en ny § 50 undersøgelse. Det betyder ikke, at hele undersøgelsen skal udarbejdes på ny, men at der er nye oplysninger eller forhold omkring barnet eller den unge, som er nødvendige at undersøge og tilføje den oprindelige undersøgelse i sagen.

Behovet for en ny § 50 undersøgelse vil som oftest opstå, når man i forbindelse med den løbende opfølgning vedrørende barnet eller den unge bliver opmærksom på, at der er behov for andre eller yderligere foranstaltninger overfor barnet eller den unge, og at selve foranstaltningstypen således skifter karakter.

Der kan eksempelvis være tale om en sag, hvor der på baggrund af en tidligere § 50 undersøgelse og § 140 handleplan er blevet bevilget forebyggende foranstaltninger i hjemmet, men hvor problemerne i hjemmet fortsat forværres, og der viser sig behov for mere indgribende foranstaltninger.

Der kan også være tale om, at et anbragt barn efter anbringelsen åbner op for sine problemer over for plejefamilien eller personalet på anbringelsesstedet og eksempelvis fortæller om tidligere seksuelt misbrug eller lignende. Således fremkommer nye oplysninger i sagen, som skal undersøges og indarbejdes i den oprindelige § 50 undersøgelse med henblik på at afdække, om barnet f.eks. har brug for yderligere hjælp eller behandling.

Endelig kan et eksempel være, at den undersøgelse, der ligger til grund for en foranstaltning, er forældet. Det kan være et barn, der anbringes i plejefamilie og som, når det når slutningen af teenageårene, ønsker at blive anbragt på eget værelse. Der vil da være behov for at foretage en fornyet undersøgelse, der afdækker, om den unge har ressourcer nok til at klare sig på eget værelse, og om det da er nødvendigt med supplerende støtteforanstaltninger mv.

For yderligere vejledning i, hvornår det er nødvendigt med en ny § 50 undersøgelse henvises til ”Håndbog om Barnets Reform” som bliver udgivet af Servicestyrelsen i 2011.

Kapitel 13

Handleplaner

291. I dette kapitel beskrives reglerne for kommunens pligt til at udarbejde en handleplan i sager om udsatte børn og unge, forinden der træffes endelig afgørelse om foranstaltninger. I kapitlet beskrives kravene til indholdet i handleplanen, samarbejdet om handleplanens indhold med barnet eller den unge og indehaverne af forældremyndigheden, kravet om at forældre til børn og unge, som skal anbringes, tilbydes en særskilt plan for støtte og sidst i kapitlet beskrives handleplaner til unge under 18 år, som har et behandlingskrævende stofmisbrug.

For de kommuner, som anvender ICS (Integrated Children’s System) i sagsbehandlingen, er det i de relevante punkter præciseret, hvad kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på. For generel beskrivelse af anvendelsen af ICS i sagsbehandlingen henvises til punkt xxx250

Kommunalbestyrelsens udarbejdelse af handleplaner

Serviceloven:

§ 140. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan, inden der

træffes afgørelse om foranstaltninger efter § 52, § 58 eller § 76. Betyder hensynet til barnet eller den unge, at man ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan, er en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunalbestyrelsen snarest muligt og senest inden 4 måneder at opstille en handleplan.

292. Som udgangspunkt skal der altid udarbejdes en handleplan, før der iværksættes en foranstaltning efter reglerne om særlig støtte til børn og unge i servicelovens kapitel 11. Handleplanen skal sikre, at formålet med foranstaltningen er beskrevet, og at der er klare mål for indsatsen.

Handleplanen skal som hovedregel udarbejdes efter, at kommunalbestyrelsen har foretaget en undersøgelse efter § 50 af barnets eller den unges forhold. Planen skal derfor udarbejdes med udgangspunkt i de oplysninger, der er fremkommet gennem undersøgelsen. Kommunalbestyrelsen skal med handleplanen således forholde sig til, hvilke af barnets eller den unges forhold og problemer der skal handles på og gøres en indsats i forhold til og angive, hvad målene er for denne indsats.

Selvom handleplanen skal udarbejdes, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger, vil det i praksis ofte være oplagt, at kommunalbestyrelsen forholder sig til, hvilke foranstaltningstyper der bedst muligt vil kunne opfylde målene for indsatsen. Handleplanen kan derfor udarbejdes i tæt sammenhæng med, at relevante foranstaltningstyper vurderes og overvejes. Efter bestemmelsen i § 140 skal kommunalbestyrelsen altid udarbejde en handleplan i følgende tilfælde:

- Før der træffes afgørelser om foranstaltninger efter servicelovens § 52, § 58 eller § 76 over for et barn eller en ung, der har behov for særlig støtte.
- Før der træffes afgørelse om foranstaltninger efter § 52 over for vordende forældre, hvor det må formodes, at det kommende barn vil få behov for særlig støtte umiddelbart efter fødslen.
- Når et barn eller en ung under 18 år har et behandlingskrævende stofmisbrug.
- Når et barn eller en ung under 18 år har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, læs herom i kapitel 24.
- Hvis forældrene til et barn eller en ung, som skal anbringes, ønsker en særskilt plan for den støtte, som forældrene gives.

Tidsfrist for udarbejdelse af handleplanen

293. Som det fremgår af servicelovens § 140 stk. 1, skal der udarbejdes en handleplan, før der træffes afgørelser om foranstaltninger efter servicelovens §§ 52, 58 og 76. Behovet for en foranstaltning kan imidlertid opstå så akut, at det ville være i modstrid med hensynet til barnet eller den unge at afvente udarbejdelsen af en handleplan. Servicelovens § 140, stk. 1 fastsætter, at iværksættelse af en foranstaltning ikke behøver at afvente udarbejdelse af en handleplan, når hensynet til barnet eller den unge taler for det. Efter servicelovens § 140, stk. 1 er det således i akutte sager tilstrækkeligt med en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen. Kommunalbestyrelsen skal da snarest muligt og senest inden 4 måneder opstille en egentlig handleplan. De 4 måneder løber fra det tidspunkt, hvor afgørelsen om, at der skal iværksættes en foranstaltning, er truffet.

For så vidt angår foreløbige anbringelser uden samtykke skal handleplanen dog være opstillet, så den kan indgå i indstillingen ved sagens endelige forelæggelse for børn og unge-udvalget, da det følger af servicelovens § 59, at indstillingen om en anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, skal indeholde en handleplan. Det betyder, at i sager, hvor der efter servicelovens § 75 træffes en foreløbig afgørelse om anbringelse uden samtykke, skal handleplanen være udarbejdet senest en måned efter børn og unge-udvalgets godkendelse af den foreløbige afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 3.

Indholdet i handleplanerne

Serviceloven:

§ 140...

Stk. 5. En handleplan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal tage udgangspunkt i resultaterne af den børnefaglige undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. § 50. Handleplanen skal i forhold til de problemer, der er afdækket i undersøgelsen, indeholde konkrete mål i forhold til barnets eller den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, jf. § 46. Herudover skal handleplanen for unge, der er fyldt 16. år, opstille konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet.

Stk. 6. En handleplan skal endvidere angive indsatsens forventede varighed. I sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, og § 58, skal en handleplan tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet, og i tiden efter barnet eller den unges hjemgivelse.

Stk. 7...

294. I servicelovens § 140, stk. 5 og 6 opregnes de emner, som handleplanen i alle tilfælde skal indeholde en beskrivelse af. Det centrale er, at handleplanen på en klar og konkret måde angiver både formål og mål for indsatsen. Handleplanen skal sikre en tilstrækkelig systematik i disse sager, sikre en god opfølgning på effekterne af indsatsen, give familien et overblik over sagens forløb og give en konstruktiv overlevering af sagen ved et eventuelt sagsbehandlerskift.

Handleplanens enkelte elementer, jf. servicelovens § 140, stk. 5

295. Handleplanen skal, jf. servicelovens § 140, stk. 5, angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal tage udgangspunkt i resultaterne af den børnefaglige undersøgelse af barnets eller den unges forhold, der er gennemført efter servicelovens § 50 og skal i forhold til de problemer, der er afdækket i undersøgelsen, indeholde konkrete mål for barnets eller den unges trivsel og udvikling. Målene skal være i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, jf. servicelovens § 46.

Herudover skal der i handleplanen for unge, der er fyldt 16. år, opstilles konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet, så den unge bliver så godt forberedt på senere at leve en selvstændig voksentilværelse som muligt. Der bør i forbindelse med fastsættelsen af disse mål indgå overvejelser om, hvilket forløb den unge bør have før og efter sin 18 års fødselsdag, herunder være fokus på hvilke konkrete initiativer, der er nødvendige for at sikre en god overgang. I forlængelse heraf vil det være særligt relevant at have fokus på, hvordan det sikres, at den unge tilegner sig de nødvendige kompetencer for at kunne klare sig selv. Der kan f.eks. være tale om et særligt fokus på fastholdelse i uddannelse, fremtidige jobmuligheder, husholdningsøkonomi, tøjvask mv.

I forbindelse med den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50 skal kommunalbestyrelsen afdække barnets eller den unges forhold inden for seks faste punkter (jf. kapitel 12). Kravet i servicelovens § 140, stk. 5 betyder, at kommunalbestyrelsen i forbindelse med udarbejdelsen af handleplanen skal opstille konkrete mål for barnets eller den unges udvikling og trivsel i forhold til de eventuelle problemer, der er afdækket under hvert af disse punkter. I det omfang, der under et af punkterne ikke har vist sig at være forhold, der fremadrettet er behov for at have fokus på, skal der ikke opstilles konkrete mål i relation til det pågældende punkt.

For de kommuner, som anvender ICS (Integrated Children's System) i sagsbehandlingen opstilles der mål svarende til de relevante punkter under barnets udviklingsmæssige behov (i venstre side af ICS trekanten), samt til et samlet mål for henholdsvis forældrekompetencer (højre side af ICS trekanten) og familieforhold – familie og omgivelser (bunden af ICS trekanten):

- Sundhedsforhold
- Skoleforhold og læring
- Fritidsforhold og venskaber
- Udvikling og adfærd:
 - Følelsesmæssig og adfærdsmæssig udvikling
 - Identitet
 - Social fremtræden
 - Selvstændighed
- Familieforhold – familierelationer
- Forældrekompetencer
- Familieforhold – familie og omgivelser

Da handleplanen dermed alene skal berøre de punkter, hvor den børnefaglige undersøgelse har afdækket problemer, er der behov for jævnligt at genoverveje, hvilke punkter der er relevante at have fokus på i indsatsen over for et barn eller en ung. Det skyldes bl.a., at der med tiden kan opstå nye behov hos barnet eller den unge. F.eks. vil det for et 3-årigt barn ikke være nødvendigt at fokusere på skolegang i handleplanen, men når barnet bliver 6 år, kan det meget nemt blive relevant at have fokus herpå. Derfor skal kommunalbestyrelsen i forbindelse med revision af handleplanen, jf. servicelovens § 70, stk. 3, overveje, hvorvidt nogle af de punkter som hidtil ikke har været relevante i forhold til det enkelte barn nu er relevante (jf. punkt 345).

Kravet om konkrete mål betyder f.eks., at man ved beslutning om at anbringe et barn uden for hjemmet skal angive, hvilke forhold ved barnets eller den unges situation opholdet uden for

hjemmet skal hjælpe med til at forbedre. Det kan eksempelvis angives, om det er barnets egne problemer eller forholdet til forældrene eller helt andre forhold, der fører til, at barnet i en periode anbringes uden for hjemmet. Og det skal angives præcist, hvad der skal ske i forhold til problemerne, herunder i forhold til de ressourcer, der ønskes bevaret eller videreudviklet. Det betyder også, at det kan være nyttigt ligeledes at opstille delmål for indsatsen. Dermed bliver det lettere at følge op på effekterne af indsatsen.

En klar sammenhæng mellem behov og indsats betyder, at man har et godt udgangspunkt for at styrke kontinuiteten i den enkelte sag. En tæt sammenhæng mellem undersøgelse, handleplan og opfølgning sikrer, at man undgår foranstaltninger, som ikke giver de ønskede forbedringer af situationen. Først og fremmest fordi man i højere grad kan vælge den rette foranstaltning allerede fra starten, men også fordi man bedre kan vurdere, hvornår indsatsen bør ændres. Der skal således være faglige argumenter for at ændre i indsatsen eller i handleplanen. Ændringerne kan f.eks. være begrundet i, at mål og eventuelle delmål er nået hurtigere end forudsat, eller at sagens udvikling viser, at målene alligevel ikke kan nås med den valgte indsats.

Både mål og eventuelle delmål skal derfor anføres så specifikt som muligt. Det betyder bl.a., at handleplanen skal give præcise og konkrete anvisninger på, hvad der skal ske i forhold barnets eller den unges problemer. Det er f.eks. ikke tilstrækkeligt alene generelt at skrive, at der skal arbejdes på at forbedre barnets eller den unges relationer til jævnaldrene. Det bør fremgå, hvad der konkret skal ske, dvs. hvordan der skal arbejdes med barnets eller den unges relationer til jævnaldrene. Og det bør også fremgå konkret, hvad målet er, dvs. i dette tilfælde hvad det er, man vil opnå med indsatsen i forhold til barnets eller den unge relationer til jævnaldrene. Indsatsen og målsætningerne skal med andre ord beskrives så præcist, at de giver konkrete anvisninger på, hvad der skal ske i sagen. Samtidig skal målene også beskrives så præcist, at det er muligt for både barnet og den unge, familien, kommunen og personalet i de enkelte foranstaltninger at vurdere sagen og tage stilling til, om og hvornår målene er opnået.

En god handleplan med konkrete mål betyder således, at det bliver lettere for både barnet eller den unge og familien at danne sig et overblik over forløbet og forstå sammenhængen mellem de forskellige tiltag. Endelig betyder mere præcise beskrivelser af målene, at kommunalbestyrelsen får bedre muligheder for at foretage effektvurderinger og evalueringer. En klar beskrivelse af målene er således den første forudsætning for at kunne vurdere, om en foranstaltning bidrager til, at målene bliver nået. Dermed sikres ikke alene en bedre kvalitet i den enkelte sag, men også bedre muligheder for generelt at forbedre indsatsen via mere tværgående viden om effekterne af forskellige foranstaltninger.

Opfølgning på målsætningerne

296. Kommunalbestyrelsen får således mulighed for systematisk at følge med i, hvorvidt de forskellige foranstaltninger, der typisk anvendes af kommunen, generelt bidrager til, at de opstillede mål i de enkelte sager nås. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. afdække, om bestemte former for støtte i hjemmet eller om konkrete anbringelsessteder har særlige styrker eller svagheder i forhold til bestemte typer af problemstillinger for udsatte børn og unge. Dvs. at kommunalbestyrelsen kan blive opmærksom på, om et anbringelsessted eksempelvis er særligt godt eller særligt dårligt til at imødekomme målsætninger i forhold til f.eks. skolegang, familie eller andre forhold. Kommunalbestyrelsen kan så bruge denne viden, dels i forhold til visiteringen af andre børn og dels i forhold til en dialog med anbringelsesstedet om indsatsen.

I forhold til beskrivelsen af hvilken indsats der er nødvendig for at opnå de opstillede formål, stilles der ikke noget fast krav om detaljeringsgraden. Kommunalbestyrelsen bør dog søge at give en fyldig beskrivelse af så mange aspekter som muligt i den indsats over for barnet eller den unge,

som kommunalbestyrelsen forestiller sig er nødvendig for at opnå formålet med foranstaltningen. Eksempelvis kan det nævnes, at det i anbringelsessager bør beskrives, hvilken type af de forskellige anbringelsessteder - døgninstitutioner, familiepleje, opholdssted - der menes egnet til at klare barnets eller den unges problemer. Må det forudses, at opnåelsen af formålet med anbringelsen vil indebære, at der kan blive tale om anvendelse af forskellige typer af anbringelsessteder i forlængelse af hinanden, f.eks. døgninstitution efterfulgt af ophold i familiepleje, bør beskrivelsen omfatte dette forhold.

Angivelse af foranstaltningens forventede varighed, servicelovens § 140, stk. 6

297. Handleplanen skal angive indsatsens forventede varighed. Selv om det nogle gange kan være vanskeligt at angive tidsperspektivet ved en foranstaltning, må det konkret overvejes, hvilken tid det vil tage at nå formålet. For forældrene er det vigtigt at kende resultatet af disse overvejelser, da varigheden må anses at være et væsentligt forhold for forældrene ved enhver indsats. Det kan f.eks. være belastende ikke at kende tidshorizonten for en forebyggende foranstaltning i hjemmet. En angivelse af tidsperspektivet i anbringelsessager kan endvidere bidrage til at skabe en forståelse hos forældrene for, at anbringelsen må forløbe i overensstemmelse med den lagte handleplan, for at formålet kan opnås. En fælles forståelse af tidsperspektivet kan derfor bidrage til, at hjemgivelsesbegæring i utide fra forældrene kan – om end ikke undgås - så dog formindskes.

Angivelse af støtten til familien, servicelovens § 140, stk. 6

298. Som følge af den helhedsorienterede indsats omfattende både barnet eller den unge og familien skal handleplanen beskrive hvilke former for støtte, der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse.

Det er vigtigt, at der under en anbringelse arbejdes med at støtte familien til en løsning af de problemer, som har været medvirkende til barnets eller den unges vanskeligheder. For det første fordi det er vigtigt at arbejde på at løse familiens eventuelle problemer, således at barnet eller den unge igen kan hjemgives. For det andet fordi det er centralt at støtte forældrene i at kunne udfylde deres forælderrolle også under anbringelsen. Det er i den forbindelse væsentligt at være opmærksom på de forældre, som pga. af handicap, har et særligt behov for støtte til at kunne udfylde deres forælderrolle under anbringelsen. Forholdet til forældrene er således væsentligt for barnet eller den unge også under anbringelsen, og forældrene kan spille en vigtig rolle i forhold til at sikre en positiv udvikling for barnet eller den unge.

Kommunerne har, jf. servicelovens § 54, pligt til at tilbyde forældrene til anbragte børn en støtteperson under anbringelsen, se punkt. 338. Det forudsættes derfor, at omfanget og det nærmere formål med tildelingen af denne støtteperson er et par af de elementer, som planen for støtten til forældrene kan omhandle. Derudover skal handleplanen beskrive den planlagte indsats i forhold til de problemer, der er i den enkelte familie. Det kan eksempelvis være forældrenes arbejdsmarkedssituation, behovet for familierapi eller vejledning i forhold til forælderrollen, eventuelle problemer med misbrug eller psykiske lidelser m.v. Der vil ofte være tale om en bredspektret indsats for at hjælpe familien, hvor det kan være relevant at koordinere hjælp ydet efter forskellig lovgivning. Beskrivelsen af støtten til familien kan således godt indeholde initiativer, der iværksættes efter anden lovgivning, således at der skabes overblik og sammenhæng i indsatsen. I særlige tilfælde kan det være formålsløst at iværksætte nye støtteformer over for forældrene. Dette kan f.eks. være tilfældet i sager, hvor der tidligere har været iværksat flere forskellige former for støtte til familien, som har været resultatløse. De manglende resultater kan skyldes en række omstændigheder, men det kan bl.a. dreje sig om, at familien ikke har ønsket at indgå aktivt i et samarbejde med kommunen om løsning af problemerne, eller sager hvor familien har frasagt sig

den tilbudte støtte efter kort tid. I sådanne særlige tilfælde vil oplysninger om, hvorfor det må anses for formålsløst at tilbyde familien yderligere støtte være tilstrækkeligt til at opfylde lovens krav om, at handleplanen skal angive støtten til familien.

Spørgsmålet om, hvilken støtte familien vil have behov for efter en hjemgivelse af barnet eller den unge, kan være vanskeligt at forudse på tidspunktet for handleplanens udarbejdelse, dvs. før afgørelsen om anbringelse træffes. Dette element i handleplanen vil imidlertid kunne konkretiseres ved den løbende vurdering og ved eventuelle revisioner af handleplanen under barnets eller den unges ophold uden for hjemmet. Dette element i handleplanen skal i hvert fald kunne beskrives klart ved den sidste revision af planen forud for en hjemgivelse, jf. servicelovens § 68, stk. 12. Der henvises herom til punkt 573.

Samarbejdet om handleplanen med forældremyndighedsindehavere og barnet eller den unge

299. Da der er et generelt krav om, at der skal udarbejdes en handleplan, før der iværksættes støtteforanstaltninger, kræver det ikke forældrenes samtykke at udarbejde handleplanen, men kommunalbestyrelsen skal så vidt muligt altid udarbejde den i samarbejde med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge, da det vil give en fælles forståelse af målet med indsatsen, der bl.a. kan medvirke til at forhindre en tilbagekaldelse af et samtykke til en foranstaltning. Det kan eksempelvis være svært at få forældrenes samtykke til handleplanen i sager, hvor der er sandsynlighed for, at der vil blive truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, selvom forældremyndighedens indehaver ikke vil give samtykke hertil.

Det følger bl.a. af formålsbestemmelserne i servicelovens § 1 og § 46, at handleplanen så vidt muligt skal udarbejdes i samarbejde med barnet eller den unge og forældremyndighedens indehaver. Et forpligtigende samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge er således det bedste udgangspunkt for at afhjælpe problemerne. Derfor er det også vigtigt, at både barnet eller den unge og forældrene forstår handleplanens enkelte elementer.

I forhold til anbringelser uden for hjemmet spiller handleplanen en særlig rolle. For en frivillig anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7 er angivelsen af formålet tillige knyttet til bestemmelsen i servicelovens § 53 om det informerede samtykke, hvorefter samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, skal omfatte formålet med anbringelsen, se punkt 311. Ved tvangsmæssige anbringelser indgår handleplanen i kommunalbestyrelsens indstilling til børn og unge-udvalget om, at der skal træffes en sådan beslutning, og er derfor af væsentlig betydning for afgørelsen.

En handleplan er således både kommunens eget arbejdsredskab i forhold til at sikre en systematisk planlægning af sagen, og et redskab kommunen kan bruge aktivt i forhold til samarbejdet med familien og barnet eller den unge.

Leverandørens kendskab til handleplanens indhold

300. Handleplanen kan spille en positiv rolle i forhold til eventuelle leverandører af foranstaltninger, f.eks. anbringelsessteder. Det er således en fordel, at aftalerne mellem kommunalbestyrelsen og anbringelsesstedet kan bygge på de klare målsætninger, som kommunalbestyrelsen og familien i samarbejde har opstillet i handleplanen. Kommunalbestyrelsen skal dog være opmærksom på, at handleplanen i sager om døgnophold kan omfatte mere end de ydelser, der indgår i selve døgnopholdet og f.eks. indeholde oplysninger om forældrene, som ikke er anbringelsesstedet vedkomne. Kommunalbestyrelsen skal derfor altid vurdere, hvilke af de oplysninger, der indgår i handleplanen, der er egnede til videregivelse til anbringelsesstedet. Forældre eller andre involverede har dog mulighed for at give samtykke til videregivelse af oplysninger i handleplanen, der ellers ville blive undtaget af hensyn til de involverede selv.

Fælles handleplan for børn i samme familie

Serviceoven

§ 140...

Stk. 8. Der kan udarbejdes én samlet handleplan for flere børn i familien. Handleplanen skal i så fald tage højde for børnenes individuelle forhold.

301. Servicelovens § 140, stk. 8, giver kommunalbestyrelsen mulighed for at udarbejde én fælles handleplan for alle børn i samme familie i de tilfælde, hvor det vurderes hensigtsmæssigt. Handleplanen skal dog tage højde for individuelle forskelle hos børnene. Handleplanen skal således tage højde for, at børn i samme familie kan have forskellige behov baseret på forskellige problemstillinger og ressourcer. Handleplanen skal ligeledes tage højde for, at ens problemstillinger og ressourcer ikke nødvendigvis afhjælpes bedst med den samme indsats, når der er tale om forskellige børn. Hvis kommunalbestyrelsen vælger at udarbejde én fælles handleplan for børnene i familien skal der fortsat være fokus på de enkelte børns behov i handleplanen og i valg af støtteforanstaltninger.

Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at handleplanen både er kommunalbestyrelsens redskab i forhold til at sikre en systematisk planlægning af sagen (dvs. over for det enkelte barn) og et redskab, som kommunalbestyrelsen kan bruge aktivt i forhold til samarbejdet med familien og barnet eller den unge.

Særligt om handleplan ved støtte til vordende forældre

302. Hvis vordende forældre har problemer af en karakter, så det må antages, at det vil være nødvendigt at iværksætte en indsats overfor barnet umiddelbart efter fødslen, skal kommunalbestyrelsen undersøge, om de vordende forældre har behov for særlig støtte, jf. servicelovens § 50, stk. 8. Undersøgelsen kan eksempelvis afdække, om der er behov for særlig støtte, om der er grundlag for at anbringe barnet uden for hjemmet, herunder om anbringelsen skal ske for en tre-årig periode uden genbehandlingsfrist, læs herom i kapitel 15, eller om der er grundlag for at bortadoptere barnet uden samtykke, læs herom i kapitel 25. På baggrund af denne undersøgelse skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for indsatsen overfor de vordende forældre og det kommende barn. Handleplanen skal opstille konkrete mål for alle relevante indsatser i forhold til familiens samlede situation.

For kommuner, der anvender ICS i sagsbehandlingen, betyder det, at handleplanen ikke behøver at indeholde alle de punkter, der er nævnt i pkt. 295. Således vil det oftest være mere relevant at opstille mål ift. forældrekompetencer (højre side af ICS trekanten) og familieforhold – familie og omgivelser (bunden af ICS trekanten).

Serviceoven

§ 140...

Stk. 2. For unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes, og for den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

303. Servicelovens § 140, stk. 2 fastsætter, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes, samt for den nødvendige støtte, når unge under 18 år har et behandlingskrævende stofmisbrug. Handleplanen skal udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie. Samarbejdet med den unge og dennes familie er centralt for at sikre de involveredes opbakning og samarbejde i forhold til de initiativer, der iværksættes.

Indholdet i handleplanerne til unge med behandlingskrævende stofmisbrug

304. Handleplanerne skal beskrive den behandling, der skal iværksættes og beskrive den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen skal således bl.a. angive, hvilke former for støtte kommunen vil iværksætte for at løse den unges stofmisbrugsproblemer og øvrige sociale problemer. De almindelige bestemmelser i servicelovens kapitel 11

om særlig støtte til børn og unge gælder også for denne gruppe af unge. Den støtte, som kommunen beskriver i handleplanen, kan således være foranstaltninger efter servicelovens § 52. Indholdet i handleplanerne skal i øvrigt leve op til de generelle krav til indholdet i handleplaner, som opstilles i servicelovens § 140, stk. 5 og 6, se punkt 294 ff.

Formålet med handleplanerne til unge med behandlingskrævende stofmisbrug

305. Formålet med at udarbejde en handleplan, når unge under 18 år har et behandlingskrævende stofmisbrug, er at styrke indsatsen, så der hurtigst muligt kan iværksættes en samlet, koordineret indsats.

Der kan være en risiko for, at unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug ikke modtager relevant behandling, fordi de eksisterende døgntilbud eller ambulante tilbud for børn og unge ikke i tilstrækkelig grad har faglig viden om stofmisbrugsbehandling.

Kommunerne har generelt ansvaret for, at børn og unge, der har brug for særlig støtte – herunder unge med stofmisbrug – får den støtte, som de har behov for.

De traditionelle tilbud for de over 18-årige på stofmisbrugsbehandlingsområdet matcher ikke altid de unges behov for behandling og støtte, ligesom tilbuddene ikke opleves som attraktive, idet de unge ikke ser sig selv som stofmisbrugere og ikke vil sættes i bås med ældre stofmisbrugere.

Hvilke unge er omfattet af bestemmelsen?

306. De unge, som har et så stort misbrug af stoffer, at de har behov for misbrugsbehandling, er ofte unge, der er opvokset under vanskelige vilkår. Der er sjældent tale om decideret afhængighed, men snarere om et eksperimenterende misbrug. Disse unge har derfor udover misbrugsproblemet ofte svære sociale problemer som f.eks. manglende tilknytning til uddannelsessystemet eller

arbejdsmarkedet og ringe sociale kompetencer. Misbrugsproblemet er således som regel ikke den unges eneste problem, og indsatsen skal derfor have fokus på viften af sociale problemer hos den unge og ikke kun på misbruget. Unge, der har et misbrug af hash eller andre stoffer, er omfattet af bestemmelsen om handleplaner. En mindre del af gruppen af unge med misbrugsproblemer er omfattet af en egentlig garanti for hurtig indsats.

Social behandlingsgaranti til unge stofmisbrugere under 18 år i særlige tilfælde, servicelovens § 101, stk. 3

Serviceoven:

§ 101. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde behandling af stofmisbrugere.

Stk. 2. Tilbud efter stk. 1 skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelsen til kommunen.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om behandling efter stk. 1 og 2 af stofmisbrugere under 18 år i særlige tilfælde.

307. I forlængelse af reglerne om handleplaner til unge med stofmisbrug skal det fremhæves, at servicelovens § 101, stk. 3 giver bemyndigelse til socialministeren til at fastsætte regler om garanti for social behandling efter stk. 1 og 2 af stofmisbrugere under 18 år i særlige tilfælde. På baggrund af denne hjemmel er der fastsat nærmere regler herom i bekendtgørelse om garanti for social behandling for stofmisbrug af unge under 18 år i særlige tilfælde, som kan findes på www.retsinfo.dk. Formålet med bestemmelsen er, at kommunalbestyrelsen skal fremskynde og handle hurtigt og effektivt for, at den unge kan komme i behandling for stofmisbruget. Med bestemmelsen sikres, at kommunalbestyrelsen iværksætter et behandlingstilbud til unge med alvorlige stofmisbrugsproblemer inden for 14 dage fra henvendelsen.

Målgruppen er unge, som på grund af stofmisbruget har alvorlige sociale og adfærdsmæssige problemer, der medfører, at den unge ikke kan fungere i forhold til familie, uddannelse, arbejde eller skole. Den sociale behandlingsgaranti dækker kun i de særlige tilfælde, hvor stofmisbruget har udviklet sig sådan, at de unge har svært ved at modtage den almindelige støtte efter reglerne for børn og unge i servicelovens kapitel 11, førend der er sat en behandling i gang i forhold til deres stofmisbrugsproblemer.

Bestemmelsen ændrer ikke ved det ansvar for behandling af unge med stofmisbrugsproblemer, som er fastsat i servicelovens kapitel 11.

Det er altså ikke alle de børn og unge, som er i behandling for stofmisbrug, der er omfattet af garantien, men derimod den del af disse børn og unge, der har et så massivt og skadende stofmisbrug, at kommunalbestyrelsen vurderer, at en hurtig indsats er påkrævet af hensyn til iværksættelse af tilbud efter servicelovens kapitel 11.

Foranstaltninger

308. I dette kapitel beskrives betingelserne for at iværksætte foranstaltninger i sager om udsatte børn og unge, herunder en beskrivelse af indholdet i de enkelte foranstaltninger, som kommunen med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år kan vælge. I kapitlet beskrives ligeledes kommunens pligt til løbende at følge op på en iværksat foranstaltning, herunder de proceskrav der gælder i forbindelse med den løbende opfølgning. Sidst i kapitlet beskrives kommunens pligt til at tilbyde familierådgivning til kvinder med børn på krisecentre samt pligt til at tilbyde psykologbehandling til alle børn, som følger med deres mor på krisecenter.

Foranstaltninger efter servicelovens § 52

Serviceoven:

§ 52. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Kommunalbestyrelsen skal vælge den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse efter § 50. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehavere, jf. dog »§§ 56, 57 a, 57 b, 58, § 68, stk. 2 og 3, og § 68 a. En afgørelse efter stk. 3, nr. 7, kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. ...

Betingelserne for at iværksætte foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 1 og 2

309. Som udgangspunkt skal tre betingelser være opfyldt, før der kan iværksættes foranstaltninger efter servicelovens § 52. For det første skal det materielle kriterium for iværksættelsen af frivillige foranstaltninger være opfyldt, se punkt 310. For det andet skal der som udgangspunkt være gennemført en undersøgelse af barnets eller den unges forhold, se punkt 271. Endelig skal der som hovedregel foreligge et samtykke fra forældremyndighedsindehaveren – og i anbringelsessager fra den unge, der er fyldt 15 år, se punkt 311.

Det materielle kriterium for at iværksætte frivillige foranstaltninger

310. Kommunen kan efter servicelovens § 52, stk. 1 træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige

behov for støtte. Hermed fastlægges det materielle kriterium for iværksættelse af frivillige foranstaltninger. Det er således ikke ethvert behov, der udløser støtte efter servicelovens § 52, stk. 3. Det udtrykkes ved, at det skal være af væsentlig betydning og ved, at det skal være af hensyn til et særligt behov for støtte. Derudover så må der ikke efter denne lovgivning varetages hensyn, der hører til andre sektorer, som f.eks. undervisningssektoren. Der kan eksempelvis være tale om, at det vil være gavnligt for en ung at komme på efterskole, men hvor den unge ikke har behov for særlig støtte, og derfor ikke falder inden for anvendelsesområdet for reglerne om særlig støtte. Det må dog samtidig understreges, at det har været hensigten at udforme kriteriet så rummeligt, at det ikke afskærer kommunen fra at yde hjælp, når det må ses som formålstjenligt ud fra en vurdering af familiens situation sammenholdt med de hjælpemuligheder, som findes i loven.

Samtykke, servicelovens § 52, stk. 1

311. Afgørelse om iværksættelse af foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3 træffes som hovedregel med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år, hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7. Efter servicelovens »§§ 56, 57 a, 57 b, 58, § 68, stk. 2 og 3, og § 68 a er der dog adgang til at træffe afgørelse, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat. For så vidt angår muligheden for tvangsmæssigt at gennemføre en anbringelse uden for hjemmet henvises til kapitel 15.

Er der fælles forældremyndighed skal begge forældre give samtykke, også selv om forældrene ikke bor sammen. Der henvises til punkt 335 om fælles forældremyndighed.

En afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7 kan kun gennemføres som en frivillig foranstaltning, når der foreligger samtykke fra både den unge, der er fyldt 15 år, og fra indehaveren af forældremyndigheden. Samtykket skal omfatte formålet med anbringelsen, se punkt 334. Bestemmelsen om samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år, omhandler alene anbringelse uden for hjemmet, idet dette må anses for at være den mest vidtgående foranstaltning. Samme medvirken og motivation fra den unge vil imidlertid også være konstruktiv i forhold til de øvrige foranstaltninger, der er nævnt i stk. 3. Det vil derfor også være vigtigt at skabe et godt samarbejde med den unge, når der påtænkes at iværksætte andre foranstaltninger. Inden kommunen træffer afgørelse om foranstaltninger efter servicelovens § 52, skal der som udgangspunkt gennemføres en samtale med barnet eller den unge, om dennes holdning til foranstaltningen, jf. servicelovens § 48. Se punkt 254 ff.

Gennemførelsen af en undersøgelse før iværksættelse af foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 2

Service-loven:

§ 52...

Stk. 2. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, kan støtte kun iværksættes efter gennemførelse af en undersøgelse, jf. § 50 eller § 51. Kommunalbestyrelsen skal altid vælge den eller de mindst indgribende formålstjenlige foranstaltninger, som kan løse de problemer, der er afdækket gennem undersøgelsen.

Stk. 3...

Gennemførelsen af en undersøgelse før iværksættelse af foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 2

Serviceoven:

§ 52...

Stk. 2. Støtte efter stk. 3 kan kun iværksættes efter gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse, jf. § 50. Hvis særlige forhold taler herfor, kan der dog iværksættes foreløbig eller akut støtte efter stk. 3 sideløbende med undersøgelsen.

Stk. 3...

312. Støtten efter servicelovens § 52 kan i udgangspunktet kun iværksættes efter, at der er gennemført en undersøgelse efter servicelovens § 50. Dog kan der iværksættes foreløbig eller akut støtte sideløbende med undersøgelsen, hvis særlige forhold taler for det. Derudover følger det af servicelovens § 140, at der skal udarbejdes en handleplan for indsatsen inden afgørelsen om foranstaltning efter servicelovens § 52, stk. 3 og § 52 a træffes, så valget af konkret foranstaltning tager udgangspunkt i de konkrete mål, der er opstillet for indsatsen.

Det er helt centralt, at der er sammenhæng mellem barnets eller den unges og familiens problemer og den indsats, der vælges. Foranstaltningen skal derfor vælges med udgangspunkt i den handleplan, der er udarbejdet efter servicelovens § 140. For at kunne vælge den rigtige indsats, skal man vide, hvad der er behov for. En god undersøgelse er derfor en betingelse for, at man fra starten kan vælge den rigtige hjælp, beskrive formålet med foranstaltningen og løbende følge op på, om foranstaltningerne har de ønskede virkninger.

Kravet om, at der skal være gennemført en undersøgelse, inden der iværksættes foranstaltninger, kan fraviges, hvis særlige forhold gør sig gældende. Det er således muligt at iværksætte foreløbig eller akut støtte, før undersøgelsen er afsluttet, hvis der er særligt behov for det, jf. punkt 285. Sker det, skal kommunen gennemføre en undersøgelse efter servicelovens § 50 snarest herefter, jf. også servicelovens § 50, stk. 6, se punkt 287.

Valg af foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 1

313. Efter servicelovens § 52, stk. 1 skal kommunalbestyrelsen altid skal vælge en foranstaltning, som må forventes at kunne imødekomme de problemer og behov hos barnet eller den unge, som er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse. Udsatte børn, unge og familier har forskellige problemstillinger, og de løsninger, der kan hjælpe dem, er også forskellige. Ved valget af foranstaltning er det derfor afgørende at tage

udgangspunkt i det enkelte barn, den enkelte unge eller den enkelte familie og vælge en løsning, der bedst muligt imødekommer netop deres behov. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, hvis kommunen er åben over for en bred vifte af løsningsmuligheder. Hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet eller et aflastningsophold, vil det være gavnligt at gøre brug af Tilbudsportalen, jf. servicelovens § 14, hvor alle anbringelsesstederne står beskrevet nærmere, se punkt 523. Grundlaget for valg af foranstaltning er en grundig undersøgelse og en handleplan, der indeholder mål og delmål for indsatsen. Omkring undersøgelse se punkt 270 ff., og omkring handleplaner, se punkt 291 ff.

I forhold til undersøgelsen understreges det i servicelovens § 52, stk. 1, at der skal være sammenhæng mellem undersøgelsens resultat og den indsats, der vælges. Det betyder, at der skal vælges en indsats, som er egnet til at imødekomme de behov, der er afdækket i undersøgelsen efter servicelovens § 50. Det er vigtigt, at der allerede fra starten vælges den eller de foranstaltninger, der kan bidrage til en mere varig løsning af problemerne, frem for hjælp der alene sigter mod løsning af akut opståede problemer. Dette udelukker dog ikke, at der kan være situationer, hvor der er behov for at sætte fokus på akutte problemer i første omgang for derefter at sætte ind med en langsigtet indsats. Kommunen har mulighed for at iværksætte flere sideløbende foranstaltninger efter servicelovens § 52, hvis det skønnes formålstjenligt for at hjælpe barnet eller den unge bedst muligt.

Bestemmelsen i servicelovens § 52, stk. 1, skal ses i sammenhæng med formålsbestemmelsen i servicelovens § 46, stk. 2, hvorefter problemerne så vidt muligt skal afhjælpes i hjemmet eller det nære miljø. Bestemmelsen bygger på de almindelige principper om proportionalitet og mindsteindgreb, som betyder, at der ikke må anvendes mere indgribende foranstaltninger, hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, og at der skal være et rimeligt forhold mellem mål og middel. Princippet afspejler den forvaltningsretlige grundsætning om egnethed, hvorefter en foranstaltning altid skal være egnet til at løse det formål, den skal opfylde. Kommunalbestyrelsen bør således sikre, at afgørelsen som middel er egnet til at opnå målet.

Samlet set betyder det, at en afgørelse om iværksættelse af en foranstaltning ikke bør være så lidt indgribende, at den ikke er tilstrækkelig til at opnå målet, eller at den senere viser sig ikke at have effekt. Samtidig bør det altid sikres, at foranstaltningen ikke er så indgribende, at den har større bivirkninger end fordele for barnet eller den unge. Der er altså tale om, at sagsbehandleren i de enkelte tilfælde nøje må overveje balancen imellem disse forvaltningsretlige og faglige hensyn. Dette understreger betydningen af, at den valgte foranstaltning træffes på grundlag af en grundig vurdering af barnet eller den unge og familiens situation og konkrete problemer, samt de deraf afledte behov for støtte. Det er en selvfølge, at hjælpen ikke skal gå ud over, hvad der er brug for i den enkelte sag, men det er lige så vigtigt, at familien ikke som følge af en misforstået brug af det mindste indgrebs princip skal gennemgå en række foranstaltninger, der hver især er utilstrækkelige til løsning af problemerne. Opregningen af mulige foranstaltninger i servicelovens § 52, stk. 3, er således ikke et udtryk for en form for rangfølge, hvor det påhviler kommunen at gennemprøve rækken af mulige foranstaltninger eventuelt afsluttende med en anbringelse uden for hjemmet. Rækkefølgen i opstillingen af typerne af foranstaltningerne er således ikke udtryk for nogen prioritering, hverken i forhold til det tidsmæssige sagsforløb eller i forhold til hvor omfattende problemerne er.

Der vil være tilfælde, hvor det allerede fra sagens start viser sig, at den mest formålstjenlige foranstaltning er en anbringelse. Der skal i alle tilfælde med det samme satses på den hjælpemulighed – eventuelt en kombination af flere foranstaltninger - som efter en indledende undersøgelse af barnets eller den unges forhold må anses for den rette til opfyldelse af det

konstaterede behov. Der skal i den forbindelse lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste, jf. servicelovens § 46, stk. 1. Hvis man har valgt at sætte en eller flere foranstaltninger i værk, skal der, jf. servicelovens § 70 efterfølgende foretages en opfølgning af indsatsen, for at undersøge, om det er den eller de rigtige foranstaltning(-er), som man har valgt at sætte i værk. Se punkt 296 om revision af handleplaner.

De enkelte foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 3

Service-loven:

§ 52...

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan iværksætte hjælp inden for følgende typer af tilbud:

1) Ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende.

2) Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.

3) Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer.

4) Døgnophold, jf. § 55, for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. § 66, nr. 1, 5 og 6 eller i et botilbud jf. § 107.

5) Aflastningsordning, jf. § 55, i en plejefamilie, kommunal plejefamilie eller netværksplejefamilie eller på et opholdssted eller en døgninstitution, jf. § 66, nr. 1-3, 5 og 6

6) Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien.

7) Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet på et anbringelsessted jf. § 66.

8) Formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge.

9) Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

Stk. 4...

314. De enkelte typer foranstaltninger er beskrevet i servicelovens § 52, stk. 3 og gennemgås nedenfor.

Som nævnt ovenfor er det vigtigt, at indsatsen efter servicelovens § 52 tager udgangspunkt i barnets eller den unges og familiens samlede situation. Indsatsen skal forsøge at løse problemerne og ikke blot mindske symptomerne på problemerne. Indsatsen skal derfor tilpasses den konkrete situation.

Derfor er der i servicelovens § 52, stk. 3 oplyst en række forskellige *typer* af foranstaltninger. Oplistingen betyder *ikke*, at der kun findes én bestemt 'værktøjskasse' med ni forskellige, givne, støttemuligheder, man skal vælge mellem i den enkelte sag. Hver enkelt type af foranstaltning kan have forskelligt indhold. De oplyste foranstaltningstyper kan og skal tilpasses behovene i den enkelte sag.

De enkelte typer af foranstaltninger har hver især et indbygget formål - en kerne - men samtidig nogle fleksible ydre grænser. Det betyder, at indsatsen kan udvikles inden for de givne rammer, således at oplistingen ikke forhindrer udviklingen af nye tilbud. F.eks. kan et tilbud om støtte i

hjemmet med henblik på at undgå anbringelse uden for hjemmet sammensættes, så der ydes en så omfattende og specialiseret støtte i hjemmet, at tilbuddet kan sammenlignes med et døgntilbud.

Med henblik på at sammensætte den rigtige hjælp i den konkrete situation kan foranstaltningerne både tilbydes enkeltvis, i kombination med hinanden eller i forlængelse af hinanden. De forskellige typer af foranstaltninger kan derfor godt anvendes samtidig, således at der f.eks. ydes familiebehandling, mens barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet. Hvis barnet eller den unge tager ophold samme sted som forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med familiebehandling, bortfalder beslutningen om anbringelse uden for hjemmet.

Ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende, § 52, stk. 3, nr. 1

315. Kommunalbestyrelsen kan vælge at foreslå, at et bestemt barn eller ung søger ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende. Dette kan tilbydes familier, når det må antages, at der over et vist forløb kan være behov for særlig støtte til barnet eller den unge eller familien. Der kan være tale om f.eks. opdragelsesproblemer, sociale eller psykiske problemer eller kriminalitet. Deltagelse i forskellige foreningsaktiviteter, f.eks. sportsforeninger, kan også være en del af den fremgangsmåde, som familien skal følge.

Hvis kommunen vælger at foreslå, at barnet eller den unge f.eks. skal søge et dagtilbud, forudsætter det normalt, at der et minimum af vilje til samarbejde hos barnets eller den unge og forældremyndighedsindehaveren. Beslutning om foranstaltningen kan dog træffes uden samtykke efter servicelovens § 56, jf. punkt 339.

Der vil kunne ydes støtte til udgifter, der følger af de anvisninger vedrørende barnet eller den unge, der er blevet givet til forældrene, i det omfang forsørgeren ikke selv har midler dertil, jf. servicelovens § 52 a.

Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 2

316. Denne foranstaltning tager primært sigte på forskellige former for støtte i hjemmet (»hjemme-hos« ordninger) med det formål at sørge for, at familien holdes samlet. Det omfatter bl.a., at familien gøres i stand til at tage vare på barnet eller den unge. Opgaverne er mangeartede, idet det er den enkelte families behov, der bestemmer, hvordan opgaverne løses.

En støtte til familien kan f.eks. bestå i at hjælpe familien med at strukturere hverdagen. Det kan f.eks. dreje sig om, at forældrene hjælpes til at sikre, at børnene kommer i skole eller daginstitution hver dag, eller at forældrene hjælpes til en bedre kontakt eller relation til børnene. Støtten kan derfor være af såvel pædagogisk karakter som af praktisk art, eller hvad der i øvrigt måtte være behov for.

Til at yde denne støtte i hjemmet kan kommunen ansætte personer med de fornødne forudsætninger for arbejdet. Afgørelsen om, hvilken person der skal udføre støtten, hviler på en vurdering af, hvilken konkret sagkundskab der skønnes nødvendig i forbindelse med det konkrete behov hos familien samt en vurdering af problemets karakter.

Varigheden af støtten kan variere fra nogle få måneder til flere år, og tilstedeværelsen af en støtteperson i familien kan variere fra flere timer dagligt til et besøg 1-2 timer en gang om ugen eller hver 14. dag alt efter, hvor stor en indsats en afhjælpning af problemerne må antages at kræve.

Selvom et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet, kan det være relevant at iværksætte foranstaltninger i hjemmet efter servicelovens § 52, så der sikres en sammenhæng i den samlede støtte til familien, og så der kan arbejdes for en hjemgivelse, hvor det er formålstjenligt jf. punkt 295, om de elementer der indgår i den plan, der udarbejdes i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet.

Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3

317. Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer kan efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3 anvendes som foranstaltningstype.

Familiebehandling dækker forskellige typer af familierettede indsatser, der har til formål at bevare familien samlet. Familiebehandling eller anden lignende støtte over for hele familien kan ydes i hjemmet som ambulante behandling, i form af barnets eller den unges ophold i et dagbehandlingstilbud eller kan tilbydes familien i tilknytning til, at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7. For så vidt angår familiebehandling ved døgnophold henvises til servicelovens § 52, stk. 3, nr. 4.

Udgangspunktet for familiebehandling efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3 er, at problemer og mål beskrives og aftales i samarbejde med forældrene, da deres opfattelse af situationen danner udgangspunkt for problem- og målformuleringen. Problem- og målformuleringen revideres i løbet af behandlingen i takt med forældrenes ændrede forståelse af deres egen situation. Forældrene er fortsat de primært ansvarlige for omsorgen for barnet under behandlingsforløbet. Formålet med familiebehandlingen er at give familien mere hensigtsmæssige samspilsformer og indbyrdes relationer. Midlerne vil være forskellige, men kan f.eks. bestå i udførelse af praktiske dagligdags opgaver, lege og spil, suppleret med familie- og gruppesamtaler og individuel støtte. Behandlingsarbejdet tilrettelægges med udgangspunkt i den enkelte families problemer og ressourcer.

Da det er afgørende for familiearbejdet, at forældrene har praktisk og økonomisk mulighed for at forpligte sig til at deltage i det nødvendige antal hele eller halve dage, kan der ydes økonomisk støtte til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, jf. servicelovens § 52 a.

Behandling af barnets eller den unges problemer efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3 kan ligeledes foregå på flere forskellige måder og efter forskellige behandlingsmetoder. Foranstaltningen kan eksempelvis bestå i, at barnet eller den unge bevilges dagbehandling i enten en offentlig eller privat institution eller bevilges en socialpædagogisk friplads. Behandling af barnets eller den unges problemer kan også involvere familien, og der kan derfor være en glidende overgang mellem familiebehandling og behandling af barnets eller den unges problemer alene. Som eksempler kan nævnes behandlingsmetoderne Parent Management Training (PMT), Multi Systemisk Terapi (MST) og Ny Start samt forældreprogrammer generelt.

Beslutning om behandling af barnets eller den unges problemer kan træffes uden samtykke efter servicelovens § 56, jf. punkt 339. Udgangspunktet for gennemførelsen af en behandling af et barn eller en ung vil altid være, at kommunen så vidt muligt skal søge at opnå dialog og samarbejde med forældrene om behandlingen. Hvis behandlingen skal gavne barnet, vil det således som oftest være en forudsætning, at begge forældre bakker op om det, herunder som minimum den forælder, som barnet bor hos. Med bestemmelsen får kommunalbestyrelsen dog mulighed for at gennemføre behandling i de særlige tilfælde, hvor det ikke er muligt at indlede et positivt samarbejde med begge forældremyndighedsindehavere, samt i særlige tilfælde hvor den ene forældremyndighedsindehaver afviser eller ikke besvarer kommunalbestyrelsens forsøg på dialog. Bestemmelsen vil f.eks. kunne anvendes i tilfælde, hvor to forældremyndighedsindehavere ikke bor sammen, og kun den ene vil give samtykke til, at et hjemmeboende barn eller en ung, der har behov for f.eks. psykologhjælp, uden at der dog er grund til en anbringelse uden for hjemmet. Bestemmelsen vil også kunne anvendes i tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren selv f.eks. har udsat sit barn for grov omsorgssvigt eller overgreb, og derfor ikke er interesseret i at lade barnet behandle for et problem, vedkommende er mistænkt eller anklaget for. Formålet er at forhindre, at sådanne situationer bliver en barriere for at give barnet eller den unge den nødvendige støtte, eller at kommunalbestyrelsen

eventuelt er nødt til at anbringe barnet uden for hjemmet uden samtykke alene med den begrundelse, at barnet ellers ikke kan få den nødvendige behandling. Kommunen bør dog stadig så vidt muligt informere forældremyndighedsindehaveren om behandlingsforløbet og om øvrige sagsskridt, herunder sikre sig at forældremyndighedsindehaveren forstår kommunens bevæggrunde og tiltag.

Det bemærkes, at der ikke med hjemmel i denne bestemmelse kan fraviges fra eventuelle samtykkekrav som den, der udøver behandlingen måtte være omfattet af.

Døgnophold for hele familien, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 4

318. Bestemmelsen i servicelovens § 52, stk. 3, nr. 4, giver hjemmel til, at hele familien eller enkelte af dens medlemmer sammen med barnet eller den unge kan anbringes i et døgnophold. Formålet med denne foranstaltning er at give familier et tilbud, der er mindre indgribende end døgnanbringelse af barnet eller den unge alene.

Opholdet vil oftest indgå som led i en familiebehandling, men kan også foregå som del af en undersøgelse af forældreoven. Principperne herfor, jf. punkt 317, gælder tilsvarende ved døgnophold for hele familien.

Opholdet skal ske på en døgninstitution, i en plejefamilie, på et andet godkendt opholdssted, eller i et godkendt botilbud efter reglerne i servicelovens § 107. For en gennemgang af reglerne vedr. servicelovens § 107 henvises til Socialministeriets bekendtgørelse om godkendelse af og tilsyn med private opholdssteder, private botilbud og private behandlingstilbud for stofmisbrugere, som kan findes på www.retsinfo.dk

Aflastningsophold, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5

319. Når der iværksættes et aflastningsophold for et barn eller en ung, er der ikke tale om en anbringelse uden for hjemmet, selvom det skal foregå i et godkendt anbringelsessted. Bestemmelsen giver en særlig hjemmel til at iværksætte aflastningsophold, uden at aflastningen skal henføres under anbringelsesreglerne. Det gælder, hvad enten aflastningen angår børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller børn og unge med sociale vanskeligheder. Der kan være flere formål med en aflastningsordning, f.eks. aflastning af forældrene, støtte i opdragelsen af barnet eller forskellige former for optræning af barnet. Tidsmæssigt kan de enkelte aflastningsophold strække sig fra en til to dage til to til tre uger ad gangen, typisk weekends og ferieperioder. Selve aflastningsordningen vil kunne fungere for en længere årrække, eventuelt under hele opvæksten.

Aflastningsophold efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, er således beregnet til ophold af kortere varighed. Der henvises i den forbindelse til Ankestyrelsens principafgørelse C-39-02, hvor Ankestyrelsen traf afgørelse om, at et ophold i en aflastningsfamilie i 8 måneder var at sidestille med en anbringelse, selvom opholdet var etableret som en aflastningsordning.

Endvidere henledes opmærksomheden på, at det er en betingelse for at bevare retten til børneydelser, at et aflastningsophold efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, er kortvarigt, jf. vejledning nr. 10177 af 11. oktober 2007 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

Efter bestemmelsen er det et krav, at aflastningsopholdet finder sted i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, en kommunal plejefamilie, på eget værelse, på en døgninstitution eller på et godkendt opholdssted. Aflastningsordninger kan således kun finde sted på et anbringelsessted, der er oprettet efter reglerne i servicelovens §§ 142 og 67. Hvis kommunen har grundlag for at tro, at en anbringelse kan komme på tale på et senere tidspunkt, f.eks. fordi en funktionsnedsættelse forværres

over tid, kan det være relevant at vurdere valget af aflastningssted i forhold til, om det er muligt at etablere en anbringelse på det pågældende sted, så man undgår for mange brud i opvæksten.

I praksis bruges aflastningsophold også i kombination med døgnanbringelse på institution eller plejefamilie eller opholdssted. I disse tilfælde er aflastningsopholdet en integreret del af døgnanbringelsen, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7.

Der skal gøres opmærksom på, at det er muligt at yde aflastning med hjemmel i servicelovens § 84, hvis aflastningen gives på grund af et barns eller en ungs funktionsnedsættelse og alene udspringer af den øvrige families behov. I disse tilfælde vil det ikke være nødvendigt med forudgående § 50 undersøgelse. Der henvises for en nærmere omtale af denne type aflastning til vejledningens punkt 234. Ydes aflastningen derimod på grund af barnets eller den unges særlige behov for støtte, kan den ikke gives med hjemmel i servicelovens § 84. I disse tilfælde skal § 52, stk. 3, nr. 3, anvendes.

Kontaktperson, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6

320. Der kan udpeges en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien. En fast kontaktperson kan spænde fra en begrænset støttefunktion i forhold til f.eks. skolegang til en mere omfattende støttefunktion, der kan yde vejledning og støtte i forhold til hele barnets eller den unges livssituation. Kontaktpersonen kan således udfylde flere forskellige funktioner alt efter, hvad den unge har behov for.

Hvis et barn eller en ung skønnes at have behov for vejledning og rådgivning vedrørende f.eks. arbejde, uddannelse, fritid eller som led i et vilkår ved tiltalefrafald kan kontaktpersonens rolle have karakter af en personlig rådgiver, og vedkommende vil således have til opgave at vejlede og rådgive om en række praktiske forhold, der skønnes at kunne støtte barnet eller den unge i opvæksten eller med hensyn til de fremtidige leve- og arbejdsvilkår.

En kontaktpersons opgave kan i højere grad også være at yde en støtte på det nære personlige plan ved at være til rådighed, når barnet eller den unge har behov for en voksen til at læsse bekymringer over på, tale med og blive opmuntret af. En kontaktpersons opgave er i sådanne tilfælde at forholde sig til barnets eller den unges totale situation på linje med, hvad der normalt ville være forældrenes opgave, og kontaktpersonen kan altså udfylde flere forskellige funktioner, alt efter hvad den unge har behov for. Det er derfor væsentligt, at den, der udpeges, er en person, som barnet eller den unge føler sig tryk ved. De særlige forudsætninger for den person, der udpeges, må være, at der eksisterer et tillidsforhold mellem barnet eller den unge og den voksne, eller at det vurderes, at et sådant tillidsforhold meget hurtigt vil kunne etableres. En mulig kontaktperson vil derfor ofte skulle findes i barnets eller den unges nære omgivelser, f.eks. en pædagog, en lærer, en klubmedarbejder, en idrætstræner eller en anden voksen person, som barnet eller den unge har tillid til. Kontaktpersonen skal samtidig kunne stille krav til og korrigere eller om nødvendigt stoppe barnet eller den unge, hvis der udvises uacceptabel adfærd.

En kontaktperson kan også fungere som mentor for f.eks. unge kriminelle, og hermed varetage en funktion som rollemodel og sparringspartner for den unge. Mentoren skal fungere som en positiv rollemodel for barnet eller den unge og støtte og vejlede den pågældende til f.eks. at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Desuden er det vigtigt, at mentorfunktionen kun er et tilbud, som barnet eller den unge kan vælge at modtage eller fravælge, og at barnet eller den unge i givet fald selv kan få indflydelse på, hvem der udpeges til at varetage mentorfunktionen. I kraft af mentorens opgavebeskrivelse kan det være relevant at udpege en person, der f.eks. aldersmæssigt og for så vidt angår social baggrund matcher den unge godt.

En kontaktperson kan også anvendes ved tildeling af efterværn efter lovens § 76. F.eks. kan en mentor udgøre en gennemgående, stabil voksenkontakt for barnet eller den unge, der således ikke forsvinder, fordi den unge afslutter en strafafsoning eller opnår en bestemt alder.

Kontaktpersonen kan således være en person, som den unge kan tale med om eventuelle problemer, kontaktpersonen kan også gå med den unge til f.eks. møder i forvaltningen eller andre steder, hvor den unge har behov for en voksen til at skabe ekstra tryghed, kontaktpersonen kan fungere som mentor, der i højere grad skal agere rollemodel og sparringspartner for den unge, eller kontaktpersonen kan have en mere rådgivende rolle i forhold til konkrete problemstillinger som f.eks. uddannelse.

For så vidt angår udpegning af en fast kontaktperson til hele familien, er denne mulighed bl.a. et led i styrkelsen af den særlige indsats over for utilpassede unge. Der kan tilbydes en fast kontaktperson til hele familien uafhængigt af, om der er truffet beslutning om andre foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, dvs. også uanset om barnet eller den unge har eller får udpeget en fast kontaktperson.

Hvis der er behov for én person til at fungere som kontaktperson for barnet eller den unge og en anden person til at varetage opgaven som kontaktperson for hele familien, må det sikres, at ordningen tilrettelægges, så den ikke virker konfliktskabende, men bidrager positivt til en samlet løsning på familiens problemer. Det bør i den forbindelse sikres, at de to kontaktpersoner forfølger et fælles mål, og at ansvarsfordelingen mellem kontaktpersonerne er klar og veldefineret. Forholdet mellem arbejdsopgaverne kan defineres nærmere i handleplanen efter servicelovens § 140.

Det er kontaktpersonens opgave at medvirke til en koordineret indsats over for hele familien. I modsætning til en støtteperson efter servicelovens § 54, som tilbydes forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, er det ikke en forudsætning, at et eller flere af familiens børn eller unge er anbragt uden for hjemmet.

Når kontaktpersonen tilknyttes hele familien indebærer det, at indsatsen udover at inddrage forældre og børn eller unge, også inddrager eventuelle andre familiemedlemmer, som kan være af betydning for en forandring af forholdene i familien. Inddragelse af andre familiemedlemmer i arbejdet kan især være relevant i forhold til familier med anden etnisk baggrund end dansk, hvor f.eks. onkler, tanter, bedsteforældre, eller forældre uden del i forældremyndigheden m.v. kan spille en væsentlig rolle i familiens hverdagsliv.

321. Der er ikke regler for, hvem der kan være kontaktperson. Det vil således være en konkret vurdering, kommunen foretager i det enkelte tilfælde. Det kan ikke udelukkes, at det i særlige tilfælde kan være relevant, at et familiemedlem får denne rolle.

Den faste kontaktpersons tidsmæssige indsats vil variere efter forholdene i det enkelte tilfælde. I nogle tilfælde vil nogle få timer ugentlig være tilstrækkeligt, mens det i andre tilfælde er afgørende, at barnet eller den unge har mulighed for at kunne bruge kontaktpersonen døgnet rundt i en periode.

Samme kontaktperson kan være tilknyttet flere børn eller unge med problemer og flere forskellige familier. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor der på grund af familiernes anden etniske baggrund end den danske kan være brug for en kontaktperson med særlig indsigt i disse forhold – f.eks. en person, der selv har samme etniske baggrund. En sådan person med samme baggrund, og som selv er velintegreret i det danske samfund, vil gennem sit virke som rolle-model eller forbillede kunne støtte og hjælpe familien med at ændre forholdene i hjemmet.

Afgørelse om foranstaltningen kan træffes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke efter servicelovens § 56.

Foranstaltningen kræver i princippet ikke den unges samtykke, men beskikkelse af en kontaktperson for en ung, der udtrykkeligt modsætter sig dette, vil dog som regel være udsigtsløst.

Med den unges samtykke kan foranstaltningen opretholdes efter, at den unge er fyldt 18 år, dog ikke udover det fyldte 23. år, jf. punkt 455 ff. om efterværn.

Ved udpegning af en personlig rådgiver for børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk bør kommunalbestyrelsen overveje, om der er særlige forhold i forbindelse hermed, som man bør være opmærksom på. Eksempelvis kan det være relevant at finde en rådgiver, der taler forældrenes sprog eller har forståelse for barnets eller den unges baggrund. Endelig kan kontaktpersonen tilbydes hele familien, uafhængigt af, om der er truffet afgørelser om andre foranstaltninger efter § 52 stk. 3.

Anbringelse uden for hjemmet, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7

322. Bestemmelsen giver hjemmel til at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet.

En anbringelse uden for hjemmet skal vurderes i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, som er nævnt i servicelovens § 52, stk. 3. For at kunne opfylde formålet med anbringelsen, jf. servicelovens § 140 om udarbejdelse af en handleplan forud for anbringelsen, kan der derfor være behov for en kombination af foranstaltninger. Der kan f.eks. være tale om, at der iværksættes støtte over for resten af familien, så der sideløbende med anbringelsen arbejdes for en hjemgivelse af barnet eller den unge, se bl.a. punkt 317 om familiebehandling. Der kan også være tale om, at barnet eller den unge får en kontaktperson, der kan bistå barnet under anbringelsen og under den videre opvækst. En kontaktperson kan være særligt relevant i visse situationer, f.eks. hvis barnet eller den unge oplever et turbulent anbringelsesforløb eller i forhold til et barn eller en ung med fængselsindsatte forældre, hvor der er behov for ekstra støtte til, at kontakten til forældrene kan opretholdes. Omkring anbringelsen og forholdene under anbringelsen i øvrigt henvises til kapitel 18, 19 og 20.

Praktiktilbud, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 8

323. Efter bestemmelsen kan kommunen formidle et praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetale en godtgørelse til den unge. Der kan ikke udbetales tilskud til en arbejdsgiver. Muligheden for at udbetale en godtgørelse til den unge i forbindelse med formidlingen af et praktiktilbud er et led i indsatsen over for utilpassede unge, idet den giver mulighed for at motivere særligt socialt belastede unge til at lade sig integrere i det almindelige samfundsliv. Målgruppen er således socialt belastede unge, der har problemer med at begå sig i livet. Det vil i denne sammenhæng primært gælde i forhold til:

- At fastholde tilknytningen til uddannelsessystemet
- At opnå eller fastholde en tilknytning til arbejdsmarkedet ved egen hjælp

De unge er ofte præget af problemer i forhold til deres familie. Samtidig er deres kammerater ofte også præget af samme belastninger. Tilsammen kan disse forhold medvirke til at fastlåse de unge i en uacceptabel og marginal social position. Bestemmelsen skal således også ses i sammenhæng med muligheden for at udpege en fast kontaktperson til hele familien, jf. punkt 320, og reglen i servicelovens § 140 om udarbejdelse af handleplaner for unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet.

Opretholdelse af den unges kontakt til skolesystemet kan være et sigte i forbindelse med udbetaling af godtgørelse ved deltagelse i et praktiktilbud, men behøver ikke være det. Det kan godt være et tilstrækkeligt formål i sig selv at støtte den unges indtræden på arbejdsmarkedet med henblik på forbedring af den unges sociale situation i det hele taget.

Den enkelte kommune træffer afgørelse om størrelse og udbetaling af godtgørelse. Det er ikke hensigten med godtgørelsen at tilsidesætte grundprincippet om forældres forsørgelsesansvar over for unge under 18 år. Derfor er det forudsat, at godtgørelsen udgør et mindre beløb. Vejledende retningslinjer for fastsættelse af godtgørelse er udarbejdet af de kommunale organisationer. Retningslinjerne findes bl.a. på KL's hjemmeside, www.kl.dk.

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til at kræve udgiften til godtgørelsen betalt af den unges forældre, når disse har midler hertil. Godtgørelsen er skattepligtig indkomst. For unge, der har ophold på et anbringelsessted for børn og unge, vil godtgørelsen være at betragte som indtægt ved eget arbejde. Der henvises til Socialministeriets bekendtgørelse om betaling for ophold i anbringelsessteder for børn og unge under 18 år samt døgnophold og udslningsophold for unge i alderen 18 til og med 22 år, som kan findes på www.retsinfo.dk. Udbetaling af godtgørelse ophører ved den unges 18. år.

Praktikophold er omfattet af arbejdsskadeforsikringsloven, så det er ikke nødvendigt at tegne forsikring for barnets eller den unges arbejde i virksomheden.

Der er i øvrigt også mulighed for at tilbyde virksomhedspraktik efter lov om aktiv beskæftigelsesindsats til den gruppe af marginaliserede unge, hvor praktikgodtgørelsen efter servicelovens § 52 ikke er tilstrækkelig til, at den unge kommer på rette spor og får den fornødne tilknytning til arbejdsmarkedet, se Beskæftigelsesministeriets skrivelse nr. 9709 af 20. december 2004: "Orientering om virksomhedspraktik til særligt udsatte unge under 18 år efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats".

Anden hjælp og støtte, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 9

324. Ud over de foranstaltninger, der er nævnt i stk. 3 nr. 1-9, er det muligt at iværksætte anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling, praktisk eller pædagogisk støtte. Formålet med bestemmelsen er at give kommunen vide rammer i forhold til tilrettelæggelsen af indsatsen, så det er muligt at etablere nye foranstaltningstyper, der ikke er taget højde for i de foregående bestemmelser. Det er en forudsætning for at anvende bestemmelsen, at betingelserne for at iværksætte foranstaltninger i servicelovens § 52, stk. 1 er opfyldt, og at den pågældende foranstaltning er egnet til at løse de problemstillinger, som er afdækket i undersøgelsen efter servicelovens § 50 og i handleplanen.

Bestemmelsen kan ikke anvendes som hjemmel til at foranstalte anbringelser uden for hjemmet, men hjælpeforanstaltninger efter denne bestemmelse kan ydes i rammer, der rent fysisk er uden for hjemmet, f.eks. i et dagbehandlingstilbud. Der kan f.eks. være tale om fysio- eller ergoterapeutisk behandling som led i genoptræning af børn og unge i det omfang, genoptræningen ikke kan dækkes af anden lovgivning. Kommunalbestyrelsen skal imidlertid være opmærksom på muligheden for at iværksætte behandling mv. efter anden lovgivning. Se også "Vejledning om træning i kommuner og regioner" vejledning nr. 110 af 1. december 2009.

Særligt om foranstaltninger overfor vordende forældre

Serviceoven:**§ 52...**

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal under en graviditet træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, nr. 2, 3, 4, 6 eller 9, og § 52 a, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets særlige behov for støtte efter fødslen. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældrene. Stk. 2 finder anvendelse ved afgørelsen.

325. Servicelovens § 52, stk. 4 giver mulighed for at iværksætte foranstaltninger til vordende forældre, hvis de har behov for det. Foranstaltningerne kan iværksættes, hvis det er fundet nødvendigt for at sikre barnets udviklingsmuligheder og sundhed på baggrund af en undersøgelse efter servicelovens § 50, stk. 8. Læs herom under punkt 282.

Vordende forældre omhandler både gravide enlige kvinder, gifte og samlevende par, uanset om der er tale om den biologiske far.

Iværksættelse af foranstaltninger er relevant i de situationer, hvor der er behov for, at der tilbydes støtte til en familie umiddelbart efter, at et barn er blevet født. Det kan f.eks. være nødvendigt at anbringe et barn direkte fra fødegangen. Det kan også være relevant at iværksætte foranstaltninger over for familien, før barnet er født. Fødslen af et barn indebærer en stor omvæltning for alle familier. Hvis forældrene befinder sig i en udsat situation på grund af depression, misbrugsproblemer eller andet, kan det være svært at overskue at tage imod hjælp, når først barnet er kommet til verden og kræver ens opmærksomhed. Derfor er det væsentligt, at der tilbydes målrettede foranstaltninger på et tidligt tidspunkt. Eksempelvis kan det for nogle udsatte familier være en fordel, at der sættes ind med rådgivning, forældrekurser og lignende, så der allerede før fødslen kan arbejdes på at forbedre forældreevnen.

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om støtte i hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 2, familiebehandling efter § 52, stk. 3, nr. 3, døgnophold for de vordende forældre efter § 52, stk. 3, nr. 4, udpegning af kontaktperson til forældrene efter § 52, stk. 3, nr. 6, ligesom opsamlingsbestemmelsen i § 52, stk. 3, nr. 9 finder anvendelse. Kommunalbestyrelsen kan derudover træffe afgørelse om at yde økonomisk støtte til familien efter § 52 a. Kommunalbestyrelsen skal i det konkrete tilfælde vurdere, hvilken hjælp der er relevant. Rent indholdsmæssigt skal disse foranstaltninger i praksis udmøntes, så de retter sig mod at forberede de vordende forældre på den kommende familieførelse.

Serviceloven:

§ 52 a. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at yde økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte, jf. dog stk. 2. Der kan ydes økonomisk støtte til:

- 1) Udgifter i forbindelse med konsulentbistand efter § 11, stk. 3.
- 2) Udgifter i forbindelse med foranstaltninger efter § 52, stk. 3)...

326. Servicelovens § 52a giver adgang til at yde forældremyndighedsindehaveren økonomisk støtte i en række forskellige situationer.

Servicelovens § 52, stk.1, nr.1-2, giver både mulighed for at dække udgifter, der er en direkte følge af en foranstaltning efter servicelovens § 52, stk. 3, udgifter, der er en del af foranstaltningen samt udgifter, der er en mere indirekte følge af en foranstaltning. Endvidere gives støtte til konsulentbistand efter § 11, stk. 3. Udgifterne til selve foranstaltningerne afholdes af kommunen efter reglen i servicelovens § 173. Forældrene kan have udgifter som følge af foranstaltningen, som de ikke selv har råd til at afholde, og det er derfor muligt at yde støtte til disse udgifter efter servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2. Der kan eksempelvis være tale om dækning af udgifter til f.eks. dagtilbud, fritidsaktiviteter, efterskoleophold m.v., der indgår som en del af indsatsen.

Der kan desuden være tale om tilskud til tabt arbejdsfortjeneste som følge af familiebehandling iværksat efter § 52 stk. 3 nr. 3 og 4, hvis forældrene på grund af deres deltagelse i familiebehandling i en kortere, afgrænset periode ikke kan varetage deres arbejde.

Eksempel: Forældremyndighedsindehaveren er alene og har problemer med at takle sit barn, som er meget udadreagerende og grænsesøgende. Kommunalbestyrelsen vurderer, at forælderen har forældreevne, men mangler redskaber til at håndtere barnet. Derfor bevilges et døgnophold, hvor forælder og barn skal modtage familiebehandling, efter § 52 stk. 3 nr. 4. I de uger, døgnopholdet varer, må forældremyndighedsindehaveren tage fri fra arbejde for at kunne deltage. Derfor bevilger kommunalbestyrelsen tilskud til tabt arbejdsfortjeneste efter § 52a.

I det omfang tilskuddet skal dække udgifter, som familien også ville have haft, uanset om de skulle deltage i familiebehandling, er tilskuddet skattepligtigt.

Servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2, giver også mulighed for at dække udgifter, der mere indirekte følger af en iværksat foranstaltning. Det betyder f.eks., at der vil kunne ydes støtte til udgifter til f.eks. transport af barnet eller den unge i forbindelse med, at et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet, har behov for at vedligeholde kontakten til en eller flere personer fra netværket. Se om transport til møder i kommunen eller på anbringelsesstedet, punkt 94.

Økonomisk støtte til dagtilbud, servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2

327. Stillingtagen til, om barnet har behov for et dagtilbud, er en naturlig del af en anbringelsessag. I mange tilfælde vil en plads i et dagtilbud eller et fritidstilbud være et både oplagt og givtigt led i en anbringelse, da barnet gennem dagtilbudet vil kunne blive integreret godt i lokalsamfundet, få et socialt netværk og få styrket sine sociale kompetencer. Kommunen kan bevilge og betale for en sådan plads gennem servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2. Bestemmelsen kan også anvendes som hjemmel til at afholde udgifter i forbindelse med støttepersoner til barnet.

Økonomisk støtte til efterskoleophold, servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2

328. I forhold til efterskoleophold skal der gøres særskilt opmærksom på, at bestemmelsen i servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2 også giver mulighed for at yde hjælp til dækning af forældrenes udgifter ved barnets eller den unges kost- eller efterskoleophold, uden at der skal ske en egentlig anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet. Et efterskoleophold kan i nogle tilfælde være tilstrækkeligt til at dække behovet for særlig støtte hos både børn og unge med funktionsnedsættelser og med sociale problemer.

Bestemmelsen i servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2, vil derfor kunne anvendes i en række tilfælde, hvor barnet eller den unge har et særligt behov for støtte, jf. servicelovens § 52, stk. 1, men hvor barnets eller den unges problemer er mindre alvorlige end det, der danner grundlag for en anbringelse uden for hjemmet. Bestemmelsen kan ikke anvendes i de tilfælde, hvor barnets eller den unges behov er af en karakter, hvor der er grundlag for en anbringelse. Afgrænsningen må bero på, om der er behov for den opfølgning og hertil hørende beslutningskompetence for kommunen, som følger af en afgørelse om anbringelse.

Bestemmelserne er udtryk for et ønske om at forbeholde anbringelsesbegrebet for de situationer, hvor der er behov for de kommunale forpligtelser, som følger af en anbringelse.

Der vil også være tilfælde, hvor der er behov for, at et ophold på en kost- eller efterskole sker som led i en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7. Om opholdet på en kost- eller efterskole skal ske som en anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, eller om der alene skal ydes økonomisk støtte til opholdet efter servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2, må bero på, om der er behov for den opfølgning og hertil hørende beslutningskompetence for kommunen, som følger af en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet.

For at kunne yde støtte efter den sociale lovgivning til et kost- eller efterskoleophold skal kriteriet i servicelovens § 52a, stk. 1 være opfyldt. Det vil sige, at barnet eller den unge skal have behov for særlig støtte. De økonomiske forhold hos de biologiske forældre eller prisen på et kostskoleophold er altså ikke i sig selv et tilstrækkeligt grundlag for, at en foranstaltning sættes i værk med økonomisk støtte fra de sociale myndigheders side.

Om muligheden for at yde børnetilskud m.v. under opholdet henvises til vejledning nr. 10177 af 11. oktober 2007 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

Lovgivningen stiller ikke krav om, at der skal foreligge en generel godkendelse af stedet for, at der kan ydes tilskud efter denne bestemmelse. Det er derfor kommunen, der konkret må vurdere, om man finder, at den givne kost- eller efterskole kan opfylde de behov, der er hos barnet eller den unge for støtte.

Økonomisk støtte, der erstatter foranstaltninger, servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2

329. Servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 1-2, giver mulighed for, at der kan ydes økonomisk støtte, hvis den økonomiske støtte erstatter en ellers mere indgribende og omfattende foranstaltning efter servicelovens § 52, stk. 3. Dermed dækkes f.eks. de situationer, hvor man i forbindelse med

familierådslagning, indgåelse af familiekontrakter og lignende aftaler en bestemt indsats, som forældremyndighedsindehaveren har vanskeligheder med at afholde udgifterne til. Det kan eksempelvis være en aftale om at sørge for rent tøj til barnet, som forældre-myndighedsindehaveren ikke kan gennemføre uden hjælp. I stedet for at yde praktisk bistand i hjemmet kan det være både bedre og billigere f.eks. at yde økonomisk støtte til en vaskemaskine.

Hvad kan der ikke ydes økonomisk støtte til efter servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2

330. Generelt skal det fastslås, at bestemmelsen ikke giver mulighed for i al almindelighed at yde økonomisk støtte eller forsørgelse til børnefamilier. De almindelige kriterier for hjælp efter servicelovens § 52a skal være opfyldt, dvs. at støtten skal være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, jf. servicelovens § 52a, stk.1. Derudover skal det understreges, at sektoransvarlighedsprincippet er gældende. Det betyder eksempelvis, at det er skolemyndighederne, som er ansvarlige for tiltag i skoleregi og for at sikre, at der er de nødvendige undervisningstilbud til alle børn uanset deres individuelle vanskeligheder. Servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2 kan derfor ikke anvendes til at yde støtte til pædagogiske eller uddannelsesmæssige formål i skoleregi. Eksempelvis vil servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2, ikke kunne anvendes til at afholde udgifter til en støttepædagog eller støttelærer i forbindelse med barnets deltagelse i folkeskolens undervisning.

Økonomisk støtte efter servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2

331. Økonomisk støtte efter servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 2, er trangsbestemt. Det betyder, at der kan ydes økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren i det omfang, denne ikke selv har midler til afholdelse af udgifterne. Det afgørende for bedømmelsen af trangen vil være, om udgiften vil bringe et i øvrigt rimeligt budget ud af balance, men det er i øvrigt op til kommunen at fastlægge, hvordan beregningen skal foretages. Hvis familiens økonomi er meget anstrengt, kan der også ydes hjælp til mindre udgifter.

Økonomisk støtte for at undgå en anbringelse, fremme en hjemgivelse eller støtte en stabil kontakt m.v., servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 3-5

ServiceLOVEN:

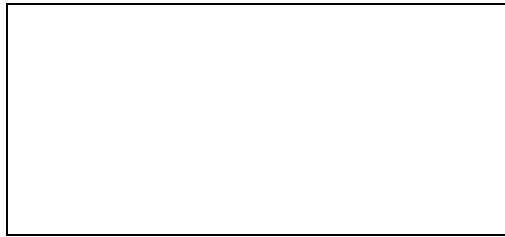
§ 52a...

3) Udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås eller at en hjemgivelse kan fremskyndes.

4) Udgifter, der kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og barn under barnets anbringelse uden for hjemmet.

5) Udgifter i forbindelse med prævention.

Stk. 2. Støtte efter stk. 1, nr. 1 og 2, kan kun ydes, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler til det

332. Bestemmelsen giver mulighed for at yde økonomisk bistand som en formålsbestemt foranstaltning for at undgå barnets eller den unges anbringelse eller fremme en hjemgivelse eller støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn under en anbringelse uden for hjemmet. Hjælp i medfør af servicelovens § 52a, stk. 1, nr. 3 er ikke transbestemt. Det betyder, at den økonomiske støtte ikke må afhænge af forældrenes økonomi, men alene af formålet med støtten.

Når støtten ydes for at undgå en anbringelse eller for at fremme en hjemgivelse, er det en forudsætning, at der er en klar sammenhæng mellem ydelsen af økonomisk støtte og muligheden for at undgå anbringelse eller fremme hjemgivelse, hvilket skal fremgå af afgørelsen.. Det er derfor af væsentlig betydning, at støtten indgår som et led i en samlet løsning af familiens problemer, og at støtten tilsigter at sætte familien i stand til selv at klare sine vanskeligheder. Bestemmelsen giver ikke mulighed for at yde en familie hjælp til løbende forsørgelsesudgifter. Som eksempler på bestemmelsens anvendelsesmuligheder kan nævnes hjælp til bedre bolig, f.eks. hjælp til istandsættelse, flytning og indskud, sanering af gæld, kortvarig betaling af husleje eller betaling af mindre anskaffelser.

Bestemmelsen giver ligeledes mulighed for at yde hjælp til udgifter i forbindelse med forældremyndighedsindehaverens samvær med barnet eller den unge under anbringelsen for at støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn. I disse situationer er det en forudsætning, at der er klar sammenhæng mellem ydelsen af økonomisk støtte og formålet at støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn. Bestemmelsen giver således ikke generel mulighed for at yde tilskud til fødselsdags- og julegaver. Eksempelvis kan bestemmelsen anvendes til at yde hjælp til forældrenes transportudgifter i forbindelse med samvær eller til specielle udgifter, der er nødvendige for, at et fysisk eller psykisk handicappet barn kan besøge forældrene i hjemmet. Der kan f.eks. ydes støtte til udgifter til særlig indretning eller udstyr i hjemmet, som er nødvendigt for, at barnet eller den unge kan besøge forældrene i hjemmet. Hvis der i forbindelse med rådgivning om familieplanlægning også er givet konkret rådgivning om prævention efter servicelovens § 11, stk. 3, kan der også gives økonomisk støtte hertil. Se punkt 35 om dette.

Den økonomiske støtte er skattefri

333. De beløb, der ydes til forældremyndighedsindehaveren efter servicelovens § 52a, er skattefri for denne, jf. Bekendtgørelse. nr. 176 af 11. marts 2009 og Bekendtgørelse af lov om påligningen af indkomstskat til staten § 9, stk. 7.

Samtykke til anbringelsen

Service-loven:

§ 53. Samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, til en afgørelse efter § 52, stk. 3, nr. 7, skal omfatte formålet med anbringelsen,

jf. § 140, stk. 5, 1. pkt.

334. Det er fastsat i servicelovens § 53, at samtykket fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, til en anbringelse uden for hjemmet skal omfatte formålet med anbringelsen.

Servicelovens § 53 henviser til bestemmelsen i servicelovens § 140 om udarbejdelsen af handleplaner for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet, se punkt 291 ff. Kommunen skal efter servicelovens § 140 udarbejde en handleplan inden anbringelsen. Handleplanen skal beskrive formålet med anbringelsen samt opstille mål og delmål for indsatsen. Med henvisningen til bestemmelsen i servicelovens § 140 opstilles der kvalitative krav til det samtykke, der skal foreligge forud for en anbringelse på frivilligt grundlag. Det er således handleplanens beskrivelse af formålet, dvs. hvad der kan opnås med en anbringelse, og hvad der skal ske undervejs, der danner grundlag for afgivelsen af samtykket fra forældremyndigheds-indehaveren og tillige fra den unge, når denne er fyldt 15 år.

Som nævnt under punkt 292 ff. er det væsentligt, at handleplanen på forståelig måde angiver nogle tydelige rammer for indsatsen i form af opstillede mål og delmål. På den måde fremstår handleplanen som et rimeligt bedømmelsesgrundlag for, hvad formålet med anbringelsen er, således at det samtykke, der gives til en anbringelse, kan karakteriseres som et informeret samtykke.

Der stilles ikke krav om samtykke til samtlige elementer i handleplanen. Det bør dog indgå som en vigtig del af sagsbehandlingen forud for en anbringelse, at forældremyndigheds-indehaveren og barnet eller den unge får en grundig orientering om alle de elementer, der indgår i handleplanen.

Når der henvises til handleplanen, og der dermed opstilles kvalitative krav til samtykket, er det hensigten, at indehaveren af forældremyndigheden i højere grad vil føle sig forpligtet af sit samtykke, fordi der er en fælles forståelse for formålet med anbringelsen. Med sin accept af formålet med anbringelsen er det endvidere formodningen, at forældremyndighedsindehaveren vil acceptere at indgå i et konstruktivt samarbejde med kommunen om at få det bedste ud af anbringelsen til gavn for barnet eller den unge og familien i øvrigt.

Hvis forældremyndighedsindehaveren eller den unge over 15 år har givet samtykke til anbringelsen, men ikke er enig i hvad formålet er med anbringelsen, vil det ikke på denne baggrund kunne betragtes som et samtykke efter servicelovens § 53, hvorfor en anbringelse i et sådant tilfælde må vurderes efter reglerne om anbringelse uden samtykke, jf. servicelovens § 58, stk. 1 og stk. 3.

Den situation kan f.eks. opstå, hvis forældremyndighedsindehaveren mener, at formålet med anbringelsen er at give en ung behandling for psykiske problemer, hvorimod kommunen mener, at formålet er at give den unge tydelige voksne, som kan være med til at forbedre adfærden hos den unge. Her kan der være enighed, om at den unge skal anbringes, men ikke hvad formålet skal være. Formålet med anbringelsen har stor betydning for indholdet af handleplanen, og det er derfor hensigtsmæssigt, at kommunen forsøger at få en fælles forståelse med forældremyndighedsindehaveren og den unge om, hvad formålet med anbringelsen er.

Der er ikke opstillet formelle krav til afgivelsen af samtykket, men det må anses for formålstjenligt, at samtykket afgives skriftligt, så der ikke senere opstår tvivlsspørgsmål. Den praktiske fremgangsmåde kan i øvrigt fastlægges af kommunen.

Særligt om fælles forældremyndighed

335. Det er forældremyndighedsindehaveren, der skal give samtykke til anbringelsen, jf. servicelovens § 52, stk.1. Reglerne om fælles forældremyndighed indebærer, at det er hyppigt forekommende, at forældre, der ikke lever sammen, har fælles forældremyndighed over deres fælles

børn. I sådanne tilfælde skal begge forældre give samtykke. Dette gælder uanset, om barnet eller den unge bor fast hos den ene af forældrene.

Hvis forholdene hos den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, er af en sådan karakter, at det er påkrævet, at barnet eller den unge ikke bliver boende der, skal kommunen i samarbejde med forældrene undersøge, hvor barnet eller den unge kan bo. Da den anden af forældrene har del i forældremyndigheden og dermed har pligt til at drage omsorg for barnet eller den unge, skal kommunen undersøge, om barnet eller den unge nu kan få ophold hos den anden af forældrene.

Hvis forældrene kan blive enige om dette, er der ikke grundlag for at iværksætte foranstaltninger i form af en anbringelse uden for hjemmet.

I tilfælde hvor den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, ønsker, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet og ikke bo hos den anden af forældrene, der er indstillet på at have barnet eller den unge boende, må den anden forælder anmode om, at den fælles forældremyndighed bringes til ophør og, at forældremyndigheden bliver overdraget til denne, jf. reglerne herom i forældreansvarsloven. Ønsker den anden af forældrene ikke at benytte sig af sin adgang til at kræve den fælles forældremyndighed bragt til ophør, må der iværksættes foranstaltninger over for dem begge. Kommunen kan ikke træffe afgørelse om, at barnet eller den unge skal anbringes hos den anden forælder, der har del i forældremyndigheden.

Er forholdene hos den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, sådan at der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade, hvis barnet eller den unge bliver boende hos denne, kan en anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 58 kun ske i forhold til begge forældre, der har del i forældremyndigheden. En afgørelse truffet af børn og unge-udvalget er således ugyldig, hvis afgørelsen alene er truffet over for den ene indehaver af forældremyndigheden.

Hvis den anden af forældrene har gode forhold, og er denne indstillet på at have barnet eller den unge boende, vil der normalt ikke være grundlag for at iværksætte en tvangsmæssig foranstaltning. Er den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, enig i, at barnet eller den unge kan bo hos den anden, kan barnet eller den unge blot flytte, hvilket medfører, at kommunen i almindelighed ikke behøver at iværksætte foranstaltninger for barnet eller den unge. Ønsker den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, imidlertid ikke at give slip på barnet eller den unge, mens den anden af forældrene ønsker at have barnet eller den unge boende, kan denne anlægge sag om at få forældremyndigheden alene. Er der behov for at få barnet eller den unge flyttet hurtigt, kan der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndigheden efter reglerne i forældreansvarsloven. Henvendelse herom skal ske til statsforvaltningen.

Hvis situationen er sådan, at der er behov for øjeblikkelig indgriben, f.eks. i tilfælde af akut omsorgssvigt, kan det være nødvendigt at gribe til en foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75. En sådan afgørelse har virkning over for begge forældre, der har del i forældremyndigheden, og begge forældre skal derfor inden 24 timer efter afgørelsen have skriftlig besked om beslutningen og tilbud om advokatbistand, jf. servicelovens § 75, stk. 2. I forbindelse med en sådan foreløbig afgørelse kan det forekomme, at der ikke har været den nødvendige tid til at kontakte den anden af forældrene. Det kan derfor forekomme, at der træffes afgørelse om en sådan tvangsmæssig foranstaltning over for denne, uanset om denne er egnet og villig til at have barnet eller den unge boende.

Viser det sig at være tilfældet, kan den foreløbige afgørelse imidlertid ophæves, således at barnet eller den unge kan hjemgives. Det sker ved, at forældrene bliver enige om, at barnet eller den unge flytter over til den anden af forældrene, eller at forældremyndigheden - eventuelt ved en midlertidig afgørelse - tillægges denne alene.

Ophold uden for hjemmet for unge forældre under 18 år

336. Hvis en ung under 18 år, der selv har et barn, anbringes uden for hjemmet sammen med barnet, betragtes opholdet som en foranstaltning for den unge og barnet under ét. Der skal således ikke træffes en særskilt afgørelse vedrørende barnet, så længe barnet opholder sig sammen med den, der har forældremyndigheden. Samtykke til anbringelsen skal i denne situation foreligge både fra den unge over 15 år og dennes forældremyndighedsindehaver.

Domfældte

337. Der kan ske overførsel af domfældte til behandlingsinstitutioner på børneområdet, jf. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 571 af 5. juli 2002 og cirkulære nr. 94 af 16. maj 2001 om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus efter straffuldbyrdelseslovens § 78. Det er en forudsætning for anvendelsen af servicelovens regler om børn og unge, at den domfældte er under 18 år ved visitationen.

Støtteperson til forældre i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet

Serviceoven:

§ 54. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forældremyndighedsindehaveren en støtteperson i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 2. Under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, skal Kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om støtte til forældrene efter stk. 1 efter § 52, stk. 3, eller efter anden lovgivning. Støtten skal så vidt muligt medvirke til at løse de problemer, som har været årsag til anbringelsen med henblik på at støtte forældrene i at varetage omsorgen for barnet eller den unge ved en eventuel hjemgivelse eller i samvær med barnet eller den unge under anbringelsen. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte en særskilt plan for støtten til forældrene

338. Kommunen skal tilbyde forældremyndighedsindehaverne en støtteperson i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet. Det er i den forbindelse også væsentligt, at være opmærksom på de forældre, som pga. af handicap, f.eks. udviklingshæmmede forældre, der har et særligt behov for støtte til at kunne udfylde deres forældrerolle under anbringelsen.

Støtten til forældrene skal så vidt muligt medvirke til at løse de problemer, som har været årsag til anbringelsen, med henblik på at støtte forældrene i at varetage omsorgen for barnet eller den unge ved en eventuel hjemgivelse eller i at have samvær med barnet eller den unge under anbringelsen.

Uanset om der er mulighed for, at forældrene på sigt kan varetage omsorgen for barnet eller den unge, og barnet eller den unge dermed vil kunne hjemgives til forældrene, spiller forældrene ofte en vigtig rolle for barnet eller den unge. Støtten kan derfor også iværksættes med henblik på at støtte forældrene i at have samvær med barnet eller den unge eller på anden måde bidrage til at sikre en positiv udvikling for barnet eller den unge.

Afgørelser om støtte til forældrene skal altid træffes under hensyntagen til muligheden for, at støtten kan bidrage til, at barnet udvikler sig positivt, jf. § 46 og § 70.

Bestemmelsen om støtte til forældrene gælder under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, hvad enten afgørelsen træffes med samtykke efter lovens § 52, stk. 1, eller uden samtykke efter lovens § 58.

Det er forældremyndigheds-indehaverens opholdskommune, der skal bevilge støttepersonen og dække udgifterne, der er forbundet dermed. Det er støttepersonens opgave at lytte og være der for at støtte forældrene. En støtteperson til forældrene kan være med til at dække de behov, som forældrene har under barnets anbringelse og kan dermed også være med til at styrke forældrenes samarbejde og involvering i arbejdet omkring barnet. Det styrkede forældresamarbejde kan medføre en større gensidig respekt, mellem på den ene side kommunen og anbringelsesstedet og på den anden side forældrene, der kan medføre, at kommunen og anbringelsesstedet i højere grad forventes at respektere, at forældrene forsat er forældre, og hvor forældrene i højere grad oplever, at de forsat har betydning for børnene også under anbringelsen.

Støttepersonen skal give forældrene modspil, hjælpe med udredning af spørgsmål i forhold til den måde det offentlige system fungerer på, hjælpe med forberedelse og evaluering af møder og hjælpe med at læse og forstå skriftligt materiale omkring anbringelsen. Det er vigtigt, at hensyn til forældrene, at støtteordningen gøres så fleksibel som mulig. Støttepersonen varetager dog ikke opgaver af behandlingsmæssig karakter – f.eks. i forhold til forældrenes misbrug, psykiske problemer m.v. Støttepersonen kan medvirke til, at forældrene støttes til at blive afklaret i forhold til anbringelsen, og at forældrene under anbringelsen hjælpes til at forbedre forældreskabet, herunder fastholde kontakten til barnet. I forhold til kontakten til barnet eller den unge kan støttepersonen supplere kommunens indsats for at fremme kontakten efter servicelovens § 71. For forældrene kan anbringelsesforløbet derved blive mindre smertefuldt, og barnet kan opleve en mindre grad af splittelse mellem forældrene og anbringelsesstedet. Herudover kan en støtteperson bidrage til at støtte forældrene på en række andre punkter, f.eks. med at løse de problemer der har været medvirkende til, at barnet eller den unge måtte anbringes uden for hjemmet.

Støttepersonen tildeles i forbindelse med anbringelsen, det vil sige fra det tidspunkt, hvor en anbringelse af barnet indgår som et konkret element i de foreslåede foranstaltninger. Støttepersonen kan fortsætte i en kortere periode efter hjemgivelsen. Støttepersonen skal være et tilbud under selve anbringelsen.

Da det er vigtigt,

- at det er et tilbud, som forældrene til anbragte børn frit kan vælge,

- at forældre selv kan vælge den konkrete støtteperson,
- at støttepersonen er uafhængig af forvaltningen,
- at støttepersonen er fleksibel
- at støttepersonen har en videnskæssig og personlig baggrund i forhold til de krav, der bør stilles til en støtteperson,

vil det være hensigtsmæssigt, at kommunen udarbejder en liste over »kvalificerede støttepersoner«, som forældrene kan vælge ud fra. Dette afskærer dog ikke familien fra selv at fremkomme med forslag til en egnet person. Kommunen skal foretage en konkret vurdering af, om den foreslåede person er egnet som støtteperson. Det er således ikke tanken, at nære familiemedlemmer eller andre fra forældrenes nære personlige netværk udpeges som støtteperson. Ordningen, hvorefter forældrene tildeles en støtteperson, er uafhængig af forældrenes eventuelle advokatbistand. Kommunen fastsætter tidsforbruget for støttepersonen og kan i den forbindelse vurdere forældrenes behov, herunder deres udbytte af støtten, og hvornår i anbringelsesforløbet støtten ydes.

Det er ikke meningen med ordningen, at en støtteperson skal træde i stedet for en eventuel bisidder. Forældrene kan ud over støttepersonen også have en bisidder, og myndighederne kan således ikke afvise bisidderdeltagelse med henvisning til støttepersonordningen. Der ydes dog ikke betaling til en bisidder.

Kommunens afgørelse i forbindelse med forældrenes eventuelle valg af en støtteperson, der ikke er opført på listen, kan indbringes for Det Sociale Nævn, ligesom forældrene kan indbringe spørgsmålet om støttens omfang, jf. klagereglerne i kap. 26.

Kommunalbestyrelsen skal, udover at tilbyde forældrene en støtteperson efter § 54, stk. 1, desuden træffe afgørelse om, hvorvidt forældrene har behov for anden støtte efter stk. 2. Samtidig fastsættes det med bestemmelsen, at der skal træffes en afgørelse om, hvorvidt forældrene skal have støtte eller ej, og i givet fald hvad denne støtte skal bestå af. Afgørelsen skal begrundes, ligesom der skal gives klagevejledning.

Kommunalbestyrelsen skal som led i den børnefaglige undersøgelse efter lovens § 50 foretage en undersøgelse af familiens forhold, og de forhold, der kan begrunde, at forældrene kan have behov for støtte, bør allerede være kortlagt i forbindelse med den børnefaglige undersøgelse.

Denne støtte kan være foranstaltninger efter lovens § 52, stk. 3, som f.eks. familiebehandling, forældrekurser, -programmer eller lignende eller økonomisk støtte efter § 52 a.

Kommunalbestyrelsen skal som hidtil være opmærksom på, om der skal gives støtte efter anden lovgivning, f.eks. om alkoholbehandling, en arbejdsmarkedsindsats eller andet, der kan medvirke til, at forældrene kan støttes i at spille en positiv rolle for barnet.

Foranstaltning af ophold i dagtilbud mv., behandling af barnet eller den unge og kontaktperson uden samtykke

Serviceoven:

§ 56. Afgørelser efter § 52, stk. 3, nr. 1 og 3, for så vidt angår behandling af barnets eller den unges

problemer, og nr., jf. § 52, stk. 1, kan træffes, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, og når formålet med foranstaltningen skønnes at kunne opnås uanset det manglende samtykke. Afgørelse herom skal træffes i et møde i det personsagsudvalg, der efter § 17 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område varetager det pågældende sagsområde. I kommuner med magistratsordning træffes afgørelsen af vedkommende magistratsmedlem.

339. Servicelovens § 56 giver mulighed for at træffe afgørelse om foranstaltninger i form af ophold i dagtilbud mv. (jf. § 52, stk. 3, nr. 1), behandling af barnets eller den unges problemer (jf. § 52, stk. 3, nr. 3) udpegning af en fast kontaktperson (jf. § 52, stk. 3, nr. 6), selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat. Afgørelse herom skal træffes i det udvalg, der efter § 17 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område varetager det pågældende sagsområde. I kommuner med magistratsordning træffes afgørelsen af vedkommende magistrats-medlem.

Bestemmelsen kan kun anvendes, når det kan anses for formålstjenligt at iværksætte en foranstaltning på trods af modstanden fra forældremyndighedsindehaveren. Der skal foreligge forhold, der sandsynliggør, at der vil kunne opnås et positivt resultat af foranstaltningen trods den udviste modstand. Herudover skal betingelsen i servicelovens § 52, stk. 1, om at foranstaltningen skal være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, være opfyldt.

Foranstaltningen kan i princippet iværksættes uanset barnets eller den unges modstand, men i forhold til større børn vil det normalt ikke være hensigtsmæssigt at træffe beslutning, hvis de modsætter sig støtten.

Delegationsforbud

340. En afgørelse efter servicelovens § 56 skal træffes i et møde i det udvalg, der efter § 17 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område varetager det pågældende sagsområde. I magistratskommuner træffes afgørelsen af vedkommende magistratsmedlem. Kravet om, at afgørelsen skal træffes i et møde (af vedkommende magistratsmedlem) betyder, at der i disse sager er et forbud mod at delegere afgørelserne til forvaltningen.

Opfølgning på foranstaltninger

Serviceoven:

§ 70. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet, den unge eller de vordende forældre, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140, skal revideres.

Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 6 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering.

Afgørelse om revision af handleplanen træffes så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen af indsatsen efter stk. 1 og af behovet for revision af handleplanen ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge, jf. 148, stk. 1, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Tilsynet efter § 148, stk. 1 skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden andre personer fra anbringelsesstedets tilstedeværelse. Vurderingen skal omfatte en stillingtagen til, hvorvidt andre forhold end de hidtil beskrevne, jf. § 140, er relevante, og i så fald skal disse indgå i en revideret handleplan

Stk. 3. For unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal vurdering og revision af handleplan og indsats særlig vedrøre, hvordan det sikres, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Det skal senest i forbindelse med den første vurdering konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og

beskæftigelse nås i løbet af sanktionen.

Stk. 4. Er der udarbejdet en særskilt plan for støtten til forældrene efter § 154, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen tilbyde at revidere denne plan, når der er behov for det. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder efter, at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, tilbyde en revision af planen. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en vurdering af, om der er behov for at tilbyde en revision af planen.

341. Når der er iværksat foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, § 52a samt § 54 over for et barn eller en ung eller dennes familie, er det vigtigt, at kommunen løbende følger op på foranstaltningen. En god løbende opfølgning kan således sikre, at foranstaltningen hele tiden tilgodeser forældrene samt barnets eller den unges behov og fortsat bidrager til at nå de mål, der er opstillet i den enkelte sag, samt at foranstaltningen ikke løber længere, end formålet tilsiger. Servicelovens § 70 opstiller en række minimumskrav til denne opfølgning.

Opfølgning tre måneder efter iværksættelse af en foranstaltning

342. Servicelovens § 70, stk. 1, giver kommunen pligt til at vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen skal revideres, tre måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet eller den unge.

Iværksættelsen af en foranstaltning kan betyde en radikal ændring af barnets eller den unges tilværelse. Derfor kan der allerede kort tid efter iværksættelsen af en foranstaltning vise sig nye eller ændrede behov, som betyder, at indsatsen skal ændres. Der kan f.eks. være tale om, at man på anbringelsesstedet opdager, at barnet eller den unge har været udsat for seksuelle overgreb og ikke kun omsorgssvigt, som kommunen troede, hvilket kan betyde, at der er behov for psykologhjælp til barnet eller den unge.

Der kan vise sig forhold eller situationer, som man ikke fra starten var opmærksom på, der giver behov for, at kommunen foretager en nærmere tilrettelæggelse og koordinering af indsatsen. Det kan eksempelvis være muligt at beskrive særlige forhold vedrørende indsatsen, som i den oprindelige handleplan kun er beskrevet i hovedlinjer, fordi de voksne omkring barnet eller den unge efterfølgende har opnået en større viden.

I forhold til anbringelsessager skal revisionen tre måneder efter iværksættelsen af en foranstaltning derudover ses i sammenhæng med, at risikoen for, at en anbringelse bryder sammen, er højst i den første tid efter etableringen af en anbringelse. Derfor kan der specielt i denne periode opstå behov for særlige initiativer for at forebygge sammenbrud. I anbringelsessager er det derfor vigtigt, at kommunen, i forbindelse med revisionen efter tre måneder, er opmærksom på, om der er tegn på, at anbringelsen kunne bryde sammen. Kommunen kan f.eks. være særligt opmærksom på forældrenes og den unges tilfredshed med anbringelsen og evt. støtte dem i overgangsfasen, og på

om der er behov for særlige tiltag, supervision, rådgivning eller lignende, for at anbringelsesstedet kan håndtere barnet eller den unge.

Opfølgning med højst 6 måneders mellemrum

343. Efter de første 3 måneder af forløbet, skal kommunalbestyrelsen med højst 6 måneders mellemrum vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen skal revideres. Det betyder, at kommunalbestyrelsen som minimum skal vurdere en sag, hvor der er truffet afgørelse om foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, eller 52a to gange årligt. Kommunalbestyrelsen er dog i alle tilfælde forpligtet til at lave den opfølgning, som er nødvendig i den enkelte sag. I nogle sager vil det være nødvendigt med en hyppigere opfølgning, og kommunalbestyrelsen skal her sørge for en hyppigere opfølgning, der kan ske i form af samtaler med de involverede parter eller, hvis det skønnes nødvendigt undersøgelser af barnet eller den unge.

Samtalen med barnet eller den unge på anbringelsesstedet som led i tilsynet skal så vidt muligt skal gennemføres uden tilstedeværelse af ansatte på anbringelsesstedet uanset om barnet eller den unge er anbragt i en plejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution. Det kan give barnet/den unge god mulighed for at tale frit om, hvordan han/hun har det, og om der er problemer. Barnet eller den unge kan dog efter eget valg medbringe en bisidder eller en anden person til samtalen, hvis barnet eller den unge ønsker dette.

Indholdet i den løbende opfølgning

344. Bestemmelsen i servicelovens § 70, stk. 1, betyder, at kommunen for det første skal vurdere, om indsatsen skal ændres, dvs. om indsatsen bidrager til at nå de mål, der er opstillet i handleplanen, og om barnet eller den unge profiterer af indsatsen.

For det andet skal kommunen vurdere, om handleplanen skal revideres. Der kan f.eks. være tilfælde, hvor der ikke er behov for en revision af handleplanen, men alene behov for justeringer i indsatsen. F.eks. vil en indsats i form af en kontaktperson, der ikke fungerer optimalt på grund af relationen mellem den unge og den pågældende kontaktperson, kunne justeres, ved at der findes en ny kontaktperson. Et andet eksempel kan være en anbringelsessag, hvor der er opstået problemer, som kan løses ved, at anbringelsesstedet modtager den nødvendige supervision. Omvendt vil der normalt skulle foretages en revision af handleplanen, hvis der skal ske ændringer i barnets eller den unges behandling, eller hvis der skal foretages nærmere undersøgelser af barnets eller den unges forhold eller lignende. I sådanne tilfælde er der ikke nødvendigvis behov for ændringer i handleplanen, men kun de nævnte justeringer i indsatsen.

Opfølgningen skal ikke alene omfatte indsatsen over for barnet eller den unge, men også den indsats som ydes over for familien. Indsatsen kan enten være beskrevet nærmere i forældrenes egen handleplan eller i barnets eller den unges handleplan, jf. 140. Det betyder, at kommunen skal vurdere, om der skal ske ændringer i den evt. støtte, der er iværksat for forældrene under barnets eller den unges ophold uden for hjemmet. Det gælder uanset, om der er udarbejdet en særskilt plan for støtten til familien, eller om støtten alene fremgår af barnets eller den unges handleplan.

Sammenhæng mellem det personrettede tilsyn og opfølgning på handleplan

345. Servicelovens § 70, stk. 2, understreger den tætte sammenhæng mellem det personrettede tilsyn og opfølgningen på handleplanen. Kommunalbestyrelsen skal således beskrive den indsats, der er truffet afgørelse om i handleplanen. Dette skal det personrettede tilsyn følge op på. Samtidig

er det løbende personrettede tilsyn og de samtaler, der føres med barnet eller den unge, grundlaget for vurderingen af, om der er behov for at revidere handleplanen og eventuelt indsatsen. Sammenhængen mellem tilsynet og handleplansopfølgningen er så tæt, at de med fordel kan foretages samtidig i én arbejdsgang.

Da handleplanen alene skal berøre de punkter, hvor den børnefaglige undersøgelse har afdækket problemer, jf. servicelovens § 140, kan der være behov for jævnligt at genoverveje hvilke punkter i handleplanen, der er relevante for et barn eller en ung. Det skyldes, at der med tiden kan opstå nye behov hos barnet eller den unge. F.eks. vil det for et 3-årigt barn ikke være nødvendigt at fokusere på skolegang, men når barnet bliver 6 år, kan det meget vel være relevant at have fokus herpå. Kommunalbestyrelsen skal derfor i forbindelse med revisionen af handleplanen overveje, hvorvidt nogle af de punkter som hidtil ikke har været relevante i forhold til det enkelte barn nu er relevante. Vurderingen skal omfatte såvel de dele af handleplanen og indsatsen, som retter sig mod barnet eller den unge, som de dele der omhandler indsatsen overfor familien.

Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen, af om handleplanen skal revideres, ske på baggrund af det løbende tilsyn og samtalen med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, og efter kontakt med indehaveren af forældremyndigheden, jf. servicelovens § 148. Opfølgningen kan dermed bygge direkte på sagsbehandlerens eget indtryk og samtale med barnet eller den unge, i stedet for alene at bygge på indhentede udtalelser. Indhentede udtalelser kan dog samtidig spille en vigtig rolle i opfølgningen. Normalt vil det være relevant at inddrage anbringelsesstedets iagttagelser og vurderinger af barnets eller den unges forhold.

Hvis der er behov for at revidere handleplanen, træffes afgørelsen om revision af handleplanen så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Der kan være tilfælde, hvor forældrenes samtykke til revision af handleplanen ikke kan opnås – og her kan kommunen trods det manglende samtykke revidere handleplanen, men indehaveren af forældremyndigheden og den unge bør så vidt muligt inddrages i revisionen af handleplanen. Dermed er det også muligt i disse sager at tilgodese et barns eller den unges behov for en ny handleplan.

I forbindelse med opfølgningen på både anbringelser og andre foranstaltninger er det vigtigt, at man kan se kommunens tidligere overvejelser i en sag og derfor er det vigtigt, at journalarkene løbende opdateres med kommunens overvejelser i forbindelse med opfølgningen af sagen. Det skal være sådan, at andre myndigheder eller sagsbehandlere senere skal kunne tage stilling til sagen.

Familierådgivning til kvinder med børn på krisecentre og psykologhjælp til børn på krisecentre

Serviceoven:

§ 109. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.

...

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde støtte og vejledning fra en familierådgiver til kvinder med børn på boformer efter denne bestemmelse. Rådgivningen gives i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen m.v. og skal understøtte de enkelte dele i kommunalbestyrelsens øvrige tilbud. Rådgivningen iværksættes, når forberedelsen til udflytning fra boformen påbegyndes, og indtil kvinden og børnene er etableret i egen bolig.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde psykologbehandling til alle børn, som ledsager moderen under dennes ophold i boformer efter denne bestemmelse. Behandling skal have et omfang på mindst fire timer og op til ti timer afhængigt af barnets behov. Behandlingen skal udføres af en autoriseret psykolog. Pligten til at tilbyde psykologbehandling gælder uanset opholdets varighed. Tilbuddet skal iværksættes under selve opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf.

346. Børn, som følger med deres mor på krisecentre, er erfaringsmæssigt en særlig sårbar gruppe, der ofte har brug for hjælp til at komme over traumatiserende oplevelser. Af tal fra Landsorganisationen for Kvindekrisecentre fra 2008 fremgår det, at 27 pct. af de børn, der følger med deres mor på krisecenter, selv er blevet udsat for fysisk vold og at 41 pct. har været udsat for psykisk vold. Samtidig har 84 pct. overværet vold mod deres mor. Undersøgelser viser, at det at

være vidne til fysisk vold mellem forældrene er lige så belastende for barnet – målt ved de følgevirkninger, det har for barnet – som selv at være udsat for fysisk vold. Dette er blandt andet dokumenteret i ”Barn som oplever våld”, Nordisk Forskning og Praktik 2007.

Derfor er kommunalbestyrelsen forpligtet til at tilbyde en familierådgiver til kvinder med børn, som tager ophold på krisecentre samt tilbyde psykologbehandling til de børn og unge, som følger med deres mor på krisecenter, jf. servicelovens § 109 stk. 4 og 5.

Forpligtelsen til at tilbyde familierådgivningen og psykolog-behandlingen påhviler som udgangspunkt kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor krisecenteret er beliggende efter de almindelige regler om handlekommune efter §§ 9, 9a, 9b og 9c i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Læs herom i kapitel 4 i denne vejledning. Derefter kan der ydes mellemkommunal refusion, og der er endvidere statsrefusion forbundet med bestemmelsen i servicelovens § 109.

Familierådgivning til kvinder med børn på krisecentre

347. Efter servicelovens § 109 stk. 4 skal kommunalbestyrelsen tilbyde familierådgivning til alle kvinder med børn, som tager ophold på et krisecenter. Formålet med familierådgivningen er at bidrage til, at kvinden og hendes børn ikke falder tilbage i den uholdbare situation, de kom fra inden opholdet på krisecenteret.

Forpligtelsen til at tilbyde familierådgivning gælder uanset kommunalbestyrelsens vurdering af, hvilken støtte og hjælp kvinden og hendes børn i øvrigt har brug for.

Familierådgivningen skal så vidt muligt iværksættes inden kvinden flytter ud fra krisecenteret og skal fortsætte efter etableringen i egen bolig. Det skal være en støtte, som kan gøre kvinden og hendes børn parate til udflytningen fra krisecenteret, hjælpe familien med at påbegynde en ny og mere stabil tilværelse og styrke kvinden i sin forælderrolle som eneforsørger.

Familierådgiveren skal være den gennemgående og koordinerende person, som familien kan støtte sig til, og støtten og rådgivningen skal ske på tværs af sektorerne i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen m.v. og således bidrage til, at de enkelte dele af kommunalbestyrelsens øvrige indsatser realiseres, så målene med disse nås.

Psykologbehandling til børn på krisecentre

348. Kommunalbestyrelsen er også forpligtet til at tilbyde psykologbehandling til alle børn og unge under 18 år, som følger med deres mor på krisecenter, jf. servicelovens § 109 stk. 5.

En stor del af de børn og unge, som følger med deres mor på krisecenter, har overhørt eller overværet vold mod moren. Mange har også selv været udsat for vold. Formålet med psykologbehandlingen er derfor at give dem en professionel og hurtig hjælp til at håndtere deres situation.

Der skal ikke udarbejdes en § 50-undersøgelse eller handleplan inden iværksættelse af psykologbehandlingen, idet barnet eller den unge er berettiget til at modtage behandlingen alene i kraft af at være flyttet på krisecenter. Retten til psykologbehandling gælder uanset, hvor længe barnet eller den unge opholder sig på krisecenteret, og den skal iværksættes under opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf.

Behandlingen skal udføres af en autoriseret psykolog. Omfanget af behandlingen kan strække sig fra mellem fire og ti timer alt efter det enkelte barns behov. Har et barn efter ti timers behandling behov for yderligere behandling, må denne bevilges efter servicelovens § 52 eller anden lovgivning.

Pligten til at tilbyde psykologbehandling supplerer de allerede eksisterende forpligtelser, som kommunalbestyrelsen har i forhold til at hjælpe børn og unge med behov for særlig støtte.

Kommunalbestyrelsen skal således fortsat iværksætte en undersøgelse efter servicelovens § 50 og foranstaltninger over for barnet eller den unge, når der er behov for det.

Den viden om barnet eller den unge, der fremkommer af psykologbehandlingen, kan indgå i den kommunale myndigheds vurdering af behovet for en § 50 undersøgelse, ligesom den kan indgå i selve § 50 undersøgelsen og i vurderingen af, hvorvidt der er behov for videre foranstaltninger.

Kommunalbestyrelsen kan kun undlade at tilbyde psykologbehandling af et barn eller en ung på krisecenter, hvis behandlingen vurderes at være til skade for barnet eller den unge. Det kan eksempelvis være, hvis barnet eller den unge allerede er i et behandlingsforløb og iværksættelse af psykologbehandlingen vil forstyrre dette.

Ungepålæg

349. Over for unge i alderen 12 til 17 år kan kommunalbestyrelsen foranstalte et ungepålæg efter servicelovens § 57 b. Pålægget skal gives, hvis det vurderes, at den unge har ulovligt skolefravær, har begået kriminalitet, har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer eller nægter at samarbejde med relevante myndigheder om løsningen af sine problemer. Reglerne for ungepålæg gennemgås nærmere i kapitel 16 i denne vejledning.

Kapitel 15

Foranstaltninger m.v. der kan gennemføres tvangsmæssigt

350. I dette kapitel beskrives de særlige betingelser for en tvangsmæssig foranstaltning i de tilfælde, hvor der ikke kan opnås samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 15 år, til den påtænkte foranstaltning. Endvidere beskrives fremgangsmåden ved foranstaltningen m.v. der gennemføres tvangsmæssigt. I kapitlet beskrives også reglerne for børn og unge-udvalgets genbehandling af sagen. Dernæst beskrives reglerne for forældremyndighedsindehaverens ret til at udtale sig i sagen og ret til at gøre sig bekendt med sagens akter, inden afgørelsen træffes samt reglerne om advokatbistand. Endvidere beskrives de særlige regler, der gælder, når kommunen forelægger en sag om en tvangsmæssig foranstaltning for børn og unge-udvalget, herunder de elementer der som minimum skal indgå i indstillingen. Endelig beskrives børn og unge-udvalgets kompetence i sager om tvangsmæssige foranstaltninger, herunder de enkelte medlemmers opgaver.

Afgørelser der træffes af børn og unge-udvalget

Service-loven:

§ 74. Børn og unge-udvalget træffer i et møde afgørelse om

- 1) gennemførelse af undersøgelse efter § 51,
- 2) anbringelse uden for hjemmet efter § 58,
- 3) opretholdelse af en anbringelse efter § 62,
- 4) gennemførelse af lægelig undersøgelse eller behandling efter § 63,
- 5) videreførelse af en anbringelse efter § 68a
- 6) godkendelse af foreløbig afgørelse efter § 75, stk. 3,
- 7) ændring af anbringelsessted efter § 69, stk. 3 eller 4, jf. § 58,

8) afbrydelse af forbindelsen m.v. efter § 71, stk. 3 og 4,
9) flytning eller hjemtagelse efter § 78, stk. 4,
10) brev- og telefonkontrol efter § 123, stk. 2,
11) anbringelse i delvist lukkede døgninstitutioner efter § 123 b, stk. 1,
12) tilbageholdelse efter § 123 c og
13) anbefaling til Ankestyrelsen af adoption uden samtykke, jf. adoptionsloven.
Stk. 2 ...

351. Som beskrevet i kapitel 14 er det ved iværksættelse af en foranstaltning, herunder en anbringelse uden for hjemmet, vigtigt, at der sker en grundig orientering og inddragelse af forældrene og barnet eller den unge. Det er vigtigt, at familien får en reel mulighed for at tage stilling til, om de vil give samtykke til den påtænkte foranstaltning. Det kan være nødvendigt med en længerevarende dialog og et længerevarende samarbejde for at sikre familiens medvirken til foranstaltningen, så barnet eller den unge får størst muligt udbytte af indsatsen. Hvis der på trods af dialogen ikke kan opnås samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 15 år, til den påtænkte foranstaltning, kan den kun gennemføres, hvis de særlige betingelser for en tvangsmæssig foranstaltning er opfyldt.

Afgørelser om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger ophører, når den unge fylder 18 år.

Nedenfor beskrives de foranstaltninger, der kan gennemføres tvangsmæssigt, jf. servicelovens § 74.

Undersøgelse uden for hjemmet

Service-loven:

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Undersøgelsen, der betegnes som en børnefaglig undersøgelse, gennemføres så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Stk. 2...

§ 51. Når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller

udvikling, kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen under ophold på en institution eller indlæggelse på sygehus, herunder psykiatrisk afdeling. En sådan undersøgelse skal være afsluttet inden 2 måneder efter børn og unge-udvalgets afgørelse.

Stk. 2. ...

352. Med lov nr. 628 af 11. juni 2010 (Barnets Reform), der trådte i kraft 1. januar 2011, er det blevet muligt at foretage børnefaglige undersøgelser (§ 50) af børn og unge, uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge på 15 år. Om kravene til og gennemførelse af undersøgelsen mv. henvises til vejledningens punkt 276.

I de tilfælde, hvor forholdene det anses for nødvendigt at foretage undersøgelsen af barnet eller den unge uden for hjemmet, og hvor undersøgelsen må anses for nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget efter servicelovens § 51 beslutte at gennemføre en undersøgelse ved at indlægge barnet eller den unge på sygehus eller ved at placere det på en institution.

Hvis der skal træffes beslutning om lægelig undersøgelse og behandling, uden at der foreligger samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, finder servicelovens § 63 anvendelse. Se punkt 355. Servicelovens § 51 tager alene sigte på de situationer, hvor det er nødvendigt at få afklaret, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns sundhed eller udvikling. Bestemmelsen finder ikke anvendelse i de situationer, hvor kommunalbestyrelsen allerede har tilstrækkelige oplysninger til at vurdere, om der er grundlag for en anbringelse. Efter bestemmelsen kan undersøgelsen ske under ophold på institution eller ved indlæggelse på sygehus, såvel på somatisk som på psykiatrisk afdeling. I sidstnævnte situation forudsættes undersøgelsen at skulle ske på en børne- eller ungdomspsykiatrisk afdeling. Indlæggelse til undersøgelse på sygehus forudsætter tilslutning fra afdelingens overlæge. Kravet om tilslutning fra den behandlende overlæge fremgår ikke direkte af bestemmelsen, men en sådan tilslutning må i almindelighed skulle foreligge forud for en indlæggelse.

Børn er ifølge lov om tvang i psykiatrien tillagt selvstændige rettigheder. Modsetter et barn eller en ung, der er omfattet af denne lovs særlige retssikkerhedsgarantier, sig en indlæggelse på psykiatrisk afdeling, må kommunen følge den fremgangsmåde, der er fastsat i lov om tvang i psykiatrien.

Undersøgelse under ophold på institution eller indlæggelse på sygehus

353. Kommunalbestyrelsen har mulighed for at lade undersøgelsen af barnet eller den unge ske ambulant eller ved døgnindlæggelse, således at barnet eller den unge må opholde sig på sygehuset eller institutionen, indtil undersøgelsen er tilendebragt. Det skal fremgå af indstillingen til børn og unge-udvalget, hvordan undersøgelsen skal foregå. Forholdene i det enkelte tilfælde og især forældremyndigheds-indehaverens holdning og indstilling er afgørende for, hvilken fremgangsmåde der kan vælges i den konkrete situation. Kommunalbestyrelsen bør vælge den mest skånsomme måde til at få gennemført undersøgelsen. Viser forældremyndighedsindehaverens indstilling, at det vil være forsvarligt at gennemføre undersøgelsen ambulant, bør denne mulighed vælges, da en ambulant undersøgelse må anses for at være mest skånsom for barnet eller den unge og familien.

. Hvis børn og unge-udvalget træffer afgørelse om at gennemføre en børnefaglig undersøgelse uden for hjemmet efter § 51, er der ikke tale om en anbringelse uden for hjemmet, og derfor gælder de almindelige bestemmelser om regulering af samvær i lovens § 71, stk. 1 og 2, ikke.

Dog er der mulighed for, at børn og unge-udvalget under gennemførelse af en § 51-undersøgelse af barnet eller den unge uden for hjemmet for en bestemt periode kan træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen (overvåget samvær) når det "er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling", jf. § 71, stk. 4, jf. stk. 3. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene. For en nærmere beskrivelse af reglerne omkring regulering af samvær under en § 51-anbringelse, se punkt 557

Samværet og kontakten mellem forældrene eller netværk og barnet eller den unge i undersøgelsesfasen kan desuden – af undersøgelsesstedet - reguleres ud fra undersøgelsesstedets almindelige besøgsregler eller ud fra anstaltsbetragtninger. Hvis undersøgelsen foregår på en institution, vil der være mulighed for at afslå besøg, hvis det i den konkrete situation vurderes som bedst for barnet eller den unge. Det kan f.eks. være i tilfælde af, at forældrene møder påvirkede op eller er meget ophidsede.

Af hensyn til familien og barnet eller den unge er der i servicelovens § 51 fastsat en frist for undersøgelsens maksimale varighed. Undersøgelsen skal således være afsluttet inden 2 måneder regnet fra børn og unge-udvalgets afgørelse om gennemførelsen af undersøgelsen.

Når undersøgelsen er afsluttet, dvs. når barnets eller den unges tilstedeværelse på institutionen eller sygehuset ikke længere er nødvendig for at sikre undersøgelsens gennemførelse, skal barnet eller den unge hjem til forældrene. Bestemmelsen giver således ikke adgang til at beholde barnet eller den unge på undersøgelsesstedet, mens kommunen udarbejder sin redegørelse om undersøgelsens resultater. Hvis det på baggrund af undersøgelsen vurderes, at der er grundlag for en øjeblikkelig anbringelse, kan formanden for børn og unge-udvalget træffe en midlertidig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet.

I de tilfælde, hvor Ankestyrelsen efter servicelovens § 168, stk. 3, giver en anke over en afgørelse om gennemførelse af en tvangsmæssig undersøgelse opsættende virkning, løber 2-måneders fristen fra Ankestyrelsens afgørelse om gennemførelse af undersøgelsen.

Er behovet for at kunne iværksætte en undersøgelse så akut, at der må handles hurtigt af hensyn til barnet eller den unge, kan afgørelsen om iværksættelse af en tvangsmæssig undersøgelse træffes efter reglerne om foreløbige afgørelser, jf. servicelovens § 51, stk. 2. I dette tilfælde regnes 2 måneders fristen fra formandens afgørelse.

Undersøgelse eller behandling for sygdom uden samtykke

Serviceoven:

§ 63. Hvis forældremyndighedsindehaveren undlader at lade et barn eller en ung undersøge eller behandle for en livstruende sygdom eller en sygdom, der udsætter barnet eller den unge for betydelig og varigt nedsat funktionsevne, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at gennemføre undersøgelsen eller behandlingen.

Stk. 2...

354. I de tilfælde, hvor der udelukkende er behov for at sikre, at der foretages en lægelig undersøgelse eller behandling af barnet eller den unge, er det ikke nødvendigt at foretage en anbringelse af barnet eller den unge. Der vil efter bestemmelsen være mulighed for at lade behandlingen foregå ambulant, således at barnet eller den unge i øvrigt har ophold i hjemmet. En afgørelse om lægelig behandling indebærer, at barnet eller den unge i fornødent omfang kan indlægges under behandlingen. Afgørelsen vil også kunne omfatte tilfælde, hvor der er tale om flere på hinanden følgende behandlinger med kort tidsinterval, og hvor barnet eller den unge i de mellemliggende perioder kan opholde sig i hjemmet. Her vil afgørelsen kunne træffes således, at den dækker det samlede behandlingsforløb.

Kommunalbestyrelsens indstilling til børn og unge-udvalget skal være baseret på, hvad der er den mindst indgribende, formålstjenlige foranstaltning, da en foranstaltning efter servicelovens § 63, bør være så skånsom som mulig.

Betingelserne for at iværksætte en lægelig undersøgelse eller behandling

355. Anvendelsen af servicelovens § 63 forudsætter ligesom ved indlæggelse på sygehus til undersøgelse efter servicelovens § 51, at der foreligger tilslutning fra den behandlende overlæge. Det bør endvidere oplyses fra sygehus eller behandlende læge, hvilken behandling barnet eller den unge har behov for, og hvilke konsekvenser det vil få, hvis denne behandling undlades. Det må i øvrigt formodes, at initiativet til en afgørelse efter servicelovens § 63 oftest vil udgå fra lægelig side, eksempelvis i forbindelse med et behov for blodtransfusion i tilslutning til anden behandling, som forældremyndighedens indehaver ikke modsætter sig.

Bestemmelsen giver kun adgang til at træffe afgørelse om lægelig undersøgelse eller behandling, hvis der foreligger en livstruende sygdom eller en sygdom, der udsætter barnet eller den unge for betydelig og varig nedsat funktionsevne. Afgørelsen heraf vil i høj grad bero på den lægelige vurdering i hvert enkelt tilfælde. Afgrænsningen af lidelser, der medfører betydelig og varigt nedsat funktionsevne, kan være vanskelig. Der bør imidlertid lægges vægt på, at der også ved risiko for betydelig og varigt nedsat funktionsevne foreligger en situation, hvor forældremyndighedens indehavers ret til at træffe beslutning om undersøgelse eller behandling må vige til fordel for barnets eller den unges behov for nødvendig lægebehandling.

En undersøgelse eller behandling efter servicelovens § 63 er ikke en anbringelse uden for hjemmet. Der kan derfor ikke i forbindelse med en undersøgelse eller behandling træffes afgørelse om samvær og kontakt, jf. servicelovens § 71, men sygehuset eller det børnepsykiatriske sygehus eller andre steder, hvor barnet eller den unge opholder sig i forbindelse med undersøgelsen eller behandlingen kan begrænse forældremyndighedsindehaverens adgang ud fra anstaltsbetragtninger. Se punkt 353.

Barnets eller den unges retsstilling ved undersøgelse eller behandling for sygdom uden samtykke

356. Bestemmelsen i servicelovens § 63 angår alene adgangen til at tilsidesætte modstand fra indehaveren af forældremyndigheden. Hvis barnet eller den unge modsætter sig behandlingen, må det afgøres ud fra de retningslinjer, der i øvrigt gælder om lægelig behandling imod patientens ønske, om behandlingen kan eller bør gennemføres, jf. sundhedsloven.

I forhold til behandling på psykiatrisk afdeling gælder reglerne i lov om tvang i psykiatrien. De selvstændige rettigheder, der efter disse to love er tillagt barnet eller den unge, kan ikke tilsidesættes ved en beslutning efter servicelovens § 63. Derfor må barnets eller den unges holdning til indlæggelsen indgå som en væsentlig del af beslutningsgrundlaget.

Tilfælde der falder uden for servicelovens § 63

357. Forældrenes modstand mod at lade barnet eller den unge få fornøden lægebehandling kan være led i et mere omfattende kompleks af overgreb eller manglende omsorg for barnet eller den unge. I så fald bør afgørelsen ikke træffes efter servicelovens § 63, da denne bestemmelse alene giver adgang til at foranstalte den lægelige behandling. Modstanden mod lægebehandling kan imidlertid indgå som et moment ved afgørelsen af, om der er behov for at træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, hvilket kan ske ved tvang efter servicelovens § 58, hvis det ikke er muligt at opnå forældremyndighedsindehaverens samtykke til anbringelsen. I tilslutning til en anbringelsesafgørelse efter servicelovens § 58, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, vil der kunne træffes afgørelse om nødvendig undersøgelse og lægebehandling efter servicelovens § 69, stk. 1, og en sådan afgørelse vil i modsætning til afgørelser efter servicelovens § 63, ikke være begrænset til livstruende sygdom eller sygdom, der kan medføre betydelig og varigt nedsat funktionsevne. Hvis et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet, finder servicelovens § 63 ikke anvendelse, da afgørelsen skal træffes efter servicelovens § 69, stk. 1.

Anbringelse uden for hjemmet uden samtykke

Service-loven:

§ 58. Er der en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af

- 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
- 2) vold eller andre alvorlige overgreb,
- 3) misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller
- 4) andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge,

kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7. Der kan kun træffes en afgørelse efter 1. pkt., når der er begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Stk. 2...

Betingelser for anbringelse uden samtykke

358. Det centrale kriterium for, at kommunalbestyrelsen kan gennemføre en anbringelse tvangsmæssigt, er, at der foreligger åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Ved sundhed forstås i denne sammenhæng barnets eller den unges almentilstand, hvori der indgår ikke blot helbredsmæssige forhold, men også andre forhold af betydning for barnets eller den unges trivsel.

Begreberne »åbenbar risiko« og »sundhed eller udvikling« angiver endvidere, at der skal tages hensyn til såvel barnets eller den unges øjeblikkelige tilstand som til de fremtidige opvækstbetingelser. Behovet for at beskytte børn tilsiger, at der bør være mulighed for at gribe ind inden det tidspunkt, hvor barnet eller den unge er skadet i en sådan grad, at det bliver meget vanskeligt at hjælpe. Det er således ikke en betingelse for tvangsmæssig anbringelse, at der kan konstateres en allerede indtruffet alvorlig skade. Bestemmelsen giver adgang til tvangsindgreb i tilfælde af åbenbar risiko for alvorlig skade på sundhed eller udvikling. En sådan åbenbar risiko vil efter omstændighederne kunne foreligge, hvis det – f.eks. på grund af forældremyndighedsindehaverens tidligere adfærd over for søskende til barnet - kan fastslås, at denne er helt ude af stand til at tage vare på barnet. Dette skal ses i sammenhæng med servicelovens § 50 stk. 7, der fastslår, at kommunalbestyrelsen i forbindelse med en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal vurdere, om der er behov for en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien.

Som supplement til denne vejledningstekst henvises også til Ankestyrelsens ”Guide til Anbringelse uden samtykke - Eksempler fra Ankestyrelsens praksis”.

Årsager til åbenbar risiko for alvorlig skade på sundhed eller udvikling

359. For at tydeliggøre hvornår der foreligger en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed lider alvorlig skade, er der i servicelovens § 58 stk. 1, nr. 1-4, nævnt de forhold, der kan begrunde en anbringelse uden samtykke. Der er tale om forhold, der enten kun omhandler forælderen, hovedsageligt omhandler barnet eller den unge eller forhold der relaterer sig til både forælderen og barnet eller den unge.

Forholdene, der er opregnet i nr. 1-4 giver ikke i sig selv grundlag for en beslutning om tvangsmæssige foranstaltninger. Selv om forældremyndighedens indehaver har fået stillet en bestemt diagnose eller har specifikke problemer, kan dette ikke i sig selv begrunde en tvangsmæssig anbringelse. Det afgørende vil altid være, hvilken indflydelse en eventuel lidelse hos indehaveren af forældremyndigheden har på det enkelte barns eller unges sundhed eller udvikling. Kun når de forhold, der er nævnt i nr. 1-4, fører til åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling, og når problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, er betingelserne for tvangsmæssig anbringelse opfyldt.

Opregningen af forholdene i nr. 1-4 indebærer, at de besluttende myndigheder udtrykkeligt skal angive, hvad årsagen er til, at det vurderes, at der foreligger åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Opregningen er således udtryk for et krav om, at den afgørelse, der træffes, udførligt begrundes efter forholdene i § 58 stk. 1. nr. 1-4.

Utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge

360. En anledning til at anbringe et barn eller en ung er, når forælderen ikke giver barnet eller den unge tilstrækkelig omsorg eller sikrer det behandling.

Årsagen til, at forælderen ikke formår dette, kan skyldes flere forhold. Der kan være tale om manglende personlige ressourcer hos forælderen som følge af for eksempel dårlig begavelse, forstyrrelser i personligheden eller andre psykiske lidelser samt eksempelvis alkohol-, stofmisbrug eller andet misbrug. Der kan være tale om manglende evne til at sætte sig ind i barnets behov eller en adfærd fra forælders side, der udelukkende er styret af pågældendes egne behov, hvorved barnet eller den unge enten tilsidesættes eller udsættes for en ødelæggende omklamring, der forhindrer barnet eller den unge i at udvikle sig på normal vis. Forælderen kan også mangle evne til at stimulere barnet, skabe ro og tryghed eller sikre stabile og forudsigelige ydre rammer for barnet eller den unge. Et eksempel på omsorgsvigt kan også være, når forælderen ikke sørger for, at barnet eller den unge møder stabilt i skole, så undervisningspligten ikke overholdes, og barnets udvikling lider skade på grund af manglende skolegang.

Hvis en samlever til forældremyndighedsindehaveren eller andre udsætter barnet for overgreb, vil dette være at betragte som utilstrækkelig omsorg fra forældremyndighedsindehaverens side, hvis denne ikke har søgt at beskytte barnet.

Endelig kan eksempler på utilstrækkelig omsorg også være, at forælderen mangler samarbejdsvilje, er negativ overfor at modtage hjælp og ændre adfærd eller mangler forståelse for, at barnet har brug for hjælp.

Vold eller andre alvorlige overgreb

361. Barnets eller den unges sundhed og udvikling er i alvorlig fare, når der er tale om, at barnet eller den unge udsættes for eller overværes vold eller overgreb fra forældremyndighedsindehaverens side. Hvis forældremyndighedsindehaveren imidlertid ikke er dømt for volden eller overgrebet eller ikke selv erkender at have begået det, er en formodning om vold eller overgreb ikke i sig selv grundlag for en anbringelse. I disse tilfælde er det vigtigt, at man undersøger, om der er andre forhold, der kan begrunde en anbringelse. Eksempelvis at barnet har overværet vold eller overgreb, at der er begået vold eller overgreb mod søskende eller at barnet er blevet udsat for vold eller overgreb af andre, uden at forældremyndighedsindehaveren har grebet ind.

Endvidere vil årsagerne til, at et barn eller en ung udsættes for vold eller overgreb, ofte skyldes alvorlige problemer i familien i form af misbrug, sindslidelser eller svækket åndelig og følelsesmæssig udvikling. Disse forhold optræder ikke sjældent i kombination med andre belastende faktorer, såsom svagt socialt netværk, marginal arbejdsmarkedstilknytning, dårlig økonomi, eneansvar for barnet eller den unge og ustabile forhold, måske med skiftende partnere.

Såfremt forældremyndighedsindehaveren frifindes for vold eller overgreb eller afventer dom derpå, må sagen ikke henlægges. Her må barnets eller den unges øvrige tegn på tristhed eller mistro være udgangspunktet for, hvilken indsats der skal ske. Såfremt barnet eller den unge viser tegn på mistro, og der er mistanke om, at barnet eller den unge har været udsat for eller har overværet vold eller overgreb, kan en anbringelse eventuelt begrundes med, at der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for barnet eller den unge, jf. servicelovens § 58, stk. 1 nr. 1.

Misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge

362. I visse tilfælde er det barnet eller den unge, der selv udviser så betydelige vanskeligheder, at indgreb er nødvendigt. Her vil de konstaterede vanskeligheder hos barnet eller den unge i sig selv kunne begrunde indgrebet. Det vil typisk dreje sig om børn eller unge med misbrugsproblemer, udtalte indlærings- og skoleproblemer samt børn med kriminel adfærd. Der kan således ske en tvangsmæssig anbringelse med udgangspunkt i barnets eller den unges egen situation. Samtidig kan

det naturligvis i behandlingsmæssigt øjemed være afgørende at få klarlagt årsagerne til problemerne.

Andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge

363. I nogle tilfælde kan der være tale om flere faktorer, der tilsammen udgør en åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Der vil ofte være tale om en kombination af utilstrækkelig omsorg fra forældremyndigheds-indehaverens side og problemer, der kan konstateres hos barnet eller den unge, uden at de hver for sig er så udtalte, at de i sig selv kan begrunde et tvangsmæssigt indgreb. Det karakteristiske for denne gruppe børn og unge vil imidlertid være, at der kan påvises problemer af adfærdsmæssig, følelsesmæssig eller lignende art, samtidig med at det ikke er muligt at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer ved familiens hjælp eller, mens barnet eller den unge opholder sig i hjemmet.

Der skal være begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses i hjemmet

364. Det er yderligere en betingelse for at træffe beslutning om tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58, stk. 1, at der er en begrundet formodning for, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet. Denne betingelse skal ses i sammenhæng med kravene i servicelovens § 50, stk. 5, hvorefter en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger og i bekræftende fald, af hvilken art disse bør være, jf. punkt 270 ff.

Det følger også af betingelsen, at kommunalbestyrelsen, inden der træffes beslutning om at indstille til en tvangsmæssig anbringelse, skal sørge for en grundig vejledning af forældremyndighedens indehaver, således at denne får kendskab til, hvilke andre muligheder for hjælp der findes, som vil kunne anvendes med forældremyndigheds-indehaverens medvirken.

En begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, betyder, at det ikke er en betingelse for at iværksætte en anbringelse, at kommunal-bestyrelsen først har afprøvet alternative foranstaltninger. Dette har især betydning i sager med massiv omsorgssvigt over for helt små børn. En begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, vil f.eks. kunne foreligge, hvis barnet eller den unge har søskende, som det har været nødvendigt at tvangsanbringe på grund af utilstrækkelig omsorg fra forældremyndighedsindehaverens side, og hvor det ud fra de foreliggende oplysninger om dennes aktuelle situation må forudses, at forebyggende foranstaltninger i hjemmet ikke vil være tilstrækkelige til at sikre, at barnet eller den unge får den fornødne omsorg og pleje. Også i andre situationer, hvor det ud fra det foreliggende materiale må forudses, at forebyggende foranstaltninger i hjemmet ikke vil være tilstrækkelige til at sikre, at barnet eller den unge får den fornødne omsorg og pleje, vil der ud fra de eksisterende oplysninger kunne træffes afgørelse om anbringelse uden for hjemmet.

Det må i hvert enkelt tilfælde vurderes, om det er nødvendigt at indhente nye ekspertundersøgelser eller udtalelser til belysning af forældremyndighedsindehaverens omsorgs- eller forældreevne i forhold til det konkrete barn eller den unge, eller om det foreliggende materiale er tilstrækkeligt, til at der kan træffes afgørelse i sagen. Blandt de formålstjenlige foranstaltninger i servicelovens § 52, skal der altid vælges den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse efter § 50, jf. § 52, stk. 1, 2. pkt. Der henvises til punkt 311 ff. herom. Læs mere om begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses derhjemme i Ankestyrelsens ”Guide til Anbringelse uden samtykke - Eksempler fra Ankestyrelsens praksis”.

Anvendelse af tvangsreglerne uanset samtykke

Service-loven:

§ 58. ...

Stk. 2. Når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det, kan børn og unge-udvalget beslutte, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet efter stk. 1, selv om forældremyndighedens indehaver og den unge giver samtykke til anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 3-4...

365. Selv om forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, giver samtykke til anbringelse, så er det muligt at gennemføre anbringelsen efter § 58, stk. 1, hvis hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler herfor. Der tænkes her på tilfælde, hvor det kan frygtes, at barnet eller den unge vil blive krævet hjemgivet umiddelbart efter, at anbringelsen har fundet sted, selv om der er behov for en længerevarende indsats over for barnet eller den unge og familien. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor der kan herske tvivl om, hvorvidt samtykket er alvorlig ment, herunder om forældremyndighedens indehaver fuldt ud har forstået retsvirkningerne af en anbringelse. Et afgørende hensyn til barnet eller den unge kan være, at barnet eller den unge har et særligt behov for med sikkerhed at vide, hvor han eller hun skal bo. I øvrigt forudsætter anvendelsen af bestemmelsen, at betingelserne i servicelovens § 58, stk. 1, er opfyldt, jf. punkt. 358-364.

For forældremyndighedens indehaver er konsekvensen, at barnet eller den unge ikke kan begæres hjemgivet med efterfølgende afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 68, stk. 2, som det ville have været tilfældet ved en frivillig anbringelse. I stedet gælder de processuelle regler for en tvangsmæssig afgørelse efter servicelovens § 58, stk. 1, fuldt ud ved en afgørelse efter § 58, stk. 2, hvilket blandt andet betyder, at sagen skal forelægges til afgørelse i børn og unge-udvalget, hvis kommunalbestyrelsen ikke kan imødekomme afgørelsen om hjemgivelse, jf. § 68, stk. 6.

Særligt om anbringelse af en ung, der er fyldt 15 år

Service-loven:

§ 58 ...

Stk. 3. Såfremt en ung, der er fyldt 15 år, erklærer sig enig i anbringelsen, kan børn og unge-udvalget uanset betingelserne i stk. 1, træffe afgørelse om at anbringe den unge uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, når anbringelsen må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov og problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Stk. 4. ...

366. Som nævnt i punkt 311 vil en anbringelse af en ung, der er fyldt 15 år, kun kunne gennemføres som en frivillig anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, jf. stk. 1, hvis både indehaveren af forældremyndigheden og den unge giver samtykke til anbringelsen. For unge der er fyldt 15 år, og som er enige i anbringelsen uden for hjemmet, er der en særlig adgang for børn og

unge-udvalget til at beslutte at anbringe den unge uden for hjemmet, selv om forældremyndighedens indehaver protesterer. Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at anbringelsen skal være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov. Denne betingelse er den samme, som gælder for iværksættelsen af foranstaltninger efter servicelovens § 52 med samtykke. Der er således tale om et lempeligere kriterium end angivet i servicelovens § 58, stk. 1. Om indholdet af kriteriet i servicelovens § 58, stk. 1 henvises til punkt 358 ff. Det er endvidere en betingelse for anvendelse af servicelovens § 58, stk. 3, at problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Da en beslutning efter servicelovens § 58, stk. 3, er frivillig i forhold til den unge, der er fyldt 15 år, men tvangsmæssig i forhold til indehaveren af forældremyndigheden, skal beslutningen træffes efter de samme procedureregler, som gælder for beslutninger om tvangsmæssig anbringelse.

Den unge kan selv rette henvendelse til kommunen for at bede om at blive anbragt uden for hjemmet, men det er kommunalbestyrelsen, der afgør, om der er grundlag for en anbringelse. Det er forudsat, at bestemmelsen ikke har som formål at løse de almindelige generationskonflikter, der opstår, når de unge gradvis frigør sig fra forældrene. På den anden side er der et antal tilfælde, hvor problemerne i hjemmet er af en sådan karakter, at forældrene ikke bør kunne hindre iværksættelsen af en i øvrigt velbegrundet foranstaltning, som den unge selv ønsker iværksat.

Den unge, der er fyldt 15 år, vil i øvrigt kunne klage på egen hånd, hvis kommunalbestyrelsen ikke finder grundlag for, at den unge får ophold uden for hjemmet. Der henvises til kapitel 26, hvor klagereglerne gennemgås.

Genbehandling

Service-loven:

§ 62. Hvis barnet eller den unge ikke har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter § 58 ud over 1 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse fornyet afgørelse i udvalget.

Stk. 2. Hvis barnet eller den unge har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter § 58 ud over 2 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse fornyet afgørelse i udvalget.

Stk. 3. Er sagen efter stk. 1 og 2 indbragt for Ankestyrelsen eller forelagt domstolene, regnes fristen fra den endelige afgørelse eller dom. Uanset bestemmelsen i stk. 1 og 2 kan børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen eller retten fastsætte en kortere frist for fornyet behandling i udvalget.

Stk. 4. Børn og unge-udvalget kan ved afgørelser efter § 58 undtagelsesvis fastsætte en længere frist end nævnt i stk. 1-3, når de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med overvejende sandsynlighed må antages at vedvare ud over fristen. Samme beføjelser har Ankestyrelsen og retten.

Stk. 5...

367. Når børn og unge-udvalget træffer afgørelse om en tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58, skal der altid tages stilling til genbehandlingsfristen, jf. servicelovens § 62, hvilket vil sige tidspunktet for børn og unge-udvalgets genbehandling af sagen for at påse, om betingelserne for den tvangsmæssige anbringelse fortsat er opfyldt. Efter servicelovens § 62, stk. 1, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter servicelovens § 58 ud over 1 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse fornyet afgørelse i udvalget, hvis barnet eller den unge ikke har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse. Den 1-årige genbehandlingsfrist gælder således i de tilfælde, hvor barnet i en længere periode, det vil sige 1 år eller mere, ikke har været inde i et frivilligt eller tvangsmæssigt anbringelsesforløb.

Hvis barnet eller den unge derimod har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, er børn og unge-udvalget først forpligtet til at genbehandle en sag om tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58, 2 år efter afgørelsen blev truffet, jf. servicelovens § 62, stk. 2. Et barn eller en ung, der i året forud for sagens behandling har været anbragt ved en foreløbig beslutning, betragtes som anbragt første gang ved den endelige beslutning om anbringelse, og der gælder således en genbehandlingsfrist på 1 år. Dette gælder uanset, om den foreløbige afgørelse er blevet godkendt på det efterfølgende møde i børn og unge-udvalget eller ej.

Den 2-årige genbehandlingsfrist gælder således i de tilfælde, hvor barnet eller den unge allerede er - eller for nylig har været - inde i et anbringelsesforløb, frivilligt eller tvangsmæssigt.

Er sagen indbragt for Ankestyrelsen eller forelagt for domstolene, regnes fristen fra den endelige afgørelse eller dom. Dette gælder både for den 1-årige og den 2-årige genbehandlingsfrist. Ved ankemyndighedernes behandling af en klage, der alene drejer sig om genbehandlingsfristen, regnes den fastsatte frist, hvis der ikke træffes anden beslutning, fra afgørelsen i børn og unge-udvalget, da anbringelsesgrundlaget ikke vil blive efterprøvet i disse sager.

Ved genbehandlingen skal der tages stilling til, om de materielle betingelser i servicelovens § 58 for fortsat at opretholde anbringelsen uden samtykke er opfyldt.

Eksempel 1: Barnet har ikke været anbragt, før børn og unge-udvalget træffer afgørelse herom den 3. januar 2010. Afgørelsen bliver indbragt for Ankestyrelsen, der ved afgørelse af 29. januar 2010 fastholder børn og unge-udvalgets afgørelse. Genbehandlingsfristen er på 1 år fra Ankestyrelsens afgørelse, da barnet ikke har været anbragt inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, det vil sige i perioden fra den 3. januar 2009 til 3. januar 2010, hvor børn og unge-udvalget traf afgørelse om den aktuelle anbringelse. Børn og unge-udvalget træffer fornyet afgørelse den 17. januar 2011 om opretholdelse af anbringelsen. Afgørelsen bliver ikke indbragt for Ankestyrelsen. Genbehandlingsfristen er på 2 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse den 17. januar 2011, da barnet har været anbragt inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, det vil sige i perioden fra den 17. januar 2010 til den 17. januar 2011, hvor børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om den aktuelle anbringelse.

Eksempel 2: Barnet blev frivilligt anbragt ved en beslutning i kommunen den 6. februar 2010. Samtykket blev tilbagekaldt den 6. maj 2010, og barnet blev hjemgivet. Barnet blev på ny frivillig anbragt ved en beslutning truffet i kommunalbestyrelsen den 1. september 2010. Der træffes beslutning i børn og unge-udvalget den 5. november 2010 om anbringelse uden samtykke. Genbehandlingsfristen er på 2 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse, da barnet har været anbragt inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse.

Ændring af fristen for genbehandling

368. Efter servicelovens § 62, stk. 3, sidste pkt., kan børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen eller retten fastsætte en kortere frist for fornyet behandling af sagen i udvalget, end de frister der gælder som hovedregel på henholdsvis 1 eller 2 år, hvis der er begrundet tvivl om, at anbringelsesgrundlaget fortsat vil være til stede 1 eller 2 år senere. Der skal forefindes væsentlige omstændigheder i den konkrete sag, før der er grundlag for ikke at anvende de almindelige genbehandlingsfrister. F.eks. kan der lægges vægt på en gunstig udvikling hos forældremyndighedens indehaver, som der er en forventning om fortsætter, eller at der er iværksat en undersøgelse af forældreevnen med henblik på fremtidige forebyggende foranstaltninger i hjemmet. Af disse grunde kan der ud fra en konkret vurdering være behov for at vurdere anbringelsesgrundlaget tidligere end henholdsvis 1 og 2 år.

Efter servicelovens § 62, stk. 4, kan børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen eller retten undtagelsesvis fastsætte en længere frist for genbehandling end de frister, der er nævnt i servicelovens § 62, stk. 1-3. Denne mulighed kan kun benyttes i de tilfælde, hvor det er forudsat, at anbringelsen må forventes at blive af længere varighed. Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med overvejende sandsynlighed må antages at vare ved ud over fristerne for genbehandling, der efter hovedreglen er på henholdsvis 1 eller 2 år, jf. servicelovens § 62, stk. 1 og 2. Ved vurderingen af, om genbehandlingsfristen skal forlænges, skal forlængelsen sættes i forhold til den generelle genbehandlingsfrist.

En forkortet eller forlænget genbehandlingsfrist vil altid løbe indtil en bestemt fastsat dato, og er ikke som en almindelig 1-årig eller 2-årig genbehandlingsfrist påvirket af, om sagen indbringes for Ankestyrelsen eller forelagt for domstolene.

Genbehandlingsfristen har til formål at sikre, at anbringelsesgrundlaget af retssikkerhedsmæssige grunde løbende efterprøves af børn og unge-udvalget, således at det sikres, at grundlaget for den tvangsmæssige anbringelse fortsat er opfyldt. I tiden mellem genbehandlingen af sagen i børn og unge-udvalget kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om hjemgivelse, da det er vigtigt hele tiden at være opmærksom på, om formålet med anbringelsen er nået, jf. servicelovens § 68. Dette skal ses i sammenhæng med den regelmæssig gennemgang af handleplanen og det årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, jf. servicelovens § 70 og § 148. Hvis formålet er nået, skal en eventuel hjemgivelse ikke afvente en afgørelse herom i børn og unge-udvalget.

Anbringelse uden genbehandling i en tre-årig periode

Service-loven:

§ 62...

Stk. 5. Børn og unge-udvalget kan i særlige tilfælde træffe afgørelse om, at en anbringelse uden for hjemmet efter § 58 af et barn, der ikke er fyldt 1 år, skal gælde i 3 år, hvis det er overvejende sandsynligt, at de forhold, der

begrunder anbringelsen, vil være til stede i denne periode. Samme beføjelser har Ankestyrelsen og retten.

369. Børn og unge-udvalget kan i særlige tilfælde træffe afgørelse om, at en anbringelse af et barn under 1 år uden for hjemmet uden samtykke, jf. § 58, skal gælde i tre år, hvis det er overvejende sandsynligt, at de forhold, der begrunder anbringelsen, vil være til stede i hele denne periode. Det betyder, at sagen ikke følger de normale frister for genbehandling i § 62, stk. 1 og 2. Anbringelsesgrundlaget skal således ikke prøves under den 3-årige periode, medmindre forældrene begærer hjemgivelse, og der samtidig er sket væsentlige ændringer af forhold hos forældrene, anbringelsesstedet eller barnet.

I denne type sager bør det imidlertid overvejes, om det bedste for barnet vil være en bortadoption, læs herom i kapitel 25.

Formålet med at anbringe uden genbehandling i 3 år

370. Det centrale formål med at anbringe et barn under 1 år uden genbehandling i en tre-årig periode er at skabe ro om barnets situation. Bestemmelsen giver således mulighed for at styrke kontinuiteten i anbringelsesforløbet for de helt små børn ved at begrænse forældrenes adgang til at genåbne sagen i en periode på tre år, medmindre der er væsentligt ændrede forhold hos barnet eller forældrene.

Forskning viser, at forældrene til anbragte børn over en årrække ofte ikke ændrer deres sociale situation i en sådan grad, at de bliver i stand til at imødekomme barnets behov i dagligdagen i hjemmet. Det fremgår af SFI's rapport "Anbragte børns udvikling og vilkår – resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995" fra 2008. Dertil kommer, at det er af afgørende betydning for helt små børns udvikling, at de gives mulighed for at etablere tilknytning til stabile omsorgspersoner og har stabilitet i deres omgivelser.

Da formålet er at give barnet mulighed for en stabil tilknytning gennem de 3 år, bør der fra starten af anbringelsen vælges en anbringelsesform, som giver dette.

Hvornår det er relevant at anbringe uden genbehandling i 3 år

371. Muligheden for at anbringe et barn under 1 år uden genbehandling i 3 år er relevant i de tilfælde, hvor der er formodning om, at forældrenes problemer vil være gældende i hele anbringelsesperioden. Der kan være tale om meget forskellige situationer, men overordnede eksempler herpå kan være, når der er tale om spædbørn født af alvorligt psykisk syge forældre, forældre med psykisk eller kognitiv funktionsnedsættelse eller forældre med vedvarende misbrugsproblemer.

Et eksempel på bestemmelsens anvendelsesområde kan være en sag om et barn, hvis mor er psykisk syg og har været det over en årrække. Eller hvor barnet har søskende, som har været anbragt siden fødslen, og som stort set ikke har haft nogen kontakt med moderen under anbringelsen. I kommunalbestyrelsens indstilling til børn og unge-udvalget skal familiens eventuelle misbrugs- og sygdomshistorik således indgå, ligesom en vurdering af barnets og eventuelle andre søskendes anbringeshistorik. Oplysninger om forældres misbrug eller sygdom til brug for at sammensætte en sygdoms- eller misbrugshistorik, vil allerede efter gældende regler jf. § 50, stk. 8 være oplyst i sagen. Ligeledes vil informationer om eventuelle søskendes anbringeshistorik være belyst jf. bl.a. § 50 og § 140.

Muligheden for at anbringe uden genbehandling i 3 år er særlig relevant i forhold til vordende forældre, da der derved er mulighed for meget tidligt i barnets liv at sikre det kontinuitet. Kommunalbestyrelsen vil da på baggrund af en undersøgelse af de vordende forældres forhold efter

§ 50, stk. 8, kunne vurdere, om der, allerede straks efter at barnet er født, er grundlag for at indstille til børn og unge-udvalget, at barnet skal anbringes uden for hjemmet efter denne bestemmelse.

Barnets kontakt til forældrene

372. Selvom der træffes afgørelse om en længerevarende anbringelse, skal der arbejdes på at skabe eller vedligeholde kontakt og tilknytning mellem barnet og forældrene. Det er begrundet både i hensynet til barnets øjeblikkelige behov, og i hensynet til barnets behov på længere sigt.

Det er derfor vigtigt at være opmærksom på, at kommunens generelle forpligtelser over for forældrene fortsat er gældende. Forældrene skal således have tilbudt, at der udarbejdes en særskilt handleplan for støtten til dem og de skal tilbydes en støtteperson, jf. servicelovens § 54. Samtidig skal der tages stilling til, om der er grundlag for at regulere barnets eller den unges samvær og kontakt med forældrene efter servicelovens § 71.

Hvis forældrenes forhold forbedres i løbet af den tre-årige periode

373. Hvis kommunen i forbindelse med den løbende vurdering af forholdene finder, at forholdene i hjemmet gradvist forbedres, kan tre-års perioden anvendes til at øge kontakten mellem forældrene og barnet. Det kan ske gradvist for eksempel med hyppigere kontakt, længere besøg i hjemmet og i ferier. Det vil kunne give grundlag for en beslutning om barnets fremtidige forhold og en mere stabil situation for barnet.

Når den tre-årige periode udløber

374. På baggrund af en vurdering af barnet og dets behov kan der, efter udløbet af den tre-årige periode, træffes afgørelse om, at barnet hjemgives, hvis forældrenes forhold vurderes at være varigt forbedrede. Hvis der træffes afgørelse om, at barnet ikke kan hjemgives efter denne periode, skal der træffes afgørelse om den fortsatte anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7, eventuelt uden samtykke, jf. § 58. Hvis barnet har opnået en stærk tilknytning til anbringelsesstedet, vil der eventuelt kunne være grundlag for at træffe afgørelse om videreførelse af anbringelsen, jf. servicelovens § 68 a, også selv om det oprindelige anbringelsesgrundlag ikke længere er til stede.

Kommunalbestyrelsens støtte til udsatte børn og unge skal i hvert enkelt tilfælde udformes på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold. For nogle af disse børn vil støtten bedst kunne ske gennem en adoption, og kommunen skal derfor løbende vurdere, om der skal laves en undersøgelse af forældrenes forældreevne med henblik på eventuel adoption. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, hvis kommunen i rekrutteringen af plejefamilier til helt små børn, der anbringes efter denne bestemmelse, afsøger muligheden for at finde plejefamilier, der også kunne have et ønske om at blive adoptivforældre for barnet.

Klageadgang

375. Børn og unge-udvalgets afgørelse om anbringelse uden samtykke med en forlænget genbehandlingsfrist efter § 62 kan påklages til Ankestyrelsen efter de almindelige regler, jf. servicelovens § 168 og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Fremgangsmåden ved foranstaltninger m.v. der gennemføres tvangsmæssigt

376. Børn og unge-udvalgets kompetence til at træffe afgørelser om iværksættelse af foranstaltninger uden samtykke er opregnet i servicelovens § 74, stk. 1. Forvaltningen kan således kun foretage en indstilling om godkendelse af de foranstaltninger, der er opremset i servicelovens § 74, stk. 1. Forvaltningens indstilling skal være klar og entydig, således at der ikke kan opstå tvivl om, hvad der træffes beslutning om. Der kan som udgangspunkt ikke foretages alternative

indstillinger, således at der eksempelvis primært indstilles til afbrydelse af samvær og sekundært til overvåget samvær under en anbringelse uden for hjemmet.

For så vidt angår indstilling om videreførelse af en anbringelse pga. barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet efter § 68 a, har Ankestyrelsen dog i en principafgørelse (nr. 128-10 af 30. juni 2010) fastslået, at ”*der administrativt skal foreligge 2 indstillinger fra forvaltningen til børn og unge-udvalget, når der foreligger en anbringelsessag, hvor der er grundlag for at kunne træffe afgørelse om videreført anbringelse efter § 68 a og om fortsat anbringelse efter § 58*”. Dette betyder, at kommunalbestyrelsen i sager, hvor der sker indstilling om en videreført anbringelse efter § 68 a, samtidig skal udarbejde en indstilling om en fortsat anbringelse efter § 58.

Børn og unge-udvalget har kun kompetence til at tage stilling til, hvorvidt der er grundlag for at gennemføre de tvangsmæssige foranstaltninger, som forvaltningen indstiller til. Udvalget kan således eksempelvis ikke træffe beslutning, om at forbindelsen mellem barnet og forældrene skal afbrydes, hvis der kun foreligger en indstilling om, at samværet skal være overvåget. Børn og unge-udvalget har heller ikke kompetence til at fastsætte vilkår i forbindelse med en afgørelse om, at barnet eller den unge skal anbringes et specifikt sted eller, at der skal foranstaltes et bestemt behandlingstilbud.

De beføjelser, der er henlagt til børn og unge-udvalget, kan ikke varetages af andre, hverken i forvaltningen eller i andre udvalg i kommunen. Hvis afgørelsen af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i udvalget, kan formanden eller i dennes fravær næstformanden træffe en foreløbig afgørelse efter reglerne i servicelovens § 75, jf. punkt 395. Forvaltningen kan således ikke iværksætte akutte foranstaltninger uden, at formanden for børn og unge-udvalget eller dennes stedfortræder har truffet afgørelse i sagen.

Aktindsigt m.v.

Service-loven:

§ 73. Inden der træffes afgørelse i en sag efter § 72, påhviler det kommunalbestyrelsen at gøre indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og retten til at udtale sig, inden afgørelsen træffes.

Stk. 2. Tilsvarende forpligtelse har kommunalbestyrelsen over for de personer, der er nævnt i § 72, stk. 2 og 3, for så vidt angår de heri nævnte afgørelser.

377. Forinden der træffes afgørelse i en sag som nævnt i servicelovens § 72, påhviler det kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 73 at gøre indehaveren af forældremyndigheden bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og udtale sig om sagen.

Forvaltningslovens regler gælder fuldt ud for de afgørelser, der træffes efter reglerne i serviceloven om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger i sager vedrørende børn og unge. Servicelovens § 73 fastsætter imidlertid en egentlig pligt for kommunalbestyrelsen til at gøre indehaveren af forældremyndigheden bekendt med de rettigheder, der tilkommer denne efter forvaltningsloven, først og fremmest retten til aktindsigt samt retten til at udtale sig om sagen,

forinden der træffes afgørelse. Det bemærkes herved, at kommunalbestyrelsen skal være særlig opmærksom på denne pligt i de tilfælde, hvor forældrene ikke ønsker at gøre brug af tilbuddet om advokatbistand. Selv om kommunalbestyrelsen har en vejlednings-forpligtelse efter servicelovens § 73, er den stadig forpligtet til at partshøre over oplysninger, der indføres i sagen, og som parterne ikke kan forventes at kende, jf. forvaltningsloven § 19. Partshøringen kan ikke først ske ved mødet i børn og unge-udvalget, med mindre der er truffet en foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75, hvor det ikke har været muligt at nå at partshøre inden sagens forelæggelse. Inden den efterfølgende godkendelse i børn og unge-udvalget af formandens beslutning skal kommunalbestyrelsen forsøge at nå at høre parterne inden mødet i børn og unge-udvalget, men på grund af tidspresset vil dette ikke altid være muligt. Vejledningspligten i servicelovens § 73 gælder for alle de afgørelser, hvor indehaveren af forældre-myndigheden skal have tilbud om advokatbistand, eller hvor der indstilles til en tvangsmæssig foranstaltning.

Hvis der træffes afgørelser efter servicelovens § 72 stk. 1-3, der vedrører en ung, der er fyldt 15 år, plejeforældrene i forbindelse med privat døgnpleje efter servicelovens § 78, eller en forælder uden del i forældremyndigheden, har kommunalbestyrelsen en tilsvarende vejledningspligt, som i forhold til forældremyndighedens indehaver efter servicelovens § 73, stk. 1. Bestemmelsen er alene et pålæg til kommunalbestyrelsen om at gøre parten bekendt med de rettigheder, der følger af forvaltningsloven. Retten til aktindsigt i den enkelte sag, herunder omfanget og formen, afgøres efter reglerne i forvaltningsloven. Bestemmelsen er således ikke udtryk for, at der tillægges parterne en videregående adgang til aktindsigt, end hvad der følger af forvaltningsloven. Undtagelsesbestemmelserne i forvaltningsloven vedrørende aktindsigt finder således tilsvarende anvendelse.

En anmodning om aktindsigt fra forældrenes side bør altid medføre, at der foretages en konkret vurdering af, om undtagelses-bestemmelserne fra aktindsigt skal bringes i anvendelse for at beskytte barnet eller den unge, når det har betroet sig til offentlig ansatte eller andre om problemer i hjemmet.

Forældre uden del i forældremyndigheden har ret til aktindsigt i sager om indskrænkning af samværsretten med deres børn. Udgangspunktet er derfor, at der er ret til aktindsigt i hele dokumentet, men adgangen til aktindsigt kan begrænses, hvis der er afgørende hensyn til andre personer i sagen, f.eks. forældremyndighedens indehaver eller barnet.

Advokatbistand

Service-loven:

§ 72. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, gratis advokatbistand under en sag om

- 1) gennemførelse af en undersøgelse efter § 51,
- 2) anbringelse uden for hjemmet efter § 58,
- 3) opretholdelse af en anbringelse efter § 62,
- 4) gennemførelse af en lægelig undersøgelse eller behandling efter § 63,
- 5) videreførelse af en anbringelse efter § 68 a,
- 6) godkendelse af en foreløbig afgørelse efter § 75, stk. 3,
- 7) ændring af anbringelsessted efter § 69, stk. 3 eller 3, jf. § 58,
- 8) afbrydelse af forbindelsen m.v. efter § 71, stk. 3,
- 9) brev og telefonkontrol efter § 123, stk. 2,
- 10) anbringelse i delvist lukkede døgninstitutioner efter § 123 b, stk. 1, og
- 11) tilbageholdelse efter § 123 c.

Stk. 2. Forældremyndighedens indehaver, den unge, der er fyldt 12 år, og plejeforældrene skal have tilbud om gratis advokatbistand under en sag om flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje efter § 78, stk. 4.

Stk. 3. Under en sag om afbrydelse af forbindelsen m.v. efter § 71, stk. 3, og en sag om brev- og telefonkontrol efter § 123, stk. 2, med den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne have tilbud om gratis advokatbistand.

Stk. 4. Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31.

378. Den, der er part i en sag om tvangsmæssige foranstaltninger, har ret til gratis advokatbistand.

Loven fastsætter, at der skal gives et tilbud om advokatbistand, men det er forældremyndighedens indehaver, den unge eller andre berettigede, der afgør, om de vil tage imod tilbuddet, og hvilken advokat de ønsker at lade sig bistå af. Kommunalbestyrelsen kan ikke påtvinge forældremyndighedens indehaver eller andre en advokat mod deres vilje. Der er imidlertid ikke noget til hinder for, at kommunalbestyrelsen som en del af den almindelige vejledning opfordrer parterne til at benytte sig af tilbuddet. I de tilfælde, hvor der af f.eks. forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 12 år, gives udtryk for ønske om at tage imod tilbuddet, men hvor den pågældende ikke selv er i stand til eller ikke selv ønsker at tage kontakt med en advokat, bør kommunen gøre en aktiv indsats for at skaffe en advokat til den pågældende. Hvis der er sket tilstrækkelig vejledning, er det ikke ugyldighedsgrund, at parten møder uden advokat, hvis parten alligevel ønsker mødet gennemført. Men der bør foretages en konkret afvejning af, om sagen bør udsættes, når partens advokat ikke møder op.

Indehavere af forældremyndigheden, som bor sammen, og som er enige, er berettigede til gratis bistand fra én advokat. Loven stiller ikke krav om, at indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 12 år, får hver sin advokat. Forældremyndighedens indehaver og den unge over 12 år kan dog have modsatrettede interesser. Det vil derfor være uhensigtsmæssigt af retssikkerhedsmæssige grunde, hvis barnet og forælderen har samme advokat. Adgangen til advokatbistand udelukker ikke indehaveren af forældremyndigheden eller andre fra at benytte en bisidder, der kan være til støtte for den pågældende under sagen. Udgifterne til bisidder til forældremyndighedsindehaveren eller til barnet eller den unge kan ikke dækkes af kommunen.

Der er ikke i loven fastsat et tidspunkt for, hvornår der skal gives et tilbud om advokatbistand. Det må imidlertid anses for afgørende for advokatens mulighed for at bistå under sagen, at advokaten får en rimelig tid til at sætte sig ind i sagen inden mødet i børn og unge-udvalget.

Gratis advokatbistand er først og fremmest tænkt som støtte til forældremyndighedens indehaver i forbindelse med mødet i børn og unge-udvalget, således at det sikres, at forældrene får tilstrækkelig adgang til at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om tvangsmæssige foranstaltninger. Retten til gratis advokatbistand omfatter derfor ikke situationer, hvor der endnu ikke er berammet møde i børn og unge-udvalget, eller hvor kommunalbestyrelsen fortsat arbejder med forældremyndighedens indehaver på at finde en løsning og således endnu ikke har truffet beslutning om at beramme et møde i børn og unge-udvalget.

Advokatsalær

379. Efter servicelovens § 72, stk. 4, gælder der de samme regler om salær og godtgørelse til advokater som i sager, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31.

Dommeren i børn og unge-udvalget træffer beslutning om salær og godtgørelse for udlæg, jf. forretningsordenens § 9, kan findes på www.retsinfo.dk. Ved sagens behandling i Ankestyrelsen er det forvaltningen, der træffer afgørelse om salær og godtgørelse. Der er ikke mulighed for at klage over salærfastsættelsen. I tvivlstilfælde kan forvaltningen evt. rådføre sig med dommeren, men dommeren er ikke forpligtet til at yde rådgivning. For reglerne om kommunens adgang til refusion for udgifter til advokatbistand henvises til kapitel 31 i serviceloven.

Personlig støtte for barnet eller den unge (bisidder)

Service-loven:

§ 48 a. Et barn eller en ung, hvis sag behandles efter dette kapitel, har på ethvert tidspunkt af sagens behandling ret til at lade sig bistå af andre.

Stk. 2...

380. Et barn eller en ung, som har en sag om særlig støtte under behandling hos den kommunale myndighed, har ret til at lade sig bistå af andre, jf. servicelovens § 48 a.

Det er meget vigtigt for alle børn og unge, at der er voksne omkring dem, som de kan stole på og har tillid til. Når det gælder udsatte børn og unge, har de ikke altid forældre, som de kan støtte sig til. Nogle af disse børn og unge har i stedet andre voksne i deres netværk, som de føler sig trygge ved og er fortrolige med. Disse voksne kan det være gavnligt for barnet eller den unge at kunne tage med til møder i kommunen, de sociale nævn eller Ankestyrelsen.

Barnet eller den unges ret til en bisidder er ikke en foranstaltning i forhold til barnet eller den unge, men alene en ret som barnet eller den unge kan gøre brug af efter egen lyst og behov.

Der vil være børn og unge, der ikke har nogle voksne i deres netværk, som de har tillid til. I de situationer kan kommunalbestyrelsen udpege en fast kontaktperson efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6. Kommunen vil dog også på anden måde kunne støtte et barn eller en ung i at finde en bisidder. En sådan støtte kunne bestå i, at sagsbehandleren tager initiativ til at tale med barnet eller den unge om den støtte, som en bisidder kan give, og mere aktivt hjælper barnet eller den unge med at finde den rette person og kontakte vedkommende.

Informationen til bisidderen skal foregå gennem barnet eller den unge, da det er vigtigt, at det er barnets eller den unges selvstændige ret til at blive hørt, der er i centrum. Hvis bisidderen modtager mere information end barnet eller den unge, vil der være en risiko for, at bisidderen overtager sagen på bekostning af barnets eller den unges interesse. Beføjelserne for bisidderen er således alene at

være til stede under møderne og ikke at kommunikere med forvaltningen uden om barnet eller den unge selv. Det er op til barnet eller den unge selv, hvor meget bisidderen i øvrigt skal informeres om sagen. Barnet eller den unge har dog mulighed for at aftale med kommunen, at de skal udsende mødeindkaldelser med videre til bisidderen.

Tilsidesættelse af barnets eller den unges valg af bisidder

Service-loven:

§ 48 a...

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis myndigheden træffer afgørelse om, at barnets eller den unges interesse i at kunne lade sig bistå bør vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, eller hvor andet er fastsat ved lov. Myndigheden kan endvidere træffe afgørelse om at tilsidesætte barnets eller den unges valg af bisidder, hvis der er bestemte grunde til at antage, at bisidderen vil varetage andre interesser end barnets eller den unges.

Stk. 3. Myndigheden kan træffe afgørelse om at udelukke en bisidder helt eller delvis fra et møde, hvis det skønnes af betydning for at få barnets eller den unges uforbeholdne mening belyst.

Stk. 4...

381. Den kommunale myndighed kan i særlige tilfælde træffe afgørelse om at tilsidesætte barnets eller den unges valg af bisidder, hvis der er bestemte grunde til at antage, at bisidderen vil varetage andre interesser end barnets eller den unges, jf. § 48 a, stk. 2. Forvaltningen må i sådanne tilfælde foretage en konkret afvejning af på den ene side barnets eller den unges interesse i at lade sig bistå af den pågældende bisidder og på den anden side de hensyn, der taler for at afskære barnets eller den unges adgang til at lade sig bistå af den pågældende bisidder. Udgangspunktet for at nægte barnet eller den unge at medtage en bestemt bisidder skal dog altid være barnets eller den unges tarv og skal samtidig være baseret på en saglig vurdering af de omstændigheder, der gør, at den pågældende ikke kan fungere som bisidder for barnet eller den unge. Barnet eller den unge kan påklage en afgørelse, som fratager dem retten til at tage en bestemt person med som bisidder, jf. servicelovens § 167, stk. 2.

Situationen vil typisk kunne forekomme, hvis bisidderen reelt er valgt af forældrene i strid med barnets eller den unges interesser. Forældrene eller for eksempel personale fra et anbringelsessted vil ligeledes kunne udelukkes som bisiddere, hvis det ud fra en konkret vurdering vurderes, at de lægger pres på barnet eller den unge. Bestemmelsen udelukker dog ikke bestemte grupper af personer fra at fungere som bisidder.

Der er ikke fastsat generelle regler om, at en bisidder skal være myndig, at vedkommende ikke må være i familie med barnet eller den unge eller, at personer, der er udpeget eller ansat af kommunen til at hjælpe og støtte barnet efter lov om social service § 52, skal udelukkes som bisiddere. Det vil ofte være sådan, at personale på anbringelsessteder og plejeforældre er de nærmeste til at fungere

som en støtte for barnet eller den unge. Det må derfor bero på en konkret vurdering, om de påvirker barnet eller den unge på en måde, der ikke er i barnets eller den unges interesse, så deltagelsen må afskæres. At der skal være bestemte grunde til at tilsidesætte barnets eller den unges valg, vil sige, at den blotte mistanke ikke er tilstrækkelig til at tilsidesætte valget af bisidder, men at der på den anden side heller ikke skal foreligge konkrete beviser.

382. Forældremyndighedsindehaveren kan gøre indsigelse mod barnets eller den unges valg af bisidder, jf. § 48 a, stk. 3. Baggrunden herfor er, at der kan være situationer, hvor barnets eller den unges valg af bisidder kan give anledning til alvorlige konflikter med forældremyndighedsindehaveren. For at undgå dette bør der så vidt muligt gives forældremyndighedsindehaveren adgang til at rejse indsigelse mod barnets eller den unges valg, hvorefter den myndighed, der behandler sagen, vil skulle tage stilling til, om barnets eller den unges interesse i at vælge den pågældende bør vige for forældrenes modvilje over for den pågældende som bisidder, f.eks. fordi der er tale om et nærtstående familiemedlem.

Bisidderen skal være fyldt 15 år

Service-loven:

§ 48 a...

Stk. 4. En bisidder for et barn eller en ung skal være fyldt 15 år og er omfattet af straffelovens § 152 om tavshedspligt.

383. En bisidder efter servicelovens § 48 a for et barn eller ung skal være fyldt 15 år, og bisidderen er omfattet af straffelovens § 152 om tavshedspligt, jf. § 48 a, stk. 4. Baggrunden herfor er, at bisidderen på møderne med barnet eller den unge kan blive bekendt med en række oplysninger om barnets eller den unges familie, herunder navnlig barnets eller den unges forældre og barnet eller den unge selv. I det omfang, forvaltningen berettiget videregiver fortrolige oplysninger til barnet eller den unge, f.eks. i forbindelse med høring af barnet eller den unge, vil den bisidder, der følger barnet eller den unge til møde med det offentlige, berettiget blive gjort bekendt med disse oplysninger. Forvaltningen har ikke ret til at videregive oplysninger til bisidderen ud over de oplysninger, bisidderen modtager under møder sammen med barnet eller den unge.

Forskel på bisidder og legal repræsentant

384. Når det drejer sig om børn og unge under 18 år, som er umyndige, og hvor der er en forældremyndighedsindehaver, er det nødvendigt at sondre mellem en bisidder og en legal repræsentant. Den legale repræsentant for børn og unge under 18 år vil normalt være indehaveren af forældremyndigheden, som også er værge, jf. værgemålslovens kapitel 1. Unge over 15 år har dog ret til deres egen advokat, der således bliver legal repræsentant for den unge, jf. ovenfor under punkt 378.

Den legale repræsentant må ikke forveksles med en personlig støtte for barnet, altså en bisidder. Ved bisidder forstås i denne sammenhæng alene en personlig støtte for barnet eller den unge, der under sagen kan give barnet eller den unge råd og vejledning eller blot ved sin tilstedeværelse indgyde barnet eller den unge tryghed.

Forelæggelse for børn og unge-udvalget

385. I Socialministeriets bekendtgørelse om forretningsordenen for børn og unge-udvalgene, som kan findes på www.retsinfo.dk, er det bl.a. fastsat, at kommunalbestyrelsen er ansvarlig for, at

sagen om tvangsmæssige foranstaltninger forelægges børn og unge-udvalget sammen med sagens akter og en indstilling, der bl.a. skal indeholde en redegørelse for sagen.

Indstilling vedrørende anbringelse efter servicelovens § 58

Service-loven:

§ 59. En indstilling om anbringelse uden for hjemmet efter § 58 skal omfatte

1) den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50, herunder beskrivelsen af, at betingelserne i § 58 anses for opfyldt og af de ressourcer hos barnet, familien og netværket, som kan bidrage til at klare vanskelighederne under anbringelsen, jf. § 50, stk. 6,

2) den handleplan for anbringelsen, jf. § 140, herunder den støtte og de initiativer, som er påtænkt for barnet eller den unge og dennes familie under anbringelsen uden for hjemmet og i tiden derefter, og

3) barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning.

386. Der opstilles i servicelovens § 59 en række basale krav til indstillingen til børn og unge-udvalget om en tvangsmæssig anbringelse. Formålet med kravene er at få en større gennemsigtighed i forhold til beslutningsgrundlaget, som det foreligger for udvalget. Kravet til indstillingen har endvidere til formål at højne kvaliteten i sagsbehandlingen. For indehaveren af forældremyndigheden, den unge over 15 år og dennes advokat betyder det, at de kan stille krav om, at de oplysninger, der er indeholdt i indstillingen, skal foreligge inden mødet i børn og unge-udvalget. Det giver parterne mulighed for at forstå kommunalbestyrelsens bevæggrunde for at foretage indstillingen og et bedre grundlag for, at de kan få deres synspunkter og yderligere oplysninger til sagen frem. Børn og unge-udvalget er bundet af kommunalbestyrelsens indstilling.

Selv om kravene til indstillingen kun er lovfæstede for så vidt angår visse sager efter servicelovens, vil der også i alle andre situationer skulle udfærdiges en indstilling forud for en afgørelse om et tvangsmæssigt indgreb, således at børn og unge-udvalget får det bedste mulige grundlag for at træffe afgørelsen, jf. § 3 i bekendtgørelsen om forretningsordenen for børn og unge-udvalgene, som kan findes på www.retsinfo.dk. Dette følger også af de almindelige regler om god forvaltningsskik, at sagen skal være tilstrækkeligt oplyst, før der kan træffes afgørelse. Det påhviler dommeren at vurdere, om beslutningsgrundlaget er tilstrækkeligt, jf. § 20, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forretningsordenen for børn og unge-udvalgene § 6. Vedrørende dommerens opgaver i børn og unge-udvalget henvises til punkt 391.

Elementerne i indstillingen

387. Opregningen i servicelovens § 59 angiver de elementer, der som minimum skal indgå i indstillingen. Herudover kan der være behov for supplerende oplysninger under hensyn til den enkelte sags særlige omstændigheder.

Kravet om, at indstillingen, skal omfatte en beskrivelse af, at betingelserne i § 58 anses for opfyldt, skal ses i sammenhæng med, at kriterierne for gennemførelsen af en anbringelse uden samtykke er udførligt angivet i servicelovens § 58.

Alle foranstaltninger skal ikke nødvendigvis have været forsøgt, før der træffes beslutning om at indstille til anbringelse uden samtykke, og der kan være tilfælde, hvor ingen øvrige foranstaltninger bør forsøges, da de må anses for uanvendelige. Dette skal ses i sammenhæng med, at kommunalbestyrelsen skal finde den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse efter § 50, jf. § 52, stk. 1, 2. pkt., hvilket i nogle tilfælde kan føre til at en anbringelse uden for hjemmet er nødvendig som det første skridt i sagen.

Det er vigtigt ikke ensidigt at beskæftige sig med manglerne og svaghederne hos barnet eller den unge eller i familien. Derfor skal der redegøres for de ressourcer, der findes i barnets eller den unges familie eller i netværket, jf. servicelovens § 50, stk. 3, og § 59, nr. 1. Det kan give mulighed for at afdække, om der er andre løsninger end en anbringelse uden for hjemmet og om anbringelsen kan ske i barnets eller den unges netværk, jf. servicelovens § 66, nr. 2.

Handleplanen for indsatsen over for barnet eller den unge under anbringelsen skal laves, før et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, jf. servicelovens § 140, og skal ligeledes indgå i indstillingen, jf. servicelovens § 59, nr. 2.

Endelig skal det af indstillingen fremgå, hvorledes barnet eller den unge forholder sig til anbringelsen, jf. servicelovens § 59, nr. 3. Servicelovens § 46, stk. 3, og § 48 fastsætter, at der altid bør ske en inddragelse af barnet eller den unge i hele sagsforløbet. Det betyder, at man løbende bør orientere barnet eller den unge om, hvad der sker i sagen. I servicelovens § 59, nr. 3, understreges inddragelsen af barnet eller den unge i sagen, idet der skal ske en orientering af barnet eller den unge om anbringelsen uden for hjemmet, inden der træffes beslutning om tvangsmæssig anbringelse. Barnets eller den unges reaktion på indstillingen om en anbringelse uden for hjemmet skal beskrives. Det er vigtigt, at denne pligt til at inddrage barnet eller den unge i processen ikke forveksles med et forsøg på at få barnet eller den unge til at give samtykke. Derfor er der heller ikke fastsat en nedre aldersgrænse. Der vil naturligvis være tilfælde, hvor et barn er så lille, at det bliver meningsløst at beskrive dets holdning. Det må dog samtidig understreges, at selv ret små børn har behov for at vide, hvad der skal ske med dem. Se i øvrigt punkt 254 ff. om høring af barnet.

Barnet eller den unge må på ingen måde presses til at have en holdning, men man bør forsøge at sikre sig, at barnet eller den unge har forstået, hvad der skal ske. Hvis barnet eller den unge vægrer sig mod at udtale sig, vil oplysningerne herom være tilstrækkelige til at opfylde kravet i bestemmelserne.

Genbehandling

388. Servicelovens § 59 om de indholdsmæssige krav til indstillingen finder tilsvarende anvendelse ved genbehandling af en sag ved børn og unge-udvalget efter servicelovens § 62 med de modifikationer, der følger af, at der er tale om genbehandling og ikke en førstegangsbehandling af en indstilling om tvangsmæssig anbringelse uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen kan ikke nøjes med at henvise til tidligere afgørelser, men skal forelægge indstillingen igen. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med forelæggelsen for børn og unge-udvalget være opmærksom på, at handleplanen kan være revideret, jf. servicelovens § 70, stk. 1, hvilket betyder, at det er den reviderede handleplan, der primært skal forelægges udvalget, jf. servicelovens § 59.

Foretræde for udvalget

389. Inden der træffes afgørelse, skal indehaveren af forældremyndigheden, barnet eller den unge, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedens indehaver eller barnet eller den unge efter servicelovens § 74, stk. 2, nr.1 have lejlighed til at udtale sig over for børn og unge-udvalget. Barnets opholdskommune kan yde støtte til forældrenes transport til møder i barnets opholdskommune, jf. servicelovens § 71, stk. 7. Tilbud efter § 74, stk.1, nr. 1 til barnet eller den unge kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller det må antages at være til skade for barnet eller den unge, men udgangspunktet er, at barnet eller den unge har ret til at udtale sig over for børn og unge-udvalget. Bestemmelsen angår alene retten til at udtale sig over for udvalget. Se punkt 254 ff. om høring af barnet.

Inden der træffes afgørelse i en sag om afbrydelse af forbindelsen m.v. efter servicelovens § 71, stk. 3, eller om brev- og telefonkontrol efter servicelovens § 123, stk. 2, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne, dennes advokat eller en bisidder efter servicelovens § 74, stk. 3, ligeledes have lejlighed til at udtale sig over for udvalget. Forældremyndighedens indehaver har også ret til at udtale sig over for børn og unge-udvalget, inden der træffes afgørelse om samvær og kontakt m.v. med den anden af forældrene. Plejeforældrene ved privat familiepleje efter servicelovens § 78 har ligeledes ret til at udtale sig, inden der træffes afgørelse om flytning eller hjemtagelse efter servicelovens § 78, stk. 4.

Børn og unge-udvalgets sammensætning

390. Det følger af servicelovens § 74, hvilke afgørelser, som udvalget kan træffe afgørelse om. Af retssikkerhedslovens § 19, fremgår sammensætningen af børn og unge-udvalget. Med lov nr. 628 af 11. juni 2010 (Barnets Reform), der trådte i kraft 1. januar 2011, er sammensætningen ændret således, at der fremover sidder 2 kommunalbestyrelsesmedlemmer, 2 pædagogisk-psykologisk sagkyndige og 1 dommer i udvalget.

Dommerens opgaver i børn og unge-udvalget

391. Dommeren leder møderne og påser, at kommunalbestyrelsen har foretaget de nødvendige undersøgelser efter servicelovens § 50, og om sagen er tilstrækkeligt oplyst til, at der kan træffes en retssikkerhedsmæssig forsvarlig afgørelse i sagen. Dommeren kan beslutte, at der skal indhentes flere oplysninger, og kan forlange, at der optages retsligt forhør efter retsplejelovens § 1018, hvilket vil sige, at dommeren kan indkalde personer til afhøring, hvis de nægter at udtale sig til sagen. Dommeren yder også vejledning om, hvordan reglerne skal forstås og anvendes, samt giver en retslig vurdering af de foreliggende oplysninger, jf. § 20, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Dommerens opgaver er nærmere beskrevet i forretningsordenen for børn og unge-udvalgene, der kan findes på www.retsinfo.dk, hvor det i § 6 bl.a. fastsættes, at dommeren kan beslutte, at andre end de i servicelovens § 74, stk. 2 og 3, nævnte personer skal have lejlighed til at udtale sig over for udvalget.

Endvidere påser dommeren, at indehaveren af forældre-myndigheden, den unge, der er fyldt 15 år, og eventuelle andre parter samt deres advokater har fået tilbud om at se sagens akter, at de er gjort bekendt med retten til at udtale sig, og at parterne er sikret partshøring, inden der træffes afgørelse, jf. servicelovens § 73 og § 74, stk. 2 og 3.

Det er dommeren, der leder udvalgets møde, og dommeren kan af hensyn til mødets forsvarlige afvikling træffe beslutning om at begrænse antallet af bisiddere for de personer, der efter servicelovens § 74, stk. 2 og 3, skal have lejlighed til at udtale sig om sagen, før der træffes afgørelse, jf. forretningsordenens § 6 stk. 3.

De pædagogisk-psykologisk sagkyndiges opgaver

392. De pædagogisk-psykologisk sagkyndige yder udvalget vejledning med hensyn til, om der er indhentet de fornødne sagkyndige udtalelser og undersøgelser til at belyse sagen samt vejledning med hensyn til, hvilke foranstaltninger der ud fra en børnesagkyndig vurdering må anses for bedst egnede til at fremme barnets eller den unges udvikling.

I forretningsordenen for børn og unge-udvalgene § 4 er det for så vidt angår inhabilitet fastsat, at de pædagogisk-psykologisk sagkyndige ikke kan deltage i behandlingen, hvis pågældende tidligere har udtalt sig i sagen eller på anden måde har deltaget i sagens behandling i forvaltningen. Samme krav gælder for stedfortræderne. Det fastsættes samtidig, at der kan ses bort fra kravet, hvis udvalget på grund af bestemmelsen i forretningsordenens § 4 mister sin beslutningsdygtighed, dvs. hvis både medlemmet og stedfortræderen er inhabile i sagen efter reglen i § 4. Hvis de pædagogisk-psykologisk sagkyndige har medvirket ved en sag om forældremyndighed og samvær ved statsforvaltningen, eller i øvrigt har haft kontakt med parterne i sagen, skal det overvejes, om pågældende er inhabil efter forvaltningslovens regler.

Sagens afgørelse i børn og unge-udvalget

393. Børn og unge-udvalget er kun beslutningsdygtigt, når såvel dommeren som en pædagogisk-psykologisk sagkyndig - eller deres respektive stedfortrædere - er til stede.

Efter servicelovens § 74, stk. 4, kræves der til vedtagelse af afgørelser efter servicelovens § 51, § 58, § 62, § 63, § 68 a, § 69, stk. 3 og 4, § 71, stk. 3, § 75, stk. 3, § 123, stk. 2, samt ved afgørelse om anbefaling af adoption uden samtykke, at mindst 4 af samtlige af børn og unge-udvalgets medlemmer stemmer for afgørelsen. Udvalget er således kun beslutningsdygtigt, hvis mindst 4 af udvalgets medlemmer (inkl. dommer og en pædagogisk-psykologisk sagkyndig) er til stede, og vedtagelse af beslutningen kræver, at samtlige skal stemme for beslutningen, jf. forretningsordenen for børn og unge-udvalgene § 7, stk. 2.

Ved en afgørelse efter servicelovens § 78, stk. 4, er udvalget beslutningsdygtigt, når 3 af udvalgets medlemmer, herunder dommer og en pædagogisk-psykologisk sagkyndig, er til stede, jf. servicelovens § 74 stk. 4. Afgørelsen træffes i disse tilfælde ved almindelig stemmeflerhed, dvs. at et flertal af de fremmødte skal stemme for beslutningen.

I forretningsordenens § 7, stk. 3, fastsættes, at ingen udover udvalgets medlemmer og protokolføreren må deltage i mødet under voteringen.

Afgørelsen og begrundelsen for denne indføres umiddelbart efter voteringen i protokollen. 1 medlem af udvalget kan kræve, at der tilføres protokollen en kort begrundelse for sit standpunkt. Når mødet er afholdt vil alene de dokumenter, som kommunen og parterne har tilført sagen samt protokollen være genstand for aktindsigt. Eventuelle notater som medlemmerne af udvalget og sekretariatet har gjort sig undervejs er at betragte som interne arbejdsdokumenter, som der ikke er ret til aktindsigt i, jf. forvaltningsloven § 12.

I servicelovens § 74, stk. 5, fastsættes, at såfremt dommeren ikke er enig i den trufne afgørelse, skal dette tilføres udvalgets protokol, og meddelelsen om udvalgets afgørelse skal indeholde oplysning om dommerens afvigende opfattelse.

Der skal gives meddelelse om den trufne afgørelse snarest muligt. Meddelelsen skal omfatte den fastsatte genbehandlingsfrist efter servicelovens § 62, og at en evt. anke medfører udsættelse af genbehandlingstidspunktet. Børn og unge-udvalgets afgørelser skal efter servicelovens § 74, stk. 6 meddeles skriftligt. Alle afgørelser truffet af børn og unge-udvalget skal være begrundede, jf. forvaltningslovens §§ 22-24 og indeholde oplysning om klageadgang, jf. forvaltningslovens § 25.

Fuldbyrdelse af børn og unge-udvalgets afgørelser

394. Det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for, at de afgørelser, der træffes af børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74 eller af formanden for udvalget efter reglerne om foreløbige afgørelser, jf. servicelovens § 75, bliver ført ud i livet.

Fuldbyrdelsen af en anbringelse skal ske så skånsomt som muligt over for barnet eller den unge og familien. En god information og inddragelse af barnet eller den unge og familien i det forberedende arbejde forud for anbringelsen, jf. servicelovens § 46 stk. 3 og 4, kan give såvel barnet eller den unge som familien en bedre oplevelse og forståelse af, at barnet eller den unge skal bo et andet sted, således at selve anbringelsen bliver mindre problemfyldt. Kommunen kan f.eks. lade familien og barnet eller den unge besøge det påtænkte anbringelsessted, eller der kan foranstaltes et møde med en person fra stedet.

En afgørelse truffet af børn og unge-udvalget skal iværksættes i umiddelbar tilknytning til afgørelsens vedtagelse for at kunne bevare sin retsvirkning.

Efter servicelovens § 64 fuldbyrdes afgørelser efter servicelovens §§ 51, 58 og 63, § 68, stk. 2 og § 68 a af kommunalbestyrelsen. Kommunen har med henblik på at fuldbyrde børn og unge-udvalgets afgørelser adgang til forældremyndighedens indehavers bolig uden retskendelse. Da afgørelsen om en tvangsmæssig anbringelse er truffet i forhold til forældremyndighedens indehaver, vil der normalt være en formodning for, at barnet eller den unge opholder sig hos denne. Børn og unge-udvalgets afgørelse udgør et tilstrækkeligt grundlag for, at kommunen kan få adgang til hjemmet uden retskendelse, jf. servicelovens § 64. Der vil derfor ikke være noget grundlag for en domstol at tage stilling hertil. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med fuldbyrdelsen overholde lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. I forbindelse med fuldbyrdelsen af afgørelsen har kommunalbestyrelsen kun ret til at lede efter barnet eller den unge i forældremyndighedsindehaverens bolig, rum eller gemmer, og medtage barnet eller den unge, jf. servicelovens § 64, stk. 2. Repræsentanterne fra kommunen skal legitimere sig, når de ankommer til hjemmet. Kommunalbestyrelsen har ikke adgang til andre mulige tilholdssteder for barnet eller den unge. Kommunalbestyrelsen kan anmode om politiets bistand til at udøve disse beføjelser.

Hvis barnet eller den unge opholder sig hos andre end forældremyndighedsindehaveren, reguleres spørgsmålet om adgang til disses bopæl af retsplejelovens almindelige bestemmelser. I det omfang andre end forældremyndighedens indehaver gemmer barnet eller den unge med henblik på at unddrage barnet eller den unge fra kommunalbestyrelsens fuldbyrdelse af børn og unge-udvalgets afgørelse, vil der efter omstændighederne kunne foreligge en overtrædelse af straffelovens § 215. Hvis dette er tilfældet, kan politiet foretage en ransagning, hvis betingelserne for ransagning i retsplejeloven er opfyldt. Ransagningen vil oftest foregå på baggrund af en anmodning fra kommunalbestyrelsen. Det er en forudsætning, at en repræsentant fra kommunen er til stede i forbindelse med en eventuel ransagning.

I nogle tilfælde vil det være nødvendigt at afhente barnet eller den unge i den dagsinstitution eller skole, som han eller hun går i. Dette bør være undtagelsen, og det bør ikke ske, mens der er andre børn eller unge til stede.

Det er som nævnt væsentligt i alle tilfælde, hvor der er truffet afgørelse om at gennemføre en foranstaltning tvangsmæssigt, at den trufne afgørelse gennemføres på en måde, der belaster barnet eller den unge mindst muligt. Heri ligger, at der skal udvises så meget hensynsfuldhed og skånsomhed som muligt i det enkelte tilfælde. Dette gælder også i de tilfælde, hvor der skønnes at være behov for at bede om politiets bistand.

Henvendelsen til politiet bør så vidt muligt ske skriftligt, eventuelt ledsaget af et udskrift af børn og unge-udvalgets protokol vedrørende den trufne afgørelse. Henvendelsen skal angive, hvilken bistand der ønskes, og hvorfor det anses for nødvendigt med politiets bistand til at hente barnet eller den unge. Kommunalbestyrelsen kan endvidere anmode om, at politiet ikke optræder i uniform eller anvender politibiler, såfremt dette ud fra en konkret vurdering må anses for at være en fordel. Da en tvangsmæssig anbringelse ofte er en voldsom oplevelse for et barn eller en ung, vil det i de fleste tilfælde være hensigtsmæssigt, hvis politiet optræder i civil. I forbindelse med en afhentning af barnet eller den unge kan det blive nødvendigt med fysisk fastholdelse, men dette bør så vidt muligt undgås og kan kun foretages af politiet. Magtanvendelsen skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation, og den må ikke gå ud over det strengt nødvendige. Det er i det hele taget vigtigt, at politiets bistand skal være en støtte til kommunalbestyrelsens fuldbyrdelse af afgørelsen, således at politiet kun går aktivt ind i fuldbyrdelsen, hvis situationen udvikler sig, så det er absolut påkrævet.

Afhængig af den konkrete situation kan det være hensigtsmæssigt, at forældrene får mulighed for at ledsage barnet eller den unge til anbringelsesstedet. I alle tilfælde er det vigtigt, at barnet eller den unge ved, hvad der skal ske, og hvor barnet eller den unge bringes hen.

Foreløbige afgørelser

Service-loven:

§ 75. Formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og unge-udvalget kan træffe foreløbige afgørelser efter §§ 51, 58, 63, 68 a, § 71, stk. 3, § 78, stk. 4, § 123, stk. 2, § 123 b, stk. 1, og § 123 c, stk. 1, som af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget.

Stk. 2. ...

395. Efter servicelovens § 75 kan børn og unge-udvalgets formand eller dennes stedfortræder træffe en foreløbig afgørelse om gennemførelse af undersøgelse efter servicelovens § 51, anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, lægelig undersøgelse og behandling efter servicelovens § 63, videreførelse af en anbringelse, jf. servicelovens § 68 a, afbrydelse af forbindelsen m.v., jf. servicelovens § 71, stk. 3, forbud mod flytning og hjemtagning fra privat familiepleje, jf. servicelovens § 78 stk. 4, anbringelse på delvist lukkede døgninstitutioner, jf. servicelovens § 123 b, stk. 1, tilbageholdelse umiddelbart efter en anbringelse, jf. servicelovens § 123 c, stk. 1, og brev- og telefonkontrol, jf. servicelovens § 123, stk. 2.

I de tilfælde, hvor en foreløbig afgørelse skal følges op af en afgørelse om opretholdelse af foranstaltningen, vil der normalt være tale om en behandling af sagen i tre dele. Da afgørelser om undersøgelse efter servicelovens § 51 har en indlagt tidsbegrænsning i bestemmelsen, gælder der særlige regler herfor. For afgørelser efter servicelovens § 75, stk. 4, gælder der ligeledes særlige regler, jf. nedenfor punkt 400.

Betingelserne for at træffe en foreløbig afgørelse

396. Betingelsen for at træffe en foreløbig afgørelse er, at en afgørelse om iværksættelse af den pågældende foranstaltning m.v. af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente forelæggelse for børn og unge-udvalget. Anbringelsen skal således være akut nødvendig. Dette vil f.eks. ikke være tilfældet, hvis et barn er indlagt på sygehus med forældrenes medvirken,

og der ikke er frygt for, at barnet vil blive hjemtaget. Herudover skal de betingelser i den bestemmelse, som den foreløbige afgørelse angår, være opfyldt.

Behovet for foreløbige afgørelser kan opstå i en række forskellige situationer. Det kan således dreje sig om akut opståede behov for en ganske kortvarig foranstaltning men også om situationer, hvor der udover det øjeblikkelige behov kan være eller vise sig at være behov for en længerevarende indsats. Det skal bemærkes, at adgangen til at træffe en foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75 i denne forbindelse alene vedrører foranstaltninger, hvortil der ikke kan opnås samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, idet det forudsættes, at kommunalbestyrelsen har forsøgt at opnå samtykke inden forelæggelsen for formanden. Om akutte anbringelser *med* samtykke henvises til punkt 309-310 og 322

Når der skal træffes en foreløbig afgørelse, kan der være tilfælde, hvor afgørelsen ikke kan afvente, at det bliver almindelig arbejdstid. Kommunerne skal derfor sikre sig, at det er muligt at fat i en medarbejder fra kommunen og formanden eller næstformanden for børn og unge-udvalget, der kan tage hånd om et barn eller en ung i de tilfælde, hvor der er akut brug for støtte til barnet eller den unge. Det kan for eksempel være tilfælde, hvor politiet skal afhøre et barn eller en ung under 18 år i forbindelse med kriminalitet. I disse situationer skal politiet kunne tilkalde en kommunal repræsentant, der kan bistå den unge, jf. Socialministeriets bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring, som kan findes på www.retsinfo.dk. Der kan endvidere være situationer, hvor der er begået alvorlige overgreb mod et barn eller en ung, således at det ikke er forsvarligt at lade barnet eller den unge forblive i hjemmet. Kommunerne kan søge socialministeren om tilladelse til at oprette en fælles social vagtordning, jf. lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 9 d.

Ankestyrelsen har en døgntelefon, som man kan rette henvendelse til, hvis en kommune undlader at træffe foranstaltninger over for et barn eller en ung, der har akut behov for støtte, jf. punkt 397.

Kompetencen til at træffe foreløbige afgørelser

397. En foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 1, træffes af formanden for børn og unge-udvalget eller i dennes fravær af næstformanden. Det er alene formanden, eller i dennes fravær næstformanden, der kan træffe foreløbige afgørelser. Kompetencen kan således ikke overlades til deres stedfortrædere eller forvaltningen.

Desuden har styrelseschefen for Ankestyrelsen eller den ankechef og eventuelt konsulent, der af styrelseschefen er bemyndiget hertil, adgang til at træffe en foreløbig beslutning efter servicelovens § 75, stk. 5, jf. nedenfor. Der er i Ankestyrelsen etableret et nødberedskab, således at man også uden for Ankestyrelsens normale åbningstid, kan komme i kontakt med Ankestyrelsen pr. telefon. Nødberedskabet er beregnet til de situationer, hvor det vurderes, at en akut anbringelse af et barn eller en ung er nødvendig, og hvor det enten ikke er muligt at komme i kontakt med formanden for børn og unge-udvalget eller dennes stedfortræder, eller hvor denne ikke finder, at det er nødvendigt at træffe en foreløbig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 75 stk. 5 og 6. Nødberedskabet forudsættes alene anvendt, hvor der foreligger ekstraordinære omstændigheder.

Meddelelse om den foreløbige afgørelse

Service-loven:

§ 75. ...

Stk. 2. Forældremyndighedens indehaver og eventuelle andre parter, jf. § 72, skal inden 24 timer efter iværksættelsen af en foreløbig afgørelse have skriftlig meddelelse om afgørelsen samt en begrundelse for afgørelsen. Meddelelsen skal tillige indeholde oplysning om retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og til at udtale sig om sagen samt om retten til vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 3-6. ...

398. Der skal inden 24 timer gives skriftlig meddelelse om den foreløbige afgørelse til forældremyndighedens indehaver og eventuelle andre parter. Meddelelsen skal endvidere indeholde oplysning om retten til at se sagens akter, retten til gratis advokatbistand efter servicelovens § 72, samt retten til at udtale sig. 24 timers fristen for meddelelsen til forældremyndighedens indehaver og eventuelle andre parter regnes fra kommunens iværksættelse af den foreløbige afgørelse. Tidspunktet for iværksættelsen vil være det tidspunkt, hvor afgørelsen føres ud i livet. I de tilfælde, hvor afgørelsen ikke umiddelbart kan effektueres, fordi barnet eller den unge holdes skjult, vil iværksættelsen være det tidspunkt, hvor kommunen tager skridt til iværksættelse af afgørelsen, f.eks. ved at anmode politiet om bistand til at få barnet eller den unge eftersøgt. Hvis det ikke er muligt at overbringe meddelelsen til forældremyndighedens indehaver eller eventuelle andre parter, inden der er gået 24 timer, fordi det ikke har været muligt at lokalisere den pågældende, selv om der har været gjort en aktiv indsats, vil dette ikke være ugyldighedsgrund.

Godkendelse af en foreløbig afgørelse

Service-loven:

§ 75. ...

Stk. 3. En foreløbig afgørelse efter stk. 1, skal snarest muligt og senest inden 7 dage efter iværksættelsen af afgørelsen forelægges børn og unge-udvalget til godkendelse, uanset om foranstaltningen er ophørt.

Stk. 4-6...

399. Formandens afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 1 skal snarest muligt og senest 7 dage efter, at afgørelsen er truffet, forelægges udvalget til godkendelse, uanset om foranstaltningen måtte være ophørt, jf. servicelovens § 75 stk. 3. 7-dages fristen for forelæggelsen for børn og unge-udvalget regnes fra iværksættelsen. Ved beregningen af 7-dages fristen medregnes dagen for iværksættelsen samt søn- og helligdage. Hvis der ikke er taget stilling til den foreløbige afgørelse inden 7 dage, bortfalder afgørelsen. 7-dages fristen er ufravigelig, uanset om forældremyndighedens indehaver ikke kan deltage på mødet, da det er et tilbud og ikke en pligt.

Godkendelsen af den foreløbige afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 3, drejer sig alene om den foreløbige afgørelse, som formanden har truffet. Bedømmelsen af gyldigheden af afgørelsen sker kun med udgangspunkt i det beslutningsgrundlag, som kommunalbestyrelsen forlagde formanden, da formanden for børn og unge-udvalget traf sin afgørelse. Der skal ikke på dette tidspunkt tages

stilling til, om der er grundlag for efterfølgende at træffe afgørelse om eksempelvis barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, men dette er dog muligt, såfremt det er hensigtsmæssigt, at afgørelsen træffes samtidigt. Dette gælder f.eks., hvis sagen alligevel er på vej til at blive forelagt børn og unge-udvalget. Formanden bliver ikke inhabil som medlem af børn og unge-udvalget, selv om pågældende traf den foreløbige afgørelse.

Ved godkendelsen skal udvalget tage stilling til, om betingelserne for den pågældende foranstaltning var opfyldt, og om foranstaltningen af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kunne afvente, at der blev holdt et møde i børn og unge-udvalget.

Hvor længe gælder en foreløbig afgørelse

400. Efter servicelovens § 75, stk. 4, har en foreløbig afgørelse, der er godkendt efter stk. 3, gyldighed i 1 måned. Se undtagelserne herfra nedenfor. Derefter skal foranstaltningen ophøre, med mindre børn og unge-udvalget i mellemtiden har truffet afgørelse om at opretholde foranstaltningen efter servicelovens § 74.

Fristen beregnes fra afgørelsen om børn og unge-udvalgets godkendelse af den foreløbige afgørelse.

I de tilfælde, hvor foranstaltningen er ophørt inden udløbet af fristen i stk. 4, kræves der ikke fornyet forelæggelse for børn og unge-udvalget, da formålet med en fornyet forelæggelse vil være at tage stilling til, om der fortsat skal være tvangsmæssige foranstaltninger. Selv om foranstaltningen er ophørt, inden 7-dages fristen er udløbet, skal børn og unge-udvalget alligevel godkende den foreløbige afgørelse, jf. servicelovens § 75, stk. 3.

Der er to undtagelser fra bestemmelsen om gyldighedsperioden for en foreløbig afgørelse.

Hvis der er truffet afgørelse om undersøgelse af barnet eller den unge efter servicelovens § 51, skal afgørelsen ikke forelægges udvalget inden 1 måned, da afgørelsen om en undersøgelse efter servicelovens § 51, jf. servicelovens § 75, stk. 4, har gyldighed, indtil undersøgelsen er afsluttet, dog højst 2 måneder. I dette tilfælde regnes 2 måneders fristen fra formandens afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 1.

Hvis der træffes en foreløbig afgørelse om, at et barn eller en ung ikke må hjemtages fra en privat familiepleje, jf. servicelovens § 78 stk. 4, vil dette ikke ændre på det forhold, at der er tale om et privat plejeforhold, foranstaltet af forældremyndighedens indehaver selv. Afgørelsen vil derfor have gyldighed, indtil der træffes en ny afgørelse om flytning eller hjemtagelse, eller kommunalbestyrelsen vælger at træffe afgørelse om foranstaltninger efter kap. 11 i serviceloven.

Særligt om klage over foreløbige afgørelser

401. Forældremyndighedens indehaver, den unge over 15 år, samt andre parter i sagen har adgang til at klage over foreløbige beslutninger, jf. servicelovens § 168. Hvis der ikke skal ske fornyet forelæggelse for børn og unge-udvalget inden 1 måned, vil dette være en selvfølge, da der dermed er truffet endelig afgørelse i sagen, når børn og unge-udvalget har godkendt afgørelsen inden 7 dage. Der er adgang til at indbringe børn og unge-udvalgets godkendelse af formandens foreløbige afgørelse for Ankestyrelsen og dermed en mulighed for at få prøvet grundlaget for den foreløbige afgørelse også i de tilfælde, hvor sagen på ny forelægges udvalget til endelig afgørelse om fortsat iværksættelse af de tvangsmæssige foranstaltninger inden udløbet af gyldighedsperioden (1 måned) for den foreløbige afgørelse. Dette gælder også, selvom børn og unge-udvalget efterfølgende træffer beslutning om anbringelse uden for hjemmet.

For at undgå at sagen behandles flere steder samtidig, er det fastsat, at klagen over den foreløbige afgørelse ikke kan behandles i Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter

servicelovens § 58 ved udvalget. Dvs. at sagen ikke kan behandles, før endelig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet er truffet i børn og unge-udvalget, eller barnet eller den unge er blevet hjemgivet.

Ankestyrelsens kompetence vedrørende foreløbige afgørelser

402. Styrelseschefen for Ankestyrelsen (eller den ankechef, der af styrelseschefen er bemyndiget hertil) har efter servicelovens § 75, stk. 5, samme adgang som formanden for børn og unge-udvalget til at træffe en foreløbig afgørelse og kan pålægge kommunalbestyrelsen at gennemføre afgørelsen. Styrelseschefens foreløbige afgørelse, der har gyldighed en måned, skal ikke godkendes. Styrelseschefen kan dog undtagelsesvis bestemme, at den foreløbige afgørelse skal godkendes af Ankestyrelsen snarest muligt og senest inden 7 dage efter iværksættelsen af afgørelsen, uanset at foranstaltningen er ophørt. Reglerne i servicelovens § 75, stk. 2 og 4, om underretning af forældremyndighedens indehaver og om gyldighedsperiode, finder tilsvarende anvendelse i situationer, hvor styrelseschefen træffer en foreløbig afgørelse.

I tilfælde, hvor styrelseschefen for Ankestyrelsen har truffet en foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 5, og hvor børn og unge-udvalget ikke inden 1 måned træffer afgørelse i fuld overensstemmelse med styrelseschefens foreløbige afgørelse, skal børn og unge-udvalget straks orientere Ankestyrelsen herom, jf. servicelovens § 75, stk. 6.

Børn og unge-udvalgets afgørelse om ikke at træffe afgørelse i overensstemmelse med styrelseschefens foreløbige afgørelse har i disse tilfælde ikke virkning, før styrelseschefen snarest muligt og senest inden 10 dage efter afgørelsen har taget stilling til, om afgørelsen alligevel skal have virkning. Formålet hermed er at sikre barnet eller den unge mod at blive flyttet frem og tilbage, således at der bliver kontinuitet i barnets eller den unges anbringelsesforløb.

Hvis styrelseschefen træffer afgørelse om, at børn og unge-udvalgets afgørelse om ikke at iværksætte foranstaltninger ikke skal have virkning, træffer Ankestyrelsen afgørelse efter reglerne i servicelovens § 65, stk. 3, jf. servicelovens § 75, stk. 6, senest 8 uger fra børn og unge-udvalgets afgørelse. Herved træffer Ankestyrelsen en endelig afgørelse, som det påhviler kommunalbestyrelsen at gennemføre. Afgørelser efter § 65, stk. 3, og § 168 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for retten, jf. servicelovens § 169, stk. 1.

Hvis styrelseschefen ikke finder grundlag for, at sagen behandles efter servicelovens § 65, stk. 3, kan børn og unge-udvalgets afgørelse iværksættes umiddelbart herefter.

Om Ankestyrelsens beføjelser i øvrigt til at gå ind i en sag, uden at der foreligger en klage, henvises til servicelovens § 65 og punkt 693.

Kapitel 16

Forældreprogrammer, forældreplæg og ungeplæg

403. I dette kapitel beskrives reglerne for anvendelse af forældreprogrammer, forældreplæg, ungeplæg samt elektronisk overvågning (fodlænker). Indledningsvis redegøres for den forståelse af ansvaret som forældremyndighedsindehaver, som ligger til grund for reglerne for forældreprogrammer og forældreansvar. Efterfølgende behandles forældreprogrammer, som er en af de muligheder kommunen har for at tilbyde frivillige foranstaltninger, der kan give forældrene bedre forudsætninger for at løfte forældrerollen. Dernæst beskrives reglerne for, hvornår kommunen skal meddele forældre, der ikke lever op til deres forældreansvar, et forældreplæg, herunder hvilke sanktioner der er ved manglende efterlevelse. Sidst i kapitlet gennemgås reglerne for anvendelse af

ungepålæg til unge, som kan anvendes til udsatte børn og unge mellem 12 og 17 år, som er inde i en uheldig udvikling samt anvendelse af elektronisk overvågning (fodlænkeordning).

Ansvar som forældremyndighedsindehaver

404. Hovedformålet med servicelovens bestemmelser om forældreprogrammer og forældrepålæg er at yde støtte til udsatte børn og unge ved at stille krav til deres forældre om, at de påtager sig ansvaret som forældre.

Som forældremyndighedsindehaver har man et særligt ansvar over for sit barn, indtil det fylder 18 år, medmindre barnet før det fyldte 18. år har indgået ægteskab. Forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe beslutning om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling. Dette følger af forældreansvarslovens § 2.

Dette forældreansvar bygger på antagelsen om, at et barns nærmeste er dets forældre, og at disse derfor er nærmest til at yde barnet beskyttelse og varetage dets interesser.

Forældremyndigheden og den pligt, der følger heraf, er ikke bare en formel ting. Forældre er i de fleste tilfælde – hvor børn og forældre bor sammen – de vigtigste personer i styringen af opdragelsen. Forældre bliver særligt vigtige for børnene på grund af de følelsesmæssige bånd og de fælles erfaringer og oplevelser. Forældrenes egen adfærd er den vigtigste påvirkning, idet børn lægger mærke til, hvad forældrene gør.

Forældrene bliver derved modeller for børnene. Forældrene er stadigvæk helt centrale figurer i et barns eller en ungs liv, selv om børnene, efterhånden som de bliver ældre, i stigende grad påvirkes af andre som f.eks. søskende, kammerater og andre voksne. Forældrene har en afgørende indflydelse i forhold til barnets eller den unges udvikling, adfærd og holdninger.

Derfor får det også stor betydning, hvis forældrene ikke kan eller ikke vil påtage sig det ansvar, der følger med at være forældre. Nogle forældre vil gerne påtage sig ansvaret, men har ikke redskaberne til det, og andre forældre mangler forståelsen for, at de har et særligt ansvar.

Sammenhæng mellem forældreprogrammer, forældrepålæg og øvrige foranstaltninger

405. Som det fremgår af servicelovens § 19, er det centralt at se hele den kommunale indsats på børne- og ungeområdet i en sammenhæng. Kommunen skal sikre, at den indsats, der iværksættes over for børn og unge og deres familier efter serviceloven, indgår som en del af den samlede indsats over for børn og unge. Der lægges dermed op til en sammenhængende indsats, der på tværs af lovgivning, administrative strukturer og faglige kompetencer skal opfylde det overordnede formål.

Forældreprogrammer og forældrepålæg skal derfor ses i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, der er mulige i medfør af bl.a. lov om social service. De foranstaltninger, som kommunen kan vælge at iværksætte, omfatter dels tilbud om forskellige former for hjælp og støtte i hjemmet og nærmiljøet, og dels anbringelse af barnet uden for hjemmet med eller uden samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden. En anbringelse uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedsindehaverens side vil alene komme på tale i de situationer, hvor der er en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af f.eks. utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge, vold eller andre alvorlige overgreb.

Der er som udgangspunkt ingen direkte sammenhæng mellem forældreprogrammer og forældrepålæg. Forældreprogrammer kan tilbydes forældrene som en forebyggende foranstaltning efter servicelovens § 52, uden at det får som følge, at der træffes afgørelse om forældrepålæg, hvis

forældrene ikke vil modtage tilbuddet eller reelt ikke deltager i programmet. På den anden side er det også muligt at skride direkte til en afgørelse om forældreplæg, hvis kommunen vurderer, at det er nødvendigt, eller det vil være formålsløst i den konkrete sag at sætte et forældreprogram i gang på frivillig basis.

Hvis problemerne i en familie har en karakter, så et forældreplæg vurderes at være relevant men ikke tilstrækkeligt til at løse problemerne, kan kommunen – samtidig med at der træffes afgørelse om forældreplæg – gøre brug af de muligheder, den i øvrigt har f.eks. for iværksættelse af forebyggende foranstaltninger efter servicelovens § 52.

Det bemærkes i den forbindelse, at der i almindelighed bør iværksættes en forebyggende indsats over for unge og deres forældre, der har behov for hjælp til at forstå samfundets forventninger og krav.

Frivillighed før tvang

406. Det generelle udgangspunkt er, at frivillighed går forud for tvang. Det følger af det almindelige proportionalitetsprincip. Det skal således først vurderes, om en frivillig løsning er mulig, inden der træffes afgørelse om forældreplæg.

Efter servicelovens § 52 har kommunen mulighed for at iværksætte forskellige typer af frivillige foranstaltninger. En indsats efter servicelovens § 52 skal med udgangspunkt i barnets eller den unges og familiens konkrete situation forsøge at løse problemerne og ikke blot mindske symptomerne på problemerne. Det vil derfor ofte være relevant at tilbyde frivillige forældreprogrammer med udgangspunkt i servicelovens § 52 til forældre, der ikke opfylder deres forældreansvar, men som gerne vil indgå i et samarbejde om at forbedre forholdene. Iværksættelse af forældreprogrammer adskiller sig derfor væsentligt fra afgørelse om forældreplæg, idet en afgørelse om forældreplæg ikke kræver samtykke.

Forældreprogrammer

407. Et forældreprogram kan defineres som fastlagte forløb, hvor der fokuseres på forældrenes evne til at udfylde forælderollen.

Formålet med et forældreprogram er at skabe en holdningsændring hos forældrene, hvor forældrene i højere grad søger at leve op til deres forældreansvar, understøtter barnets eller den unges behov og udvikling og forstår nødvendigheden af at påtage sig forældreansvaret. Herudover skal forældreprogrammer give forældrene nogle konkrete redskaber, så de bliver i stand til - udover at få en holdningsændring - at skabe en adfærdsændring i forhold til ansvaret for deres barns udvikling.

Tilbud om deltagelse i et frivilligt, målrettet forældreprogram vil ofte være et velegnet første skridt med henblik på at give forældrene bedre forudsætninger for at løfte forælderollen. Kommunen kan på baggrund af en konkret vurdering af barnets og familiens problemer med hjemmel i servicelovens § 52 tilbyde frivillig deltagelse i et forældreprogram. I servicelovens § 52, stk. 3, oplistes en række forskellige typer af foranstaltninger, og kommunen kan eksempelvis anvende servicelovens § 52, stk. 3, nr. 2 (praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet), med hjemmel i servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3 (familiebehandling eller lignende støtte) eller efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 9 (anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling eller praktisk og pædagogisk støtte).

Indholdet af forældreprogrammer

408. Forældreprogrammer fungerer efter erfaringerne bedst, når de målrettes mod en specifik gruppe af forældre med nogle konkrete problemer. Hvis det på baggrund af kortlægningen i

forbindelse med servicelovens § 50-undersøgelse viser sig, at forældrene har nogle konkrete problemer i forhold til at tage ansvar for deres børn - eksempelvis problemer med at håndtere konflikter i hjemmet, eller manglende kendskab til de sociale normer i det danske samfund - kan kommunen tilbyde forældrene deltagelse i et forældreprogram, der er målrettet i forhold til de konkrete problemer.

Forældreprogrammer har ikke et fast defineret indhold, men vil ofte have karakter af et kursusforløb. Udover selve undervisningsdelen vil et alsidigt forældreprogram lægge vægt på rådgivning og supervision omkring forælderollen.

Generelt for yderligere information om erfaringer med forskellige typer forældreprogrammer henvises til inspirationsmateriale om forældreprogrammer udarbejdet af Servicestyrelsen. Inspirations-materialet beskriver 18 konkrete forældreprogrammer, der spænder fra det generelt forebyggende til det behandlende. I materialet indgår både udenlandske og danske erfaringer med forældreprogrammer.

Forældrepålæg

ServiceLOVEN:

§ 57 a. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om at meddele forældremyndighedsindehaveren et forældrepålæg, jf. stk. 3, når der er risiko for, at et barns eller en ungs udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.

Stk. 2. ...

409. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar i en sådan grad, at barnets eller den unges udvikling er i fare, *skal* kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om et forældrepålæg.

Et forældrepålæg er et specificeret, fremadrettet krav om en eller flere konkrete opgaver og pligter, som indehaverne af forældremyndigheden skal påtage sig. Med et forældrepålæg stilles således krav om konkret, aktiv deltagelse fra indehaverne af forældremyndigheden i forbindelse med deres barns udvikling.

Forældrepålæg er en pålagt foranstaltning i modsætning til frivillige foranstaltninger efter serviceloven, som f.eks. støtteforanstaltninger efter servicelovens § 52. Der er derfor en række betingelser, som skal være opfyldt, før der kan meddeles et forældrepålæg. I punkt 411 ff beskrives og uddybes betingelser og rammer for ordningen med forældrepålæg.

Hvis forældre ikke efterlever et forældrepålæg, skal kommunen træffe afgørelse om, at pålægget ikke er efterlevet med den virkning, at betingelserne for at få udbetalt børnefamilieydelse ikke er opfyldt. Det forudsætter dog, at klare informationer viser, at et pålæg ikke er efterlevet, og at dette ikke beror på undskyldelige omstændigheder. Reglerne ved manglende efterlevelse af et forældrepålæg uddybes i punkt 431-432.

Afgørelse om forældrebetaling

410. Hvis forældrene nægter at tage imod et frivilligt tilbud, eller hvis kommunen ikke mener, at det i det konkrete tilfælde er formålstjenstligt at iværksætte et frivilligt forældreprogram, skal kommunen træffe afgørelse om et forældrebetaling.

Det skal imidlertid altid først vurderes, om en frivillig løsning er mulig, inden der træffes afgørelse om forældrebetaling, men der er samtidig mulighed for at gå direkte til et forældrebetaling uden først at give et frivilligt tilbud, hvis de konkrete problemers karakter taler for det.

For eksempel kan en skole oplyse kommunen om, at et forældrebetaling konsekvent nægter at deltage i forældremøder, konsultationer og lignende. Hvis kommunen efter en undersøgelse af barnets forhold vurderer, at forældrenes manglende deltagelse er et væsentligt problem i forhold til det konkrete barns skolegang, og at det er af væsentlig betydning af hensyn til barnets behov for særlig støtte, kan kommunen skønne, at det mest hensigtsmæssige er at gå direkte til at pålægge forældrene at deltage i forældremøder og forældre-konsultationer frem for først at tilbyde en frivillig foranstaltning.

Målgruppen for forældrebetaling

411. Forpligtelsen til at meddele forældre et forældrebetaling supplerer de eksisterende muligheder for at yde særlig støtte efter § 52 i serviceloven. Målgruppen for anvendelsen af forældrebetaling er derfor familier, hvor en § 50-undersøgelse har vist, at der er behov for at iværksætte en foranstaltning. Det er således vigtigt at se forpligtelsen til at meddele et forældrebetaling i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, der er mulige i medfør af serviceloven.

Mere specifikt er målgruppen for forældrebetaling de forældre, der faktisk er i stand til at påtage sig deres ansvar som forældre, men som af forskellige årsager ikke vil eller ikke har intentioner om at gøre det.

I de fleste sager, hvor et barn eller ung har behov for særlig støtte, vil kommunen have et løbende samarbejde og en løbende dialog med forældrene. Kommunen har på baggrund af samarbejdet og dialogen mulighed for at vurdere, om forældrene er villige til at samarbejde. Det kan bl.a. inddrages i vurderingen, om forældrene har været lydhøre og samarbejdsvillige i forhold til tidligere forslag om foranstaltninger og løsningsforslag fra kommunens side.

Før der meddeles et forældrebetaling, skal kommunen for det første vurdere, at det vil hjælpe det konkrete barn eller ung i forhold til eksempelvis at få en god skolegang eller at stoppe en kriminel udvikling, hvis forældrene udfører nogle konkrete pligter eller opgaver. For det andet skal det vurderes, at forældrene er i stand til at udføre de konkrete opgaver og pligter, og at de vil blive styrket i deres forælderrolle, hvis de efterlever pålægget.

Forældre, med individuelle vanskeligheder, f.eks. fordi de er udviklingshæmmede eller psykisk syge, vil som udgangspunkt ikke være omfattet af målgruppen, idet de netop på grund af deres særlige forhold ikke kan forventes til enhver tid at opfylde deres forældreforpligtelser.

I visse tilfælde kan der være tale om normalt begavede forældre, som er både fysisk og psykisk raske, men som ikke har de nødvendige ressourcer til at varetage opgaven som forældre f.eks. på grund af manglende forståelse for børneopdragelse og evt. manglende forståelse af danske normer og adfærd. Et forældrebetaling vil ikke være et egnet redskab over for disse forældre, idet det ikke vil kunne bidrage til løsning af problemerne i familien. Disse forældre og børn vil ofte have brug for rådgivning og vejledning omkring forælderrollen, hvorfor de bør støttes på anden vis, f.eks. ved at kommunen tilbyder familien at deltage i et nærmere tilrettelagt forældreprogram.

Eksempel inden for målgruppen:

412. Tine er 16 år og har netop afsluttet 9. klasse. Tine har begået grov kriminalitet i form af hærværk og tyveri, og kommunen skal derfor lave en handleplan efter servicelovens § 140. I den forbindelse indkalder kommunen Tines forældre til et møde. Forældrene nægter at deltage i mødet og forholder sig generelt afvisende overfor at samarbejde med kommunen om at løse problemerne.

Efter en undersøgelse af Tines forhold vurderer kommunen, at forældrene grundlæggende er i stand til at påtage sig deres forældreansvar, samt at det er vigtigt, at forældrene inddrages og deltager i løsningen af problemerne. Forældrene falder derfor med deres adfærd inden for målgruppen for et forældreoplysning, og de meddeles et pålæg om at deltage i de møder, som kommunen indkalder dem til i forbindelse med deres datters kriminalitet. Et forældreoplysning vil her kunne mindske risikoen for, at der bliver behov for en mere indgribende foranstaltning.

Der henvises endvidere til eksemplerne under punkt 425.

Eksempel uden for målgruppen:

413. David er 13 år og går i 6. klasse. Han er en meget vild dreng, og hans opfarende adfærd er blevet mere og mere forstyrrende for undervisningen. Da David en dag på et ret uskyldigt drilleri reagerer meget voldeligt overfor en kammerat og overfor den lærer, der forsøger at løse konflikten, kontakter Davids klasselærer først Davids forældre og dernæst kommunen.

Davids forældre var ikke opmærksomme på, at David har adfærdsmæssige problemer. Forældrene tilkendegiver klart over for kommunen, at de gerne vil samarbejde om at løse problemerne. Forældrene er derfor ikke inden for målgruppen for et forældreoplysning, da det mest hensigtsmæssige vil være at iværksætte en frivillig foranstaltning efter servicelovens § 52.

Betingelser for at meddele et forældreoplysning

414. I servicelovens § 57 a stk. 1 opstilles der to generelle betingelser, der skal være opfyldt, før der kan meddeles et forældreoplysning.

Den første generelle betingelse for at meddele et forældreoplysning er, at et barns eller en ungs udvikling er i fare. Et barns eller en ungs udvikling vil være i fare, hvis det antages, at barnet eller den unge har sociale problemer og vanskeligheder af en sådan karakter, at barnet eller den unge som følge af sine individuelle vanskeligheder ikke udvikler sig på lige fod med andre jævnaldrende, bl.a. for så vidt angår personlig udfoldelse og opnåelse af gode sociale relationer. Samtidig skal muligheden for at meddele et forældreoplysning ses i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, der er mulige i medfør af lov om social service. Det vil sige, at kommunen skal vælge den foranstaltning, der bedst kan hjælpe den unge.

Før der meddeles et forældreoplysning, skal der derfor, på baggrund af § 50-undersøgelsen, foreligge en sagligt velbegrundet stillingtagen, som tilkendegiver, at barnet eller den unges udvikling er i fare.

Den anden betingelse er, at kommunen vurderer, at forholdene beror på, at forældremyndighedsindehaveren ikke i tilstrækkelig omfang har levet op til sit ansvar som forælder og dermed har været medvirkende til barnets eller den unges negative udvikling. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis forældremyndighedsindehaveren ikke har reageret på meddelelser fra skolen om et barns fravær. Denne betingelse hænger nøje sammen med definitionen af målgruppen og er nøjere beskrevet ovenfor.

Ved fælles forældremyndighed

415. Afgørelser om forældreplæg kan kun træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Hvis forældrene har fælles forældremyndighed, træffes afgørelsen i forhold til begge indehavere af forældremyndigheden. Det vil således være op til forældremyndighedsindehaverne sammen at sikre, at plægget efterleves.

I de tilfælde, hvor et barn eller en ung har fast ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren, vil der ikke kunne anvendes et forældreplæg. Begrundelsen herfor er, at det alene er indehaveren af forældremyndigheden, der i kraft af indholdet i forældremyndigheden kan holdes fast på et defineret ansvar for barnet. I nogle tilfælde kan der være problemer i forhold til flere børn eller unge i en familie. Hvis kommunen overvejer at anvende forældreplæg for at løse problemerne, skal betingelserne være opfyldt og afgørelserne træffes individuelt i forhold til hvert enkelt barn på baggrund af konkrete vurderinger.

Situationer som udløser et forældreplæg

416. I servicelovens § 57 a stk. 2, opstilles, hvilke konkrete situationer der kan begrunde et plæg.

Service-loven:

§ 57 a. ...
Stk. 2. Meddelelse af et forældreplæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om,
1) at barnet eller den unge har ulovligt skolefravær, eller undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,
2) at barnet eller den unge har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,
3) at barnet eller den unge har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer, eller
4) at forældremyndighedsindehaveren nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.
Stk. 3...

De fire nævnte situationer i servicelovens § 57 a stk. 2 udgør en udtømmende liste over forhold, der kan føre til en afgørelse om forældreplæg. Nedenfor gennemgås nærmere, hvornår der kan være tale om de fire forskellige forhold:

Ulovligt fravær

Service-loven:

§ 57 a.
Stk. 2...
1) at barnet eller den unge har ulovligt skolefravær, eller

undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

...

417. Regelmæssig deltagelse i undervisningen er en forudsætning for, at den enkelte elev får det maksimale faglige og sociale udbytte af den undervisning, der tilrettelægges i folkeskolen. Ifølge folkeskolelovens § 35 skal forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk sørger for barnet, medvirke til, at barnet opfylder undervisningspligten, og må ikke lægge hindringer i vejen herfor.

Undervisningspligten indebærer bl.a., at anmodning om fravær, der ikke er begrundet i sygdom, skal godkendes af skolen. I modsat fald er der tale om ulovligt fravær.

Ulovligt fravær kan have mange årsager. Skyldes fraværet, at en elev har svært ved at følge med i skolen, forudsættes det, at problemet bliver løst i samarbejde mellem skolen, eleven, forældrene og eventuelt pædagogisk-psykologisk rådgivning med henblik på en eventuel iværksættelse af specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand.

Ulovligt fravær kan være begrundet i, at en elev udebliver fra skolen i kortere eller længere tid, uden at forældrene griber ind (dvs. pjækkeri), eller begrundet i, at forældrene selv lægger hindringer i vejen for deres barns opfyldelse af undervisningspligten, f.eks. ved at tage deres barn med på en kortere eller længere ferie i udlandet. I sådanne tilfælde kan et forældre pålæg om eksempelvis at følge barnet i skole være en formålstjenlig foranstaltning.

Der kan også være andre årsager til ulovligt fravær. Der kan være tale om børn fra familier, som ikke har tradition for uddannelse, eller hvor der ikke er forståelse for betydningen af elevens kontinuerlige fremmøde i skolen. I sådanne tilfælde vil det ofte være formålstjenligt at tilbyde rådgivning og vejledning til forældrene om skolegangens betydning for barnets udvikling.

Ulovligt fravær vil ofte medføre, at eleven ved genoptagelse af sin normale skolegang får vanskeligheder ved at følge undervisningen på det klassetrin, som eleven tilhører.

For nærmere information om ulovligt fravær i folkeskolen henvises til Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 822 af 26. juli 2004 om elevs fravær fra undervisning i folkeskolen. Reglerne om fravær fra undervisning i friskoler er reguleret af lovbekendtgørelse nr. 705 af 3. juli 2009 om friskoler og private grundskoler m.v. Det fremgår af lovens § 6, stk. 2, at skolens leder skal påse, at de undervisningspligtige elever deltager i undervisningen, og at forældrene kan anmodes om at give skolen skriftlig oplysning om grunden til en elevs udebliven fra undervisning. Skyldes udeblivelsen sygdom af mere end to ugers varighed, kan skolens leder forlange lægeattest. Hvis en elev ikke opfylder undervisningspligten, indberetter skolens leder det til kommunalbestyrelsen i elevens bopælskommune.

Bestemmelsen om forældre pålæg omfatter både ulovligt fravær fra undervisning i folkeskolen og i friskolerne.

Ved »undervisningspligten ikke i øvrigt opfyldes« forstås, at barnet eller den unge ikke modtager en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. I tilfælde, hvor barnet eller den unge hjemmeundervises eller hjemtages til hjemmeundervisning under sådanne omstændigheder som nævnt i servicelovens § 57 a, stk. 1, skal der således foretages en vurdering af, om undervisningspligten opfyldes. Efter friskolelovens § 35, stk. 1, fører kommunalbestyrelsen tilsyn med den undervisning, børnene eller de unge får i hjemmet m.v. (hjemmeundervisning).

Kriminalitet

ServiceLOVEN:

§ 57 a.

Stk. 2...

2) at barnet eller den unge har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

...

418. Fokus er her de tidlige faser, hvor barnet eller den unge er på vej ud i en kriminel løbebane. Formålet med et forældreplæg i disse tilfælde er at forebygge, at barnet eller den unge ender i alvorligere kriminalitet f.eks. bandekriminalitet. Et enkeltstående butikstyveri vil typisk ikke være tilstrækkeligt til at begrunde et forældreplæg. Et forældreplæg vil typisk heller ikke være egnet ved meget alvorlige forbrydelser, hvor der ofte skal en mere omfattende indsats til.

Det er ikke et krav, at barnet eller den unge er dømt for kriminalitet. I den forbindelse bemærkes, at unge under den kriminelle lavalder på 15 år ikke kan ifalde strafferetligt ansvar.

Politiet skal underrette kommunerne skriftligt, når der er mistanke om at unge under 18 år har begået kriminalitet.

Herudover skal politiet underrette kommunen om et barn eller en ungs kriminalitet i en række andre tilfælde.

For så vidt angår unge under 14 år, er der i retsplejelovens § 821 d, stk. 1 og 2, fastsat regler om politiets underretning af de sociale myndigheder i forbindelse med sager, hvor børn under 14 år er mistænkt. Politiet skal som udgangspunkt underrette de sociale myndigheder i forbindelse med anholdelse og afhøring.

For så vidt angår unge mellem 14 og 18 år skal politiet underrette de sociale myndigheder om sagen, når en sigtet mellem 14 og 18 år skal afhøres, og sigtelsen angår overtrædelse af straffeloven eller forhold, der efter loven kan medføre frihedsstraf. Underretningen sker til de sociale myndigheder i den kommune, hvor sigtede bor. En repræsentant for de sociale myndigheder skal så vidt muligt have adgang til at overvære de afhøringer, der foretages af politiet eller af retten.

I andre tilfælde – dvs. når den unge ikke anholdes eller afhøres – skal de sociale myndigheder i den kommune, hvor den unge har bopæl, underrettes, hvis den unge har begået kriminalitet, der ikke er bagatelagtig, og hvor der kan være behov for støtte fra de sociale myndigheder. Underretning af de sociale myndigheder skal også ske, hvis der i øvrigt foreligger oplysninger, der giver formodning om, at den unge har behov for særlig støtte.

Yderligere information om politiets underretning af de sociale myndigheder kan findes i Rigsadvokatens meddelelse nr. 4/2007.

Adfærds- eller tilpasningsproblemer

ServiceLOVEN:

§ 57 a.

Stk. 2...

3) At barnet eller den unge har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer,

...

419. Alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer hos et barn eller en ung kan være flere forskellige ting, og det kan komme til udtryk på en række forskellige måder.

Der kan f.eks. være tale om problemer, der kommer til udtryk i skolen, ved at barnet eller den unge opfører sig truende eller på anden måde uacceptabelt over for jævnaldrende eller lærere. Er det ikke muligt at skabe den nødvendige dialog med eleven og forældrene, skal skolen inddrage de kommunale skolemyndigheder.

Andre eksempler kan være ekstremt indadvendt adfærd, der alene skyldes et barns isolering fra omverden. Det kan eksempelvis være et barn i børnehavealderen, hvor en børnefagligundersøgelse undersøgelse peger på, at barnets udvikling og trivsel er i fare, og at dette forhold skyldes forældrenes manglende stimulering af barnet.

Det er særlig vigtigt at være opmærksom på børn med handicap. Når det drejer sig om børn med handicap som eksempelvis ordblindhed eller ADHD, kan det være svært at se handicappet. Man skal her være opmærksom på, om manglende forældreansvar er en del af årsagen til eventuelle problemer, eller om adfærden alene skyldes barnets handicap. Forældreplægget skal kun anvendes, der hvor et større forældreansvar vil bidrage til at løse problemet. På samme måde skal man være særligt opmærksom på børn, der eventuelt endnu ikke har fået en diagnose for handicappet.

Forældremyndighedsindehaveren nægter at samarbejde

Service-loven:

§ 57 a.

Stk. 2...

4) at
forældremyndighedsindehaveren
nægter at samarbejde med de
relevante myndigheder om løsningen
af barnets eller den unges problemer.

...

420. Det er som hovedregel nødvendigt, at forældrene deltager aktivt i løsningen af et barn eller den unges problemer og samarbejder med kommunen herom. Her kan være tale om situationer, hvor forhold omkring f.eks. barnet eller den unges skolegang eller den sociale situation i øvrigt kræver, at forældrene tager særlig del i løsningen af problemerne.

Manglende samarbejde kan eksempelvis tænkes at bestå i, at forældremyndigheden ikke kommer til forældremøder eller ikke møder op, når kommunen har indkaldt dem til et møde, f.eks. i forbindelse med udarbejdelse af en handleplan, jf. servicelovens § 140.

Der kan også være tale om en situation, hvor forældremyndighedsindehaveren afviser at samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning om planlægning af den unges uddannelse efter folkeskolens 9. klasse. Det forudsættes, at grundbetingelsen om, at barnets eller den unges udvikling er i fare, stadig er opfyldt. Kommunen kan og skal til brug for vurderingen af, om disse betingelser er opfyldt, indhente relevante oplysninger fra offentlige myndigheder og private. Problemerkernes art og omfang skal kortlægges og beskrives gennem den § 50-undersøgelse, der skal foretages.

Indhentning af oplysninger

421. Det er centralt i forhold til barnets, den unges og forældremyndighedernes retssikkerhed, at kommunen indsamler de nødvendige relevante oplysninger for at kunne foretage en kvalificeret vurdering af, om betingelserne er opfyldt.

§ 11 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder en udtømmende beskrivelse af, hvem kommunen kan *forlange* at få oplysninger af. Efter denne bestemmelse kan kommunen indhente oplysninger fra:

- andre offentlige myndigheder (hvor »myndigheder« også omfatter institutioner),
- uddannelsesinstitutioner (både private og offentlige uddannelsesinstitutioner, selvejende uddannelsesinstitutioner, frie grundskoler og højskoler),
- sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar,
- arbejdsløsheds-kasser,
- pengeinstitutter,
- arbejdsgivere og
- private, der udfører opgaver for det offentlige.

Kommunen kan desuden anmode private (naboer, frivillige foreninger og andre private, der ikke er omfattet af § 11 a, stk. 1), der har kendskab til forholdene, om at belyse sagen. De har dog ikke pligt til at give oplysninger, og de skal gøres opmærksom på, at de ikke er forpligtet til at svare.

Hvis forældrene til et barn ikke selv ønsker at medvirke til oplysningen af en sag, kan kommunen med hjemmel i § 11 c, stk. 1, nr. 1, indhente alle relevante oplysninger uden samtykke.

Forældrepålægs indhold

Service-loven:

§ 57 a...

Stk. 3. Et forældrepålæg angiver en eller flere konkrete handlepligter for forældremyndighedsindehaveren, som skal være egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer, og som står i rimeligt forhold til formålet. Det kan herunder fastsættes, at

forældremyndighedsindehaveren skal

- 1) sikre barnets eller den unges fremmøde i skolen ved personligt at følge barnet eller den unge i skole,
- 2) deltage i forældremøder og konsultationer vedrørende barnets eller den unges skolegang,
- 3) sikre barnets eller den unges deltagelse i konkrete fritidsaktiviteter ved at følge barnet eller den unge til det pågældende sted,
- 4) sikre, at barnet eller den unge er hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt,
- 5) deltage i et af kommunen tilbudt

forældreprogram eller
6) deltage i møder med relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 4 ...

422. Det fremgår af servicelovens § 57 a stk. 3, at et forældreoplysning skal angive en eller flere konkrete handlepligter for indehaveren af forældremyndigheden. Forældreoplysningen skal være et specificeret, fremadrettet krav om en eller flere konkrete handlepligter, som forældremyndighedsindehaveren skal påtage sig med henblik på, at barnets eller den unges udvikling bringes uden for fare. Formålet er at sikre, at forældremyndighedsindehaveren bidrager til løsningen af barnets eller den unges problemer. Det afgørende er, at forældreoplysningen skal være egnet til at løse problemerne i den konkrete sag.

Det er en konkret vurdering, hvilke handlepligter der er egnede til at løse problemerne i den konkrete sag. Det er også en konkret vurdering, om det er tilstrækkeligt at lade forældreoplysningen indeholde én handlepligt, eller om det skal være en sammensætning af flere handlepligter. Forældreoplysningen skal dog stå i rimeligt forhold til formålet, og det er samtidig vigtigt at holde sig for øje, at forældreoplysning kan være en indgribende foranstaltning for den enkelte forælder.

I oplysningen skal kommunen klart angive, hvad den eller de konkrete handlepligter skal bestå i.

Kommunen har således mulighed for at fastlægge de konkrete oplysninger inden for visse rammer, som afgrænses af:

- At oplysningerne skal være egnede til at bidrage til en løsning af problemerne i den konkrete sag. Det vil sige, at der skal være en direkte sammenhæng mellem oplysningernes indhold og den adfærd eller ændring i adfærd, som man ønsker hos barnet eller den unge.
- At efterlevelsen af oplysningen skal være realistisk for forældrene. Det betyder, at der ved fastlæggelsen af oplysningen f.eks. skal tages højde for barnets eller den unges alder i forhold til, om forældrene har reel mulighed for at efterleve oplysningen.
- At oplysningens indhold skal stå i rimeligt forhold til formålet med oplysningen og de problemer, der søges løst. Det vil sige, at der skal være et rimeligt forhold mellem, hvor indgribende oplysningen er, og hvor omfattende problemet er.
- At forældrene kun kan oplyses at foretage handlinger eller lignende, som ligger inden for rammerne af ansvarlig forældremyndighedsudøvelse. Det vil eksempelvis sige, at forældrene naturligvis ikke kan oplyses at låse deres børn inde.
- At forældreoplysningerne skal være sagligt velbegrundede og i øvrigt ligge inden for formålet i lov om social service. Det vil sige, at forældreoplysningen skal være egnet til at løse problemet, således at barnet gives samme udviklingsmuligheder som andre børn.
- At oplysningens indhold i den konkrete sag skal fastlægges, så forældrene har mulighed for at opfylde deres øvrige forpligtelser f.eks. i forhold til familiens øvrige børn og i forhold til arbejdspladsen eller uddannelsesinstitutionen.

Foranstaltninger uden forældremyndigheds indehaverens samtykke

Serviceoven:

§ 57 a.

Stk. 4 Hvis der er truffet afgørelse om forældreplæg efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 2, 3, 7 og 10, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke.

Stk. 5...

423. Når kommunen har truffet en afgørelse om forældreplæg efter § 57 a, stk. 1, giver det adgang til at iværksætte en række forskellige foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1,2,3,6 og 9. Efter § 57 a, stk. 4 kan disse foranstaltninger iværksættes, uanset forældremyndighedsindehaveren ikke samtykker til dette. For at kunne iværksætte foranstaltninger imod forældremyndighedsindehaverens ønske er det et krav, at kommunen har vurderet, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke. Iværksættelsen af en foranstaltning vil være en selvstændig afgørelse.

Tidsmæssig afgrænsning af forældreplæg

Serviceoven:

§ 57 a.

Stk. 5. Afgørelsen om forældreplæg træffes for en afgrænset periode af højst 12 måneders varighed. Forældreplægget kan forlænges med højst 6 måneder ad gangen.

Stk. 6 ...

424. Et forældreplæg skal meddeles for en på forhånd fastlagt periode, der højst kan være 12 måneder. Det er vigtigt af hensyn til forældremyndighedsindehavernes retssikkerhed, at det af afgørelsen fremgår klart, hvor længe forældreplægget gælder.

Kommunen kan beslutte, at plægget skal forlænges med højst 6 måneder ad gangen, hvis betingelserne for at træffe afgørelse om forældreplæg stadig er opfyldt. Inden forældreplægget kan forlænges, skal der foretages en ny vurdering af, om de handlepligter, der er indeholdt i forældreplægget, stadig er egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer.

Der er ikke fastsat en grænse for, hvor mange gange et plæg kan forlænges, eller hvor længe en forældremyndighedsindehaver i alt kan være underlagt forældreplæg.

Der er dog en naturlig grænse for den tidsmæssige udstrækning ved, at betingelserne til stadighed skal være opfyldt herunder den betingelse, at forældreplægget skal være egnet til at løse problemerne.

Både for den enkelte afgørelse og for afgørelsen inklusiv forlængelser gælder det, at den tidsmæssige udstrækning skal stå i rimeligt forhold til formålet med plægget og de problemer, der søges løst.

Som eksempel kan nævnes et plæg om at deltage i et forældreprogram bestående af to weekend-ophold. Et sådan plæg vil typisk kun skulle vare den periode, som de to weekend-ophold varer. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke møder op til weekend-opholdene, vil plægget kunne forlænges, ligesom udbetalingen af børnefamilieydelsen vil kunne stoppe, jf. punkt 431-432 om manglende efterlevelse af forældreplæg.

Krav til en afgørelse om forældreplæg

425. Det er vigtigt, at både forældrene og barnet eller den unge informeres om, hvilken foranstaltning der er truffet afgørelse om. Herudover skal selve afgørelsen om forældreplæg indeholde en række nødvendige informationer.

Både afgørelser om forældreplæg og afgørelser om manglende efterlevelse af et forældreplæg skal være skriftlige. Det følger af forvaltningslovens generelle regler om skriftlighed.

Det er kommunens opgave at sikre, at det klart fremgår for forældremyndighedsindehaverne, hvilke konkrete opgaver og pligter de får pålagt. Kommunen skal også sikre, at det står tydeligt for dem, hvordan de kan efterleve det og dermed også, hvornår et plæg anses for ikke at være efterlevet. Når det gælder to-sprogede forældre bør kommunen derfor være opmærksom på, om det er nødvendigt at få plægget oversat til forældrenes modersmål.

Service-loven:

§ 57 a.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal oplyse forældremyndighedsindehaveren om, at overholdelse af plægget er en betingelse for at modtage børnefamilieydelsen, jf. lov om en børnefamilieydelse.

Stk. 7 ...

Herudover skal kommunen, som det fremgår af servicelovens § 57 a stk. 6, oplyse forældrene om konsekvenserne af, at et forældreplæg ikke efterleves, nemlig at betingelserne for at få udbetalt børnefamilieydelse ikke længere er til stede, og at udbetaling af ydelsen derfor vil blive stoppet.

En afgørelse om forældreplæg er omfattet af de almindelige klageregler. Afgørelsen skal være ledsaget af en vejledning om klageadgang med angivelse af klageinstans og oplysning om fremgangsmåden ved indgivelse af klagen.

Eksempler på forældreplæg

Eksempel 1: Mads er 13 år og går i 7. klasse. Mads er enebarn. Han har boet alene med sin mor, fra han var 5 år, da forældrene blev skilt, og moderen har den fulde forældremyndighed.

Mads møder meget ofte for sent eller slet ikke i skole og har som regel ikke lavet lektier. Lærerne vurderer det som et væsentlig problem i forhold til hans skolegang, at Mads har så stort ulovligt fravær. Mads' lærere har desuden i flere tilfælde taget Mads i at sniffe lighter gas. Derudover oplever Mads' lærere, at Mads' mor ikke møder op til forældremøder og forældrekonversationer, så de har svært ved at få en dialog i gang med Mads' mor om problemerne.

Når Mads' mor bliver kontaktet fra skolen, afviser hun lærernes oplysninger om, at Mads ikke kommer til tiden, og at han ikke har lavet lektier. Og hun er ikke enig i, at der er et problem med Mads' skolegang.

Skolen underretter de sociale myndigheder, som vurderer, at Mads har behov for særlig støtte og derfor laver en undersøgelse af Mads' forhold efter servicelovens § 50. I den forbindelse indhenter kommunen en række oplysninger, og på baggrund af en helhedsbetragtning af familiens ressourcer og problemer vurderes det, at det er problematisk i forhold til Mads' udvikling, at han har så stort ulovligt fravær. Kommunen vurderer, at Mads' mor grundlæggende er i stand til at påtage sig sit ansvar, men at hun ikke prioriterer sin søns skolegang særlig højt.

Mads' mor stiller sig stadig afvisende i forhold til problemerne, og det lykkes ikke at blive enige om en frivillig foranstaltning. Undersøgelsen resulterer derfor i, at kommunen meddeler Mads' mor et forældre pålæg.

I forældre pålægget fastsættes det, at moderen personligt skal følge Mads i skole til undervisningsstart hver dag i tre måneder. Herudover pålægges hun at deltage i samtlige forældremøder og forældrekonversationer på skolen i seks måneder.

Kommunen underretter Mads' skole om, at der er meddelt et forældre pålæg til Mads' mor, samt hvilke pligter pålægget indeholder.

Kommunen følger herefter løbende op på pålæggets efterlevelse ved at tage kontakt til skolelederen. Samtidig overvejes det løbende, om pålægget stadig er relevant i forhold til Mads' problemer.

Eksempel 2: Anna er 14 år, går i 8. klasse, og bor hjemme hos sine forældre. Forældrene bor sammen og deler forældremyndigheden.

Anna er del af en gruppe unge, som politiet flere gange har set i gang med at stjæle cykler og knallerter. Herudover har politiet flere gange taget Anna for besiddelse og brug af euforiserende stoffer. Anna er stadig mindreårig, hvorfor politiet kontakter forældrene og gør opmærksom på, at deres datter indgår i en kriminel gruppe. Forældrene accepterer ikke politiets forklaring om, at Anna er på vej ud i kriminalitet. De mener, at hun er ung, og at hun skal have lov til at prøve sine egne grænser af.

Politiet kan ikke nå ind til forældrene og kontakter derfor kommunen. Anna og hendes familie er allerede kendt i kommunen, da Anna også har haft problemer i skolen. Skolen har kontaktet kommunen, fordi de ikke kan få en dialog i gang med forældrene omkring Annas problemer. Anna har en truende adfærd – både over for skolelæreren og over for de andre børn.

Kommunen foretager en § 50-undersøgelse af Anna og hendes families forhold, hvor der bl.a. indhentes oplysninger fra politi og skole. På baggrund af denne undersøgelse, vurderer kommunen, at Anna har problemer, der er så store, at der skal sættes en foranstaltning efter serviceloven i værk for familien. Det vurderes, at forældrene mangler viden om børneopdragelse og konkrete redskaber til at sætte grænser for deres barn.

På denne baggrund tilbyder kommunen Annas forældre at deltage i et forældreprogram. Forældreprogrammet strækker sig over 3 måneder med undervisning og rådgivning 2 hverdagsaftener hver uge.

Annas forældre nægter at deltage i et sådan forældreprogram, da de for det første ikke mener, at der er problemer og for det andet mener, at det vil tage for meget af deres tid.

Idet forældrene ikke frivilligt vil deltage i forældreprogrammet, vælger kommunen derfor at meddele Annas forældre et forældreplæg. Forældrene pålægges at deltage i det pågældende forældreprogram, da kommunen bl.a. vurderer, at det vil være egnet til at løse problemerne, står i rimeligt forhold til problemerne og ikke hindrer forældrene i at udfylde deres øvrige familiemæssige og arbejdsmæssige forpligtelser.

Kommunen underretter kursuslederen om, at der er meddelt et forældreplæg til Annas forældre, som forpligter dem til at deltage i kursuslederens forældreprogram.

Kommunen følger herefter løbende op på plæggets efterlevelse ved at tage kontakt til kursuslederen en gang om måneden. Kursuslederen oplyser, at Annas forældre møder op til samtlige undervisningsgange.

Eksempel 3: Thomas er 4 år og enebarn, og bor alene med sin far. Faren er førtidspensionist, og tilbringer det meste af dagen derhjemme, hvor han hovedsageligt ser fjernsyn.

Thomas er ikke i et dagtilbud, da faren mener, at han godt kan sørge for Thomas selv. Thomas er et meget indadvendt barn, der heller ikke benytter sig af fritidstilbud eller har jævnaldrene venner.

Kommunen vurderer, efter at have udarbejdet en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, at Thomas' udvikling og trivsel er i fare, da Thomas har behov for kontakt med andre jævnaldrene, fordi Thomas ikke opnår tilstrækkelig stimulering af at være hjemme med faderen alene. Kommunen vurderer på baggrund af den børnefaglige undersøgelse endvidere, at Thomas' far i øvrigt er i stand til at tage vare på Thomas og også, at han er i stand til at følge sin søn i dagtilbud. Thomas' far udtrykker tydeligt over for kommunen, at han sagtens selv kan tage sig af Thomas, og at Thomas ikke har brug for andet kontakt end faderen. Kommunen forsøger at få faderen til at forstå Thomas' behov for kontakt med andre, men det vil han ikke høre på.

På baggrund af kommunens vurdering af Thomas' behov bliver det besluttet at pålægge Thomas' far at søge dagtilbud til Thomas efter servicelovens § 56, jf. § 52, stk. 3., nr. 1, uden samtykke fra faderen. Da Thomas' far hører dette fortæller han, at han absolut ikke har tænkt sig at skulle følge Thomas i dagtilbud hver morgen. På den baggrund vurderer kommunen det nødvendigt at træffe afgørelse om at meddele Thomas' far et forældreplæg om at følge Thomas i dagtilbud hver dag i tre måneder. Kommunen underretter Thomas' nye dagtilbud om, at der er meddelt et forældreplæg til Thomas' far, samt hvilke pligter plægget indeholder.

Efter 3 uger henvender Thomas' far sig til kommunen og fortæller, at Thomas har været meget mere udadvendt siden han har startet i dagtilbuddet, og at han derfor fremadrettet gerne vil samarbejde om støtten til Thomas, herunder ved at følge Thomas i dagtilbud. Kommunen træffer herefter afgørelse om, at plægget bortfalder, da formålet med det er opnået.

Opfølgning

426. I de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at betingelserne for at meddele et forældreplæg er opfyldt, skal kommunen træffe en afgørelse og fastsætte det nærmere indhold i forældreplægget. Et forældreplæg kan variere i indhold og udstrækning, alt efter hvilke konkrete problemer der søges afhjulpet i den enkelte familie.

Forudsætningen for, at forældreplægget får den nødvendige effekt, så barnet eller den unge med støtte og opbakning fra forældrene kommer ind i en positiv udvikling, er, at forældreplægget også efterleves i praksis.

For at kunne sikre, at forældre pålægget efterleves i praksis, følger der en forpligtelse for kommunen til løbende at holde sig orienteret om barnets eller den unges forhold og i særdeleshed om forældrenes efterlevelse af de handlepligter, som forældre pålægget fastsætter.

Opfølgning er også central i forhold til den løbende vurdering af, om forholdene, der lå bag pålægget, stadig eksisterer, og om forældre pålægget stadig er egnet til at løse barnets eller den unges problemer.

Inddragelse af fagpersoner og private personer

427. Kommunens muligheder for at følge op på et forældre pålæg ville være af meget begrænset omfang, hvis kommunen ikke kunne drage nytte af den viden, som de fagpersoner, der er tættest på barnet eller den unge, sidder inde med. Ordningen lægger derfor op til, at fagpersoner kan inddrages i sagsforløbet omkring et forældre pålæg, i det omfang det er nødvendigt for kommunernes vurdering af, om et meddelt forældre pålæg efterleves i praksis.

Fagpersonerne har ofte den direkte kontakt til barnet eller den unge og dets forældre, hvorfor de også er de nærmeste til at kunne bemærke eventuelle problemer i forhold til et barn eller en ung, og forældrenes evne eller vilje til at samarbejde omkring løsningen af barnets eller den unges problemer. Det er derfor naturligt, at kommunen først og fremmest inddrager disse fagpersoner i sagsforløbet og gør brug af deres viden og erfaringer i forhold til den involverede familie.

For at sikre, at kommunerne kan holde sig orienteret om forældrenes aktiviteter og efterlevelse af et meddelt pålæg, kan kommunen meddele de relevante fagpersoner f.eks. pædagogerne i et klubtilbud eller folkeskolelæreren, oplysninger om forældre pålægget og dets indhold i forhold til de implicerede forældre, hvis meddelelse herom er et nødvendigt led i sagens behandling.

Kommunernes adgang til at videregive oplysninger af fortrolig karakter er reguleret i persondataloven. Hvis kommunen konkret skønner, at der er behov for eksempelvis skolens inddragelse for at følge med i, om forældrene efterlever et pålæg om f.eks. at følge barnet i skole, har kommunen beføjelse til at give skolen meddelelse om, at der i forhold til de implicerede forældre er truffet afgørelse om et pålæg bestående i, at forældrene skal følge barnet i skole hver dag i en bestemt periode.

Kommunens adgang til at videregive oplysninger om et meddelt forældre pålæg til relevante private personer er reguleret i forvaltningslovens § 27 sammenholdt med straffelovens § 152. Det følger af disse regler, at fortrolige oplysninger kan videregives bl.a. til private, hvis videregivelsen i det konkrete tilfælde må anses for berettiget. I det omfang videregivelsen af oplysningerne om forældre pålægget er nødvendig for kommunens mulighed for at påse overholdelsen af pålægget, må videregivelsen anses for berettiget.

Hvis kommunen sender orienteringen til fagpersonen eller andre private på en måde, der medfører, at videregivelsen af oplysningerne er omfattet af lov om behandling af personoplysninger (persondataloven), f.eks. ved at maile eller faxe orienteringen, skal reglerne i persondataloven iagttages. En oplysning om forældre pålæg er en oplysning, som er omfattet af persondatalovens § 8, der bl.a. omhandler behandling af oplysninger om væsentlige sociale problemer. Videregivelsen fra kommunens forvaltning til andre (uanset om det er kommunale tilbud, selvejende institutioner i kommunen, andre myndigheder eller helt private) kan ske, hvis videregivelsen er et nødvendigt led i sagens behandling, jf. § 8, stk. 3, i persondataloven.

Den omstændighed, at kommunerne skal bruge oplysningerne om forældrenes aktiviteter og efterlevelse af pålægget med henblik på at vurdere, om betingelserne for at få udbetalt børnefamilieydelsen er opfyldt, nødvendiggør, at kommunerne med de beføjelser, der består i henhold til §§ 11 a – 11 c i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, kan indhente alle oplysninger, der må anses for nødvendige for at behandle sagen.

Kommunen har ansvaret for at følge op

428. Forpligtelsen til at holde øje med, om et forældreplæg efterleves, ligger udelukkende hos kommunen, som til brug for vurderingen heraf inddrager relevante fagpersoner eller privatpersoner og indhenter oplysninger, som kan belyse, om et plæg efterleves. Der påhviler ikke de pågældende fagpersoner eller privatpersoner en egentlig tilsynsforpligtelse, hvorefter de af egen drift skal påse, at forældrene efterlever plægget.

Kommunen kan som led i opfølgningen f.eks. løbende tage kontakt til skolen, som vil være orienteret om forældreplægget, og bede om oplysninger om, hvorvidt skolen er bekendt med, at forældrene har sørget for at følge barnet i skole i overensstemmelse med det meddelte plæg. Skolen har ikke pligt til aktivt at følge med i, om plægget efterleves, men kan benytte sig af deres viden omkring forældrenes fremmøde med barnet. Kommunen kan i disse tilfælde indhente oplysningerne hos skolen efter de gældende bestemmelser i §§ 11 a – 11 c i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, som kan findes på www.retsinfo.dk.

Hvornår skal der følges op?

429. Den omstændighed, at forældreplæggene kan sammensættes på flere forskellige måder, indebærer, at der ikke på forhånd kan sættes intervaller eller tidsmæssige grænser for, hvornår og i hvilket omfang kommunen skal søge at indhente oplysninger omkring forældrenes efterlevelse af plæggene.

Et forældreplæg kan f.eks. indeholde tre forskellige handlepligter, hvorefter forældrene skal:

- Følge barnet eller den unge i skole hver dag i en periode på 30 dage begyndende fra en bestemt dato.
- Sørge for, at barnet eller den unge deltager i fritidsaktiviteter ved at følge barnet eller den unge dertil i en periode på 3 måneder.
- Deltage i forældremøder og konsultationer vedrørende barnets eller den unges skolegang i et helt skoleår.

I disse tilfælde vil kommunen skulle følge op på forældreplægget på forskellige tidspunkter for derved at kunne vurdere, om forældrene efterkommer de enkelte handlepligter i forældreplægget.

Kommunen kan f.eks. følge op på et sådant forældreplæg ved at rette henvendelse til barnets skole efter ca. 14 dage fra kommunens afgørelse for at få oplyst, om forældrene er mødt frem med barnet eller den unge i overensstemmelse med forældreplægget om, at barnet eller den unge skal følges i skole hver dag.

På samme måde kan kommunen vælge at rette henvendelse til den fritidsklub, som skal modtage barnet eller den unge, fortløbende i den angivne periode på 3 måneder for at få oplyst, om barnet eller den unge reelt møder op til fritidsaktiviteten, herunder om forældrene har været synlige ved barnets fremmøde i det konkrete fritidstilbud.

Endelig kan kommunen med deres kendskab til, hvornår skolen afholder deres konsultationer og forældremøder, rette henvendelse til skolen umiddelbart efter møderne for derved at få oplyst, om forældrene er mødt op i overensstemmelse med forældreplægget.

Bortfald af forældreplæg

Serviceoven:

§ 57 a.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om bortfald af plægget, hvis kommunalbestyrelsen vurderer,

- 1) at forholdet, der lå bag plægget ikke længere eksisterer, eller
- 2) at forældreplægget ikke længere er egnet til at løse barnets eller den unges problemer.

430. Serviceovens § 57 a, stk. 8 regulerer, hvornår et plæg bortfalder. Der er tale om en udtømmende opregning.

Plægget bortfalder ved kommunalbestyrelsens beslutning, hvis det forhold, der har begrundet plægget, ikke længere er til stede, f.eks. hvis barnet eller den unge, som tidligere har haft et omfattende ulovligt skolefravær, nu møder i skole hver dag.

Et forældreplæg, der er meddelt på grund af ulovligt skolefravær, eller fordi undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes, bortfalder ikke som følge af, at forældrene hjemtager barnet eller den unge til hjemmeundervisning. Kun hvis det vurderes, at undervisningspligten rent faktisk opfyldes, er der grundlag for at træffe afgørelse om bortfald.

Et plæg bortfalder endvidere ved kommunalbestyrelsens beslutning, hvis det ikke længere er egnet til at løse de foreliggende problemer. Det kan f.eks. være i en situation, hvor et plæg om at sikre barnets eller den unges deltagelse i bestemte fritidsaktiviteter i kommunen ikke længere er meningsfyldt, fordi indehaveren af forældremyndigheden og barnet er flyttet til en anden landsdel, eller hvor forældremyndighedsindehaveren har efterlevet plægget, men det har vist sig, at det ikke har påvirket barnets eller den unges problemer i en positiv retning.

Kommunerne skal i øvrigt være opmærksomme på, at bortfald af et konkret plæg kan kombineres med et nyt plæg med nye handlepligter.

Kommunen kan træffe afgørelsen om bortfald af plægget af egen drift og *skal* gøre det, hvis den bliver opmærksom på, at grundlaget har ændret sig. Kommunen kan også tage sagen op på baggrund af en henvendelse fra forældrene.

Afgørelse om manglende efterlevelse

Serviceoven:

§ 57 a.

Stk. 7. Hvis kommunen vurderer, at den, der er meddelt et forældreplæg efter stk. 1, ikke efterlever plægget, og at den manglende efterlevelse ikke beror på undskyldelige omstændigheder, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om dette. Afgørelsen er gældende for ét kvartal.

Stk. 8...

431. Hvis en kommune, på baggrund af de informationer de får under deres løbende opfølgning på et forældreplæg, vurderer, at forældreplægget ikke er efterlevet, skal kommunen træffe afgørelse om, at forældreplægget ikke er efterlevet. En sådan afgørelse resulterer i, at udbetalingen af børnefamilieydelsen for det kommende kvartal stoppes, hvilket beskrives nærmere i næste afsnit om stop for udbetaling af børnefamilieydelsen.

Efter servicelovens § 57 a, stk. 7 er det kommunens opgave at følge op på og vurdere, om et meddelt forældreplæg er efterlevet. Det betyder f.eks., at kommunen skal undersøge, om en forældremyndighedsindehaver, som har fået plæg om at sikre, at barnet opholder sig hjemme på visse tidspunkter, har taget skridt til at sikre dette. Kommunen kan i den forbindelse tage kontakt til politiet for at få bekræftet, at politiet ikke længere møder barnet eller den unge på gaden sent om natten.

Udgangspunktet er, at et forældreplæg skal efterleves fuldt ud i hele den periode, plægget er i kraft.

Hvis forældremyndighedsindehaveren pludselig viser vilje til at efterleve plægget omkring det tidspunkt, hvor betingelserne for at være berettiget til børnefamilieydelsen skal være opfyldt, skal kommunen vurdere, om den opståede vilje er reel, eller om der er tale om forsøg på omgåelse. Hvis kommunen træffer afgørelse om, at plægget ikke er efterlevet, med henvisning til forældrenes forsøg på at omgå reglerne, kræver det dog klare oplysninger, der støtter denne antagelse.

Det skal ikke vurderes, i hvilken grad et forældreplæg er efterlevet, men blot konstateres om det er efterlevet eller ej, og om en eventuel manglende efterlevelse skyldes undskyldelige omstændigheder. Det vil sige, at ét tilfælde af manglende efterlevelse skal føre til afgørelse om manglende efterlevelse, med mindre der er undskyldelige omstændigheder. Da stop for udbetaling af børnefamilieydelsen kan have alvorlige konsekvenser for den pågældende familie, er det dog vigtigt, at kommunen træffer sin afgørelse om manglende efterlevelse på baggrund af klare informationer.

Herudover er det en forudsætning for at træffe afgørelse om manglende efterlevelse, at der ikke er undskyldelige omstændigheder ved den manglende efterlevelse. Det kan f.eks. være, hvis en forældremyndighedsindehaver er blevet pålagt at deltage i et forældreprogram, som den pågældende ikke har haft mulighed for at deltage i på grund af sygdom og f.eks. kan fremlægge en lægeerklæring. Det er kommunen, der vurderer, om der i de konkrete tilfælde foreligger undskyldelige omstændigheder.

Efter servicelovens § 57 a, stk. 7 skal afgørelse om manglende efterlevelse af et plæg træffes med virkning for det førstkomende kvartal og for ét kvartal ad gangen. Hvis indehaveren af forældremyndigheden efter et kvartal med stop for udbetaling af børnefamilieydelsen stadig ikke efterlever plægget, og kommunen vurderer, at betingelserne for at opretholde plægget stadig er gældende, skal kommunen træffe en ny afgørelse med efterfølgende stop for udbetaling af børnefamilieydelsen for det næste kvartal også.

Kommunen skal i den forbindelse være opmærksom på de tidsterminer, der gælder i forhold til udbetalingen af børnefamilieydelsen.

Der ligger *ikke* i forbindelse med afgørelsen om manglende efterlevelse af pålæg en vurdering hos kommunen om det hensigtsmæssige i at stoppe for udbetalingen af børnefamilieydelsen i den konkrete sag. Der er alene tale om en konstatering af, at et forældreplæg ikke er efterlevet.

Stop for betaling af børnefamilieydelse

432. Med reglerne om styrkelse af forældreansvaret er det blevet tilføjet som en betingelse for at få børnefamilieydelse efter lov om en børnefamilieydelse, at kommunalbestyrelsen ikke for det pågældende kvartal har truffet afgørelse om manglende efterlevelse af et forældreplæg, jf. lov om en børnefamilieydelse § 2, stk. 1, nr. 5.

Lov om en børnefamilieydelse:

§ 2. Retten til børnefamilieydelse er betinget af,

- 1) at den person, der har forældremyndigheden over barnet eller har taget barnet i pleje med henblik på adoption, er fuldt skattepligtig efter kildeskatlovens § 1,
- 2) at barnet opholder sig her i landet, jf. dog stk. 2,
- 3) at barnet ikke har indgået ægteskab,
- 4) at barnet ikke er anbragt uden for hjemmet efter lov om social service, ikke sammen med en indehaver af forældremyndigheden er optaget i en døgnforanstaltning efter lov om social service eller i øvrigt forsørges af offentlige midler, og
- 5) at kommunalbestyrelsen ikke for det pågældende kvartal har truffet afgørelse om manglende efterlevelse af et forældreplæg efter lov om social service § 57 a, stk. 7

Stk. 2...

Det fremgår af lov om en børnefamilieydelse, at betingelserne for at få udbetalt børnefamilieydelsen skal være opfyldt den første dag i kvartalet f.eks. den 1. januar. Det betyder, at hvis en kommune har truffet afgørelse om et forældreplæg den 15. november og en måned herefter vurderer, at pålægget ikke efterleves, så skal der træffes en afgørelse om dette inden den 1. januar, med det resultat at udbetalingen af børnefamilieydelsen for januar kvartal stoppes.

Børnefamilieydelsen udbetales af told- og skatteforvaltningen med en fjerdedel i hvert kvartal. Ydelsen udbetales som hovedregel til moderen og gives første gang for det hele kvartal efter det kvartal, hvori barnet er født og sidste gang i det kvartal, hvor den unge fylder 18 år.

Ungepålæg

Serviceoven:

§ 57 b. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om at meddele et barn eller en ung i alderen 12-17 år et ungepålæg, når barnet eller den unge har adfærdsproblemer eller udviser negativ adfærd af en sådan karakter, at der er risiko for, at barnets eller den unges udvikling er i fare, og når det vurderes, at et frivilligt samarbejde med barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren om støtte efter § 52, stk. 3, ikke er tilstrækkeligt til at afhjælpe barnets eller den unges problemer. Afgørelsen om ungepålæg kan træffes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke.

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

- 1) har ulovligt skolefravær, eller at undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,
- 2) har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,
- 3) har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer eller
- 4) nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3. Et ungepålæg skal angive en eller flere konkrete handlepligter for barnet eller den unge, som vurderes at være egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer, og som står i rimeligt forhold til formålet. Det kan herunder fastsættes, at barnet eller den unge

skal

- 1) modtage en eller flere foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9,
- 2) være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt eller
- 3) bidrage til at genoprette forrettet skade.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at barnet eller den unge i tilknytning til en afgørelse om ungepålæg, der indebærer, at barnet eller den unge skal at være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt, jf. stk. 3, nr. 2, kan underlægges elektronisk overvågning, når der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge ikke vil overholde det meddelte pålæg, og det vurderes, at elektronisk overvågning vil være medvirkende til at få barnet eller den unge til at efterleve pålægget.

Stk. 5. Afgørelsen om elektronisk overvågning efter stk. 4 skal stå i rimeligt forhold til indholdet af og formålet med ungepålægget.

Stk. 6. Afgørelsen om elektronisk overvågning efter stk. 4 træffes for en afgrænset periode på højst 1 måned ad gangen. Den samlede varighed af elektronisk overvågning må ikke overstige 3 måneder inden for en periode på 12 måneder.

Stk. 7. Hvis der er truffet afgørelse om ungepålæg efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 7, 9 eller 10, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke.

Stk. 8. § 57 a, stk. 5 og 8, finder tilsvarende anvendelse på

ungepålægget efter stk. 1.
Stk. 9. Kommunalbestyrelsen skal ved afgørelse om ungepålæg efter stk. 1 overveje, om der samtidig bør træffes afgørelse om forældreoplysning efter § 57 a.
Stk. 10. Socialministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte nærmere regler i en bekendtgørelse om gennemførelsen af en forsøgsordning, hvorefter politiet yder kommunen bistand i forbindelse med gennemførelsen af ungepålæg.

433. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at træffe afgørelse om ungepålæg over for børn eller unge i alderen 12-17 år, som har adfærdsmæssige problemer eller udviser negativ adfærd af en sådan karakter, at det udgør en risiko for barnets eller den unges udvikling, og hvor det ikke umiddelbart er muligt at imødegå denne risiko gennem frivilligt samarbejde med barnet eller den unge, jf. servicelovens § 57 b. Afgørelsen om ungepålæg kan træffes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke.

Ungepålæg vil ofte kunne anvendes i sammenhæng med et forældreoplysning. Eksempelvis kan det vurderes nødvendigt at sikre forældrenes aktive opbakning til barnets eller den unges efterlevelse af et ungepålæg, og i sådanne situationer skal der som udgangspunkt træffes afgørelse om forældreoplysning. Læs mere om ungepålæg i sammenhæng med forældreoplysning under punkt 451 i dette kapitel.

Formålet med ungepålæg

434. Formålet med ungepålægget er at få barnet eller den unge ind i en positiv udvikling, og det er afgørende for anvendelse af ungepålægget, at det indgår i en fremadrettet bestræbelse på at ændre barnets eller den unges adfærd og ikke som en straf med bagudrettet perspektiv. Pålægget gives efter en konkret vurdering, er et led i den forebyggende indsats og har ikke karakter af en enkeltstående reaktion eller sanktion over for et bestemt forhold.

Ungepålægget skal i forlængelse heraf ses i sammenhæng med øvrige forebyggende foranstaltninger og den samlede indsats over for det enkelte barn eller den enkelte unge og dennes familie. Pålægget vil typisk anvendes, hvor samarbejdet er »kørt fast«, men det er ikke påkrævet, at der er gået et længere forløb forud med sociale foranstaltninger eller forsøg på iværksættelse af sådanne. Det skal dog altid vurderes, om en frivillig løsning er mulig, inden der træffes afgørelse om ungepålæg, jf. et almindeligt proportionalitetsprincip.

Betingelser for at meddele et ungepålæg

Serviceoven:**§ 57 b. ...**

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1) har ulovligt skolefravær, eller at undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

2) har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

3) har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer eller

4) nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3...

435. Det er en forudsætning for at træffe afgørelse om ungepålæg, at barnet eller den unge grundlæggende vurderes at være i stand til at bidrage til og tage ansvar for sin egen udvikling. Børn eller unge, der f.eks. er udviklingshæmmede eller psykisk syge, vil som udgangspunkt ikke være omfattet af målgruppen, idet de netop på grund af deres særlige forhold ikke kan forventes at kunne tage ansvar for deres egen udvikling.

I § 57 b, stk. 2 anføres de problemstillinger, som skal være tilstede hos barnet eller den unge, for at der kan træffes afgørelse om et ungepålæg. Tilstedeværelsen af en eller flere af disse problemstillinger hos barnet eller den unge skal forstås som indikatorer på, at barnets eller den unges udvikling er i fare. Der skal således foreligge mindst en af fire nedenfor angivne situationer for, at kommunen har grundlag for at træffe afgørelse om ungepålæg:

- ulovligt skolefravær eller manglende opfyldelse af undervisningspligten i øvrigt,
- kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,
- alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer eller
- nægtelse af samarbejde med relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Om de konkrete forhold udgør en trussel for barnets eller den unges udvikling skal altid gøres til genstand for en konkret vurdering. Vurderingen foretages på baggrund af en undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. servicelovens § 50.

Tilstedeværelsen af en eller flere af disse problemstillinger fører ikke per automatik til et ungepålæg. Afgørelse om ungepålæg skal træffes på baggrund af en konkret vurdering af, om de samlede betingelser for at anvende pålægget er opfyldt, herunder at pålægget vurderes at ville bidrage til barnets eller den unges udvikling. De fire problemstillinger uddybes i det følgende.

Ulovligt fravær

Serviceoven:**§ 57 b. ...**

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1) har ulovligt skolefravær, eller at undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

...

436. Det fremgår af Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 822 af 26. juli 2004 om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen, at hvis en elev i folkeskolen udebliver fra undervisningen, skal forældrene mundtligt eller skriftligt oplyse skolen om grunden hertil. Hvis udeblivelsen skyldes sygdom af mere end 2 ugers varighed, kan skolen forlange lægeattest. Skolen har således ret til at kende årsagen til en elevs fravær og pligt til at undersøge baggrunden for fraværet, hvis forældrene ikke selv oplyser om årsagen. Fravær, der ikke er begrundet i sygdom, skal godkendes af skolen. I modsat fald er der tale om ulovligt fravær.

Der vil foreligge ulovligt skolefravær i bestemmelsens forstand, hvis der er tale om ulovligt fravær efter disse bekendtgørelsens definitioner. Det afgørende er dog ikke nødvendigvis antallet af ulovlige fraværsdage, men i lige så høj grad, hvorvidt fraværet har et mønster eller en karakter, der giver anledning til bekymring i forhold til den unges sociale og faglige udvikling. Det er en vurderingssag, om barnets eller den unges fravær har et omfang eller et mønster, der begrunder anvendelse af ungepålæg. Det er imidlertid centralt, at den manglende opfyldelse af undervisningspligten skyldes barnets eller den unges egne forhold og ikke f.eks., at kommunen ikke stiller et passende skoletilbud til rådighed, læs evt. mere om ulovligt fravær under punkt 417 i dette kapitel.

*Kriminalitet***Serviceoven:****§ 57 b. ...**

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

...

2) har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

...

437. I forhold til kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed er bestemmelsen tiltænkt de tidlige faser, hvor barnet eller den unge er på vej ud i en kriminel løbebane. Formålet er således at forebygge, at barnet eller den unge ender i alvorligere kriminalitet, f.eks. bandekriminalitet.

Det afhænger af en konkret vurdering, om kriminalitetens omfang og karakter sammenholdt med de øvrige oplysninger om barnet eller den unge og barnets eller den unges situation, herunder øvrige forebyggende indsatser, der allerede måtte være igangsat, er grundlag for at træffe afgørelse om et ungepålæg.

Der henvises i øvrigt til reglerne om politiets underretning af de sociale myndigheder i forbindelse med sager, hvor unge under 18 år anholdes og afhøres. Læs mere herom under punkt 418 i dette kapitel.

Adfærds- eller tilpasningsproblemer

ServiceLOVEN:

§ 57 b. ...

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

...

3) har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer, eller

...

438. I forhold til alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer kan der f.eks. være tale om problemer, som kommer til udtryk gennem udadreagerende eller anden bekymrende adfærd i skolen eller på arbejdspladsen, om problemer, der på andre måder kommer til udtryk i »det offentlige rum«, f.eks. ved truende adfærd i grupperingsmæssige sammenhænge og om problemer, som kommer til udtryk ved barnets eller den unges misbrug eller anden selvskadende adfærd.

Det er en vurderingssag, om barnets eller den unges adfærdsmæssige problemer har en tyngde og en karakter, der begrundet anvendelse af ungepålæg.

Den unge nægter at samarbejde

ServiceLOVEN:

§ 57 b. ...

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

...

4) nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3....

439. I forhold til manglende samarbejde med relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer kan dette eksempelvis bestå i, at barnet eller den unge ikke møder op, når kommunen har indkaldt pågældende til et møde. Der kan også være tale om en situation, hvor der er blevet lavet en aftale med barnet eller den unge om, at pågældende skal deltage i et behandlingsprogram, som vurderes at være vigtigt for den unges udvikling, men barnet eller den unge efterfølgende alligevel ikke vil deltage.

Ungepålæggets indhold

ServiceLOVEN:

§ 57 b.

Stk. 3. Et ungepålæg skal angive en eller flere konkrete handlepligter for barnet eller den unge, som vurderes at være egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer, og som står i rimeligt forhold til formålet. Det kan herunder fastsættes, at barnet eller den unge skal

- 1) modtage en eller flere foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 7 eller 9,
- 2) være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt eller
- 3) bidrage til at genoprette forrettet skade.

Stk. 4...

440. Det fremgår af servicelovens § 57 b, at ungepålægget skal angive et specificeret, fremadrettet krav om en eller flere konkrete handlepligter, som barnet eller den unge skal påtage sig. Bestemmelsen indeholder en liste over mulige pålæg. Listen er ikke udtømmende, da det ikke er muligt på forhånd at forudse, hvilke konkrete pålæg der kan være egnede til at løse konkrete problemer.

Kommunen har således mulighed for at fastlægge de konkrete pålæg inden for visse rammer, som afgrænses af,

- at pålæggene skal være klart formulerede, så det er tydeligt for barnet eller den unge, hvad pågældende skal gøre for at efterleve pålægget,
- at pålæggene skal være egnede til at bidrage til en løsning af problemerne i den konkrete sag. Det vil sige, at der skal være en direkte eller indirekte sammenhæng mellem pålæggets indhold og den adfærd eller ændring i adfærd, som man ønsker hos barnet eller den unge. Handlepligterne skal i forlængelse heraf hjælpe barnet eller den unge til at handle anderledes,
- at de konkrete handlepligter, barnet eller den unge pålægges, er realistiske at efterleve,
- at pålæggets indhold skal stå i rimeligt forhold til formålet med pålægget og de problemer, der søges løst og
- at pålæggene skal være sagligt velbegrundede og i øvrigt ligge inden for formålet i serviceloven.

441. Efter bestemmelsen i servicelovens § 57 b kan barnet eller den unge f.eks. pålægges at:

- tage i mod en foranstaltning efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9, f.eks.:
- tage imod et klubtilbud (nr. 1: konsulentbistand),
- deltage i et kursus i vredeshåndtering, hvis barnet eller den unge udviser udadreagerende adfærd og ikke kan udtrykke eller håndtere sine følelser på anden vis (nr. 3: familiebehandling eller behandling af den unges problemer),
- deltage i et relevant socialpædagogisk behandlingsstilbud, f.eks. i tilfælde hvor der er behov for en samlet indsats i familien for at undgå anbringelse, men hvor barnet eller den unge

- ikke gider deltage, selvom forældrene er indstillede på det (nr. 3: familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer),
- tage imod en kontaktperson, hvis barnet eller den unge har behov for stabil og vedvarende voksenkontakt at støtte sig til for at holde fokus på de rette ting, f.eks. uddannelse og beskæftigelse, men ikke umiddelbart ønsker at samarbejde med en kontaktperson (nr. 7: fast kontaktperson) eller
 - tage imod et praktiktilbud, hvis barnet eller den unge vurderes i øvrigt at være klar til arbejdsmarkedet, men ikke umiddelbart er motiveret til at arbejde (nr. 9: formidling af praktiktilbud).
 - være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt, hvis barnet eller den unge flere gange har begået småkriminalitet eller udvist negativ adfærd i bestemte tidsrum, f.eks. fredag og lørdag aften, eller
 - bidrage til at genoprette forrettet skade, f.eks. ved deltage i oprydning i lokalområdet efter hærværk eller lignende, så det bliver tydeligt, at barnets eller den unges handlinger har negative konsekvenser for lokalområdet. Se punkt 442.
 - Der er mulighed for at lade ungepålægget indeholde flere handlepligter, hvis det konkret vurderes at være hensigtsmæssigt i forhold til formålet.

Særligt i forhold til pålæg om arbejdspligter

442. For så vidt angår muligheden for at pålægge børn og unge konkrete arbejdspligter, f.eks. i forbindelse med oprydning i lokalområdet, skal det bemærkes, at der skal tages højde for arbejdsmiljølovgivningens regler om, hvilke former for arbejde unge under 18 år må udføre, i det omfang de pålagte handlepligter må betragtes som arbejde for en arbejdsgiver. Reglerne er uddybet i bekendtgørelsen om unges arbejde nr. 239 af 6. april 2005 og finder anvendelse i det omfang, der er tale om beskæftigelse af unge under 18 år ved arbejde for en arbejdsgiver. Arbejdsmiljølovens regler bygger på EF-direktiv 94/33/EF af 22. juni 1994 om beskyttelse af unge på arbejdspladsen, som blev implementeret i dansk ret i 1996.

Særligt om elektronisk overvågning

Serviceoven:

§ 57 b.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at barnet eller den unge i tilknytning til en afgørelse om ungepålæg, der indebærer, at barnet eller den unge skal at være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt, jf. stk. 3, nr. 2, kan underlægges elektronisk overvågning, når der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge ikke vil overholde det meddelte pålæg, og det vurderes, at elektronisk overvågning vil være medvirkende til at få barnet eller den

unge til at efterleve pålægget.

Stk. 5...

443. Hvis der er truffet afgørelsen om, at et barn eller en ung skal være hjemme på et bestemt tidspunkt, jf. stk. 3. nr. 2, kan kommunalbestyrelsen i tilknytning hertil træffe afgørelsen om elektronisk overvågning, når

- 1) der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge ikke vil overholde et sådant pålæg, og
- 2) det vurderes, at en afgørelse om elektronisk overvågning vil være medvirkende til at få den unge til at efterleve pålægget.

Afgørelsen om elektronisk overvågning kan træffes for at sikre, at pålæg om at være hjemme på bestemte tidspunkter om aftenen og natten overholdes.

Elektronisk overvågning kan bruges som et pædagogisk værktøj, der kan anvendes i tilfælde, hvor det bidrager til, at barnet eller den unge efterlever sit pålæg. Det kan f.eks. være i situationer, hvor barnet eller den unge har fået et pålæg om i en bestemt periode at være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt, og forældrene har behov for støtte til at sikre barnets eller den unges efterlevelse af dette pålæg.

Elektronisk overvågning må ikke anvendes som en sanktion, men alene som en støttende foranstaltning i den samlede sociale indsats overfor barnet eller den unge. Hvis unge pålægget ikke vurderes at være tilstrækkeligt, eller den unge ikke overholder pålægget, må kommunalbestyrelsen vurdere, om der er grundlag for at iværksætte andre foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, f.eks. anbringelse uden for hjemmet.

Elektronisk overvågning forudsætter samarbejde med forældrene, da overvågningen skal bruges som led i en pædagogisk indsats både fra forældrene og kommunen til at støtte forældrene i at få den unge til at følge et pålæg om f.eks. at opholde sig hjemme om aftenen eller i weekenderne i en periode.

Anvendelsen af elektronisk overvågning forudsætter, at forældrene giver samtykke til foranstaltningen, og at der opstilles det nødvendige udstyr til brug for den elektroniske overvågning i hjemmet. I de tilfælde, hvor barnet eller den unge har bopæl hos andre end sine forældre, vil der tillige skulle indhentes samtykke til opstilling af det elektroniske overvågningsudstyr fra den eller de personer, der har rådighed over boligen.

Ved en afgørelse om anvendelse af elektronisk overvågning skal barnets eller den unges synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med den pågældendes alder og modenhed, og i tilfælde hvor elektronisk overvågning anvendes over for unge på 15 år og derover, vil det forudsætte, at den pågældende giver samtykke til ordningen. Det vil under ingen omstændigheder være muligt fysisk at tvinge barnet eller den unge til at få påsat en elektronisk fodlænke, da en sådan magtanvendelse vil være i strid med det grundlæggende proportionalitetsprincip.

Det er vigtigt, at der i forbindelse med afgørelsen fastsættes klare vilkår for, hvornår barnet eller den unge skal opholde sig i hjemmet, herunder også hvordan eventuelle afvigelser fra vilkårene skal fungere, f.eks. i forbindelse med fritidsaktiviteter, familiebesøg og ferie mv.

Den elektroniske overvågning består i, at barnet eller den unge får påsat en såkaldt elektronisk fodlænke, samtidig med at der opstilles udstyr i dennes hjem, der kan registrere, at barnet eller den unge forlader hjemmet.

Kriminalforsorgen yder bistand til kommunernes anvendelse af elektronisk overvågning efter nærmere aftale med kommunerne, herunder vedrørende betalingen for bistanden.

Kriminalforsorgens bistand består i at stille det tekniske udstyr til rådighed for kommunen samt instruere kommunen i at montere det elektroniske udstyr på barnet eller den unge og i barnets eller den unges hjem. Kriminalforsorgen varetager også den elektroniske overvågning af barnet eller den unge.

Proportionalitet

Serviceoven:

§ 57 b.

Stk. 5. Afgørelsen om elektronisk overvågning efter stk. 4 skal stå i rimeligt forhold til indholdet af og formålet med ungepålægget.

Stk. 6...

444. I vurdering af, om der i tilknytning til en afgørelse om ungepålæg efter § 57 b, stk. 2 skal træffes afgørelse om elektronisk overvågning, skal det vurderes, om en afgørelse om elektronisk overvågning står i rimeligt forhold til indholdet af og formålet med ungepålægget. F.eks. vil det ikke være proportionalt at træffe afgørelse om elektronisk overvågning i tilknytning til et ungepålæg, der alene går ud på, at den unge skal opholde sig i hjemmet en dag om måneden.

Desuden skal kommunalbestyrelsen overveje, om indholdet og omfanget af vilkårene i ungepålægget er af en karakter, der praktisk og pædagogisk giver mulighed for, at der samtidig træffes afgørelse om elektronisk overvågning.

Det er en betingelse for at træffe afgørelse om elektronisk overvågning, at det må forventes, at afgørelsen vil kunne være medvirkende til at få barnet eller den unge til at efterleve pålægget. Dette kan f.eks. være, at barnet eller den unge selv giver udtryk herfor, eller hvis en tidligere afgørelse om elektronisk overvågning i forbindelse med en afgørelse om ungepålæg har medført, at barnet eller den unge har overholdt et sådant pålæg, eller at forældrene har behov for støtte til at sikre, at barnet eller den unge efterlever dette pålæg.

445. Elektronisk overvågning kan ikke erstatte en pædagogisk indsats eller anden støtte f.eks. efter kapitel 11 i lov om social service, men kan bruges som et redskab i den samlede pædagogiske indsats i samarbejde med forældrene til at gennemføre målsætninger om, at barnet eller den unge

f.eks. skal undgå at indgå i uheldige grupperinger og være udhvilet og veloplagt, når barnet eller den unge møder i skolen om morgenen.

Der er ikke strafferetlige sanktioner forbundet med manglende efterlevelse af et ungepålæg, og der er heller ikke strafferetlige sanktioner forbundet med manglende efterlevelse af en afgørelse om elektronisk overvågning.

Hvis ungepålægget vurderes ikke at være tilstrækkeligt, eller barnet eller den unge ikke overholder pålægget, skal kommunalbestyrelsen vurdere behovet for en relevant reaktion, herunder om der er grundlag for at iværksætte andre foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3.

Varigheden af elektronisk overvågning

ServiceLOVEN:

§ 57 b.

Stk. 6. Afgørelsen om elektronisk overvågning efter stk. 4 træffes for en afgrænset periode på højst 1 måned ad gangen. Den samlede varighed af elektronisk overvågning må ikke overstige 3 måneder inden for en periode på 12 måneder.

Stk. 7...

446. Når kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om anvendelsen af elektronisk overvågning i tilknytning til et ungepålæg, skal der samtidig træffes afgørelse om varigheden af denne. Den elektroniske overvågning kan højst have en varighed af 1 måned og kan derefter forlænges. Pålægget om elektronisk overvågning kan dog højst have en varighed af 3 måneder inden for en periode på 12 måneder.

Iværksættelse af foranstaltninger uden samtykke på baggrund af ungepålæg

ServiceLOVEN:

§ 57 b.

Stk. 7. Hvis der er truffet afgørelse om ungepålæg efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 7 eller 9, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke.

Stk. 8...

447. Hvis der er truffet afgørelse om ungepålæg efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke. Der vil i så fald være tale om selvstændig afgørelse.

Ungepålæggets varighed

448. Det bemærkes, at der gælder samme regler for varigheden af afgørelser for ungepålæg samt afgørelse om bortfald af ungepålægget som for forældreopdraget, jf. § 57 a, stk. 5 og 8. Læs herom under punkt 424 samt 430 i dette kapitel.

Af hensyn til barnets eller den unges retssikkerhed skal det fremgå klart af afgørelsen om ungepålæg, hvor længe pålægget gælder. Den tidsmæssige udstrækning skal i forlængelse heraf stå i rimeligt forhold til formålet med pålægget og de problemer, der søges løst, jf. også proportionalitetsgrundsætningen. Afgørelse om ungepålæg træffes for en afgrænset periode af højst 12 måneders varighed og kan forlænges med 6 måneder ad gangen, hvis betingelserne for at træffe afgørelse om ungepålæg fortsat er opfyldt. Det skal i forbindelse med forlængelse af pålægget vurderes, om de oprindelige handlepligter fortsat er egnede til en løsning af barnets eller den unges problemer, eller om der er behov for at justere indholdet. Der er ikke fastsat en grænse for, hvor mange gange et pålæg kan forlænges.

Bortfald af ungepålæg

449. Et ungepålæg skal bortfalde ved kommunalbestyrelsens beslutning, hvis det forhold, der har begrundet pålægget, ikke længere er til stede, herunder hvis pålægget har levet op til sit formål. Pålægget skal ligeledes bortfalde, hvis det ikke længere er egnet til at løse barnets eller den unges problemer, herunder hvis pålægget efterleves, men ikke påvirker barnets eller den unges problemer i en positiv retning. Der er tale om en udtømmende opregning.

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om bortfald af pålægget af egen drift og skal gøre det, hvis den bliver opmærksom på, at grundlaget har ændret sig. Kommunalbestyrelsen kan også tage sagen op på baggrund af en henvendelse fra forældrene eller andre.

Bortfald af et pålæg kan eventuelt kombineres med afgørelse om et nyt ungepålæg med nye - og mere egnede - handlepligter.

Manglende efterlevelse af ungepålæg

450. Manglende efterlevelse af et ungepålæg er ikke forbundet med egentlige sanktioner. Serviceloven rummer mulighed for anbringelse uden samtykke, og dette vil formentlig også i en del tilfælde være en reel mulighed ved manglende efterlevelse af et ungepålæg, fordi manglende

overholdelse af ungepålægget indebærer en forværring af barnets eller den unges situation. Men anbringelse uden samtykke må ikke ske per automatik eller som en sanktion ved manglende efterlevelse, idet en sådan afgørelse forudsætter en konkret vurdering af, om anbringelsesgrundlaget er opfyldt.

Ungepålæg i sammenhæng med forældreplæg

Serviceoven:

§ 57 b. ...

Stk. 9. Kommunalbestyrelsen skal ved afgørelse om ungepålæg efter stk. 1 overveje, om der samtidig bør træffes afgørelse om forældreplæg efter § 57 a.

Stk. 10...

451. Hvis det er nødvendigt og formålstjenstligt for at sikre forældrenes aktive opbakning til barnets eller den unges efterlevelse af ungepålægget, skal der som udgangspunkt træffes afgørelse om et forældreplæg over for forældremyndighedsindehaveren samtidig med, at der træffes afgørelse om ungepålæg, jf. også ændringen i nr. 1, som betyder, at der fremover skal træffes afgørelse om forældreplæg i visse situationer. Afgørelse om et sådant ledsagende forældreplæg forudsætter, at kriterierne for anvendelse af forældreplægget er opfyldt, også når afgørelsen om forældreplæg træffes for at understøtte et ungepålæg.

Hvis der træffes afgørelse om forældreplæg, kan forældrene pålægges konkrete handlepligter, som bidrager til eller supplerer barnets eller den unges efterlevelse af ungepålægget. Hvis barnet eller den unge f.eks. pålægges at deltage i et socialpædagogisk forløb, kan forældrene pålægges også at deltage. Eller forældrene kan pålægges at sørge for, at barnet eller den unge møder op i skole, til en fritidsaktivitet eller til oprydning efter hærværk - alt afhængig af, hvad barnet eller den unge pålægges.

Der vil dog også kunne tænkes situationer, hvor det ikke vil give mening at ledsage ungepålægget med et forældreplæg, f.eks. i situationer hvor forældrene i forvejen bakker aktivt op om afgørelsen om ungepålæg og derfor kan forventes selv at bidrage til den unges efterlevelse af pålægget.

Et ledsagende forældreplæg skal håndhæves på samme måde som andre forældreplæg, dvs. ved at stoppe udbetalingen af børnefamilieydelse, hvis forældrene ikke efterlever de konkrete handlepligter i det ledsagende forældreplæg. Der vil dog være en del tilfælde, hvor forældrene overholder deres forældreplæg, men hvor barnet eller den unge ikke overholder ungepålægget. F.eks. hvor forældrene er blevet pålagt at følge den unge i skole, mens barnet eller den unge er blevet pålagt at følge undervisningen hele dagen. I sådanne tilfælde kan der ikke træffes afgørelse om manglende efterlevelse af forældreplægget.

Fuldblyrdelse af ungepålæg

452. Kommunen har ansvaret for, at afgørelser om ungepålæg efter § 57 b fuldblyrdes, jf. § 64, stk. 1. Kommunen kan, jf. § 64, stk. 2, hente og bringe barnet eller den unge til stedet, hvor ungepålægget skal opfyldes, med henblik på at fuldblyrde afgørelser efter § 57 b. Politiet kan bistå kommunen med at hente og bringe barnet eller den unge for at sikre overholdelsen af et ungepålæg.

Kommunalbestyrelsen skal i hvert enkelt tilfælde, hvor det besluttes, at politiet skal anmodes om at bistå ved gennemførelse af et ungepålæg, foretage en vurdering af indgrebets proportionalitet, dvs om beslutningen om, at politiet skal bistå ved gennemførelsen af ungepålægget står i rimeligt forhold til overtrædelsen af den konkrete pålagte handlepligt.

Klageadgang

453. Forældremyndighedsindehaveren kan påklage kommunal-bestyrelsens afgørelse til Det Sociale Nævn, jf. servicelovens § 166, stk. 1, og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Afgørelser om ungepålæg efter § 57 b, kan, jf. servicelovens § 167, stk. 1, af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år indbringes for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

om hjemgivelse af barnet eller den unge, hvis der foreligger væsentlig ændrede forhold.

I forhold til § 68 a vil væsentlige ændringer for eksempel kunne være, at barnet eller den unge ikke længere føler et tilhørsforhold til anbringelsesstedet men langsomt har opnået større tilknytning til forældremyndighedsindehaveren. Det kan også være, at der er forhold hos anbringelsesstedet, som er væsentlig ændrede. For eksempel kan den primære omsorgsperson i plejefamilien have forladt familien på grund af skilsmisse eller død.

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at forholdene for barnet eller indehaveren af forældremyndigheden har ændret sig væsentligt, skal kommunalbestyrelsen realitetsbehandle forældrenes anmodning om hjemgivelse. I så fald skal kommunalbestyrelsen iværksætte de fornødne undersøgelser, med henblik på at træffe afgørelse om hjemgivelse eller, hvis kommunalbestyrelsen ikke finder, at der er grundlag for hjemgivelse, forelægge sagen for børn og unge-udvalget.

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at forholdene ikke er væsentligt ændrede, kan forældremyndighedsindehaveren indbringe kommunens afvisning af at behandle sagen for det sociale nævn, jf. servicelovens § 166, stk. 1 og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Som udgangspunkt vil barnet eller den unge ikke kunne skifte anbringelsessted uden, at der skal ske hjemgivelse til forældrene, da det netop er egenskaber ved det konkrete anbringelsessted, der begrunder, at en anbringelse efter denne bestemmelse kan videreføres. Det kan dog være, at barnets tilknytning til for eksempel en bestemt pædagog på en døgninstitution kan betyde, at dennes jobskifte kan begrunde en opretholdt anbringelse på et andet anbringelsessted. Man kan også forestille sig, at en plejefamilie beslutter sig for at oprette et opholdssted, og at der derfor formelt sker en ændring af anbringelsesstedet. I sådanne situationer vil der kunne ske fortsat opretholdelse af anbringelsen, men da der ofte vil være tale om væsentlig ændrede forhold, vil en bedømmelse af den konkrete situation kunne føre til, at forældrene kan forlange sagen forelagt for børn og unge-udvalget efter § 68, stk. 9.

Kapitel 17

Tilbud til unge over 18 år

454. Dette kapitel gennemgår reglerne om kommunens pligt til at træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes efterværn, herunder kommunens pligt til i samarbejde med den unge der fylder 18 år, at revidere handleplanen og tage stilling til, hvad der i øvrigt skal ske i forhold til den unges uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold. I kapitlet beskrives også reglerne om den unges betaling for døgnophold i et anbringelsessted og udslusningsophold.

Hjemgivelse i forbindelse med, at den unge fylder 18 år

Service-loven:

§ 68. Foranstaltninger efter § 52, stk. 3, skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål eller når den unge fylder 18 år, jf. dog § 76.

...

Stk. 12. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for efterværn og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger, der skal iværksættes efter § 76. Kommunalbestyrelsen skal forinden da i samarbejde med den unge have revideret handleplanen og herunder have taget stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

455. Når en ung fylder 18 år, er det væsentligt, at kommunen får planlagt en ordentlig overgang til voksenlivet for den unge. Det gælder, uanset om den unge har været anbragt uden for hjemmet eller har modtaget andre typer af foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11. En del af de unge, der har været anbragt uden for hjemmet, har behov for rådgivning om, hvordan de skal håndtere voksenlivet. For så vidt angår unge med handicap eller med sociale problemer, der kræver en særlig indsats, kan det være hensigtsmæssigt, hvis de relevante afdelinger i kommunen holder et møde, hvor sagen overleveres, så der er taget hånd om den unges sag fra det tidspunkt, hvor pågældende fylder 18 år.

Efter servicelovens § 68, stk. 12, har kommunen pligt til at træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes efterværn efter servicelovens § 76, senest seks måneder før den unge fylder 18 år. Inden kommunalbestyrelsen træffer afgørelse efter § 68 stk. 12, skal handleplanen revideres i

samarbejde med den unge. Således vil den reviderede handleplan danne grundlag for afgørelsen efter § 68 stk. 12. Afgørelsen efter § 68 stk. 12, skal angive, hvilke konkrete foranstaltningstyper, der påtænkes iværksat og kommunalbestyrelsen skal tage stilling til, hvad der i øvrigt skal ske i forhold til den unges uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold.

Den unge kan klage over kommunalbestyrelsens afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes efterværn samt indholdet heraf.

Såfremt den unges forhold ændrer sig væsentligt, fra der er truffet afgørelse efter § 68 stk. 12 og til den unge fylder 18 år, må kommunalbestyrelsen på ny revidere den handleplan, der dannede grundlag for afgørelsen efter § 68 stk. 12 og træffe fornyet afgørelse.

Hensigten med reglerne om tilbud til de 18-22 årige er ikke at fastholde unge over 18 år i tilbud til børn og unge. Det er derimod hensigten at give de unge, der har behov for denne særlige støtte, mulighed for en mere glidende overgang til voksentilværelsen. Når der efter servicelovens § 68, stk. 12 skal laves en handleplan for en ung, der er anbragt uden for hjemmet i forbindelse med, at pågældende fylder 18 år, skal der tages udgangspunktet i den unges behov og normalmiljø. Det er ikke alle anbragte unge, der har behov for efterværn, da nogle uden væsentligt større problemer end deres jævnaldrende vil kunne træde ud i voksenlivet uden særlige vilkår.

Det væsentlige kriterium ved vurderingen af, om der skal iværksættes efterværn efter servicelovens § 76, er, om efterværnet vil kunne bidrage til, at den unge får en bedre overgang til voksenlivet. Efterværnet kan eksempelvis bidrage til en bedre indføring på arbejdsmarkedet, give støtte til gennemførelsen af en uddannelse eller give en mere glidende overgang til selvstændig bolig. Det er afgørende, at der sker en udvikling i den unges liv i løbet af den periode, hvor den unge fortsat er anbragt ud over det 18. år. Hvis det således fremgår af handleplanen, at en ung handicappet person skal flytte fra en institution for børn og unge til en institution for voksne uden, at der ellers sker ændringer i den unges levevilkår f.eks. i form af uddannelse eller job, kan det ikke anses for at være en overgang til voksenlivet, som det er forudsat i forhold til servicelovens § 76. Der vil således ikke være tale om efterværn efter servicelovens § 76, men alene et ophold efter voksenreglerne.

Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 68 stk. 12 tage stilling til den unges videre uddannelses- eller beskæftigelsesforløb. Dette skal sikre, at den unge efter anbringelsen fortsætter i et hensigtsmæssigt og fremadrettet forløb. I de tilfælde, hvor den unge allerede er inde i et godt uddannelses- eller beskæftigelsesforløb, der ikke afbrydes ved hjemgivelsen, er det tilstrækkeligt for kommunen at konstatere dette i handleplanen. I andre tilfælde kan der være behov for initiativer fra kommunens side, f.eks. med et samarbejde mellem de relevante afdelinger i kommunen. Efter gældende ret på uddannelses-området og beskæftigelsesområdet har den unge en række muligheder for og ret til rådgivning og støtte.

Hvilke forhold, kommunen i øvrigt skal inddrage i revisionen af handleplanen, vil afhænge af den konkrete sag. Der kan f.eks. være tale om boligforhold, familiesituation m.v.

Kommunalbestyrelsen bør udnytte den tid, der er, fra der træffes afgørelse efter § 68 stk. 12 til den unge fylder 18 år, til at sikre, at den unge kommer i kontakt med de relevante hjælpesystemer, herunder centrene for Ungdommens Uddannelsesvejledning, således at efterværnet er velforberedt og veltilrettelagt, og det sikres, at den unge kommer i gang med relevant uddannelse eller beskæftigelse.

I de situationer, hvor opholdskommunen træffer afgørelse om efterværn, jf. servicelovens § 76, der skal gennemføres i en anden kommune, følger det af reglerne om mellemkommunal refusion i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, at det er den kommune, der har

truffet afgørelsen om efterværn, der betaler. Der er således ikke nødvendigvis sammenhæng mellem betalingskommunen og handlekommunen i sager om efterværn.

Når der er tale om opretholdelse eller genetablering af foranstaltninger efter lovens kapitel 12, bevares kommunens forpligtelse efter reglerne om særlig støtte til børn og unge, for så vidt angår tilsyn og revision af handleplaner.

Når den unge skifter opholdskommune

Service-loven:

§ 68.

....

Stk. 13. Hvis en ung i alderen 18 til 22 år, der har været anbragt indtil sit fyldte 18. år, eller som har haft en fast kontaktperson indtil sit fyldte 18. år, skifter opholdskommune, skal den hidtidige opholdskommune forud for skiftet oversende den unges reviderede handleplan, jf. stk. 12, til den nye opholdskommune. Oversendelse af handleplanen skal ske med samtykke fra den unge og forældremyndighedsindehaveren.

Stk. 14. Den nye opholdskommune skal inden 30 dage fra modtagelsen træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for støtte efter § 76, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes. Hvis der iværksættes støtte efter § 76, skal der udarbejdes en ny handleplan, jf. § 140.”

456. Når en ung fylder 18 år, vil den unge, jf. retssikkerhedsloven § 9, stk.1, få opholdskommune i den kommune, hvor den unge opholder sig. Det vil sige, at det bliver den kommune, hvor anbringelsesstedet ligger, der bliver handlekommune, hvis den unge bliver boende i denne kommune.

Hvis der er behov for afgørelser om iværksættelse af foranstaltninger efter servicelovens § 76, jf. § 68, stk. 12, er det således den nye opholdskommune, der træffer afgørelse.

Ansvar for at revidere handleplanen seks måneder før den unge fylder 18 år, ligger i den kommune, der på det tidspunkt er opholdskommune for den unge, og dermed ansvarlig for den unges sag. Det betyder, at det ikke nødvendigvis er den samme opholdskommune, der laver handleplanen, inden den unge fylder 18 år, som efterfølgende skal udføre beslutningerne. Da den

hidtidige opholdskommune ikke kan forpligte den kommende opholdskommune økonomisk, vil handleplanen i disse situationer som udgangspunkt alene kunne indeholde anbefalinger til, hvad der skal ske, og der kan ikke gives konkrete løfter til den unge. Den endelige beslutning om, hvad der skal ske med den unge efter, at denne er fyldt 18 år, træffes af den nye opholdskommune.

Det betyder, at det er vigtigt, at de involverede kommuner indleder et samarbejde omkring den unge i forbindelse med, at handleplanen skal laves 6 måneder før, den unge fylder 18, således at det sikres, at den unge ved, hvordan fremtiden ser ud, efter at han eller hun er fyldt 18. Den koordinerede indsats er væsentlig, da mange af de unge, der tilbydes efterværn, er skrøbelige unge, der har behov for stabilitet og viden om, hvad fremtiden bringer.

Den hidtidige opholdskommune skal oversende den unges reviderede handleplan jf. lovens § 68, stk. 12, til den nye opholdskommune, hvis kommunen får kendskab til, at den unge skifter opholdskommune, når den pågældende fylder 18, og anbringelsen dermed ophører. Det vil typisk ske, hvis den unge har været anbragt i en anden kommune end den anbringende kommune, og han eller hun så vælger at blive boende der. Hvis kommunen først senere får kendskab til, at den unge skifter opholdskommune, skal handleplanen oversendes snarest derefter.

Den oprindelige opholdskommunes handleplan skal bidrage til den nye opholdskommunes grundlag for at træffe ny afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for efterværn, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes. Denne afgørelse skal træffes inden 30 dage efter modtagelsen af handleplanen. I den forbindelse skal der også udarbejdes en ny handleplan.

Den nye handlekommune skal, ligesom den tidligere handlekommune, lægge vægt på hensynet til kontinuitet i den unges forløb. En ny handlekommune skal derfor ved afgørelserne i sagen lægge vægt på den hidtidige indsats og målsætningerne i tidligere handleplaner.

Oversendelse af handleplanen fra den hidtidige opholdskommune til den nye opholdskommune kan kun ske med den unges udtrykkelige samtykke efter de almindelige regler i persondataloven.

Det er den unge selv, der er part i forhold til tilbud, der rækker ud over det 18. år. Om tilbud til over 18-årige efter servicelovens § 76 henvises i øvrigt til punkt 457 ff.

Tilbud til de over 18-årige

Serviceoven:

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp efter stk. 2 - 5 til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, f.eks. anskaffelse af selvstændig bolig.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 52, stk. 3, nr. 6, kan opretholdes efter det fyldte 18. år.

Stk. 3. For unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 11 umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om,

1) at døgnophold, jf. § 55, på et anbringelsessted, jf. § 66, opretholdes,

2) at udpege en fast kontaktperson for den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 6,

3) at etablere en udslusningsordning, jf. § 55, i det hidtidige anbringelsessted og

4) at tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at støtte efter stk. 2 og 3 kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis

- 1) den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede,
- 2) den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte eller,
- 3) støtte er ophørt, jf. stk. 6, og behovet herfor opstår igen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 58, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1

Stk. 6. Tilbud efter stk. 2 - 5 skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3.

457. Efter servicelovens § 76 kan visse foranstaltninger for børn og unge opretholdes eller genetableres, indtil den unge fylder 23 år. Samtidig kan visse nye tilbud iværksættes for unge i alderen fra det 18. til det fyldte 23. år, der er eller var anbragt uden for hjemmet efter reglerne i

servicelovens kapitel 12, umiddelbart inden det fyldte 18. år. Denne hjælp til unge, der er fra 18 til og med 22 år, kaldes ofte efterværn.

Kommunen kan yde hjælp efter servicelovens § 76, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og når den unge er indforstået hermed. I forbindelse med tilrettelæggelsen af støtten, skal der være et fremadrettet fokus på den unges livssituation og evne til at føre en selvstændig tilværelse. Dette indebærer fokus på den unges uddannelse og beskæftigelse samt andre relevante forhold. Det kan f.eks. være en stabil og selvstændig boligsituation for den unge eller økonomihåndtering, husholdning mv. Der lægges vægt på, at støtten skal bidrage til en bedre overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse, samt andre relevante forhold f.eks. opnåelse af selvstændig bolig.

Er der tale om en anbragt ung, skal kommunen, jf. servicelovens § 68, stk. 12, træffe en afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for foranstaltninger efter servicelovens § 76, senest seks måneder, før den unge fylder 18 år. Se herom i punkt 442 ff. Når den unge fylder 18 år, får den unge selvstændig opholdskommune i den kommune, hvor den unge er anbragt og bor, jf. retssikkerhedsloven § 9.

Tilbud til de unge efter servicelovens § 76, stk. 2 - 5, skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år. Det er kommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt betingelserne for tilbuddet er opfyldt, ligesom kommunen træffer afgørelse om ophør af tilbuddet. Den unge har adgang til at klage over kommunens afgørelser om efterværn efter servicelovens § 76, se kapitel 26.

Tilbud til unge efter servicelovens § 76, stk. 2 og 3

Serviceloven:

§ 76...

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 52, stk. 3, nr. 6, kan opretholdes efter det fyldte 18. år.

Stk. 3. For unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 11 umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om,

1) at døgnophold, jf. § 55, på et anbringelsessted, jf. § 66, opretholdes,

2) at udpege en fast kontaktperson for den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 6,

3) at etablere en udslusningsordning, jf. § 55, i det hidtidige anbringelsessted og
4) at tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

458. Kommunen kan efter servicelovens § 76, stk. 2, træffe afgørelse om, at en fast kontaktperson, der er tildelt den unge før det 18 år, opretholdes.

Den faste kontaktperson kan over en længere periode være med til at give den unge råd, vejledning og tryghed, ligesom den personlige rådgiver kan sikre eller fastholde den unge i et godt forløb. For en nærmere beskrivelse af formålet med at udpege en fast kontaktperson henvises til punkt 313-314.

Efter servicelovens § 76, stk. 3, kan kommunen træffe afgørelse om at tildele støtte til unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til det fyldte 18. år, dog længst indtil det fyldte 23. år. Den unge kan efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, fortsætte med at være anbragt enten på det nuværende eller et nyt anbringelsessted. Den unge kan efter § 76, stk. 3, nr. 2, få tildelt en fast kontaktperson, eller kommunen kan etablere en udslusningsordning for den unge efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 3. Udslusningsordningen er et tilbud rettet mod den gruppe af unge, der har været anbragt uden for hjemmet, der har behov for ophold af kortere varighed i det tidligere anbringelsessted. Der kan f.eks. være tale om tilbud til unge, som ikke har en naturlig familiemæssig hjemmebase, hvor de kan være i forbindelse med ferier, weekender m.v. Den unge får hermed mulighed for at »låne« sig op af anbringelsesstedet, hvor andre unge tilsvarende har mulighed for at »låne« sig op af deres forældre. I forbindelse med udslusningen fra anbringelsesstedet er det vigtigt, at de unge har eller får et netværk. Anbringelsesstedet kan på forskellig måde være med til at forberede dette både under anbringelsen og under udslusningsordningen, f.eks. ved at etablere netværks- eller rådgivningsgrupper, som tidligere anbragte børn og unge kan trække på.

Tidsmæssigt forudsættes det, at opholdet ligesom ved aflastningsophold for unge under 18 år, jf. servicelovens § 52, stk. 2, nr. 5, kan strække sig fra en til to dage til to til tre uger ad gangen. Selve udslusningsordningen vil kunne fungere for en længere periode afhængig af den enkelte unges situation.

Servicelovens § 76, stk. 3, nr. 4, giver desuden mulighed for at tildele andre former for støtte end de ovenfor nævnte til unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til det fyldte 18. år. F.eks. kan der tildeles psykologsamtaler til unge, som har gavn heraf, eller de unge kan tilbydes støtte via netværks- eller samtalegrupper, mødesteder for tidligere anbragte mv. Bestemmelsen er tiltænkt situationer, hvor den unge har et behov, som de øvrige støttemuligheder i § 76 ikke i tilstrækkeligt omfang modsvarer.

Genetablering af støtten til unge mellem 18 og 23 år, servicelovens § 76, stk. 4

Serviceoven:

§ 76...

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at støtte efter stk. 2 og 3 kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis

1) den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede,

2) den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte eller,

3) støtte er ophørt, jf. stk. 6, og behovet herfor opstår igen.

459. Muligheden for at tildele støtte til unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til det fyldte 18. år, gælder i hele perioden fra den unge er fyldt 18. år og til denne fylder 23. år. Bestemmelsen i servicelovens § 76, stk. 4, giver således mulighed for at tildele støtte efter § 76, stk. 2 og 3, i perioden frem til, at den unge fylder 23 år. Bestemmelsen giver endvidere mulighed for at genetablere støtten, hvis den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede, hvis den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte, eller hvis støtten efter § 76 er ophørt, jf. stk. 6, men behovet for støtte opstår igen.

Det betyder, at kommunen på et hvilket som helst tidspunkt i perioden, hvor den unge er mellem 18 og 22 år, f.eks. kan anbringe den unge på et tidligere eller på et nyt anbringelsessted. Selv om den unge afslår et tilbud om efterværn, kan kommunen f.eks. genetablere en anbringelse eller tilbyde den unge en kontaktperson på et senere tidspunkt, hvis den unge f.eks. efterfølgende får problemer eller fortryder et tidligere afslag på støtte. Det er ikke nødvendigt, at rollen som kontaktperson personligt varetages af den samme person som tidligere.

Som udgangspunkt giver det dog ikke mening at tale om genetablering af udslusning, da den unge i sådanne tilfælde vil have forladt institutionen. I stedet må andre former for støtte overvejes.

Kontaktperson til unge, der har været anbragt uden samtykke

Serviceoven:

§ 76...

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 58, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form

af opretholdelse af døgnophold efter
stk. 3, nr. 1.

460. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år, er eller var anbragt uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, en kontaktperson. Disse unge er fortsat omfattet af de øvrige bestemmelser i lovens § 68 og § 76.

Retten til en kontaktperson må ikke erstatte mere egnede indsatser, medmindre den unge selv ønsker det. Kontaktpersonen kan med fordel tænkes sammen med indsatsen i forbindelse med udslningsordningen eller øvrige relevante støtteformer.

Unge, der tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, har ikke ret til en kontaktperson efter stk. 5 hvis anbringelsen fortsættes umiddelbart efter det fyldte 18. år, da personalet på anbringelsesstedet forventes at kunne varetage samme funktion som en støtteperson. Når den unge ikke længere modtager støtte i form af et døgnophold, har vedkommende dog igen ret til en kontaktperson frem til det fyldte 23. år efter § 76 stk. 5. Endvidere skal den unge kunne opretholde en tildelt støtteperson efter stk. 5, hvis den unge vælger at genoptage et døgnophold, jf. § 76, stk. 3 nr. 1, frem til det fyldte 23. år efter § 76, stk. 4. Kommunen skal fortsat, jf. § 76, stk. 1, vurdere den unges støttebehov, herunder om den unge, der er fyldt 18 år, og som tidligere har fået tildelt en kontaktperson efter § 52, kan opretholde eller få tildelt en kontaktperson efter § 52 igen under anbringelsen, jf. § 76, stk. 2.

Hvis en ung, der tilbydes og takker ja til en kontaktperson efter stk. 5, tidligere har haft en kontaktperson, som den unge har tillid til, og som har positiv effekt for den unge, vil det være hensigtsmæssigt, hvis det så vidt muligt bliver den samme person, som fortsætter med at være kontaktperson for den unge i forbindelse med efterværn efter § 76, stk. 5.

Fleksibelt efterværn, servicelovens § 76, stk. 7

Serviceoven:

§ 76...

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3.

461. Efter servicelovens § 76, stk. 7 skal kommunen sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i servicelovens kapitel 11 på det tidspunkt, hvor de fyldte 18 år, har mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt. Servicelovens § 76, stk. 7 giver således kommunen et ansvar for at sikre, at denne mulighed findes, eksempelvis ved at træffe

aftaler med anbringelsesstederne herom. Under alle omstændigheder skal afgørelsen være baseret på en aftale mellem anbringelsesstedet og kommunen, for at det praktisk kan gennemføres.

Hvis det er muligt, skal tidligere anbragte således have mulighed for at komme tilbage på besøg på anbringelsesstedet kortvarigt, f.eks. i forbindelse med ferier og højtider. Unge, der har været anbragt lang tid et sted, har ofte opbygget et særligt forhold til de voksne på anbringelsesstedet. Ligeledes kan nogle unge have behov for at kunne komme tilbage f.eks. i forbindelse med ferier og højtider. Nogle tidligere anbragte kan således have et meget sparsomt netværk og savne nogle at fejre eksempelvis fødselsdag og jul sammen med.

Hensigten med bestemmelsen er at give alle tidligere anbragte mulighed for at vende tilbage til anbringelsesstedet, hvis de selv mener, at de har behov for dette. Kommunen har derfor ikke adgang til at lade muligheden afhænge af kommunens vurdering af behovet. Kommunen skal dog stadig tage stilling til, om der er behov for mere omfattende efterværn i form af udslusning, kontaktperson el. lign. Bestemmelsen i servicelovens § 76, stk. 7 omhandler således alene kortvarige besøg på anbringelsesstedet, og omfanget er begrænset til et mindre antal dage i løbet af året. Det er heller ikke noget krav, at den unge skal kunne overnatte på det tidligere anbringelsessted. Der kan således være tale om, at kommunen beslutter, at der skal være adgang til besøg på anbringelsesstedet, men at det ikke indebærer en ret til overnatning på stedet. Derudover kan der være tale om et samvær, der kan bidrage til at opretholde en kontakt.

Forudsætningen for, at servicelovens § 76, stk. 7 kan finde anvendelse, er naturligvis, at anbringelsesstedet fortsat eksisterer. I forhold til anbringelsessteder, som fortsat eksisterer, vil den overvejende hovedregel være, at den unge har mulighed for fleksibelt efterværn.

Der kan dog undtagelsesvist være situationer, hvor dette ikke er muligt, f.eks. hvis forholdene omkring anbringelsen eller hensynet til nuværende anbragte børn gør dette umuligt. Det kan f.eks. være u hensigtsmæssigt at gennemføre det fleksible efterværn, hvis en plejefamilie har modtaget et nyt og meget skrøbeligt barn, som ikke vil kunne håndtere besøg af et eller flere tidligere anbragte unge. Den unge kan klage over et afslag på fleksibelt efterværn.

Der kan ligeledes være særlige anbringelsessteder som f.eks. sikrede afdelinger og skibsprojekter, hvor det ikke umiddelbart er praktisk muligt eller relevant med muligheden for fleksibelt efterværn.

Den unges forsørgelse og betaling i forbindelse med anbringelsen

Service-loven:

§ 160. Den unge betaler for døgnophold efter § 76, stk. 3, nr. 1, og for udslusningsophold efter § 76, stk. 3, nr. 3, efter regler, der fastsættes af Socialministeren i en bekendtgørelse.

462. Unge, der er anbragt uden for hjemmet, er under offentlig forsørgelse, og derfor har de ikke adgang til at få SU. Den unge har dog ret til at modtage kontanthjælp, hvis betingelserne for dette er opfyldt, jf. lov om aktiv socialpolitik. Dette indebærer bl.a., at man skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Hvis den unge ikke opfylder betingelserne for at få kontanthjælp, er kommunen forpligtet til at sørge for den unges forsørgelse og betale for kost, logi, tøj og lomme penge m.v. på samme vis, som hvis det drejede sig om et barn eller en ung under 18 år (Se nærmere om handlekommune i forbindelse med efterværn i punkt 443).

Den unge, der er fyldt 18 år, betaler efter servicelovens § 160 for døgnophold i et anbringelsessted for børn og unge og for udslusningsophold efter regler, der er fastsat af socialministeren i bekendtgørelse om betaling for ophold i anbringelsessteder for børn og unge under 18 år samt døgnophold og udslusningsophold for unge i alderen 18 til og med 22 år, som kan findes på www.retsinfo.dk. Bekendtgørelsens § 13 indeholder regler om, at kommunen fastsætter betalingen efter de regler, der er fastsat for betaling m.v. for midlertidige ophold i kommunale boformer efter servicelovens §§ 107 og 110. De nærmere regler er beskrevet i bekendtgørelse om betaling for botilbud m.v. efter servicelovens kapitel 20 samt om flytteret i forbindelse med botilbud efter § 108, bekendtgørelse nr. 1387 af 12. december 2006. Der kan endvidere findes oplysninger om betalingsreglerne i Socialministeriets vejledning nr. 4 om botilbud m.v. til voksne.

Efter bekendtgørelse om betaling for botilbud m.v. § 2, fastsætter kommunen betalingen ved ophold i boformer. Betalingen beregnes ud fra indtægten, og der kan således ikke fastsættes betaling med udgangspunkt i formue, som f.eks. en arv. Betalingen fastsættes på den måde, at der beregnes betaling for selve opholdet eller logiet, herunder varme og el. Desuden betales for kost (kost + tilberedning) under opholdet og andre ydelser, herunder vask. Der skal ikke betales for behandling. Det skal fremgå, hvilke serviceydelser der danner grundlag for beregningen af taksten.

Efter bekendtgørelsens § 2, stk. 3, er der mulighed for enten at fastsætte betalingen som et samlet beløb med de nævnte elementer i betalingen, eller at fastsætte betalingen under hensyn til de ydelser, der modtages. Der er således adgang til at give beboerne mulighed for at fravælge et eller flere måltider eller andre ydelser.

Det fremgår af § 2, stk. 4, at beboere, der bevarer egen bolig under opholdet som udgangspunkt ikke betaler for boligen. Der betales dog for andre ydelser, herunder kost, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1 og 3.

Personer, der ikke har en indtægt, opkræves ikke betaling for opholdet, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1. Der tænkes her f.eks. på udlændinge og personer, der ikke tidligere har været i kontakt med kontanthjælpssystemet.

Punkt 181 i Socialministeriets vejledning nr. 4 om botilbud m.v. til voksne handler om den administrative tilrettelæggelse af betalingen. Ifølge denne bør det være udgangspunktet, at beboeren selv af sin kontanthjælp eller pension betaler for opholdet for at fremme en økonomisk ansvarliggørelse og ligestilling med andre grupper af borgere.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvilken kommune der fastsætter betalingen, vil det være den unges selvstændige opholdskommune, der skal fastsætte betalingen, med mindre det er aftalt, at den tidligere opholds- og handlekommune forbliver handlekommune efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 6.

Kapitel 18

Anbringelsessteder

463. I dette kapitel beskrives de forskellige typer af anbringelsessteder, herunder hvordan disse godkendes. Derudover beskrives kommunens pligt til i forbindelse med godkendelsen at sørge for, at plejefamilier og netværksplejefamilier deltager i et kursus i at være plejefamilie. I kapitlet beskrives også reglerne om ophold i socialpædagogiske skibsprojekter. Endelig beskrives reglerne for oprettelse af døgninstitutioner m.v., herunder sikrede døgninstitutioner samt kommunens pligt til at sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner for børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller på grund af sociale problemer eller adfærdsmæssige problemer.

Forskellige typer af anbringelsessteder

Service-loven:

§ 66. Anbringelsessteder for børn og unge kan være

- 1) plejefamilier, jf. § 142, stk. 1,
- 2) kommunale plejefamilier, jf. § 142, stk. 1,
- 3) netværksplejefamilier, jf. § 142, stk. 2,
- 4) egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder, jf. § 142, stk. 6,
- 5) opholdssteder for børn og unge, jf. § 142, stk. 7, eller
- 6) døgninstitutioner, jf. § 67.

464. Anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7 kan ske i følgende anbringelsessteder:

- Plejefamilier for børn og unge, der er godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune eller som konkret egnede af den anbringende kommune, jf. servicelovens § 142, stk. 1. Se nærmere herom under punkt 467-471
- Kommunale plejefamilier for børn og unge, der er godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune eller som konkret egnede af den anbringende kommune, jf. servicelovens § 142, stk. 1. Se nærmere herom under punkt 467-471.
- Netværksplejefamilier, der er godkendt af den anbringende kommune til at have det konkrete barn eller den unge boende, jf. servicelovens § 142, stk. 2. Netværksplejefamilien får dækket omkostningerne ved at have barnet eller den unge boende og kan eventuelt modtage tabt arbejdsfortjeneste, jf. servicelovens § 142, stk. 9. Se nærmere herom under punkt 477.
- Egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdsteder, hvor den unge selv råder over sin egen bolig, og som er godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune, jf. servicelovens § 142, stk. 6. Se nærmere herom under punkt 481.
- Opholdssteder for børn og unge, det vil sige private anbringelsessteder, der er godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune, jf. servicelovens § 142, stk. 7, og hvor betalingen sker på baggrund af et godkendt budget, herunder skibsprojekter. Se nærmere herom under punkt 482.
- Døgninstitutioner for børn og unge, jf. servicelovens § 67. Se nærmere herom under punkt 498.

Anbringelsessteder dækker således over en række indbyrdes forskellige anbringelsesmuligheder fra den traditionelle familiepleje til en egentlig døgninstitution. Børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet, er meget forskellige og bliver anbragt af forskellige årsager. Det er derfor vigtigt at fastholde bredden i anbringelsesmulighederne, så man ud fra en konkret vurdering altid har mulighed for at finde det rette tilbud til barnet eller den unge.

Både de årlige rammeaftaler mellem regioner og kommuner, jf. Socialministeriets vejledning nr. 17 af 3. marts 2006 om rammeaftaler m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde, og Tilbudsportalen, jf. punkt 523, er med til at give de enkelte kommuner et overblik over den samlede vifte af anbringelsessteder. Dette skal både bidrage til et kvalificeret valg af anbringelsessted i den konkrete sag og til en hensigtsmæssig overordnet planlægning af anbringelsesområdet. I den overordnede planlægning skal det sikres, at der er det nødvendige antal pladser til de børn og unge i området, der skal anbringes uden for hjemmet, og at der er den

nødvendige variation i indholdet på anbringelsesstederne, således at det bliver muligt at imødekomme de forskellige behov, som de anbragte børn og unge har.

Ekstraordinær pasning som led i civilt beredskab

465. Om muligheden for ekstraordinær pasning i bl.a. døgninstitutioner af børn af frivilligt personel i forsvaret og redningsberedskabet i tilfælde af krise eller krig henvises til Beredskabsstyrelsens vejledning i planlægning af kommunalt civilt beredskab.

Plejefamilier m.m. for børn og unge

Service-loven:

§ 142. Plejefamilier og kommunale plejefamilier for børn og unge, jf. § 66, nr. 1 og 2, skal være godkendt enten

- 1) af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune som generelt egnede, eller
 - 2) af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune som konkret egnede i forhold til et eller flere nærmere angivne børn eller unge.
- En sådan godkendelse udelukker som udgangspunkt, at kommunalbestyrelser i andre kommuner kan benytte familien som plejefamilie.

Stk. 2...

466. Efter servicelovens § 142, stk. 1 skal plejefamilier være godkendt som enten generelt egnede af den stedlige kommune eller som konkret egnede af den anbringende kommune. En plejefamilie kan defineres som en familie, der på foranledning af en kommune tager imod børn og unge, der anbringes i plejefamiliens eget hjem. Plejefamilien honoreres typisk med vederlag for at have barnet eller den unge boende og får derudover dækket udgifterne til barnets eller den unges ophold i hjemmet. Plejefamilier har ikke adgang til at ansætte personale til at varetage opgaverne med plejebarnet med mindre, der er tale om en barnepige eller lignende, der vil falde inden for det almindelige familiebegreb

Kommunale plejefamilier

467. Kommunale plejefamilier er plejefamilier, som i kraft af deres kompetencer og kvalifikationer er godkendt til at have børn i pleje, som har tungere problemer, end børn i plejefamilier normalt har. Udover at de kommunale plejefamilier, i lighed med andre plejefamilier, kan tilbyde barnet eller den unge en opvækst i et familielignende omsorgsmiljø, kan den kommunale plejefamilie på grund af de kompetencer og kvalifikationer, der lå til grund for godkendelsen, løfte en større indholdsmæssig opgave i indsatsen overfor barnet eller den unge. Der vil typisk være tale om plejefamilier med særlige forudsætninger, f.eks. lang erfaring med familieplejehvervet og/eller særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Derudover vil der typisk også være tale om plejefamilier, der har en aftale om hel eller delvis erhvervsbegrænsning som følge af, at der er behov for at anvende mere tid på det anbragte barn, end hvad der almindeligvis kræves. Der kan f.eks. være tale om akut-plejefamilier, som står til rådighed til at modtage børn eller unge, som har behov for at blive anbragt med kort varsel, eller plejefamilier som modtager særligt behandlingskrævende børn, der kræver en ekstraordinær indsats af plejefamilien.

Det er vigtigt, at den indsats, som kommunalbestyrelsen vælger, i alle tilfælde er den indsats, der bedst muligt afhjælper barnets behov. I forbindelse med anbringelsen af et barn eller en ung i en kommunal plejefamilie skal det derfor også altid overvejes, om plejefamilien selv kan tage hånd om barnets eller den unges udfordringer, eller om der skal tilbydes anden støtte, som f.eks. psykologhjælp eller behandling på en specialiseret institution sideløbende med anbringelsen i plejefamilien.

De kommunale plejefamilier er godkendt til at løfte en tungere opgave, som kan være meget krævende. Derfor kan det være nødvendigt, at de kommunale plejefamiliers arbejdsvilkår er tilrettelagt, så plejefamilien får mulighed for bedst muligt at yde plejebarnet den nødvendige støtte. Derfor skal kommunale plejefamilier have mere supervision og efteruddannelse end andre plejefamilier, og der skal tages stilling til deres arbejdsvilkår senest i forbindelse med indgåelsen af den konkrete plejeaftale, jf. servicelovens § 142, stk. 5.

Kommunale plejefamilier kan enten ansættes af kommunen eller indgå aftale med kommunen. Det er den kommune, der indgår plejeaftale med plejefamilier, der er forpligtet til at sikre sig, at plejefamilien har ordentlige arbejdsvilkår. Hvis den kommunale plejefamilie er ansat af den godkendende kommune, vil der i den forbindelse være taget stilling til arbejdsvilkår, pension, opsigelsesvarsel mv. Hvis den kommunale plejefamilie ikke er ansat af kommunen, men er godkendt som generelt egnet af den stedlige kommunalbestyrelse, vil der eventuelt være taget stilling til de nævnte forhold i forbindelse med godkendelsen.

I forbindelse med indgåelse af en konkret plejeaftale mellem den kommunale plejefamilie og en anbringende kommune, skal den anbringende kommune sikre sig, at der er taget stilling til de pågældende arbejdsvilkår. Det betyder, at der skal tages stilling hertil i selve plejeaftalen, hvis der ikke allerede er taget stilling hertil i forbindelse med ansættelse eller godkendelse.

Serviceloven regulerer ikke egentlige krav til plejeaftalens indhold. Men det forudsættes, at der skal tages stilling til arbejdsvilkår mv. Som en naturlig del heraf skal der også tages stilling til, om plejefamiliens forudsætninger for at påtage sig opgaven og karakteren af barnets eller den unges problemer tilsiger, at de kommunale plejeforældre skal have et tilbud om aflastning.

Derudover gælder samme regler for godkendelse, tilsyn, indgåelse af konkrete plejeaftaler mv. for de kommunale plejefamilier som for andre plejefamilier.

Generel godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier

468. Kommunen skal vurdere familiens egnethed med henblik på at afgøre, om der kan gives en generel godkendelse, således at familien kan modtage plejebørn både fra den godkendende kommune og fra andre kommuner. En generel godkendelse kan ikke være målrettet konkrete børn og unge. Godkendelsen skal basere sig på en konkret vurdering af den enkelte families kvalifikationer. Godkendelsen gives på baggrund af en undersøgelse af plejefamiliens samlede forhold, herunder plejefamiliens familiemæssige, uddannelsesmæssige og arbejdsmæssige forhold. Selvom godkendelsen kun gives til den ene forælder, er det altid familiens samlede forhold, der skal danne grundlag for godkendelsen, herunder omfanget af udearbejde for begge ægtefæller. Det kan inkludere en vurdering af eksempelvis faglig relevant baggrund eller særlig erfaring fra beslægtede opgaver. Plejeforældrenes samliv og alder, samt antal og alder af eventuelle egne børn bør også indgå i vurderingen. Endvidere drøftes familiens netværk, boligforhold og omgivelserne, herunder fritidsmuligheder, skole m.v.

I forbindelse med godkendelsen bør kommunen sikre sig, at familien har overvejet rollen som plejefamilie og den betydning det vil få for deres familieliv, herunder for familiens egne børn. Det er vigtigt, at plejefamilien er klar over, at opgaven som plejefamilie kan være en forpligtigelse, der

rækker langt frem i tiden, og at opgaven også indeholder et følelsesmæssigt engagement. Ovenstående emner vil ofte også indgå i det obligatoriske kursus for plejefamilier, jf. servicelovens § 142, stk. 3. Se nærmere punkt 479.

Inden godkendelsen indhentes, med ansøgerens samtykke, oplysninger om indtægtsforhold og almindelig straffeattest samt en børneattest fra Kriminalregisteret. Indhentelsen af børneattest er reguleret i bekendtgørelse om indhentelse af børneattest ved ansættelse og beskæftigelse af personer i visse tilbud efter lov om social service og i frivillige sociale organisationer, som kan findes på www.retsinfo.dk. De nærmere regler for indhentelse af den almindelige straffeattest er fastsat af Justitsministeriets bekendtgørelse om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister. Heraf fremgår det, at straffeattesten rekvireres af ansøgerens opholdskommune fra den politikreds, hvor ansøgeren bor. I begæringen skal det angives, at straffeattesterne skal benyttes i forbindelse med en ansøgning om godkendelse af en plejefamilie efter servicelovens § 142.

Ansøgerne bør i en helbredserklæring stå inde for, at de helbredsmæssigt er i stand til at påtage sig opgaven. Egentlige helbredsattester for ansøgerne bør kun indhentes, hvis kommunen finder et særligt behov herfor. Den kommune, der ønsker at se en helbredsattest, afholder udgiften dertil.

Plejefamilien skal i øvrigt deltage i et kursus i forbindelse med godkendelsen, se punkt 479.

Indholdet af kommunens generelle godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier

469. Kommunens vurdering af familiens generelle egnethed som plejefamilie skal munde ud i en begrundet skriftlig afgørelse. Hvis kommunen ikke kan godkende plejefamilien som generelt egnet, skal der ske en nærmere begrundelse af afslaget. Reglerne i forvaltningsloven om partshøring, aktindsigt, skriftlig begrundelse m.v. gælder også i disse sager. Plejefamilier og kommunale plejefamilier, som ønsker at påklage kommunernes afgørelse om godkendelse, kan indbringe afgørelsen for det sociale nævn. Klageadgangen gælder alene kommunens vurdering af, om familien kan godkendes som plejefamilie. Der kan således ikke klages over, hvordan kommunen vælger at godkende familien, herunder om kommunen vælger at godkende familien som ”konkret” eller ”generelt egnet”, eller over, hvorvidt plejefamilien efter kommunens vurdering kan godkendes som ”kommunal plejefamilie”.

I ganske særlige tilfælde kan det være hensigtsmæssigt at forsyne en plejefamilie med en foreløbig godkendelse. Dette kan f.eks. komme på tale i en akut sag, hvor det vurderes som mest hensigtsmæssigt, at anbringelsen sker i nærmiljøet, hvor der er en mulig plejefamilie, der endnu ikke er endeligt godkendt som plejefamilie, men hvor godkendelsen utvivlsomt vil foreligge umiddelbart efter.

Den stedlige kommune kan ikke på forhånd afvise at foretage en generel egnethedsvurdering, selv om der ikke lokalt er brug for de pågældende pladser. Det betyder, at kommunen skal foretage en generel vurdering af familiens egnethed som plejefamilie og i den forbindelse tilbyde familien at deltage i kurset for kommende plejefamilier, så godkendelsen er klar, når der er en kommune, der ønsker at benytte den pågældende familie som plejefamilie til et konkret barn.

Der er ingen begrænsning i adgangen til at benytte generelt godkendte plejefamilier beliggende uden for egen kommune, når blot der forinden er foretaget en generel egnethedsvurdering og godkendelse af den stedlige kommune, herunder at det lovpligtige kursus for plejefamilier som udgangspunkt skal være gennemført inden anbringelsen i plejefamilien indledes. Af hensyn til kontakten til barnets eller den unges netværk bør det dog overvejes nøje, før et barn eller en ung anbringes i en plejefamilie langt væk fra forældrene.

Den endelige godkendelse af en plejefamilie som generelt egnet skal indeholde en stillingtagen til, hvor stor en opgave plejefamilien kan løfte, baseret på de forhold der gør sig gældende i familien på

godkendelsestidspunktet. Opgavens omfang påvirkes af antallet af børn og unge, deres alder og sammensætningen af plejebørnene. Godkendelsen skal angive, hvilke aldersgrupper og særlige karakteristika hos børnene eller de unge, som plejefamilien er vurderet egnet til at have boende. Det kan fremgå af den generelle godkendelse, at familien er fundet bedst egnet til at have børn og unge i aflastning, men kravene til den generelle godkendelse er den samme. Godkendelsen gives på baggrund af en undersøgelse af plejefamiliens samlede forhold, som indgår som grundlag for godkendelsen. Der er således tale om, at godkendelsen kommer til at indeholde en række forudsætninger for godkendelsen, herunder antallet af egne børn, boligforhold og omfanget af udearbejde. Godkendelsen må ikke gøres afhængig af krav, som det tilkommer den anbringende kommune at stille. Det betyder, at kommunen ikke må inddrage konkrete børn i godkendelsen eller stille konkrete krav til, hvilke typer af stillinger plejefamilien må varetage, men alene godkende på baggrund af en forudsætning om omfanget af udearbejde og forholdene i øvrigt.

Et eksempel på en generel godkendelse kan være, at der godkendes til tre børn med lettere belastningsindikatorer. Hvis plejefamilien efterfølgende modtager et barn med tungere problemstillinger, og den generelt godkendende kommune har vurderet, at familien kan magte opgaven, hvis der derudover kun modtages et plejebarn mere, vil der skulle tages forbehold for denne situation i godkendelsen.

Det kan tilkendegives, om forældremyndighedsindehaveren kan komme i døgnophold sammen med barnet. Hvis der er tale om, at et barn eller en ung kommer på døgnophold sammen med forældremyndighedsindehaveren, vil der dog ikke længere være tale om en anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7 men om et døgnophold efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 4.

Det anbefales, at der ikke anbringes mere end 4 børn i en plejefamilie, men det kan fraviges ud fra en konkret vurdering. Der kan f.eks. være tilfælde, hvor der allerede eksisterer en aflastningsordning for nogle plejebørn samtidig med, at der kommer fuldtidsplejebørn ind, eller der kan være tale om en søskendeflok. Der skal desuden tages hensyn til, hvor mange børn plejefamilien selv har.

Kommunen skal herefter følge udviklingen i plejefamilien og påse, at der ikke modtages flere personer, end plejefamilien er godkendt til, samt at de øvrige forudsætninger for godkendelsen er opfyldt. Den anbringende kommune skal give den kommune, der har givet den generelle godkendelse, meddelelse om, at der anbringes et barn hos familien, således at der kan føres tilsyn med, at plejefamilien fortsat opfylder den generelle godkendelse. Se nærmere om det driftsorienterede tilsyn under punkt 82-83.

Konkret godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier

470. Det er vigtigt, at anbringelsen af et barn eller en ung er individuelt tilrettelagt og målrettet det enkelte barn eller den enkelte unge. For at sikre den størst mulige fleksibilitet for kommunen i tilrettelæggelsen af indsatsen, giver serviceloven mulighed for, at plejefamilier og kommunale plejefamilier kan godkendes som konkret egnede til et barn eller en ung af den anbringende kommune. Dette skal ses som et alternativ til muligheden for generel godkendelse, der er beskrevet under punkt 468-469.

I modsætning til generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier er konkret godkendte plejefamilier alene godkendt som egnede til en specifik anbringelse af den anbringende kommune. Familien skal vurderes at være egnet til at modtage et eller flere bestemte børn, og det er ikke afgørende, om familien vil være egnet som plejefamilie til andre børn. Det afgørende er, at familien er særligt egnet til at give det konkrete barn eller den unge den støtte og omsorg, som barnet eller den unge har behov for. Godkendelsen foretages af den anbringende

kommune, da det er denne, som kender barnet eller den unge bedst, og som derfor kan foretage det individuelle match, som er hensigten med reglerne om konkret godkendelse.

I forbindelse med en konkret godkendelse af en plejefamilie skal den godkendende (dvs. den anbringende) kommune tage stilling til, om plejefamilien - under hensyn til det konkrete barns eller den konkrete unges behov - vurderes at kunne modtage andre børn. Dette skal fremgå af godkendelsen. Når den anbringende kommune har godkendt en familie som konkret egnet, kan andre kommunalbestyrelser som udgangspunkt ikke anbringe børn i familien. Dette skyldes, at plejefamiliens godkendelse hviler på dens særlige egnethed i forhold til de konkrete børn eller unge, som den anbringende kommune bruger familien i forhold til.

Der kan dog opstå situationer, hvor det er nødvendigt, at flere kommuner koordinerer indsatsen i forhold til anbringelse i konkret godkendte plejefamilier. Der kan f.eks. i konkrete tilfælde være behov for at anbringe flere søskende sammen. Hvis disse søskende ikke har samme opholds-/handlekommune og det først anbragte barn er anbragt i en konkret godkendt plejefamilie, har de øvrige søskendes opholds-/handlekommune(r) som udgangspunkt ikke mulighed for at anbringe i den samme plejefamilie, jf. ovenfor. De involverede kommuner kan dog drøfte konkret, hvorvidt anbringelse af flere børn i den konkret godkendte plejefamilie tilgodeser de pågældende børns behov. Det er den kommunalbestyrelse, der som udgangspunkt godkendte plejefamilien som konkret egnet, der foretager den endelige vurdering.

Hvad angår konkret godkendte plejefamilier og konkret godkendte kommunale plejefamilier, er det kun den anbringende kommune, der skal godkende og føre tilsyn med plejefamilien og barnet, selvom plejefamilien geografisk hører hjemme i en anden kommune. Konkret godkendte plejefamilier og konkret godkendte kommunale plejefamilier er således ikke omfattet af den stedlige kommunes forpligtelse til at føre driftsorienteret tilsyn efter lovens § 148 a. Tilsynet bliver sikret ved den anbringende kommunes pligt til at føre personrettet tilsyn med barnet eller den unge. Se nærmere om tilsyn i forbindelse med konkret godkendte plejefamilier under punkt 89.

Det skal dog understreges, at den anbringende kommune i forbindelse med en anbringelse af et barn eller en ung i en plejefamilie i en anden kommune, skal orientere denne kommune (den stedlige kommune) om anbringelsen, jf. servicelovens § 68b, stk. 1. Dette er af hensyn til den stedlige kommunes pligt til at føre tilsyn med alle børn og unge i kommunen, jf. § 146.

Konkret godkendte plejefamilier og konkret godkendte kommunale plejefamilier har ret og pligt til samme uddannelse, efteruddannelse og supervision som generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier. Herunder gælder også, at det lovpligtige kursus for plejefamilier som udgangspunkt skal være gennemført inden anbringelsen indledes, jf. servicelovens § 142, stk. 3.

Kommunens vurdering af familiens konkrete egnethed som plejefamilie i forbindelse med en specifik anbringelse skal munde ud i en begrundet skriftlig afgørelse. Hvis kommunen ikke kan godkende plejefamilien som konkret egnet, skal der ske en nærmere begrundelse af afslaget. Reglerne i forvaltningsloven om partshøring, aktindsigt, skriftlig begrundelse m.v. gælder også i disse sager. Plejefamilier og kommunale plejefamilier, som ønsker at påklage kommunernes afgørelse om godkendelse, kan indbringe afgørelsen for det sociale nævn, jf. servicelovens § 142, stk. 8. Klageadgangen gælder alene kommunens vurdering af, om familien kan godkendes som plejefamilie. Der kan således ikke klages over, hvordan kommunen vælger at godkende familien, herunder om kommunen vælger at godkende familien som ”konkret” eller ”generelt egnet”, eller over, hvorvidt plejefamilien efter kommunens vurdering kan godkendes som ”kommunal plejefamilie”.

Ændring i forholdene hos plejefamilien

471. Forholdene i såvel konkret som generelt godkendte plejefamilier og kommunale plejefamilier kan ændre sig, f.eks. i tilfælde af ændrede arbejdsvilkår, graviditet, sygdom eller skilsmisse, hvilket kan få konsekvenser for det antal eller den type børn og unge, der kan modtages. Plejefamilien skal orientere den godkendende kommune om større ændringer, således at det bliver muligt at vurdere, om godkendelsen skal trækkes tilbage. Dette gælder både, når det er anbringende kommune, der har givet en konkret godkendelse, og når det er stedlig kommune, der har givet en generel godkendelse. Ved en opsigelse af kontrakten mellem plejefamilien og kommunen, der er begrundet i plejefamiliens forhold, skal plejefamilien høres om oplysninger, som de ikke kan forventes at være bekendt med, at kommunen er i besiddelse af, således at eventuelle misforståelser kan afklares. Derudover gælder, at plejefamilier og kommunale plejefamilier, som ønsker at påklage kommunernes afgørelse om godkendelse, kan indbringe afgørelsen for det sociale nævn, jf. servicelovens § 142, stk. 8.

Såfremt den generelt godkendende kommune på baggrund af sit løbende tilsyn med forholdene i plejefamilien finder, at forholdene i plejefamilien ikke længere er acceptable og godkendelsen derfor må trækkes tilbage, skal de anbringende myndigheder underrettes herom, så de kan sørge for, at de børn og unge, der er anbragt på stedet, får tilbudt et andet anbringelsessted. I forbindelse med flytningen er det vigtigt, at de anbragte børn og unge får mulighed for at sige farvel til både børn og voksne i familien. Hvis det er muligt, bør der ligeledes være en overgangsperiode, hvor børnene og de unge kan vænne sig til det nye anbringelsessted og til tanken om at flytte. En flytning til et andet anbringelsessted kan opleves som meget traumatisk for anbragte børn og unge og der skal derfor tages de fornødne hensyn til dette.

KL udsender årligt en vejledning om opholdsbetaling ved formidlet døgnophold efter servicelovens § 142, stk. 10 med vejledende satser for plejevederlag, lomme penge, beklædning m.v. Se f.eks. KL's hjemmeside: www.kl.dk.

Anbringelse hos en biologisk forælder

472. Kommunen kan vælge at anbringe et barn eller en ung hos en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis det vurderes, at den anden forælder er bedre egnet til at varetage omsorgen for barnet eller den unge, og hvis det ikke er muligt at få overført forældremyndigheden til den anden forælder, f.eks. fordi forældrene ikke ønsker at søge om overførsel. Da forældre har forsørgelsespligt over for deres børn, uanset hvem der har forældremyndigheden, jf. § 2 i lov om aktiv socialpolitik og § 13 i lov om børns forsørgelse, er der ikke hjemmel til at give vederlag til forælderen i forbindelse med anbringelsen. En anbringelse hos den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, vil i øvrigt være en netværksanbringelse, jf. servicelovens § 142 stk. 2. I forbindelse med en anbringelse forudsættes det, at barnet eller den unge ikke længere bor hos forældremyndighedsindehaveren. Hvis forældrene har delt forældremyndighed, vil det derfor ikke blive betragtet som en anbringelse, hvis barnet eller den unge med kommunens mellemkomst flytter hen til den anden forælder. Ved en anbringelse hos den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal kommunen godkende forælderen som netværksplejefamilie efter servicelovens § 142 stk. 2, hvilket også udelukker, at der udbetales vederlag. Da barnet er anbragt uden for hjemmet i henhold til serviceloven, kan der ikke udbetales børnetilskud eller børnefamilieydelse, selv om barnet eller den unge anbringes hos den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, jf. lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag § 5 stk. 1, nr. 4 samt lov om en børnefamilieydelse § 2 stk. 1, nr. 4.

Hvis den forælder, der har barnet anbragt hos sig, får behov for økonomisk hjælp, kan kommunen f.eks. yde hjælp i særlige tilfælde efter lov om aktiv socialpolitik kapitel 10, forudsat at

betingelserne for hjælp i denne lov i øvrigt er opfyldt. Se vejledning nr. 39 af 5. marts 1998 om lov om aktiv socialpolitik. Om anbringelse hos slægtninge i øvrigt se punkt 474.

Plejeforældre får tillagt forældremyndigheden over plejebarnet

473. Såfremt plejeforældre får tillagt forældremyndigheden over plejebarnet, er barnet ikke længere anbragt uden for hjemmet, idet »hjemmet«, således som dette udtryk anvendes i servicelovens § 52, er ensbetydende med forældremyndighedsindehaverens bopæl. I disse tilfælde er der således ikke tale om en anbringelse i medfør af servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, hvilket medfører, at der ikke er hjemmel til at udbetale vederlag til plejeforældrene. Da børnefamilieydelse udbetales til forældremyndighedsindehaveren, jf. lov om en børnefamilieydelse, vil plejeforældrene overtage retten til denne ydelse i forbindelse med, at de får overført forældremyndigheden.

Det er dog kun de biologiske eller retlige forældre, der har forsørgelsespligt over for deres børn, jf. § 2 i lov om aktiv socialpolitik og § 13 i lov om børns forsørgelse. Ved retlige forældre forstås adoptivforældre.

I tilfælde hvor forældremyndighedsindehaver dør og forældremyndigheden tillægges personer, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, vil en eventuel efterlevende forælder fortsat være forpligtet til at bidrage til forsørgelsen af barnet eller den unge. Bidragspligten iværksættes ved at kontakte forældrerens bopælskommune. Hvis forældremyndighedsindehaveren er afgået ved døden, kan kommunen yde hjælp til barnets forsørgelse med henvisning til lov om aktiv socialpolitik § 84. Ydelser efter § 84 i lov om aktiv socialpolitik er skattefri og udbetales uafhængigt af forældremyndighedsindehaverens økonomiske forhold, men er afhængig af barnets eller den unges indtægt. Se evt. www.bm.dk for yderligere oplysninger om dette. Der kan kun ydes kontanthjælp til mindreårige i de tilfælde, hvor barnet eller den unge selv er forsørger på grund af, at pågældende har fået et barn eller har indgået ægteskab.

Anbringelse i netværksplejefamilier

Service-loven:

§ 142 ...

Stk. 2. Netværksplejefamilier skal være godkendt som konkret egnede i forhold til et bestemt barn eller en bestemt ung af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune.

Stk. 3...

474. Netværksanbringelser er anbringelser hos familiemedlemmer eller andre fra barnets eller den unges netværk. Ordet netværksanbringelser anvendes – i stedet for slægtsanbringelser – for at understrege, at der ikke nødvendigvis skal være et biologisk bånd mellem barn og plejeforældre. Det centrale er, at der er en vis tilknytning mellem barn og plejeforældre.

Det er vigtigt, at ressourcerne i barnets familie og netværk udnyttes, da det kan give en mere stabil opvækst for udsatte børn og unge. SFI's forløbsundersøgelse »Anbragte børns udvikling og vilkår« fra 2008 viser, at stabiliteten i slægtspleje ser ud til at være højere end i almindelig familiepleje. Selvom de børn, der anbringes i slægtspleje ofte har samme baggrund som børn, der anbringes i almindelig familiepleje, så viser undersøgelsen, at børn i slægtspleje generelt er anbragt i kortere tid

og oplever færre anbringelsessteder og omsorgsmiljøer. Slægts- og netværksanbringelser kan således bidrage til, at der er kontinuitet i barnets opvækst, selvom barnet anbringes.

I modsætning til plejefamilier efter servicelovens § 142, stk. 1, skal netværksplejefamilier efter servicelovens § 142, stk. 2, alene være godkendt, som konkret egnede af den anbringende kommune. Godkendelsen foretages af den anbringende kommune, da dette er mest hensigtsmæssigt, eftersom den anbringende kommune kender barnet eller den unge bedst.

Familien skal vurderes til at være egnet til at modtage ét bestemt barn, og det er ikke relevant, om de ville kunne modtage andre børn. En netværksplejefamilie vil godt kunne godkendes til flere børn samtidig, f.eks. søskende. Netværksplejefamilien skal i de tilfælde have en godkendelse for hvert enkelt barn.

Det generelle egnedskriterium er ikke altid velegnet, når der er tale om netværksanbringelser. I netværksanbringelser kan barnets kontakt og relation til familien have større betydning end eksempelvis familiens alder og uddannelsesmæssige baggrund. Kommunen kan derfor ikke opstille generelle kriterier for godkendelse af netværksplejefamilier, men skal i hvert enkelt tilfælde foretage en vurdering af relationen mellem barnet eller den unge og den pågældende familie.

I kommunernes vurdering af, om der er tale om en plejefamilie, der skal godkendes som generelt egnet, eller om der er tale om en netværksplejefamilie, er det afgørende, at der lægges vægt på den personlige relation mellem plejefamilien og barnet eller den unge. Hvis den personlige relation mellem familien og barnet eller den unge er afgørende for, at denne familie vælges som anbringelsessted, er der tale om en netværksanbringelse.

Er der tale om anbringelse hos familiemedlemmer som f.eks. bedsteforældre, mostre, onkler, forældre uden del i forældremyndigheden m.v., vil det som udgangspunkt altid være en netværksanbringelse. Det gælder også i tilfælde, hvor der ikke er tale om biologisk familie, men alene social familie eller stedfamilie.

I de tilfælde, hvor det eksempelvis kan være fodboldtræneren, skolelæreren eller klubpædagogen, der har en god relation til barnet eller den unge, vil vurderingen ofte bero på, hvorvidt den pågældende generelt ønsker at arbejde som plejefamilie, eller om ønsket alene vedrører det konkrete barn. Der kan godt ske godkendelse som netværksplejefamilie, selv om pågældende i princippet kunne opnå en godkendelse som generelt egnet.

Hvis der derimod er tale om personer, som primært har fået tilknytningen i forbindelse med deres professionelle virke, hvor personerne har været ansat til at arbejde med familiens eller barnets sociale problemer, vil udgangspunktet være, at disse personer ikke skal behandles som netværksplejefamilier. Eksempelvis bliver en tidligere aflastningsfamilie, som gennem deres aflastning, dvs. gennem deres professionelle virke, har skabt en god relation til barnet eller den unge, som gør, at det netop er den familie, der vælges som plejefamilie, som udgangspunkt ikke netværksfamilie.

Kun i tilfælde hvor personer, som har tilknytning til barnet gennem et professionelt virke, på eget initiativ ytrer ønske om at have barnet eller den unge anbragt som netværkspleje, kan denne mulighed overvejes. Eksempelvis hvis bedsteforældre tidligere har fungeret som aflastningsfamilie for barnet, og senere ønsker barnet anbragt i netværkspleje, vil dette være en mulighed. Der kan også være tilfælde, hvor en plejefamilie har haft et barn anbragt i adskillige år, og på baggrund af dette ønsker at ændre anbringelsen til et netværksanbringelse, og da vil dette også være muligt. Det centrale er imidlertid, at personerne, som har tilknytning til barnet gennem et professionelt virke, på eget initiativ konkret ytrer, at de hellere vil have barnet anbragt i netværkspleje frem for en almindelig anbringelse.

En familie vil godt kunne være netværksplejefamilie og almindelig plejefamilie på samme tid. Dette kan f.eks. ske, hvi, familien både skal modtage et barn fra familien, f.eks. en nevø eller en niece, men samtidig kan og vil modtage plejebørn, der ikke kommer fra familien eller netværket. I et sådant tilfælde vil den stedlige kommune skulle godkende plejefamilien som generelt egnet. Den kommune, der ønsker at anbringe f.eks. en nevø eller en niece, vil skulle godkende familien til at være konkret egnet som netværksplejefamilie for det pågældende barn.

475. Kriteriet for, at en netværksplejefamilie kan godkendes, er, at familien skal have de fornødne ressourcer til at give det konkrete barn eller den unge den støtte og omsorg, som barnet eller den unge har behov for, evt. suppleret med den nødvendige professionelle behandling udefra. Den professionelle hjælp kan f.eks. bestå i psykologhjælp, supervision m.v.

Det er hensigten, at målgruppen for netværksplejeanbringelser er børn, der ellers skulle have været anbragt i familiepleje. Netværksplejefamilier vil derfor ofte ikke kunne godkendes til børn og unge med så omfattende støtte- eller behandlingsbehov, at de efter praksis på området vil blive placeret på specialinstitution eller særligt opholdssted. I disse tilfælde kan det imidlertid også overvejes, om barnet kan anbringes i netværkspleje suppleret med massiv støtte og behandling for barnets problemer.

Det beror på en konkret vurdering, om et barn eller en ung, der skal anbringes uden for hjemmet, har gavn af at blive anbragt i en netværksplejefamilie. Eksempelvis kan et barn med relativt tunge problemer have gavn af en anbringelse i netværket, hvis der i den konkrete netværksplejefamilie er særlige kompetencer til stede, f.eks. i kraft af en særlig uddannelse. En anbringelse i en netværksplejefamilie udelukker heller ikke, at andre foranstaltningstyper i servicelovens § 52 kan finde anvendelse, som f.eks. aflastning efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5 eller udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6.

Der kan f.eks. være tale om en onkel, der er uddannet pædagog, og gennem flere år har arbejdet med børn med funktionsnedsættelser, hvilket gør ham i stand til at løfte opgaven med sin nevø, der har psykisk nedsat funktionsevne. Hvis der er behov for, at onklen går hjemme i perioder pga. nevøens funktionsnedsættelse, er det muligt at give tabt arbejdsfortjeneste, men ikke vederlag, se punkt 477.

Det afgørende for, om der i den konkrete situation vælges en netværksanbringelse, skal være hensynet til barnets bedste. Valget af anbringelsessted skal således ske ud fra undersøgelsen og handleplanen efter servicelovens § 50 og § 140 og en konkret vurdering af, hvorvidt der i barnets eller den unges netværk findes personer, som har ressourcer til at imødekomme barnets eller den unges behov. Det vil i øvrigt være helt afgørende, at netværksplejefamilien er parat til at modtage barnet med de opgaver, der følger med.

Der kan imidlertid også være problemer i forhold til at anbringe børn i netværket. Netværksplejefamilien skal derfor ligesom plejefamilierne sættes grundigt ind i de konflikter, der kan opstå. Samværet med de biologiske forældre kan her være særligt vanskeligt. Forudsætningen for netværksanbringelser er derfor, at kommunen bidrager med den nødvendige supervision og støtte. Det skal bemærkes, at netværksplejeforældre har samme ret og pligt til efteruddannelse og supervision som plejefamilier og kommunale plejefamilier, jf. servicelovens § 142, stk. 4. Det gælder også, at netværksplejefamilien som udgangspunkt skal have gennemført det lovpligtige familieplejekursus, inden anbringelsen indledes, jf. servicelovens § 142, stk. 3. Se nærmere under punkt 479.

476. Der gælder særlige godtgørelsesregler for netværksplejefamilier i servicelovens § 142, stk. 7, idet de ikke modtager vederlag, men i stedet får dækket alle omkostninger, der er forbundet med at have barnet eller den unge boende. Denne ordning skyldes, at det er vigtigt, at barnet eller den unge under anbringelsen ved, at det ikke er en økonomisk belastning for familien, og at barnet eller den

unge i højere grad får følelsen af, at de mennesker, som det allerede har en tilknytning til, alene har påtaget sig opgaven på baggrund af tilknytningen til barnet. Det er derfor vigtigt, at betalingsordningen for barnets eller den unges ophold hos en netværksplejefamilie er økonomisk neutral for netværksplejefamilien. Derfor gælder det også, at familien skal kunne fortsætte sin livsførelse, som den har set ud inden anbringelsen, og at barnet skal kunne deltage i familielivet på lige fod med familiens andre medlemmer.

Netværksplejefamilierne får udbetalt godtgørelse for kost og logi efter Socialministeriets bekendtgørelse af satsen for kost og logi ved formidlet døgnophold efter lov om social service, der revideres en gang årligt. Det er derudover forudsat i anbringelsesreformen, at børn og unge, der anbringes i netværket, skal sidestilles fuldt ud med de andre børn i familien. Det er derfor afgørende, at kommunen medvirker til, at barnet indgår i familiens almindelige livsførelse, uden at dette økonomisk belaster netværksplejefamilien. Det indebærer, at kommunen f.eks. skal dække udgifter til større udlandsrejser eller andre større udgifter som følge af, at barnet eller den unge skal deltage i familielivet på lige fod med familiens andre medlemmer, og hvor netværksplejefamilien almindelige livsførelse giver anledning til større udgifter, end man kan forvente dækket af ydelsen til kost og logi. Derudover kan der dækkes udgifter, der er en konsekvens af, at der kommer et ekstra familiemedlem. Det kan dreje sig om anskaffelser i opstartsfasen, f.eks. en seng, møbler i børneværelset, ekstra tøj, m.m., eller etableringsudgifter i øvrigt, der er nødvendige for, at familien kan fortsætte sin livsførelse, som den har set ud inden anbringelsen. Som eksempel på andre udgifter, kommunen kan dække, kan nævnes udgifterne til barnets konfirmationsfest eller barnedåb, større transportudgifter der medvirker til barnets eller den unges deltagelse i familie- eller fritidslivet, udgifter som følge af barnets behandlingsbehov, herunder tekniske hjælpemidler eller medicin, hvor sygesikringen eller andre ikke dækker den fulde udgift, m.m.

Der vil altid være tale om, at udgiftsdækningen skal ske efter en konkret vurdering i den enkelte sag. Ovenstående eksempler kan derfor ikke betragtes som en udtømmende liste over udgifter, som kommunen kan dække, ligesom de nævnte eksempler heller ikke er noget, som alle netværksplejefamilier har ret til.

Udgifterne kan udbetales skattefrit, hvis dækningen sker på baggrund af en regning. Det vil sige på baggrund af et eksternt udgiftsbilag, der dokumenterer, at familien har afholdt den konkrete udgift.

Det anbefales, at kommunen og netværksplejefamilien ved anbringelsens opstart afdækker netværksplejefamilien almindelige livsførelse og normale aktiviteter, herunder rejser, fritidsaktiviteter, familiebesøg, m.m., og at man i fællesskab afstemmer forventningerne til kommunens dækning af udgifter i forbindelse med disse aktiviteter.

Tabt arbejdsfortjeneste til netværksplejefamilier

477. Det er i særlige tilfælde muligt for kommunen at godtgøre tabt arbejdsfortjeneste til netværksplejefamilier. Godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste kan gives i de tilfælde, hvor hensynet til barnet eller den unge konkret betyder, at netværksplejeforældre ikke har mulighed for at passe deres almindelige arbejde eller må gå ned i arbejdstid. Det kan f.eks. være nødvendigt, at den ene plejeforælder i en periode tager orlov fra sit arbejde, hvis det barn, der skal anbringes i pleje, er et spædbarn, der endnu ikke er i dagtilbud. Der kan også være tale om et barn, der har behov for en særlig opmærksomhed fra plejeforældrene, og hvor plejeforældrene i indkøringsfasen tager helt eller delvist orlov, eller hvor et barn eller en ung i en periode på grund af sin særlige situation har behov for ekstra omsorg.

Der kan som udgangspunkt ikke udbetales tabt arbejdsfortjeneste i tilfælde af, at netværksplejeforældrene har skiftende arbejdstider, der indebærer aften- og weekendarbejde. Hvis

det er nødvendigt, at der er en voksen til stede i sådanne perioder, er det muligt at dække udgifterne til en barnepige, jf. reglerne om at netværksplejefamilien skal have dækket alle udgifter. Se punkt 461. Reglerne om tabt arbejdsfortjeneste til netværksplejefamilier er fastsat i bekendtgørelse om tabt arbejdsfortjeneste til netværksplejefamilier, som kan findes på www.retsinfo.dk.

Det forudsættes, at godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste kun finder sted, når hensynet til barnet eller den unge gør det nødvendigt. Hovedreglen er, at netværksplejefamilien lader barnet eller den unge indgå i den hverdag, familien havde før anbringelsen. Hvis barnet eller den unge har et særligt behov for støtte, bør denne hjælp som udgangspunkt ydes professionelt, dvs. ikke af netværksplejefamilien, men af andre professionelle, som kommunen betaler for denne ydelse. Kommunen kan således beslutte at yde forskellige foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3 samtidig med anbringelsen.

478. Udover reglerne om godtgørelse til netværksplejefamilier skal en anbringelse i en netværksplejefamilie følge de almindelige regler om anbringelser. Det betyder, at barnet eller den unge, forældrene og netværksplejefamilien skal have den samme støtte som ved anbringelse i almindelig familiepleje. Samtidig gælder kommunens forpligtigelse efter servicelovens § 71 til at støtte op omkring samarbejdet mellem anbringelsessted og forældre også i forhold til netværksplejefamilier, og netværksplejefamilien skal deltage i det lovpligtige kursus for plejefamilier, inden anbringelsen indledes, se herom punkt 479. Der skal udarbejdes handleplan og forældrene skal tilbydes en støtteperson m.v. Endelig gælder der de samme regler om, at der under anbringelsen kan ydes anden støtte efter servicelovens § 52, hvis barnet har behov for det.

Det skal dog bemærkes, at den stedlige kommune ikke skal føre driftsorienteret tilsyn med netværksplejefamilier. Tilsynet bliver sikret ved den anbringende kommunes pligt til at føre personrettet tilsyn med barnet eller den unge. Se nærmere om tilsyn i forbindelse med netværksanbringelser mv. under punkt 89.

Kursus til plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier

Service-loven:

§ 142. ...

Stk. 3. Den kommunalbestyrelse, der godkender, jf. stk. 1 og 2, skal i forbindelse med godkendelsen sikre, at plejefamilien gennemfører et kursus i at være plejefamilie. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, skal kurset være gennemført, inden plejefamilien modtaget et barn eller en ung i pleje, og kurset skal som minimum have en varighed svarende til 4 hele kursusdage.

479. Servicelovens § 142, stk. 3 stiller krav om, at den kommune, der godkender plejefamilien, jf. stk. 1 og 2, skal sørge for, at både plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier deltager i et kursus, som giver dem den fornødne information og viden om at være plejefamilie. Kurset skal gives i forbindelse med godkendelsen og har til formål at opkvalificere tilbuddene og mindske risikoen for, at plejeforholdet bryder sammen. Kurserne skal derfor både give kommende plejeforældre viden om, hvilken opgave de går ind til, og redskaber til at løse opgaven. Kurset omfatter begge plejeforældre og skal være gennemført, inden familien modtager børn eller unge i pleje, medmindre særlige forhold gør sig gældende. Særlige forhold kan f.eks. være, at barnet eller

den unge har et akut anbringelsesbehov, og at der er forhold, der gør, at netop denne plejefamilie er særligt egnet til barnet uanset den manglende gennemførelse af kurset. Hvis en plejefamilie modtager et barn eller en ung, inden kurset er gennemført, skal kurset gennemføres hurtigst muligt herefter.

Kurset skal som minimum omhandle følgende tre aspekter:

1. Omsorg for og opdragelse af børn, herunder forståelse for anbragte børns særlige situation og eventuelle forstyrrelser i børnenes udvikling samt forståelse for relationen mellem plejefamilie, plejebarn og plejefamiliens egne børn.
2. Samarbejdet med barnets forældre, herunder hvordan barnets og forældrenes relation støttes.
3. Plejefamiliens rolle i samarbejdet omkring barnet eller den unge i forhold til de professionelle, herunder også de kommunale myndigheder.

Kurset skal både i omfang og indhold svare til det såkaldte RUGO-kursus, som i sin tid blev udviklet af Socialministeriet, Kommunernes Landsforening samt de centrale organisationer på området. Kurset skal som minimum have en varighed af fire hele kursusdage. Det gælder dog for aflastningsfamilier, at der ikke er noget varighedskrav til det kursus, som de skal modtage. Dette er begrundet i en vurdering af, at aflastningsfamilier ikke løfter den primære plejeopgave, og der derfor ikke i samme omfang er behov for fra centralt hold at fastsætte minimumskrav til varigheden af kurser til aflastningsfamilier som til fuldtidsplejefamilier.

Det er som udgangspunkt den godkendende kommune, der skal afholde udgifterne til kurset. Hvis der er tale om en netværksanbringelse eller en anbringelse i en konkret godkendt plejefamilie/kommunal plejefamilie, er det den anbringende kommune, der skal afholde udgiften til kurset, da den anbringende kommune i disse tilfælde også er den godkendende kommune.

Efteruddannelse og supervision til plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier

480. Det er vigtigt, at familier, der har børn og unge i pleje, har de bedst mulige rammer og forudsætninger for arbejdet. Derfor er det væsentligt, at de løbende får faglig støtte til at håndtere den opgave, de varetager. Plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier har i den forbindelse ret og pligt til efteruddannelse og løbende supervision.

Familier, der har børn i pleje, har derfor ret til, hvad der svarer til minimum 2 årlige dages efteruddannelse udover det lovpligtige kursus i at være plejefamilie, jf. servicelovens § 142, stk. 4. Det er kommunen, der vurderer, hvilke temaer plejefamilierne har brug for at blive opkvalificeret i forhold til. Kommunen skal endvidere sikre den fornødne supervision. Da de kommunale plejefamilier er godkendt til at løfte en tungere og mere krævende opgave, vil behovet for efteruddannelse og særligt supervision forventeligt være højere – f.eks. med månedsvise supervisionssamtaler. Det er ikke meningsfuldt at angive et konkret antal timer/dage, men det understreges, at omfanget af supervision og efteruddannelse skal afspejle tyngden i den opgave, som den kommunale plejefamilie varetager. Det er derfor også helt afgørende, at efteruddannelse og supervision i både indhold og omfang tilpasses familiens konkrete behov, så indsatsen kan varieres efter familiens erfaring og i forhold til tyngden af problemer hos de børn eller unge, som familien aktuelt har i pleje.

Som udgangspunkt bør begge plejeforældre modtage efteruddannelse og supervision, også selvom godkendelsen kun er givet til den ene plejeforælder. Der kan dog være særlige omstændigheder, der gør det mest hensigtsmæssigt, at det udelukkende er den forælder, der har fået godkendelsen, der modtager efteruddannelse og supervision. Særlige omstændigheder kan f.eks. være hensynet til plejefamiliens muligheder for pasning af plejebarnet på undervisnings-/supervisionstidspunktet, hensynet til plejeforældrenes særlige arbejdstider, eller hvis der f.eks. er tale om efteruddannelse

indenfor et emne, som det vurderes kun vil være relevant for den ene plejeforælder at modtage. Listen er ikke udtømmende. Som minimum gælder det dog altid, at den plejeforælder, der har godkendelsen, har ret og pligt til efteruddannelse og supervision.

Bestemmelsen om ret og pligt til efteruddannelse og supervision omfatter ikke de plejefamilier, der fungerer som aflastningsfamilier, idet disse familier ikke har det samme behov for efteruddannelse og supervision, da de som udgangspunkt kun har barnet eller den unge boende i korte perioder. Den beskrevne ret og pligt til efteruddannelse og supervision knytter sig således til, om en familie har et barn anbragt i (fuldtids-)pleje, og ikke alene til om familien er godkendt som plejefamilie.

Anbringelse på eget værelse

Service-loven:

§ 142. ...

Stk. 4. Egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over sin egen bolig, skal være godkendt som generelt egnede af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune.

481. Unge kan anbringes på eget værelse eller kollegium efter servicelovens § 142, stk. 4.

I kollegier eller kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over en bolig i form af en lejlighed eller et værelse, anses den enkelte bolig eller det enkelte værelse for et anbringelsessted, og disse anbringelsessteder skal godkendes af den stedlige kommune. Det gælder uanset, om der er visse fælles faciliteter eller om der ydes en begrænset personlig støtte til de unge.

Det er den stedlige kommune, der foretager godkendelsen og fører tilsyn med stedet, herunder den daglige drift og det pædagogiske arbejde. Kommunen kan således skride ind, såfremt der på et værelse anbringes en ung, der har behov for mere støtte, end det er forudsat i godkendelsen. Godkendelsen skal indeholde en nærmere afgrænsning af målgruppen.

Det kan være vanskeligt at sondre mellem et værelse og et opholdssted specielt i de situationer, hvor der er tilknyttet pædagogisk støtte til den unge. Hvis et anbringelsessted skal godkendes som et værelse, skal den unge have en vis alder, således at det er muligt for den unge at klare sig på egen hånd. Den unge, der skal anbringes på værelset, skal være egnet til at kunne klare dagligdagen på egen hånd, og behovene hos den unge skal primært have karakter af dækning af de daglige fornødenheder som fx kost, logi og beklædning. Hvis der er tilknyttet en personlig rådgiver eller kontaktperson til den unge, vil det stadig være muligt at godkende stedet som et værelse. Dette gælder i visse tilfælde også, selvom der er ansat en voksen, som bor på stedet, såfremt denne primært fungerer som en stabil voksen eller rådgiver i den unges liv. Det er dog udgangspunktet, at den målgruppe, som primært vil profitere af anbringelse på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssted, er unge, som er på vej ud i en selvstændig tilværelse og følgelig kun har brug for begrænset personlig støtte.

Hvis den stedlige kommune giver afslag på godkendelse som værelse, kan kommunen i stedet søges om godkendelse som opholdssted, se punkt 482.

Såvel værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder som opholdssteder for børn og unge skal i øvrigt indberettes til og oprettes i Tilbudsportalen som en forudsætning for, at tilbuddet kan benyttes som anbringelsessted.

Opholdssteder for børn og unge

Service-loven:

§ 142. ...

Stk. 5. Opholdssteder for børn og unge skal være godkendt som generelt egnede af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune. Det gælder dog ikke for sådanne tilbud, med hvilke en kommunalbestyrelse har indgået en generel aftale om anvendelse af opholdsstedet, herunder om tilsyn.

482. Efter servicelovens § 142, stk. 5, skal opholdssteder, dvs. private anbringelsessteder hvis indtægt er baseret på et godkendt budget, være godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune. Den stedlige kommune har ligeledes pligt til at føre tilsyn med opholdsstedet. Hvis en kommunalbestyrelse har indgået en generel aftale med opholdsstedet om at anvende pladserne og om at føre tilsynet, er det den pågældende kommune, der skal føre tilsyn med stedet, selvom opholdsstedet ikke ligger i den pågældende kommune. Kommunen kan sælge enkelte af pladserne til andre kommuner, men det vedbliver i så fald med at være den pågældende kommune, der har forpligtelsen til at føre tilsyn med stedet og sørge for, at stedet er på Tilbudsportalen.

Opholdssteder dækker over et bredt spekter af anbringelsesmuligheder strækkende sig fra det lille opholdssted, der drives af en professionel familie, og som kan modtage nogle få anbragte børn til større opholdssteder med ansatte og til socialpædagogiske skibsprojekter og kost- og efterskoler.

Da der er tale om så bredt et spekter af anbringelsesmuligheder, vil den undersøgelse, der skal lægges til grund, før der kan udstedes en generel godkendelse af den stedlige kommune, således altid variere afhængig af opholdsstedets karakter.

Socialpædagogiske opholdssteder, der er oprettet med det formål at modtage børn og unge, vurderes som en helhed, hvilket indebærer en samlet vurdering af fx opholdsstedets socialpædagogiske tilbud, herunder antal medarbejdere og deres personlige og faglige ressourcer, sammenholdt med stedets fysiske rammer og de organisatoriske og økonomiske forhold. Endvidere må vurderingen omfatte de alders- og persongrupper, som opholdsstedet er indstillet på at modtage og den betaling, som kræves for opholdet. For de generelle regler om godkendelse og tilsyn med opholdssteder se Socialministeriets bekendtgørelse om godkendelse og tilsyn med opholdsteder og botilbud, som kan findes på www.retsinfo.dk.

Det er vigtigt, at der foretages en vurdering af, om opholdsstedet er i stand til at lære de anbragte børn og unge, hvordan de skal klare sig selv, når de bliver voksne.

Der skal desuden foretages en vurdering af, i hvilken grad stedet er i stand til at støtte op om barnets eller den unges samvær og kontakt med forældrene.

For de mindre og de lidt større børn er det vigtigt, at de sædvanligvis har fælles bolig med nogle medarbejdere, eller at der er fastboende medarbejdere i en særskilt afdeling.

For unge kan det være udviklende, hvis de i forbindelse med en overgangsfase til en selvstændig tilværelse kan få deres egen bolig eller kan bo i et fællesskab med afpasset støtte fra medarbejdere.

Modtages der børn i skolealderen, er det væsentligt, at opholdsstedet er i stand til at skabe et godt samarbejde med skolen, og at der kan sikres støtte til skolearbejdet.

Hvis opholdsstedet modtager større børn og unge, må opholdsstedet tilbyde meningsfulde og udviklende aktiviteter, herunder opbakning til deltagelse i fritidsaktiviteter uden for opholdsstedet.

Mulighederne for at kunne støtte børnene eller de unge, i tiden fra de forlader opholdsstedet til de har fået fodfæste i den nye tilværelse, må indgå i vurderingen af opholdsstedet. Eksempelvis kan der her bevilges støtte i form af en kontaktperson.

483. Opholdsstedet er selv ansvarlig for at indhente børneattest efter lov om indhentelse af børneattest. Vedrørende indhentelse af helbredserklæring og den almindelige straffeattest gælder det samme som anført i punkt 587.

Definition af opholdssted vs. satellit

484. I de tilfælde hvor et opholdssted opretter en underafdeling beliggende i en anden kommune, afhænger placeringen af godkendelses- og tilsynsforpligtelsen af, hvorvidt underafdelingen er at betragte som et selvstændigt tilbud eller en satellit. I sidstnævnte tilfælde vil forpligtelsen være placeret hos den kommune, hvor opholdsstedet er beliggende. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at denne kommune som led i godkendelsen orienterer eller på anden vis inddrager den kommune, hvor satellitten tænkes placeret. Det må således formodes, at denne har et bedre kendskab til en række relevante forhold end opholdsstedets beliggenhedskommune, herunder eksempelvis lokalplaner mv.

Hvorvidt en institution kan betragtes som en satellitinstitution, må i alle tilfælde bero på en konkret vurdering, dels af selve tilbuddets indhold og organisering og dels af den samlede ramme af tilbud og indsatsmuligheder, som tilbuddet fungerer i sammenhæng med og som på forskellig vis understøtter eller understøttes af det konkrete tilbud. Der er som udgangspunkt tale om satellitter, hvis tilbuddet ikke kan eksistere som et selvstændigt tilbud, og hvis tilbuddets ydelse indgår i et behandlingsforløb med andre tilbud fra opholdsstedet.

Anbringelse på kost- og efterskoler

485. Der kan være mange forskellige grunde til, at et barn bliver kostskoleelev. Et gennemgående kendetegn er dog, at der er tale om børn, hvis forældre i en kortere eller længere periode ikke er i stand til at have barnet boende hjemme. Det kan der være flere grunde til.

For en hel del børn gælder det, at de ikke har kunnet trives i deres hjem eller skole, og at det efterhånden har taget til i et sådant omfang, at barnets udvikling på et vist tidspunkt kan være truet. I de fleste tilfælde er forældrene i stand til at erkende denne situation og derfor positive over for, at barnet eller den unge får ophold uden for hjemmet.

Kostskolen er i mange tilfælde det tilbud, som forældrene kan acceptere, og som de kan samarbejde med de sociale myndigheder om. Man må i den forbindelse være opmærksom på, at skolerne generelt er vant til at håndtere børn og unge, hvis personlige fremtræden og sociale funktionsevne kan variere betydeligt.

Friskoler og private grundskoler.

486. En fri grundskole, der modtager tilskud i henhold til lov om friskoler og private grundskoler m.v., kan omfatte en kostafdeling for 6.-10. klassetrin, jf. Bekendtgørelse af lov om friskoler og private grundskoler (Friskoleloven), lovebekendtgørelse nr. 705 af 3. juli 2009, § 2, stk. 4.

For så vidt angår kostafdelinger indeholder loven derudover alene bestemmelser om tilskud, herunder betingelser for at modtage tilskud til kostafdelingen. En skole skal f.eks. have mindst 18 årskostelever for at modtage tilskud til kostafdelingen.

Stedlig kommunes generelle godkendelse af pladser til anbringelse

487. Inden en kommune kan anbringe et barn eller en ung på en kostskole, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, skal der foreligge en generel godkendelse af pladser på skolen til anbragte elever. Kommunen har derefter en generel tilsynsforpligtelse vedrørende kost- eller efterskolens godkendte pladser til anbragte børn.

Godkendelsen angår således alene pladser til anbragte børn og unge efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7.

Kommunens godkendelse sker på grundlag af en anmodning fra kostskolen, indeholdende en redegørelse for skolens tilbud generelt, herunder det samlede antal elever samt det antal pladser, der ønskes godkendt til anbragte børn og unge, hvilke aldersgrupper der kan modtages, prisen for tilbuddet, samt særlige karakteristika hos de børn og unge, som stedet mener at kunne modtage som led i en anbringelse.

Ved anbringelse af et barn eller en ung på f.eks. en efterskole eller en fri grundskole med kostafdeling eller en tilsvarende skole, jf. servicelovens § 142, stk. 2, der allerede er godkendt af Undervisningsministeriet efter reglerne herom, og hvor myndighederne løbende fører tilsyn med stedet, kan den stedlige kommunes godkendelse basere sig på oplysningerne fra kost- eller efterskolen om det antal pladser, der er til rådighed for anbragte børn og unge, hvilke aldersgrupper der kan modtages, prisen for tilbuddet og særlige karakteristika hos de børn og unge, som stedet mener at kunne modtage som led i en anbringelse. Den kommunale godkendelse kan på denne baggrund indskrænke sig til at lægge de nævnte oplysninger til grund for en godkendelse.

Det er kun i de tilfælde, hvor der foreligger såvel en godkendelse som et tilsyn fra Undervisningsministeriet, at den kommunale undersøgelse kan basere sig på de nævnte oplysninger.

Kommunen vil i øvrigt altid ud fra sit lokale kendskab skulle vurdere, om der er brug for supplerende oplysninger, forinden der kan udstedes en generel godkendelse af stedet.

Prisen pr. plads for anbragte elever og for ikke anbragte elever på kost- og efterskoler må som udgangspunkt være den samme. Når en kommune beslutter at anbringe en ung på en kost- eller efterskole, er det fordi, der er tale om et skoletilbud, som principielt retter sig til alle børn og unge, og som børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet, kan have gavn af.

Den unge kan have behov for særlige ydelser både i forbindelse med opholdet og undervisningen. Udgiften kan i visse tilfælde afholdes af kost- eller efterskolen efter aftale med den anbringende kommune, som dækker udgifterne efter dokumentation i det enkelte tilfælde.

Skolens muligheder for at kunne være et positivt anbringelsessted for visse børn og unge, er som udgangspunkt, at en kostskole ikke er et socialpædagogisk opholdssted, men netop en skole, hvor undervisning er det væsentligste virkemiddel. Denne undervisning må derfor, kombineret med det pædagogiske arbejde uden for skoletiden, have en sådan karakter, at alle elever får de bedste muligheder for at udvikle deres faglige, sociale og personlige potentialer.

I overvejelserne vedrørende en godkendelse kan følgende inddrages:

- De sociale problemer hos den målgruppe, som skolen mener at kunne modtage sammenholdt med det tilbud, som skolen har.
- Om skolen er udstyret med personale, undervisningsfaciliteter, fritidstilbud, boforhold etc. der sikrer, at der kan optages et antal elever med sociale funktionsvanskeligheder.
- Om skolen evt. over en årrække har haft gode undervisningsmæssige og personlighedsmæssige resultater med anbragte elever (bortvisning bør her betragtes som et dårligt resultat, medmindre skolen kan dokumentere, at bortvisningen har været velbegrundet, og skolens procedurer og samarbejde med myndigheder i den forbindelse er tilfredsstillende).

- Om skolen evner at inddrage forældrene og ikke mindst at etablere samarbejde med de forældre, hvis børn og unge er anbragte uden for hjemmet.
- Om skolen har et godt og konstruktivt forhold til de anbringende kommuner, herunder den oprindelige skole, pædagogisk-psykologiske rådgivning og den sociale forvaltning.
- Om indholdet af tilbuddet og pris står i et rimeligt forhold til hinanden.

Kommunens beslutning om en generel godkendelse af pladser til anbragte børn og unge beror herefter på en samlet vurdering af tilbuddet set i forhold til tyngden af de problemer hos de børn og unge, skolen mener at kunne modtage. Der er tale om en konkret vurdering, hvor det ikke på forhånd kan fastsættes, hvor stort antallet af godkendte pladser for anbragte elever kan være set i forhold til skolens samtlige pladser. Det kan derfor ikke udelukkes, at samtlige pladser på skolen efter en konkret vurdering ville kunne godkendes til at kunne modtage anbragte børn og unge.

Kommunen skal være opmærksom på, at der ikke godkendes flere pladser på skolerne, end disse ønsker rent faktisk at bruge til anbragte børn og unge.

Socialpædagogiske skibsprojekter

488. Ophold i socialpædagogiske skibsprojekter kan finde sted enten efter reglerne om døgninstitutioner for børn og unge i servicelovens § 67 eller efter reglerne om opholdssteder i servicelovens § 142.

Alle skibsprojekter for mere end én ung skal have en fast landbase, dvs., at projektet skal være en del af et godkendt opholdssted, jf. servicelovens § 142, eller en døgninstitution, jf. servicelovens § 67.

For skibsprojekter med mere end én ung gælder det, at den kommune, der har ansvaret for at godkende og føre tilsyn med skibsprojektets landbase, dvs. det opholdssted eller den døgninstitution, som projektet er en del af, også har ansvaret for at føre et generelt driftsorienteret tilsyn med skibsprojektet. For skibsprojekter for én ung føres det generelle tilsyn af den anbringende kommune. Det er et nødvendigt led i tilsynet med skibsprojekter at aflægge besøg på skibene, føre tilsyn med hvordan det daglige arbejde foregår, samt om der kan være forhold, som kan være farlige for de anbragte unge.

Den kommune, som har truffet afgørelse om at anbringe en ung i et skibsprojekt, har pligt til at føre et personrettet tilsyn med den anbragte unge. Hyppigheden af tilsynsbesøg fastsættes af den anbringende kommune, men der bør aflægges tilsynsbesøg regelmæssigt med tanke på anbringelsesformens karakter. Der henvises i øvrigt til servicelovens § 70. stk. 2. Om støtte til ophold i udlandet efter servicelovens regler henvises til punkt 510530.

I forbindelse med anbringelse på skibe efter serviceloven skal skibet og dets besætning godkendes af Søfartsstyrelsen efter de retningslinjer, der gennemgås nedenfor. Den tekniske godkendelse og det eventuelle tilsyn, der foretages af Søfartsstyrelsen, omhandler alene, om skibet og besætningen opfylder gældende søfartsregler, og ikke om skibet er velegnet til at blive brugt til anbringelse efter serviceloven. Alene den godkendende kommune afgør, om skibet er egnet til et socialpædagogisk projekt.

Om Søfartsstyrelsens godkendelse af skibet

489. Ved Søfartsstyrelsens tekniske godkendelse af skibe skelnes der ikke mellem, om skibene medtager almindelige passagerer eller personer anbragt i henhold til serviceloven. Sejlads med personer anbragt efter serviceloven betragtes som erhvervssejlads. Skibe, der sejler med personer anbragt efter serviceloven, skal altså godkendes af Søfartsstyrelsen efter de almindelige regler for godkendelse af erhvervsfartøjer, uanset om skibet tidligere har været anvendt til fritidsbrug.

Fartøjer, der alene er godkendt som fritidsfartøjer, kan ikke anvendes til anbringelse efter serviceloven.

Når et skib er godkendt, vil det bl.a. være forsynet med en "fartstilladelse", hvoraf det fremgår, hvor skibet må sejle (fartsområde). Dette er fastsat efter retningslinjerne for tilsvarende skibe, der ikke medfører personer anbragt efter serviceloven. Fartsområdet fastsættes ud fra en sikkerhedsmæssig vurdering og er ikke nødvendigvis det samme, som den godkendende kommune i øvrigt finder hensigtsmæssigt. Se punkt 492 nedenfor.

Regler for godkendelse af skibe findes i Søfartsstyrelsens tekniske forskrifter. Disse regler medfører, at skibene skal være i besiddelse af nationalitetsbevis, målebrev, fartstilladelse, samt besætningsfastsættelse, jf. punkt 490.

Der findes særlige regler om godkendelse af skibe til særlige formål (bevaringsværdige skibe, lystfiskerskibe mv.), og som er ombygget til formålet, inden reglerne trådte i kraft den 1. januar 2001. Disse skibe kan, hvis de allerede er godkendt, ligeledes anvendes til sejlads med anbragte personer. Fartsområdet for disse skibe fastsættes i hvert enkelt tilfælde af Søfartsstyrelsen efter en konkret vurdering. Sejlads med passagerer og personer, der er anbragt i henhold til serviceloven, tillades dog kun i danske farvande.

Om Søfartsstyrelsens godkendelse af besætningen

490. Skibe, som sejler med personer anbragt i henhold til serviceloven, skal have besætning efter reglerne i lov om skibes besætning. Krav til besætningen fastsættes af Søfartsstyrelsen. Rederen skal indsende ansøgning om besætningsfastsættelse. Fastsættelsen foretages for hvert enkelt skib under hensyn til skibets type, indretning, udstyr, anvendelse, fartsområde og passagerantal, herunder antallet af personer anbragt efter serviceloven. Ved vurdering af størrelse og sammensætningen af besætningen indgår en vurdering af alle de opgaver og funktioner, der har betydning for de ombordværendes og skibets sikkerhed.

Søfartsstyrelsen kan i henhold til Bekendtgørelse om kvalifikationskrav til søfarende og fiskere og om sønæringsbeviser § 53 under særlige omstændigheder udstede et sønæringsbevis, eventuelt med begrænsede rettigheder, til besætningsmedlemmer, der ikke fuldt ud opfylder de krav, der er fastsat for erhvervelse af de krævede beviser i henhold til besætningsfastsættelsen. Fritagelse for opfyldelse af eksamens- og fartstidskrav kan dog kun gives, for så vidt det ved en vurdering af pågældendes realkompetencer, herunder uddannelse og praktiske erfaring, dokumenteres og om nødvendigt demonstreres, at vedkommende på anden måde har erhvervet sig tilstrækkelig teoretisk og praktisk uddannelse. Der kan findes en vejledning om disse særlige tilladelser på hjemmesiden www.fuldskrue.info.

Den unges arbejde ombord

491. Anbragte personer er ikke en del af skibenes besætning og må derfor ikke udføre særlige kvalifikationskrævende opgaver, herunder dæks- og maskintjeneste, som skal udføres af besætningsmedlemmer. Dette indebærer bl.a., at de anbragte personer ikke kan indgå i foreskrevne brand- og bådruller (beredskab for redning og brandbekæmpelse). Det eftersyn og vedligeholdelse af redningsudstyr og brandbekæmpelsesudstyr, som er foreskrevet i søfartslovgivningen, kan således ikke varetages af de anbragte personer.

De anbragte personer må derfor kun – under forudsætning af, at det sker sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt – arbejde med oprydning, rengøring, proviantering, madlavning, opvask, optælling af udstyr, tovværksarbejde og lignende, samt almindelig gåen til hånd.

Når de anbragte personer som et led i driften af skibet udfører arbejde om bord, gælder de almindelige arbejdsmiljøregler. Bestemmelserne herom findes i Søfartsstyrelsens tekniske forskrift

A om arbejdsmiljø i skibe. Forskriften indeholder i Kapitel 1, Afsnit B, særlige regler om arbejde i skibe for unge under 18 år. Det samme gælder for så vidt angår aktiviteter, der foretages som led i en eventuel undervisning.

Kommunens opgaver ved skibsprojekter for mere end én ung

492. Den kommune, der efter serviceloven har det generelle tilsyn med landbasen, herunder skibsprojektet, skal forud for godkendelse af skibsprojektet påse, at skibet er godkendt af Søfartsstyrelsen. Der skal derfor være fremvist dokumentation fra skibet i form af de i punkt 489 nævnte dokumenter. Såfremt der er tvivl om, hvorvidt et konkret skib er godkendt efter bestemmelserne i søfartslovgivningen, kan der rettes henvendelse til Søfartsstyrelsen.

Søfartsstyrelsen bemærker, at der i øvrigt gælder en række særlige forhold for anbringelser på skibene:

- De anbragte personer bør inden anbringelsen gennemgå et søsikkerhedskursus.
- Ved længerevarende ophold til søs bør der foretages en lægeundersøgelse, der påviser, at den anbragte person er egnet til at gennemføre opholdet.
- Der bør være en skriftligt formuleret alkoholpolitik.
- Der bør påbydes sejlads i farvande, hvor skibet ikke udsættes for særlig risiko for piratoverfald, røveri eller lignende.
- Der bør være en skriftligt formuleret plan for, hvordan anbragte personer får behandling og eventuelt bliver fragtet hjem i tilfælde af skade, sygdom eller lignende. Såfremt de anbragte personer ikke er omfattet af den offentlige sygesikring, bør der tegnes forsikring.
- I større skibe, der sejler med last (coastere), bør der ikke anbringes mere end én ung.
- Ved anbringelse af flere end tre unge på et skib bør den godkendende kommune foretage en særlig vurdering af de pædagogiske og sikkerhedsmæssige forhold med henblik på at beslutte, om der skal være ekstra pædagogisk mandskab med om bord. Ved en sådan vurdering bør man tillægge bl.a. følgende forhold vigtighed: Antallet af besætningsmedlemmer i forhold til det samlede antal anbragte unge, skibets planlagte rejse, de anbragte unges baggrund og alder, samt anbringelsens varighed.

Jf. punkt 489 fastsætter Søfartsstyrelsen i forbindelse med den tekniske godkendelse af skibet en fartstilladelse, hvoraf det fremgår, hvor skibet må sejle (fartsområde). Dette er fastsat efter retningslinjerne for tilsvarende skibe, der ikke medfører personer anbragt efter serviceloven. Fartsområdet fastsættes ud fra en sikkerhedsmæssig vurdering og er ikke nødvendigvis det samme, som den anbringende myndighed i øvrigt finder hensigtsmæssigt.

Det er derfor den godkendende kommune, der skal begrænse skibets fartsområde, såfremt det af Søfartsstyrelsen givne fartsområde findes at være for stort. I forbindelse med denne vurdering bør den godkendende kommune blandt andet overveje mulighederne for at føre et forsvarligt tilsyn med projektet.

493. Alle skibsprojekter for mere end én ung skal have en fast landbase, dvs. at projektet skal være en del af et godkendt opholdssted efter servicelovens § 142, eller en døgninstitution efter servicelovens § 67, jf. punkt 488. Den kommune, der efter servicelovens § 148 a har det generelle tilsyn med landbasen, har pligt til løbende at sikre sig, at skibet og besætningen har de fornødne godkendelser.

Den anbringende kommune har pligt til at føre det løbende personrelaterede tilsyn med den unge ombord på skibsprojekter, jf. servicelovens § 148. Den anbringende kommune må ligeledes sikre sig, at den unge inden anbringelsen gennemgår en lægeundersøgelse med henblik på at afklare, om den unge fysisk og psykisk er i stand til at opholde sig om bord på et skib. Kommunen skal ligeledes sikre sig, at den unge inden anbringelsen gennemgår et af Søfartsstyrelsen godkendt

søsikkerhedskursus. Kommunen skal derudover foretage en vurdering af, om den unge har en modenhed, der gør anbringelsen på et skib forsvarlig. Disse forpligtelser og vurderinger er særligt vigtige ved anbringelse i skibe med et større fartsområde.

Kommunens opgaver ved skibsprojekter for én ung

494. Skibsprojekter for én ung kan iværksættes af den anbringende kommune. Kommunen skal i så fald påse, at skibet er godkendt af Søfartsstyrelsen. Der skal derfor være fremvist dokumentation fra skibet i form af de i punkt 489 nævnte dokumenter. Såfremt der er tvivl om, hvorvidt et konkret skib er godkendt efter bestemmelserne i søfartslovgivningen, kan der rettes henvendelse til Søfartsstyrelsen.

Den anbringende kommune skal begrænse skibets fartsområde, såfremt det af Søfartsstyrelsen givne fartsområde findes at være for stort. I forbindelse med denne vurdering bør den anbringende kommune blandt andet overveje mulighederne for at føre et forsvarligt tilsyn med anbringelsen.

Ved anbringelse af én ung gælder samme særlige forhold for anbringelse på skibe som ved skibsprojekter for mere end én ung, jf. punkt 492.

Den anbringende kommune må sikre sig, at den unge inden anbringelsen gennemgår en lægeundersøgelse med henblik på at afklare, om den unge fysisk og psykisk er i stand til at opholde sig om bord på et skib. Kommunen bør ligeledes sikre sig, at den unge inden anbringelsen gennemgår et af Søfartsstyrelsen godkendt søsikkerhedskursus. Kommunen skal derudover foretage en vurdering af, om den unge har en modenhed, der gør anbringelsen på et skib forsvarlig. Disse forpligtelser og vurderinger er særligt vigtige ved anbringelse i skibe med et større fartsområde.

Det løbende tilsyn med den unge om bord på skibsprojekter med kun én ung føres af den anbringende kommune.

Skibsprojekter og Tilbudsportalen

495. Alle skibsprojekter skal registreres på Tilbudsportalen.

Hvis skibsprojektet er del af et socialpædagogisk opholdssted, som er godkendt efter servicelovens § 142, stk. 5, skal det registreres som sådan i Tilbudsportalen af den stedlige kommune eller den kommune, som eventuelt har indgået en generel aftale med skibsprojektet om anvendelse af projektet, herunder om tilsyn.

Hvis skibsprojektet er en del af en døgninstitution, jf. servicelovens § 67, skal det registreres som sådan på Tilbudsportalen af den kommune eller det regionsråd, der har oprettet og driver døgninstitutionen eller den kommune eller det regionsråd, der har indgået aftale med en selvejende døgninstitution, herunder om tilsyn.

Hvis et skibsprojekt er beregnet for én ung og derfor ikke er generelt godkendt som socialpædagogisk opholdssted, har det karakter af eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssted og skal derfor registreres som sådan på Tilbudsportalen af den anbringende kommune.

Døgninstitutioner

Serviceleven:

§ 67. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner for børn og unge, som på grund af sociale eller adfærdsmæssige problemer har behov for at blive anbragt uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal

herunder sørge for, at der på institutionerne er det nødvendige antal pladser og mulighed for ambulat behandling.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner for børn og unge, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for at blive anbragt uden for hjemmet.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på sikrede døgninstitutioner.

Stk. 4. Døgninstitutioner kan oprettes og drives af en kommune, jf. § 4, af en region, jf. § 5, eller som selvejende institutioner, som kommunalbestyrelsen eller regionsrådet indgår aftale med.

496. Efter servicelovens § 67 skal kommunen sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner for børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet, herunder på grund af en betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Endvidere skal kommunen sørge for, at der er det nødvendige antal pladser og mulighed for ambulat behandling på institutioner for børn og unge med sociale adfærdsproblemer.

497. Kommunen kan opfylde sin forpligtelse efter servicelovens § 67 på følgende måder:

- ved at oprette og drive døgninstitutioner, eventuelt i fællesskab med andre kommuner, jf. servicelovens § 4,
- ved at købe pladser på regionale institutioner,
- ved at købe pladser på selvejende institutioner, som kommunen selv eller regionsrådet har indgået aftale med og ved at købe pladser af andre kommuners døgninstitutioner.

Generelt om døgninstitutioner

498. Kommunens opgave er ifølge servicelovens § 67, stk. 1-3 at supplere opholdsstederne, så det sikres, at der samlet set er de fornødne tilbud til de børn og unge, der har behov for at blive anbragt uden for hjemmet.

For hjemmeboende børn og unge, herunder børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, kan der være behov for aflastningspladser, og kommunen kan tilgodese dette behov enten ved at have særlige aflastningsinstitutioner eller aflastningspladser på døgninstitutioner for børn og unge eller på særlige daginstitutioner efter servicelovens § 32.

Nedenfor beskrives de tre typer af døgninstitutioner, som er anført i servicelovens § 67, stk. 1-3. De tre typer døgninstitutioner oprettes og drives som udgangspunkt inden for de samme rammer.

Kun for de sikrede døgninstitutioner gælder der på enkelte områder særlige regler, som fremgår af servicelovens § 123 og Socialministeriets bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, som kan findes på www.retsinfo.dk.

Nogle døgninstitutioner er udstyret med en særlig ekspertise, så institutionen har mulighed for at målrette sit arbejde mod særlige grupper inden for den institutions generelle målgruppe, jf. nedenfor.

Kommunen kan drive alle tre typer døgninstitutioner, men der er begrænsninger i regionens mulighed for at drive døgninstitutioner for børn og unge med sociale og adfærdsmæssige problemer. Se nærmere om regionens opgaver vedrørende børn og unge i Vejledning 1 til lov om social service om formål, målgrupper, rådgivning m.v.

Døgninstitutioner for børn og unge med sociale og adfærdsmæssige problemer

499. Døgninstitutioner efter servicelovens § 67, stk. 1, har som deres primære målgruppe børn og unge, som på grund af sociale eller adfærdsmæssige problemer har behov for at blive anbragt uden for hjemmet. Målgruppen omfatter også børn og unge, som skal anbringes uden for hjemmet på grund af forhold hos forældrene, som gør, at de ikke kan tage vare på deres børn, f.eks. misbrug eller psykiske problemer.

Kommunen er desuden forpligtet til at sørge for, at der på disse institutioner findes det nødvendige antal pladser til ambulante behandling af børn og unge med sociale adfærdsproblemer.

Døgninstitutioner for børn og unge med handicap, servicelovens § 67, stk. 2

500. Døgninstitutionerne efter servicelovens § 67, stk. 2 har som deres primære målgruppe børn og unge, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for behandling eller anden udviklingsmæssig støtte fx undervisning, og som i den sammenhæng har ophold uden for hjemmet, eller børn og unge med psykiatriske lidelser.

Det drejer sig således om institutioner, hvis målgruppe er omfattet af det klassiske handicapbegreb og om institutioner, hvis målgruppe er børn og unge med psykiatriske lidelser, og hvor behandlingen på institutionen indeholder en væsentlig psykiatrisk indsats med sammenhæng til det øvrige psykiatriske system.

Disse institutioner kan karakteriseres ved målgruppens behov for behandling og udviklingsmæssig støtte i relation til deres nedsatte funktionsevne og dermed ved behovet for, at institutionerne i deres indsats inddrager viden fra de generelle handicap – og psykiatriområder og dermed også i et vist omfang fra voksenområdet.

Kapitel 19

Dagligdag og driftsmæssige forhold m.v. på anbringelsesstederne

501. I dette kapitel beskrives de driftsmæssige forhold m.v. på anbringelsesstederne, herunder de ydelser som barnet eller den unge modtager under et døgnophold samt vederlag til plejefamilier og beløb til kost og logi ved et barns eller den unges ophold på et anbringelsessted. I kapitlet beskrives også reglerne om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Service-loven:

§ 55. Under et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 4, 5 og 7, og efter § 76, stk. 3, nr. 1 og 3, modtager barnet, den unge eller de vordende forældre omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der endvidere foretages undersøgelser og observation samt ydes terapi eller anden behandling.

Stk. 2. Et aflastningsophold, som ydes under et døgnophold, indgår som en ydelse efter stk. 1.

Stk. 3. Hjælp efter stk. 1 kan ydes af det sted, hvor barnet, den unge eller de vordende forældre har døgnophold, eller på anden måde.

502. Når kommunalbestyrelsen vælger et anbringelsessted, skal der udarbejdes en aftale med stedet, der nærmere definerer, hvad kommunalbestyrelsen kan forvente, at anbringelsesstedet leverer inden for den økonomiske ramme, som der opnås enighed om. I forbindelse med kommunalbestyrelsens aftale med anbringelsesstedet, skal det defineres nærmere i aftalen, hvad der er indeholdt i anbringelsen. Udgangspunktet for denne fastsættelse er servicelovens § 55, der definerer, hvad et døgnophold for børn, unge og vordende forældre omfatter. Bestemmelsen omfatter også unge, der er fyldt 18 år men ikke 23 år, der får tilbud efter servicelovens § 76. Begrebet døgnophold dækker her over døgnophold for:

- barnet eller den unge,
- vordende forældre,
- forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien,
- aflastningsophold for barnet eller den unge og
- udslusningsophold.

Service-lovens § 55 omfatter alle former for døgnophold, jf. stk. 3.

Indholdet i et døgnophold

503. Når kommunalbestyrelsen vælger et anbringelsessted efter servicelovens § 68b, stk.1, sker det med udgangspunkt i undersøgelsen og handleplanen, jf. servicelovens § 50 og § 140. På den måde defineres det, hvad det er for en opgave, som det pågældende anbringelsessted skal være i stand til at løfte, herunder hvilken skolegang og fritidstilbud det skal være muligt at tilbyde barnet eller den unge under anbringelsen.

504. Det er ikke afgørende, om det konkrete anbringelsessted selv er i stand til at yde hjælpen i forbindelse med den almindelige drift, eller om der i forbindelse med anbringelsen af det enkelte barn eller den unge er behov for at købe nogle af ydelserne til barnet eller den unge uden for anbringelsesstedet. Den konkrete hjælp vil kunne ydes af det sted, hvor barnet eller den unge har døgnophold eller på anden måde.

Det er vigtigt, at de kommunale myndigheder ved beslutningen om visitation omhyggeligt får beskrevet, hvilke former for hjælp der er opnået enighed om, at anbringelsesstedet skal levere og hvilke, der skal leveres i et andet regi, idet det fastlægges den økonomiske aftale mellem anbringelsesstedet og den anbringende kommune.

Hverken de sociale klagemyndigheder eller Socialministeriet kan træffe afgørelse i sager om eventuel uenighed om, hvad der indgår i døgnopholdet.

Ydelserne i et døgnophold

505. Servicelovens § 55 angiver en ramme for, hvad et døgnophold bør omfatte. Døgnopholdet omfatter bl.a. omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling samt varetagelse af barnets, den unges eller de vordende forældres særlige behov. Der kan ikke laves en udtømmende beskrivelse af, hvad døgnopholdet kan omfatte, da det afhænger af behovene hos det enkelte barn eller den unge, der skal anbringes uden for hjemmet, eller hos de vordende forældre, som er beskrevet i handleplanen. Det er formålet med hjælpen samt barnets eller den unges behov under opholdet, der er grundlaget for visitationen af det enkelte barn eller den unge til et anbringelsessted, og dermed hvad der indgår i døgnopholdet.

Ved særlige behov kan der foretages undersøgelser og observation samt ydes terapi eller anden behandling. Undersøgelser efter servicelovens § 51 kan foregå på et anbringelsessted godkendt efter servicelovens § 66.

Et aflastningsophold, som ydes i forbindelse med et døgnophold, indgår i døgnopholdet.

506. Der er en række grundlæggende ydelser, der er forbundet med selve døgnopholdet for børn og unge, som den anbringende kommune kan forvente er til stede ved et døgnophold.

De omhandler blandt andet, at barnet eller den unge får støtte til at benytte relevante tilbud svarende til barnets eller den unges alder, udvikling og interesser i form af skolegang eller undervisning, uddannelse og/eller beskæftigelse og fritidstilbud.

Barnet eller den unge skal også sikres den nødvendige omsorg i form af en god og stabil voksenkontakt. Derudover skal der sikres adgang til den nødvendige praktiske hjælp, såsom mad, tøj, bolig, lommepenge, transport, sundhedspleje og adgang til samfundets øvrige tilbud. Der skal ske en løbende systematisk vurdering af barnets eller den unges individuelle udvikling, så man kan identificere, hvor barnet eller den unge har vanskeligt ved at opnå det samme niveau for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som jævnaldrende børn og unge.

I forbindelse med den løbende systematiske vurdering skal barnets eller den unges behov for særlige interne eller eksterne tilbud overvejes. Det kan blandt andet omfatte tilbud om psykologbehandling, fysioterapi, specialundervisning m.v. Hvis det skønnes nødvendigt, skal der udarbejdes overordnede behandlingsplaner for barnet, den unge eller familien, der skal indgå i handleplanen, som udfærdiges af kommunen efter servicelovens § 140. Det er op til anbringelsesstedet at udforme mere detaljerede behandlingsplaner. Barnet eller den unge skal sikres den nødvendige socialpædagogiske behandling gennem en generel støtte til den fysiske, emotionelle og sociale udvikling.

Det kan også forventes, at døgnopholdet yder socialfaglig rådgivning og socialfagligt samarbejde mellem anbringelsesstedet, kommunen, barnet eller den unge, familien og andre

samarbejdspartnere, som f.eks. uddannelsesinstitutioner og sundhedsvæsen. Samarbejdet inkluderer orientering om udviklingen i forhold til handleplanen og en evt. revidering af denne. Se punkt 291 om handleplaner. Forældresamarbejde, støtte til barnets eller den unges kontakt og relationer til familien og i denne forbindelse omsorg til forældrene er også en del af de grundlæggende ydelser.

Endvidere bør døgnopholdet yde hjælp svarende til servicelovens § 44, dvs. til personlig hjælp og pleje.

Hvilke af de ovennævnte ydelser, der er nødvendige, samt i hvilket omfang tilbuddene skal ydes for at sikre barnets eller den unges udvikling, vil afhænge af det enkelte barns eller den enkelte unges behov ud fra en konkret vurdering. Der vil normalt være væsentlig forskel på eksempelvis de nødvendige tilbud til en 19-årig, der er i efterværn efter servicelovens § 76 og tilbuddene til en 13-årig, der går i folkeskolen.

Udstyr og inventar, som almindeligvis hører til et døgntilbud, blandt andet seng, bord, stol m.v. er som hovedregel dækket af betalingen for døgnopholdet. Særligt udstyr og inventar, som knytter sig til det enkelte barn eller den enkelte unge, og som vil blive fjernet fra anbringelsesstedet, når barnet eller den unge ikke længere opholder sig på stedet, kan efter en individuel vurdering og beslutning ydes ved siden af døgnopholdet, og der skal derfor være en supplerende finansiering til dette. Et eksempel kunne være en seng, som på grund af særlige fysiske forhold hos barnet eller den unge skal have nogle bestemte mål eller skal kunne noget særligt, som ikke kan opnås gennem standardudstyr.

507. Udover ovennævnte grundlæggende ydelser er der en række tilbud, der kan være behov for som en del af opholdet for at dække barnets eller den unges særlige behov. Det er elementer, som kommunen ikke automatisk kan forvente, at anbringelsesstedet leverer, og det vil derfor ofte være nødvendigt at købe disse ydelser ved siden af døgnopholdet. Det kan dreje sig om:

- Intern dagbeskæftigelse og evt. ophold i særlige dagtilbud efter servicelovens § 32 og særlige klubtilbud efter servicelovens § 36.
- Særlige undersøgelser og observationer, herunder f.eks. bidrag til forældreve-neundersøgelser, observationer med henblik på erklæringer, bidrag til undersøgelser efter servicelovens § 51 og pædagogisk eller psykologisk undersøgelse.
- Terapi, herunder familierapi, gruppeterapi m.v.
- Anden behandling af barnet eller den unge, herunder afrusning, afgiftning, pædagogisk familiebehandling m.v.
- Hjælp svarende til f.eks. servicelovens § 45, dvs. ledsagelse til unge som på grund af betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes alene.
- Hjælpe midler til fælles brug.

Disse former for ydelser kan indgå som en del af et døgnophold.

Foranstaltninger, der ligger uden for rammerne af servicelovens § 55

508. Der er former for ydelser, som barnet, den unge eller de vordende forældre kan modtage under et døgnophold, som ikke kan betragtes som en del af selve opholdet. Det drejer sig f.eks. om:

- Dagtilbud, klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud til børn efter dagtilbudsloven
- Udgifter til tilsyn, administration samt rådgivning og vejledning.
- Hjælp som ydes efter anden lovgivning, som f.eks. arbejdsforhold eller beskæftigelse og egentlige uddannelsesforløb, der er omfattet af lov om aktiv socialpolitik, specialundervisning eller vidtgående specialundervisning efter Undervisningsministeriets regler herom.
- Personlige hjælpemidler og merudgifter efter servicelovens § 41.

Heller ikke ydelser, der primært er rettet mod forældrene, indgår i et døgnophold. Det drejer sig f.eks. om:

- Økonomiske tilskud efter servicelovens kapitel 9, som blandt andet omfatter tilskud til forældre, der vælger privat pasning eller modtager orlovsydelse under børnepasningsorlov efter servicelovens §§ 39 og 40. Disse udgifter er heller ikke efter gældende regler omfattet af delt finansiering.
- Hjælp efter servicelovens § 52 a, dvs. forskellige former for økonomisk hjælp til forældre. Økonomisk støtte efter § 52 a, stk. 1, nr. 1 og 2, kan kun ydes, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler.
- Støtteperson til indehaveren af forældremyndigheden efter servicelovens § 54.
- Terapi eller misbrugsbehandling af forældrene.

509. Hvis der er tvivl om, hvorvidt en mulig form for hjælp falder inden for eller uden for den ramme, som servicelovens § 55 angiver, må kommunalbestyrelsen afveje, om det pågældende tilbud primært må anses for at være et led i anbringelsen af barnet eller den unge, jf. den udarbejdede handleplan for barnet eller den unge, eller om der er tale om et tilbud, hvor formålet er tættere på at ligne de ovennævnte eksempler på former for tilbud, som ligger uden for rammerne for servicelovens § 55.

Ved vurderingen af, om tilbuddet primært kan anses som et led i anbringelsen efter servicelovens § 55, kan der lægges vægt på, at udgangspunktet efter bestemmelsen er, at døgnopholdet omfatter omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling samt varetagelse af barnets, den unges eller de vordende forældres særlige behov. Inkluderet i dette er forsørgelse af barnet eller den unge og alle behandlingsmæssige ydelser, der i forskelligt omfang og forskellige kombinationer indgår i døgnopholdet.

Særligt om hjælpemidler til børn og unge med handicap

510. Kommunalbestyrelsen afholder endeligt udgifterne til hjælpemidler og forbrugsgoder, der bevilges af kommunalbestyrelsen, jf. servicelovens § 112, stk. 1, og § 113, stk. 1, medmindre ydelserne er indeholdt i døgnopholdet.

Hjælpemidler, der ikke er personlige, kan være indeholdt i døgnopholdet, men det forudsætter, at det er særligt besluttet i forbindelse med visitationen, at hjælpemidlerne fremover skal indgå i det inventar, der hører til anbringelsesstedet.

Hjælpemidler, der er personlige, er uden for rammerne (i servicelovens § 55) for døgnopholdet.

Om et hjælpemiddel er personligt, vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde. Grænsedragningen er belyst ved en række Sociale Meddelelser, der er gengivet i Ankestyrelsens praksisoversigt om afgørelser truffet efter serviceloven under § 112. Afgørelserne, hvoraf kan nævnes O-54-97 om hjælp til ortopædisk fodtøj som personligt hjælpemiddel og O-52-96 om ståredskaber som inventar, der hører til anbringelsesstedet, står anført i afsnittet om institutionsudgift/personligt hjælpemiddel.

Der henvises vedrørende afgrænsningen mellem inventar, der hører til anbringelsesstedet og personlige hjælpemidler til § 8 i bekendtgørelse om hjælp til anskaffelse af hjælpemidler og forbrugsgoder efter serviceloven samt til Socialministeriets vejledning nr. 6 om hjælpemidler, biler, boligindretning m.v.

Et særligt personligt hjælpemiddel, ydet efter servicelovens § 112, stk. 3, vil dog altid være at betragte som et personligt hjælpemiddel.

Spørgsmålet om, hvornår et hjælpemiddel har karakter af et særligt personligt hjælpemiddel er også behandlet i vejledning nr. 6 om hjælpemidler, biler, boligindretning m.v.

Erstatning og forsikring

511. Børnene og de unge er erstatningsansvarlige for skadevoldende adfærd efter dansk rets almindelige regler. Når et barn eller en ung er anbragt, er det generelt barnets eller den unges handlekommune, der bærer ansvaret for forholdene under anbringelsen, herunder forsikringsdækningen. Hvis det skønnes hensigtsmæssigt at tegne en forsikring, er det handlekommunen, der sørger for det i kraft af, at den indgår aftalen med en plejefamilie, opholdssted eller døgninstitution i forhold til det konkrete barn eller den unge.

For børns og unges uagtsomme skadevoldende adfærd bør der tegnes ansvarsforsikring, med mindre de er dækket af forældrenes ansvarsforsikring. Der kan desuden peges på muligheden for at tegne ansvarsforsikring for ledere og de øvrige medarbejders erstatningsansvar for uagtsom skadevoldende adfærd.

Der kan normalt ikke tegnes forsikring, der dækker skader forvoldt af et anbragt barn eller en ung på plejefamiliens ejendom eller indbo, da barnet eller den unge indgår i husstanden.

Da det er disse skader, der giver de største problemer i praksis, vil det være hensigtsmæssigt, at den anbringende kommune og plejefamilien ved indgåelse af aftalen om plejeforholdet bliver enige om nogle retningslinjer for, hvornår skaden må bæres af plejefamilien, og hvornår det er billigst for kommunen eventuelt at erstatte skaden helt eller delvist.

Plejefamiliens (eller eventuelt de biologiske forældres) familieforsikring (indbo- og ansvarsforsikring) dækker ansvar for personskader forvoldt af et plejebarn på plejefamilien og dækker normalt også skader på personer uden for plejefamilien og deres ejendele, men plejefamilien og kommunen bør inden modtagelsen sikre sig, at det er tilfældet.

Der kan i denne forbindelse henvises til, at KL og Kommunernes gensidige forsikringsselskab har indgået en aftale om forsikringen for plejefamilier og opholdssteder. Aftalen om forsikring er nærmere beskrevet i den vejledning om opholdsbetaling m.v. for formidlet døgnophold, som KL har udsendt.

512. Børn og unge, der er anbragt på opholdssteder efter servicelovens § 142, stk. 7, og på døgninstitutioner efter servicelovens § 67, er omfattet af arbejdsskadesikringsloven. Hvis barnet eller den unge bor på et opholdssted eller en døgninstitution, skal institutionen tegne en arbejdsskadesikring, der dækker personskader, som de anbragte børn eller unge udsættes for under ophold på institutionen, jf. bekendtgørelse nr. 1272 af 29. november 2006 om sikring efter lov om arbejdsskadesikring for personer i døgnophold efter lov om social service. Arbejdsskadesikringen dækker kun personskade, der sker, mens barnet eller den unge deltager i institutionens aktiviteter eller opholder sig på stedet.

513. Plejefamilier er omfattet af arbejdsskadesikringsloven. Kommer et medlem af plejefamilien til skade eller får en erhvervssygdom under udførelsen af plejefamiliarbejdet, er vedkommende således sikret erstatning og/eller godtgørelse efter arbejdsskadesikringsloven

Kost og logi

514. Beløbet til kost og logi tilsigter at dække de helt almindelige udgifter ved et barns ophold i et anbringelsessted, dvs. især kost, daglige fornødenheder, fritidsaktiviteter og fornøjelser. Hertil kommer udgifter til værelse og opvarmning samt udgifter på grund af forøget slid på bygning, møbler m.v., uden at der er tale om en kompensation for en evt. lejeindtægt, som man ville kunne have opnået, hvis barnet eller den unge ikke havde boet der. Der er tale om et beløb, der er fastsat ud fra nogle gennemsnitsbetragtninger, der ikke skal aflægges regnskab for. Socialministeriet

udsender en gang årligt en bekendtgørelse med satserne for godtgørelse for udgifter til kost og logi i forbindelse med formidlet døgnophold efter servicelovens § 142.

For anbringelsessteder med fast budget udgør kommunens opholdsbetaling for anbringelse af et barn eller en ung en beregnet takst, der skal dække alle udgifter til barnet eller den unge. Lommepenge, arbejdsvederlag m.v. samt vedligeholdelse af beklædning afholdes under opholdet over opholdsstedets drift.

KL udsender årligt en vejledning om opholdsbetaling ved formidlet døgnophold efter servicelovens § 142 med vejledende satser for vederlag, lommepenge, arbejdsvederlag m.v.

Særligt om lommepenge, beklædning, gaver m.v.

515. Kommunen overtager den fulde forsørgelse af barnet eller den unge ved en anbringelse uden for hjemmet. Forældremyndighedsindehaveren kan ikke længere modtage børnebidrag eller børnefamilieydelse. Det indebærer, at nogle af de ydelser, som forældre normalt vil give deres børn, må afholdes af kommunen under anbringelsen. Det gælder f.eks. lommepenge til barnet eller den unge. Kommunen må ligeledes sørge for, at barnet eller den unge kan blive forsynet med en passende beklædning under opholdet.

Hensigten med udbetaling af lommepenge m.v. er, at børn og unge skal vænnes til at administrere egne penge, så de forberedes på, at de på et tidspunkt skal ud at bo på egen hånd. Kommunen træffer afgørelse om, hvilke beløb børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, skal have til rådighed i lommepenge, arbejdsvederlag og andre ydelser.

Lommepengebeløbet tilpasses barnets alder og bør forhøjes ved det 16. år, så den unge kan betale for visse personlige fornødenheder. Lommepengene udbetales kontant til børnene og de unge.

Arbejds løn, der tilfalder skoleelever ved arbejde for fremmede og ved udførelse af særlige opgaver på institutionen, bør som alt overvejende hovedregel tilfalde barnet eller den unge selv, for derved at ligestille dem med hjemmeboende børn og unge. Det vil desuden kunne bidrage til at give den unge en forståelse for, hvordan pengene skal administreres, hvilket kan være med til at forberede den unge til at skulle stå på egne ben.

Ud over de egentlige lommepenge og beklædningstilskud kan der gives tilskud til køb af gaver ved særlige lejligheder, såsom fødselsdag, jul, eksamen, konfirmation og lignende.

Forældremyndighedsindehaveren kan søge kommunen om at få udbetalt kostpengene til barnet eller den unge i forbindelse med fravær fra institutionen eller opholdsstedet, men det vil bero på en konkret vurdering, om ansøgningen skal imødekommes.

Der bør under hensyn til den almindelige prisudvikling foretages en årlig regulering af taksterne til lommepenge, arbejdsvederlag, beklædning, kostpenge m.v. til børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

KL udsender en gang årligt vejledende satser for de nævnte ydelser.

Særligt om udgifter til forrevalidering

516. For så vidt angår muligheden for at yde hjælp til en forrevalidering, der sker som led i et udslningsforløb for en ung, og hvor forløbet strækker sig over en periode efter døgnopholdet, henvises der til Beskæftigelsesministeriets vejledning nr. 39 af 5. marts 1998 om lov om aktiv socialpolitik.

Andre bestemmelser

517. Rejseudgifter i forbindelse med ferier og weekends betales af institutionen eller opholdsstedet. For børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne,

der ikke kan rejse alene, kan rejseudgifterne til en ledsager dækkes. I de særlige tilfælde, hvor barnet eller den unge på grund af sin tilstand ikke er i stand til at rejse hjem, kan institutionen afholde udgifter til besøgsrejser for forældrene.

Hvis forbindelsen mellem barnet eller den unge og dets hjem i øvrigt vanskeliggøres af økonomiske grunde, giver servicelovens § 52a kommunen mulighed for at yde økonomisk støtte til forældrenes udgifter i forbindelse med besøg hos barnet eller den unge, se punkt 329.

Børn og unge under 18 års egenbetaling for ophold på anbringelsessteder

Serviceoven:

§ 159. Socialministeren kan fastsætte regler om, at forældrene og barnet eller den unge betaler for døgnopholdet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7. Der kan ikke fastsættes betaling for et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 7, når der er tale om en videreførelse af en anbringelse efter § 68 a.

518. Efter servicelovens § 159 kan socialministeren fastsætte regler om, at forældre samt børn og unge under 18 år skal bidrage til udgifterne ved ophold på et anbringelsessted. De nærmere regler herfor er reguleret i Bekendtgørelse om betaling for ophold i anbringelsessteder for børn og unge under 18 år samt for døgnophold og udslusningsophold for unge i alderen 18 til og med 22 år nr. 610 af 15. juni 2006. Bekendtgørelsen indeholder rammerne for, hvordan kommunalbestyrelsen kan fastsætte betalingsbeløbet i det konkrete tilfælde.

Når kommunalbestyrelsen fastsætter barnets eller den unges egenbetaling for opholdet, er det vigtigt, at der samtidig tages højde for handleplanen for barnet eller den unge. Betalingen kan benyttes som pædagogisk instrument overfor barnet eller den unge, og det må vurderes i den konkrete sag, hvad der er hensigtsmæssigt. I nogle tilfælde vil det eksempelvis være hensigtsmæssigt, at den unge motiveres til at arbejde, mens det i andre tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at den unge bruger sin tid på sin uddannelse.

Der kan ikke fastsættes betaling for en videreført anbringelse efter § 68 a. Baggrunden herfor er, at der ellers ville kunne forekomme situationer, hvor anbragte unge risikerer at skulle tage stilling til, om deres forældre eller om de selv skal betale for den videreførte anbringelse. Der ville således være risiko for, at betaling for anbringelsen ville påvirke den unges ønske om fortsat at være anbragt.

Magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet

519. I bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, kan findes på www.retsinfo.dk, findes en udtømmende opregning af, hvornår det inden for det sociale område kan være tilladt at anvende magt over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Anvendelse af magt over for anbragte børn og unge skal således have hjemmel i denne bekendtgørelse. Findes der ikke lovhjemmel til en given foranstaltning, vil der være tale om ulovlig magtanvendelse.

Magtanvendelse må efter bekendtgørelsen ikke erstatte omsorg og socialpædagogisk bistand, og magtanvendelsen skal begrænses til det absolut nødvendige samt stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået hermed. Det kan derfor være hensigtsmæssigt løbende at evaluere på det pædagogiske arbejde på stedet med henblik på at minimere antallet af magtanvendelser.

Som eksempel på fysisk magtanvendelse kan nævnes, at barnet eller den unge fastholdes eller føres til et andet opholdssted. Hertil kræves det imidlertid som en betingelse, at barnet eller den

unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt, eller at barnet eller den unge derved forhindres i at skade sig selv eller andre. Endvidere skal den fysiske magtanvendelse være afpasset efter forholdene i den enkelte situation og må ikke gå ud over det strengt nødvendige.

Der gælder forskellige magtbeføjelser for forskellige anbringelsessteder, idet magtanvendelsesmulighederne i opholdssteder for børn og unge og i ikke sikrede afdelinger i døgninstitutioner for børn og unge er meget begrænsede, mens der er nogle flere magtmidler til rådighed i sikrede og særligt sikrede afdelinger, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

Magtanvendelse er ikke tilladt i plejefamilier og kommunale plejefamilier for børn og unge eller på andre typer af anbringelsessteder end opholdssteder og døgninstitutioner.

I bekendtgørelsen om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, findes der desuden regler om registrering og indberetning af magtanvendelse og om proceduren herfor samt regler om klageadgang m.v.

Børn og unges indflydelse på hverdagen

520. Børn og unge på døgninstitutioner og opholdssteder bør i videst muligt omfang inddrages i drøftelserne omkring institutionernes og opholdsstedernes daglige drift. Hensigten med inddragelsen af børn og unge i beslutninger vedrørende hverdagen på anbringelsesstedet er at lære dem at deltage i almindelige beslutningsprocesser gennem dialog og samarbejde samt at lære dem, at deres mening betyder noget, hvorved deres selvstændighed styrkes. Det kan ske gennem regelmæssig afholdelse af møder, hvor der orienteres om udviklingen på institutionen, og hvor leder og medarbejdere kan høre om børnenes eller de unges opfattelse af institutionen eller opholdsstedet og det daglige arbejde.

Hvis der på institutionen eller opholdsstedet findes et tilstrækkeligt antal børn eller unge, der har den fornødne modenhed, kan det være hensigtsmæssigt at oprette et råd for de anbragte børn og unge.

Forældreindflydelse på døgninstitutioner og opholdssteder

521. Forældre til børn og unge, der er optaget i døgninstitutioner og opholdssteder, skal medinddrages i stillingtagen til spørgsmål, der i almindelighed berører forældrenes forhold til institutionen, jf. servicelovens § 1 og § 46.

Døgninstitutioner og opholdssteder bør have et forældreråd. Et forældreråd har normalt udtaleret i spørgsmål, der vedrører institutionen, og kan i øvrigt tage ethvert spørgsmål om institutionens drift op til behandling, men forældreråd har normalt ikke nogen indflydelse ved konkrete forhold, herunder ansættelser.

I tilfælde, hvor et forældreråd ikke kan etableres, kan der i stedet udpeges en talsmand for forældrene.

De selvejende institutioner har normalt forældrerepræsentanter i bestyrelsen. Valgperioden fremgår af vedtægten.

Valg af forældrerepræsentanter til bestyrelse og forældreråd for døgninstitutioner og opholdssteder sker ved forældremøder, hvor der i øvrigt kan ske orientering af forældrene om institutionens arbejde og eventuelle planer for institutionens fremtid.

Vedrørende frirejser til forældre til deltagelse i forældremøder m.v. henvises til punkt 326.

Kapitel 20

Anbringelse og forholdene under anbringelsen

522. I dette kapitel beskrives først

en, som er en landsdækkende oversigt over de kommunale, regionale og private tilbud samt portalens anvendelse ved valg af anbringelsessted. Derefter beskrives de forskellige hensyn, der skal tages ved valg af anbringelsessted, herunder kommunens pligt til medinddragelse af forældrene og barnet eller den unge, når der skal træffes afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med den udarbejdede handleplan. Efterfølgende beskrives reglerne for ændring af anbringelsessted med eller uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. I kapitlet beskrives også reglerne for hjemgivelse og ophør af anbringelsen. Endelig beskrives reglerne om regulering af barnets forhold under anbringelsen, herunder om kommunens overtagelse af den fulde forsørgelse af barnet eller den unge ved anbringelsen.

Tilbudsportalen

Service-loven:

§ 14. Socialministeren samler og formidler oplysninger om kommunale, regionale og private tilbud efter §§ 32 og 36, § 66, nr. 1 og 2, jf. § 142, stk. 1, nr. 1, § 66, nr. 5 og 6, §§ 101, 103, 104 og 107-110 i en landsdækkende oversigt (Tilbudsportalen).

Stk. 2. Kun tilbud, som er registreret i Tilbudsportalen, kan indgå i kommunalbestyrelsens forsyning, jf. § 4, stk. 2.

Stk. 3. Private tilbud efter § 66, nr. 4, og §§ 101 og 107 kan kun registreres i Tilbudsportalen, hvis den stedlige kommunalbestyrelse har truffet afgørelse om optagelse af tilbuddet som generelt egnet. Har en anden kommunalbestyrelse eller et regionsråd indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser i tilbuddet, træffes afgørelse efter 1. pkt. dog af denne kommunalbestyrelse eller dette regionsråd.

Stk. 4. Socialministeren kan foretage anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg i de registrerede tilbud for at kontrollere, om de faktiske forhold er i overensstemmelse med registreringerne i Tilbudsportalen. Efter et tilsynsbesøg kan Socialministeren påtale uoverensstemmelser over for henholdsvis kommunalbestyrelsen i den kommune eller regionsrådet i den region, som fører tilsyn med tilbuddet, og underrette kommunalbestyrelsen i brugernes opholdskommuner.

Socialministeren sender tilsynsrapporterne til handicapråd i de berørte kommuner.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om Tilbudsportalen, herunder om afgørelse om optagelse efter stk. 3 og om kommuners og regioners pligt til at give oplysninger til Tilbudsportalen. Socialministeren kan endvidere beslutte, at Tilbudsportalen skal omfatte andre tilbud end de tilbud, som er nævnt i stk. 1.

523. Alle generelt godkendte kommunale, regionale og private anbringelsessteder i servicelovens § 67, stk. 1-3 lægges ind i Tilbudsportalen, der er internetbaseret, jf. servicelovens § 14. Kommunerne må kun anvende anbringelsessteder, som er beskrevet i Tilbudsportalen, medmindre der er tale om konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier eller egne værelser, som ikke skal registreres på portalen.

Formålet med Tilbudsportalen er at skabe et overblik og et sammenligningsgrundlag mellem tilbuddene inden for det sociale område, så det i højere grad bliver muligt for kommunen at vælge det bedst mulige tilbud til det enkelte barn eller den unge, der skal anbringes uden for hjemmet. For forældrene, barnet eller den unge bliver det lettere at finde oplysninger om tilbuddene, så det både er muligt at vurdere om det anbringelsessted, som kommunen har foreslået, er et egnet tilbud eller vælge et tilbud ud, som borgeren kan opfordre kommunen til at vælge som konkret anbringelsessted. I følge Socialministeriets bekendtgørelse nr. 681 af 20. juni 2007 om Tilbudsportalen, § 7 skal den indeholde oplysninger om følgende:

- de organisatoriske forhold,
- antal pladser i tilbuddet,
- ydelser, behandlingsmetoder og værdigrundlag,
- takster,
- personaleforhold,
- fysiske forhold,
- sammensætningen af bruger eller pårørenderåd,
- brugerbetaling,
- samarbejdsrelationer, herunder til andre sektorer,
- evalueringer af tilbuddet
- særlig specialrådgivningsenhed, der er tilknyttet tilbuddet, og om der er indgået aftale med VISO om anvendelsen af specialrådgivningen

Ovennævnte krav om oplysninger gælder efter § 9 i bekendtgørelsen om Tilbudsportalen ikke for plejefamilier, egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdssteder. Kommunen skal alene indberette oplysninger om antallet af generelt godkendte plejefamilier og antallet af pladser i generelt godkendte plejefamilier i kommunen, samt hvilke målgrupper af børn og unge, som de generelt godkendte plejefamilier er egnede til at modtage. I forhold til egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdssteder skal adressen og kontaktpersonen i den godkendende kommune fremgå. Derudover skal det fremgå, hvornår stedet er godkendt, eller hvornår der er indgået driftsoverenskomst med tilbuddet. Forskellene i oplysningskrav skyldes, at der er forskel på anbringelsesstedernes karakter og dermed, hvad man kan forvente og forlange, at et tilbud kan give oplysninger om.

Efter serviceloves § 14 stk. 4 kan der foretages tilsynsbesøg på de registrerede tilbud med henblik på at sikre, at de forhold, som er beskrevet i portalen, er i overensstemmelse med de faktiske forhold. Som del af tilsynet skal der udarbejdes en tilsynsrapport efter hvert tilsynsbesøg, som skal lægges på Tilbudsportalen i tilknytning til det enkelte tilbud. Hvis der bliver udstedt påbud, skal det ligeledes fremgå af Tilbudsportalen. Påbuddet bliver fjernet, når der igen er overensstemmelse mellem de offentliggjorte oplysninger og de faktiske forhold. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sikre, at der til enhver tid er overensstemmelse mellem oplysningerne og de faktiske forhold, uanset om det er et privat eller et offentligt tilbud.

For yderligere vejledning om Tilbudsportalen henvises til Vejledning om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven. Vejledning nr. 1 til serviceloven.

Kommunens opgaver i forbindelse med anbringelsen

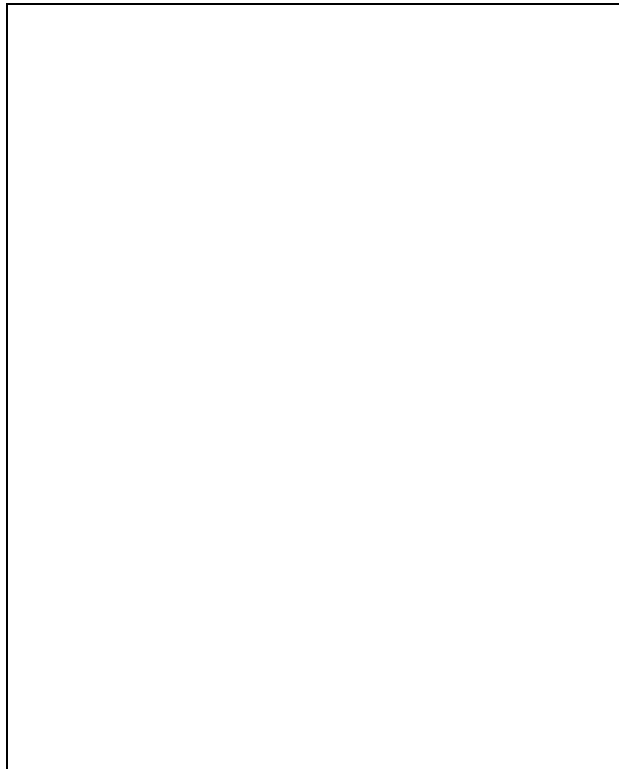
Serviceoven:

§ 68 b. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med handleplanen, jf. § 140. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang. Er anbringelsesstedet beliggende i en anden kommune end barnets eller den unges opholdskommune, har opholdskommunen pligt til at underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen.

Stk. 2. Ved valg af anbringelsessted skal kommunen vælge det anbringelsessted, som bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunen skal lægge vægt på anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile voksenrelationer og herunder vurdere, om en anbringelse i en plejefamilie, jf. § 66, nr. 1-3, er mest hensigtsmæssig.

Stk. 3. Hvis barnet eller den unge har søskende, der er anbragt uden for hjemmet, skal kommunalbestyrelsen vælge samme anbringelsessted, medmindre de øvrige søskendes eller barnets eller den unges behov eller andre væsentlige forhold taler imod dette.

Stk. 4. Forud for anbringelsen skal kommunalbestyrelsen hjælpe barnet eller den unge med at finde en person i barnets eller den unges familie eller netværk, som kan udpeges til at være dennes støtteperson under anbringelsen. Kommunen kan efter behov dække støttepersonens udgifter til telefon, transport og lignende.

524. Når det er besluttet at anbringe et barn eller en ung uden for hjemmet, skal kommunen træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted, så det er i overensstemmelse med den handleplan, der efter servicelovens § 140 skal være udarbejdet forud for beslutningen.

Kommunen skal vælge, hvilket konkret anbringelsessted der skal anvendes. Kommunen kan med fordel anvende Tilbudsportalen, der er et redskab til at vælge det konkrete anbringelsessted, se punkt 523. En afgørelse efter servicelovens § 68 b, stk. 1 er ikke alene en afgørelse om, hvilken type af anbringelsessted der skal anvendes, dvs. at det ikke alene er en afgørelse om, hvorvidt der skal anvendes døgninstitution, eget værelse, netværksplejefamilie, plejefamilie eller et godkendt opholdssted. En afgørelse efter servicelovens § 68 b, stk. 1 dækker valget af det konkrete fysiske sted, dvs. om der f.eks. vælges den ene plejefamilie frem for den anden. De forskellige typer af anbringelsessteder gennemgås i kapitel 18.

525. Kommunens afgørelse om valg af anbringelsessted skal træffes i overensstemmelse med handleplanen, hvilket indebærer, at der ud fra det beskrevne formål og de konkrete mål med anbringelsen skal vælges et anbringelsessted, der kan bidrage til at disse mål opnås. Formålet med anbringelsen og de konkrete mål for anbringelsen skal således være styrende for valget af anbringelsessted.

Derfor er det centralt, at barnets eller den unges forhold er grundigt undersøgt med en undersøgelse efter servicelovens § 50, og at målene og delmålene med anbringelsen er klart beskrevet i handleplanen. Når det indledende arbejde er gjort grundigt, har kommunen et godt udgangspunkt for at identificere egnede anbringelsessteder, som kommunen har mulighed for at indgå i en dialog med. På den måde sikres det, at kommunen og anbringelsesstedet, der har et medansvar for at sikre, at det modtager børn og unge, som det er egnet til at hjælpe, fra starten får valgt det rigtige anbringelsessted. Det er vigtigt for kontinuiteten i barnets eller den unges liv, at der fra starten vælges det rigtige anbringelsessted, således at barnet eller den unge i videst muligt omfang kan undgå de brud og belastninger, som ændringer af anbringelsesstedet altid vil indebære. Hvis barnet eller den unge tidligere har været i aflastning i en plejefamilie, vil det være relevant at

overveje, om det pågældende sted kan anvendes som anbringelsessted, således at der skabes kontinuitet i opvæksten.

Hvis kommunen vælger et generelt godkendt anbringelsessted, er det meget vigtigt, at den anbringende kommune foretager supplerende undersøgelser med henblik på, om barnet eller den unge vil være velplaceret i netop dette anbringelsessted. De supplerende undersøgelser tager udgangspunkt i den generelle godkendelse af anbringelsesstedet. Undersøgelserne vil herefter først og fremmest gå ud på en vurdering af, om de personlige ressourcer i anbringelsesstedet og tilbuddene i tilknytning til anbringelsesstedet svarer til barnets eller den unges behov og målene med anbringelsen. Det vil ofte være relevant, at barnet eller den unge og forældrene besøger stedet, inden der træffes afgørelse om valg af anbringelsessted.

Jf. bestemmelsen i servicelovens § 140 om handleplaner kan målene med anbringelsen dække et bredt spektrum af forhold. Kommunen skal derfor anlægge en bred vurdering af anbringelsesstedets egnethed. Det betyder, at ikke blot anbringelsesstedets egne tilbud skal vurderes, men at der også skal lægges vægt på f.eks. barnets eller den unges mulighed for at bevare kontakten til familie, venner, fritidsaktiviteter m.v., og på hvorvidt det pågældende lokalsamfund har de tilbud, f.eks. pasnings-, uddannelses-, eller arbejdstilbud, det pågældende barn eller den pågældende unge har behov for, og som er fastlagt i handleplanen, jf. servicelovens § 140. Desuden er det hensigtsmæssigt i forhold til at sikre et godt forløb, at barnets eller den unges ønsker søges tilgodeset, hvis ønskerne er i overensstemmelse med formålene med anbringelsen.

Hvis et barn eller en ung har været hjemgivet i en periode, og det senere bliver nødvendigt med en genanbringelse, bør kommunen overveje, om det er hensigtsmæssigt og muligt for barnet eller den unge at vende tilbage til det anbringelsessted, hvor det tidligere har været anbragt.

Desuden er det oplagt, at kommunen i forbindelse med valget af det konkrete anbringelsessted, lægger vægt på tidligere erfaringer med brug af netop dette anbringelsessted. Kommunen kan f.eks. selv foretage en systematisk opsamling af erfaringerne med forskellige anbringelsessteder eller kontakte andre kommuner, der tidligere har gjort brug af det pågældende sted. Dette skal ske under hensyntagen til de generelle regler om videregivelse og indhentelse af oplysninger.

Ved valg af anbringelsessted til børn og unge fra etniske minoriteter må kommunen tage tilbørligt hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund giver anledning til. Der må særligt lægges vægt på hensynet til, at der skabes sammenhæng i barnets eller den unges opvækst. UFC Børn og Unges bog »Fra Udfordring til Udvikling« fra 2005 om anbringelser af børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk redegør for, at det ofte ikke er nødvendigt med særlige arbejdsmetoder og -redskaber over for disse børn og unge. Det handler i højere grad om at have forståelse for de vilkår, der kan gøre det sværere for forældre og børn at håndtere en anbringelse: Det kan f.eks. være sprogproblemer, andre samfundsforståelser, eller forhold som at anbringelsesstedet mangler personale med samme etniske baggrund eller personale med forståelse for familiens etniske baggrund.

Ved valg af anbringelsessted i sager om adoption bør kommunen overveje at kontakte Adoptionsnævnet for at forhøre sig om, hvorvidt der er plejefamilier, som er godkendt til pleje med henblik på adoption. Læs mere herom i Familiestyrelsens Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, [vejledning nr. 9769 af 30.09.2009](#).

526. Kommunen skal vælge anbringelsessted ud fra en konkret vurdering af stedets egnethed til at imødekomme barnets eller den unges behov for særlig støtte. I den forbindelse skal kommunen vurdere anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile omsorgsrelationer. Af servicelovens § 68b, stk. 2, fremgår det således, at børn og unge skal anbringes i en plejefamilie, en

kommunal plejefamilie eller i en netværksplejefamilie, hvis det konkret vurderes at være hensigtsmæssigt af hensyn til barnets eller den unges behov. Servicelovens § 68b, stk. 2, ændrer ikke ved, at kommunalbestyrelsen ved valg af konkret anbringelsessted altid skal vælge det anbringelsessted, som bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov. Bestemmelsen har i stedet til formål at præcisere, at børns og unges behov for et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og kontinuerlige relationer til voksne, skal indgå i kommunalbestyrelsens valg af anbringelsessted. Servicelovens § 68 b har således til hensigt sikre, at børn og unge bliver anbragt hos en plejefamilie i de tilfælde, hvor det vurderes at være mest hensigtsmæssigt at give dem mulighed for at profitere af de mere familiære rammer, som denne anbringelsesform indebærer. Det betyder, at det i hvert enkelt tilfælde konkret skal overvejes, om det vil være mest hensigtsmæssigt for barnet at blive anbragt hos en plejefamilie, og at der, hvis det vurderes hensigtsmæssigt, herefter skal vælges en plejefamilieanbringelse. Servicelovens § 68b lægger ikke op til, at kommunalbestyrelsen skal vurdere, i hvor vidt omfang de enkelte ansatte/fagpersoner på et opholdssted eller en døgninstitution kan tilbyde barnet eller den unge nære og kontinuerlige omsorgsrelationer.

Det skal understreges, at ikke alle børn og unges behov vil kunne varetages bedst i en plejefamilie. Nogle grupper af børn og unge vil have et behandlingsbehov, der tilsiger, at de anbringes i en plejefamilie og modtager den nødvendige støtte og behandling sideløbende hermed efter de støttemuligheder, som § 52, stk. 3, rummer. Anbringelsen i en plejefamilie i sådanne tilfælde skal derfor ses som et supplement til en professionel indsats. F.eks. kan et barn eller en ung være anbragt i en plejefamilie sideløbende med, at det modtager behandling på en specialiseret institution. I andre tilfælde vil barnet derimod have et støttebehov, der tilsiger, at der i stedet må ske anbringelse på en specialiseret døgninstitution eller et opholdssted.

527. Kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune skal så vidt muligt vælge det samme anbringelsessted, hvis der er flere søskende i en familie, der skal anbringes eller er anbragt. Kommunalbestyrelsen kan dog undlade at anbringe barnet eller den unge på samme anbringelsessted som eventuelle søskende, hvis de øvrige søskendes behov, barnets eller den unges behov eller andre væsentlige forhold taler imod dette. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor barnet har et støttebehov, der er meget forskelligt fra den eller de anbragte søskendes, og at den indsats, der er behov for, derfor ikke kan tilbydes på det samme anbringelsessted.

528. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til aktivt at hjælpe barnet eller den unge, som skal anbringes, med at identificere en person i familien eller netværket, som barnet eller den unge har tillid til, og som kan være barnet eller den unges støtteperson under anbringelsen. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med kommunalbestyrelsens forpligtelse til systematisk at inddrage familie og netværk, jf. servicelovens § 47, samt forpligtelsen til forud for anbringelsen at have undersøgt de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne jf. lovens § 50, stk. 6.

Kommunalbestyrelsens forpligtelse består i at tale med barnet eller den unge om, hvem i familien eller netværket, de har en særlig tillid til, og som de selv kunne forestille sig kunne være deres støtteperson. Det kan f.eks. være en skolelærer, nabo, fodboldtræner, familiemedlem eller en anden i netværket, som barnet har tillid til. Denne forpligtelse kan f.eks. opfyldes ved at gennemføre en samtale herom i forbindelse med børnesamtalen, jf. lovens § 48.

Der er tale om en ret for barnet eller den unge til, at kommunalbestyrelsen aktivt undersøger mulighederne for en støtteperson i barnets eller den unges familie eller netværk. Det betyder dels, at der ikke er en pligt for barnet til at modtage en støtteperson. Der kan derfor være tilfælde, hvor

barnet eller den unge ikke ønsker, at den eksisterende relation med en voksenperson bliver formaliseret ved at udpege denne som støtteperson. Endvidere betyder det, at der ikke er pligt til at give barnet en støtteperson, hvis årsagen hertil alene er, at det ikke er muligt for kommunen at finde en person, som vurderes at være egnet til at være støtteperson til barnet, eller hvis den eller de personer, som vurderes egnede, ikke ønsker at være støttepersoner for barnet eller den unge. Hvis barnet identificerer en støtteperson, skal det overvejes, om støttepersonen vil kunne udgøre en stabil voksenkontakt i barnets eller den unges liv med positiv betydning for barnets eller den unges fremtidige udvikling.

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at den identificerede person vil være hensigtsmæssig for barnet eller den unge at have som støtteperson, skal der tages kontakt til vedkommende for at afklare, om denne ønsker at være støtteperson for barnet. Hvis dette er tilfældet kan der i samarbejde med barnet eller den unge og støttepersonen udarbejdes en aftale om, hvordan kontakten vedligeholdes under anbringelsen. Der er ikke krav om formaliserede møder mellem barnet eller den unge og støttepersonen, en bestemt mødefrekvens eller andet. Det vil være barnet eller den unge, støttepersonen og kommunalbestyrelsen, der skal aftale omfanget. Hvis kommunalbestyrelsen vurderer det nødvendigt, kan omfanget af samværet fastsættes efter lovens § 71.

Kommunalbestyrelsen skal i den forbindelse vurdere, om der er behov for at dække støttepersonens udgifter til transport, telefon eller andre lignende udgifter, således at manglende mulighed for at betale for dette ikke kommer til at fungere som en barriere for, at kontakten kan vedligeholdes. Det er dog ikke hensigten med bestemmelsen, at støttepersonen skal ansættes eller aflønnes af kommunalbestyrelsen, da der netop lægges op til at styrke barnets eller den unges forbindelse til en person, der har et personligt engagement og/eller en følelsesmæssig forpligtelse over for barnets eller den unge.

Støttepersonen kan få de relevante kontaktoplysninger om barnet sag, som er nødvendige, for at støttepersonen kan opretholde kontakten med barnet eller den unge. Det kan f.eks. dreje sig om oplysninger vedr. adresse og kontaktperson på anbringelsesstedet.

Akutte sager der ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan

529. Selvom det kan være nødvendigt at gennemføre en anbringelse akut, og det således ikke er forsvarligt at afvente udarbejdelsen af en handleplan efter servicelovens § 140, skal valget af anbringelsessted træffes på baggrund af den foreliggende viden, og den kortfattede beskrivelse af formålet med anbringelsen, som kommunen under alle omstændigheder har pligt til at udfærdige. Kommunen skal snarest muligt udarbejde en handleplan derefter, se herom i punkt 294.

Ved udlandsophold

530. Efter servicelovens § 2 er det en forudsætning for ydelse af hjælp, at modtageren opholder sig lovligt her i landet.

Der er derfor ikke hjemmel i serviceloven til at finansiere børns og unges ophold i udlandet. Dette gælder, uanset om anbringelsen formelt sker på et her i landet beliggende anbringelsessted, der driver afdelinger eller andre projekter i udlandet. Der er heller ikke hjemmel til at dispensere herfra.

I denne forbindelse ses der dog bort fra almindelige ferieophold eller lejrskoler, der indgår i opholdet på et anbringelsessted, der ligger i Danmark, ligesom der ses bort fra længerevarende udlandsophold for børn og unge anbragt i plejefamilier i tilfælde, hvor opholdet er en naturlig følge af, at barnet eller den unge indgår i familielivet på lige fod med eventuelle andre børn. Det skal bemærkes, at kommunens pligt til at føre et løbende tilsyn med anbringelsen, jf. servicelovens §

148, fortsat vil gælde under sådanne længerevarende udlandsophold, samt at der skal tages højde for barnet eller den unges mulighed for samvær med forældrene.

Samtidig kan der ydes støtte til ophold på et dansk skib, der sejler i dansk eller udenlandsk farvand under forudsætning af, at skibsprojektet og fartplanen er godkendt af Søfartsstyrelsen, jf. punkt 488 om skibsprojekter. Opholdet på skibet anses i dette tilfælde for ophold på dansk territorium.

Særlige regler for Grønland og Færøerne

531. Der er dog mulighed for at anbringe børn og unge i Grønland eller på Færøerne, ligesom de grønlandske og færøske myndigheder kan anbringe et barn eller en ung her i landet. Det følger af bekendtgørelse nr. 1389 af 12. december 2006 om besøgsrejser og ophold i Danmark eller Grønland i tilbud i boformer for personer fra Grønland og Danmark, som skal opholde sig i Danmark eller Grønland i tilbud i boformer samt bekendtgørelse nr. 1388 af 12. december 2006 om besøgsrejser og ophold i Danmark eller på Færøerne i tilbud i boformer, der beskriver de tilsvarende regler for aftaler med Færøerne.

Anbringelsen skal ske på initiativ fra de sociale myndigheder i det land, hvor barnet eller den unge aktuelt bor. Anbringelsen etableres på baggrund af en aftale mellem myndighederne i de pågældende lande. De sociale myndigheder i det land, hvor barnet eller den unge skal anbringes udarbejder et forslag til en handleplan for opholdet, der skal angive formålet, den forventede varighed samt vilkårene for tilsynet. Derudover skal den anbringende kommune udarbejde en handleplan i samarbejde med den kommune i anbringelseslandet, hvor barnet eller den unge får ophold. Den anbringende kommune skal mindst hver halve år sende en redegørelse for anbringelsen til myndighederne i anbringelseslandet, der skal anvendes ved revisionen af handlingsplanen. Den anbringende kommune skal dække udgifterne til samvær med barnet eller den unge. Det er den anbringende kommune, der skal afholde udgifterne til anbringelsen.

Eksempel: Peter er født i Danmark, hvor han har boet sammen med sin færøske mor. Da moderen ikke længere er i stand til at tage sig af ham pga. psykisk sygdom, beslutter den danske kommune sig for at tage kontakt til en kommune på Færøerne med henblik på en anbringelse på Færøerne, hvor hans far og øvrige familie bor. Den færøske kommune accepterer, at Peter anbringes på Færøerne. Begge kommuner udarbejder en handleplan for indsatsen, der i det hele finansieres af de danske myndigheder. Den danske kommune dækker rejseudgifterne til, at Peter sammen med en pædagog kan besøge moderen i Danmark nogle gange om året.

Inddragelse af forældrene og barnet eller den unge i valget af anbringelsessted

532. Forældrenes og barnets eller den unges accept af det konkrete anbringelsessted har stor betydning for, at indsatsen kan blive til barnets bedste. Forskningen har således vist, at konflikter mellem forældrene og anbringelsesstedet påvirker barnet meget negativt. Derfor bør der lægges vægt på at inddrage både forældrene og barnet eller den unge i valget af anbringelsessted. Det vil f.eks. oftest være konstruktivt, at forældrene og barnet eller den unge besøger anbringelsesstedet, før der træffes afgørelse om valg af anbringelsessted. Det er under alle omstændigheder et krav, at barnet eller den unge tilbydes en samtale, før der træffes afgørelse om valg af anbringelsessted, således at barnets eller den unges holdning og ønsker så vidt muligt kommer til at indgå som grundlag for valget af anbringelsesstedet, se punkt 254 om høring af barnet eller den unge.

Der er ikke krav om, at forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge samtykker til kommunens valg af anbringelsessted, men det er hensigtsmæssigt, at der så vidt muligt søges tilvejebragt en fælles forståelse for valget eller et egentligt samtykke, da det kan gøre det

efterfølgende samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet lettere. Til gengæld har både forældremyndighedsindehaveren og børn, der er fyldt 12 år, adgang til at klage over kommunens afgørelse om valg af det konkrete anbringelsessted. Dvs. at der f.eks. kan klages over, at kommunen vælger et bestemt opholdssted frem for et andet. En klage over kommunens valg af anbringelsessted har som hovedregel opsættende virkning. Se i øvrigt punkt 680 om reglerne i forbindelse med klage over valget af anbringelsessted.

Stillingtagen til skolegang i forbindelse med valg af anbringelsessted

533. I forbindelse med valget af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang, jf. servicelovens § 68b, stk. 1. Det betyder, at der som udgangspunkt skal være taget stilling til det konkrete skoletilbud, inden anbringelsen iværksættes. Derfor bør valget af anbringelsessted finde sted på grundlag af en tværfaglig vurdering, hvor også pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) inddrages.

Skolegangen er meget vigtig for anbragte børn og unge. Både socialt set i forhold til barnets eller den unges hverdag og muligheder for venskaber. Men også i forhold til barnets eller den unges videre muligheder for uddannelse og beskæftigelse. Derfor er det vigtigt, at der fra starten bliver taget hånd om denne problemstilling. Kravet om stillingtagen til skolegang allerede i forbindelse med valget af anbringelsessted skal således sikre, at det som hovedregel er besluttet, hvor barnet eller den unge skal gå i skole, før en anbringelse gennemføres.

Baggrunden for denne bestemmelse er for det første, at barnets eller den unges behov i forhold til skoletilbud kan have stor betydning for, hvilket anbringelsessted der vælges. F.eks. kan det spille en rolle for valget af anbringelsessted, at der findes en folkeskole tæt på en plejefamilie, hvor det vurderes, at barnet vil kunne få et konstruktivt skoleforløb både fagligt og socialt eller, at der er en specialskole, som er egnet til at varetage barnets eller den unges særlige behov. Ved valget af anbringelsessted skal kommunen således sikre sig, at barnet eller den unge kan få dækket behovet for undervisning, helst på en lokal folkeskole eller, hvis det er nødvendigt, på opholdsstedets interne skole eller i et andet specialundervisningstilbud. Baggrunden for bestemmelsen er derudover et ønske om at undgå, at barnet eller den unge i forbindelse med en anbringelse oplever en periode uden skolegang, alene fordi spørgsmålet om skolegang ikke er afklaret.

Hvis det overhovedet er muligt, er det vigtigt, at børn i den undervisningspligtige alder søger de lokale skoler, blandt andet med det formål at det sikres, at de bliver en del af lokalsamfundet. Det er vigtigt, at der etableres en god kontakt mellem anbringelsesstedet og skolen, så det sikres, at barnet bliver en integreret del af klassen fra starten af undervisningsforløbet. Det indebærer en god forberedelse af skolestarten. Udviklings- og Formidlingscentret for Socialt Arbejde med Børn og Unge (UFC Børn og Unge) har lavet en undersøgelse af, hvorvidt anbragte børn og unge formår at blive en integreret del af undervisnings- eller pasningstilbuddet. Undersøgelsen viser, at det er svært for disse børn og unge at blive integreret, og det er derfor vigtigt, at der etableres et godt samarbejde inden skolestart. Se »Normalsystemets rummeliggørelse og anbringelser« fra 2005.

I de tilfælde, hvor et barn eller en ung på grund af alvorlige skoleproblemer anbringes i en institution eller et opholdssted med egen skole, må det tilstræbes, at barnet eller den unge så snart som muligt flyttes til den lokale folkeskole. Undervisningen i døgninstitutionen eller på opholdsstedet må i samarbejde med den lokale skole tilrettelægges på en sådan måde, at dette formål fremmes.

Hvis det skønnes nødvendigt at undervise et anbragt barn på anbringelsesstedet, skal barnet have en undervisning, der står mål med undervisningen i folkeskolen, herunder afgangsprøve, men den skal tilrettelægges, så den svarer til hver enkelt elevs særlige behov, og således at der arbejdes for, at barnet kommer i den lokale folkeskole. Der skal f.eks. tages hensyn til, at barnet har

koncentrationsproblemer, der gør det nødvendigt med meget afvekslende undervisning. Der henvises til bestemmelserne i folkeskolelovens § 22, stk. 5 og 6, og til Undervisningsministeriets vejledning nr. 9319 af 26. juni 2009 om specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder. Det er skoleforvaltningen i den stedlige kommune, der skal føre tilsyn med undervisningen på stedet.

Stillingtagen til spørgsmål om skolegang må dog ikke medføre, at en anbringelse forsinkes. Det betyder, at kommunen om nødvendigt må træffe afgørelse om valg af anbringelsessted, selv om skolemyndighederne ikke har taget stilling til, hvilket skoletilbud barnet eller den unge skal have under anbringelsen. Det kan f.eks. være nødvendigt i situationer, hvor anbringelsen skal ske akut, eller hvor skolemyndighederne har brug for tid til udredning og vurdering, før valg af skoletilbud kan træffes. I alle tilfælde skal tilrettelæggelsen af barnets eller den unges skolegang dog påbegyndes samtidig med valget af anbringelsessted.

Hvilken kommune træffer afgørelse om skoletilbuddet, og hvilken kommune betaler for skoletilbuddet

534. Selve afgørelsen om, hvilket skoletilbud barnet eller den unge skal have, træffes af skolemyndigheden i den stedlige kommune, hvilket vil sige den kommune, hvor anbringelsesstedet er beliggende. Derfor bør der fra starten etableres et samarbejde mellem den anbringende kommune og skolemyndigheden i den stedlige kommune, hvor anbringelsesstedet er beliggende.

Når et barn eller en ung er anbragt, har den stedlige kommune i henhold til folkeskoleloven forpligtigelse til at tilbyde barnet eller den unge den relevante undervisning. Det betyder, at skolemyndigheden i den kommune, hvor anbringelsesstedet er beliggende, har en forpligtigelse til at tilbyde barnet eller den unge den relevante undervisning – herunder beslutte om barnet eller den unge kan undervises i den almindelige folkeskole eller skal modtage specialundervisning. Ifølge folkeskoleloven har kommunalbestyrelsen således det overordnede ansvar for kommunens skolevæsen, og kommunalbestyrelsen skal påse, at alle undervisningspligtige børn i kommunen indskrives i folkeskolen eller får en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Skolemyndigheden i den stedlige kommune har således ansvaret for undervisningen af det anbragte barn. Skolemyndigheden i den stedlige kommune har ligeledes pligt til at føre tilsyn med det undervisningstilbud, som barnet eller den unge modtager. Se i øvrigt »Manual om tilsyn med specialundervisning i dagbehandlingstilbud og opholdssteder«, Undervisningsministeriets håndbogsserie nr. 2-2010, der også omhandler retningslinjer i forbindelse med visitationen til skoletilbud.

Udgangspunktet er, at det er den kommune, hvor barnet er tilmeldt folkeregistret, der skal dække udgifterne til skolegangen. Hvis folkeregisterkommunen beder den anbringende kommune om at dække udgifterne til skolegangen, er den anbringende kommune forpligtet til at dække udgifterne. Det gælder, selv om det er den stedlige kommune, som beslutter, hvilket undervisningstilbud barnet eller den unge skal have. Den anbringende kommune har således pligt til at refundere de udgifter, som den stedlige kommune har i forbindelse med undervisningen af barnet eller den unge. Dette gælder også udgifter til f.eks. støttepædagog i undervisningen. Se i øvrigt Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 355 af 24. april 2006 om hvilken kommune udgifterne til folkeskolens undervisning m.v. endeligt påhviler.

Fritidsliv og kontakt med det omgivende samfund

535. Der bør tilstræbes en så nær kontakt mellem børnene eller de unge og det omgivende samfund, som det findes muligt og forsvarligt. Denne opmærksomhed følger også af, at det skal

fremgå af handleplanen efter servicelovens § 140, hvilke mål og delmål man vil opstille i relation til fritidsliv og venskaber. Anbringelsesstedet bør så vidt muligt etablere kontakt til de lokale klubber og fritidstilbud m.v., da anbragte børn og unge ofte vil opleve fritidstilbudene som et fristed uden professionelle voksne, hvilket er vigtigt at tilbyde dem. Kontakten kan gå begge veje, således kan der skabes en naturlig kontakt til egnens børn og unge ved at give disse adgang til at benytte opholdsstedets eller institutionens sportsplads eller lignende.

Bevilling af plads i et dagtilbud

536. Ligesom ved skoletilbud bør det overvejes, om det er hensigtsmæssigt for barnet at få tilbudt en plads i et dagtilbud, da dagtilbuddet ofte vil kunne styrke barnets integration blandt andre børn. En plads i et dagtilbud samt eventuelle udgifter til en støtteperson til barnet kan bevilges som et led i anbringelsen efter servicelovens § 52a. Se punkt 327.

Kommunens aftaler med anbringelsesstedet

537. Før barnet anbringes, indgår den anbringende kommune aftale med anbringelsesstedet om anbringelsens forventede varighed, og om de særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, uddannelse m.v., der er angivet i handleplanen. Det bør fremgå af aftalen, hvilken indsats der i det hele skal ydes af anbringelsesstedet. Det anbefales, at der indgås en skriftlig aftale herom med anbringelsesstedet.

I forbindelse med indgåelse af aftalen skal det tydeliggøres, at der forudsættes et tæt samarbejde mellem den anbringende kommune, forældrene og anbringelsesstedet.

Det er meget vigtigt for anbringelsesstedet, at det modtager alle de oplysninger vedrørende barnet eller den unge, som har betydning for anbringelsesstedets opgave med hensyn til barnet eller den unge. Der kan i den forbindelse henvises til, at private, der efter aftale udfører opgaver efter serviceloven, er omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven, når opgaven udføres. Der henvises til Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Den handleplan for barnet eller den unge, som den anbringende kommune har udarbejdet, er primært et arbejdsredskab for kommunen selv. Indeholder handleplanen alene oplysninger, som er af relevans for anbringelsesstedet, vil handleplanen kunne udleveres til anbringelsesstedet til støtte for arbejdet med barnets eller den unges problemer. Det væsentligste er imidlertid, at kommunen i sin aftale med anbringelsesstedet på baggrund af handleplanen klart definerer, hvilken indsats der skal ydes over for barnet eller den unge. Hvis forældremyndighedsindehaveren giver samtykke til det, kan både handleplan og undersøgelse efter servicelovens § 50 udleveres til anbringelsesstedet, hvis de ikke indeholder personfølsomme oplysninger om andre personer.

Inden anbringelsen aftales arten og omfanget af den anbringende kommunes bistand, herunder den fornødne faglige støtte og supervision under opholdet, som er afhængig af anbringelsesstedets ressourcer og faglige viden samt barnets eller den unges særlige problemstillinger.

Endvidere aftales det nærmere, hvordan og i hvilket omfang anbringelsesstedet skal indgå i et samarbejde med den anbringende kommune om barnets eller den unges samvær og kontakt med forældrene. I en række tilfælde vil samværet foregå på anbringelsesstedet, men der kan være tilfælde, hvor det er nødvendigt at flytte samværet væk fra stedet af hensyn til barnet eller den unge.

Aftalen bør desuden indeholde bestemmelser om opsigelsesvarsel for begge parter samt om betalingen for opholdet og eventuelt nærmere om, hvad betalingen skal dække. En plejefamilie kan ikke få dækket merudgifter efter servicelovens § 41, da der ikke er tale om, at barnet bliver forsørget i hjemmet, som er betingelsen for hjælp efter denne bestemmelse. Hvis der er udgifter

forbundet med behandlingen af et barn eller en ung med en funktionsnedsættelse, skal udgifterne hertil således dækkes som led i selve anbringelsen.

En kontrakt mellem den anbringende kommune og en plejefamilie eller et opholdssted bør ikke indgå i selve børnesagen, da det alene angiver retsforholdet mellem plejefamilien og kommunen. Oplysninger om vederlag og supervision vil indgå i kontrakten, mens dækningen af øvrige ydelser til plejebarnet skal fremgå af børnesagen. Forældrenes adgang til aktindsigt i kontrakten mellem kommunen og anbringelsesstedet kan alene ske med henvisning til offentlighedsloven.

Underretning af stedlig kommune

538. Efter servicelovens § 68 b, stk. 1 skal den anbringende kommune altid underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen, hvis anbringelsesstedet ligger i en anden kommune end den anbringende. På den måde sikres det, at den stedlige kommune er bevidst om sit ansvar for at føre tilsyn med forholdene på generelt godkendte anbringelsessteder, og at der tages hånd om skolegang, pasningstilbud og lignende. Desuden vil den stedlige kommune skulle oplyse den anbringende kommune om forhold på anbringelsesstedet, som giver anledning til bekymring.

Regulering af barnets forhold under anbringelsen, servicelovens § 69, stk. 1

539. Efter servicelovens § 148 skal den anbringende kommune løbende føre tilsyn med barnet eller den unge og sikre, at barnets eller den unges behov tilgodeses under anbringelsen.

Når et barn eller en ung bliver anbragt uden for hjemmet, bliver forældremyndigheden ikke frataget forældrene. Det betyder, at der er en række forhold, som det som udgangspunkt alene er forældrene, der kan tage stilling til. I nogle tilfælde vil barnet eller den unge selv kunne tage et spørgsmål op. Det beror på lovgivningen inden for det enkelte område, hvilke rettigheder barnet eller den unge har.

Retten til at bestemme over en række meget personlige forhold vedrørende barnet eller den unge vil fortsat under en anbringelse tilkomme forældremyndighedsindehaveren. Som typiske eksempler på spørgsmål, som det tilkommer forældrene at træffe bestemmelse om, kan nævnes spørgsmål om dåb (navngivning) og konfirmation.

Selvom barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet, og dermed hører under den anbringendes kommunes ansvar, er det vigtigt at holde opmærksomheden på, at der normalt fortsat er nogle forældre, der ønsker indflydelse på deres børns liv. Mange forældre ønsker at samarbejde med kommunen, hvilket blandt andet bør tilskyndes ved så vidt muligt at give forældrene indflydelse på væsentlige beslutninger i barnets eller den unges liv.

Hvis der er tale om faktisk forvaltningsvirksomhed, som f.eks. valg af en praktiserende læge, skole, indkøb af tøj og lignende skal der ikke træffes afgørelse efter denne bestemmelse. Normalt vil det være ting, som den anbringende kommune i samarbejde med anbringelsesstedet træffer afgørelse om, men det bør overvejes, hvilke af disse ting, som forældremyndighedsindehaveren med fordel kan få indflydelse på, så vedkommende stadig har indflydelse på sit barns liv og oplever sig som forælder. Anbringelsesstedet har mulighed for at handle inden for rammerne af kommunens beslutninger efter denne bestemmelse, men kan ikke beslutte, at et barn skal i behandling, vælge skoletilbud og lignende, da det alene er den anbringende kommune, der kan træffe beslutning efter servicelovens § 68b, stk. 1.

Forældrene bevarer forældremyndigheden under anbringelsen, men i praksis har den anbringende kommune en vidtgående adgang til at træffe beslutninger om barnets eller den unges forhold, når det er nødvendigt.

Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker at samarbejde, eller den anbringende kommune vurderer, at der i overensstemmelse med formålet med anbringelsen er behov for en afgørelse om barnets eller den unges forhold, som forældremyndighedsindehaveren ikke er enig i, kan den anbringende kommune træffe afgørelse efter servicelovens § 69, stk. 1. Der kan træffes afgørelse om barnets eller den unges behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket, anbringelsessted m.v.

Hvilke forhold, forældremyndighedsindehaveren selv kan beslutte, og hvilke forhold den anbringende kommune træffer afgørelse om, reguleres af, hvad der er nødvendigt af hensyn til formålet med anbringelsen. De afgørelser, som kommunen kan træffe vedrørende barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, skal angå forhold, som det under hensyn til formålet med anbringelsen må anses for nødvendigt at træffe bestemmelse om. Afgørelser, der omhandler større ting, bør indarbejdes i handleplanen.

De afgørelser, som den anbringende kommune kan træffe, kan angå såvel forhold, som udtrykkeligt er omhandlet i handleplanen, som forhold, der er nye eller uomtalte. En række praktiske spørgsmål om barnets eller den unges dagligdag kan ligeledes nødvendiggøre en egentlig afgørelse fra kommunens side, såfremt der opstår konflikter med forældrene om disse spørgsmål.

Det følger af det vidtgående ansvar for barnet eller den unge, som den anbringende kommune overtager ved anbringelsen, at kommunen om nødvendigt kan træffe afgørelse om undersøgelse og lægebehandling af barnet eller den unge, herunder om indlæggelse til behandling på sygehus, såvel på somatisk som på psykiatrisk afdeling. Kommunen har kompetence til at vælge en praktiserende læge til barnet eller den unge, men særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje eller behandling bør fremgå af handleplanen.

Sådanne beslutninger bør så vidt muligt træffes i forståelse med forældremyndighedsindehaveren, ligesom forældremyndighedsindehaveren som klart udgangspunkt bør informeres i forbindelse med besøg på skadestuen eller lignende.

Den anbringende kommune kan også i forbindelse med udarbejdelsen af og revision af handleplanen bestemme, at forældremyndighedsindehaveren i overensstemmelse med formålet med anbringelsen kan få indflydelse på nærmere afgrænsede forhold som f.eks. skolevalg og fritidsaktiviteter og evt. selv afholde udgifterne hertil.

Fremsætter forældremyndighedsindehaveren anmodning om at få barnet eller den unge undersøgt for egen regning hos en læge, psykolog eller anden sagkyndig, som de selv vælger, træffer den anbringende kommune afgørelse om, hvorvidt anmodningen kan efterkommes. En sådan anmodning bør som udgangspunktet efterkommes, medmindre ganske tungtvejende modstående hensyn gør sig gældende. Disse hensyn må vurderes i forhold til formålet med anbringelsen samt en eventuel risiko for, at den ønskede undersøgelse kan volde barnet eller den unge skade.

Forældremyndighedsindehaveren kan klage til de sociale nævn over afgørelser efter denne bestemmelse.

Ændring af anbringelsessted

540. En ændring af barnets eller den unges anbringelsessted kan føles som en meget indgribende afgørelse for forældrene og barnet eller den unge. Derfor kræver en ændring af anbringelsesstedet samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. servicelovens § 69, stk. 2, jf. dog punkt 542. Det gælder uanset, om anbringelsen af barnet eller den unge uden for hjemmet er iværksat med eller uden samtykke. Desuden skal der efter servicelovens § 48 gennemføres en samtale med barnet eller den unge, før der træffes afgørelse om ændring af anbringelsesstedet, så det sikres, at barnet eller den unge har haft mulighed for at give sine holdninger og ønsker til kende, se punkt 254.

I de tilfælde, hvor der ikke kan opnås samtykke, forudsætter en ændring af anbringelsesstedet som hovedregel, at der træffes (fornyet) afgørelse i børn og unge-udvalget om, at anbringelsesgrundlaget efter servicelovens § 58 er opfyldt. Forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år har ret til advokatbistand, hvis der ikke er givet samtykke til flytningen. Flytningen kan i disse tilfælde ikke iværksættes, før børn og unge-udvalgets afgørelse foreligger. Hvis behovet for flytning er så akut, at det ikke kan afvente en behandling i børn og unge-udvalget, vil en afgørelse kunne træffes som en foreløbig afgørelse efter reglerne herom.

Børn og unge-udvalget har i disse situationer alene til opgave at tage stilling til anbringelsesgrundlaget, dvs. hvorvidt kriterierne i servicelovens § 58 for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke (fortsat) er til stede. Børn og unge-udvalget skal således ikke forholde sig til selve ændringen af anbringelsesstedet. Når børn og unge-udvalget har truffet afgørelse, er det kommunen, der træffer afgørelse om valg af anbringelsessted, hvilket med fordel kan ske ved hjælp af Tilbudsportalen, se punkt 506. Forældremyndighedsindehaveren og børn, der er fyldt 12 år, kan klage over kommunens afgørelse om valg af anbringelsessted. En klage over kommunens valg af anbringelsessted har som hovedregel opsættende virkning, se nærmere om klage over valg af anbringelsessted punkt 680.

Ændring af anbringelsessted ved frivillige anbringelser

441. Hvis anbringelsen af barnet eller den unge er sket efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, dvs. som en frivillig anbringelse, og der ikke kan opnås samtykke til ændret anbringelsessted, følger det af servicelovens § 69, stk. 4, at anbringelsesstedet kun kan ændres, hvis børn og unge-udvalget træffer afgørelse om, at anbringelsesgrundlaget efter servicelovens § 58 er opfyldt. Den frivillige anbringelse ændres således til en anbringelse uden samtykke. Når børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om, at der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, skal kommunen træffe afgørelse om, hvilket nyt anbringelsessted, der vælges, jf. servicelovens § 68 b, stk. 1.

Ændring af anbringelsessted ved anbringelser uden samtykke

542. Hvis anbringelsen er sket uden samtykke efter servicelovens § 58 eller § 60, kræver en ændring af anbringelsesstedet som hovedregel ligeledes en afgørelse i børn og unge-udvalget, om at anbringelsesgrundlaget efter servicelovens § 58 fortsat er opfyldt, hvis der ikke gives samtykke til ændringen. I den forbindelse fastsættes en ny genbehandlingsfrist efter servicelovens § 62.

Hvis forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, giver samtykke til, at der ikke skal træffes en fornyet afgørelse efter servicelovens § 58, kan kommunen træffe afgørelse om ændring af anbringelsessted uden at forelægge sagen for børn og unge-udvalget til efterprøvelse af, om tvangskriterierne i servicelovens § 58 fortsat er opfyldt. Hvis sagen ikke forelægges børn og unge-udvalget, kan forældremyndighedsindehaveren og den unge over 12 år fortsat klage over afgørelsen til de sociale nævn, jf. servicelovens § 167.

Baggrunden for, at der ikke er et ubetinget krav om forelæggelse for børn og unge-udvalget, når anbringelsesgrundlaget er servicelovens § 58, er, at børn og unge-udvalget alene har til opgave at tage stilling til anbringelsesgrundlaget. Hvis forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, ikke ønsker en fornyet efterprøvelse af, om tvangsgrundlaget er opfyldt, men alene modsætter sig kommunens plan om at ændre anbringelsesstedet, kan de derfor give samtykke til, at der ikke træffes fornyet afgørelse i børn og unge-udvalget efter servicelovens § 58, før kommunen træffer afgørelse om ændret anbringelsessted. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, kan i nogle tilfælde ønske at undgå en fornyet behandling i børn og unge-udvalget, fordi de finder dette for belastende.

Når børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om, at der fortsat er grundlag for en anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, skal kommunen træffe afgørelse om, hvilket nyt anbringelsessted der skal vælges, jf. servicelovens § 68 b.

543. De særlige regler i servicelovens § 69, stk. 2-4 finder kun anvendelse på de egentlige flyttesituationer, hvor ændringen af anbringelsesstedet er bestemt af det formål, der søges opnået ved anbringelsen. Bestemmelserne omfatter ikke de flytninger, der er nødvendige som følge af udefrakommende begivenheder, som f.eks. lukning af opholdsstedet eller plejefamiliens ophør som plejefamilie. I de tilfælde skal kommunen dog træffe afgørelse om valg af nyt anbringelsessted, jf. servicelovens § 68 b, hvilket giver forældrene og barnet, der er fyldt 12 år, klageadgang.

Ferieophold, indlæggelse af barnet eller den unge på sygehus el. lign. er ikke en ændring af anbringelsesstedet i bestemmelsens forstand, selv om der er tale om en fysisk flytning af barnet eller den unge. I de tilfælde skal kommunen ikke træffe afgørelse om valg af anbringelsessted efter servicelovens § 68 b. Barnet eller den unge vil således stadig være anbragt det samme sted, selv om barnet eller den unge i en periode opholder sig et andet sted, f.eks. på ferie.

Uanset hvad der er baggrunden for flytningen, eller om der er tale om en ændring af anbringelsesstedet, der er omfattet af reglerne i servicelovens § 69, stk. 2-4, er det centralt, at barnet eller den unge forberedes godt på en flytning. For barnet eller den unge vil en flytning normalt opfattes som et nyt brud, og det vil kunne skade barnets eller den unges mulighed for at skabe gode relationer siden hen, hvis flytningen ikke forberedes ordentligt. I forhold til det nye anbringelsessted gælder det ligesom ved førstegangsanbringelser, at det ofte vil være hensigtsmæssigt, at barnet eller den unge får mulighed for at besøge anbringelsesstedet inden flytningen. Det er vigtigt, at barnet eller den unge får lejlighed til at forberede sig på situationen og tage ordentligt afsked med børn og voksne på det hidtidige anbringelsessted. Er der tale om et barn eller en ung, der har været anbragt gennem længere tid, er det relevant, at kommunen overvejer, om det vil være nyttigt, at barnet eller den unge opretholder kontakten til børn eller voksne på det tidligere anbringelsessted. Barnet eller den unge kan således have fået så stærk tilknytning til børn eller voksne på anbringelsesstedet, at det kan være relevant, at kommunen træffer afgørelser efter servicelovens § 69, stk. 1, om samvær og kontakt med disse børn eller voksne.

Kommunens pligt til høring af anbringelsesstedet inden afgørelser om samvær, hjemgivelse og skift af anbringelsessted

544. Under en anbringelse af et barn eller en ung er anbringelsesstedet det sted, der til daglig får indtryk og viden om barnet og dets situation og behov. Derfor er kommunen forpligtet til at høre anbringelsesstederne i 3 indgribende typer af afgørelser vedrørende anbragte børn og unge, jf. servicelovens § 69, stk. 5:

- Afgørelser om samvær
- Afgørelser om hjemgivelse
- Afgørelser om skift af anbringelsessted

Høringspligten indebærer, at kommunen forud for disse afgørelser skal høre anbringelsesstedet. Kommunen er ikke forpligtet til at følge anbringelsesstedets udtalelse, men den skal indgå i grundlaget for og tillægges passende vægt i afgørelsen. Udtalelsen indgår derved også som materiale i eventuelle klagesager. En anmodning efter § 69, stk. 5 giver ikke anbringelsesstedet pligt til at udtale sig.

Der er ingen formkrav for selve høringen. Høringen kan således have karakter af en skriftlig udtalelse, et møde eller udtalelse per telefon. Det følger af almindelige forvaltningsretlige principper, at den kommunale forvaltning har notatpligt. Ved akutte sager kan

kommunalbestyrelsen undlade at høre anbringelsesstedet, inden afgørelsen træffes. Anbringelsesstedet skal dog efterfølgende høres, og udtalelsen skal lægges på sagen.

Det skal bemærkes, at anbringelsesstedet ikke med bestemmelsen i § 69, stk. 5, får partsstatus i sagen.

Kapitel 21

Samvær og kontakt med forældrene og andre fra netværket

545. I dette kapitel beskrives reglerne for samvær og kontakt med forældrene og andre fra netværket under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, herunder kommunens pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag samt om kommunens bidrag til, at der et godt samarbejde mellem forældre og anbringelsessted. Dernæst beskrives procedurerne i forbindelse med afbrydelse af kontakt m.v. I kapitlet beskrives også reglerne for børn og ungeudvalgets mulighed for at træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen

Samvær og kontakt med forældrene

Serviceoven:

§ 71. Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal under hensyntagen til barnets eller den unges bedste sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket.. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet. En ret til samvær og kontakt, der er aftalt mellem forældrene eller er fastsat i medfør af forældreansvarsloven, opretholdes under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, men kan reguleres eller midlertidigt ophæves efter reglerne i stk. 2-4.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal

om fornødent træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten. Ved afgørelsen lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen. Der kan ikke efter 1. pkt. træffes afgørelser, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden. En sådan afgørelse sidestilles med en afbrydelse af forbindelsen og skal træffes af børn og unge-udvalget efter stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre og barnet eller den unge skal støttes ved, at der er en tredje person til stede.

Stk. 3. Stk. 3 finder tilsvarende anvendelse under gennemførelsen af en børnefaglig undersøgelse efter § 50 under ophold på en institution eller indlæggelse på sygehus efter § 51.

Stk. 4. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan der træffes afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene.

Stk. 5. En afgørelse efter stk. 3 kan

træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.

Stk. 7. En afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler eller anden kommunikation med forældrene kan alene træffes efter § 123, stk. 2.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen i barnets opholdskommune kan yde støtte til udgifter til forældrenes transport i forbindelse med møder i barnets opholdskommune.

546. Børn og unge, som anbringes uden for hjemmet, har ret til samvær og kontakt med deres forældre og netværk, herunder søskendes, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer og venner mv. Det betyder, at hensynet til barnet eller den unges behov for og ønske om samvær skal stå over forældrenes ønske om kontakt og samvær. Kommunalbestyrelsen skal om fornødent træffe afgørelse om omfanget og om udøvelsen af samværet. Ved afgørelsen lægges særligt vægt på barnets eller den unges bedste og formålet med anbringelsen. Udgangspunktet for forvaltningens afgørelse om samvær skal være, at barnet eller den unge som hovedregel har brug for at bibeholde kontakten til de biologiske forældre. I den konkrete vurdering af omfanget af samvær med forældrene skal det derfor tillægges betydning, at et barn eller en ung som udgangspunkt har behov for og interesse i en hyppig kontakt til forældrene. Afgørelsen skal også inddrage forældrenes ønske om samvær med barnet eller den unge. Det er afgørende, at kommunalbestyrelsen i sine afgørelser tager hensyn til, at barnet eller den unge ikke skal opleve et samvær eller en kontakt med en forælder i de situationer, hvor selve kontakten vurderes som skadelig for barnets trivsel og udvikling. Det kan f.eks. være i situationer, hvor en forælder tidligere har udsat barnet eller den unge for vold eller seksuelle overgreb, og hvor samvær derfor vurderes at være til skade for barnet.

I forbindelse med vurderingen af barnets behov er kommunalbestyrelsen forpligtet til at sikre, at der finder en samtale sted med barnet eller den unge, jf. lovens § 48, hvorved barnet eller den unges holdning til en afgørelse om samvær kan tilvejebringes. På den baggrund skal barnet eller den unges mening tillægges vægt i forhold til barnets eller den unges modenhed og udvikling.

Selvom § 71 tillægger hensynet til barnet eller den unge en større vægt end hensynet til forældrene, er det forsat kommunalbestyrelsen, der efter en konkret vurdering træffer afgørelse om samværet, herunder om samværets omfang. Det bør fremgå af afgørelsen, hvis barnets eller den unges holdning ikke følges. Det er vigtigt, at kommunalbestyrelsen åbent og tydeligt gør barnet eller den unge opmærksom på, at der ikke er tale om, at barnet eller den unge selv skal tage beslutningen om samvær. Dermed kan det for det første undgås, at barnet eller den unge oplever selv at stå med ansvaret for beslutningen om samvær. For det andet skal barnet eller den unge vide, at

kommunalbestyrelsen ud fra hensynet til barnet selv kan træffe en anden afgørelse, der går imod, hvad barnet eller den unge selv har peget på.

Retten til samvær omfatter både en ret til at forældrene kan besøge barnet eller den unge og en ret til, at barnet eller den unge kan besøge forældrene. Dette gælder også for samværet med det øvrige netværk, bedsteforældre og søskende m.v. Retten til kontakt omfatter også brev-, e-mail- og telefonkontakt samt anden kommunikation. Udtrykket forældrene dækker både forældremyndighedsindehavere og forældre, der ikke har del i forældremyndigheden.

Det er af stor betydning for barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, at kontakten med forældrene opretholdes. Efter servicelovens § 71, stk. 1, påhviler det den anbringende kommune at sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes ved lige. Forpligtelsen omfatter begge forældrene, uanset hvem der har forældremyndigheden. Denne aktive forpligtelse for kommunen vil især få betydning, når det drejer sig om svage forældre. Hvis der er en ustabil kontakt, kan kommunen bede en eventuel bisidder efter servicelovens § 48a eller støtteperson efter servicelovens § 54 om at støtte forældrene i at opretholde kontakten eller ved, at man hjælper forældrene med transporten til anbringelsesstedet. Det er også muligt at se på, om der er personer i netværket, der kan støtte forældrene i at opretholde kontakten.

Foruden selve bestræbelsen på at holde kontakten ved lige kan det i nogle sager være hensigtsmæssigt, at der arbejdes på at forbedre kontaktens kvalitet. I disse tilfælde kan der efter servicelovens § 52 træffes afgørelse om f.eks. rådgivning eller familiebehandling sideløbende med anbringelsen.

Der kan desuden være behov for særlige tiltag, hvis forældrene ikke taler dansk. Det er således centralt, at forældrene og barnet eller den unge ikke med tiden mister evnen til at kunne kommunikere nuanceret på grund af sproglige problemer. I sådanne tilfælde kan der sættes ind både i forhold til at sikre, at barnet eller den unge vedligeholder sit modersmål og i forhold til at sikre forældrene bedre danskkundskaber.

Udgifter til samvær med barnet eller den unge er som udgangspunkt udgifter, som forældrene selv må afholde. Familien har dog mulighed for at søge om, at anbringelsesstedet udbetaler kostpenge for den periode, hvor barnet eller den unge er på samvær hos forældrene. Servicelovens § 52 a, giver endvidere mulighed for at yde støtte til udgifter til samvær, f.eks. til transport i forbindelse med samværet, se punkt 94.

Om samvær og kontakt med andre end forældrene henvises til punkt 558.

Information til forældrene og forebyggelse af konflikter mellem forældre og anbringelsessted

547. I forbindelse med at den anbringende kommune skal sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes ved lige, skal kommunen sørge for, at relationen mellem børn og forældre i videst muligt omfang er til barnets eller den unges bedste.

Da det påvirker anbragte børn og unge negativt, hvis der er konflikt mellem forældrene og anbringelsesstedet, skal den anbringende kommune bl.a. medvirke til at forebygge sådanne konflikter. For forældrene er det som oftest en vanskelig proces, at barnet anbringes, og forældrene ønsker ofte god information om barnets hverdag og en fornemmelse af, at de fortsat opfattes som forældre til barnet eller den unge. Derfor har kommunen pligt til at sikre, at forældrene får den relevante information om barnets eller den unges hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældre og anbringelsessted.

Forældrene skal have mulighed for at danne sig et indtryk af barnets eller den unges dagligdag, herunder forholdet til daginstitution, skole eller uddannelsessted, samt forholdet til venner, aktiviteter og lignende. Der er ikke tale om, at forældrene har krav på en detaljeret beskrivelse af alle forhold i barnets eller den unges liv, men forældrene skal føle, at de opnår en rimelig indsigt i barnets eller den unges dagligdag. Det vil i mange tilfælde være naturligt, at anbringelsesstedet selv informerer forældrene om barnets eller den unges hverdag i forbindelse med det løbende samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet, men der kan være tilfælde, hvor det er mest hensigtsmæssigt, at orienteringen sker via den anbringende kommune. Kommunens forpligtelse er alene at sikre, at forældrene modtager de nødvendige informationer. Det kan f.eks. påses i de aftaler, kommunen indgår med anbringelsesstedet.

Samtidig understreges den anbringende kommunes pligt til at forebygge og afhjælpe eventuelle konflikter mellem forældre og anbringelsessted. Det kan bl.a. ske ved, at kommunen sørger for, at der er klare aftaler mellem kommune, anbringelsessted og forældre om forholdene under anbringelsen, herunder om graden af samarbejde med og inddragelse af forældrene i de daglige beslutninger. Det kan desuden være hensigtsmæssigt at foranstalte løbende møder mellem forældrene og anbringelsesstedet, så eventuelle konflikter kan tages i opløbet, fordi man får snakket ud om mulige konfliktområder. Hvis der på trods af bestræbelserne opstår konflikter, kan den anbringende kommune spille en vigtig rolle i mæglingen mellem forældrene og anbringelsesstedet, således at det søges undgået, at barnet eller den unge kommer i klemme.

Støtte under samværet, servicelovens § 71, stk. 2

548. Den anbringende kommune kan med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre og barnet eller den unge skal støttes ved, at der er en tredje person til stede. Det kan f.eks. være en professionel støtteperson, en bisidder, en ven, et familiemedlem eller lignende.

Støtten er primært rettet mod forældrene og kan være relevant i de tilfælde, hvor forældrene til et anbragt barn eller ung har brug for råd, hjælp og vejledning under samværet med barnet eller den unge, og hvor der ikke er decideret risiko for barnets eller den unges sikkerhed ved samværet. Kommunens afgørelser om omfang af eller afslag på støttet samvær kan indbringes for de sociale nævn.

Hvis der er behov for overvågning af samværet, f.eks. fordi der er bekymring for barnets eller den unges sikkerhed under samværet, skal der træffes afgørelse om at iværksætte overvåget samvær efter servicelovens § 71, stk. 3, se punkt 552 ff. Forskellen mellem støttet samvær og overvåget samvær er bl.a., at der normalt skal laves rapporter om forløbet af samværet ved overvåget samvær, og at det støttede samvær både er en støtte til forældrene og til barnet eller den unge, mens det overvågede samvær etableres af hensyn til barnet eller den unge. Overvåget samvær etableres ofte, fordi der er bekymring for barnets sikkerhed under samværet, eller fordi barnet har det meget svært med samværet, f.eks. fordi barnet ikke har set forælderen igennem lang tid, eller fordi der er behov for at genetablere tilliden mellem et barn og forældre.

Samvær og kontakt med forældre uden del i forældremyndigheden

549. Som nævnt dækker retten til kontakt og samvær også forældre uden del i forældremyndigheden. Kommunen skal derfor være opmærksom på, at også kontakten til og samværet med forældre uden del i forældremyndigheden holdes ved lige. For det anbragte barn eller den anbragte unge kan relationen til en forælder uden del i forældremyndigheden således spille en vigtig rolle både under anbringelsen. Det gælder også i tiden efter en anbringelse, hvor barnet eller

den unge har brug for voksne at støtte sig til. Kommunalbestyrelsen træffer om fornødent afgørelse om samvær og kontakt mellem det anbragte barn og forældrene, jf. servicelovens § 71, stk. 2.

Regulering af samvær og kontakt, servicelovens § 71, stk. 2

550. Afviklingen af samvær og kontakt kan rejse en række praktiske problemer. Samværet og kontakten kan naturligvis ikke udøves af forældrene uden hensyntagen til, at barnet eller den unge nu er i et nyt miljø, og at anbringelsesstedet har sin tilrettelæggelse af dagligdagen, som må respekteres. Udgangspunktet er derfor, at forældrene og anbringelsesstedet aftaler, hvornår samværet skal foregå inden for de rammer, der er udstukket af kommunen, således at afviklingen af samværet kommer til at passe begge parter.

I nogle tilfælde kan det dog blive nødvendigt, at kommunen regulerer afviklingen af samværet. Kommunen har efter servicelovens § 71, stk. 2, adgang til om nødvendigt at træffe afgørelse om omfanget, herunder hyppighed og tidsmæssig varighed og udøvelsen af samværet eller kontakten mellem forældrene og barnet eller den unge. Det kan dreje sig om både tilrettelæggelsen af de gensidige besøg og om, hvordan brev- og telefonkontakten eller anden kommunikation skal foregå. Kommunen kan endvidere fastsætte nærmere vilkår for samværet, f.eks. at en gennemførelse af samværet forudsætter, at forældrene ikke er påvirket af alkohol eller stoffer. Dette indebærer dog ikke, at kommunen kan opstille vilkår om f.eks. indtagelse af antabus eller lignende for afgørelsen om retten til samvær. Der kan også træffes afgørelse om, at samværet skal foregå et bestemt sted, f.eks. på institutionen eller et neutralt sted. Kommunens adgang til at træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet eller kontakten omfatter også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden.

Kommunens adgang til at regulere samværets praktiske afvikling har til hensigt at tilgodese barnet eller den unge, og det præciseres i bestemmelsen, at der ved afgørelsen skal lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen.

Loven sætter en grænse for, i hvilket omfang samvær og kontakt kan reguleres af kommunen. Det er fastsat i servicelovens § 71, stk. 2, 3. pkt., at der ikke efter 1. pkt. kan træffes afgørelser, der medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden. En afgørelse, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang hver måned, vil være at betragte som en afgørelse om afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge og skal behandles efter reglerne herom, jf. servicelovens § 71, stk. 3.

Der kan ikke generelt fastsættes en tidsmæssig ramme for samværets varighed. Det må bero på en konkret vurdering, hvornår et månedligt samvær er så beskedent, at der i realiteten er tale om en afbrydelse af forbindelsen. Et samvær på 45 minutter om måneden er ikke at betragte som en afskæring af kontakten.

Adgang til enkeltstående reguleringer i samvær og kontakt

551. Anbringelsesstedet vil i kraft af det såkaldte anstaltsforhold i enkeltstående situationer kunne forhindre samvær eller kontakt mellem forældrene og barnet eller den unge, hvis det er påkrævet af hensyn til orden og sikkerhed.

Anbringelsesstedet har således adgang til at afvise den forælder, der f.eks. møder op for at besøge sit barn sent om aftenen efter børnenes sengetid eller møder op i stærkt påvirket tilstand. Der må ligeledes være adgang til at afvise den forælder, der i stærkt påvirket tilstand ønsker telefonisk kontakt med sit barn.

Hvis der ikke er tale om enkeltstående tilfælde, hvor anbringelsesstedet finder det nødvendigt at forhindre samvær eller kontakt, men det gentager sig, må anbringelsesstedet rette henvendelse til

kommunen. Kommunen kan derefter træffe afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 2, om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten, herunder fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten.

Afbrydelse af forbindelsen, overvågning m.v., servicelovens § 71, stk. 3

552. Forholdene ved anbringelsen kan være af en sådan art, eller de kan senere udvikle sig på en sådan måde, at det kan være nødvendigt at regulere samværet på en mere indgribende måde, end det er muligt efter servicelovens § 71, stk. 2.

Efter servicelovens § 71, stk. 3, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om afbrydelse af forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- og telefonforbindelse, om overvåget samvær og om anonymisering af opholdssted, når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Afbrydelsen af forbindelsen kan omfatte alle former for kontakt samtidig eller kun visse former for kontakt. Det betyder f.eks., at der kan træffes afgørelse om, at samværet skal afbrydes, uden at den telefoniske forbindelse afbrydes.

En afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 3, skal angive, for hvilken periode den er gældende.

Adgangen til at afbryde kontakten mellem en forælder og barnet eller den unge omfatter også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, uanset at statsforvaltningen har lavet en samværsresolution.

Afbrydelse af forbindelsen

553. Afbrydelse af samvær eller kontakt er et meget alvorligt indgreb. En afgørelse om ikke at måtte have forbindelse med barnet eller den unge kan af barnet, den unge og forældrene føles som endog mere vidtgående end en afgørelse om at anbringe barnet eller den unge uden deres samtykke. Det skal derfor være nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling at træffe en sådan afgørelse.

En afgørelse, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden, skal betragtes som en afgørelse om at afbryde forbindelsen mellem barnet eller den unge. En afgørelse om, at samvær eller kontakt skal være helt afbrudt i en periode, eller kun må finde sted mindre end en gang om måneden, f.eks. hvert kvartal, skal derfor træffes af børn og unge-udvalget efter servicelovens § 71, stk. 3. Børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen skal konkret i disse afgørelser tage stilling til hyppigheden af samvær.

Der kan i denne forbindelse henvises til Ankestyrelsens Principafgørelse C-50-00. I denne principafgørelse behandlede Ankestyrelsen 2 sager, hvor Ankestyrelsen tiltrådte Børn og unge-udvalgets afgørelse om begrænsning i samværet mellem forældre af børn anbragt uden for hjemmet. I sag nr. 1 tiltrådte Ankestyrelsen Børn og unge-udvalgets afgørelse om, at samværet mellem en moder og hendes barn skulle være overvåget, men ændrede perioden til 1 år fra Ankestyrelsens afgørelse. Ligeledes tiltrådte Ankestyrelsen Børn og unge-udvalgets afgørelse om begrænsning af samvær til mindre end én gang om måneden, således at samvær i perioden på 1 år fra Ankestyrelsens afgørelse skulle finde sted én gang i kvartalet. Afgørelsen vedrørende varigheden af det enkelte samvær bortfaldt på grund af ugyldighed, idet nærmere vilkår for omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten er kommunens kompetence, og ikke Børn og unge-udvalgets. I sag nr. 2 bemærkede Ankestyrelsen i forbindelse med behandling af en sag om afbrydelse af samvær, at der ikke kunne træffes afgørelse om overvåget samvær på forhånd. Når samværet blev genoptaget, skulle det vurderes, hvorvidt betingelserne for overvåget samvær var til stede, hvorefter sagen skulle forelægges for Børn og unge-udvalget.

Hvis kommunen indstiller til børn og unge-udvalget, at samværet eller kontakten skal afbrydes med forældremyndighedsindehaveren eller en samværsforælder har indehaveren af

forældremyndigheden eller samværsforælderen ret til advokatbistand efter servicelovens § 72, når afbrydelsen vedrører den pågældende forælder selv.

Der kan her henvises til Ankestyrelsens Principafgørelse C-3-01. Her havde Børn og unge-udvalget i en sag, hvor børnene var anbragt med samtykke fra moderen, der havde forældremyndigheden, bl.a. truffet afgørelse om overvåget samvær over for faderen, der ikke havde del i forældremyndigheden. Moderen og hendes advokat var indkaldt til mødet i Børn og unge-udvalget. Faderen havde indbragt sagen for Ankestyrelsen. Moderen og hendes advokat havde efterfølgende ønsket at klage over Børn og unge-udvalgets afgørelse. Indehaveren af forældremyndigheden havde ikke klageadgang, da afgørelse ikke var truffet over for hende. Ankestyrelsen fandt, at indehaveren af forældremyndigheden i sager om overvåget samvær mv. truffet over for den anden forælder havde partsstatus ved sagens behandling i Børn og unge-udvalget samt i Ankestyrelsen. Denne partsstatus medførte ret til gratis advokatbistand, ret til aktindsigt og udtaleret. Der var tale om en ændret praksis, som gjaldt for den fremtidige retsanvendelse.

Der henvises ligeledes til Ankestyrelsens Principafgørelse C-19-02. Her havde en forældremyndighedsindehaver ikke ret til at klage over kommunens afgørelse om regulering af samvær og kontakt truffet over for den anden forælder. Forældremyndighedsindehaveren havde endvidere ikke ret til at klage over kommunens afvisning af, at forelægge spørgsmålet om overvåget samvær med den anden forælder for Børn og unge-udvalget. Ankestyrelsen bemærkede dog, at nævnet ikke direkte havde forholdt sig til dette spørgsmål.

Af momenter, der kan begrunde afbrydelse af samvær eller brev-, mail- eller telefonkontakt kan fra Ankestyrelsens praksis nævnes (ikke udtømmende):

- at barnet eller den unge har brug for at blive beskyttet mod negativ kontakt fra forælderen
- at forælderen mangler evnen til at leve sig ind i barnet eller den unges behov
- at samvær med forælderen gør barnet eller den unge utryg

En afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge angår i første række forældrenes kontakt til barnet eller den unge. Afgørelsen bør derimod ikke automatisk medføre, at barnet eller den unge afskæres fra at sende breve til forældrene, da barnet eller den unge uanset den skadelige virkning, som den gensidige kontakt medfører, kan have et væsentligt behov for at meddele sig til forældrene såvel positivt som negativt om situationen. En afskæring heraf bør kun ske, hvis denne ensidige kontakt kommer i direkte modstrid med formålet med anbringelsen.

Der skal også gøres opmærksom på, at servicelovens § 71, stk. 3, alene giver mulighed for at afbryde brev, mail og telefonforbindelsen, men ikke adgang til at kontrollere barnets brev-, mail- eller telefonforbindelse med forældrene. Brev- og telefonkontrol kan kun finde sted efter reglerne i servicelovens § 123, se punkt 560.

Overvåget samvær

554. Efter servicelovens § 71, stk. 3 kan der træffes afgørelse om, at samværet skal være overvåget. Der gælder de samme betingelser som ved afbrydelse af samværet. Et overvåget samvær betyder, at samværet kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen, dvs. en person, der er udpeget af kommunen. En afgørelse om overvåget samvær bør kun træffes, når formålet ikke kan opnås med mindre indgribende forholdsregler som for eksempel en stedlig regulering af samværet efter servicelovens § 71, stk. 2. Hvis kommunen indstiller til børn og unge-udvalget, at samværet med forældremyndighedsindehaveren eller en samværsforælder skal være

overvåget, har forældremyndighedsindehaveren eller samværsforælderen ret til advokatbistand efter servicelovens § 72, når samværet vedrører den pågældende forælder selv.

Overvåget samvær etableres ofte, fordi der er bekymring for barnets sikkerhed under samværet, eller fordi barnet har det meget svært med samværet, f.eks. fordi barnet ikke har set forælderen igennem lang tid, eller fordi der er behov for at genetablere tilliden mellem et barn og forælderen. Hvis der primært er tale om, at forælderen har behov for støtte til at gennemføre samværet, er der tale om støttet samvær efter servicelovens § 71, stk.2, jf. punkt 548.

Af momenter, der kan begrunde overvåget samvær, hvis mindre indgribende tiltag ikke er tilstrækkelige eller ikke anses tilstrækkelige til at beskyttet barnet eller den unge under samvær, kan fra Ankestyrelsens praksis nævnes (ikke udtømmende):

- at barnet eller den unge viser, at hun/han ikke er tryk under samvær med forælderen
- at forælderen har svært ved at skabe kontakt med barnet eller den unge
- at forælderen har svært ved at tage initiativ til samtale og aktiviteter under samvær
- at forælderen under samvær er optaget af egne behov
- at forælderen under samvær overser barnets eller den unges behov
- at forælderen flere gange under samvær har overskredet barnets eller den unges grænser
- at forælderen under samvær inddrager barnet eller den unge i sine egne problemer
- at forælderen psykiske tilstand svinger
- at forælderen sindsstemning svinger
- at barnet eller den unge på grund af følelsesmæssige problemer i særlig grad har brug for tryk og forudsigelighed, også under samværene med forælderen

Der skal normalt udarbejdes rapporter om forløbet af samværet, så det løbende kan tages op til overvejelse, om det er nødvendigt at fastholde afgørelsen om overvåget samvær.

Kommunen bør være omhyggelig ved valget af den repræsentant, der skal foretage overvågningen af samværet, for at undgå, at der opstår loyalitetskonflikter. Risikoen for konflikter kan opstå, hvis kommunen udpeger en person, der er tæt på familien i forvejen. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis opgaven overlades til en plejeforælder.

Hvis forældrene taler et andet sprog end dansk, kan der opstå vanskeligheder, hvis overvågeren ikke taler samme sprog, og pågældende derfor ikke kan høre, hvis samtalen mellem forælderen og barnet eller den unge forløber på en måde, der kan være skadelig. Kommunen skal derfor overveje om, det er nødvendigt at vælge en overvåger, der taler samme sprog som forælderen.

Anonymisering af anbringelsesstedet

555. Servicelovens § 71, stk. 3 giver endvidere adgang til at træffe afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene (anonymisering af anbringelsesstedet). Der kan f.eks. være grund til at anonymisere opholdsstedet over for en forælder, hvis forælderen truer med at ville hente barnet. Betingelserne for at træffe en sådan afgørelse er de samme som for at træffe afgørelse om overvåget samvær og om at afbryde forbindelsen. Det betyder, at det alene er børn og unge-udvalget, der kan træffe afgørelse om at anonymisere anbringelsesstedet.

Procedurer i forbindelse med overvåget samvær, afbrydelse af kontakt m.v.

556. Afgørelse om overvåget samvær, afgørelse om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge og afgørelse om ikke at oplyse barnets eller den unges opholdssted over for forældrene, skal træffes i et møde i børn og unge-udvalget efter reglerne i servicelovens § 74.

Hvis det er påkrævet at etablere overvåget samvær, afbrydelse af kontakt mv. af hensyn til barnet eller den unge, skal sagen forelægges børn og unge-udvalget. Det gælder også, hvis forældrene har givet samtykke.

Der er ikke adgang til at træffe afgørelse om, at samværet skal være overvåget af hensyn til forældrenes behov for støtte under samværet, her skal der i stedet træffes en afgørelse med samtykke efter servicelovens § 71, stk. 2.

Hvis der er et akut behov for at overvåge samværet, for at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge eller for at anonymisere anbringelsessted, så der må handles hurtigt af hensyn til barnet eller den unge, kan afgørelser om dette træffes efter reglerne om foreløbige beslutninger, jf. servicelovens § 71, stk. 4. Der kan eksempelvis opstå et akut behov for at beskytte barnet eller den unge, hvis der er truffet en foreløbig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, hvor der er risiko for, at forældrene vil kontakte barnet eller den unge på en måde, der kan være til skade for barnets sundhed eller udvikling.

557. Efter servicelovens § 71, stk. 4 kan børn og unge-udvalget regulere samværet, mens en børnefaglig undersøgelse efter § 50 gennemføres uden for hjemmet efter § 51, hvis dette anses for påkrævet, se punkt 353. Reguleringen sker efter samme hensyn som ved en anbringelse uden for hjemmet, jf. § 71, stk. 3.

Udgangspunktet for en undersøgelse uden for hjemmet og for en evt. regulering af samvær i den forbindelse er, at det så vidt muligt skal ske i dialog og samarbejde med forældrene. Hvis undersøgelsen skal gavne barnet eller den unge, vil det således som oftest være en forudsætning, at forældrene bakker op om undersøgelsen, herunder også at indehaveren af forældremyndigheden forstår kommunens bevæggrunde for evt. at regulere samværet. Forældremyndighedsindehaveren bør så vidt muligt informeres om undersøgelsesforløbet og om eventuelle øvrige sagsskridt, herunder hvad undersøgelsen kan føre til, og hvad dette kan få af konsekvenser for samværet senere hen.

Særligt om samvær med personer fra netværket under en anbringelse

ServiceLOVEN:

§ 69 I det omfang det må anses for nødvendigt under hensynet til formålet med anbringelsen, skal kommunalbestyrelsen på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, jf. § 70, stk. 2, og § 148, træffe afgørelse om ændret anbringelsessted, behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v. under opholdet.

.....

558. Ud over at arbejde for at bevare kontakten til forældrene, skal kommunen sørge for, og om fornødent træffe afgørelse om, at der skal være samvær med andre fra barnets eller den unges netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v., jf. § 71, stk. 1 og § 69, stk. 1. Kommunen skal altså vurdere, om barnet eller den unge har behov for at bevare kontakten til personer i netværket. I den forbindelse skal det vurderes, om der er behov for særlige initiativer for at fremme og holde kontakten ved lige, i det omfang, det vurderes at være til gavn for barnet eller den unge. Der skal lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har familie og netværk at støtte sig til, så barnet eller den unge kan bevare forholdet til f.eks. de bedsteforældre og søskende, der også i tiden inden anbringelsen har spillet en stor rolle i barnets liv. På samme måde skal samværet ses som led i, at barnet eller den unge kan bevare eller skabe nære relationer, som i sig selv kan være med til at støtte barnet eller den unge, også efter en anbringelse er ophørt. Kommunen skal i den forbindelse lægge vægt på barnets eller den unges egne ønsker om at bevare tilknytningen til bestemte personer. Behovet for kontakten til en eller flere personer fra netværket vil således ofte kunne afdækkes gennem samtalerne med barnet eller den unge selv, jf. servicelovens § 69, stk. 1 og § 48. Barnets eller den unges relationer til personer i netværket, f.eks. søskende, bedsteforældre, andre familiemedlemmer, venner m.v. skal være afdækket i servicelovens § 50-undersøgelse i forbindelse med, at punkterne om familieforhold og fritidsforhold og venskaber beskrives. På den måde vil der allerede fra sagens start være et godt indblik i, hvilke værdifulde relationer der bør bevares under anbringelsen. Se punkt 270 ff. om § 50-undersøgelsen. Se også punkt 311 om støtteperson til anbragte børn og unge, jf. § 68b, stk. 4.

Samvær og kontakt med andre personer fra netværket kan være centralt i forhold til at sikre barnet eller den unge stabile relationer til andre børn og voksne under anbringelsen. Der er en del unge, der har været anbragt i løbet af deres opvækst, der oplever at stå uden et netværk, når anbringelsen ophører. Derfor kan kontakten til personer fra netværket spille en vigtig rolle i tiden efter en anbringelse og forhindre, at barnet eller den unge oplever at stå uden netværk.

Såfremt der er søskende, der er anbragt forskellige steder, skal den anbringende kommune så vidt muligt vælge det samme anbringelsessted. Det gælder også, hvis der er flere søskende i en familie, der skal anbringes, jf. servicelovens § 68 b, stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan dog undlade at anbringe barnet eller den unge på samme anbringelsessted som eventuelle søskende, hvis de øvrige søskendes behov, barnets eller den unges behov eller andre væsentlige forhold taler imod dette. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor barnet har et støttebehov, der er meget forskelligt fra den eller de anbragte søskendes, og at den indsats, der er behov for, derfor ikke kan tilbydes på det samme anbringelsessted.

Kontakten til andre søskende kan ofte have stor betydning for disse børn og unge, da de vil kunne dele deres oplevelser med en, der ofte vil have haft samme oplevelser fra tiden i hjemmet. Ligeledes viser erfaringerne, at søskende kan spille en stor rolle for hinanden i tiden efter en anbringelse.

I nogle sager vil forældrene selv sørge for, at der finder samvær sted med andre personer fra netværket. Andre gange er det alene kommunen, der træffer afgørelser om samværet eller i øvrigt bidrager til, at samværet og kontakten opretholdes.

Et særligt behov for at støtte kontakten til andre end forældrene kan opstå i situationer, hvor den ene af forældrene eller begge er fraværende eller selv ude af stand til at være sammen med barnet eller den unge, f.eks. på grund af fængsling, dødsfald eller sygdom. I tilfælde, hvor barnets eller den unges anbringelse er begrundet i alvorlige overgreb fra forældrene, kan det være af væsentlig betydning for barnet eller den unge at opretholde sin kontakt med sit bagland gennem kontakt med andre nærtstående end forældrene.

For små børn vil kommunen typisk skulle sikre, at de har jævnligt samvær og kontakt med de personer, som er af væsentlig betydning for dem.. Betydningsfulde personer for barnet eller den

unge kan være med til at tilføre ekstra ressourcer til barnets eller den unges liv, f.eks. kan pågældende være med til motivere barnet eller den unge til at deltage i fritidsaktiviteter, følge sin skolegang eller deltage i behandling.

Efter servicelovens § 52a kan kommunen vælge at yde økonomisk støtte til transport i forbindelse med barnets eller den unges samvær med personer fra netværket, se punkt 326.

559. Kommunen har både adgang til at træffe afgørelse om, at en kontakt mellem barnet eller den unge og en pårørende eller en anden person skal opretholdes, selv om forældremyndighedsindehaver ikke ønsker, at kontakten finder sted, og kommunen har adgang til at træffe afgørelse om at begrænse eller afbryde en kontakt, som forældremyndighedsindehaveren ønsker opretholdt.

Kommunen har således adgang til at træffe afgørelser om barnets eller den unges samvær med andre mod forældremyndighedsindehaverens ønsker. I de tilfælde hvor kommunen træffer afgørelser om samvær med andre, hvor det er imod forældremyndighedsindehaverens ønsker, skal kommunen forsøge at undgå konfliktsituationer, der kan skade barnet eller den unge. Der kan f.eks. opstå konflikter, der kan påvirke barnet eller den unge, hvis kommunen beslutter, at der skal være samvær med en mormor, men hvor moderen ikke ønsker det. I de tilfælde skal kommunen foretage en afvejning af, hvor stor belastningen vil være for barnet eller den unge, hvis der fastsættes samvær, i forhold til hvad barnet eller den unge får ud af samværet.

I tilfælde, hvor det findes nødvendigt at afbryde forbindelsen mellem barnet eller den unge og de pårørende, skal det ske som en beskyttelse af barnet eller den unge. En sådan afgørelse bør som udgangspunkt ikke medføre, at barnet eller den unge afskæres fra at sende breve eller postkort. Barnet eller den unge kan - uanset den skadelige virkning, som den gensidige kontakt medfører - have et væsentlig behov for at sende en hilsen til sine nærtstående. En afskæring heraf bør derfor kun ske, hvis denne ensidige kontakt kommer i direkte modstrid med formålet med anbringelsen.

Brev- og telefonkontrol

Serviceloven:

§ 123...

Stk. 2. Under ophold i institutioner beregnet til døgnophold for børn og unge kan børn og unge-udvalget, såfremt det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, uden retskendelse træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen. Afgørelsen træffes for en bestemt periode. Kontrol af breve og andre henvendelser til og fra offentlige myndigheder og til og fra en eventuel advokat, jf. § 72, stk. 3,

må ikke finde sted. En afgørelse efter 1. pkt. kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.
Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation.
Stk. 3-4...

560. Efter servicelovens § 123, stk. 2, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation mellem forældrene og barnet eller den unge. Muligheden for brev- og telefonkontrol er også angivet i servicelovens § 71, stk. 6, for derved at give en fuldstændig oversigt over de reguleringer, der kan ske vedrørende forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge under anbringelsen. Forældremyndighedsindehaveren og en evt. samværsforælder har ret til advokatbistand i en sag om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med forælderen selv, jf. servicelovens § 72.

Kontrol med breve og telefonsamtaler m.v. kan alene ske, når betingelserne i servicelovens § 123, stk. 2, er opfyldt, herunder at barnet eller den unge har ophold på en døgninstitution. Afgørelsen skal i øvrigt træffes for en bestemt periode.

Er barnet eller den unge i plejefamilie eller på et opholdssted kan kontrol med breve og telefonsamtaler således ikke finde sted. Er barnet eller den unge i plejefamilie eller på et opholdssted kan regulering af samværet, herunder regulering af telefonkontakt, kun finde sted efter servicelovens § 71, stk. 2-5.

Kommunens adgang til at træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet eller kontakten omfatter også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden.

En afgørelse om brev- og telefonkontrol kan sammenlignes med en afgørelse om overvåget samvær. I begge tilfælde gør hensynet til barnets eller den unges sundhed eller udvikling det ikke påkrævet helt at afskære kontakten med forældrene, men barnets eller den unges forhold tilsiger dog, at det er nødvendigt at have kendskab til, hvordan samværet eller kontakten forløber.

De nærmere regler om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation er fastsat i Socialministeriets bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, der kan findes på www.retsinfo.dk.

Kapitel 22

Hjemgivelse, ophør eller videreførelse af en anbringelse

561. I dette kapitel beskrives reglerne for hjemgivelse, ophør eller videreførelse af en anbringelse.

Hjemgivelse eller ophør af anbringelsen

Serviceoven:

§ 68. Foranstaltninger efter § 52, stk. 3, skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål, eller når den unge fylder 18 år, jf. dog § 76.

Stk. 2. Et anbragt barn eller en anbragt ung kan først hjemgives, efter at kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde, jf. stk. 4. I særlige tilfælde kan kommunalbestyrelsen beslutte, at der ikke skal være en hjemgivelsesperiode.

Stk. 3. I tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren anmoder om at få hjemgivet et barn eller en ung, der er anbragt med samtykke efter § 52, stk. 1, skal kommunalbestyrelsen tage stilling til spørgsmålet om hjemgivelse, senest 7 dage fra anmodningen fremsættes. Det samme gælder, såfremt en ung over 15 år, der er anbragt med samtykke efter § 52, stk. 1, anmoder om at blive hjemgivet.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte længden af en hjemgivelsesperiode. Hjemgivelsesperioden kan vare op til 6 måneder, og længden fastsættes under hensyn til:

- 1) muligheden for at sikre en skånsom og planlagt hjemgivelse for barnet eller den unge,
- 2) forberedelse af eventuel støtte til barnet eller den unge eller forældrene efter hjemgivelsen efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 5 eller 6, og
- 3) kommunens mulighed for at foretage en vurdering af, om der er grundlag for at træffe afgørelse efter § 58 eller § 68 a i situationer, hvor forældrene har tilbagekaldt et samtykke til en frivillig anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 8.

Stk. 5. Hjemgivelsesperioden er en

videreførelse af den eksisterende anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 6. Hvis kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt efter § 58 eller § 68 a, skal kommunalbestyrelsen umiddelbart orientere børn og unge-udvalget herom. Hvis kommunalbestyrelsen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse i børn og unge-udvalget, jf. § 58 eller § 68 a.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen kan afvise at behandle en begæring fra forældrene om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt efter

1) § 58 med en længere genbehandlingsfrist efter § 62, stk. 5, hvis der ikke er sket væsentlige ændringer af forholdene hos forældrene, anbringelsesstedet, barnet eller den unge, eller

2) § 68 a, hvis der ikke er sket væsentlige ændringer af forholdene hos anbringelsesstedet, barnet eller den unge.

Stk. 8. Afvises begæringen om hjemgivelse ikke, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om hjemgivelse.

Stk. 9. Hvis kommunalbestyrelsen ikke kan imødekomme begæringen om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse i børn og unge-udvalget.

Stk. 10. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at behandle en begæring om hjemgivelse i den periode, hvor en sag er under behandling i Ankestyrelsen eller ved retten.

Stk. 11. Forud for hjemgivelse skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen, jf. § 140, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen. I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen særlig vedrøre, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås.

Stk. 12. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for efterværn, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes efter § 76. Kommunalbestyrelsen skal forinden da i samarbejde med den unge have revideret handleplanen og herunder have taget stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

Stk. 13. Hvis en ung i alderen 18 til 22 år, der har været anbragt indtil sit fyldte 18. år, eller som har haft en fast kontaktperson indtil sit fyldte 18. år, skifter opholdskommune, skal den hidtidige opholdskommune forud for skiftet oversende den unges reviderede handleplan, jf. stk. 12, til den nye opholdskommune. Oversendelse af handleplanen skal ske med samtykke fra den unge og forældremyndighedsindehaveren.

Stk. 14. Den nye opholdskommune skal inden 30 dage fra modtagelsen træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for støtte efter § 76, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes. Hvis der iværksættes støtte efter § 76, skal der udarbejdes en ny handleplan, jf. § 140.

Generelt

562. En anbringelse uden for hjemmet skal som andre hjælpeforanstaltninger ophøre, når formålet med foranstaltningen er opnået, når foranstaltningen ikke længere er formålstjenlig, eller når den unge fylder 18 år, jf. servicelovens § 68.

Opholdet i anbringelsesstedet vil dog eventuelt kunne opretholdes efter det fyldte 18. år efter reglerne om efterværn i servicelovens § 76, hvis den unge er indforstået med det. Der henvises til punkt 457.

Foranstaltningen skal ophøre, hvis kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune i forbindelse med sin løbende opfølgning af en forebyggende foranstaltning eller af en anbringelsessag konstaterer, at det i handleplanen angivne formål med foranstaltningen er nået, eller at foranstaltningen ikke længere er formålstjenlig. Dette gælder både for frivillige og tvangsmæssigt gennemførte foranstaltninger. Derudover gælder der forskellige regler for kommunalbestyrelsens fremgangsmåde og forældrenes rettigheder ved hjemgivelser for frivillige og tvangsmæssigt

gennemførte anbringelser. Derfor gennemgås reglerne for hjemgivelser særskilt for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige anbringelser nedenfor.

Efterfølgende beskrives reglerne for videreførelse af en anbringelse på grundlag af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet.

Afgørelse om hjemgivelse og fastsættelse af hjemgivelsesperiode

563. Et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet, kan kun hjemgives til forældrene, når kommunalbestyrelsen forinden har truffet en afgørelse herom, jf. § 68, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal således altid i forbindelse med en hjemgivelse træffe afgørelse om, at en hjemgivelse skal ske samt om en hjemgivelsesperiode. Hjemgivelsesperioden kan vare op til seks måneder.

Hvis barnet eller den unge er frivilligt anbragt, skal kommunalbestyrelsens afgørelse om hjemgivelse og fastsættelse af hjemgivelsesperiode træffes inden 7 dage, fra forældrene henvender sig med ønske om at få hjemgivet barnet eller den unge, eller hvor en ung over 15 år anmoder om at blive hjemgivet fra en frivillig anbringelse. Af hensyn til både børn og forældre, der ønsker en hjemgivelse, er det vigtigt, at tidsperspektivet for hjemgivelsen hurtig fastlægges, således at både børn og forældre får tryghed i at vide, hvornår deres livssituation forandres.

Kommunalbestyrelsen kan alene undlade at fastsætte en hjemgivelsesperiode i særlige tilfælde. Det altovervejende udgangspunkt er således, at der skal fastsættes en hjemgivelsesperiode. Særlige tilfælde kan for eksempel være, hvis plejeforældrene flytter eller siger op samtidig med, at barnet eller den unge af andre årsager skal hjemgives. I sådanne tilfælde vil det ofte være bedre for barnet eller den unge at komme hjem med det samme end at blive anbragt hos nye plejeforældre i en kortere hjemgivelsesperiode. Det kan også være, at hjemgivelsen sker lige op til skolestart, hvor det vurderes at være til barnet eller den unges bedste at komme hjem hurtigt og starte i ny skole samtidig med, at de øvrige børn starter i skole. Endelig er der tilfælde, hvor et barn eller en ung anbringes kortvarigt, for eksempel på grund af moderens hospitalsindlæggelse. I sådanne tilfælde vil det ikke være hensigtsmæssigt, at der fastsættes en hjemgivelsesperiode. Der kan også være tilfælde, hvor barnet eller den unge har været anbragt i lokalmiljøet og desuden været i tæt kontakt med forældrene, hvor der ikke vil være anledning til at fastsætte en hjemgivelsesperiode.

Formålet med hjemgivelsesperioden

564. Formålet med at fastsætte en hjemgivelsesperiode er at hindre, at en hjemgivelse sker pludseligt og uden forberedelse, så den er til skade for barnets eller den unges trivsel og udvikling. Det kan for eksempel være, at barnet eller den unge er ved at afslutte et igangværende skole- eller uddannelsesforløb på anbringelsesstedet, at barnet eller den unge har brug for tid til at vænne sig til at skulle hjem gennem hyppigere samvær med forældrene, eller at barnet eller den unge har brug for tid til at tage ordentligt afsked med venner og omsorgspersoner på anbringelsesstedet.

Med fastsættelsen af en hjemgivelsesperiode får kommunalbestyrelsen samtidig mulighed for at tilrettelægge hjemgivelsen. Kommunalbestyrelsen skal i den forbindelse vurdere, om der er behov for støtte til barnet eller den unge eller forældrene efter hjemgivelsen efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 5 eller 6 og forberede denne støtte. Ofte vil der også være behov for, at kommunalbestyrelsen i samarbejde med forældrene sikrer, at der er gode forhold for barnet eller den unge efter hjemgivelsen, for eksempel ved at sikre, at barnet har et passende fritids-, skole- og/eller dagtilbud straks efter hjemgivelsen.

Endelig skal kommunalbestyrelsen overveje, om en hjemgivelsesperiode skal benyttes til at vurdere, om sagen skal forelægges børn og unge-udvalget med henblik på afgørelse om tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58 eller opretholdelse af en anbringelse på grund af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet efter § 68 a. Denne mulighed bør dog alene

anvendes i særlige tilfælde, da kommunalbestyrelsen, uanset forældremyndighedsindehaverens samtykke til anbringelsen, i forbindelse med det løbende tilsyn med barnet eller den unge og ved revision af handleplanen, bør have overvejet muligheden for at træffe afgørelse om anbringelse uden samtykke efter lovens § 58, stk. 2, jf. stk. 1. Samtidig skal henvises til muligheden for at træffe en foreløbig afgørelse om anbringelse uden samtykke, jf. lovens § 75 og vejledningens punkt 395.

Hjemgivelsesperiodens varighed

565. Hjemgivelsesperioden kan vare fra få dage til seks måneder afhængigt af behovet. Hjemgivelsesperioden må ikke være længere, end formålet med at fastsætte perioden tilsiger. I kommunalbestyrelsens vurdering af periodens længde skal der tages højde for barnets og eventuelle søskendes anbringelseshistorik, som blandt andet kan udledes af de § 50-undersøgelser og handleplaner efter § 140, der er foretaget på familien og således i forvejen er på sagen. Således vil det også være relevant i forhold til det konkrete barn, om der har været hjemgivelser og efterfølgende genanbringelser for barnets søskende. Ligeledes vil der kunne være grundlag for, at forældrenes eventuelle sygdoms- og misbrugshistorik medtages i kommunens vurdering af hjemgivelsesperiodens længde. Endelig skal forholdene og behovene for særlige støttetiltag, skoletilbud, fritidstilbud mv. indgå. I hjemgivelsesperioden kan kommunalbestyrelsen lave et udlusningsforløb, der således langsomt giver barnet eller den unge mulighed for at vænne sig til det nye liv.

Fuldbyrdelse af hjemgivelsesperioden

566. Indførelsen af kravet om, at kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om hjemgivelse og herunder evt. fastsætte en hjemgivelsesperiode, betyder, at forældrene ikke som hidtil kan få barnet hjem ved at tilbagekalde samtykket til enhver tid, f.eks. ved ophør af samvær med barnet eller den unge. Uanset, at barnet eller den unge er anbragt med samtykke fra forældremyndighedens indehaver, kan der ikke ske hjemgivelse eller hjemtagelse førend kommunalbestyrelsen har truffet en afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde, jf. § 68, stk. 2.

Det følger af § 64, stk. 1, at kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at afgørelser efter bl.a. § 68, stk. 2, fuldbyrdes. Dette indebærer, jf. § 64, stk. 2, at kommunen mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til forældremyndighedens indehavers bolig, rum eller gemmer for at eftersøge og medtage barnet eller den unge med henblik på at fuldbyrde en afgørelse om en hjemgivelsesperiode. Det følger af § 64, stk. 3, at politiet kan bistå kommunen med fuldbyrdelse. Jf. punkt 394 om fuldbyrdelse og herunder politiets bistand. Længden af hjemgivelsesperioden skal fastsættes under hensyntagen til de hensyn, der er opregnet i lovens § 4, nr. 1-3, se nærmere herom oven for under punkt 565.

Kommunalbestyrelsen skal dog i beslutningen om, hvorvidt fuldbyrdelsen skal gennemføres med magt, overveje, om der er proportionalitet imellem det, som søges opnået med hjemgivelsesperiode – f.eks. at sikre en skånsom og planlagt hjemgivelse, jf. § 68, stk. 4, nr. 1, - og fuldbyrdelsens karakter. F.eks. vil det alene i særlige tilfælde være proportionalt at hente et barn hos forældrene med politiets bistand for at gennemføre en hjemgivelsesperiode på en uge, som skal sikre barnets en skånsom og planlagt hjemgivelse.

Klage over hjemgivelsesperioden

567. Kommunalbestyrelsens afgørelse om fastsættelse af en hjemgivelsesperiode kan påklages til de sociale nævn efter de almindelige regler i kapitel 10 i retssikkerhedsloven, jf. servicelovens § 166. Kommunalbestyrelsen skal forelægge en anmodning fra forældrene om hjemgivelse af barnet

til afgørelse i børn og unge-udvalget, hvis kommunalbestyrelsen ikke kan imødekomme forældrenes ønske om hjemgivelse.

Hjemgivelse eller hjemtagelse ved frivillige anbringelser

568. En frivillig anbringelse kan ophøre enten på baggrund af, at kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjemgivelse eller på baggrund af, at forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der fyldt 15 år, tilbagekalder samtykket, jf. servicelovens § 68.

Ved frivillige anbringelser kan samtykket fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, til enhver tid tilbagekaldes. Ved tilbagekaldelse af samtykket er betingelserne for den frivillige anbringelse ikke længere opfyldt. Kommunalbestyrelsen skal herefter træffe afgørelse om hjemgivelse samt om, hvor lang hjemgivelsesperioden skal være, jf. § 68, stk. 2. Det vil dog kun sjældent være relevant at fastsætte hjemgivelsesperioder af længere varighed, da op til seks måneder er ganske lang tid i et barns perspektiv.

I hjemgivelsesperioden skal kommunalbestyrelsen i samarbejde med forældrene forberede barnets eller den unges hjemtagelse. Endvidere skal kommunalbestyrelsen forud for hjemgivelsen revidere handleplanen, jf. § 68, stk. 11, herunder tage stilling til barnets eller den unges fortsatte skolegang eller uddannelse, læs herom under punkt 573.

Kommunalbestyrelsen skal altid tilbyde barnet eller den unge en samtale, før der træffes afgørelse om hjemgivelse, så barnet eller den unge får mulighed for at give sin holdning til hjemgivelsen til kende. Det kan i samme forbindelse være hensigtsmæssigt også at høre anbringelsesstedet.

Det er generelt vigtigt, at der er et godt samarbejde med både barnet eller den unge og forældrene omkring hjemgivelsen og i løbet af hjemgivelsesperioden. I de tilfælde, hvor barnet eller den unge og/eller forældrene modsætter sig, at anbringelsen ophører, skal kommunen være særligt opmærksom på, at barnets eller den unges behov tilgodeses. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, har i øvrigt mulighed for at klage over kommunalbestyrelsens afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode.

Når forældrene og den unge, der er fyldt 15 år, ikke er enige om at tilbagekalde et samtykke

569. Er forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, enige om at tilbagekalde samtykket til anbringelsen, gælder det ovenfor anførte. Anderledes stiller det sig i tilfælde, hvor der er uenighed mellem forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, om tilbagekaldelse af samtykket.

Hvis forældremyndighedsindehaveren ønsker at hjemtage den unge, mens den unge modsætter sig hjemgivelsen og opretholder sit samtykke til anbringelsen, bør kommunalbestyrelsen overveje, om der er grundlag for at indstille til børn og unge-udvalget, at der træffes afgørelse om at anbringe den unge uden forældremyndighedsindehaverens samtykke efter bestemmelsen i servicelovens § 58, stk. 1 eller stk. 3. Kommunen bør afdække, hvad der er baggrunden for, at den unge modsætter sig hjemgivelsen, således at der kan sættes ind over for de bekymringer, som den unge måtte have. Det kan ske ved at gennemføre en samtale med den unge.

Er det den unge, der begærer sig hjemgivet, mens forældremyndighedsindehaveren modsætter sig hjemgivelsen, f.eks. fordi der er tale om en behandlingskrævende ung, som forældrene ikke selv kan magte, må kommunen være opmærksom på, at en forsvarlig hjemgivelse forudsætter, at hjemmet er indstillet på at modtage den unge. I en sådan situation bør kommunen overveje, om der er grundlag for at indstille til børn og unge-udvalget, at der træffes afgørelse om at anbringe den unge efter bestemmelsen i servicelovens § 58, stk. 1.

Hjemgivelse ved tvangsmæssigt gennemførte anbringelser

570. Tvangsmæssigt gennemførte anbringelser kan ligeledes ophøre enten på initiativ af kommunalbestyrelsen eller på initiativ af forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år, jf. servicelovens § 68.

Ligesom ved frivillige anbringelser skal kommunalbestyrelsen løbende påse, at betingelserne for at opretholde foranstaltningen er opfyldt. Hvis kommunen ikke længere finder, at der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, skal kommunen træffe afgørelse om hjemgivelse af barnet eller den unge og fastsætte en hjemgivelsesperiode, jf. § 68, stk. 2. Inden kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om ophør af anbringelsen, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge, jf. servicelovens § 48, stk. 1, og det kan være hensigtsmæssigt at høre anbringelsesstedet.

Anmodning om hjemgivelse fra forældremyndighedsindehaveren eller den unge over 15 år

571. Indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, kan på ethvert tidspunkt fremsætte begæring om hjemgivelse. Forældremyndighedsindehaveren og den unge behøver således ikke at afvente, at børn og unge-udvalget alligevel skal behandle sagen på baggrund af den fastsatte genbehandlingsfrist efter servicelovens § 62.

Udgangspunktet er, at kommunen skal behandle begæringen om hjemgivelse og vurdere, hvorvidt kommunen mener, at der stadig er grundlag for den tvangsmæssige foranstaltning.

Forældremyndighedsindehaveren kan begære hjemgivelse umiddelbart efter, at der er truffet tvangsmæssig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, og uanset, at sagen samtidig behandles i ankesystemet. Dette kan imidlertid være belastende for barnet eller den unge, som ikke får den fornødne ro og stabilitet. Det er samtidigt uhensigtsmæssigt, at flere instanser behandler den samme sag på samme tid. Derfor har kommunalbestyrelsen ikke pligt til at behandle en anmodning om hjemgivelse, når en sag er under behandling i Ankestyrelsen eller ved domstolene, jf. § 68, stk. 10.

I de tilfælde, hvor sagen ikke er under behandling i Ankestyrelsen eller ved domstolene, skal kommunalbestyrelsen altid behandle en anmodning om hjemgivelse.

Kommunalbestyrelsens behandling af en anmodning om hjemgivelse kan føre til, at kommunalbestyrelsen vurderer, at barnet eller den unge skal hjemgives. I sådanne tilfælde har kommunalbestyrelsen selv kompetence til at træffe afgørelsen om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, jf. § 68.

Kommunalbestyrelsens behandling af anmodningen kan også føre til, at kommunalbestyrelsen vurderer, at hjemgivelsen bør nægtes, fordi betingelserne for at opretholde den tvangsmæssige anbringelse fortsat er til stede, jf. servicelovens § 58. Hvis en begæring om hjemgivelse ikke kan imødekommes af kommunalbestyrelsen, skal sagen på ny forelægges for børn og unge-udvalget. Dette gælder uanset, at begæring om hjemgivelse fremsættes lige efter, at der er truffet afgørelse i sagen i Ankestyrelsen eller ved domstolene.

Sideordnet med kommunalbestyrelsen og børn og unge-udvalget har Ankestyrelsen og domstolene kompetence til at træffe afgørelse om hjemgivelse. Afgørelsen kan kun træffes på baggrund af en klage indgivet af forældremyndighedsindehaveren eller en ung over 15 år. Hvis Ankestyrelsen eller domstolene ved sagens behandling efter servicelovens § 62, eller på baggrund af en hjemgivelsesbegæring fra indehaveren af forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 15 år, finder, at der ikke længere er grundlag for anbringelsen efter servicelovens § 58, er det denne afgørelse, der danner grundlag for hjemgivelsen.

Orientering af børn og unge-udvalget

572. Hvis kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 58, skal kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 68, stk. 6, i umiddelbar forbindelse hermed orientere børn og unge-udvalget om afgørelsen. Det gælder uanset, om baggrunden er en begæring om hjemgivelse fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, eller om baggrunden er, at kommunalbestyrelsen selv har taget initiativ til hjemgivelsen.

På den måde får børn og unge-udvalget indblik i kommunalbestyrelsens praksis i sager om hjemgivelse og får dermed mulighed for at reagere, hvis der opstår tvivl om, hvorvidt kommunalbestyrelsens afgørelser om hjemgivelse er i overensstemmelse med loven. Børn og unge-udvalget kan ikke selv gribe ind i de enkelte afgørelser, som kommunalbestyrelsen træffer, men udvalget eller enkelte medlemmer af udvalget kan underrette Ankestyrelsen. Ankestyrelsen træffer ikke afgørelse om hjemgivelse, men vil have mulighed for at tage sagen op af egen drift og evt. pålægge kommunalbestyrelsen at opretholde anbringelsen, jf. punkt 693.

Revision af handleplanen ved hjemgivelse

Service-loven:

§ 68.

...

Stk. 11. Forud for hjemgivelse skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen, jf. § 140, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen. I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen særlig vedrøre, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås.

573. Det er vigtigt, at hjemgivelsen er godt forberedt og sker så skånsomt som muligt, uanset om det er forældremyndighedsindehaveren eller kommunen, der har taget initiativet til, at anbringelsen skal ophøre og uanset, om der er tale om en tvangsmæssig eller en frivillig anbringelse.

Forud for ophøret af en anbringelse skal kommunen revidere handleplanen, jf. servicelovens § 68, stk. 11, og i handleplanen skal det videre forløb for barnet eller den unge angives. Det skal sikre, at børn og unge ikke hjemgives, før der er taget stilling til det videre forløb, og at der er planlagt tiltag, som barnet eller den unge kan komme hjem til. En revision af handleplanen betyder således, at der bliver lagt en plan for blandt andet skolegang, eventuelle fritidsaktiviteter og andre tiltag, der skal støtte barnet eller den unge og familien i tiden efter hjemgivelsen. I planen må det blandt andet anføres, i hvilken udstrækning der vil blive taget kontakt til det dagtilbud eller klubtilbud, skole m.v., som barnet eller den unge skal fortsætte i efter hjemgivelsen, således at der sikres en god overgang for barnet eller den unge.

Revisionen af handleplanen i forbindelse med hjemgivelsen bør så vidt muligt foregå i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge. Samarbejdet er blandt andet vigtigt, fordi revision af handleplanen blandt andet sker med henblik på at beskrive den støtte, der kan tilbydes familien i forbindelse med selve hjemgivelsen og på lidt længere sigt efter hjemgivelsen. Det er derfor vigtigt, at familien er indforstået med, at den beskrevne støtte iværksættes efter hjemgivelsen, idet det ellers vil blive vanskeligt at hjælpe familien.

Forberedelse og støtte i forbindelse med hjemgivelse

574. Kommunalbestyrelsen kan indgå en aftale med anbringelsesstedet om forberedelse og støtte ved et barns eller den unges hjemgivelse. Anbringelsesstedet vil ofte være velegnet til at yde barnet eller den unge støtte i forbindelse med hjemgivelsen og i en periode herefter. Det vil f.eks. være en mulighed at udpege en medarbejder fra anbringelsesstedet som personlig rådgiver eller fast kontaktperson for barnet eller den unge, såfremt der er behov herfor, jf. servicelovens § 52, stk. 3. Det kan være relevant for kommunen at tage højde for, om anbringelsesstedet har mulighed for at tilbyde denne ydelse i forbindelse med valget af anbringelsessted. Derudover er det væsentligt, at de nødvendige informationer om barnet eller den unge følger med til de personer, der efter anbringelsen skal varetage en støtte til barnet, den unge og familien.

Kommunen skal også være opmærksom på, om der er behov for særlige initiativer i tiden før hjemgivelsen. Hjemgivelsen er således et miljøskift for barnet eller den unge, og det er vigtigt, at barnet eller den unge og familien forberedes på ændringen gennem besøg i hjemmet, f.eks. weekendbesøg i en periode. Det samvær og den kontakt, der hele tiden bør have været mellem barnet eller den unge og familien, skal derfor intensiveres i takt med, at familiens problemer løses og situationen bedres.

Videreførelse af en anbringelse på grund af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet

Serviceoven:

§ 68 a. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung, der efter § 52, stk. 3, nr. 7, har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, fortsat skal være anbragt uden for hjemmet i en videreført anbringelse, hvis barnet eller den unge har opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet. Afgørelser om videreførelse af en anbringelse efter 1. pkt. skal ikke forelægges for børn og unge-udvalget til fornyet afgørelse efter § 62.

Stk. 2. For et barn eller en ung, der er fyldt 15 år, kan der kun træffes afgørelse om videreførelse af en anbringelse efter stk. 1, hvis barnet eller den unge samtykker i afgørelsen.

Stk. 3. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om videreførelse af en anbringelse efter stk. 1, uanset at betingelserne i § 52, stk. 1, eller § 58, stk. 1, ikke længere er opfyldt.

Stk 4...

575. Børn og unge-udvalget kan beslutte, at en eksisterende anbringelse skal videreføres, hvis barnet eller den unge har været anbragt i mindst tre år og efter denne periode har opnået så stærk en tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere såvel som længere sigt må antages at være af

væsentlig betydning for barnet eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse herom, uanset om barnet eller den unge har været anbragt frivilligt eller tvangsmæssigt efter hhv. § 52 eller § 58, og uanset om barnet stadig har et støttebehov.

Kommunalbestyrelsen kan indstille til børn og unge-udvalget, at der skal træffes en afgørelse efter den foreslåede bestemmelse, uanset om forældrene anmoder om at få barnet eller den unge hjemgivet. For børn og unge, der har været anbragt mere end 3 år, vil muligheden for at træffe en sådan afgørelse når som helst under anbringelsen medvirke til at give børn og unge tryghed i anbringelsen, så de ikke skal være usikre på, om de kan blive boende eller ej, hvis de føler sig tæt knyttet til anbringelsesstedet.

En afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 68 a, kan ikke kun træffes for børn og unge, der har været anbragt på samme anbringelsessted i hele anbringelsesperioden, men også for børn og unge, der har været anbragt på flere anbringelsessteder. Det afgørende er barnets tilknytning til det aktuelle anbringelsessted sammenholdt med tilknytningen til forældrene.

I de sager, hvor det på baggrund af en forældre-undersøgelse vurderes, at forældrene er uden forældre-egenskaber, vil det efter bestemmelserne i adoptionsloven samtidig skulle vurderes, hvorvidt der er mulighed for, at barnet kan blive adopteret af plejefamilien. Læs herom i kapitel 23.

Særligt om videreførelse af en anbringelse på en døgninstitution

576. Bestemmelsen om videreførelse af anbringelser kan primært anvendes i forhold til børn, der er anbragt i plejefamilier, men vil også kunne anvendes i forhold til børn, der er anbragt på en døgninstitution eller på et opholdssted. Et barn eller en ung kan således godt have en stærk tilknytning til et opholdssted eller en institution, dels i form af tilknytning til en eller flere pædagoger eller andet personale, dels i forhold til selve stedet og omgivelserne. Barnet eller den unge kan også være tæt knyttet til andre børn på anbringelsesstedet, skolen, fritidsaktiviteter mv. Tilknytning til en eller flere personer er en forudsætning for, men er ikke eneafgørende, i forhold til at kunne træffe afgørelse efter denne bestemmelse. I vurderingen af barnets eller den unges tilknytning til opholdsstedet eller institutionen bør imidlertid indgå, om det kan forventes, at opholdsstedet eller institutionen har rammer, der sikrer, at der fortsat vil være personer, som vil kunne være en del af barnets eller den unges tilværelse både gennem hele anbringelsen og efter anbringelsen.

Kommunalbestyrelsens opgaver under en videreført anbringelse

577. For en videreførelse af en anbringelse efter § 68 a, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, gælder alle de normale regler under en anbringelse. Det betyder, at kommunalbestyrelsen således fortsat skal føre tilsyn med barnet og herunder revidere handleplanen og vurdere, om der er grundlag for at ændre indsatsen eller hjemgive barnet. Desuden gælder de almindelige regler for samvær og kontakt, ligesom forældremyndighedsindehaveren fortsat skal have tilbudt en støtteperson.

Ingen egenbetaling ved videreført anbringelse

578. Der kan ikke fastsættes betaling for en videreført anbringelse efter § 68 a. Dette følger af servicelovens § 159. Baggrunden herfor er, at der ellers ville kunne forekomme situationer, hvor anbragte unge risikerer at skulle tage stilling til, om deres forældre eller om de selv skal betale for den videreførte anbringelse. Der ville således være risiko for, at betaling for anbringelsen ville påvirke den unges ønske om fortsat at være anbragt. De nærmere regler for betaling ved foranstaltninger fastsættes af socialministeren i en bekendtgørelse, jf. servicelovens § 159.

Indstilling til børn og unge-udvalget om videreførelse af en anbringelse

Service-loven:

§ 68 a.

...

Stk. 4. Til brug for børn og unge-udvalgets afgørelse om videreførelse af anbringelsen, jf. stk. 1, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en indstilling, der indeholder

- 1) en revideret undersøgelse af barnets forhold, jf. § 50,
- 2) en revideret handleplan, jf. § 140,
- 3) en psykologisk, lægefaglig eller anden børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet og
- 4) barnets eller den unges holdning til videreførelse af anbringelsen.

579. Når kommunalbestyrelsen skal forelægge en indstilling for børn og unge-udvalget om opretholdelse af en anbringelse uden tidsbegrænsning, er der krav om, at sagen skal indeholde en revideret undersøgelse af barnets forhold, jf. § 50, en revideret handleplan, jf. § 140, en psykologisk, lægefaglig eller anden børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet, samt barnets eller den unges holdning til videreførelsen af anbringelsen. Indstillingen skal give børn og unge-udvalget det bedst mulige grundlag at træffe afgørelsen på.

Revision af undersøgelse og handleplan følger de almindelige regler herfor, jf. servicelovens § 50 og § 140. Den børnesagkyndige vurdering og afklaring af barnets eller den unges holdning uddybes i det følgende.

Børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet

580. Som grundlag for en beslutning om videreførelse af en anbringelse uden for hjemmet på grund af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet skal kommunalbestyrelsen foretage en børnesagkyndig vurdering af tilknytningen. Undersøgelsen skal indeholde en helhedsvurdering af barnets eller den unges tilknytning til selve anbringelsesstedet og til anbringelsesstedets omsorgspersoner, samt barnets eller den unges tilknytning til netværk og omgivelserne i form af for eksempel daginstitution, skole, fritidsinteresser mv. I undersøgelsen skal det også vurderes, hvilken betydning det vil have for barnet eller den unges sundhed og udvikling, hvis barnet eller den unge flyttes fra anbringelsesstedet.

Der skal i denne vurdering - med lige så stor vigtighed - indgå en vurdering af barnet eller den unges tilknytning til sine forældre, eventuelle søskende, bedsteforældre mv. samt forhold hos forældrene, der kan have betydning for barnets tilknytning til forældrene. I helhedsvurderingen af barnet eller den unges tilknytning skal der endvidere indgå en vurdering af, hvordan tilknytningen på sigt må antages at kunne udvikle sig, herunder når barnet eller den unge bliver voksen. Det skal således vurderes, hvilket netværk barnet eller den unge må forventes at have, når det bliver 18 år og fremefter, dels hvis barnet eller den unge hjemgives, dels hvis barnet eller den unge forbliver på anbringelsesstedet. Der skal således lægges vægt på, om for eksempel plejeforældrene eller institutionen også vil være der for barnet eller den unge, når barnet eller den unge bliver voksen.

Der skal ligeledes lægges vægt på, om barnet eller den unge med tiden vil antages at kunne få en så stærk tilknytning til de biologiske forældre, at det på langt sigt vil være bedst for barnet eller den unge, hvis der sker en hjemgivelse.

Barnets eller den unges holdning til videreførelsen af anbringelsen

581. Barnets eller den unges holdning til videreførelsen af anbringelsen skal fremgå af kommunalbestyrelsens indstilling til børn og unge-udvalget, jf. § 68 a, stk. 4. Dette skal ses i sammenhænge med servicelovens § 48, der præciserer, at der skal finde en samtale sted med barnet uanset barnets alder, inden der kan træffes afgørelse efter blandt andet § 68 a.

For unge over 15 år kan der kun træffes afgørelse om opretholdelse af en anbringelse, hvis den unge er enig i afgørelsen. Begrundelsen for denne vetoet for de store børn og unge er, at uanset, at en børnesagkyndig måtte finde, at barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet er større end til forældrene, vil det være svært at fastholde dem i en anbringelse og at sikre, at videreførelsen af anbringelsen lever op til formålet omkring øget stabilitet, hvis barnet eller den unge ikke selv ønsker videreførelsen. Sagen skal ikke automatisk behandles på ny, når den unge fylder 15 år, men hvis den unge ikke længere ønsker anbringelsen opretholdt, skal der tages stilling til, hvad der skal ske i sagen.

Hjemgivelse og genbehandling ved videreførte anbringelser

582. En videreførelse af en anbringelse efter servicelovens § 68 a er uden tidsbegrænsning. Herved forstås, at de almindelige regler om genbehandling efter § 62 ikke er gældende, og at anbringelsesgrundlaget således ikke tages op til genbehandling uden, at der er klaget i sagen, eller at kommunalbestyrelsen vurderer, at der ikke længere er grundlag for en videreført anbringelse. Kommunalbestyrelsen har alene pligt til at behandle en anmodning om hjemgivelse af barnet eller den unge, hvis der foreligger væsentlig ændrede forhold.

I forhold til § 68 a vil væsentlige ændringer for eksempel kunne være, at barnet eller den unge ikke længere føler et tilhørsforhold til anbringelsesstedet men langsomt har opnået større tilknytning til forældremyndighedsindehaveren. Det kan også være, at der er forhold hos anbringelsesstedet, som er væsentlig ændrede. For eksempel kan den primære omsorgsperson i plejefamilien have forladt familien på grund af skilsmisse eller død.

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at forholdene for barnet eller indehaveren af forældremyndigheden har ændret sig væsentligt, skal kommunalbestyrelsen realitetsbehandle forældrenes anmodning om hjemgivelse. I så fald skal kommunalbestyrelsen iværksætte de fornødne undersøgelser, med henblik på at træffe afgørelse om hjemgivelse eller, hvis kommunalbestyrelsen ikke finder, at der er grundlag for hjemgivelse, forelægge sagen for børn og unge-udvalget.

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at forholdene ikke er væsentligt ændrede, kan forældremyndighedsindehaveren indbringe kommunens afvisning af at behandle sagen for det sociale nævn, jf. servicelovens § 166, stk. 1 og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Som udgangspunkt vil barnet eller den unge ikke kunne skifte anbringelsessted uden, at der skal ske hjemgivelse til forældrene, da det netop er egenskaber ved det konkrete anbringelsessted, der begrunder, at en anbringelse efter denne bestemmelse kan videreføres. Det kan dog være, at barnets tilknytning til for eksempel en bestemt pædagog på en døgninstitution kan betyde, at dennes jobskifte kan begrunde en opretholdt anbringelse på et andet anbringelsessted. Man kan også forestille sig, at en plejefamilie beslutter sig for at oprette et opholdssted, og at der derfor formelt sker en ændring af anbringelsesstedet. I sådanne situationer vil der kunne ske fortsat opretholdelse

af anbringelsen, men da der ofte vil være tale om væsentlig ændrede forhold, vil en bedømmelse af den konkrete situation kunne føre til, at forældrene kan forlange sagen forelagt for børn og unge-udvalget efter § 68, stk. 9.

Kapitel 23

Privat døgnpleje

583. I dette kapitel beskrives reglerne om et barns eller den unges mulighed for at bo hos andre end forældrene, uden at forældrenes opholdskommune har medvirket ved etableringen af opholdet, herunder reglerne om hvornår der kræves en plejetilladelse. I kapitlet beskrives også, hvad der gælder for udenlandske børn.

Service-loven:

§ 78. Ingen må modtage et barn under 14 år til døgnophold i privat familiepleje i en sammenhængende periode ud over 3 måneder uden at have tilladelse dertil fra kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune.

Stk. 2. Plejetilladelse kan kun udstedes, når det efter en undersøgelse af familieplejen må antages, at opholdet vil være til gavn for barnet. Ved udstedelse af plejetilladelse skal kommunen gøre forældremyndighedens indehaver opmærksom på bestemmelserne i stk. 4.

Stk. 3. Det påhviler forældremyndighedens indehaver at sikre sig, at plejehjemmet har fornøden plejetilladelse.

Stk. 4. Børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune kan efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet eller den unge. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune.

Stk. 5. En afgørelse efter stk. 4 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-5 gælder ikke i

tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

Stk. 7. Døgnplejehjem, der modtager børn og unge under 18 år, og som drives af private uden offentlige midler, må kun oprettes og drives med tilladelse af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune. Kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune fører tilsyn med forholdene i hjemmet.

Generelt om privat familiepleje

584. Ved privat familiepleje efter servicelovens § 78 forstås ethvert tilfælde, hvor et barn bor hos andre end forældrene, uden at forældrenes opholdskommune har medvirket ved etableringen af opholdet.

Det er ikke tale om en anbringelse, idet en anbringelse kræver en beslutning fra kommunens side, der er baseret på en undersøgelse efter servicelovens § 50, der er begrundet i en bekymring for barnets trivsel. Privat familiepleje er således ikke en hjælpeforanstaltning efter serviceloven, men beror alene på en aftale mellem forældremyndighedsindehaveren og den private familiepleje. Privat familiepleje kan f.eks. komme på tale, hvis forældremyndighedsindehaveren skal i fængsel, på sygehuset eller tager arbejde i udlandet i en periode.

Hvornår kræves plejetilladelse

585. Hvis det pågældende barn er under 14 år gammelt, og hvis der er tale om et ophold hos plejefamilien, der skal vare længere end 3 sammenhængende måneder, kræves der en plejetilladelse fra den stedlige kommune. Selvom det fra starten var forventet, at opholdet ville vare kortere tid end 3 måneder, skal der indhentes en plejetilladelse, når man bliver klar over, at opholdet kommer til at vare ud over tidsgrænsen på de 3 måneder.

Udstedelse af plejetilladelse

586. Der kan kun udstedes plejetilladelse, hvis opholdet kan anses for at være til gavn for barnet. Det væsentligste element er således barnets forhold, men der er tale om et fleksibelt kriterium, der kan fortolkes under hensyntagen til opholdets længde, barnets alder og tilknytning til plejefamilien.

Ved udstedelse af plejetilladelse må der foretages en nærmere undersøgelse af forholdene i den familie, som barnet skal opholde sig hos. Det nærmere omfang af en sådan undersøgelse vil imidlertid afhænge af de konkrete omstændigheder, såsom barnets tilknytning til plejefamilien og opholdets forventede varighed. I punkt 587 er det nærmere beskrevet, hvad der skal lægges vægt på ved længerevarende ophold. For plejeophold hos nære slægtninge henvises til punkt. 588.

Plejetilladelsen udstedes af den kommune, hvor plejefamilien bor.

Tilladelsen skal altid vedrøre et bestemt barn, og der er dermed ikke tale om en generel godkendelse til at være plejefamilie. Det er indehaveren af forældremyndigheden, der har pligt til at sikre sig, at plejefamilien har den fornødne plejetilladelse. Det indebærer, at indehaveren af

forældremyndigheden har pligt til at underrette den kommune, hvor barnet er i pleje, hvis et plejeforhold varer udover en sammenhængende periode på tre måneder.

Det vil bero på et individuelt skøn hvor mange børn, der kan gives plejetilladelse til. Antallet af børn, herunder om der er tale om søskende, vil dog være af betydning ved vurderingen af, om opholdet vil være til gavn for barnet.

Længerevarende plejeforhold

587. Hvis det fra starten af plejeforholdet er klart, at barnet skal opholde sig i længere tid i plejefamilien, bør der foreligge plejetilladelse, inden barnet tager ophold i plejefamilien. Ved sådanne længerevarende ophold opstår der ofte et følelsesmæssigt bånd mellem barn og plejefamilie. Dette gælder særligt, hvis der er tale om mindre børn. Sådanne længerevarende ophold kan desuden resultere i, at der senere indgives ansøgning om adoption. Derfor er det af hensyn til barnet vigtigt, at der forinden påbegyndelsen af plejeforholdet er taget stilling til, om opholdet er til gavn for barnet. Om plejeforhold med henblik på adoption henvises til punkt 589.

Ved undersøgelsen og afgørelsen af, om der kan gives plejetilladelse til længerevarende ophold, bør der normalt lægges vægt på de samme forhold som ved ansøgning om adoption. På den måde undgås det, at et langvarigt plejeforhold må afbrydes, fordi det senere viser sig, at adoptionsmyndighederne ikke kan godkende plejeforældrene som adoptanter.

Den indledende undersøgelse vil normalt bestå i en indledende samtale med plejefamilien, hvor kommunen danner sig et indtryk af familien. Ved den indledende undersøgelse må familien give oplysninger om alder, ægteskabelige forhold, samlivets varighed, antal børn i hjemmet, økonomi, helbredsforhold m.v., som kommunen kan bruge i sin vurdering af, om der kan gives plejetilladelse i den konkrete sag. Således vil kommunen kunne tillægge det betydning i forbindelse med afgørelsen om plejetilladelse, om ansøgerne f.eks. er enlige eller personer med kortvarigt forudgående samliv, ligesom hensigtsmæssigheden af en betydelig aldersforskel mellem barnet og ansøgeren også kan overvejes. Det må dog understreges, at der altid skal foretages en konkret individuel vurdering, og at der i den enkelte sag kan foreligge særlige forhold, f.eks. et nært slægtskab mellem barnet og ansøgerne eller anden forudgående tæt tilknytning.

Hvis det allerede efter denne indledende undersøgelse anses for udelukket at give den ønskede plejetilladelse, bør der ikke indhentes yderligere oplysninger.

Ved ansøgning om plejetilladelse i forbindelse med længerevarende ophold er det vigtigt, at undersøgelsen drejer sig om de forhold, der er afgørende for vurderingen af, om opholdet vil være til gavn for barnet. Det må derfor i samtaler med ansøgerne afklares, hvad der er baggrunden for ansøgningen, hvilke forventninger ansøgerne har til barnet og plejeforholdet og til varigheden af plejeforholdet. Det er også vigtigt at danne sig et indtryk af plejefamilien, dens baggrund og indbyrdes relationer. Det må også indgå i vurderingen, hvilke erfaringer og forudsætninger familien har med hensyn til børneopdragelse, og om der er andre børn, hvad enten det er egne børn eller andre plejebørn og aldersfordelingen af eventuelle børn i hjemmet. Herudover vil oplysninger om bolig, skole- og fritidsmuligheder samt familiens kontakter til det omgivende samfund indgå i vurderingen.

Den kommune, der skal give plejetilladelsen, kan også indhente oplysninger om barnet og dets forældre i det omfang, det er nødvendigt for at tage stilling til, om opholdet vil være til gavn for barnet. Det kan f.eks. være, hvis barnet har et handicap, eller hvis der tidligere har været behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger for barnet. Hvis der reelt er behov for en anbringelse uden for hjemmet eller for anden særlig støtte, skal kommunen foretage en nærmere undersøgelse efter servicelovens § 50 af forholdene, således at der kan udarbejdes en handleplan for indsatsen over for barnet eller den unge og på den baggrund iværksætte de fornødne foranstaltninger.

Foranstaltningerne kan med forældremyndighedsindehaverens samtykke gennemføres under opholdet i den private familiepleje.

Forinden udstedelse af plejetilladelse indhentes med ansøgernes samtykke oplysninger om indtægtsforhold. Ligeledes med ansøgernes samtykke indhentes straffeattest fra Kriminalregisteret. De nærmere regler herom er fastsat af Justitsministeriet i bekendtgørelse herom. Heraf fremgår det, at straffeattest rekvireres af ansøgernes opholdskommune fra den politikreds, hvor ansøgeren bor. I begæringen skal det angives, at straffeattesterne skal benyttes i forbindelse med en ansøgning om tilladelse til at have børn i privat familiepleje.

Herudover bør ansøgerne i en helbredserklæring stå inde for, at de helbredsmæssigt er i stand til at påtage sig opgaven. Egentlige helbredsattester for ansøgerne og plejebarnet indhentes, når kommunen finder behov for det. Den kommune, der forlanger helbredsattest, afholder udgiften dertil.

Plejeforhold hos nære slægtninge

588. Hvis barnet opholder sig hos nære slægtninge eller andre nærtstående, som barnet i forvejen har et tæt forhold til, vil der normalt være en formodning om, at opholdet vil være til gavn for barnet, og det vil, medmindre de konkrete forhold taler imod, ikke være nødvendigt at foretage en dyberegående undersøgelse. Det gælder også, selvom opholdet forventes at vare i en længere periode. For udenlandske børn gælder reglerne i punkt 590.

Plejeforhold med henblik på adoption

589. Der skal foreligge plejetilladelse for børn, der modtages i privat pleje med henblik på adoption. For at undgå, at den stedlige kommune griber ind i adoptionsmyndighedernes behandling af adoptions sagen, bør der ikke udstedes plejetilladelse, før ansøgerne er godkendt som adoptanter til barnet, hvis adoptionen kræver en sådan godkendelse.

Godkendes ansøgerne som adoptanter til et bestemt barn, sender adoptionsmyndighederne sagen til ansøgernes opholdskommune, der herefter giver plejetilladelse med henblik på adoption. I disse tilfælde vil kommunen kunne give plejetilladelsen på grundlag af de undersøgelser, der er foretaget i forbindelse med godkendelsen som adoptanter, medmindre der foreligger særlige forhold, der kan give grundlag for indhentelse af supplerende oplysninger om ansøgerne. I forbindelse med en ansøgning om udstedelse af en plejetilladelse til brug for en adoption bør kommunen i hvert enkelt tilfælde overveje, om der er behov for at supplere tilladelsen med uddybende oplysninger af betydning for sagen. Det vil derefter være op til adoptionsmyndighederne at vurdere, om de supplerende oplysninger giver anledning til yderligere overvejelser.

Udenlandske børn

590. Ved ansøgning om plejetilladelse til et udenlandsk barn skal kommunen sikre sig, at ansøgerne har fået opholdstilladelse til det pågældende barn. Ved behandlingen af en ansøgning om plejetilladelse gælder der som hovedregel det samme som ved plejetilladelse i plejeforhold af længere varighed, jf. punkt 587.

Nordiske børn er fritaget for opholdstilladelse, jf. § 1 i udlændingeloven.

Et barn, der ikke er statsborger i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige, må ikke bringes her til landet med henblik på adoption, før der foreligger opholdstilladelse og eventuelt indrejsevisum. Er barnet født her i landet, og var moderen på fødselstidspunktet ikke bosat her, må barnet ikke uden opholdstilladelse opholde sig her med henblik på adoption, jf. bekendtgørelse om adoption.

En udlænding, der ikke har ret til at opholde sig her i landet, skal udrejse af landet. Udrejser udlændingen ikke frivilligt, drager politiet omsorg for udrejsten, jf. udlændingelovens § 30, stk. 1 og 2. Hvis et barns opholdskommune bliver opmærksom på, at et barn, der er bragt her til landet med henblik på adoption, ikke har ret til at opholde sig her i landet, og hvis barnets opholdskommune i den forbindelse træffer afgørelse om, hvor barnet midlertidigt skal anbringes, må det så vidt muligt undgås, at valget af barnets midlertidige anbringelsessted foregriber den endelige afgørelse om ansøgernes godkendelse som adoptanter. Det vil sige, at hvis ansøgerne endnu ikke er godkendt som adoptanter, bør barnet normalt ikke anbringes hos ansøgerne. Barnet bør derfor almindeligvis anbringes et neutralt sted.

591. Opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 3, til mindreårige udlændinge med henblik på varigt ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren gives til adoption, hvor adoptionsansøgeren er godkendt som adoptant, og hvor barnet ligger inden for den godkendelse, som adoptanterne har modtaget. Derudover skal adoptionsansøgeren have givet sit samtykke til at modtage det konkrete barn, jf. udlændingebekendtgørelsen.

Opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 3, til mindreårige udlændinge med henblik på varigt ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren gives endvidere til ophold hos barnets nærmeste familie, når der foreligger en særlig begrundelse for, at barnet ikke kan bo hos forældrene eller andre nære slægtninge i hjemlandet, jf. udlændingebekendtgørelsen.

Opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 3 til mindreårige udlændinge med henblik på varigt ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren gives endelig til ophold hos andre, når ganske særlige omstændigheder foreligger, og når plejeforholdet anbefales af kommunalbestyrelsen på grundlag af en tilsvarende undersøgelse som ved adoption af udenlandske børn, eller vedrørende børn over 14 år, når plejeforholdet på baggrund af andre oplysninger må anses for betryggende, jf. udlændingebekendtgørelsen. Opholdstilladelse efter udlændingebekendtgørelsen med henblik på adoption kan ikke gives, før der foreligger en udtalelse fra adoptionsmyndighederne om, at adoption vil kunne forventes gennemført, jf. udlændingebekendtgørelsen. Det er desuden en betingelse, at plejeforældrene afgiver erklæring om at ville påtage sig forsørgelsen af barnet, jf. udlændingebekendtgørelsen.

Et udenlandsk barn under 18 år, som har fast ophold hos forældremyndighedsindehaveren, er fritaget for bevis for opholdstilladelse under ophold her i landet, når barnet er meddelt opholdstilladelse efter udlændingelovens §§ 7, 8, 9, stk. 1, nr. 2 eller 9b-9e, eller når barnet er født her i landet, og forældremyndighedsindehaveren har lovligt ophold her i landet i medfør af en opholdstilladelse efter udlændingelovens §§ 7-9e, jf. udlændingebekendtgørelsen. Såfremt barnet får ophold hos andre end indehaveren af forældremyndigheden, skal der indgives ansøgning om opholdstilladelse for barnet.

Flytning til ny kommune

592. Flytter plejeforældrene til en anden kommune, skal fraflytningskommunen underrette den nye kommune om plejeforholdet. Tilflytningskommunen tager selv stilling til, om forudsætningerne for plejetilladelsen fortsat er til stede.

Ophør af privat familiepleje

593. I de tilfælde, hvor forældrene selv har anbragt barnet eller den unge i privat familiepleje, er udgangspunktet, at forældrene også har adgang til at hjemtage barnet eller flytte barnet til en anden familiepleje.

Afslag på flytning eller hjemtagelse

Service-loven:

§ 78...

Stk. 4. Børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune kan efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet eller den unge. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune.

Stk. 5...

594. Efter servicelovens § 78, stk. 4 kan børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune efter begæring fra plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune. Formålet med høringen er en sikring af, at det samtidig overvejes, om der er behov for en opfølgning på sagen, herunder om der er behov for særlig støtte til familien efter servicelovens § 52.

Bestemmelsen tilgodeser hensynet til det barn eller den unge, som måske i en længere årrække har haft ophold hos plejeforældrene. Hvis flytningen eller hjemtagelsen må antages at skade barnet eller den unge, kan hjemtagelse eller flytning nægtes. Kriteriet »skade barnet eller den unge« kan siges at ligge imellem kriterierne for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger, jf. punkt 358 ff.

Reglen i servicelovens § 78, stk. 4 om muligheden for at nedlægge forbud mod flytning eller hjemtagelse er en beskyttelsesregel for plejebarnet (eller den unge) og omfatter derfor børn og unge op til 18 år.

Anvendelsen af bestemmelsen er ikke betinget af, at opholdet har varet i et nærmere fastsat tidsrum, men det må formodes, at jo kortere opholdet har varet, jo mindre er risikoen for, at flytningen eller hjemtagelsen vil være til skade for barnet eller den unge.

595. En afgørelse om, at barnet eller den unge ikke må flyttes eller hjemtages, kan træffes efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge. Hvis kommunen modtager en begæring, skal sagen forelægges børn og unge-udvalget. Hermed får barnet eller den unge en egentlig adgang til selv at starte sagen. Der er i dette tilfælde ikke fastsat nogen aldersgrænse for den initiativret, der herved tillægges barnet eller den unge, hvilket betyder, at en begæring fra et mindre barn kan medføre, at sagen må forelægges børn og unge-udvalget til afgørelse.

Afgørelsen om, at barnet eller den unge ikke må hjemtages eller flyttes, træffes af børn og unge-udvalget. Der skal ikke fastsættes en genbehandlingsfrist, da der fortsat er tale om et privat familieplejeforhold. Da udvalget kun kan nægte flytning eller hjemtagelse, hvis flytningen eller hjemtagelsen kan antages at være til skade for barnet eller den unge, er der ikke tale om, at der gives barnet eller den unge en adgang til frit at bestemme, hvor barnet eller den unge vil bo.

Hvilken kommune træffer beslutning om flytning eller hjemtagelse

596. En beslutning efter servicelovens § 78, stk. 4 træffes af børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

En afgørelse, om at barnet eller den unge ikke må flyttes eller hjemtages, vil kunne give anledning til overvejelser, om der er behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger over for barnet eller den unge. For at sikre at dette indgår i overvejelserne og for at sikre en eventuel opfølgning af sagen, er beslutningen henlagt til forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

Reglen om genbehandling efter servicelovens § 62 finder ikke anvendelse ved en afgørelse efter servicelovens § 78, stk. 4.

597. Af hensyn til barnet eller den unge skal der forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune, dvs. plejeforældrenes opholdskommune, som vil være nærmest til at bedømme barnets eller den unges forhold og dets relation til plejefamilien. Der er således tale om en obligatorisk høring, der skal give en helhed i vurderingen af situationen. En fylldig dokumentation fra begge kommuner vil også være en forudsætning for ankemyndighedens bedømmelsesmuligheder.

Foreløbig afgørelse

Service-loven:

§ 78...

Stk. 5. En afgørelse efter stk. 4 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-5 gælder ikke i tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

Stk. 7. Døgnplejehjem, der modtager børn og unge under 18 år, og som drives af private uden offentlige midler, må kun oprettes og drives med tilladelse af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune.

Kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune fører tilsyn med forholdene i hjemmet.

598. Efter servicelovens § 78, stk. 5 kan en beslutning om forbud mod flytning eller hjemtagelse træffes foreløbigt efter reglerne i servicelovens § 75, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. kapitel 22.

Biologiske forældre uden del i forældremyndigheden

599. Efter servicelovens § 78, stk. 6 gælder reglerne om privat familiepleje i stk. 1-5 ikke i de tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

Eventuelle tvivlsspørgsmål forældrene imellem må således løses af forældrene selv eller om nødvendigt efter reglerne i lov om forældremyndighed og samvær.

600. Det bemærkes dog, at kommunen i særlige tilfælde kan anbringe barnet eller den unge hos den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden. Der vil i så tilfælde ikke være tale om privat familiepleje, men en netværksanbringelse, se punkt 474.

Kapitel 24

Børn og unge, der har begået kriminalitet

601. I dette kapitel beskrives de regler, der vedrører børn og unge, der har begået kriminalitet, såsom indbrudstyveri og lignende, voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Det drejer sig bl.a. om ordningen med ungdomskontrakter og reglerne i serviceloven om udarbejdelse af handleplaner, netværksstøtte og ungdomssanktionen.

For at understøtte arbejdet med en hurtig indsats over for børn og unge, der begår kriminalitet gives ligeledes en beskrivelse af politiets og de sociale myndigheders opgaver i den forbindelse.

Udover beskrivelsen af den gældende retstilstand behandles nogle væsentlige punkter i forbindelse med en hurtig indsats som inspiration til mulig organisering og udførelse af indsatsen på lokalt plan. Formålet er alene at beskrive nogle handlemuligheder i indsatsen over for børn og unge, der begår kriminalitet.

Ungdomskontrakter

Generelt om ordningen med ungdomskontrakter

602. En ungdomskontrakt er en aftale, hvorved den unge med samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden forpligter sig til at deltage i visse nærmere opregnede aktiviteter m.v. mod, at anklagemyndigheden afstår fra yderligere retsforfølgning.

603. Sigtet med ordningen er at udbygge samarbejdet mellem politiet og de sociale myndigheder, således at de sociale myndigheder inddrages umiddelbart efter en lovovertrædelses opklaring og i større omfang end hidtil. Ungdomskontrakten skal desuden ses som en reaktion, der både er umiddelbart mærkbar og giver en ramme og et perspektiv for den unge.

604. Ungdomskontrakt kan især tilbydes unge 15-17-årige, der ikke er kommet ind i et mere fast kriminalitetsmønster. Det er unge, som efter tidligere gældende retspraksis skulle have tiltalefrafald med vilkår om tilsyn af de sociale myndigheder m.v. eller eventuelt den første betingede dom.

Der vil typisk være tale om unge, der har begået indbrudstyveri eller andet tyveri, visse hærværksforhold eller brugstyveri af cykler eller knallerter.

605. Ved indgåelse af en ungdomskontrakt kan den unge opnå, at lovovertrædelsen anføres på straffeattesten i kortere tid (1 år, hvis det er første gang den unge modtager en afgørelse for overtrædelse af straffeloven eller lov om euforiserende stoffer), ligesom den unge normalt ikke vil blive pålagt vilkår om bøde.

Tiltalefrafald uden ungdomskontrakt, men med vilkår om andre hjælpeforanstaltninger efter serviceloven, anføres på straffeattesten i 2 år. Det samme gælder for tiltalefrafald uden særlige vilkår.

Hjemmelen til at afgøre sagen med tiltalefrafald med vilkår om ungdomskontrakt er retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 2 og 3, jf. § 723, stk. 1 og servicelovens § 52 om foranstaltninger.

Fremgangsmåden ved indgåelse af en ungdomskontrakt

Politiets visitation

606. Under efterforskningen af en sag vedrørende en ung lovovertræder vurderer politiet, om sagen egner sig til at blive afgjort med et tiltalefrafald med vilkår om ungdomskontrakt. Det er en forudsætning for at anvende ungdomskontrakt, at den unge er 15-17 år på gerningstidspunktet og at tilståelsen er underbygget.

Skønner politiet, at sagen egner sig til afgørelse ved indgåelse af en ungdomskontrakt, underretter politiet snarest muligt den unges opholdskommune.

Kommunens visitation

607. I den sociale forvaltning bør hovedansvaret for udarbejdelse af ungdomskontrakter hvile på få personer. Det vil bl.a. være hensigtsmæssigt, ikke mindst for at sikre en hurtig kontrakt, at der udpeges en person, som står for koordination og sikrer, at alle relevante parter inddrages, og som kan modtage underretning fra politiet om begåede lovovertrædelser. Den nærmere tilrettelæggelse kan dog variere fra kommune til kommune, bl.a. under hensyn til kommunens størrelse. Det formelle ansvar for ungdomskontrakterne vil altid påhvile kommunalbestyrelsen.

Hvis den unge ikke vil indgå en ungdomskontrakt, kan politiet søge sagen afgjort ved dom eventuelt med vilkår om foranstaltninger efter serviceloven. Hvis der ikke foreligger en tilståelse, må sagen ligeledes afgøres ved dom.

Tiltalefrafald uden ungdomskontrakt, men med vilkår om foranstaltninger efter servicelovens § 52, kan undtagelsesvis anvendes efter indstilling fra kommunen.

Kommunen bør derfor under alle omstændigheder - også i situationer, hvor der ikke er grundlag for en ungdomskontrakt - undersøge, om der bør iværksættes foranstaltninger efter serviceloven, og indstille til politiet, hvilke foranstaltninger kommunen kan foreslå som led i sagens afgørelse.

Det må forventes, at politiet, der har den første kontakt med den unge lovovertræder, orienterer denne om muligheden for eventuelt at afgøre sagen med en ungdomskontrakt. Det er imidlertid kommunen, der på baggrund af en nærmere undersøgelse af den unges sociale og personlige situation konkret vurderer, om der i den enkelte sag er grundlag for at anvende en ungdomskontrakt.

Derfor er det vigtigt, at kommunen ved det første møde med den unge og forældrene giver en grundig information om, hvad ordningen med ungdomskontrakter indebærer, og hvilke alternativer der er til ordningen.

Hvis kommunen skønner, at en ungdomskontrakt kan anvendes, udarbejdes der i fællesskab med den unge og dennes forældre et udkast til de sociale foranstaltninger i en ungdomskontrakt.

Udkastet skal forelægges politiet til godkendelse og med henblik på, at politiet kan fastsætte de vilkår om straffri vandel m.v., der skal indgå i ungdomskontrakten.

Kontrakten skal underskrives af den unge, indehaveren af forældremyndigheden, kommunen og politiet. Det bør tilstræbes, at underskrivelsen sker på et møde med deltagelse af de involverede parter, hvor indholdet af kontrakten og betydningen af dens overholdelse gennemgås.

Den underskrevne kontrakt fremsendes af politiet til den stedlige byret, som skal godkende vilkårene og kontrakten.

Straks efter rettens godkendelse underretter politiet kommunen, således at de initiativer, som er fastsat i kontrakten, kan iværksættes snarest muligt.

Ungdomskontraktens indhold

Sociale foranstaltninger

608. En ungdomskontrakts indhold vedrørende de sociale foranstaltninger skal udarbejdes således, at der (konkret) tages hensyn til den unges særlige forhold. I princippet kan der anvendes alle de former for foranstaltninger, der er nævnt i servicelovens § 52, herunder økonomisk støtte til udgifter der følger af foranstaltningerne.

Som udgangspunkt skal foranstaltningerne - som altid ved iværksættelse af hjælpeforanstaltninger efter serviceloven - bygge på den unges og forældrenes motivation til samarbejde.

Der bør specielt fokuseres på de områder, hvor der er behov for at få den unge til at arbejde med at ændre holdning og adfærd og hvor der er behov for at støtte den unge i udvikling af et positivt forløb. Indholdet i kontrakten vedrørende den sociale indsats, herunder de forhold som den unge forpligter sig til at overholde, bør derfor være fremadrettet og behøver ikke at relatere sig til den eller de kriminelle handlinger, som den unge har begået.

Kontrakten skal indeholde en plan, som detaljeret fastlægger de foranstaltninger, som inden for et bestemt tidsrum skal udgøre en samlet indsats over for den unge og udgøre en forpligtelse for den unge. Det kan indgå som en del af kontrakten, at familien skal følge en bestemt fremgangsmåde, eventuelt i tilslutning til nærmere angivne foranstaltninger.

F.eks. kan det fastsættes i kontrakten, at den unge skal søge en skole eller andet uddannelsessted, en ungdomsklub eller lignende, eller deltage i forskellige foreningsaktiviteter, f.eks. i sportsforeninger.

Endvidere kan kontrakten indeholde bestemmelser om, hvor den unge skal bo, f.eks. hos familie eller et sted der er anvist af de sociale myndigheder, eventuelt i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet.

Det kan også indgå i kontraktens plan for den samlede sociale indsats, at den unge får beskikket en personlig rådgiver eller får en fast voksen kontaktperson i et nærmere fastlagt omfang. I særlige tilfælde vil det efter en konkret vurdering kunne fastsættes i kontrakten, at den unge indgår i behandling mod alkohol- og narkotikamisbrug.

Kontrakten skal indeholde bestemmelser om de sociale myndigheders tilsyn med den unges overholdelse af de forpligtelser, der følger af de sociale foranstaltninger.

Vilkår fastsat af politiet

609. Udover kontraktens sociale vilkår som fastsættes af kommunen i samarbejde med den unge og dennes forældre, indeholder kontrakten vilkår, som fastsættes af politiet. En ungdomskontrakt gøres således altid betinget af straffri vandel, dvs. at den pågældende ikke begår strafbare forhold i prøvetiden. Prøvetiden fastsætter politiet i reglen til 1 år.

I en ungdomskontrakt vil der kunne indgå vilkår om betaling af erstatning og konfiskation. Der bør normalt ikke fastsættes vilkår om bødebetaling. Hvis ungdomskontrakten kun indeholder mindre forpligtelser over for den unge, f.eks. krav om at fastholde et påbegyndt skole- eller uddannelsesforløb, kan der dog være behov for at fastsætte vilkår om bøde.

Virksomheden af, at kontrakten ikke overholdes af den unge, herunder betydningen af ny kriminalitet i prøvetiden, skal anføres i kontrakten.

Varighed

610. En ungdomskontrakt bør normalt ikke løbe i mere end et år og ikke i kortere tid end 3 måneder. De sociale foranstaltninger kan imidlertid godt fortsætte udover kontraktperioden

afhængig af den unges behov for social støtte, og eventuelt som en opfølgning af den sociale plan der er lagt for støtten til den unge.

Ungdomskontrakter ophører normalt ved det fyldte 18. år. En ungdomskontrakt med vilkår i form af en personlig rådgiver, en fast kontaktperson eller døgnophold i institution, plejefamilie eller andet egnet opholdssted vil dog kunne række ud over det fyldte 18. år. Der henvises til servicelovens § 76, stk. 2 og 3, hvorefter disse foranstaltningsformer kan opretholdes, indtil den unge fylder 23 år, hvis den unge er indforstået hermed.

Opfølgning

Kontraktens gennemførelse

611. Baggrunden for ordningen med ungdomskontrakter er bl.a. at skabe mulighed for at sætte hurtigt ind med umiddelbart mærkbare reaktioner over for unge lovovertrædere og samtidig at give en ramme og et perspektiv for de unge. Det er derfor vigtigt, at de initiativer, som er fastsat i kontrakten, iværksættes hurtigst muligt.

Kommunalbestyrelsen har det overordnede ansvar for, at kontraktens sociale foranstaltninger bliver iværksat, og for tilsynet med at den unge overholder de forpligtelser, der følger af foranstaltningerne. Udførelsen af opgaverne kan overlades til medarbejdere i nærmiljøet, som har en løbende personlig kontakt med den unge, f.eks. klubmedarbejdere, pædagoger, lærere eller nære familiemedlemmer bortset fra forældre.

Efter § 9a, stk. 2 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område har børn og unge samme opholdskommune som forældremyndighedens indehaver.

Reglerne indebærer, at hvis den unge skifter opholdskommune, ophører fraflytningskommunens forpligtelser i henhold til kontrakten. I disse tilfælde forudsættes det, at fraflytningskommunen straks kontakter tilflytningskommunen med henblik på, at denne kan vurdere spørgsmålet om den fortsatte opfyldelse af kontrakten. Fraflytningskommunen skal samtidig underrette politiet om flytningen. Tilflytningskommunen giver politiet meddelelse om sin stillingtagen.

Er den unge anbragt uden for hjemmet, bliver den anbringende kommune den unges selvstændige opholdskommune eller handlekommune. Den anbringende kommune vil således fortsat være opholds- eller handlekommune for barnet eller den unge, selv om forældrene flytter til en anden kommune.

Vilkårsovertrædelse

612. Ungdomskontrakten træder formelt i kraft, når vilkårene er godkendt af retten.

Det er politiet, der påser overholdelsen af vilkåret om straffri vandel. Kommunen skal føre tilsyn med, at den unge overholder forpligtelserne i henhold til kontraktens bestemmelser om sociale foranstaltninger.

Konstaterer den eller de medarbejdere, som efter kommunens bestemmelse har ansvaret for tilsynet, at den unge bryder kontraktens bestemmelser vedrørende de sociale foranstaltninger, skal der foretages en vurdering af, om overtrædelsen er så væsentlig, at der bør ske underretning til politiet. Grov eller gentagen misligholdelse skal hurtigst muligt indberettes til politiet med angivelse af, hvilke foranstaltninger kommunen kan foreslå, f.eks. i form af ændring af vilkår, tidsmæssig forlængelse af kontrakten eller med oplysning om, at man ikke har mulighed for at tilbyde den unge yderligere foranstaltninger.

Hvem der foretager vurderingen af, om politiet skal underrettes, vil afhænge af, hvorledes den enkelte kommune har tilrettelagt samarbejdet med politiet, herunder om kommunen har udpeget en person som ansvarlig for koordinationen i forbindelse med arbejdet med ungdomskontrakter.

613. Foretages der underretning, afgør politiet, hvad der videre skal ske, herunder om sagen skal forelægges for retten.

Anklagemyndigheden kan forelægge sagen for retten enten med henblik på rettens godkendelse af en ændring af ungdomskontraktens vilkår eller løbetid - hvilket forudsætter, at der kan opnås samtykke hertil fra den unge, dennes forældre og kommunen - eller til godkendelse af et tiltalefravalg på vilkår eller med henblik på, at der rejses tiltale med påstand om idømmelse af sanktioner - typisk i forbindelse med en betinget dom.

Særligt om kriminalitetstruede børn og unge

Serviceoven

§ 57 c, stk. 1...

For børn og unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

614. Serviceovens § 57 c, stk. 1, giver kommunerne pligt til at udarbejde en handleplan, når et barn eller en ung under 18 år har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Handleplanen skal beskrive en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet, så der kan ydes den nødvendige støtte til den unge. Udover voldskriminalitet omfatter begrebet anden alvorlig kriminalitet, såsom voldtægt, røveri, grovere former for hærværk og tyveri samt forsøg på sådanne forbrydelser.

Det er ikke et krav, at den unge er dømt, eller at det på anden måde er bevist, at den unge faktisk har begået voldskriminalitet eller anden form for alvorlig kriminalitet. Det er hensigten, at der skal sættes ind så tidligt som muligt. Det er derfor ikke formålstjenligt at afvente en eventuel domsfældelse. I den forbindelse bemærkes, at unge under den kriminelle lavalder på 14 år ikke er omfattet af straffeloven, således at skyldspørgsmålet ikke kan afgøres ved domstolene. Der skal dog alligevel udarbejdes handleplaner for denne aldersgruppe.

Kommunens behandling af sagen kan, i de tilfælde hvor der ikke er tale om bevist kriminalitet, alene ske ud fra, at der er foretaget en underretning om formodet kriminalitet. Dokumentationen fra politiet er et udgangspunkt for aktivt at inddrage barnet eller den unge og forældrene i sagen.

Handleplaner, som forebygger yderligere kriminalitet

615. Bestemmelserne om handleplaner i forbindelse med kriminalitet er et led i den særlige indsats over for utilpassede unge. Målgruppen er unge under 18 år, som har begået voldskriminalitet eller anden form for alvorlig kriminalitet. For denne gruppe af unge har kommunen en forpligtelse til at udarbejde en handleplan for indsatsen, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge.

Formålet er at sikre, at der i disse tilfælde iværksættes en planlagt og kontrolleret indsats med henblik på at forpligte den unge, forældrene og forvaltningen i et gensidigt samarbejde for at medvirke til at få den unge på rette vej allerede, når den unge første gang kommer ud i kriminalitet. Hermed fastholdes forældrenes og kommunens ansvar for den unge.

Foreløbig handleplan, servicelovens § 57 c, stk. 2

ServiceLOVEN

§ 57 c, stk. 2...

Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en foreløbig handleplan, jf. stk. 1, senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet. Det skal i den forbindelse overvejes, om det vil være relevant at træffe afgørelse om ungepålæg, jf. § 57 b.

616. Kommunen skal efter servicelovens § 57 c, stk. 2, udarbejde en foreløbig handleplan senest syv dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet. Hvis den pågældende i forvejen er kendt af kommunen, vil en handleplan ofte kunne foreligge hurtigere. I det omfang kommunen imidlertid ikke i forvejen kender barnet eller den unge, der pågribes i alvorlig kriminalitet, kan selv syv dage anses for kort tid til at udarbejde en langsigtet handleplan for indsatsen.

Kravet omfatter i disse tilfælde alene en foreløbig handleplan. Den foreløbige handleplan indebærer, at der er mulighed for efterfølgende justeringer, når barnets eller den unges situation er undersøgt yderligere. Fristen på syv dage skal således vise barnet eller den unge og familien, at der reageres hurtigt på kriminaliteten. I den foreløbige handleplan skal kommunen tage stilling til, hvad der her og nu skal gøres for at hindre, at den unge begår ny kriminalitet. Den foreløbige handleplan kan f.eks. omfatte:

- at der straks indkaldes til et møde med forældrene og den unge, hvor det drøftes, hvad der kan gøres for at forebygge yderligere kriminalitet,
- at den unge får tilknyttet en personlig rådgiver eller kontaktperson, eller
- at den unge anbringes uden for hjemmet for at hindre, at der begås ny kriminalitet.

Den konkrete indsats tilrettelægges af kommunen. For de 14-17-årige bør kommunen overveje at inddrage kriminalforsorgen. Det bør i denne forbindelse indgå, at kriminalforsorgen i enkelte

tilfælde kan foranledige udarbejdet en personundersøgelse, jf. retsplejelovens § 808 om sigtedes forhold, der må antages at være af betydning for sagens afgørelse ved retten inden for en kortere tidsfrist.

Handleplan og ungdomskontrakt

617. Reglerne i lov om social service er et supplement til ordningen med ungdomskontrakter, se punkt 602ff om ungdomskontrakter.

Ungdomskontraktordningen omfatter ikke børn under 14 år, idet de ikke kan straffes. Ordningen omfatter heller ikke unge på 14 år og derover, der har begået voldskriminalitet og anden alvorlig kriminalitet. I de tilfælde, hvor den unge er omfattet af ordningen med ungdomskontrakter, vil kravet i servicelovens § 140 være opfyldt ved indgåelsen af ungdomskontrakt. Der skal derfor ikke udarbejdes en handleplan efter servicelovens § 140.

Tilfælde, hvor der i forvejen foreligger handleplan

618. Også i andre tilfælde, hvor der er lagt en handleplan for indsatsen ud fra andre bestemmelser, herunder handleplaner i forbindelse med foranstaltninger efter § 52 i serviceloven, er lovens krav opfyldt, og der skal ikke udarbejdes en ny selvstændig handleplan i forbindelse med kriminaliteten.

I lyset af den modtagne dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet, kan der evt. være grundlag for at overveje en revision af den tidligere udarbejdede handleplan.

Samarbejde med den unge og familien

619. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie. I kommunens overvejelser omkring planen indgår således den unges og familiens motivation til at indgå i et langsigtet samarbejde med henblik på at forebygge ny kriminalitet.

Planen skal angive formålet med indsatsen, samt hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal under hensyn til dette formål tillige angive indsatsens forventede varighed, særlige forhold vedrørende den unge, herunder behandling, uddannelse m.v. og bygge på retningslinierne i servicelovens § 140, stk. 3, se punkt 295 ff. Indholdet af den enkelte handleplan vil således være helt afhængig af de konkrete forhold. Kommunerne vil her kunne lade sig inspirere af de planer, der allerede anvendes i forbindelse med afgørelser om foranstaltninger efter servicelovens § 52, § 58 eller § 76. Der henvises endvidere til punkt 648 ff. om hurtig indsats over for børn og unge, der begår kriminalitet.

Koordinering af handleplaner med kriminalforsorgen

620. Kommunen har en pligt til at koordinere handleplaner efter servicelovens § 140, stk. 1 og § 57 c, stk. 1 med kriminalforsorgen, jf. bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006 om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med kriminalforsorgen for visse persongrupper, som findes på www.retsinfo.dk

Formålet er at understøtte en langsigtet indsats og sikre kontinuitet i samarbejdet overfor bl.a. de 14-17-årige. Det drejer sig om følgende målgrupper:

- 14-17-årige, der har fået en ubetinget fængselsstraf som følge af voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, og som kommunen har pligt til at udarbejde en handleplan for efter servicelovens § 140, stk. 1.
- 14-17-årige, der udstår straf på bopælen under intensiv overvågning og kontrol, jf. kapitel 13a i lov om fuldbyrdelse af straf, og som kommunerne har pligt til at udarbejde en handleplan for efter servicelovens § 140, stk. 1.

- 14-17-årige, der har fået en betinget dom med tilsyn af kriminalforsorgen og med vilkår om hjælpeforanstaltninger efter servicelovens § 52 som følge af voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, hvor kommunen har pligt til at udarbejde en handleplan for efter servicelovens § 57 c, stk. 1.

Det er kriminalforsorgen, der skal tage kontakt til kommunen, når en handleplan skal koordineres.

Kommunen har ansvaret for at følge op på henvendelsen og har ligeledes ansvaret for, at handleplanerne koordineres med kriminalforsorgen. Kommunen skal løbende sikre sig, at kommunens støtteforanstaltninger og indsatser i øvrigt koordineres med kriminalforsorgens tiltag og at eventuelle andre relevante samarbejdspartner inddrages i arbejdet.

Hvis den unge er placeret i varetægtsurrogat i forbindelse med anholdelsen, skal arbejdet med handleplanen efter § 140 og dermed undersøgelsen (jf. § 50 i serviceloven) af den unge påbegyndes, mens den unge er placeret på en sikret afdeling, jf. § 27, stk. 4 i bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, som kan findes på www.retsinfo.dk.

Samarbejdet mellem kriminalforsorgen og kommunerne, når en ung har fået en dom

621. Unge under 18 år, der er idømt en ubetinget fængselsstraf, anbringes efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2 i en social institution mv., med mindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus. Det er Direktoratet for Kriminalforsorgen, der træffer beslutning om, den unge skal anbringes i en social institution eller i en af kriminalforsorgens institutioner.

Direktoratet for Kriminalforsorgen modtager fra politiet underretning om personer i alderen 14-17 år, der skal afsone en ubetinget fængselsstraf. Herefter sender direktoratet hurtigst muligt – typisk i løbet af 1-2 dage – en høring til den af kriminalforsorgen lokale afdelinger, hvor den unge hører til. I høringen anmodes om afdelingens forslag til en plan for straffens udståelse.

Når afdelingen har modtaget høringsskrivelsen og sagens akter, etablerer afdelingen, hvis placering på en institution uden for kriminalforsorgens regi er relevant, kontakt til den unges opholdskommune med henblik på hurtigst muligt at finde et egnet afsoningssted til den unge og herunder afklare spørgsmålet om betalingstilsagn fra kommunen.

Når kriminalforsorgen har truffet beslutning om, at den unge skal afsone dommen på et socialt anbringelsessted og har kontaktet kommunen, er det kommunens ansvar at finde et egnet anbringelsessted til den unge hurtigst muligt. Det er kommunen, som afholder udgifterne i forbindelse med den unges anbringelse under afsoning af dommen på et socialt anbringelsessted.

Serviceoven

§ 57 c, stk. 3...

Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med løsladelse give unge under 18 år, der har afsonet frihedsstraf, været varetægtsfængslet eller anbragt i varetægtsurrogat et tilbud om udslusning. Tilbuddet om udslusning skal så vidt muligt etableres inden løsladelsen og have en varighed på mindst 6 måneder efter løsladelsen. Tilbuddet skal som

minimum have et omfang, svarende til en kontaktperson efter § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 4....

622 Unge under 18 år, der har afsonet en frihedsstraf, været varetægtsfængslet eller anbragt i varetægtssurrogat, i forbindelse med løsladelse skal have et tilbud om udslusning i form af en kontaktperson, en mentor, et gruppeforløb eller andet, der kan lette den unges overgang til et selvstændigt voksenliv. Udslusningsordningen kan bl.a. støtte og hjælpe den unge med – hvor det er relevant – at finde bolig, skabe sig en struktureret hverdag, finde uddannelse eller arbejde, administrere sin økonomi, styrke sit netværk og finde fritidstilbud.

Målgruppen er unge, der løslades efter ophold i åbent eller lukket anbringelsessted i socialt regi efter afsoning af dom, arresthus eller fængsel i forbindelse med varetægtsfængsling, anbringelse i varetægtssurrogat.

For unge i varetægt skal der udarbejdes en § 50 undersøgelse og en handleplan efter § 140 i serviceloven. Det er imidlertid ikke en forudsætning for tilbuddet om udslusning, at kommunen har udarbejdet en § 50 undersøgelse eller en handleplan efter § 140, stk. 1.

Allerede mens de unge opholder sig på sikrede afdelinger, er det vigtigt at sætte fokus på uddannelse. Unge på sikrede afdelinger er omfattet af undervisningspligten efter folkeskoleloven, herunder også reglerne om specialundervisning og skal have tilbudt skolegang, som er tilpasset deres behov, mens de opholder sig på sikrede afdelinger.

Tilbuddet om udslusning efter stk. 3, skal så vidt muligt etableres inden løsladelsen, for at sikre, at de nødvendige sagsbehandlingsskridt og praktiske forhold er på plads så hurtigt som muligt, så den unge ikke står uden relevant støtte på tidspunktet for løsladelsen. I nogle tilfælde vil det være vanskeligt at nå at etablere udslusningen inden løsladelsen, f.eks. i forbindelse med kortvarige varetægtsfængslinger hhv. anbringelser i varetægtssurrogat. Det må dog forventes, at det altid vil være muligt at etablere udslusningen før løsladelsen, når der er tale om løsladelse fra afsoning eller længerevarende varetægtsfængslinger.

For unge der løslades, bør tilbuddet om udslusning indgå som led i de handleplaner, kommunerne har pligt til at udarbejde efter § 57 c, stk. 1, for unge, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, i handleplanerne efter § 140 for unge i varetægt samt i de handleplaner, som kommunerne skal koordinere med kriminalforsorgen jf. bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006 om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med kriminalforsorgen for visse persongrupper.

623. Tilbuddet om udslusning skal have en varighed på mindst 6 måneder efter løsladelsen og minimum have et omfang svarende til en kontaktpersonordning efter § 52, stk. 3, nr. 7 i serviceloven. Hermed sikres tilstrækkelig tid til at gennemføre en hensigtsmæssig udslusning, herunder i forhold til at få den unge i uddannelse eller beskæftigelse.

Forpligtelsen til at tilbyde udslusning erstatter ikke kommunens forpligtelse efter de almindelige, gældende regler at iværksætte støtte efter § 52, hvis en § 50 undersøgelsen og handleplanen efter §

140 i serviceloven viser, at den unge har behov for særlig støtte ud over tilbuddet i forbindelse med udslusningen.

I nogle tilfælde vil det f.eks. være relevant at formidle et praktiktilbud efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 9, for at styrke den unges tilknytning til arbejdsmarkedet, mens det i andre tilfælde vil være relevant at iværksætte behandling af den unges problemer efter § 52, stk. 3, nr. 3, med henblik på at sikre en vedvarende forandring i den unges adfærd og handlemønstre. Det kan f.eks. være i form af psykologhjælp eller misbrugsbehandling.

Hvis et barn eller en ung, der løslades, har behov for mere omfattende støtte efter servicelovens regler og/eller støtte af en anden karakter, skal denne iværksættes. Kommunalbestyrelsen skal herunder være opmærksom på, om barnet eller den unge har en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der indebærer, at den pågældende har krav på handicapkompenserende ydelser m.v.

Ulønnede netværksstøtte til børn og unge, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet

624. Børn og unge, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, har ofte et stort behov for at få et andet perspektiv i deres liv.

De unge har ikke brug for flere professionelle, når de f.eks. skal hjælpes i gang med uddannelse eller beskæftigelse. Derimod kan voksne fra barnets eller den unges netværk, som frivillige og ulønnede, have en særlig tilgang til problemerne alene ud fra et ægte medmenneskeligt engagement. De kan derfor bruges som et supplement til en kontaktperson efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6 der, i modsætning til de frivillige, modtager vederlag, og dermed kan opfattes som en professionel.

Den frivillige skal kunne rumme den unge og medvirke til at skabe en frugtbar dialog, der skal kunne støtte den unges udvikling.

Erfaringerne fra projekter, der sigter på, at udsatte unge kan blive integreret på arbejdsmarkedet, viser, at medarbejderen på arbejdspladsen i almindelighed ikke ser det som en opgave, som han eller hun skal betales penge for. Det handler mere om engagement og medmenneskelighed og om at kunne lide at blive udfordret.

Kommunen opfordres derfor til at afdække disse unges netværk for at finde en voksenperson, der har opnået, eller som formodes at kunne opnå en god relation til den unge, og som kan anses for egnet til at støtte den unge.

Ungdomssanktionen

625. Straffelovens § 74 a giver mulighed for, at retten kan bestemme, at en ung, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, og som har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal undergive sig en ungdomssanktion. Ungdomssanktionen er en dom til en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed. En ungdomssanktion kan idømmes i sager, hvor domstolene ellers ville idømme en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage op til et år, og hvor det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter straffelovens § 57 om betingede domme.

En ungdomssanktion kan kort beskrives som en dom til længerevarende socialpædagogisk behandling, hvori der indgår et element af fastholdelse. Ungdomssanktionen kan sammenlignes med dom med fastsættelse af særvilkår med behandlingsmæssigt sigte. Dette formuleres i reglen

som en bemyndigelse til tilsynsmyndigheden, (typisk kommunen for de 14 – 17-årige) til på baggrund af særvilkårene at træffe beslutning om, hvordan særvilkårene skal opfyldes efter reglerne i den sociale lovgivning. I almindelighed formuleres særvilkår i generelle vendinger, således at der overlades tilsynsmyndigheden vide beføjelser med henblik på at kunne tilpasse vilkårene efter den dømtes aktuelle behov.

Ungdomssanktionen giver dermed mulighed for at fastholde den unge i et behandlingsforløb, der på længere sigt kan få den unge på rette kurs især ved at styrke den unges muligheder for at opnå uddannelse og beskæftigelse. En ungdomssanktion idømmes af retten bl.a. på baggrund af en indstilling fra de sociale myndigheder. I de følgende punkter vil der være specielt fokus på de sociale myndigheders opgaver og roller i forbindelse med ungdomssanktionen. For yderligere oplysninger om ungdomssanktionen henvises til ”Håndbog om ungdomssanktionen” udgivet af Servicestyrelsen februar 2008 (kan downloades på: www.servicestyrelsen.dk/ungdomssanktionen)

Hvem kan idømmes en ungdomssanktion

626. Målgruppen for ungdomssanktionen er unge mellem 14 og 17 år, der har begået alvorlig kriminalitet og som samtidig har et massivt socialpædagogisk behandlingsbehov.

Der er fire kriterier for afgrænsning af den personkreds, som ungdomssanktionen skal kunne anvendes overfor:

- Et objektive alderskriterium.
- Et kriterium, der knytter sig til gerningsmandens personlige profil (»social profil«).
- Et kriterium, der angår kriminalitetens art (kriminalitetskravet).
- Et kriterium, der knytter sig til den straf, den unge lovovertræder ellers ville blive idømt (strafkravet).

Alderskriteriet

627. Det er alderen på gerningstidspunktet, der er afgørende for, om der kan idømmes en ungdomssanktion. Afviklingen af ungdomssanktionen kan strække sig ud over det fyldte 18. år, uanset at den unge ikke giver samtykke. Almindeligvis vil det ikke komme på tale at idømme en ungdomssanktion, hvis den tiltalte på domstidspunktet er fyldt eller forholdsvis kort tid efter fylder 18 år. Dette kan dog finde sted, hvis det bliver anset for formålstjenligt på grund af tiltaltes personlige forhold, herunder den tiltaltes mangel på modenhed.

Social profil

628. For så vidt angår den sociale profil er målgruppen for ungdomssanktionen kendetegnet ved, at der er tale om unge med markante tilpasningsproblemer. Det vil sige unge med en mangelfuld udviklet evne til at skabe normale sociale relationer, besvær med at orientere sig i normale sociale sammenhænge og ofte præget af et højt angstniveau med deraf følgende uhensigtsmæssige og grænseoverskridende reaktionsformer, herunder kriminelle handlinger af særlig voldsom eller voldelig karakter. Deres adfærd er i mange tilfælde karakteriseret ved, at de ved truende eller lignende aggressiv adfærd optræder på en måde, der skaber frygt og utryghed i de områder, hvor de færdes.

Anvendelsen af ungdomssanktionen forudsætter, at foranstaltningen må anses for formålstjenlig i forhold til at imødekomme den unges særlige behov for behandling, og for at undgå at den unge begår ny kriminalitet. Det er derfor en forudsætning for anvendelsen af ungdomssanktionen, at den unge efter en individuel vurdering ikke findes uegnet til behandling. Det er forudsat, at der kun helt undtagelsesvist bliver tale om at erklære en ung, der opfylder den sociale profil, for uegnet til behandling. Unge kan findes uegnet, hvis de f.eks. har psykiske lidelser, som medfører, at de ikke

kan nås med socialpædagogisk behandling, eller hvis det vurderes, at den unge ikke kan drage nytte af en socialpædagogisk behandling. Unge, som undtagelsesvist findes uegnet til behandling inden for det sociale system, må i sidstnævnte tilfælde idømmes en straf efter straffelovens andre bestemmelser.

Kommunen skal i forhold til reglerne i servicelovens § 50 udarbejde en undersøgelse af de unges forhold, der blandt andet dækker sundhedsforhold. I den forbindelse vil det være relevant at overveje, om der skal nærmere undersøgelser til, for at konstatere om den unge f.eks. har psykiske problemer, har et misbrug, har lav IQ eller er mentalt retarderet.

Det er ikke en betingelse for idømmelse af ungdomssanktionen, at den pågældende giver samtykke til foranstaltningen. Der henvises i øvrigt til overvejelserne om samtykke og egnethed i »Rapport om ungdomskriminalitet« s. 125-130, Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001, Justitsministeriet.

Kriminalitetens art

629. For så vidt angår kriminalitetens art skal ungdomssanktionen anvendes ved grovere personfarlig kriminalitet f.eks. vold, røveri og voldtægt. Ungdomssanktionen kan endvidere anvendes i tilfælde af anden alvorlig kriminalitet, herunder mere omfattende berigelseskriminalitet, brugstyverier eller hærværk.

Straffekravet

630. Ungdomssanktionen bør anvendes i sager, hvor domstolene ellers ville idømme en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage op til ca. et år. Det er dog ikke udelukket at anvende sanktionen over for unge, der står til en lidt længere ubetinget fængselsstraf, f.eks. 1 år og 6 måneder, hvis ungdomssanktionen anses som mere formålstjenstlig end fængselsstraf

Afvejning af kriterierne

631. Det er retten, som på baggrund af bl.a. kommunens indstilling og kriminalitetens alvor afvejer kriterierne og vurderer, om den unge skal dømmes til en ungdomssanktion, samt fastsætter rammer for dommen.

Elementerne i en ungdomssanktion

632. En ungdomssanktion har en samlet varighed på to år. En ungdomssanktion består typisk af tre faser. Der er tale om følgende tre faser:

- Et indledende ophold i en sikret afdeling.
- Et ophold i en døgninstitution eller et egnet opholdssted.
- En periode i ambulanseregion med tilsyn af de sociale myndigheder.

Den dømte kan ved dommen f.eks. pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og efterkomme de sociale myndigheders pålæg om opholdssted, herunder overførsel, tilbageførsel eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution eller godkendt opholdssted ud over det i dommen fastsatte, men inden for de generelle længstetider.

1. fase – sikret afdeling

633. Ungdomssanktionen indledes med et institutionsophold, der som udgangspunkt foregår i en sikret afdeling. Formålet med dette ophold er dels at få standset den unges kriminelle handlinger ved at fjerne den unge fra lokalmiljøet og dels at tilvejebringe grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling. Det er vigtigt, at der fra både institutionens eller opholdsstedets og kommunens side er fokus på udviklingen af den unges sociale og faglige kompetencer.

Der skal allerede fra 1. fase arbejdes på, at den unge er eller kan gå i gang med en uddannelse, eller er i en eller anden form for beskæftigelse senest ved afslutningen af ungdomssanktionen. Det betyder, at uddannelse og beskæftigelse allerede fra starten af ungdomssanktionen skal være et konkret mål, og at tiden i ungdomssanktionen skal bruges til at arbejde hen mod dette mål.

Varigheden af 1. fase vil almindeligvis være to måneder, svarende til den normale varighed af en socialpædagogisk observation. Den unge skal ikke opholde sig længere tid i sikrede institutioner, end behovet for udredning, visitation til 2. fase og justering af handleplanen tilsiger. Har den pågældende ikke behov for at være i en sikret afdeling, er der ikke noget til hinder for, at de sociale myndigheder indstiller, at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution eller opholdssted. Der kan i dommen fastsættes kortere eller længere varighed, eller der kan fastsættes en maksimal varighed, f.eks. »indtil fire måneder«. Det samlede ophold på en sikret afdeling må dog ikke overstige 12 måneder.

Det anbefales, at fase 1 primært bruges til udredning af den unge, udarbejdelse af handleplaner og til, i samarbejde med den unge og forældrene, at finde et egnet anbringelsessted til 2. fase. At fase 1 primært bruges til udredning, udelukker ikke, at der også gives tilbud om socialpædagogisk behandling og undervisning efter reglerne i Folkeskoleloven, herunder specialundervisning. Også omsorgen i forhold til den unge er vigtig i fase 1.

2. fase – åben institution eller opholdssted

634. Efter det indledende institutionsophold skal kommunen anbringe den unge under lempeligere former, f.eks. på en (ikke sikret) døgninstitution, delvist lukket døgninstitution eller et egnet opholdssted.

Det anbefales, at anbringelsesstedet så vidt muligt findes allerede i forbindelse med udredningen og indstillingen til ungdomssanktionen.

Varigheden af dette ophold bør almindeligvis være op til 12 måneder, således at det samlede institutionsophold bliver på højst 14 måneder. Den samlede længstetid for ophold på institution eller opholdssted, inkl. opholdet på sikret afdeling, må ikke overskride et år og seks måneder.

Det anbefales, at kommunen, i god tid inden den unge overgår til fase 2, finder en egnet institution eller opholdssted, og at den unge orienteres om dette, så snart institutionen er fundet. For at skabe kontinuitet i forløbet, kan man lade den unge besøge institutionen inden overførslen fra fase 1 til fase 2.

Det anbefales endvidere, at kommunen sikrer en sammenhæng i forløbet ved at anvende sikrede og åbne pladser i samme organisatoriske regi, samtidig med at andre relevante hensyn, som f.eks. afstand til uddannelsesmiljø, afstand til bopælskommune i sanktionens sidste fase mv. så vidt muligt bør iagttages.

3. fase – ambulante regi

635. En tredje periode foregår i ambulante regi med tilsyn af de sociale myndigheder.

I 3. fase skal der følges op på den socialpædagogiske indsats og udslusning, der er foretaget i fase 2. I 3. fase skal den unge være i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse. Fase 3 kan følges op med efterværn, hvis der er behov for det.

Koordinator

Serviceoven

§ 54 a...

Kommunalbestyrelsen skal tilknytte en koordinator til unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a. Koordinatoren skal være tilknyttet gennem hele forløbet og være den unges rådgiver, sikre sammenhængen i faserne og afholde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter med henblik på at fastholde de målsætninger, der er fastlagt i handleplanen, jf. § 140.

636. Alle unge skal have tilknyttet en koordinator gennem hele forløbet. Koordinatoren skal være udpeget, når kommunen indstiller til en ungdomssanktion. Koordinatoren skal både fungere som personlig rådgiver/kontaktperson, koordinere indsatsen i de 3 faser og sikre, at de unge, forældrene og andre relevante parter inddrages i udformningen af og ansvarliggøres i forhold til de målsætninger, der opstilles i handleplanen. Inddragelsen af de unge, forældrene, sagsbehandler og andre relevante parter sker gennem afholdelse af gennemsnitligt 5 netværksmøder i løbet af de 2 år. Afholdelse af netværksmøder er specielt relevant i starten af sanktionen og i forbindelse med overgangen mellem faserne, hvor repræsentanter fra anbringelsesstederne får mulighed for at samle op på, hvor langt man er nået i forhold til målsætningerne for indsatsen i handleplanen og videregiver relevante oplysninger fra den ene fase til den næste fase. Netværksmøderne kan bruges til at følge op på og give input i forhold til konkretiseringen af handleplanen.

I fase 1 og 2, hvor den unge opholder sig på anbringelsesstedet, vil den unge blive støttet af personalet. Behovet for, at koordinatoren fungerer som kontaktperson, er derfor størst i fase 3, hvor den unge ikke længere er anbragt.

Koordinatoren kan være en ansat fra et af anbringelsesstederne i fase 1 og 2, én den unge kender i forvejen f.eks. fra skole eller fritidsaktiviteter eller én, som kommunen udpeger.

For at sikre at koordinatorene er klar over deres rolle og har forudsætninger for at afholde netværksmøder, deltager de som led i ansættelsen i et kortere kursus arrangeret af Servicestyrelsen.

Der er udarbejdet en håndbog om ungdomssanktionen til brug for koordinatorene og sagsbehandlerne. Servicestyrelsen bistår tillige med rådgivning og vejledning om arbejdet i forbindelse med ungdomssanktionen. Håndbogen kan rekvireres fra Servicestyrelsen eller downloades fra Servicestyrelsens hjemmeside: www.servicestyrelsen.dk

Selvom den unge får tilknyttet en koordinator, som skal fastholde sammenhængen i de 3 faser, er det fortsat kommunen, som i sidste ende har ansvaret for at sikre sammenhængen mellem de 3 faser samt for at træffe afgørelser i henhold til afviklingen af ungdomssanktionen og evt. yde supplerende støtte via serviceloven. Der skal derfor være tæt kontakt og samarbejde mellem den unges sagsbehandler og koordinator.

Sikring af sammenhængen mellem de tre faser

637. Handleplanen er bl.a. et redskab, som kan være med til at sikre sammenhængen mellem faserne ved at opstille målsætninger på kort og på lang sigt i forhold til de enkelte faser og i forhold

til hele forløbet og ved at justere løbende i forhold til opstillede mål eller opståede problemer i forhold til supplerende udredninger.

En handleplan efter servicelovens § 140 skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført i forbindelse med § 50-undersøgelsen, og opstille mål og delmål med hensyn til den unge, samt hvilken indsats, både fra den unge og anbringelsesstedet, der skal til for at nå disse mål. For unge i ungdomssanktionen er det specielt vigtigt, at det af handleplanen fremgår, hvordan det i løbet af det 2-årige forløb sikres, at de unge senest ved afslutningen af forløbet, men helst før, er i gang med en uddannelse eller beskæftigelse.

Kommunen skal løbende følge op på handleplanen og skal tilpasse den undervejs i forløbet. Det løbende arbejde med handleplanen er afgørende for et vellykket forløb. Den unge bør opleve medejerskab til handleplanen. Det er derfor vigtigt, at kommunen i så høj grad som muligt inddrager både koordinator, den unge selv, forældrene samt institutionen eller opholdsstedet fra starten af forløbet og løbende. Dette vil styrke både den unges og personalets bevidsthed om forløbet af og målet med sanktionen.

Handleplanen angiver de overordnede mål med de 3 faser samt den overordnede målsætning for hele forløbet over de 2 år. For fase 1 og 2 er det normalt anbringelsesstederne, som i samarbejde med kommunen, koordinator, den unge og forældrene konkretiserer, hvordan målene skal nås via den indsats og de aktiviteter, anbringelsesstedet har ansvaret for og de øvrige tilbud, som den unge skal benytte i lokalområdet. For fase 3 er det kommunen, som har ansvaret for og skal konkretisere, hvad indholdet skal være og koordinatoren, som har ansvaret for at følge op på målsætningerne i handleplanen og støtte den unge i forløbet.

Når der sker en konkretisering af, hvad der skal ske i fase 2, er det væsentligt, at der tages udgangspunkt i handleplanen, dvs. at anbringelsesstedet kender handleplanen, og at der samarbejdes med kommunen, anbringelsesstedet, koordinatoren, den unge og forældrene om planlægningen af, hvilke målsætninger der skal arbejdes med i fase 2. Der kan her skelnes mellem de langsigtede mål, som fremgår af handleplanen, og de mere konkrete og kortsigtede mål i behandlingsplanen, som anbringelsesstedet er med til at opstille og arbejde hen mod.

Opfølgning på handleplanen

Serviceoven

§ 70...

Stk. 2. For unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal vurdering og revision af handleplan og indsats særlig vedrøre, hvordan det sikres, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Det skal senest i forbindelse med den første vurdering konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen.

638. Kommunalbestyrelsen skal ifølge § 70, stk. 1 i serviceloven senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning, vurdere om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140 i serviceloven, skal revideres. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering.

Også for unge idømt en ungdomssanktion skal indsatsen og handleplanen vurderes efter senest 3 måneder og derefter med højst 12 måneders mellemrum. I forbindelse med vurderingen skal der for unge idømt en ungdomssanktion særligt tages stilling til målene om uddannelse og beskæftigelse.

Det indebærer, at det senest i forbindelse med den vurdering, der foretages inden for de første 3 måneder, skal konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen. Kommunen skal således sikre, at handleplanen indeholder konkrete mål for, hvordan der skal arbejdes hen imod, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Der skal konkret beskrives, hvilke aktiviteter og tiltag der skal gennemføres for at sikre, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. I nogle tilfælde vil handleplanen allerede fra starten kunne indeholde en sådan konkretisering af indsatsen. Men i de tilfælde, hvor det fra starten kun er muligt at beskrive mere overordnede mål, skal konkretiseringen således ske senest inden for 3 måneder.

Vurdering af indsatsen og handleplanen kan med fordel knyttes sammen med afholdelse af netværksmøder, idet netværksmøderne kan bruges til at følge op på, om de opstillede målsætninger er nået, og om der i den forbindelse er behov for at justere eller ændre målsætningerne. Ved at bruge netværksmøderne til at vurdere indsatsen og handleplanen, vil man samtidig kunne trække på den viden og de observationer, som anbringelsesstedet har gjort sig i den daglige kontakt med den unge.

ServiceLOVEN

§ 68...

Stk. 11. 2. pkt. I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen særlig vedrøre, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås.

639. Forud for hjemgivelse skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen, jf. § 140 i serviceloven, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen.

Afslutningen af fase 2 i ungdomssanktionen og overgangen til fase 3 er også en hjemgivelse i henhold til § 68, stk. 11 i serviceloven. Når der er tale om en ung i ungdomssanktionen, skal revisionen af handleplanen i forbindelse med hjemgivelsen særligt rette sig mod, hvordan målene om uddannelse og beskæftigelse nås i fase 3.

Der skal være en konkret plan for, hvilken uddannelse eller beskæftigelse den unge skal i gang med i fase 3. Når den unge afslutter opholdet i fase 2 af ungdomssanktionen, skal kommunen sørge for, at den unge har en uddannelsesplads eller er i beskæftigelse. Det kan f.eks. betyde, at den unge er tilmeldt en uddannelse eller har en aftale om beskæftigelse/praktik.

Revision af handleplanen kan med fordel knyttes sammen med et af de netværksmøder, der skal afholdes i forbindelse med ungdomssanktionens afvikling.

Tilsyn og pålæg

640. Under ungdomssanktionen har kommunen den sædvanlige tilsynsforpligtelse med den unge i alle tre faser af forløbet.

Den unge skal i øvrigt efterkomme pålæg fra de sociale myndigheder om opholdsted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution eller godkendt opholdssted inden for de længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.

Ny kriminalitet

641. I tilfælde hvor en ung, der er idømt en ungdomssanktion, begår ny kriminalitet, kan retten forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted med indtil seks måneder, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2.

Bestemmelsen indebærer, at retten i stedet for at idømme straf for den ny kriminalitet, kan forlænge ungdomssanktionen. Det betyder, at længstetiden for ungdomssanktionen på to år kan forlænges til to år og seks måneder, at længstetiden for institutionsophold på et år og seks måneder kan forlænges til to år, og at længstetiden for ophold i sikret afdeling på 12 måneder kan forlænges til et år og seks måneder.

Efter straffelovens § 89 a, stk. 2, kan retten endvidere træffe bestemmelse om bortfald af en tidligere idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a, hvis den person, der er undergivet en sådan foranstaltning, efterfølgende idømmes straf.

Udgang under ophold i sikret institution

642. Spørgsmål om udgangstilladelse m.v. til unge, der som led i ungdomssanktionen er anbragt på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge, er reguleret i §§ 4-6 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i sygehus eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret.

Kommunens opgaver i forbindelse med idømmelsen af en ungdomssanktion

643. For at tilvejebringe et grundlag for sanktionsfastsættelsen indhenter anklagemyndigheden i forbindelse med forberedelsen af straffesager mod unge under 18 år oplysninger om sigtedes personlige forhold hos kommunen. Kommunen tager i denne forbindelse stilling til, hvorvidt socialpædagogisk behandling må anses for formålstjenlig. Som led i den handleplan, der, jf. punkt 285, er pligt til at udarbejde, bør kommunen ligeledes tage stilling til, hvilke pålæg der må anses for formålstjenlige i forhold til den unge.

Kommunen udarbejder således en indstilling, der indeholder forslag til, hvordan ungdomssanktionen for den pågældende unge bør udformes. Kommunen bør i denne forbindelse indstille, hvor længe den unge bør opholde sig på en sikret afdeling, og i hvor lang tid den unge efterfølgende skal være anbragt på en åben døgninstitution, en delvist lukket døgninstitution eller et opholdssted. Har den unge under sagen været anbragt i varetægtssurrogat i sikret afdeling og er der her gennemført en pædagogisk observation, der viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret afdeling, er der ikke noget til hinder for, at de sociale myndigheder indstiller, at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution, delvist lukket døgninstitution eller et opholdssted.

I forbindelse med indstillingen, skal kommunen udpege en koordinator for den unge.

De sociale myndigheder udarbejder en handleplan, som forudsættes at være en del af indstillingen, eventuelt som bilag. Til brug for udarbejdelsen af både den foreløbige handleplan og indstillingen, kan kommunen undersøge, om kriminalforsorgen eventuelt har udarbejdet en

personundersøgelse, jf. retsplejelovens § 808, og i bekræftende fald indhente og inddrage resultaterne heraf.

Det er centralt, at sagsbehandlingen foregår hurtigt i sager, hvor idømmelse af ungdomssanktionen kan komme på tale.

Kommunens opgaver under forløbet af en ungdomssanktion

644. Under afsoning af en ungdomssanktion har kommunen ansvaret for den socialpædagogiske behandling af den unge. En dom til en ungdomssanktion angiver alene rammer for forløbet. Det er kommunens ansvar inden for bemyndigelsen i dommen at udfylde disse rammer, således at formålet med foranstaltningen bedst muligt kan opnås.

Handleplanen kan således inden for dommens overordnede rammer løbende tilpasses af kommunen. Et kvalificeret arbejde med handleplanen er afgørende for et vellykket forløb. Linjerne heri skal være gennemdrøftet med den unge og dennes forældre og stå klart for den unge. Det er vigtigt for kommunen at have fokus på den behandlingsmæssige del i samtlige faser af ungdomssanktionen, og linjerne i forløbet skal derfor også stå klart for koordinatoren og de ansatte, der yder den socialpædagogiske indsats i forhold til den unge.

Det er kommunen, der – inden for de rammer, der følger af dommen - træffer afgørelse om på hvilken institution eller hvilket opholdssted, anbringelsen skal finde sted. Det er således kommunens opgave at afgøre, hvilke institutioner eller opholdssteder den unge skal anbringes på i alle faser af ungdomssanktionen.

Kommunens ansvar medfører ligeledes, at kommunen inden for bemyndigelsen i dommen kan tilpasse handleplanen løbende uden rettens godkendelse, selv om handleplanen er en del af indstillingen til retten ved idømmelsen af sanktionen. Samtidig skal det understreges, at serviceloven ligeledes gælder for unge, der er idømt ungdomssanktion, hvilket bl.a. betyder, at unge, når de fylder 18 år, får ny opholdskommune og at servicelovens foranstaltninger kan tilbydes sideløbende med en afsoning af ungdomssanktionen. Det kan f.eks. være, at den unge efter afslutningen af ungdomssanktionen, fortsat har behov for at have en kontaktperson tilknyttet, evt. som led i et efterværn efter § 76, hvis den unge er fyldt 18 år ved afslutningen af ungdomssanktionen.

645. Kommunen bør tilstræbe størst mulig kontinuitet i ungdomssanktionsforløbet. Tilbudsportalen kan være en hjælp med hensyn til at finde plads i et egnet døgntilbud, der kan magte den unge. Kontinuitet vedrører også den behandlingsmæssige indsats. Det er derfor vigtigt undervejs at føre dialog med både personalet på de pågældende institutioner eller opholdssteder, den unge og dennes forældre. Ligeledes kan det være værdifuldt, hvis der er mulighed for, at personale kan følge den unge gennem flere faser i forløbet, f.eks. fra den sikrede afdeling til et åbent døgntilbud og evt. i det videre forløb. Dette kan være en mulighed på institutioner, som både omfatter lukkede og åbne afdelinger. Kommunen bør også grundigt forberede den unge på evt. skift, således at formålet med at yde en særlig indsats til stadighed står klart for den unge.

Kommunen bør, fra tidspunktet hvor et ungdomssanktionsforløb anses for en realistisk mulighed for den pågældende unge, afdække mulighederne for et kontinuerligt forløb.

At den unge er idømt en ungdomssanktion betyder alene, at kommunen ikke kan ændre på varigheden af den samlede indsats eller nedsætte varigheden af institutionsopholdene, hvis dommen angiver faste rammer for disse. Normalt vil dommen dog give mulighed for, at varigheden af institutionsopholdene kan forkortes eller forlænges alt efter den unges adfærd og udvikling.

Kommunen kan efter bemyndigelse i dommen lempe foranstaltningen ved at afkorte det indledende ophold i en sikret afdeling eller lade den unge overgå til den ambulante periode tidligere, end man oprindeligt havde regnet med, hvis den unges opførelse og udvikling taler for dette.

Kommunen kan ligeledes efter bemyndigelse i dommen træffe beslutning om, at den unge skal tilbageføres til eller forblive på en sikret afdeling, på en døgninstitution eller et opholdssted, også selv om det måtte indebære, at den unge kommer til at tilbringe mere tid i institutionen eller opholdsstedet end oprindeligt forudsat i dommen.

Forbliven i, overførelse eller tilbageførelse til en sikret afdeling kræver dog, at kommunalbestyrelsens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling meddeles til den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution. Forbliven i, overførelse eller tilbageførelse til en sikret afdeling kan ske, når der forekommer ny kriminalitet, i forbindelse med rømninger, eller når det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, f.eks. i forbindelse med voldelig optræden.

Kommunens afgørelser om, at en ung skal overføres, tilbageføres eller forblive på en sikret afdeling, en døgninstitution eller et opholdssted, kan af den unge kræves indbragt for domstolene. Det samme gælder i det omfang, de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institutionen ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Sagens indbringelse for retten har ikke opsættende virkning. Der er ikke klageadgang gennem det sociale ankesystem, når kommunens afgørelse træffes med hjemmel i en bemyndigelse i dommen - og ikke efter serviceloven.

646. Et pålæg i en dom om ungdomssanktion kan gennemtvinges umiddelbart. Hvis en person, som er undergivet ungdomssanktion, undviger fra en sikret døgninstitution, vil det derfor være muligt ved efterfølgende pågribelse at bringe pågældende tilbage til en sikret døgninstitution på ny med henblik på den fortsatte gennemførelse af ungdomssanktionen.

De længstetider, der nævnes i punkt 633 og 634 for ophold i lukkede og åbne institutioner, må ikke overskrides. Et eventuelt institutionsophold i en situation, hvor en ung idømt ungdomssanktionen allerede har opholdt sig et år og seks måneder i institution eller opholdssted, kan således ikke ske i henhold til den idømte ungdomssanktion, men må ske efter servicelovens regler. Det bemærkes dog, at retten kan forlænge længstetiderne ved ny kriminalitet med indtil 6 måneder.

Eksempel på ungdomssanktion

647. Søren på 16 år (opfylder 1. kriterium - alder) sigtes for grovere personfarlig kriminalitet i form af røveri (opfylder 3. kriterium - kriminalitetskravet). Det vurderes, at Søren vil blive idømt en ubetinget straf på op til ni måneder (opfylder 4. kriterium - strafkravet). Søren har tidligere begået personfarlig vold, og de sociale myndigheder vurderer, at Søren har store tilpasningsproblemer, og at han efter bl.a. en undersøgelse af, om han måtte have psykiske lidelser, ikke er uegnet til en ungdomssanktion (opfylder 2. kriterium - social profil).

Sørens opholdskommune indstiller på denne baggrund til anklagemyndigheden, at det vil være formålstjenligt at give Søren socialpædagogisk behandling. Indstillingen anfører desuden, hvor længe Søren bør anbringes i henholdsvis en sikret døgninstitution og i en åben institution eller opholdssted. Søren har under sagen i kortere tid været anbragt i varetægtsurrogat i sikret afdeling, men da der ikke er gennemført en tilstrækkelig pædagogisk observation, vurderer kommunen, at ungdomssanktionen i Sørens tilfælde skal indledes på en sikret afdeling.

Retten afsiger på denne baggrund dom til ungdomssanktion, som i Søren's tilfælde får følgende forløb:

- I to år undergives Søren tilsyn af kommunen, og efter kommunens nærmere bestemmelser undergiver han sig socialpædagogisk behandling.
- Søren får tilknyttet en koordinator, der afholder netværksmøder med Søren, hans forældre, sagsbehandleren i kommunen, repræsentanter fra anbringelsesstederne og andre relevante parter.
- Søren anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge i op til to måneder, hvor grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling tilvejebringes. Samtidig gennemgår Søren et kursus i *anger management*. Efter netværksmøderne videreudvikler kommunen handleplanen for Søren, så der udover den almindelige skolegang planlægges et fagligt uddannelsesforløb. Dette skal starte i den åbne døgninstitution og fortsætte i ambulans regi.
- I de efterfølgende ti måneder anbringes Søren af kommunen i en åben døgninstitution, hvor der både lægges vægt på at udvikle Søren's sociale og faglige kompetencer.
- I de sidste 12 måneder overgår Søren til ambulans regi under tilsyn af de sociale myndigheder. Koordinatoren fungerer som kontaktperson for Søren i 3. fase og det sikres, at Søren er i gang med et fagligt uddannelsesforløb ved afslutningen af ungdomssanktionen. I forløbet af Søren's ungdomssanktion vurderes det af de sociale myndigheder, at det ikke er nødvendigt at træffe afgørelse om tilbageføring.

Hurtig indsats - formål og indhold

Samarbejde

648. Et velfungerende samarbejde mellem politi og sociale myndigheder er et væsentligt element i indsatsen mod kriminalitet. Et effektivt samarbejde mellem politi og sociale myndigheder, hvor politiet skriftligt underretter de sociale myndigheder om børns og unges kriminalitet med henblik på hurtig handling i forhold til barnet eller den unge samt dennes forældre, er således centralt.

Der er brug for, at de lokale myndigheder tager stilling til, hvordan et beredskab til en hurtig indsats over for børn eller unge, der første gang har gjort sig skyldig i kriminalitet, kan tilrettelægges, så de ikke kommer ind på en kriminel løbebane.

Den primære opgave i forbindelse med den hurtige indsats er at sørge for, at der gennemføres en samtale med barnets forældre så hurtigt som muligt, efter at barnet første gang er blevet grebet i at begå en kriminel handling.

Det umiddelbare formål er todelt:

- at få lejlighed til at drøfte med forældrene hvad de kan gøre og
- at finde ud af om der er behov for yderligere støtte.

Indsatsen i forbindelse med det enkelte barn skal på én gang signalere en klar afstandtagen til det, barnet har foretaget sig, og kunne danne grundlag for tilbud om støtte, i det omfang barnet eller dets familie har behov herfor.

Det er et grundlæggende krav til den hurtige indsats, at indsatsen skal markere en afstandtagen uden at stigmatisere. Der skal tages afstand fra barnets handlinger, ikke fra barnet selv.

Et væsentligt element i tankerne bag den hurtige indsats er, at kriminalitet kan betragtes som indikator for sociale problemer - pågribelsen er i den forbindelse en anledning til vurdering af behovet for støtte.

Reaktioner på den kriminelle handling

Politiets opgaver

649. Handlinger foretaget af børn under 14 år straffes ikke ifølge straffelovens § 15.

I Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2007 er der fastlagt regler for, hvordan politiet skal håndtere sager mod unge lovovertrædere.

Politiet kan efterforske sager mod unge lovovertrædere, bl.a. for at:

- klarlægge omfanget af kriminaliteten,
- konstatere om andre personer kan mistænkes eller
- få eventuelle stjålne genstande tilbagegivet.

Tilbageholdte børn under 14 år skal anbringes i et almindeligt kontor, vagtlokale eller lignende. Anbringelse i venterum eller detentionslokale må kun ske, såfremt anden anbringelse ikke er mulig. Anbringelse i arresthus må ikke finde sted. Håndjern og lignende magtmidler må ikke benyttes.

Hvis et barn tilbageholdes eller barnet skal afhøres, skal politiet sørge for at:

- tilkalde en repræsentant for de stedlige sociale myndigheder til overværelse af afhøringen, og
- snarest underrette barnets forældre (forældremyndighedsindehaveren) hvis barnet bor hjemme.

Underretning kan udsættes i det omfang, efterforskningen nødvendiggør dette.

Underretningspligt

650. Politiet skal underrette de sociale myndigheder skriftligt, når der er mistanke om, at børn og unge har begået kriminalitet.

Politiet skal tillige, hurtigst muligt og senest når efterforskningen er afsluttet, underrette de sociale myndigheder i den kommune, hvor barnet har bopæl, hvis kriminaliteten eller andre oplysninger i sagen giver formodning om, at barnet har behov for social bistand. Sagens akter kan vedlægges i fornødent omfang. Reglerne om underretningspligt fremgår af servicelovens § 153.

SSP-samarbejdet

651. SSP-samarbejdet er et samarbejde mellem politi, kriminalforsorgen, skole og socialforvaltning, der har til formål at forebygge eller hindre yderligere kriminalitet blandt børn og unge i kommunen. Det er politidirektøren, der skal virke for at etablere et kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem politiet, kriminalforsorgen og hver kommune i politikredsen, herunder inddragelse af skole og sociale myndigheder.

Målet med SSP-samarbejdet er at afklare, hvilke forebyggelsesmuligheder der findes lokalt og koordinere indsatsen mellem de relevante lokale myndigheder og institutioner. Samarbejdspartnere kan ud over skole, de sociale myndigheder og politi være kriminalforsorgen, institutioner, boligområder, fritidsområder og det kulturelle område. Inden for rammerne af SSP-samarbejdet tages der initiativ til projekter og specielle indsatser, som kan forhindre, at børn og unge udvikler en u hensigtsmæssig adfærd, der kan lede til kriminalitet.

SSP-samarbejdet foregår i lokale SSP-udvalg efter de retningslinjer, som Det Kriminalpræventive Råds udvalg for børn og unge udarbejder. SSP-samarbejdet er organiseret forskelligt i kommunerne. I enkelte kommuner har man valgt at inddrage fritids- og kulturforvaltningen i arbejdet.

Politiet har i medfør af retsplejelovens § 115 hjemmel til at videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre myndigheder. Videregivelsen kan ske, hvis det må

anses for nødvendigt af hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem skole, socialforvaltning, kriminalforsorg og politi.

Bestemmelsen giver hjemmel til at fravige persondatalovens regler om videregivelse af oplysninger af fortrolig karakter og er som udgangspunkt tænkt anvendt i tilfælde, hvor der er behov for en uformel drøftelse af et barns forhold, inden der er påbegyndt en konkret indsats i forhold til barnet. Bestemmelsen kan derfor være relevant, f.eks. når politiet kommer i kontakt med børn, der har tilknytning til en gruppe, hvoraf en eller flere medlemmer er grebet i at begå en kriminel handling.

Det bør som hovedregel sikres, at forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge er indforstået med, at oplysningerne udveksles. Oplysningerne må ikke anvendes til efterforskning af straffesager, og den enkelte myndighed er ikke forpligtet til at videregive oplysningerne. For så vidt angår retningslinjerne for udveksling af oplysninger i tilslutning til det kriminalitetsforebyggende arbejde (SSP), der forudsætter samarbejde mellem skole, sociale myndigheder, kriminalforsorgen og politiet, henvises til Justitsministeriets vejledning nr. 163 af 17. august 1990 om udveksling af oplysninger i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem politiet og kommunerne m.v. Der henvises også til punkt 363-366 i denne vejledning om SSD-samarbejdet i det tidlige eller forebyggende samarbejde.

De sociale myndigheders opgaver

652. Kommunen er efter servicelovens § 146 forpligtet til at føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever, jf. vejledningens kapitel 3. Tilsynet skal efter servicelovens § 146, stk. 2 føres på en måde, så kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung.

Den hurtige indsats over for et barn, der begår kriminalitet, må - udover at markere grænser for uacceptabel adfærd i forhold til barnet og forældrene - anses for at være en passende anledning til at få afdækket, om barnet har behov for særlig støtte.

Politiet skal underrette kommunen skriftligt, når der er mistanke om at børn og unge har begået kriminalitet. På baggrund af underretningen skal kommunen vurdere, om der er behov for at kontakte forældrene eller på anden måde følge op på underretningen.

Når politiet i forbindelse med en afhøring af et barn eller en ung, der har begået en kriminel handling, tilkalder en repræsentant for de stedlige sociale myndigheder, skal kommunen handle i henhold til bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring, som kan findes på www.retsinfo.dk. I relation til kommunens forpligtelse skelnes der således ikke mellem, om der er tale om afhøring af et barn (under 14 år) eller en ung (14-17 år).

Der skal således sendes en repræsentant i følgende tilfælde:

- når den pågældende efter det oplyste ikke tidligere har været sigtet,
- når der efter det oplyste kan blive tale om fremstilling i retten med varetægtsfængsling af den pågældende,
- når den pågældende selv eller dennes forældre efter det oplyste ønsker, at en repræsentant for kommunen er til stede, og
- når den pågældende er under 14 år, med mindre der er tale om rene bagatelsager, eller forældrene efter det oplyste vil være til stede.

Repræsentanten skal under afhøringen støtte barnet eller den unge og påse, at afhøringen foregår med en skånsomhed, der er afpasset sagens karakter og barnets eller den unges alder. Endvidere

skal repræsentanten forholde sig neutral under afhøringen og må ikke deltage aktivt i udspejlingen.

I relation til den hurtige indsats er det væsentligt med en så direkte inddragelse af de sociale myndigheder som muligt, idet man herved får bedre muligheder for med det samme at få klarlagt, hvorvidt der er behov for en yderligere indsats fra kommunens side.

Efter servicelovens § 50 skal kommunen sørge for, at barnets eller den unges forhold undersøges, hvis det må antages, at barnet eller den unge trænger til særlig støtte. Undersøgelsen vil kunne afdække, om der er behov for at iværksætte foranstaltninger, jf. servicelovens § 52.

Organisering af den lokale indsats

Spørgsmål, der bør tages stilling til, når den lokale indsats planlægges

653. I planlægningen af den kommunale indsats overfor kriminelle unge kan kommunalbestyrelsen blandt andet tage stilling til disse spørgsmål:

Hvad har man af indsatsformer i forvejen?

Hvori består den faglige opgave?

Hvordan sikres den nødvendige respekt for børn og forældre?

Hvilke typer medarbejdere kan løfte opgaven?

Hvordan kan et tværfagligt samarbejde tilrettelægges under de givne betingelser?

Hvad er der i forvejen af tværfagligt samarbejde?

Hvor skal det overordnede ansvar og styringen ligge?

Hvordan vil man sikre opbakning hos myndigheder og befolkningen?

Hvor mange børn og unge begår kriminalitet?

Forankringsmuligheder

654. I relation til forankringen af den konkrete indsats er der forskellige muligheder for, hvor opgaven kan lægges:

- SSP-samarbejdet
- Social vagtordning (særlig børn- og ungedarbejder i forvaltningen - antallet af medarbejdere må fastlægges efter dimensioneringen af indsatsen)
- Skoleordning (skolesocialrådgiver, fritidskonsulent - antallet af medarbejdere må fastlægges efter dimensionering af indsatsen)
- Andre kommunale institutioner og teams (familierådgivning, opsøgende teams /gadeplansarbejder).

Indsatsen kan endvidere tilrettelægges som et samarbejde mellem flere kommuner.

Nøglepersonen

655. Uanset hvordan indsatsen forankres, kan det være hensigtsmæssigt, hvis planen for indsatsen indeholder udpegningen af en (eller flere) nøgleperson(er), der skal kunne forestå kontakten til forældrene. Nøglepersonen kan f.eks. udpeges fra en af forankringsmulighederne og kan således være:

- en børn og unge-medarbejder med særopgave, som er knyttet til socialforvaltningen
- en SSP-konsulent med socialfaglig baggrund og uddannet til samtale med børn og familier
- en skolesocialrådgiver, som er knyttet til skolevæsenet
- en familierådgiver, som er knyttet til en lokal familierådgivning

- en ungdomsrådgiver, som er knyttet til en lokal børn og unge rådgivning
- en fritids-/skole-/ungdomskonsulent
- en opsøgende medarbejder, der kender det lokale ungdomsliv
- en udgående medarbejder fra socialforvaltningen (ungeteam)

I valget af en nøgleperson må indgå en vurdering af pågældendes socialfaglige kompetence særligt mht. børns forhold. Endvidere er det vigtigt, at personen nyder tillid hos alle myndigheder, der er med i den hurtige indsats, dvs. politi og kommunale myndigheder.

Det kan være hensigtsmæssigt, hvis nøglepersonen tillægges forskellige formelle kompetencer, f.eks.:

- adgang til at bevilge forskellige former for støtte, betale udgifter til fritidsaktiviteter
- adgang til at bevilge deltagelse i lommepegeprojekter.

Man skal dog være opmærksom på, at delegation af kompetence til en person, der ikke direkte hører ind under den kommunale forvaltning kan være forbundet med udfordringer f.eks. i forhold til at holde et samlet overblik over indsatsformer og støttemuligheder i kommunen.

Udførelse af indsatsen

Samtalen med barnet

656. Politiets afhøring af et barn eller en ung, der er grebet i at begå en kriminel handling skal afdække forhold som:

- hvad barnet eller den unge har gjort eller taget
- hvorfor handlingen blev foretaget
- hvad barnet eller den unge foretog sig på stedet på det givne tidspunkt (særligt hvis det sker om aftenen/natten)
- hvem der normalt har opsyn med og ansvar for barnet eller den unge
- om det er første gang barnet eller den unge begår handlingen
- hvad den bagvedliggende hensigt med handlingen var
- om handlingen er foretaget alene eller sammen med andre

Formålet hermed er dels at skabe klarhed over typen af og omstændighederne i forbindelse med den begåede kriminelle handling, dels at tilvejebringe oplysninger, der kan bruges til en vurdering af, hvordan det videre forløb skal gribes an.

Afhængigt af omstændighederne er det vigtigt, at der herefter - eksempelvis ved nøglepersonen - gennemføres en grundig samtale med barnet eller den unge. Denne samtale er af stor betydning for det videre undersøgelsesforløb og skal skabe klarhed over følgende fire forhold i barnets eller den unges tilværelse:

- Familieliv/-tilknytning
- Skole-/uddannelsesliv
- Organiseret fritidsliv
- Selvorganiseret fritidsliv.

Er der tale om, at barnet eller den unge har begået kriminalitet af et vist omfang og barnet eller den unge er på vej ud i kriminalitet kan bestemmelserne om forældrepålæg, jf. punkt 418 og ungepålæg, jf. punkt 433, tages i anvendelse.

Inddragelsen af forældrene

657. Inddragelsen af forældrene er en hjørnesten i den hurtige indsats over for et barn eller en ung, der har begået en kriminel handling.

Inddragelsen af forældrene kan være vanskelig, da forældre erfaringsmæssigt reagerer meget forskelligt på en meddelelse om, at deres barn har begået kriminalitet.

Mange forældre vil tage imod et tilbud om en samtale om barnets eller den unges handlinger og dets situation i øvrigt, mens andre enten kan tage meget kraftigt afstand fra barnet eller den unge eller fra myndighedens indgriben.

Det er vigtigt i løbet af samtalen at få en fornemmelse af forældrenes holdning og især at finde frem til i hvilket omfang, det er muligt for dem at støtte barnet eller den unge og medvirke aktivt i forhold til at ændre en eventuel uheldig udvikling, som barnet eller den unge er i.

Planlægningen af, hvordan henvendelse til forældrene skal foregå samt den konkrete udførelse af opgaven, må derfor så vidt muligt tage højde for disse problemstillinger.

Det er vigtigt, at opgaven udføres med respekt for barnet eller den unge og forældrene, samtidig med at det står klart, at det barnet eller den unge har gjort er uacceptabelt.

I relation til samtaler med forældre med ringe eller slet ingen danskundskaber er det uheldigt, hvis barnet eller den unge selv eller en af dets søskende fungerer som tolk. God forvaltningsskik tilsiger, at der tilbydes tolkebistand til personer, der ikke behersker det danske sprog tilstrækkeligt godt.

Samtalen med forældrene bør indeholde følgende elementer:

- afstandtagen til barnets eller den unges *handling*
- afklaring af familiens forhold generelt
- afklaring af barnets eller den unges og familiens eventuelle behov for støtte.

Inspiration til indsatsens gennemførelse

658. Hurtig, præcis og effektiv handling er afgørende for indsatsen over for kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge. Samtidig må indsatsen bygge på et veltilrettelagt samarbejde mellem de relevante myndigheder, forældrene og barnet eller den unge. Som inspiration henvises til Socialministeriets guide om Indsats over for kriminelle unge fra 2003 og Socialministeriets Inspirationskatalog til hurtig indsats over for børn, der begår kriminalitet fra 2000 samt inspirationshæftet »Ungdomskontrakter« fra 2001.

Guiden tager først og fremmest udgangspunkt i eksempler på konkrete sager, der er beskrevet med sagsforløb, forskrifter, muligheder og løsninger. Inspirationskataloget indeholder beskrivelser af hele feltet børn og kriminalitet, herunder hvilke børn der er i risikozonen, samt erfaringer fra kommuner, der på forskellig måde har indrettet en hurtig indsats i forhold til børn og unge, der har begået kriminalitet.

Som inspiration til, hvilke metoder der kan anvendes i indsatsen over for kriminelle unge er også rapporten ”Indsatser over for kriminelle unge under 15 år med anden etnisk baggrund end dansk” udgivet af Servicestyrelsen i 2010.

Begyndende kriminalitet hænger ofte sammen med skoleproblemer og – fravær. Derfor er det vigtigt, at den indsats, der gennemføres over for kriminelle eller kriminalitetstruede børn og unge tager højde for, at barnet eller den unge skal sikres skolegang eller uddannelse.

Kapitel 25

Adoption uden samtykke

659. I dette kapitel beskrives kommunens mulighed for at iværksætte sager om adoption uden samtykke samt sagsbehandlingen af disse sager. Indledningsvist beskrives de generelle hensyn omkring adoption uden samtykke, derefter betingelserne for at adoptere børn under 1 år, børn der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år samt adoption i andre tilfælde. Efterfølgende beskrives kommunens sagsbehandling i disse sager, herunder undersøgelse af forældreevne samt indstilling til børn og unge-udvalget. Afslutningsvist beskrives Ankestyrelsens sagsbehandling af sager om adoption uden samtykke. For yderligere vejledning i sager om adoption henvises til Justitsministeriets ”Vejledning om frigivelse af børn til national adoption” af 1. oktober 2009.

Generelle betingelser og det overordnede hensyn til barnet

Adoptionsloven:

§ 2. Adoption må kun bevilges, når den efter foretagen undersøgelse kan antages at være til gavn for den, som ønskes adopteret, og denne enten ønskes opfostret hos adoptanten eller har været opfostret hos denne, eller der foreligger anden særlig grund til adoptionen.

§ 9. Tilbagekaldes et i overensstemmelse med § 8 meddelt samtykke, kan adoptionsbevilling dog meddeles, såfremt tilbagekaldelsen under særlig hensyntagen til barnets tarv ikke er rimeligt begrundet.

Stk. 2. Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Stk. 3. Adoption af et barn under 1 år kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Stk. 4. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

660. Det gælder for alle typer af adoption, at adoptionen skal være til gavn for barnet, uanset om adoptionen sker med eller uden samtykke, jf. adoptionslovens § 2.

I adoptionslovens § 9, stk. 2-4, fastsættes betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets forældremyndighedsindehavere. Bestemmelsen inddeler adoptioner uden samtykke i tre kategorier af sager, hvor en sådan adoption kan gennemføres under en række betingelser. De tre kategorier af adoptioner uden samtykke er beskrevet nedenfor i punkt 662-664.

Bestemmelserne om adoption uden samtykke har det hovedformål at sikre børn, der ellers ville have været anbragt hele deres barndom, en mulighed for kontinuitet og stabilitet i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene aldrig vil kunne tage sig af dem og give dem en stabil familierelation.

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, der stiller store krav til sagsbehandlingen. På grund af sagernes særlige karakter og hensynet til barnet, er det afgørende, at de enkelte myndigheder tilrettelægger deres sagsbehandling på en sådan måde, at sagerne behandles hurtigst muligt.

Det er kommunen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen, der skal foretage den indledende skønsmæssige vurdering af, om hensynet til barnet afgørende taler for, at en adoption uden samtykke gennemføres. Barnets forhold skal i sagens natur være grundigt belyst, hvilket navnlig sker i forbindelse med udarbejdelsen af en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. Ved bortadoption af helt små børn inddrages desuden fødselsoplysninger fra hospitalet. Afhængig af barnets alder kan det også være nødvendigt at belyse barnets perspektiv gennem samtale med barnet. I kommunens, børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens vurdering indgår bl.a., om barnet i dets opvækst må antages at have behov for professionel bistand i et omfang, som gør, at adoption ikke vil være den bedste løsning for barnet. En grundig beskrivelse af barnets forhold er også nødvendig i forhold til at kunne placere barnet ved den bedst egnede adoptivfamilie. Hvis et barn eksempelvis har nogle særlige fysiske eller psykiske problemer, er det afgørende, at den kommende adoptivfamilie er fundet egnet til at kunne adoptere et barn med sådanne problemer.

Statsforvaltningen og Familiestyrelsen har ansvaret for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt. Disse myndigheder påser også, at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede overholdes, og at den hidtidige praksis på området følges. Kommunen vil som led i sin vurdering af sagen have indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold. Det er dog statsforvaltningens ansvar at sørge for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse.

Retssikkerheden i sager om adoption uden samtykke sikres således bl.a. ved, at en række myndigheder inddrages i sagen med henblik på en grundig vurdering af, om en adoption vil være til barnets bedste. Statsforvaltningens beslutning om tilladelse til en adoption uden samtykke kan indbringes for domstolene af de involverede parter, dvs. forældrene, værger, ansøgere til adoption eller plejeforældre, som har haft barnet i pleje med henblik på adoption. Barnets retssikkerhed er endvidere sikret ved, at barnets holdning til adoptionen skal inddrages.

Om samtykke

661. I en situation, hvor et barn efter myndighedernes vurdering bør bortadopteres for at sikre barnet stabilitet i opvæksten, bør myndighederne altid forsøge at gennemføre adoptionen som en frivillig adoption med samtykke fra barnets forældre. I medfør af adoptionslovens § 7, stk. 2, kræves der kun samtykke til adoption fra den forælder, som har del i forældremyndigheden.

Først hvis forældremyndighedsindehaveren ikke vil medvirke til adoptionen, og myndighederne fortsat vurderer, at barnet bør bortadopteres, vil der kunne blive tale om en adoption uden samtykke efter § 9. På grund af beslutningens indgribende karakter skal myndighederne i en sådan situation have forsøgt at få et egentligt samtykke fra begge forældre. Det gælder, uanset om forælderen har

forældremyndighed over barnet eller ej. Adoptionslovens § 13 om indhentelse af en erklæring fra en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, finder ikke anvendelse i sager om adoption uden samtykke. Et samtykke til adoption fra en værge eller fra indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, vil ikke have den virkning, at adoptionen bliver frivillig, og at betingelserne i § 9, stk. 2-4, dermed kan omgås.

Adoption af et barn under 1 år (§ 9, stk. 3)

662. Efter adoptionslovens § 9, stk. 3 kan adoption af et barn under 1 år meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Efter § 9, stk. 2 kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Efter bestemmelsens forarbejder kan adoption uden samtykke af børn under 1 år kun ske i de tilfælde, hvor det kan forudses, at barnet ikke vil kunne komme til at vokse op hos forældrene, og at forældrene heller ikke gennem samvær med barnet vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Ved at gennemføre en adoption på dette tidlige tidspunkt i barnets liv giver man barnet mulighed for at etablere den vigtige tidlige følelsesmæssige kontakt til de personer, som skal være barnets forældre fremover.

For at kunne indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 kræves det, at betingelserne i servicelovens § 58 for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt.

Det skal kunne dokumenteres, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet (manglende forældreevne) og ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Bestemmelsen bør således kun anvendes, hvor der med sikkerhed ikke over tid vil kunne udvikle sig en egentlig familierelation mellem barnet og forældrene.

Forældrenes situation vil naturligvis altid skulle vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Se nærmere beskrivelse af kommunens vurdering af forældreevne under punkt 667.

Dokumenteres det inden 1 år efter barnets fødsel, at forældrene varigt er uden forældreevne og så dårligt fungerende, at de ikke bør være alene med barnet og derfor heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, vil barnet kunne adopteres uden samtykke til en godkendt adoptivfamilie.

Der kan opstå tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen hos øvrige myndigheder ikke er afsluttet, inden barnet er fyldt 1 år. I sådanne tilfælde må det vurderes, om barnet alligevel kan bortadopteres uden samtykke efter § 9, stk. 2, da 1-årsfristen i stk. 3 vil være overskredet. Se punkt 664 om bestemmelsen i § 9, stk. 2.

Den tidsmæssige begrænsning i bestemmelsen gør det helt nødvendigt, at de involverede myndigheder søger at tilrettelægge deres sagsbehandling sådan, at adoptionssagen kan afsluttes inden for barnets første leveår.

Det er selvsagt ikke muligt at opregne alle situationer, hvor adoption uden samtykke vil være bedst for barnet. Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn kan adopteres uden samtykke allerede fra fødslen, kan nævnes den situation, hvor forældrenes forhold inden barnets fødsel er blevet undersøgt. Undersøgelsen kan være foretaget i forbindelse med anbringelse af ældre

søskende eller i forbindelse med undersøgelser foretaget under graviditeten. Der kan foreligge speciallægeerklæringer eller erklæringer fra en autoriseret psykolog, der bekræfter, at de kommende forældre varigt er uden forældreevne samt eventuelle oplysninger om, at ingen af forældrene har evnet at holde kontakten med de ældre søskende, således at samværet med disse er ophørt trods kommunens initiativ og tilbud om iværksættelse af samvær. Det er dog altid nødvendigt at foretage en vurdering af, om der konkret er mulighed for at skabe kontakt mellem forældrene og det barn, der påtænkes bortadopteret. Hvis en eller begge forældre har evnet at holde kontakten med en ældre søskende, vil det ikke være muligt at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets fødsel. Ligeledes vil adoption ikke være muligt, hvis det forventes, at der vil kunne fastsættes samvær mellem en af forældrene og barnet.

Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år (§ 9, stk. 4)

663. Efter adoptionslovens § 9, stk. 4 kan adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Det er et krav for at indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4, at servicelovens betingelser for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Som det gælder børn under et år efter bestemmelsen i adoptionslovens § 9, stk. 3, kræves det også efter § 9, stk. 4, at det skal kunne dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne. Derimod er det ikke i denne kategori af adoptioner uden samtykke en betingelse, at forældrene skal være ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

En sag om adoption uden samtykke af børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, kan rejses uafhængigt af, om forældrene gentagne gange har anmodet om hjemtagelse af barnet.

Den omstændighed, at der har været opretholdt kontakt mellem barnet og de biologiske forældre under anbringelsen, ”afbryder ikke tidsgrænsen”, men indgår i vurderingen af relationen mellem barnet og forældrene.

I situationer, hvor de biologiske forældre og barnet har bevaret en kontakt under anbringelsen, som har spillet en positiv rolle for barnet, og som må antages også at ville gøre det fremover, vil det efter omstændighederne være muligt efter forældreansvarsloven at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og forældrene efter adoptionen, hvis det anses for at være bedst for barnet. Der henvises herom til Justitsministeriets ”Vejledning om frigivelse af børn til national adoption” af 1. oktober 2009.

Det er dog forudsat i lovens forarbejder, at det forhold, at der kan skabes åbenhed i adoptionen, ikke må indgå som et moment i afvejningen af, om en adoption er til barnets bedste. Muligheden for åbenhed må således ikke få den virkning, at man generelt anser muligheden for at gennemføre adoptioner uden samtykke som mindre indgribende. Det bør således heller ikke udstedes bevillinger med vilkår om, at adoptionen er åben.

Bestemmelsen i adoptionslovens § 9, stk. 4 sigter bl.a. mod at give mere sikre rammer for nære relationer mellem de større børn og deres plejeforældre, idet en plejebarnsadoption vil kunne gennemføres efter tre års anbringelse, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at tage sig af barnet. Med indførelsen af denne bestemmelse i 2009 skete således samtidig en lempelse af det tidligere opfostringskrav på 7-10 år, som blev nedsat til 3 år.

Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, vil kunne adopteres uden samtykke, kan nævnes den situation, hvor et 4-årigt barn har været anbragt uden for hjemmet i 3½ år, og hvor barnet de seneste 3 år har været hos samme plejefamilie. Begge forældre har et massivt misbrug af alkohol og euforiserende stoffer, og indtil barnet blev anbragt hos plejefamilien, var der sporadisk samvær mellem barnet og forældrene.

Efter barnets anbringelse hos plejefamilien kan det sporadiske samvær mellem barnet og forældrene være fortsat eller ophørt. På baggrund af de seneste 4 års erfaringer foreligger der specialerklæringer om, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke af børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, er ifølge lovens forarbejder ikke betinget af, at det kan ske til den plejefamilie, hvor barnet aktuelt er anbragt. Der vil være børn, som er anbragt på et opholdssted eller en institution, og enkelte børn vil være anbragt hos en plejefamilie, der ikke er interesseret i at adoptere barnet, eller hvor det ikke vil være til gavn for barnet, at plejeforældrene adopterer. Sådanne børn vil kunne adopteres af personer, der er godkendt efter de almindelige regler om godkendelse som adoptanter.

Det må dog understreges, at sådanne beslutninger kræver, at myndighederne foretager nøje undersøgelser af barnets forhold, navnlig fordi det må tilstræbes, at barnet oplever så få brud i dets relationer som muligt. Det vil derfor også altid skulle vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoption ikke vil være til barnets bedste.

Adoption i andre tilfælde (§ 9, stk. 2)

664. Af adoptionslovens § 9, stk. 2 følger det, at selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af adoptionsbevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Opsamlingsbestemmelsen i § 9, stk. 2 vil eksempelvis kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt til barnet (de såkaldte ”glemte børn”), men hvor forældrene ikke er uden forældreevne. Det kræves i disse situationer normalt, at kontakten mellem barnet og de biologiske forældre har været afbrudt i en vis årrække, typisk i en periode på 5-6 år, og den manglende kontakt skal som udgangspunkt skyldes forældrenes manglende forsøg på kontakt.

Som et eksempel på bestemmelsens anvendelse kan også nævnes det tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen ikke afsluttes, inden barnet er fyldt 1 år. Ligeledes vil det kunne forekomme, at det - efter at barnet er fyldt 1 år - vurderes, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Der vil også kunne være tilfælde, hvor et barn har været anbragt uden for hjemmet i f.eks. 2 år, og hvor det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Bestemmelsens formål er at sikre, at det ikke med afgrænsningen af de to kategorier af børn, som efter § 9, stk. 3 og 4, kan adopteres uden samtykke, udelukkes, at også andre børn kan bortadopteres uden samtykke, selv om de ikke er omfattet af disse kategorier, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

I de nævnte tilfælde vil en bortadoption i særlige tilfælde kunne gennemføres uden samtykke, hvis væsentlige hensyn til barnet taler derfor, dvs. selv om de tidsmæssige betingelser i § 9, stk. 3 og stk. 4, ikke er opfyldt.

Sagsbehandlingen i kommunen

665. En sag om adoption uden samtykke starter typisk i barnets handlekommune. Anledningen til, at kommunen påbegynder en sådan sag, vil som oftest være, at en undersøgelse af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 rejser tvivl om, hvorvidt barnets forældre har nogen form for forældreevne. I disse tilfælde skal kommunen som en del af den børnefaglige § 50-undersøgelse

foretage en undersøgelse af deres forældreevne. Hvis det gennem denne undersøgelse kan dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne, og forældrene ikke ønsker at bortadoptere deres barn, kan der rejses en sag om adoption uden samtykke for kommunens børn og unge-udvalg. De øvrige betingelser for adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9 skal også være opfyldt. Børn og unge-udvalget træffer herefter beslutning om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Kommunen er ikke part i sagen om bortadoption.

Adoption eller anbringelse

666. Betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4 er væsentligt strengere end betingelserne for at gennemføre en anbringelse uden samtykke, jf. servicelovens § 58, stk. 1. F.eks. kan en afgørelse om anbringelse uden samtykke træffes på grundlag af et forhold, der på trods af en aktuell alvorlig situation, kan forventes at have en midlertidig karakter, og hvor der er udsigt til, at forholdet ændres, således at barnet kan hjemgives. Herudover kan en anbringelse uden samtykke også begrundes i forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre sociale vanskeligheder.

Bestemmelserne om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4 omfatter til forskel herfra alene de tilfælde, hvor forhold hos forældrene gør, at disse varigt er uden forældreevne. Forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre sociale vanskeligheder, vil derimod ikke være tilstrækkelige til, at der kan gennemføres en adoption uden samtykke. En adoption – med eller uden samtykke – vil i disse situationer ofte slet ikke være til barnets bedste.

En betingelse for at indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4 er, at servicelovens bestemmelser for anbringelse uden samtykke er opfyldt. Servicelovens bestemmelser herom fastsætter bl.a., at anbringelse uden samtykke kan gennemføres, når der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge, vold eller andre alvorlige overgreb. For grundigere vejledning i servicelovens bestemmelser om anbringelse uden samtykke henvises til punkt 358 ff.

Hvorvidt servicelovens bestemmelser om anbringelse uden samtykke er opfyldt, skal dokumenteres gennem den undersøgelse af barnets og familiens forhold, som kommunen er forpligtet til at gennemføre efter servicelovens § 50. Det er dog børn og unge-udvalget, som træffer afgørelse om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke, og herunder også om betingelserne i servicelovens § 58 er opfyldt.

Anbringelse med henblik på senere adoption

667. Der kan være tilfælde, hvor det kan dokumenteres, at forældrene er uden forældreevne, men hvor det er uklart, om den manglende forældreevne er varig. I disse tilfælde må behandlingen af sagen med henblik på at bortadoptere barnet indstilles.

Hvis det imidlertid vurderes, at muligheden for at udvikle forældreevnen hos forældrene enten er stærkt reduceret eller meget usikker, kan barnet anbringes enten på institution eller i plejefamilie med henblik på senere adoption.

Oftest vil en anbringelse med henblik på senere adoption navnlig være relevant i de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at forældrene varigt er uden forældreevne, men hvor det endnu er usikkert, om forældrene vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Hvis børn og unge-udvalget i en sådan sag har truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, stk.1, har kommunen i forbindelse med valg af anbringelsessted mulighed for at rette henvendelse til

Adoptionsnævnet, hvis det vurderes, at en anbringelse med henblik på adoption er den bedste løsning for barnet.

Adoptionsnævnet vil herefter undersøge, om der blandt de godkendte adoptionsansøgere er familier, som i forbindelse med forundersøgelsen har tilkendegivet ønske om at modtage et barn i pleje med henblik på adoption. Hvis dette er tilfældet, foretager Adoptionsnævnet selve matchningen mellem barnet og adoptanten, og vurderer herunder, om adoptanten skønnes egnet til at varetage barnets behov og håndtere den vanskelige situation, som det vil være at have et barn i pleje med henblik på adoption. Kommunen skal samtidig sikre sig, at den pågældende adoptant godkendes som plejefamilie i henhold til servicelovens § 142.

I tilfælde hvor der ikke allerede er en godkendt adoptivfamilie, der er interesseret i at modtage et barn i pleje med henblik på adoption, kan kommunen visitere barnet til en plejefamilie, der vil være indstillet på adoption af barnet. Det bør fremgå af kommunens begrundelse for valg af anbringelsessted, at familien har tilkendegivet at være indstillet på en eventuel senere adoption af barnet.

Det er vigtigt, at kommunen sikrer sig, at de familier, der modtager et barn i pleje med henblik på adoption, er indstillet på at indgå i et samarbejde om eventuel kontakt mellem barnet og de biologiske forældre.

Herudover skal kommunen sikre, at de familier, der modtager et barn i pleje med henblik på adoption, tilbydes rådgivning om, hvordan der skabes en gensidig tilknytning mellem barn og forældre i den særlige situation, hvor familien skal dannes, men hvor det dog er usikkert, om barnet efter en årrække vil kunne adopteres og blive en varig del af familien. Familien skal samtidig også kunne rumme at være "professionelle" i forhold til barnets biologiske forældre og det at være plejeforældre.

Hvis den pågældende familie ønsker at benytte sig af tilbuddet om rådgivning, henvises familien til at rette henvendelse til Familiestyrelsen, som står for at administrere ordningen med særlig rådgivning til plejefamilier, som har et barn i pleje med henblik på adoption, når barnet har været anbragt i mindst 3 år.

Uanset om der er tale om en godkendt adoptivfamilie eller en plejefamilie, skal kommunen sikre sig, at den pågældende familie er grundigt orienteret om, at der ikke foreligger nogen sikkerhed for, at adoption bliver en realitet. Afgørelsen om at gennemføre en adoption uden samtykke vil skulle træffes af statsforvaltningen, hvis kommunen på et senere tidspunkt rejser en sag om adoption, og hvis der i børn og unge-udvalget bliver truffet beslutning herom, som Ankestyrelsen samtykker i.

Undersøgelse af forældreevne

668. Som grundlag for at rejse en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4 skal kommunen kunne dokumentere, at begge barnets biologiske forældre varigt er uden forældreevne. Undersøgelsen af forældrenes forældreevne udføres som en del af undersøgelsen af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50.

Forældrenes situation skal altid vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Som eksempler på forhold, der kan give anledning til overvejelser herom, kan nævnes:

- Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen.

- Svære personlighedsforstyrrelser, evt. kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet.
- Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv.
- Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv.
- En forælder som i relation til ældre børn har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at bedre forældreevnen.

Selv om der foreligger en situation, der er omfattet af de eksempler, der er opregnet ovenfor, vil en sag om adoption uden samtykke ikke kunne komme på tale, uden at der inddrages en eller flere uafhængige specialundersøgelser for at afdække den aktuelle forældreevne samt den forventede forældreevne i fremtiden, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 29, stk. 1.

Ved vurderingen af forældreevnen er det nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder deres eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Prognosevurderingen skal også indeholde oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Den manglende forældreevne skal vise sig som et gentaget mønster, dvs. på tværs af situationer, tid, fysisk og psykisk tilstand. Til brug for prognosevurderingen vil der skulle inddrages en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. Herudover er det nødvendigt at vurdere, om forældrene har været tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandling.

Relevant behandling vil eksempelvis være samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer. Det er væsentligt at få belyst, om forældrene har vilje og evne til at ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering er det relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, f.eks. ved at tage ordineret medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet.

Det forhold, at forældrene i en kort periode har været (absolut) uden forældreevne, er ikke ensbetydende med, at det derved kan lægges til grund, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Forældrenes situation og forældreevnen skal således altid vurderes individuelt ud fra den konkrete situation. Forhold som psykisk sygdom eller misbrug udelukker ikke i sig selv, at forældreevnen kan være til stede eller vil kunne genvindes. Hvis det skønnes, at forældreevnen er til stede eller eventuelt vil kunne genvindes, er betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke ikke til stede.

Det forhold, at forældre er handicappede og har behov for f.eks. praktisk hjælp til at varetage deres forældreskab, er ikke i sig selv et udtryk for, at forældrene er uden forældreevne. Hvis forældre med handicap skal have undersøgt deres forældreevne i forbindelse med bortadoption uden samtykke, skal det sikres, at forældrene har modtaget den støtte og kompensation, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder særligt i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen, jf. artikel 23 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Forældre til handicappede børn vil normalt også kunne give deres børn en stabil familierelation, selv om barnet er anbragt uden for hjemmet på grund af barnets handicap.

Indstilling til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke

669. Når kommunen i en konkret sag vurderer, at betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke er til stede og har gennemført en undersøgelse af de biologiske forældres forældreevne, som dokumenterer, at forældrene varigt er uden forældreevne, indstilles sagen til kommunens børn og unge-udvalg. I indstillingen skal indgå de sagsakter, som ligger til grund for kommunens vurderinger, herunder undersøgelsen af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 samt undersøgelsen af forældrenes forældreevne.

På baggrund af oplysningerne i sagen træffer børn og unge-udvalget herefter beslutning om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Hvis børn og unge-udvalget er enig i kommunens indstilling om adoption, videresendes sagen til Ankestyrelsen med anbefaling om adoption uden samtykke.

Børn og unge-udvalgets beslutning om adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed.

En afgørelse om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene.

Sagsbehandlingen i Ankestyrelsen

670. Ankestyrelsen skal meddele samtykke til gennemførelse af en adoption uden samtykke, hvis barnet er anbragt uden for hjemmet, jf. adoptionslovens § 9, stk. 2.

Forud for sagens behandling i Ankestyrelsen har børn og unge-udvalget i kommunen truffet afgørelse om anbefaling af adoption uden samtykke, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 11.

Ankestyrelsen skal i forbindelse med sagens behandling påse, at der foreligger tilstrækkelig dokumentation for forældrenes manglende forældreevne og det øvrige grundlag for, at der kan ske adoption uden samtykke.

Til brug for børn og unge-udvalgets afgørelse har kommunen foretaget en grundig undersøgelse af barnets og forældrenes forhold, herunder en forældreevneundersøgelse, jf. servicelovens § 50.

En sådan undersøgelse omfatter en belysning af barnets udvikling og adfærd, familie-, skole-, sundheds- og fritidsforhold samt andre relevante forhold.

Denne undersøgelse samt alle øvrige oplysninger i sagen, herunder aktuelle udtalelser fra barnets opholdssted, skal foreligge til brug for sagens behandling i Ankestyrelsen.

De materielle krav

671. Under sagens behandling skal Ankestyrelsen påse, om den manglende forældreevne er tilstrækkeligt dokumenteret, herunder om oplysningerne i forældreevneundersøgelsen er aktuelle. Hvis dette ikke er tilfældet, kan Ankestyrelsen bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger, også om anbringelsens varighed, hyppigheden af kontakten mellem barnet og forældrene og barnets udvikling.

Ved vurderingen af barnets udvikling kan hele barnets livsforløb inddrages, da genetiske og opvækstmæssige forhold kan have stor betydning herfor. Der kan således lægges vægt på, om barnet har haft en vanskelig start på livet på grund af f.eks. for tidlig fødsel, abstinenser eller omsorgssvigt i den første tid. Herudover bør der ses på, hvordan barnet fungerer socialt og i andre sammenhænge. For større børn kan det eksempelvis også indgå i vurderingen, om barnet går i en almindelig skole.

I forhold til formålet med at gennemføre en adoption har det betydning, at det (på trods af et eventuelt familieskifte) vil give barnet ro, at der bliver skabt stabilitet og sikkerhed om barnets fremtidige tilværelse.

Herudover skal Ankestyrelsen vurdere, om barnets eget ønske/perspektiv er tilstrækkeligt belyst. Ud over barnets holdning til selve adoptionsspørgsmålet kan det eksempelvis være relevant at få belyst barnets holdning til sin biologiske familie og kontakten med denne, samt barnets holdning til den eventuelt kommende adoptivfamilie.

I de situationer, hvor der er en plejefamilie, som ønsker at adoptere barnet, skal Ankestyrelsen vurdere oplysningerne om forholdene i plejefamilien, herunder om plejefamilien har forståelse for barnets situation og har været i stand til at yde omsorg for et barn, som måske i særlig grad har behov for ro, stabilitet og tryghed, således at det har udviklet sig og fortsat vil udvikle sig positivt.

I situationer, hvor en adoption vil medføre et familieskifte for barnet, fordi barnet ikke kan adopteres af den aktuelle plejefamilie, må Ankestyrelsen foretage en afvejning af flere forhold under hensyn til barnets tarv. På den ene side kan en adoption sikre barnet en stabil opvækst, hvor barnet bliver et fuldgældigt medlem af en familie. På den anden side kan barnet have tæt tilknytning til de personer, som det har ophold hos, og en flytning vil rykke barnet ud af dets sædvanlige omgivelser og betyde flere brud i dets relationer. Det må således vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoptionen ikke er i barnets tarv.

Med hensyn til fastsættelse af eventuelt samvær mellem barnet og dets oprindelige slægt efter adoptionen, hører dette under statsforvaltningens kompetence. Ankestyrelsen skal ikke tage stilling til dette spørgsmål. Der henvises til kapitel 4 i Familiestyrelsens Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, [vejledning nr. 9769 af 30.09.2009](#).

De formelle krav

672. Ankestyrelsen skal påse, om sagens parter har været indkaldt til mødet i børn og ungeudvalget og sørge for, at disse parter også bliver indkaldt til mødet i Ankestyrelsen. Som parter anses de personer, der er nævnt i adoptionslovens § 15 a, stk. 2, dvs. barnet, forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, samt barnets eventuelle plejeforældre. Ved at give barnet partstatus uanset alder har barnet ret til at deltage i møder på lige fod med andre parter. Oftest vil barnet dog være repræsenteret på disse møder af en advokat.

Ankestyrelsen påser også, om sagens parter har fået tilbudt gratis advokatbistand, jf. punkt 674.

Ankestyrelsens beslutning

673. Ankestyrelsen behandler sagen på et møde, hvor der deltager to medarbejdere fra Ankestyrelsen, to beskikkede medlemmer udpeget af socialministeren samt en børne- og psykiatrisk lægekonsulent, som giver lægefaglig vejledning. Lægekonsulenten har ikke stemmeret.

Beslutning om samtykke til adoption gives med almindeligt stemmeflertal.

Ankestyrelsen kan beslutte enten at give samtykke til den anbefalede adoption uden samtykke eller give afslag herpå. Ankestyrelsen har ikke hjemmel til at hjemvise sagen med henblik på indhentelse af yderligere oplysninger, da disse skal foreligge, når sagen sendes til Ankestyrelsen. Derimod har Ankestyrelsen mulighed for at bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger til brug for Ankestyrelsens behandling af sagen.

Ankestyrelsens meddelelse om eventuelt samtykke om adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed.

En afgørelse om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen og denne afgørelse kan indbringes for domstolene eller retten.

Beskikkelse af advokater

674. Under den administrative behandling af en sag om adoption uden samtykke skal statsforvaltningen beskikke en advokat for barnet, jf. adoptionslovens § 15 a. Dette gælder uanset barnets alder.

Herudover skal statsforvaltningen i disse sager tilbyde advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, for forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre. Om fremgangsmåden ved advokatbeskikkelse henvises til Justitsministeriets ”Vejledning om frigivelse af børn til national adoption” af 1. oktober 2009.

Advokatbeskikkelsen er først og fremmest tænkt som en støtte til forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre, for at sikre, at de får tilstrækkelig adgang til allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Advokatbeskikkelsen er uafhængig af parternes økonomiske forhold.

Inden en sag om adoption uden samtykke forelægges for børn og unge-udvalget, skal kommunen sende de relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens afgørelse om advokatbeskikkelse. Statsforvaltningen vil beskikke en advokat, således at beskikkelsen gælder for hele sagens administrative behandling – dvs. både i børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Hvis en sag om adoption uden samtykke behandles i Ankestyrelsen, og det af sagen fremgår, at forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre ikke har fået beskikket en advokat under sagens behandling i børn og unge-udvalget, skal Ankestyrelsen sende de relevante oplysninger til statsforvaltningen, med henblik på statsforvaltningens fornyede afgørelse om advokatbeskikkelse.

Afsnit IV

Klageregler

Kapitel 26

Klagemuligheder

675. I dette kapitel beskrives de forskellige klagemuligheder, som den part, afgørelsen vedrører, kan benytte sig af. Det beskrives samtidig, hvilke afgørelser der kan indbringes for henholdsvis Det Sociale Nævn, Ankestyrelsen og domstolene. I kapitlet beskrives også Ankestyrelsens egedriftskompetence.

Generelt

676. En forvaltningsafgørelse kan som hovedregel indbringes for en ankeinstans af den, som er part i sagen. Afgørelser skal efter forvaltningsloven § 25 generelt være ledsaget af en vejledning om klageadgang.

Klagesystemet på børn og unge-området er grundlæggende bygget op omkring tre forskellige ankeinstanser: Det Sociale Nævn, Ankestyrelsen og domstolene. Som oftest behandler Det Sociale Nævn klagesager om frivillige foranstaltninger, mens Ankestyrelsen, og herefter domstolene, behandler klagesager om børn og unge-udvalgets afgørelser om tvangsmæssige foranstaltninger.

Om de almindelige klageregler, herunder om klagefrister, genvurdering af sagen m.v., henvises til kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område samt Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

I sager om adoption uden samtykke kan der ikke klages over børn og unge-udvalgets indstilling til adoption, da dette kun er en anbefaling til Ankestyrelsen. Afgørelsen om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene. Læs herom i Familiestyrelsens Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, vejledning nr. 9769 af 30.09.2009.

Service-loven:

§ 166. Kommunalbestyrelsens afgørelser efter denne lov kan, medmindre andet er fastsat i denne lov eller i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, indbringes for Det Sociale Nævn efter reglerne i kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

§ 167. Følgende afgørelser kan af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år, indbringes for det sociale

1) Forebyggende foranstaltninger samt anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 3,

2) ungepålæg efter § 57 b,

3) hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 68, stk. 2,

4) valg af anbringelsessted efter § 68 b, stk. 1,

5) ændret anbringelsessted, behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v. efter § 69, stk. 1, og

6) samvær og kontakt efter § 71, stk. 2.

I det omfang afgørelsen angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen af denne på samme måde indbringes for det sociale nævn

Stk. 2. Afgørelser i sager om bisidder til børn og unge efter § 48 a kan af barnet eller den unge indbringes for Det Sociale Nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

677. Det Sociale Nævn har mulighed for at afvise, stadfæste, hjemvise, ophæve eller ændre en kommunal afgørelse, der er klaget over. Nævnet efterprøver dog alene de retlige spørgsmål, jf. retssikkerhedsloven § 69. Om nævnets sammensætning i forhold til forskellige sager henvises til

Socialministeriets vejledning nr. 73 af 3. oktober 2006 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Nedenfor listes de afgørelser, der kan indbringes for Det Sociale Nævn om henholdsvis støtte til børn og unge med handicap, undersøgelse og foranstaltninger, valg af anbringelsessted, forhold under anbringelsen, efterværn samt om privat døgnpleje. Det angives tillige, hvem der er klageberettiget i de konkrete afgørelser.

Afgørelser om støtte til børn og unge med handicap

678. Følgende afgørelser om støtte til børn og unge kan indbringes for Det Sociale Nævn af forældremyndighedsindehaveren:

- Afgørelser om optagelse i særlige dag- eller klubtilbud efter servicelovens § 32.
- Afgørelser efter servicelovens § 41 om merudgifter ved forsørgelsen i hjemmet af et barn under 18 år, servicelovens § 42 om tabt arbejdsfortjeneste og servicelovens § 45 om ledsagelse.
-

Afgørelser om undersøgelse og foranstaltninger mv.

679. Forældremyndighedens indehaver kan indbringe kommunalbestyrelsens afgørelser truffet over for barnet, den unge eller forældremyndighedsindehaveren for Det Sociale Nævn. Dette omfatter herunder:

- Afgørelser om børnefaglige undersøgelser efter servicelovens § 50.
Afgørelser om foranstaltninger efter § 52, stk. 3.
- Afgørelser efter servicelovens § 52 a om økonomisk støtte.
- Afgørelser efter servicelovens § 54 om en støtte til forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet.
- Afgørelser truffet efter servicelovens § 56 om foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 1 og 3, fsva. behandling af barnets eller den unges problemer, og nr. 6.
- Afgørelser efter servicelovens § 68 om ophør af foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3.
- Afgørelser efter servicelovens § 68 b, stk. 1, om valg af anbringelsessted og om ændret anbringelsessted efter servicelovens § 69, stk. 1.

Følgende afgørelser kan indbringes for Det Sociale Nævn af forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge der er fyldt 12 år:

- Afgørelser om foranstaltninger efter § 52, stk. 3.
- Afgørelser om ungepålæg efter § 57 b.
- Afgørelser om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 68, stk. 2.
- Afgørelser om valg af anbringelsessted efter § 68 b, stk. 1.

I det omfang afgørelsen angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen af denne på samme måde indbringes for det sociale nævn.

Afgørelser i sager om bisidder til børn og unge efter § 48 a kan indbringes for Det Sociale Nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område af barnet eller den unge, uanset barnets eller den unges alder.

For at sikre at børn og unge kan udnytte deres klagemuligheder, skal der gøres opmærksom på, at hvis et barn eller en ung retter henvendelse til en sagsbehandler, en pædagog eller andre, fordi barnet eller den unge ønsker at klage over valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted, skal denne person sørge for at videregive klagen til rette myndighed.

Særligt om klager over *hjemgivelse, valg af anbringelsessted og ændret anbringelsessted*

680. Klage over afgørelser om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, om valg af anbringelsessted og om ændret anbringelsessted har opsættende virkning, jf. retssikkerhedslovens § 72, stk. 1. Dette betyder, at afgørelsen som udgangspunkt ikke kan iværksættes førend klagen har været behandlet ved Det Sociale Nævn.

Hvis særlige forhold gør det påkrævet, kan kommunen dog samtidig med afgørelse om hjemgivelse, valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted, træffe afgørelse om at iværksætte afgørelsen straks, jf. retssikkerhedslovens § 72, stk. 2. Det kan være tilfældet, hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling f.eks. ved akutte førstegangsanbringelser, hvor der er risiko for overgreb eller alvorlige omsorgssvigt. Der bør lægges vægt på, om det vil være i modstrid med formålet med anbringelsen, hvis en eventuel klage får opsættende virkning. Afgørelsen om, at en afgørelse iværksættes straks, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Hvis forældrene eller den unge, der er fyldt 12 år, ønsker at klage over valg af anbringelsessted, efter at anbringelsen er sat i værk, må kommunen træffe en afgørelse om ændring af anbringelsessted efter servicelovens § 69, stk. 2, eventuelt gående ud på et afslag, som forældrene og den unge, der er fyldt 12 år, kan indbringe for Det Sociale Nævn.

Hvis et anbringelsessted lukker, giver lukningen i sig selv ingen klageret. Lukning af et anbringelsessted vil dog medføre, at kommunen skal træffe en ny afgørelse om valg af anbringelsessted, jf. servicelovens § 69, stk. 1, og denne nye afgørelse kan indbringes for Det Sociale Nævn, jf. ovenfor.

Afgørelser om forhold under anbringelsen

681. Følgende afgørelser kan indbringes for Det Sociale Nævn af forældremyndighedsindehaveren:

- Afgørelser efter servicelovens § 70 om en revision af handleplanen, som der ikke er opnået enighed om med forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år samt afslag på en ønsket ændring af handleplanen. Kan desuden indbringes af den unge, der er fyldt 15 år.
- Afgørelser efter servicelovens § 159 om forældrenes og barnets eller den unges betaling for døgnophold.

682. Følgende afgørelser kan indbringes for Det Sociale Nævn af forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge der er fyldt 12 år:

- Afgørelser om ændret anbringelsessted, behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket mv. efter § 69, stk.1.
- Afgørelser om samvær og kontakt efter § 71, stk. 2.

Afgørelser om efterværn

683. Følgende afgørelser vedrørende efterværn kan indbringes for Det Sociale Nævn af den unge selv:

- Afgørelser om tilbud efter servicelovens § 76, stk. 2 og 3.
- Afgørelser om, at anbringelse uden for hjemmet ikke skal opretholdes, jf. servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1.
- Afgørelser efter servicelovens § 76, stk. 6, om ophør af tilbud efter servicelovens § 76, stk. 2 og 3.
- Afgørelser efter servicelovens § 160 om den unges betaling for døgnophold efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, og for udslusningsophold efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 3.

Afgørelser om privat døgnpleje

684. Følgende afgørelser vedrørende privat døgnpleje kan indbringes for Det Sociale Nævn:

- Afgørelser efter servicelovens § 78, stk. 2, om afslag på ansøgning om plejetilladelse kan påklages af plejeforældrene.
- Afgørelser efter servicelovens § 78, stk. 7, om afslag på ansøgning om tilladelse til oprettelse og drift af et døgnplejehjem kan påklages af ansøgeren.

Klage til Ankestyrelsen

Service-loven:

§ 168. Afgørelser truffet af børn og unge-udvalget, jf. § 74, kan indbringes for Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. En klage over en afgørelse efter § 75, stk. 3, kan dog ikke behandles af Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter § 58 for børn og unge-udvalget.

Stk. 2. Berettiget til at indbringe en sag for Ankestyrelsen er forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år. Afgørelser efter § 71, stk. 3 og 4, og § 123, stk. 2, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan tillige af denne indbringes for Ankestyrelsen. Endvidere kan plejeforældrene indbringe afgørelser efter § 78, stk. 4.

Stk. 3. Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen hindrer ikke iværksættelse af de besluttede foranstaltninger m.v. Dog kan styrelseschefen under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Stk. 4. Ved behandlingen i Ankestyrelsen finder § 72, § 73 og § 74, stk. 2 og 3, tilsvarende anvendelse. Dette gælder også, når Ankestyrelsen behandler en sag efter § 65, stk. 4.

Stk. 5. I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har

forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen.

685. Afgørelser truffet af børn og unge-udvalget kan i første omgang ankes til Ankestyrelsen og derefter til byretten. Ankestyrelsen er ikke begrænset af retssikkerhedslovens § 69 og har derfor mulighed for fuld efterprøvelse af børn og unge-udvalgets afgørelser.

Der kan under ganske særlige omstændigheder gives opsættende virkning i forbindelse med en klage til Ankestyrelsen over en afgørelse truffet af børn og unge-udvalget.

Ankestyrelsen kan derudover behandle klagesager over kommuner, som tidligere har været for de sociale nævn, hvis det skønnes, at sagerne har principiel eller generel karakter. I disse tilfælde følger Ankestyrelsen retssikkerhedslovens § 69 om retlig prøvelse.

686. Nedenstående afgørelser truffet af børn og unge-udvalget kan indbringes for Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år. I de tilfælde, hvor det er angivet, er også plejeforældrene og forælderen uden forældremyndighed klageberettiget:

- Afgørelser om tvangsmæssig gennemførelse af en undersøgelse efter servicelovens § 51.
- Afgørelser om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 58.
- Afgørelser om genbehandlingsfrister i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 62.
- Afgørelser om gennemførelse af lægelig undersøgelse eller behandling efter servicelovens § 63.
- Afgørelser om nægtelse af hjemgivelse efter servicelovens § 68 stk. 6 og 9, jf. servicelovens § 58 og § 68a.
- Afgørelser om videreførelse af en anbringelse efter servicelovens § 68a.
- Afgørelser om ændring af anbringelsessted efter servicelovens § 69, stk. 1 og 2, jf. servicelovens § 58.
- Afgørelser om afbrydelse af forbindelsen, om begrænsning af samvær til mindre end en gang om måneden, om overvågning af samvær og om anonymisering af anbringelsesstedet efter servicelovens § 71, stk. 3. Forælderen uden del i forældremyndigheden er tillige klageberettiget i det omfang, afgørelsen angår denne.
- Afgørelser om godkendelse af foreløbige afgørelser efter servicelovens § 75, stk. 3, dog ikke så længe der verserer en sag om anbringelse efter servicelovens § 58 for børn og unge-udvalget.
- Afgørelser om flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje efter servicelovens § 78, stk. 4. Plejeforældrene er tillige klageberettigede.
- Afgørelser om brev- og telefonkontrol efter servicelovens § 123, stk. 2. Forælderen uden del i forældremyndigheden er tillige klageberettiget i det omfang, afgørelsen angår denne.
- Afgørelse om anbringelse på en delvist lukket døgninstitution, jf. § 123 b, stk. 3.
- Tilbageholdelse umiddelbart efter en anbringelse, jf. § 123 c, stk. 1.

687. Børn og unge-udvalgets afgørelser skal oplyse om klagemulighederne og klagefristerne. Ved klage til Ankestyrelsen over børn og unge-udvalgets afgørelser er der ikke dispensationsadgang for ankefrist, og reglerne om genvurdering af sagen (remonstration) gælder ikke.

Der kan under ganske særlige omstændigheder, gives opsættende virkning i forbindelse med en klage til Ankestyrelsen over en afgørelse truffet af børn og unge-udvalget.

I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen efter servicelovens § 168, stk. 5. Ydelsen er ikke transbestemt. Det er forældrenes og barnets eller den unges opholdskommune, der finansierer ydelser efter bestemmelsen.

Ankestyrelsens afgørelse skal foreligge inden otte uger efter, at klagen er modtaget. Samtidig med Ankestyrelsens afgørelse skal Ankestyrelsen oplyse om adgangen til at forlange sagen forelagt for domstolene og om fristen herfor, jf. § 73 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Domstolsprøvelse

Service-loven:

§ 169. Ankestyrelsens afgørelser efter § 65, stk. 4, og § 168 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for retten.

Stk. 2. Er Ankestyrelsens afgørelse stadfæstet ved dom, kan fornyet prøvelse for retten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse.

§ 170. Byretten tiltrædes under hovedforhandlingen af et retsmedlem, der er sagkyndig i børneforsorg, og et retsmedlem, der er sagkyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi.

...

Stk. 3. Som parter anses forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, uanset om den pågældende har krævet afgørelsen forelagt for retten.

688. Ankestyrelsens afgørelser, jf. punkt 685, kan kræves forelagt byretten efter servicelovens § 169, stk. 1. Dette gælder også i de tilfælde, hvor Ankestyrelsen har truffet afgørelsen i medfør af servicelovens § 65.

Er Ankestyrelsens afgørelse stadfæstet af byretten ved dom, kan fornyet prøvelse ved byretten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse.

689. Byrettens dom kan ankes til landsretten, jf. retsplejelovens § 475, stk. 1. Ankefristen er 4 uger fra dommens afsigelse, og anke sker ved meddelelse til byretten. Der medvirker ikke børnesagkyndige dommere i landsretten.

690. Landsrettens dom kan kun ankes til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse (tredjeinstansbevilling), jf. retsplejelovens § 475, stk. 3. Ansøgning om tredjeinstansbevilling skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 8 uger efter dommens afsigelse.

691. Kommunens afgørelse om, at en ung i forbindelse med afsoning af en ungdomssanktion skal forblive i eller tilbageføres til en sikret afdeling, en døgninstitution eller et opholdssted, kan indbringes for domstolene af den unge.

692. Under en sags behandling ved domstolene beskikkes der en advokat for den eller de klageberettigede i medfør af retsplejeloven.

Det Sociale Nævns og Ankestyrelsens egedriftskompetence

Serviceoven:

§ 65. Ankestyrelsen kan af egen drift tage sager om særlig støtte til børn og unge op, når det

Stk. 3. Ankestyrelsen kan endvidere selv træffe afgørelse efter §§ 51, 58, 63 og 68 a.

Stk. 4. Ankestyrelsen kan pålægge kommunalbestyrelsen at gennemføre afgørelser efter stk. 1-3 og kan desuden bestemme, at afgørelserne skal gennemføres inden for en nærmere angivet tidsfrist, når det må anses for nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges bedste.

Stk. 5. Hvis borgere, fagpersoner eller andre har grund til at antage, at kommunalbestyrelsen ikke har foretaget eller truffet de i loven foreskrevne fornødne sagsbehandlingsskridt eller afgørelser i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste, kan disse underrette Ankestyrelsen. Ankestyrelsen vurderer herefter, om der er grundlag for at tage sagen op efter stk. 1.

693. Ankestyrelsen har kompetence til at tage sager op af egen drift, jf. servicelovens § 65. Med lov nr. 628 af 11. juni 2010 (Barnets Reform), der trådte i kraft 1. januar 2011, er det alene Ankestyrelsen, der kan tage sager op af egen drift efter bestemmelsen. Derudover er der foretaget en mindre udvidelse af Ankestyrelsens egen drift kompetence, idet Ankestyrelsen med lovændringer har mulighed for at gå ind i alle sager om særlig støtte efter servicelovens kapitel 11 og 12, samt §§ 123 og 140, hvor kommunalbestyrelsen ikke har truffet de i loven foreskrevne fornødne sagsbehandlingsskridt, eller hvor foretagne sagsbehandlingsskridt og truffede afgørelser ikke er foretaget eller truffet i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste.

Der er ingen begrænsninger med hensyn til, hvem der kan rette henvendelse til Ankestyrelsen og gøre opmærksom på en sag, som kan være relevant at tage op af egen drift. Oftest vil anledningen til at tage en sag op være en henvendelse fra andre myndigheder, et sygehus eller slægtninge, men også henvendelser fra et barn eller en ung eller omtale af en sag i medierne kan give anledning til, at en sag tages op efter denne bestemmelse. Ankestyrelsen vurderer konkret, om henvendelsen giver grundlag for at træffe afgørelse.

Ankestyrelsen kan tage sager op af egen drift, når det må antages, at en kommunalbestyrelse i en konkret sag ikke har foretaget de fornødne sagsbehandlingsskridt eller ikke har truffet de fornødne afgørelser i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste. Bestemmelsen omfatter både formelle sagsbehandlingsskridt, som f.eks. gennemførelse af børnesamtalen, jf. servicelovens § 48, der har til formål at bidrage til sagsoplysningen, og f.eks. afgørelser om undersøgelser, jf. servicelovens § 50 og om foranstaltninger, jf. § 52. Ankestyrelsens mulighed for at gå ind i sagerne af egen drift gælder både i de tilfælde, hvor det lovpligtige sagsbehandlingsskridt slet ikke er foretaget eller afgørelse ikke er truffet og i de tilfælde, hvor sagsbehandlingsskridtet er foretaget eller afgørelsen er truffet, men hvor de ikke lever op til lovens krav. Det kan f.eks. være, hvor den børnefaglige undersøgelse efter § 50 er mangelfuld, hvor der ikke er sammenhænge mellem undersøgelsen og den valgte foranstaltning efter lovens § 52, eller hvor en afgørelse om samvær mellem barnet eller den unge og forældre eller netværk ikke er truffet under fornødent hensyntagen til barnets bedste.

Ankestyrelsen vurderer den konkrete sag på grundlag af sagens akter, som er indhentet fra kommunen. Hvis det f.eks. af sagsakterne fremgår, at sagen ikke er tilstrækkelig oplyst, eller hvis der i begrundelse og afgørelse er vægtet hensyn, der er i strid med loven, kan Ankestyrelsen da pålægge kommunalbestyrelsen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser.

Ankestyrelsen kan selv træffe afgørelse efter §§ 51, 58, 63 og 68 a, hvis Ankestyrelsen vurderer, at der er behov for det.

Ankestyrelsen kan endvidere fastsætte en tidsfrist for, hvornår afgørelser efter stk. 1 – 3 skal være gennemført, når det må anses for nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges bedste. Fristen skal fastsættes ud fra en konkret vurdering af den enkelte sag, afhængigt af, hvad pålægget omhandler, og hvor akut barnets eller den unges situation vurderes at være.

For så vidt angår adgangen for Ankestyrelsens styrelseschef til at træffe foreløbig afgørelse og pålægge kommunen at gennemføre afgørelsen efter servicelovens § 75, stk. 5, henvises til punkt 402.

Særregler

694. Med lov nr. 628 af 11. juni 2010 (Barnets Reform), der trådte i kraft 1. januar 2011, kan kommunalbestyrelsens afgørelser om godkendelse af plejefamilier, kommunale plejefamilier og opholdssteder, påklages til det sociale nævn, jf. servicelovens § 166.

For så vidt angår plejefamilier, herunder kommunale plejefamilier, gælder klageadgangen alene kommunens vurdering af, om familien kan godkendes som plejefamilier. Der kan således ikke klages over, hvordan kommunen vælger at godkende familien, herunder om kommunen vælger at godkende plejefamilien som ”konkret” eller ”generelt” egnet, eller om hvorvidt plejefamilien kan godkendes som ”kommunal plejefamilie”, servicelovens § 142, stk. 8.

Kommunens fastsættelse af plejevederlag til en plejefamilie, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, da der er tale om et aftalespørgsmål mellem kommunen og plejefamilien. Anbringelsessteder for børn og unge, herunder plejefamilier, har i øvrigt ikke adgang til at klage over afgørelser, der træffes vedrørende barnets eller den unges forhold under anbringelsen, men har høringsret i forbindelse med visse afgørelser truffet over for barnet.

Se i øvrigt punkt 466-471 om godkendelse af plejefamilier.

695. Tilsidesætter en kommune reglen i servicelovens § 142 ved at anbringe børn og unge i et ikke godkendt anbringelsessted, som er beliggende i en anden kommune, og bringes forholdet ikke til ophør uanset henstilling herom, kan det kommunale tilsyn i den region, hvor den anbringende kommune er beliggende, tage stilling hertil. Det samme vil være tilfældet, hvis en kommune tilsidesætter reglen i servicelovens § 69, stk. 1, hvorefter der skal ske underretning forud for en anbringelse i en anden kommune end barnets eller den unges opholdskommune.

696. Klager over rent praktiske ting vedrørende børns og unges anbringelse uden for hjemmet, kan i de tilfælde, hvor der ikke er truffet en afgørelse om spørgsmålet af kommunen efter servicelovens § 69, stk. 1, jf. punkt 697, indbringes for kommunalbestyrelsen.

697. Klager, der alene vedrører personalets optræden, sagsbehandlingstiden, ekspeditionsfejl, personalenormering, lokale forhold eller lignende, skal indgives til kommunalbestyrelsen eller til borgmesteren, som er den politisk ansvarlige.

